

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM MİMARLIK DERGİSİ

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

PRINT ISSN: 2148-4880 - ONLINE ISSN 2148-8142

(SAYI: 16 YIL: 2019 - ISSUE: 16 YEAR 2019)

İMTİYAZ SAHİBİ

“Bu Dergi Türk Patent Enstitüsü Tarafından Marka Tescili İle Tescillidir”

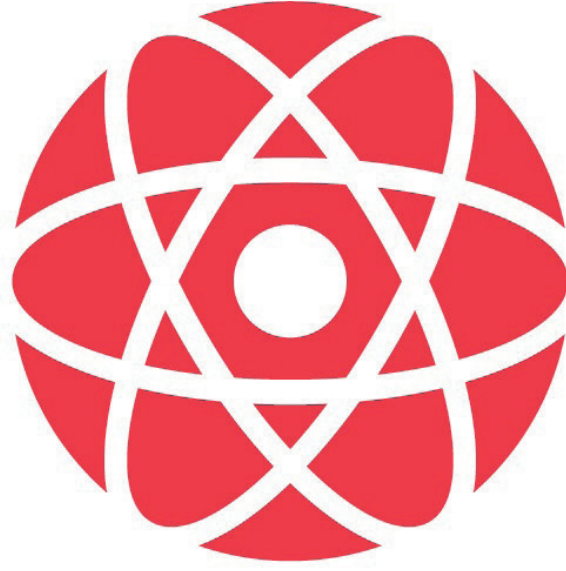
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

DERGİ YÖNETİMİ

İSTANBUL
BİLİM VE AKADEMİSYENLER DERNEĞİ

www.istanbulbilimveakademisyenlerderneği.org

TMD DERGİMİZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

- 1 Dergimiz hakemli ve uluslararası indeksli bir dergidir. Her yayın en az iki alan uzmanı hakem tarafından değerlendirilmektedir. İki alan hakemi tarafından olumlu “yayınlanabilir” yönünde rapor almayan yayınlar dergimizde yayınlanmaz. Bu durum karşısında hiçbir yazar(lar) dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Dergimizde yayınlanmaya hak kazanan “Etik Kurul Raporu” bulunan yayınlara dair etik kurul bilgileri yazılı olarak editörlüğe gönderilmesi ve sisteme yayın yüklenirken sisteme yüklenmesi zorunludur. Etik kurul raporu olan ve sisteme bilgisi girilmeyen ya da yazılı olarak editörlüğe bilgileri ulaştırılmayan çalışmalardan doğan her türlü sorumluluk yazar(lar)’a aittir. Dergimizin hiçbir kurulu ve yetkilisi bu konuda maddi ve manevi sorumluluk kabul etmez. Dergi kurul ve üyeleri “yetkilileri” Hukuki yükümlülük altına alınmaz. Her yazar ve yazarlar bu durumu peşinen kabul etmiştir.
- 2 Dergi hakem ve kurullarında yer alan akademisyen ile diğer yetkililer hakkında yazar(lar) dergi sistem işleyişi sürecine dair bir talepte bulunamaz. Bulunsalar bile herhangi bir bilgi kendilerine verilmez, sistem süreci değiştirilmez. Dergimiz ile ilgili her türlü bilgi derginin web sayfasında www.mtddergisi.com adresinden edinilebilir.
- 3 Dergimiz yılda üç sayı şeklinde çıkmakta her yılın “Nisan – Ağustos – Aralık” aylarının son günü derginin sayısında bulunan tüm makaleler tek cilt halinde dergi web sistemine yüklenir. Dergi web sisteminden makaleler tüm okuyucular tarafından indirilir ve ilgili eser “makale” ve dergimize atıf yapılmak koşulu ile kullanılabilir. Dergimizin tüm sayılarına okuyucular ücretsiz olarak ulaşmaktadır.
- 4 Dergimizde yayınlanan tüm makaleler (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) kalite belgeleriyle ve (2015/04018-2015-GE-17595) Marka patent ile güvence altına alınmıştır. Yayınlanmış olan makaleler kalite, marka patent ve doi bilgileri ile ilgili çalışmanın yazarlarına eserleri hakkında her türlü hukuki hak ve uluslararası güvence sağlamaktadır.
- 5 Dergimiz basılı ve e dergi olarak yayınlanmaktadır. Print ISSN: Print: 2148-4880 Online: 2148-8142 numarası ile T.C. Kültür Bakanlığında dergimiz hakkında her türlü bilgiye ulaşılabilir.

- 6 Metin içinde (Yılmaz, 2015: 1) veya (Yılmaz ve diğ., 2015:1) şeklinde kaynak gösterimi, kaynakçada ise YILMAZ, M., (2015). Bergama Evlerinde Kapı Süslemeleri, TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 1, ss.1-2 şeklinde gösterilir. Tüm yazarlar dergimizin son güncel sayılarını takip ederek ilgili sayılarda yayınlanan makalelerdeki yazım formatını kendi çalışmalarında uygulayabilir. İnternet kaynaklarında mutlaka erişim tarihi ve son ulaşılabilen internet linkinin tamamının başta kaynakça ve metnin kullanıldığı sayfa altında numaralandırılarak gösterilmesi bir zorunluluktur.
- 7 Kaynakça Türkçe alfabe sıralamasına göre düzenlenir. Tüm yazarlar için derginin son sayısındaki yazım formatı dikkate alınmak zorundadır.
- 8 Dergimiz uluslararası indeksli bir dergi olup dergimizde yayınlanan tüm çalışma ve makaleler derginin yayınlandığı tarih itibariyle ilgili indekslere mail yolu ile ulaştırılır.
- 9 Dergimizde özgün araştırma, inceleme, derleme, olgu sunumu, proje ve kitap tanıtımı “makale formatında olmak zorundadır” türünde yayınlara yer verilmektedir.
- 10 Dergimize gönderilen tüm çalışmalar sisteme yüklendiği şekil ve an itibariyle başka bir dergide yayınlanmamış, değerlendirmeye alınmamış ve red edilmemiş olması gerekir. Tüm sisteme yüklenen makaleler yazar(lar) tarafından bu kurallara uyulduğunu kabul etmiş sayılır. Aksi durumda ilgili yazar(lar) hakkında dergimiz hukuki haklarını saklı tutar. Oluşabilecek olumsuzluk karşısında maddi ve manevi tüm sorumluluk ilgili yazar(lar)’a aittir. Dergimiz T.C. Kanunlarına göre hareket eder.

GENERAL INFORMATION ABOUT TMD JOURNAL

- 1 Our journal is a refereed and internationally indexed journal. Each paper is evaluated by two referees who are field experts. The articles not reported as “issuable” positively by two field referees aren’t published in our journal. None of the author(s) can lay a claim on our journal in this case. Data, concerning the ethics committee of the studies, approved to be published in our journal, having the Ethics Committee Report, should be submitted to the editors in written and uploaded to the system with the article. Author(s) should take the responsibility of their articles, having the Ethics Committee Report, which were not submitted to the editors in written and were not uploaded to the system. None of the committees and the authorities in our journal are responsible for pecuniary and non-pecuniary damages. The committees and the authorities in our journal do not have any legal obligations. Author(s) have accepted this situation beforehand.
- 2 Author(s) cannot make a demand for the journal’s procedure concerning the academicians in journal’s referee board and other boards and other authorities. Even if so, they aren’t given any information, system process cannot be changed. Necessary information about our journal can be obtained from the website of the journal [www. mtddergisi.com](http://www.mtddergisi.com)
- 3 Our journal publishes three times a year, all articles in the relevant volume of journal are uploaded to the web system of the journal in one volume on the last day of the months “April – August – December.” All readers can download the articles from the journal’s web system and the relevant paper “article” can be used on condition that our journal is cited. Readers can download all volumes of our journal for free.
- 4 All articles published in our journal are assured with certificate of quality (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) and trademark patent (2015/04018-2015-GE-17595). Articles published provide their authors with all kinds of legal rights and international assurance regarding their articles with quality, trademark, patent and doi

- 5 Our journal has both printed and online versions. Necessary information about our journal can be obtained from the T.R. Ministry of Culture with the number ISSN: Print: 2148-4880 and Online: 2148-8142
- 6 Reference within the text should be (Yılmaz, 2015: 1) or (Yılmaz et al. 2015:1), in the reference part YILMAZ, M., (2015). It is indicated as Door Decorations in Bergama Houses, TMD International Refereed Journal of Design and Architecture Issue:1, Volume:1, pp.1-2. All authors must follow the latest volumes of our journal and apply the print format of the published articles in their own papers. It is an obligation to indicate the access date of the internet sources and the last accessed full internet link in the references and below the page by giving numbers.
- 7 References are arranged by the Turkish alphabet. The printing format in the last volume of the journal should be taken into account by all authors.
- 8 Our journal is an internationally indexed journal, and all articles and papers published in our journal are sent to relevant indices via e-mail by the publication date of the journal.
- 9 Original research, analysis, compilation, case study, project and book introduction “have to be in an article format” and these publications are also included.
- 10 10. All papers sent to the journal and uploaded to the system shouldn't be previously published, not evaluated and not rejected. All articles uploaded to the system are acknowledged that author(s) conform to these rules. Otherwise, our journal keeps its legal rights reserved. All material and moral responsibility regarding a negative situation belong to author(s). Our journal acts in line with the T.R. Law.

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA, UYGULAMA, LİTERATÜR ve İNCELEME

BOTANİK BAHÇESİ TASARIM SÜRECİ VE
KULLANICILARA SAĞLADIĞI İMKANLARIN
BELİRLENMESİ: DÜZCE BOTANİK BAHÇESİ
ÖRNEĞİ

Özgür YERLİ, Engin EROĞLU, Sertaç KAYA

1-22

TRANSFORMATION OF BIO-PATTERN TO
POLY-PATTERN AS A BASIC DESIGN STUDIO
EXPERIENCE

Miray GÜR, Ender ŞEN

23-51

THE INTERTEXTUAL ODYSSEY OF VITRUVIUS
AND DE ARCHITECTURA THROUGH THE ROMAN,
MEDIAEVAL, AND EARLY RENAISSANCE
DOCUMENTS

Aktan ACAR

52-73

KENTSEL TASARIM YARIŞMA PROJELERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİNDE MEKAN DİZİMİ
YÖNTEMİ

Pınar ÖZYILMAZ KÜÇÜKYAĞCI, Murat YILDIZ

74-112

OSMANLI'NIN SON DÖNEMİNDE GİRESUN
BELEDİYE BAŞKANI KAPTAN YORGİ VE KENT
KİMLİĞİNE KATKISI

Özgür DEMİRKAN, Selin KARABRAHİMOĞLU

113-140

A PERFORMANCE BASED METHOD FOR
SELECTION OF THERMAL INSULATION
MATERIAL: SOCIAL HOUSING CASE

Burcu Çiğdem YILMAZ, Seden ACUN ÖZGÜNLER

141-162

MEKÂN TASARIMCISI İÇİN ÇİZME EYLEMİNİN
BİLİNCİ: ÇİZİM ARAÇLARI-ORTAMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

Özge KANDEMİR, Fırat KÜÇÜKERSEN

163-198

DOĞAYLA YENİDEN BAĞ KURMA: BİLECİK
KENT BOTANİK BAHÇESİ TASARIMI

Işıl KAYMAZ, Ecem BAKI, Faruk SARIHAN, Halim PERÇİN

199-228

MİMAR SİNAN'IN SIBYAN MEKTEPLERİNİN
MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE MODÜLER
TASARIMI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

229-268

Cem BALCAN, Demet ULUSOY BİNAN

KAYSERİ KUBBESİZ MESCİT MİMARİSİ;
DEĞİŞİMİ VE BOZULMALARI

İbrahim YILMAZ

269-305

KONUT TALEBİ VE FATİH İLÇESİNDEKİ
TÜKETİCİLERİN KONUT TERCİHLERİNİN
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Eda SELÇUK, Gözde ÇAKIR KIASIF

306-348

YİNE, YENİ, YENİDEN STRATEJİ OLARAK
MİMARİ (ve) BEZEME

Hakan SAĞLAM

349-368

MİMARİ PROGRAM VE PEYZAJ İLİŞKİSİNDE
DUYARLI TASARIM KAVRAMLARI, BİLEŞENLER
VE ÜRETİM BİÇİMLERİNİN GÜNCEL MODELLER
ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Büşra AĞAÇ, Fatma CİMŞİT KOŞ

369-390

YEREL MİMARİ BAĞLAMINDA ENERJİ ETKİN
PASİF TASARIM ANALİZİ- HARABÂTİ BABA
DERGÂHI ÖRNEĞİ

Tuba HATİPLER ÇİBİK, Filiz UMAROĞULLARI

391-420

MİMARLIKTA SİMÜLATİF NOTASYON: YAPI
ENFORMASYON MODELLEME

Funda TAN, Nurbın PAKER KAHVECİOĞLU

421-457

TÜKETİLEMİYEN BİR META-İMGE: BİR
KENTSEL-İMGE OLARAK ATAKULE

Gülçe SÖZEN, Aysu AKALIN

458-485

BAŞ EDITÖRLER

Prof. Dr. Sercan ÖZGENÇİL YILDIRIM - Osman Gazi Üniversitesi - Mimarlık
Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi - Resim / Çağdaş ve Dünya Sanat Tarihi

BAŞ EDITÖR YARDIMCILARI

Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ - Namık Kemal Üniversitesi - Peyzaj Mimarlığı
Doç. Dr. Bülent SALDERAY - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Temel Sanat Bilimleri
Doç. Dr. Damla ALTUNCU - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi - İç Mimarlık
Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi - Mimarlık

RESİM ALAN EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Erdem ÜNVER - Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Atilla DÖL - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi

PEYZAJ ALAN EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ - Namık Kemal Üniversitesi

MİMARLIK ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi

İÇ MİMARLIK ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Damla ALTUNCU - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ TASARIMI ALAN EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi. Oya AKMAN - İstanbul Medipol Üniversitesi

GRAFİK TASARIM ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Ayşe Derya KAHRAMAN - Karatay Üniversitesi

TEKSTİL VE MODA TASARIMI ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Yüksel ŞAHİN - Eskişehir Teknik Üniversitesi

SERAMİK TASARIMI ALAN EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi. Ezgi GÖKÇE - Uşak Üniversitesi

HEYKEL ALAN EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi. Özcan ÖZKARAKOÇ - Akdeniz Üniversitesi

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve SİSTEM EDITÖRÜ

Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi

ERGONOMİ ALAN EDITÖRÜ

Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi

DİL EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Feryal ÇUBUKÇU - Dokuz Eylül Üniversitesi (İngilizce)
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN - Marmara Üniversitesi (İngilizce ve Rusça)
Prof. Dr. Mustafa ÜNAL - Erciyes Üniversitesi (Arapça)
Doç. Dr. Gülsemin HAZER - Sakarya Üniversitesi (Türkçe)
Doç. Dr. Yakup POYRAZ - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Türkçe)
Dr. Öğr. Üyesi. Abdullah KARATAŞ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (İngilizce)
Dr. Öğr. Üyesi. Gökşen ARAS - Atılım Üniversitesi (İngilizce)
Dr. Sinem HERGÜNER - Gazi Üniversitesi (İngilizce)

İSTATİSTİK VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME ALAN EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Ahmet ERGÜLEN - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut DEMİRBAŞ - Avrasya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi. Emre DÜNDER - Ondokuz Mayıs Üniversitesi

TEKNİK EDITÖRLER

Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Burhan MADEN

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Ahmet ERGÜLEN - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan TEPECİK - Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan DİKİÇİOĞLU - İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Anke VAN HAL - Nyendore Business University
Prof. Dr. Ahmet ÖZOL - Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Şinasi İŞLER - Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşegül AKDOĞAN EKER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Aysu AKALIN - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşen ÇELEN ÖZTÜRK - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Basri ERDEM - Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent EKER - Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. David GARLAN - Carnegie Mellon University
Prof. Dr. Diana LAURILLARD - University of College London
Prof. Dr. Erdem ÜNVER - Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Edward FRANCIS DELONG - University of Hawaii
Prof. Dr. Eva L. BAKER - UCLA
Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Feryal ÇUBUKÇU - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Federico BALAGUER - University of Nacional De La Plata
Prof. Dr. Füsün ÇAĞLAYAN - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün DEMİREL - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. George DODDS - Tennessee University
Prof. Dr. H. Müjde AYAN - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya KALAYCIOĞLU - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ELMAS - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim DİNÇER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. John GREGORY LEARNED - University of Hawaii
Prof. Dr. Jules LUBBOCK - University of Essex
Prof. Dr. Kai HWANG - University of Southern California
Prof. Dr. Kerstin MEY - University of Westminster
Prof. Dr. Lan PARKER - University of Leicester
Prof. Dr. Mark DEKAY - Tennessee University

Prof. Dr. Mike SHARPLES - The Open University
Prof. Dr. Mesut GÜNER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Murat ÖZYAVUZ - Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÜNAL - Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mümin ŞAHİN - Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Monika CHAO-DUIVIS - Tüdeflt
Prof. Dr. Michael TWIDALE - University of Illinois
Prof. Dr. Marleen HERMANS - Tüdeflt
Prof. Dr. Nihal ARIÖĞLU - İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nilay COŞGUN - Gebze Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz YILMAZ - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Öner DEMİREL - Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Peter LUSCUERE - Tüdeflt
Prof. Dr. Ran GINOSAR - Technion Israel Institute of Technology
Prof. Dr. Reza LANGARI - Texas University
Prof. Dr. Ricardas BARTKEVICIUS - Lietuvos Edukologijos University
Prof. Dr. Robert WINTER - University of St. Gallen
Prof. Dr. Sercan ÖZGENÇİL YILDIRIM - İstanbul Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Setha LOW - City University of New York
Prof. Dr. Scott WALL - Tennessee University
Prof. Dr. Thijs ASSELBERGS - Tüdeflt
Prof. Dr. Xue-Zhong TONY HE - University of Sydney
Doç. Dr. Ayşe Derya KAHRAMAN - Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Amav JHALA - North Carolina State University
Doç. Dr. Allyson FIONA HADWIN - University of Victoria
Doç. Dr. Alfredo ANDIA - FIU
Doç. Dr. Bobab VESIN - University of South - Eastern Norway
Doç. Dr. Damla ALTUNCU - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Derya GÜLEÇ ÖZER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Fitnat ÇİMŞİT KOŞ - Gebze Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan SAĞLAM - Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Mohammad Arif KAMAL - Aligarh Muslim University
Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Doç. Dr. Raymond MAR - York University
Doç. Dr. Shahin VASSIGH - Florida International University
Doç. Dr. Yüksel ŞAHİN - Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Betül COŞKUN - Bitlis Eren Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Betül BEKTAŞ EKİCİ - Fırat Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ezgi GÖKÇE - Uşak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hatice KIRAN ÇAKIR - Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÜSTÜNDAĞ - Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Oğuz GÖK - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Oya AKMAN - İstanbul Medipol Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ö. Fatih KEÇECİOĞLU - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özcan ÖZKARAKOÇ - Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pinar KISA OVALI - Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep YAMAN - Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zual KORUR - Medipol Üniversitesi

HUKUK DANIŞMANLARI

Av. Fevzi PAPAĞCI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Av. Rozerin Seda KİP
Av. Yasemin ÖZ

YAYIN KABUL ETTİĞİMİZ BİLİM DALLARI

- ✓ Diğer Bilim Dalları
- ✓ Endüstri Ürünleri Tasarımı
- ✓ Grafik Tasarım
- ✓ Güzel Sanatlar
- ✓ Heykel Tasarımı
- ✓ Mimarlık
- ✓ Peyzaj Mimarlığı
- ✓ Seramik
- ✓ Tasarım
- ✓ Tekstil ve Moda Tasarımı
- ✓ İç Mimarlık

DISCIPLINES

- ✓ Other Sciences
- ✓ Industrial Products Design
- ✓ Graphic Design
- ✓ Fine Arts
- ✓ Sculpture Design
- ✓ Architecture
- ✓ Landscape Architecture
- ✓ Ceramic Design
- ✓ Design
- ✓ Textile and Fashion Design
- ✓ Interior Architecture

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKSLER

Doç. Dr. Levent ARIDAĞ
Mimarlık Alan Editörü

Değerli okurlar ve bilim insanları,

Dergimizin 2019 yılının ilk sayısında 16 araştırmaya yer verilmiştir. Bu sayıda birbirinden önemli çalışmalarla bizleri destekleyen yazarlarımıza gönülden teşekkür ederiz. Her sayıda olduğu gibi bu sayıda da bizleri yalnız bırakmayan değerli hakem kurulumuza, dergimizin sizlere ulaştırılmasında arka planda çalışan, büyük emek sarf eden editörler kurulu, sistem yönetimi ve yayın kurulundaki değerli bilim insanlarına da ayrıca teşekkür ediyoruz.

Bu sayıdaki çalışmaları üç grupta toplayabiliriz. Birinci gruptaki çalışmalar mimari, peyzaj ve kentsel tasarım sürecine odaklanmakta, ikinci gruptakiler, performansa dayalı tasarımın farklı boyutları ele alınmakta, üçüncü grupta ise tarih, yapı ve kent arakesitindeki çalışmalar yer almaktadır.

İlk grupta; Temel Tasarım 1 stüdyosunda biyo-örüntülerin poli-örüntüye dönüştürüldüğü çalışma sürecinde ve sonucunda elde edilen eğitim kazanımlarının değerlendirilmesiyle ilgili bir araştırma yer almaktadır. Diğer bir çalışmada, çizme eylemi özü gereği, tasarım disiplini ve mekân tasarımı için bir düşünme aracı-ortamı olarak değerlendirilerek çizme eyleminin özüne ve tasarım süreci için barındırdığı anlamsal-işlevsel özelliklerin ne olduğuna yönelik farkındalığın mekân tasarımcısı için yaratılması araştırılmaktadır. Başka bir çalışma, mimarlıkta yeni bir notasyon aracı olarak Yapı enformasyon modelleme (YEM) 'nin mimarlığın gelenekleri üzerinde etkileri olacağını tartışmakta ve YEM 'i yeni bir notasyon aracı olarak incelemektedir. Bunun yanında bir araştırma ise Mimar Sinan'ın İstanbul'daki külliyelerde yer alan ve günümüze ulaşmış olan 8 adet sıbyan mektebinin mimari özelliklerini karşılaştırarak, bu yapıların benzer ve farklı yönleri ile Mimar Sinan'ın tasarım yaklaşımını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Başka bir araştırma, mimarinin görünen somut yapısı ve bezeme arasındaki diyalektik ilişkiye dayalı yapıyı ortaya çıkarmayı amaçlayarak bezemenin mimarlığın çok hassas stratejilere dayalı gelişimini, mekânı oluşturan unsurlar ve onların yansımaları ile açıklamaya girişir. Diğer bir araştırma, mimari program ile peyzaj arasındaki iletişimde ortaya çıkan mekanın duyarlılık kavramına yaklaşımlarını incelemektir. Başka bir araştırma, endemik ve nadir türler başta olmak üzere bölge florasının bitki envanterinin korunması, sergilenmesi, kente bilimsel amaçlı bir rekreasyon alanının kazandırılmasını sağlayacak botanik bahçesinin tasarım süreçlerini ele alır. Yine peyzaj tasarımı ile ilgili benzer bir araştırma, botanik bahçelerinin özgün niteliklerinin vurgulanması yoluyla, kentsel yeşil alanlar kapsamında bilimsel, eğitsel ve toplumsal rolleri konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla botanik bahçesi tasarım sürecine odaklanmaktadır. Kentsel tasarım süreciyle ilgili bir araştırma ise mekân dizimi yönteminin sunduğu analitik ve objektif bulguların, kentsel tasarım yarışmalarının jüri değerlendirme sürecine sunabileceği katkıları ortaya koymaktır.

İkinci grupta; bir çalışma, yüksek performanslı sosyal konut tasarımında ısı yalıtım malzemesinin seçimi için çok kriterli bir karar verme yöntemine dayanan bir yaklaşım önermektedir. Başka bir çalışma kapsamında Harabâti Baba Dergâhını oluşturan yapıların mimari özellikleri incelenerek enerji verimliliği kriterleri açısından yerel mimarının sürdürülebilirlik özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

3. grupta ise; bir araştırma, Mimarlık Üzerine On Kitap ve yazarı Vitruvius'un Roma dönemi ile erken Rönesans arasındaki metinler arası yolculuğunu ele almaktadır. Diğer bir araştırma, Osmanlı'nın son döneminde, öncelikli olarak yönetim sisteminin yenilenmesine odaklanan modernleşme düşüncesi ve beraberinde modern kentler oluşturma çabasını, dönemin iktisadi açıdan gelişmiş bir liman kenti olan Giresun ve kentte uzun yıllar belediye başkanlığı görevini üstlenmiş Belediye Başkanı Kaptan Yorgi'nin imar faaliyetleri üzerinden okuyarak kent kimliğine katkısını tartışmaktadır. Başka bir çalışma, Kayseri kubbesiz mescit mimarisini oluşturan yapıların özgün mimari özelliklerini belirleyerek, plan şemalarına ve üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre tipolojik olarak sınıflandırmaktadır. Bir araştırma ise kule imgesi kullanılarak bir meta-imege olarak önerilen, fakat bugün halen kent için simgenin de ötesinde kentsel imge olarak varlığını koruyan Ankara'nın Atakule'sini mercek altına alarak, bu evrilme sürecini tarihsel ve anlamsal bağlamlarıyla çözümlenmeyi denemektedir. Son araştırma, 10 Eylül 2017 ve 10 Mart 2018 tarihleri arasında Fatih İlçesi'nde yaşayan ve konut satın almayı düşünen orta gelirli tüketicinin konut elde etme kararları üzerinde en çok etkili olan faktörlere göre en uygun konut tipini belirlemeye çalışmaktadır.

(Dergimizde etik kurul raporu gerektiren her türlü çalışmada yazar(lar) editörlüğe ve derginin sisteme yayın yüklerken gerekli etik kurul rapor bilgilerini girmekle yükümlüdür. Hiçbir koşul ve şartlarda oluşan ya da oluşacak bir sorunda – problemde dergimiz, yayın kurulu, imtiyaz sahibi, yazı işleri, hakem ve bilim kurulları sorumluluk kabul etmez. Yazar(lar) bu bilgiyi dergiye yazılı olarak vermekle yükümlüdür. Bu konuda tüm sorumluluk yazar(lar) a aittir).

Basın Yayın Kanununun "5187" gereğince basılı eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddi ve manevi zarar m-13-14 kapsamında dergimizde yayınlanan yayınların içeriği ve hukuki sorumluluğu tek taraflı olarak yazar(lar) a aittir. Dergimiz, yönetim, hakem, editör, bilim ve imtiyaz sahibi bu yükümlülükleri kabul etmez. Dergimizde bilimsel içerikli, literatüre katkı yapan, bilimsel anlamda değer ifade eden çalışmalar kabul edilir ve yayınlanır. Bunun dışında siyasi, politik, hukuki ve ticari içerikli fikri sınai haklar kanununa aykırılık içeren yayınlara yer verilmez. Olası bir olumsuzluk durumunda yazar(lar) doğabilecek her türlü maddi ve manevi zararı peşinen kabul etmiş ve yüklenmiştir. Bu nedenle ikinci üçüncü ve diğer şahıs ile kurumlar konusunda dergimiz yönetimi ve kurulları hiçbir sorumluluğu kabul etmez. Bu yönde dergimiz ve kurulları üzerinde bir hukuki yaptırım uygulanması söz konusu olamaz. Eserlerin içeriği ve mevcut durumu yazar(lar) ait olup dergimiz bu yayınların sadece yayınlanması ve literatüre kazandırılması aşamasında görev üstlenmiştir. Tüm okuyucu, kamuoyu ve takipçilerine ilan edilmiştir.

Distinguished readers and scientists,

In the first volume of our journal in 2019, 16 researches are included. We would like to most sincerely thank our authors who supported us with their outstanding works in this issue. We would also like to thank our esteemed jury, who did not leave us alone as in every issue, our valuable board of editors who works in the background in the delivery of our journal to you by working with great efforts, the system management and the valuable scientists in broadcasting board.

In this issue, we can gather the studies within three groups. The studies in the first group focus on the architectural, landscape and urban design process; in the second group, different dimensions of performance-based design are examined and the third group includes the studies on the intersection of history, artifact and city.

In the first group; there is a research on the evaluation of the educational achievements obtained during and as a result of the study process in which the bio-patterns were transformed into poly-patterns in the Basic Design Studio 1. In another study, by considering the drawing action quintessentially as a thinking tool-stage for design discipline and landscape design, it is searched that the creation of awareness regarding the essence of the drawing action and what kind of semantic-functional characteristics it contains for the design process for the space designer. In addition to this, by comparing the architectural features of the 8 ottoman elementary-primary schools of Mimar Sinan located in social complexes in Istanbul and reached today, a study aims to determine the design approach of Mimar Sinan with the similar and different aspects of these structures. With the aim of revealing the structure based on the dialectical relationship between the apparent tangible structure of the architecture and decoration, another study attempts to express the development of decoration based on very sensitive strategies of architecture with the elements that constitute the space and their reflection. Another study examines the approaches on the sensitivity concept of space emerged with the communication between architectural program and the landscape. Another study examines the preservation and display of the plant inventories of flora of region, especially for endemic and rare species; and the design processes of the botanical garden, which will provide the city with a scientific-purpose recreation area. Once again, a similar research on landscape design focuses on the botanical garden design process in order to raise awareness of the scientific, educational and social roles of urban green spaces through the emphasis on the unique characteristics of botanical gardens. A research on the urban design process reveals the analytical and objective findings presented by the space sequence method and the contribution of urban design competitions to the jury evaluation process.

In the second group; a study proposes an approach based on a multi-criteria decision-making method for the selection of thermal insulation material in high-performance council housing design. Within the context of another study, it is aimed to evaluate the sustainability characteristics of local architecture in terms of energy efficiency criteria by examining the architectural features of the structures constituting Harabâti Baba Dervish Convent.

In the third group; a research examines 10 Books on Architecture and its author Vitruvius's intertextual journey between the Roman period and the early Renaissance. Another study discusses the idea of modernization, which is primarily focused on the renewal of the management system and at the same time the efforts to create modern cities in the last period of the Ottoman Empire by reading through Giresun, an economi-

cally developed port city of that period, and the public improvements activities of its Mayor Captain Yorgi, who served as mayor in the city for many years, and discusses the contribution to the city identity. Another study identifies the original architectural features of the buildings that constitutes the architecture of Kayseri small mosque without domes and classifies them typologically according to the plan schemes and top cover carrier system characteristics. One research, by exploring the Atakule of Ankara, which was proposed as a meta-image by using the image of the tower, but still preserves its existence as an urban image beyond the symbol for the city, attempts to analyze this process of evolution with its historical and semantic contexts. The last research is trying to determine the most suitable housing type for the middle-income consumers lived in Fatih District between 10 September 2017 and 10 March 2018 in accordance with the most effective factors on their housing acquisition decisions.

(In any kind of study requiring ethical board report in our journal, author(s) is/are obliged to enter the data of necessary ethical board report while uploading their publication in editorship and journal system. Our journal, publication board, grant holder, editorial office, referee and science boards do not undertake any responsibility for a problem to occur under any circumstances and conditions. Author(s) is/are obliged to give this information to journal in written. All liability in this issue belongs to author(s)).

As per the “5187” of Press Law, material and emotional damage arising from the actions via published works, the content and legal responsibility of the publications published in our journal within the scope of m-13-14 unilaterally belong to author(s). Our journal, executive board, referees, editor, science board and publisher don’t accept these obligations. The scientifically valuable papers with scientific content which contribute to literature are accepted and published in our journal. Apart from this, the papers with political, legal and commercial content which are against the intellectual property rights are not accepted. in case of a possible negative situation, author(s) is/are regarded as accepting and undertaking all kinds of possible material and emotional damage beforehand. Therefore, our journal’s management and other boards don’t accept any responsibility regarding the second, third and other persons and institutions under any condition. in this sense, a legal sanction on our journal and its boards is out of question. The content and the current status of the papers belong to author(s) and our journal only takes part in the publication of these papers and contribution to literature. Respectfully announced to all readers, public and followers by publication.

BOTANİK BAHÇESİ TASARIM SÜRECİ VE KULLANICILARA SAĞLADIĞI İMKANLARIN BELİRLENMESİ: DÜZCE BOTANİK BAHÇESİ ÖRNEĞİ ¹

BOTANIC GARDEN DESIGN PROCESS AND DETERMINATION OF THE OPPORTUNITIES PROVIDED TO USERS: A CASE OF DÜZCE BOTANIC GARDEN

Özgür YERLİ¹, Engin EROĞLU², Sertaç KAYA³

¹⁻²⁻³ Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-2104-3216¹, 0000-0002-1777-8375², 0000-0001-7391-0492³

Öz: Botanik bahçelerinin içinde buldukları kente ve bölgeye kazandıracakları başta ekonomik ve işlevsel birçok olumlu katkı bulunmaktadır. **Amaç:** Bölgede bulunan endemik ve nadir türler başta olmak üzere bölge florasının bitki envanterinin korunması, sergilenmesi, kente bilimsel amaçlı bir rekreasyon alanının kazandırılmasını sağlayacak botanik bahçesinin tasarım süreci ve aşamalarının anlatılması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Çalışmanın ilk aşamasında sömür ve sömür analizi yapılmış ve ihtiyaç listesi belirlenmiştir. Bu doğrultuda doğal peyzaj özelliklerinden alandaki topoğrafik hareketlilik ve mevcut bitki varlığı ile kullanımlar irdelenmiştir. Bu aşamadan sonra alan çevresine ilişkin ulaşılabilirlik, mevcut ve öneri kullanımlar arası ilişkilerin irdelendiği fonksiyon diyagramı tamamlanmış ve bunu takiben ön proje oluşturulmuştur. Bu aşama ile birlikte parsellerin alan kullanımlarına karar verilmiştir. Kesin proje ise yöntemin son aşamasını oluşturmuştur. **Bulgular:** Botanik bahçesi tasarlanırken bitkilerin estetik, ekolojik ve işlevsel özellik ve kullanımlarından yararlanılmış ve bitkisel stratejiler geliştirilmiştir. Bu stratejilerin belirlenmesi ile birlikte botanik bahçesinde farklı temalar ve alt temalar geliştirilmiştir. Ayrıca alan içerisinde kullanıcı kitlesine yönelik olarak yapısal unsurların neler olacağı da saptanmıştır. **Sonuç:** Düzce Üniversitesi kampüsü içerisinde yer alan vadi, nadir ve endemik türler de dahil olmak üzere birçok bitki türünün sergilendiği, yetiştirildiği, korunduğu, bunlarla ilgili bilimsel çalışmaların yapıldığı aynı zamanda kent ve bölge ölçeğinde rekreasyonel ve ekonomik anlamda değer kazanmış, kentte önemli bir alan haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vadi, Peyzaj, Bitkisel Tasarım

Abstract: Botanical gardens have many positive economic and functional contributions, especially in the cities and regions where they are located. **Aim:** The aim of this study is to explain the design process and stages of the botanical garden which will provide the conservation and display of the plant inventory of the region flora, especially the endemic and rare species in the region, and gain a recreation area for the scientific purposes of the city. **Method:** Survey and survey analysis were performed in the first stage of the study and a list of needs were determined. In this context, the natural landscape features are examined that they are topographic activity in the area and plant existence and uses. After this stage, the function diagram of the area surrounding the accessibility, the present and the suggestion of the relations between the uses were completed and a preliminary project was formed. With this stage, the uses of land are decided. So, the final project was the final stage of the method. **Findings:** In designing the botanical garden, aesthetic, ecological and functional features and uses of the plants were utilized and planting strategies were developed. With the identification of these strategies, different themes and sub-themes have been developed in the botanical garden. In addition, the structural elements in the area for the user population has been determined. **Conclusion:** The valley within the Düzce University Campus has become one of the most important areas in the city and gained a lot of values as an important area for recreation and economics at the scale of the city and the region at the same time as many plant species, including rare and endemic species, are exhibited, grown, preserved and scientific studies are carried out.

Key Words: Valley, Landscape, Planting Design

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.1

(1) Sorumlu Yazar: Özgür YERLİ, Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce / Türkiye, ozguryerli@gmail.com, Geliş Tarihi / Received: 23.03.2018 Düzeltme Tarihi / Revision: 28.04.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee"

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Kentsel dış mekanlar, toplumun her kesiminden bireylerin kullandığı ve sosyal yaşamda çeşitli kullanımlara olanak sağlayan mekanlardır (Hepcan ve Ayhan, 2004: 203-212). Bireylerin rekreasyon ihtiyaçlarını karşıladıkları bu mekanlara örnek olarak; parklar, meydanlar, yaya bölgeleri, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, üniversite yerleşkeleri, mezarlıklar ve oyun alanları gösterilebilir. Kentsel mekanlardan birisi olan üniversite yerleşkeleri, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlar olmasının yanı sıra sosyal ve kültürel faaliyetleri ile de kent kimliğinde önemli bir yere sahiptir (Ertekin ve Çorbacı, 2010: 55-67). Yerli ve Özdede (2017a: 58) üniversite yerleşkelerinin buldukları kente sosyal ve kültürel açıdan çok önemli katkıları olduğundan bahsetmiştir.

Üniversite yerleşkelerinde yapılar dışında kalan alanların önemli bir bölümü yeşil alanlara ayrılmıştır. Yerleşkelerdeki açık ve yeşil alanlar; ulaşım sistemini, sınırlarını, giriş kapılarını, bahçeleri, açık hava oturma alanlarını, spor ve oyun alanlarını, anıt, çeşme ve işaret levhalarını, üniversite yerleşkesine ait mobilyalar ile yerleşkenin doğal varlıklarını (varsa kayalıklar, ormanlık alanlar, küçük göller) içermektedir (Dober, 1992: 62). Kentsel bir habitat olarak değerlendirilebilecek olan yerleşkeler, yoğun bitki materyalinin kullanıldığı

alanların başında gelmektedir (Altay 2012: 11-26).

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı Batı Karadeniz Bölgesinde bulunan endemik ve nadir türler başta olmak üzere bölge florasının bitki envanterinin korunması, sergilenmesi, kente bilimsel amaçlı bir rekreasyon alanının kazandırılmasını sağlayacak botanik bahçesinin tasarım süreci ve aşamalarının anlatılmasıdır. Botanik bahçesi uygulanması ile kent peyzajına sağlanacak önemli katkıların dışında, ileri düzeyde bir bitki koleksiyonu, rekreasyon alanı, bilimsel çalışma ve araştırma alanı olarak da kullanıcılara hizmet verecek, bütünleşik bir sisteme ulaşmak amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Çalışma, alan olarak her ne kadar Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Düzce Kenti'nde gerçekleştirilen bir çalışmayı kapsıyor olsa da barındırdığı yöntem ve çalışmanın temelini oluşturan tasarım sürecini ifade etme çabası açısından literatürdeki benzer çalışmaları destekleyen ve kendinden sonra yapılacak çalışmalara bir altlık oluşturabilecek niteliktedir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma alanı, Düzce Kenti'nin Kuzeyinde yer alan Düzce Üniversitesi Konuralp Yerleşkesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Düzce kenti, bulunduğu coğrafya açısından

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

önemli bir konuma sahiptir. Batı Karadeniz bölgesinde yer alıyor oluşu ve sahip olduğu iklimsel özellikler, bölgenin hem Karadeniz hem de Akdeniz iklimi etkisinde kalmasını sağlamaktadır. Bu durum bölgenin biyoçeşitliliğini artırmakta, farklı toleranslara sahip bitki türlerinin bölgede yetişmesine imkan sunmaktadır. Çalışmanın ana materyali olan çalışma alanı Düzce Üniversitesi sınırları içerisinde bulunan, tabanından cılız bir suyun aktığı yaklaşık 50.000 m² alana sahip bir vadedir. Çalışma alanının Düzce Kenti ile ilişki-

si ve yerleşke içerisindeki konumu sırası ile Şekil 1 ve Şekil 2’de görülmektedir.

Botanik Bahçesi’nin yapılacağı Konuralp Yerleşkesi’nin, kuzeyinde 30 hektar orman alanı, batısında sağlık adası, güneyinde spor alanları, doğusunda yapılaşma kararı olmayan 60 hektarlık fundalık alan bulunmaktadır. Yerleşke merkezinde ise rektörlük ve eğitim birimlerini barındırmaktadır. Düzce Üniversitesi Botanik Bahçesi, genel anlamda, Kuzey-Kuzeydoğu yönünden Güney-Güneybatı aksına uzanan dikdörtgen şeklinde bir alan olup yerleşke içi yollarla çevrilidir.

Şekil 1. Çalışma Alanının Düzce Kenti ile İlişkisi

Bahçe içinde Kuzey-Güney aksında akmakta olan dere, Doğu-Batı yönünde yükselen arazi ile vadi oluşturmaktadır. Proje alanında genel olarak Karadeniz iklimi hakimdir. Yazları serin, kış ayları soğuk geçer. En fazla yağış ilkbahar ve sonbahar aylarında düşmektedir.

Alanın vadi içinde olması, yamaç, tepe, çukur gibi farklı arazi şekillerinin ve farklı bakı yüzeylerinin oluşmasına imkan sağlamaktadır böylece farklı koşullar ve alandaki su varlığı daha fazla özellikte bitkinin yetişmesine uygun alanlar yaratmaktadır.

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Çalışma Alanının Yerleşke İçerisindeki Konumu

Botanik bahçesinin tasarlandığı alanda mevcutta batıda DÜBİT (Düzce Üniversitesi Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Uygulama

ve Araştırma Merkezi) binası, doğuda iki ot-park ve bir amfi tiyatro bulunmaktadır.

Şekil 3. Çalışma Alanından Görüntüler a) Batı Yönüne Bakış (üst) b) Doğu Yönüne Bakış (alt)

Çalışma alanından görüntüler Şekil 3'te yer almaktadır. Uygulamaya yönelik tasarım ça-

lışmalarında, araştırmacılar tasarım aşamalarını yöntem kapsamında değerlendirmişlerdir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Yalçınalp ve Meral (2018: 107); Yılmaz, Düzenli ve Çiğdem (2018: 378); Sağlık, Sağlık ve Keltik (2015: 42); Sağlık ve Keltik (2016: 219); Yerli (2016: 1-13); Demircan ve Sezen (2018: 25); Şişman, Korkut ve Etili (2008: 120); Yerli ve Özdede (2017a: 52); Yerli, Esentürk, Demir, Müderrisoğlu ve Ak (2017: 161); Yerli ve Özdede (2017b: 121) yaptıkları çalışmalarda alan seçimi, problemin tanımlanması, alan analizi, diyagram ve konsept çalışmaları, ön proje, kesin proje ve uygulama projesi aşamalarını yöntemin kurgulanmasında kullanmışlardır. Benzer şekilde bu çalışmanın da yöntemi birkaç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama alana ilişkin fiziksel ve sosyal verilerin toplandığı sorvey çalışmasıdır. Bu aşamada doğal peyzaj özelliklerinden alandaki topoğrafik hareketlilik ve mevcut bitki varlığı ile mevcut kullanımlar irdelenmiştir. Ardından elde edilen bilgilerin değerlendirilip yorumlandığı ve kararların alındığı sorvey analizi ile ihtiyaç listesinin hazırlanması aşaması tamamlanmıştır. Bu aşamadan sonra alan çevresi ve içine ilişkin ulaşılabilirlik, mevcut ve öneri kullanımlar arası ilişkilerin irdelendiği fonksiyon diyagramı tamamlanmış ve bunu takiben ön proje oluşturulmuş bu aşama ile birlikte alandaki parsellerin alan kullanımına karar verilmiştir. Kesin proje ise yöntemin son aşamasını oluşturmuştur.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ ve KISITLARI

Çalışmanın problemi 2005 yılına kadar uzanmaktadır. Üniversite yerleşkesi içerisinde yer alan çalışma alanının, 2005 yılında botanik bahçesi olarak değerlendirilmesi düşüncesi doğmuştur. Bu tarihten itibaren sırası ile 2006, 2009, 2010, 2014 yıllarında üniversite bünyesinde farklı meslek grupları aracılığı ile alana ilişkin projelendirme çalışmaları yapılmış ancak somut bir sonuca ulaşamamıştır.

2016 sonrasında çalışma alanının Botanik Vadisi olarak yeniden projelendirilmesi için Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden öğretim elemanları görevlendirilmiştir.

2005 yılından beri süregelen belirsizlik ve sürünceme, araştırmanın en temel kısıtı olarak değerlendirilebilmektedir. Arazideki eğitim miktarının çok yüksek olması projelendirme aşamasında karşılaşılan zorluklardan biridir ve çalışmanın bir diğer kısıtı olarak sayılabilmektedir. “Her araziye uygun bir tasarım, her tasarıma uygun bir arazi vardır” düşüncesinden hareketle arazinin mevcut durumuna uygun bir tasarım anlayışı kurgulanarak bahsedilen kısıt, arazinin sunduğu bir olanağa dönüştürülmüştür.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KURAMSAL ÇERÇEVE

Özellikle son yıllarda ülkemizde üniversite yerleşkelerinde botanik bahçeleri ve arboretumlara yer verilmeye başlanmıştır (Yılmaz, 2015:297-307; Ateş ve Sabaz, 2013:123-139; Özyavuz ve Korkut, 2008:297-307; Konaklı ve Önder, 2005:16-29). Araştırmacılar botanik bahçelerini, çok çeşitli canlı ve cansız bitki türlerinin bir araya getirildiği açık hava müzesi ya da bitki koleksiyonu olarak tanımlamış, kentsel dış mekanlar sisteminin topluma açık bir parçası olduğundan bahsetmişlerdir (Özkan, 2001:79; Hepcan ve Özkan, 2005:160). Botanik bahçelerini diğer park ve bahçelerden ayıran temel özellikler bitkilerin bilimsel ekonomik ve tıbbi kullanışlar için bilimsel bir anlayış içerisinde düzenlenmiş bitkileri ve doğayı tanımayı temel amaç edinmiş olmalarıdır (Perçin, 1997:51). Botanik bahçeleri kullanıcılara eğitsel ve rekreatif olanaklar sağlamanın yanı sıra kalıcı ve çeşitli bitki toplulukları ile mekâna görsel ve estetik katkılar sunmaktadır. Önen ve Yılmaz (2001:134-141)' a göre de bu alanlar eğitim, öğretim ve rekreasyonel etkinliklerin de gerçekleştirildiği yerler olarak değerlendirilmektedir. Demir ve diğ. (2009:1) üniversite yerleşkelerinin bulunduğu kentin gelişimine katkıda bulunduğunu ve kentten daha fazla yeşil alan içermelerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmanın önemi, Türkiye Florası'na göre Batı Karadeniz bölgesinde 137 endemik bitki, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Herbariyumu'nda yapılan çalışmalara göre Düzce Bölgesi'nde 71 endemik bitki taksonunun varlığı düşünüldüğünde, bu alanlardaki endemik ve nadir bitki taksonlarının, bölgedeki doğa koruma alanları ve doğal yaşam alanları dışında, kurulacak olan botanik bahçelerinde, doğal alanları dışında (ex-situ) korunması gerekliliğine dayanmaktadır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

İlk aşamada arazi sürveyi ve analizi çalışmaları tamamlanmış, arkasından ihtiyaç listesi oluşturulmuştur. Botanik bahçesinin bulunduğu alan ve yerleşke içerisindeki diğer kullanımlarla ilişkisi Şekil 4'te görülmektedir. Çalışma alanında eğim çok fazla olduğu için tasarım kararları yaklaşımı, eğime paralel yürüyüş yolları, bunları rampa ya da merdivenlerle birbirine bağlayan geçişler ve bu alanların böldüğü parseller şeklinde geliştirilmiştir. Çalışma alanı için geliştirilen öneriler, yapısal ve bitkisel peyzaj önerileri başlığı altında iki kategoride toplanmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 4. Botanik Bahçesi Çevre Verileri

Botanik bahçesinin sadece üniversite için değil, aynı zamanda kent ve hatta bölge ölçeğinde bir cazibe ve çekim noktası niteliğinde olması gerektiği düşünülmüştür. Buradan hareketle ziyaretçilerin talep ve ihtiyaçlarının karşılanabileceği, yürüyüş yolları, oturma/dinlenme alanları, manzara seyir noktaları, yeme içme birimleri, eğitim tanıtım birimleri gibi kullanımlara yer verilmesi gerekmektedir. Alanda yer verilen yapısal öneriler şunlardır:

* Giriş Kapısı

* Ahşap teras ve üzerinde oturma birimleri

* Gölge elemanları

* Oturma birimleri (bank, gazebo vb.)

* 2 adet ahşap köprü

* 1 adet demir konstrüksiyon üzeri ahşap kaplama köprü

* 1 adet ahşap amfi

* Yürüyüş yolları

* Doğa evi

* Kafe / Restoran (rahat hizmet alabilmesi için yola yakın, manzara hakimiyeti olan bir nokta)

* Ekolojik Gölet

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Gövde ve sürgünü ile etkili bitki türleri
- Relikt ve endemik bitki türleri
- Yöresel ve kültürel özellikleri olan türler
- Tıbbi ve aromatik özellikli bitkiler
- Türkiye'nin fitocoğrafik karakteristicklerini yansıtan bitkiler

olmak üzere stratejik yaklaşımlardan yararlanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda botanik bahçesinde bitkisel kompozisyon stratejilerine yönelik temalar ve alt temalar geliştirilmiştir.

Hoşgeldin Bahçesi; Bitki Gösterileri, Heykeller

Egzotik Bahçesi; Egzotik Soliter İğne Yapraklı Ağaçlar; Egzotik Soliter Geniş Yapraklı Ağaçlar; Egzotik Çalı Grupları, Bitki kompozisyonları (Modern ve Klasik Yaklaşımlar), Bitki Festival Alanı

Maki, Pseudomaki ve Akdeniz Bitkileri; Sedir-Göknar Ekosistemi, Zakkum, Funda, Akçakesme, Sandal Ekosistemi, Akdeniz Otsu Vejetasyonları, Kızılçam (Yangın ekosistemi), Selvi-Andız-Ardıç Ekosistemi, Akdeniz meyve bahçeleri (Narenciye-Nar-Zeytin vb)

Soğanlı, Geofit Bahçesi; Ilıman ve Sıcak İklim Ekosistemleri, Soğuk ve Karasal İklim Ekosistemleri

Düzce Endemik Bitkileri; Kayalık Habitat Bitkileri, Odunsu Türler, Sucul ve Orman Ekosistemi

Kaya Bahçesi; Budanmış Odunsu Bitkiler, Bodur Odunsu Bitkiler, Kaya ve Otsu Bitkiler Bahçesi, Sukkulent Bitkiler

Step bitkileri ve Meşelik (İç Anadolu); Tuzcul Ekosistemler, Meşe ve Odunsu Çalı Türleri, Step – Bozkır Ekosistemleri

Arboretum; Acer, Alnus, Betula, Fagus, Fraxinus, Juglans, Liquidambar, Platanus, Quercus, Salix, Tilia, Ulmus, Pinus, Cedrus, Abies, Taxus, Cupressus, Juniperus, Thuja, Picea, iğne ve geniş yapraklı çalı türleri, Pseudotsuga, Ginkgo, Microbiota, Agathis, Tsuga, Sequoia, Sequoiadendron, Cryptomeria, Cupressus Picea, Cedrus, Liriodendron, Ulmus, Alnus, Pterocarya, Carya ve meyve ağaçları ve çalıları

Doğu Karadeniz (Kolşik vejetasyon), Nemli Dere Vejetasyonu; Ladin-Kayın Ekosistemi, Göknar-Sarıçam Ekosistemi, Gürgen-Kayın Ekosistemi, Ormangülü Bahçeleri,

Doğu Karadeniz (Kolşik vejetasyon), Nemli Dere Vejetasyonu, Kızıl Ağaç Nemli Dere Ekosistemi, Nemli Dere Vejetasyonu, Alpin ve Subalpin Bitkileri, Orman Altı Ekosistemleri

Tıbbi Aromatik Bitkiler; Batı Karadeniz Odunsuları; Odun Dışı Orman Ürünleri Bahçesi, Kayın-Göknar Ekosistemleri, Tıbbi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Aromatik Odunsu Bitkiler, Sarıçam-Keşane Ekosistemleri, Tıbbi Aromatik Otsu Bitkiler, Meşe-Pseudomaki Ekosistemleri,

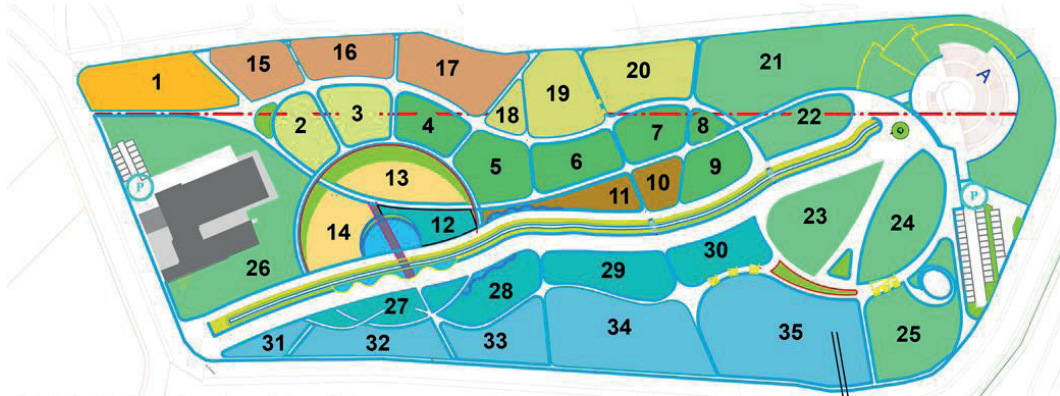
Sucul Bitkiler; Sucul Bitkiler, Kumul Bitkileri

Bu türlere ilişkin botanik bahçesi üzerindeki kullanım ilişkileri Şekil 6'da görülmektedir.

Genel stratejileri ve tematik alt başlıkları belirlenen alanlarda toplam 438 adet tür, bitki lejantında yerini almıştır. Bu bitkilerin 309 taksonu odunsu türlerden oluşurken, geriye kalan 129'u ise otsu taksonlardan oluşmak-

tadır. Alanda kullanılan türlerin 49 tanesi iğne yapraklı ağaçlardan oluşurken, 68 tanesi ise geniş yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır. Alanda 5 adet form estetiği olan ve 24 tane çiçek estetiği olan ağaççıklar kullanılmıştır. 66 tür ise çalı formunda ya da bodur çalılarından oluşurken, 7 adet palmiye türünün yanı sıra alanda 16 adet meyve ağacı kullanılmıştır. Türlerle ait ayrıntılı liste Ek 1'de verilmiştir. Botanik bahçesi maketi Şekil 7'de görülmektedir. Botanik bahçesinde kullanılan bazı türlere ait ayrıntılı liste ekte Tablo 1'de verilmiştir.

1	no'lu adalar - Hoşgeldin Bahçesi
2/3	no'lu adalar - Egzotik Türler Bahçesi
4/5/6/7/8/9	no'lu adalar - Maki - Akdeniz Bitkileri
10/11	no'lu adalar - Otsu Odunsu Bitkiler- Geofit Bahçesi
13/14	no'lu adalar - Ex-situ Düzce Bitkileri
15/16/17	no'lu adalar - Kaya Bahçesi
18/19/20	no'lu adalar - İç Anadolu Step Bitkileri

12-27-28-29-30	no'lu adalar - Arboretum ve Rekreasyon Alanı
23/24/25	no'lu adalar - Nemli Dere Vejetasyonu
27/28/29	no'lu adalar - Tıbbi ve Arom. Bitkiler Bahçesi
32	no'lu ada - Gölet ve Sucul Bitkiler Bahçesi
13-14	no'lu ada - Ex-situ Düzce Bitkileri

Şekil 6. Botanik Bahçesi Parsel Dağılımı

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ

Üniversiteler bir eğitim kurumu olmasının yanında aynı zamanda personellerine, öğrencilerine ve yöre halkına hizmet veren, bir kentin en önemli simgelerinden biri olma değerini taşımaktadır. Bu kapsamda tasarımı gerçekleştirilen bu botanik bahçesi hem eğitim açısından öğrencilere ve öğretim üyelerine yönelik olarak oldukça değerli bir araştırma sahası yaratacak hem de öğrencilerin sosyal aktivitelerini destekleyici ortamlar sağlayarak kullanıcıların kendilerini geliştirme ve sosyal bir varlık olma hüviyetini kazandıracak mekanlar olma özelliğini taşıyacaktır. Aynı zamanda yöre halkının yeşil alan ihtiyacını karşılayarak boş zamanlarını değerlendirebilecekleri hem öğrenip hep zaman geçirebilecekleri bir mekan olacaktır.

Günümüzde bitki genetik kaynakları uluslararası düzeyde ele alınan bir konu olmuştur. Türkiye, gerek coğrafi yapısı, gerekse değişik ekolojik koşulları nedeniyle, dünyanın önemli gen merkezlerini barındırmaktadır Özçelik ve ark., 2006: 352-373). Doğal kaynakların önemli bir bölümünü oluşturan bitkileri tanımak, tanıtmak, değerlendirmek amacıyla oluşturulacak olan bu botanik bahçesinde öncelikli olarak birçok farklı karakterde bitkisel parseller tasarlanmıştır.

Ortaya çıkan proje ile botanik bahçesini oluşturacak; hoş geldin bahçesi, egzotik bitkiler

bahçesi, maki-pseudomaki ve Akdeniz bitkileri, geofit bahçesi, Düzce endemik bitkileri, kaya bahçesi, ştep ve İç Anadolu bitkileri, Doğu Karadeniz vejetasyonu, nemli dere vejetasyonu, Batı Karadeniz odunsuları, tıbbi aromatik bitkiler, sucul bitkiler, kumul bitkiler, arboretum ve rekreasyon alanı olmak üzere farklı karakterde bitkisel alanlar oluşturulmuştur.

Böylece;

- Üniversitedeki bilim adamları, öğrenciler, ilgili üniversite ve kurumlarda çalışanlar için bilimsel, eğitim amaçlı araştırmaya yönelik ihtiyaçları karşılayacaktır.
- Düzce ile Batı Karadeniz Bölgesi'nde yayılış yapan endemik ve nadir bitki taksonlarının doğal habitatlarından toplanan bitki taksonlarının toplanması, biyolojik çeşitliliğinin araştırılmasında ve doğal alanı dışında olan ex-situ (dışında) korumada, endemik ve nadir bitki örneklerinin çanlı koleksiyonlarının oluşturulması sağlanacaktır.
- Doğal ve egzotik, yaprağını döken ve herdem yeşil odunsu türler için bir arboretum oluşturulacaktır.
- Kıyı kumul, sucul bataklık, kaya bahçesi, sukulent bahçesi, soğanlı bitkiler (geophyte) bahçesi ve alpin alanlardan vejetatif olarak üreyecek olanlardan, ri-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

zom, yumru, soğan, sukulent gövde, sürgün alınarak alana direkt ya da üniversite bünyesinde bulunan serada üretilmesi

yapılarak botanik bahçesine aplikasyonu yapılacaktır.

Şekil 7. Botanik Bahçesi Maketi

Botanik bahçelerinin eğitsel, bilimsel, ekonomik, estetik amaçları olan, çok sayıda bitki taksonundan oluşan canlı bitki koleksiyonlarının oluşturulup yetiştirildiği yerler olmasının yanısıra insanların dinlenme, yürüyüş ve koşu faaliyetlerini yaptıkları alanlar olmaya da başlanmıştır (Acartürk, 2001: 98). Böylece hem üniversite kullanıcılarının hem de kent halkının rekreasyon ihtiyaçları için alternatif açık yeşil alan olarak önemli katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda bazı parseller içerisinde gölet, doğa evi, kafe, gazebo ve bank gibi oturma birimleri, ahşap ve çelik köprüler, macera parkı, pentatlon alanı, yü-

rüyüş yolları, merdiven ve rampalar, giriş ve güvenlik birimleri gibi yapısal unsurlara da yer verilmiştir.

Sonuç olarak Düzce Üniversitesi kampüsü içerisinde yer alan vadi, nadir ve endemik türler de dahil olmak üzere birçok bitki türünün sergilendiği, yetiştirildiği, korunduğu, bunlarla ilgili bilimsel çalışmaların yapıldığı aynı zamanda kent ve bölge ölçeğinde rekreasyonel ve ekonomik anlamda önemli bir alan olarak değer kazanmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KAYNAKÇA

ACARTÜRK, R., (2001). Park ve Bahçe Peyzajında Süs Bitkileri ve Yer Örtücüleri, Ankara, Lazer Ofset, ss.382

ALTAY, V., (2012). Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Kampüsü (Hatay)'nın Süs Bitkileri. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi. Yıl:3, cilt:2 sayı:6, 11-26

ATEŞ, O., SABAZ, M., (2013). İnönü Üniversitesi Merkez Kampüsü'nde Arboretum Park Oluşturulmasına Yönelik Bir Araştırma, İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, Cilt/Vol. 3 Sayı/No.8, 123-139

EROĞLU, E., ACAR, C., AKTAŞ, E., (2016). Kentsel Açık ve Yeşil Alanlara Yeni Bir Soluk; Ordu Şehir Ormanı ve Botanik Parkı Peyzaj Proje Çalışması. Artium, 4(2), 30-42

DEMİR, Z., MÜDERRİSOĞLU, H., YERLİ, Ö., ÖZDEDE, S., AKINCI KESİM, G., (2009). Yaya Bölgesi Tasarım Süreci: Düzce Üniversitesi Yerleşkesi. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Cilt I, 232-240

DEMİRCAN, N., SEZEN, I., (2018). Erzurum Kenti'nde Kişiyi Tahsisli Bahçe Tasarımı Önerisi. Atatürk Üniversitesi Mi-

marlık ve Tasarım Fakültesi. ATA Planlama ve Tasarım Dergisi, 2(2): 21-34

DOBER, R.P., (1992). Campus Design, John Wiley & Sons, , INC, USA, ss.304

ERTEKİN, M., ÇORBACI, Ö.L., (2010). Üniversite Kampüslerinde Peyzaj Tasarımı (Karabük Üniversitesi Peyzaj Projesi Örneği). Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 2010, 10 (1): 55-67

HEPCAN, Ç.C., AYHAN, Ç.K., (2004). Kamusal Dış Mekanlarda Güvenlik Sorunu: İzmir Kültürpark Örneği, Peyzaj Mimarlığı II. Kongresi, 25-27 Kasım 2004, Ankara, 203-212

HEPCAN, Ç.C., ÖZKAN, B., (2005). Botanik Bahçelerinin Kentsel Dış Mekanlar Olarak Kullanıcılara Sunduğu Olanakların Belirlenmesi, Ege Üni. Ziraat Fak. Dergisi, 42 (3): 159-170

KONAKLI, N., ÖNDER, S., (2005). Arboretum Kavramı ve Selçuk Üniversitesi Kampus Alanı İçin Arboretum Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma, S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 19 (35), 16-29

ÖNEN, N., YILMAZ, O., (2001). Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Kampüsünde Arboretum Oluşturulması Üzerine Bir araştırma. Ankara Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 7(1):134-141

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ÖZÇELİK H., DUTKUNER İ., BALABANLI C., AKGÜN İ., GÜL A., KARATAŞ A., KILIÇ S., DELİGÖZ A., 2006. Süleyman Demirel Botanik Bahçesinin Tanıtımı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 10(3), 352-373

ÖZKAN, B., (2001). Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Kitabı, 80 s, Üniversiteliler Ofset, İzmir

ÖZYAVUZ, M., KORKUT, A.B., (2008). Trakya Üniversitesi Güllapoğlu Arboretumu Peyzaj Planlama Çalışmaları, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5 (3): 297-307

PERÇİN, H., (1997). Kaşamonu’da Botanik Bahçesi Planlama Prensiplerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 1476, Ankara, 51 s

SAĞLIK, A., KELTİK, A., (2016). Landscape Design Project Of Historical Places: Case Study Of Biga Municipality. Scientific Papers. Series B, Horticulture. Vol. LX, 217-224

SAĞLIK, A., SAĞLIK, E., KELTİK, A., (2015). Çanakkale Barbaros Gümüşü Anaokulu Peyzaj Projesi. ARTIUM, 3(1): 39-47

ŞİŞMAN, E.E., KORKUT, A., ETLİ, B., (2008). Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5(2):119-129

YALÇINALP, E., MERAL, A., (2018). The Design Process of Vakfıkebir River Fol Park. American Journal of Civil and Environmental Engineering, 3(4): 105-111

YERLİ, Ö., (2016). Bir Yapının Kamusal Açık Yeşil Alan Şeklinde Tasarlanması. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi. Sayı: 9, 1-13

YERLİ, Ö., ESENTÜRK, A., DEMİR, S. D., MÜDERRİSOĞLU, H., AK, K., (2017). An Example for Landscape Design in Public Buildings: Duzce University Rectorship Building. Journal of Scientific and Engineering Research, 4(1): 159-171

YERLİ, Ö., ÖZDEDE, S., (2017a). Design Process of a Campus Plan: A Case Study of Duzce University Konuralp Campus. Int. Journal of Engineering Research and Application. Vol. 7, Issue 4, (Part -1) ss.50-59

YERLİ, Ö., ÖZDEDE, S., (2017b). Bir Anıtpark Projesinin Tasarım Süreci. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi. Sayı: 10, 116-131

YILMAZ, S., DÜZENLİ, T., ÇİĞDEM, A., (2018). Peyzaj Tasarım Eğitiminde Bir

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Biçim Arama Yöntemi: Doğadan Esinlenme. Journal of History Culture and Art Research, 7(2): 376-389

YILMAZ, S., (2015). Bir Kampüs Açık Mekanının Peyzaj Tasarımı: Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Binası, Kaşamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 15 (2): 297-307_

YAZAR NOTU: Proje Tasarım Grubu:

* Özgür Yerli (Peyzaj Mimarı)

* Engin EROĞLU (Peyzaj Mimarı)

* Sertaç KAYA (Peyzaj Mimarı)

* Pozitif Mimari Tasarım Proje Hizmetleri Ltd. Şti.

* Bu çalışma, 2.Uluslararası Mühendislik, Mimarlık ve Tasarım Kongresi, 12-13 Mayıs 2017, Kocaeli’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Abstract: The botanical garden can be expressed as a collection of living plants, especially arranged to reflect the kinship relations between plant groups. Botanical gardens, usually exhibited by ornamental plants, undertake functional tasks such as giving aesthetic and taxonomic knowledge. Botanical gardens are not only services for recreational purposes but also open and green spaces where scientific studies are also carried out. Accordingly, botanical gardens have many positive economic and functional contributions, especially in the cities and regions where they are located. Düzce city has an important position in terms of its geography. Due to its presence in the Western Black Sea region and its climatic characteristics, the region is under the influence of both the Black Sea and the Mediterranean climate. Thanks to this situation, the biodiversity of the region is increasing and plant species with different tolerances can grow in the region. **Aim:** The purpose of this study is to explain the design process and stages of the botanical garden, which will provide the conservation and display of the plant inventory of the region flora, especially the endemic and rare species found in the region and the recreation area for scientific purposes. According to Flora of Turkey, there are one hundred thirty seven (137) endemic plants in Western Black Sea region. In addition, according to studies conducted in Düzce University Faculty of Forestry Herbarium there are 71 endemic plant species in the region. The prospect of working is based on the necessity of ex-situ conservation of the endemic and rare plant taxa in these areas, outside the natural areas, in the botanical gardens to be established, apart from nature conservation areas and natural habitats in the area. The main scope of the study, is a valley with an area of approximately 50,000 m², which is located within the boundaries of Düzce University Campus. The formation of the valley in the vicinity allows the formation of different terrain forms such as slope, hill, pit, and different viewing surfaces. Thus, the different conditions that the area has and the presence of water in the area create areas suitable for the growth of various plant species. **Method:** The method of working consists of several steps. The first stage is a survey of physical and social data on the area. At this stage, the topographical mobility in the vicinity of the natural landscape features and the current use of the existing plant have been examined. The stage of preparation of the requirement list has been completed with the survey analysis in which the information obtained afterwards is evaluated and interpreted and the decisions taken. After this phase, the functional diagram of the interrelationships between accessibility, existing and proposed use of the area and its surroundings has been completed. Following this phase, the preliminary project was created and

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

with this phase, the use of the parcels in the area has been decided. The final project is the final step of the method. **Findings:** The botanical garden was created with the resulting project; aquatic-pseudomaki and Mediterranean plants, geofit horticulture, plain endemic plants, rock garden, steppe and inner Anatolian plants, Eastern Black Sea vegetation, moist stream vegetation, Western Black Sea wood, medical aromatic plants, aquatic plants, vegetation areas with different characteristics, including dune plants, arboretum and recreation area, were created. These parcels also include structural elements such as ponds, nature houses, cafés, gazebo and benches, wooden and steel bridges, adventure park, pentathlon area, walking paths, stairs and ramps, entrance and security units. **Results:** As a result, the valley located within the campus of Düzce University has gained an important recreational and economical dimension in urban and regional scale at the same time that many plant species, including rare and endemic species, are exhibited, grown, protected and related scientific studies.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EK. Tablo 1. Botanik Bahçesinde Kullanılan Bazı Bitki Türleri

Latince Adı	Türkçe Adı	Gelişim Biçimi	Boy	Taç Geniliği	Mevsimsel Özelliği	Süs Değeri		Kullanım Tipi
						Yaprak	Çiçek	
Abies cilicica	Toros Göknarı	Ağaç	25	6	H.Y			S-G
Acacia dealbata	Gümüşü Akasya	Ağaççık	10	7	H.Y		Sarı (kokulu)	S
Acer palmatum	Japon Akçaağacı	Ağaççık	4	3	Y.D	Kırmızı		S
Agave americana	Sabır Çiçeği	Çok yıllık	1	1.5	H.Y	Yaprak şekli		S
Ajuga reptans	Mayasıl Otu	Çok yıllık	0.5	0.2	H.Y		Mavi-Mor	Ö
Alchemilla mollis	Aslan Pençesi	Çok yıllık	0.5	0.1	Y.D		Sarı	Ö
Alnus glutinosa	Kızılağaç	Ağaç	20	7	Y.D			G
Alyssum saxatile	Kuduzotu	Çok yıllık	0.4	0.4	H.Y		Sarı	Ö
Amelanchier alnifolia	Güvercin Üzümü	Çalı	3	2	Y.D		Beyaz	S-G
Araucaria araucana	Maymun Çıkmaz	Ağaç	30	15	H.Y	Habitus		S
Arbutus unedo	Kocayemiş	Çalı	2	1.5	H.Y		Beyaz	G
Berberis thunbergii “Atropurpurea”	Kadın Tuzluğu	Çalı	1.5	2	Y.D	Kırmızı		S-G
Betula pendula	Tijli Huş	Ağaç	20	7	Y.D	Gövde rengi		S
Brachychiton populneum	Japon Kavağı	Ağaç	15	4	H.Y	Gövde şekli		S-G

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

<i>Buddleia davidii</i>	Kelebek Çalısı	Çalı	3	3	Y.D		Kırmızı / Mavi	S-G
<i>Buxus sempervirens</i>	Şimşir	Çalı	2	2	H.Y	Yeşil		S-G
<i>Callistemon citrinus</i>	Fırça Çalısı	Çalı	3	2	H.Y		Kırmızı	S
<i>Camelia japonica</i>	Kamelya	Çalı	3	1	H.Y		Kırmızı / Pembe	S
<i>Campsis radicans</i>	Acem Borusu	Sarılcı	10		Y.D		Turuncu	Ö
<i>Capparis spinosa</i>	Kapari	Yer örtücü	0.3	1.5	Y.D		Beyaz	Ö
<i>Carpinus betulus</i>	Gürgen	Ağaç	15	10	Y.D			S-G
<i>Cassia acutifolia</i>	İskenderiye Sinamekisi	Çalı	1.5	1.5	H.Y		Sarı	S-G
<i>Castanea sativa</i>	Keşane	Ağaç	20	15	Y.D	Yaprak şekli		S-G
<i>Catalpa bignonioides</i>	Sigara Ağacı	Ağaç	10	10	Y.D		Beyaz	S
<i>Cedrus deodora</i>	Himalaya Sediri	Ağaç	25	7	H.Y	Yaprak rengi		S
<i>Celtis australis</i>	Çitlenbik	Ağaç	25	15	Y.D			S-G
<i>Cephalotaxus drupacea</i>	Andız	Ağaççık/ Çalı	15	4	H.Y			S.G
<i>Ceratonia siliqua</i>	Keçi Boynuzu	Ağaççık	8	5	H.Y		Meyve etkili	G
<i>Cercidiphyllum japonicum</i>	Katsura Ağacı	Ağaç	15	5	Y.D	Kırmızı		S-G
<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	Ağaççık	8	5	Y.D	Yaprak şekli	Kırmızı	S-G
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	Yalancı Servi	Ağaç	10	3	H.Y			S-G
<i>Chamaerops humulis</i>	Bodur Palmiye	Palmiye	5	2	H.Y	Yaprak şekli		S

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

<i>Cinnamomum camphora</i>	Kafur Ağacı	Ağaçcık	10	8	H.Y	Yaprak şekli	S
<i>Clerodendron trichotenum</i>	Kısmet Ağacı	Ağaçcık	5	5	Y.D	Meyve etkili	S
<i>Cornus mas</i>	Kızılcık	Çalı	7	5	Y.D	Sarı (kırmızı meyve)	S-G
<i>Cotinus coggygia</i>	Bulut Ağacı	Çalı	4	3	Y.D	Bordo	S-G
<i>Cotoneaster dammerii</i>	Taş Elması	Yer Örtücü	0.5	1	H.Y	Beyaz	Ö
<i>Creteagus monogyna</i>	Alıç	Çalı/ Ağaçcık	8	5	Y.D	Beyaz (kırmızı meyve)	G
<i>Deutzia gracilis</i>	Havlu Püskülü	Çalı	0.8	1	Y.D	Beyaz	Ö
<i>Eleagnus angustifolia</i>	İğde	Ağaçcık	7	5	Y.D	Sarı (kokulu)	S-G
<i>Erica arborea</i>	Funda	Çalı	1	0.8	H.Y	Beyaz	Ö
<i>Eucalyptus cameldulensis</i>	Ökalyptus	Ağaç	35	15	H.Y	Gövde şekli	S-G
<i>Euonymus fortuneii</i> “Repens”	Sürünücü Taflan	Çalı	0.3	0.8	H.Y	Yaprak rengi	Ö
<i>Fatsia japonica</i>	Japon Aralyası	Çalı	3	3	H.Y	Yaprak şekli	S
<i>Gardenia jasminoides</i>	Gardenya	Çalı	1.5	0.8	H.Y	Beyaz (kokulu)	S-G
<i>Ginkgo biloba</i>	Mabet Ağacı	Ağaç	15	10	Y.D	Yaprak şekli	S
<i>Hedera helix</i>	Orman Sarmaşığı	Sarılcı	20		H.Y	Yaprak şekli	Ö
<i>Hibiscus syriacus</i>	Ağaç Hatmi	Çalı	3	2	Y.D	Çeşitli renkler	S-G

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Impatiens balsamina	Kına Çiçeği	Tek yıllık	0.5	1	Y.D		Çeşitli renkler	Ö
Iris germanica	Süsen	Çok yıllık	0.5	0.5	H.Y		Çeşitli renkler	Ö
Juniperus horizontalis	Yayılıcı Ardiç	Yer Örtücü	0.4	2	H.Y			Ö
Lagerstroemia indica	Oya Ağacı	Ağaçcık	4	2	Y.D	Gövde şekli	Çeşitli renkler	S-G
Laurus nobilis	Defne	Çalı	5	2	H.Y	Yaprak şekli (kokulu)		S
Lavandula angustifolia 'Munstead'	Lavanta	Çalı	0.6	0.5	H.Y		Mor (kokulu)	Ö
Lonicera nitida	Hanımel	Sarılcı	1		H.Y		Beyaz (kokulu)	Ö
Magnolia grandiflora	Manolya	25	20		H.Y		Beyaz (kokulu)	S
Mahonia aquifolium	Sarı Boya Çalısı	Çalı	1	1	H.Y		Sarı	S-G
Myrtus communis	Mersin, Murt	Çalı	1.5	1	H.Y	Yaprak şekli		S-G
Nerium oleander	Zakkum	Çalı	3	2	H.Y		Çeşitli renkler	
Parrotia persica	İran Demir Ağacı	Ağaçcık	8	8	Y.D	Sarı / kırmızı		S
Philadelphus coronarius	Filbahri	Çalı	3	2	Y.D		Beyaz	S-G
Picea abies	Avrupa Ladini	Ağaç	25	8	H.Y	Habitus		S
Pinus pinea	Fıstık Çamı	Ağaç	25	15	H.Y	Habitus		S
Populus tremula	Titrek Kavak	Ağaç	20	15	Y.D	Yaprak şekli		S
Prunus serrulata	Süs Kirazı	Ağaçcık	5	3	Y.D		Beyaz	S-G

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:280 K:220

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

<i>Punica granatum</i>	Süs Narı	Çalı	4	4	Y.D	Sarı	Kırmızı (kırmızı meyve)	S
<i>Quercus ilex</i>	Pırnal Meşesi	Ağaç	15	10	H.Y			S-G
<i>Rhododendron ponticum</i>	Mor Çiçekli Orman Gülü	Çalı	3	3	H.Y		Mor	S-G
<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Çalı	1.5	1	Y.D		Kırmızı (kokulu) kırmızı meyve	Ö
<i>Rosmarinus officinalis</i>	Biberiye	Çalı	0.7	0.4	H.Y		Mor	Ö
<i>Salix matsudana</i>	Tirbişon Söğüdü	Ağaç	8	5	Y.D	Dal yapısı		G
<i>Sedum acre</i>	Dam Koruğu	Yer örtücü	0.3	1	H.Y		Sarı	Ö
<i>Syringa vulgaris</i>	Leylak	Çalı	7	4	Y.D		Leylak	S
<i>Tamarix tetrandra</i>	Ilgın	Çalı	5	3	Y.D		Pembe	S-G
<i>Viburnum tinus</i>	Kartopu	Çalı	4	3	H.Y		Beyaz	S-G
<i>Yucca gloriosa</i>	Avize Çiçeği	Çalı	2	1	H.Y		Beyaz	S-G
<i>Zelkova carpinifolia</i>	Kayacık	Ağaç	20	8	Y.D			G

TRANSFORMATION OF BIO-PATTERN TO POLY-PATTERN AS A BASIC DESIGN STUDIO EXPERIENCE ¹

BİR TEMEL TASARIM STÜDYOSU DENEYİ OLARAK BİYO-ÖRÜNTÜNÜN POLİ-ÖRÜNTÜYE DÖNÜŞÜMÜ

*Miray GÜR¹, Ender ŞEN²*¹ *Uludag University, Faculty of Architecture, Bursa / Turkey*² *Bursa Technical University, Faculty of Architecture and Design, Bursa / Turkey*ORCID ID: 0000-0001-7619-7733¹, 0000-0002-5267-5152²

Öz: Amaç: Temel tasarım 1 stüdyosunda biyo-örüntülerin poli-örüntüye dönüştürüldüğü çalışma sürecinde ve sonucunda elde edilen eğitim kazanımlarının değerlendirilmesi ve üretken tasarımın bu aşamada üretilebilirlik düzeyine dair bir araştırma yapılmasıdır. **Yöntem:** Araştırma yöntemi çalışma sürecinin gözlenmesi, sonuç ürünün çalışma amaçlarına uygunluğunun ve süreçte hedeflenen kazanımların elde edilebilirlik derecesinin değerlendirilmesi ve 50 katılımcıya uygulanan anket verilerinin tartışılmasından oluşmaktadır. **Bulgular:** Katılımcıların neredeyse tamamı çağdaş tasarım yaklaşımlarına dair bilgi ve deneyim elde etmiştir. Çoğu öğrencinin birim formların tekrar ve benzerliğiyle üretken bir tasarım gerçekleştirebildiği, beyin-el koordinasyonu aracılığıyla yapılan çalışmanın el becerisine katkı sağladığı görülmüştür. Katılımcıların neredeyse tamamının form ilişkileri ve doku arasındaki ölçek geçişlerinin uygulanması aracılığıyla, yaratıcılığı harekete geçmiştir. Çoğu öğrenci grup içerisinde ve/veya yürütücülerle birlikte yaşanan tartışma ve sorgulama ortamının öğrenme sürecini desteklediğini belirtmiştir. **Sonuç:** Eğitimin ilk yarıyılında “düşük teknoloji-yüksek düşünce” ekseninde üretilebilirlik düzeyine dair deney sonucunda, poli-örüntünün nitelikli biçimde üretilebildiği görülmüştür. Katılımcıların üretken tasarımı beyin-el koordinasyonu aracılığıyla geliştirmesinin verimli olduğu gözlenmiştir. Deneyimle öğrenmeyi destekleyen uygulama, bilgi ile üretimin birleştirilmesi ve parçaların bir bütün olarak bağlantılandırılması kazanımlarına katkıda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Biyo-Örüntü, Poli-Örüntü, Üretken Tasarım, Temel Tasarım Eğitimi, Mimari Tasarım Eğitimi

Abstract: Aim: The aim is to evaluate the learning outcomes of the course of studying the transformation of bio-patterns to poly-patterns and to conduct research on the producibility level of generative design. **Method:** The research method involved observation of compliance of final product to research objectives, the attainability level of the gains targeted during the process, and questionnaire survey which was applied to 50 students. **Findings:** The research conducted on an experiment related to producibility level, in accordance with the “low technology-high thinking” approach, showed that generative design can be developed qualitatively by repetition of unit forms, through hands-on learning. In design process, where shifts were made between different scales, from form to pattern, it was concluded that the creativity and the fine-motor function of most of the participants had improved. **Results:** It was observed that the development of generative design with no technology but through brain-hand coordination was effective for the students at the first semester of their education, in terms of developing their skills and creativity. The exercise that support the experimental learning, contributed to combine the information and practice for developing the achievement of connecting the parts as a whole.

Key Words: Bio-Pattern, Poly-Pattern, Generative Design, Basic Design Education, Architectural Design Education

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.2

- (1) *Corresponding Author: Miray GÜR, Uludağ University, Faculty of Architecture, Bursa / Turkey, miraygur@yahoo.com, Geliş Tarihi / Received: 03.04.2018 Düzeltme Tarihi / Revision: 16.04.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Araştırma ve Uygulama / Research and Application, Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Var / Yes “Kurum İzni – Institution Permission” (Uludağ University Faculty of Architecture, No:26468960-044/52229, Date: 25.12.2017)*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

Today, the contemporary design approach is related with certain concepts, such as evolutionary biology, artificial intelligence, and complexity theory, and different design disciplines are integrated with biology and technology at various levels, from discourse and morphology to practical necessities and production (Lim, 2011: 12). Biomimicry is the technological implementation of designs seen in nature to solve problems in the fields of architecture, engineering, and others (Muel-ler, 2008: 68). Biomimicry is a concept that was first put forward by writer and science observer Janine M. Benyus believed that the models in nature should be imitated (Tavşan et al., 2015: 492). As implied from the word itself, biomimicry is an approach that aims to generate solutions through the inspiration of nature. In this approach, examples from nature are used to solve problems, based on the assumption that nature has the inherent ability to self-cope with emerging problems.

Advancements in technology have opened up new methods for application in virtually all disciplines, including architecture. The way of thinking and expression of the people who grew up in 21st century which is different from past eras because of digital technologies and communication has changed (Kalaycı, 2015: iv). It is deceptive to think that the opportunities of technological developments would not

affect the representation, theory and practice of architecture (Yürekli and Yürekli, 2004: 10-11). For many years now, the biomimicry approach, coupled with technological methods, has also been used by professionals as an architectural design tool. In the architectural discipline, certain basic dynamics involving organization, environment and human behavior in interaction with digital, productive or bio-design approaches have consistently proven to be valid approaches, and bio-formation and bio-production in design serve as rich inspiration sources, in terms of creative solutions, on a multi-disciplinary level. According to Michael Pawlyn, who is the head architect of the most well-known project designed by biomimicry in architecture, the Eden Project in Cornwall, England, biomimicry depends not only on the shapes of organisms but also on how they operate. He prefers architecture rather than biology as the discipline of choice to bring out the creative potential of architecture.¹

Nature's use of trial and error and the development of evolutionary solutions can act as a valuable resource and can inspire the design process. Bio-design work opens up a broad range of possibilities and sharpens the understanding of totalities and details. It provides a new method and perspective in the realm

¹ <http://www.arkitera.com/haber/19038/mimaride-biyomimikri>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

of creative work (Roshko, 2010: 545). Mike Jones and Jocelyn de Noblet defined bio-design as the transformation of a form that develops out of the environmental harmony of organisms into a product-looking form (Chiu and Chiou, 2009: 3627). Bio-design institutes and system centers whose technological infrastructure has been inspired by biology have been established throughout the world, and their numbers are increasing.

This approach has started to take on greater significance in the field of architecture, as over time more experience with the approach has served to increasingly support its creative potential. There is also a growing body of research identifying various obstacles to the employment of bio-design as an architectural design method (Zari, 2007: page number does not exist). They are useful to adapt bio-design to the design studio. The “designing” activity is learned in design studios, where creativity is set free within the natural boundaries of the field, using the method of experience-by-doing under the guidance of a studio advisor(s) (Schön, 1988: 5). In this framework, bio-design is a process wherein creativity is supported through experience in order to develop awareness during the course of learning the design.

In the process of production-education and creation in which the ideas transform into design, the expression of “concept” is frequent-

ly used. The conceptual thinking which has phases as interrelating, constituting sense, communicating, analysis-synthesis and abstraction is a basis for concepts that matter in design production and creation (Bekdaş and Yıldız, 2018: 325-326). Basic Design studio, whose process operates along the lines of conceptual scenario and its visual expression, has quite a fundamental place in design education. Basic design, an introductory course for all disciplines within the design field, focuses on abstract, cognitive thinking, which is the most important tool of designing practice for problem solving. In basic design, the approach starts at the concrete level, proceeds to the abstract level, where ideas are generated, and then returns to the concrete level via cognitive thinking (Sarioğlu Erdoğan, 2016: 10). Within the context of generating solutions to design problems through the inspiration of nature, Basic Design studio can be seen as a convenient environment to experience bio-design, in the sense that it supports creativity through cognitive thinking, and that it reflects the relations between abstract-concrete expressions onto the final product.

Transfer of knowledge in the field of bio-design should be carried out within the basic design studios, where the primary aim is to teach design principles, especially for newly starting students. In the basic design studios, students acquire the ability to think and de-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sign with inspiration from nature and to build products through digital design-based software, and overall, the students will enjoy an education that keeps pace with the contemporary age and in some cases, that even goes beyond it. However, in the first year of architectural education, computer-aided design education is not offered, rather it can generally be delayed to subsequent semesters, as the primary aims in the first year are to teach students the skills to depict the ideas and approaches of design by hand and to acquire the ability to think in three dimensions. Students are expected to pursue these goals in basic design studios. Since basic design studios allow transitions between abstract and concrete expressions through cognitive thinking, they are quite useful in exploring and experiencing the creative potential of bio-design.

In the paper, experimental work which is carried out on bio-patterns and poly-patterns consistent with the type of design education that embraces the experience method of producing by doing, and its results are evaluated. As previously noted, the achievements targeted for this study were expected to overlap with those targeted through the Basic Design 1 studio.

AIM

The aim of this study is to evaluate the educational acquisitions achieved by participants

(the students) under the guidance of advisors, and to conduct research on the productivity level of generative design at this stage by evaluating the form relations, repetition-similarity and material potential that resulted from the application of creative methods in the working process, as well as from the process in which bio-patterns are transformed into poly-patterns. Furthermore, the probability of the achievability of the targeted gains in this experimental research is also assessed.

CONTENT

In the paper, following the introduction and a theoretical research regarding the relation between bio-design, architectural design and basic design in order to create a background, the case study conducted is discussed. The research in the case study is carried out within the framework of an evaluation of the working processes of 160 participants, the final outcomes, the questionnaire on targeted gains applied to participants, and the observations of the process governing the Basic Design Studio 1 course offered by the Uludağ University Department of Architecture.

The evaluation of the working process and the final outcomes that are grouped according to the production method of the poly-patterns, related to the aims of the research and the targeted achievements was made by advisors, and the questionnaires applied to the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

students were used to evaluate the working processes and the overall research, and feedback was received from them. In discussion, the results of the study are discussed comparatively with the results in the literature and the basic design studies aimed at production of poly-patterns by the transformation of bio-patterns are evaluated from the perspective of such criteria as the abstraction ability, utilizing the potential of the materials, dominant unique forms, the organization and transition between the layers, forms and spaces. These criteria are determined according to the study purposes and targeted gains in the process.

RESEARCH METHOD

The research method involved observation of the working process, evaluation of the compatibility of the final outcome to study purposes and examination of the achievability level of the targeted gains in the process by the advisor, as well as evaluation of the questionnaire data from 50 participants. The observations made by the advisors following the seminar given in the studio at the beginning of the research involved the research and working process on bio-patterns and the evaluation of final products via an open jury system.

For this study, it was considered important that the students be able to evaluate the research system, the reasons for choosing the

designated bio-patterns, the generated ideas, and the problems in implementation, to identify the creative alternatives to the problems, to determine the material potential creatively and to evaluate the conformity of the produced poly-patterns to the expectations and objectives.

The questionnaire was applied to examine the perceptions, awareness and learning acquisitions of the participants and was based on a 5-point Likert scale, with the possible responses being certainly agree, agree, neutral, disagree, and strongly disagree. Along with the questionnaire, the students' opinions on their learning acquisitions, the studying process, techniques, materials used, implementation and learning process were taken.

RESEARCH RESTRICTIONS

The main restriction of this study was that the participants included only those students enrolled in the Basic Design Studio 1 course offered by the Department of Architecture of Uludağ University, and that the study lasted only 3 weeks, as this was the designated amount of time allocated for work within the studio program.

RESEARCH PROBLEM

A practice was carried out that is discussed in the paper wherein a number of existing bio-patterns in nature were transformed into

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

poly-patterns in order to experience bio-design through hands-on learning. This practice is seen as a preliminary step to the introduction of digital design-based education and computer technology for students participating in the basic design studio. Therefore, the research problem is to evaluate the results of the “poly-pattern from bio-pattern” study using hands-on learning and the contribution of the study to the basic design course and first grade architectural education through creative thinking, experiences and connecting different knowledge and materials in order to produce a design outcome.

RESEARCH HYPOTHESES

The research hypotheses intended to contribute to design process and design education that are determined in accordance with the research problem are as below;

- a) The seminars and research on generative design, bio-design and bio-pattern can improve awareness and information of students
- b) The study can provide an opportunity to study different subjects of basic design lessons related to each other, to implement this theoretical information and to achieve the targeted gains in the studio.
- c) The study performed through brain-hand coordination, instead of computer software, with different forms, patterns and materials in

different qualities can contribute to skills of connecting different parts and trigger creativity of students.

- d) The group work and the feedback environment can contribute to empathic approach and can enrich the learning-experiencing process through different “role-parts”.

THEORETICAL FRAME

Basic design, if properly reconsidered, will be the best pedagogical tool for teaching the design approach that is based on the complexification of the process, the problem setting, the product that should be completed and the impact of the project (Findeli, 2001: 12). The aim of basic design education is to give students without a design background the opportunity to create a composition through the organization of forms and elements, to use the materials, to execute designs, to express themselves concisely and clearly, and to achieve functional communication. The research shows that basic design studios contribute to helping students have a greater awareness of the environment and respond in a creative and effective manner, discern variations, develop their acumen and improve visual expression skills (Usta et al., 2000: 41). In the first semester, when the ability to engage in original thinking tends to atrophy as consequence of the assessment and evaluation system in Turkey, students experi-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ence confusion in uniquely forming their approaches to their living environment, spaces and pattern, in nurturing the development of their imagination and in designing a product. Basic design courses help to alleviate this confusion, in that they open the channels of perception and creation. Design education which aims a multiple awareness achievement, enhances the sensitivity and perceiving competence of students.

The importance of development of creativity in architectural design education and process is emphasized in different studies (Özgencil Yıldırım, 2003: 36, Arıdağ and Aslan, 2012: 58, Onur and Zorlu, 2017: 545-546, Soliman, 2017: 205, Royalty, 2018: 138). Especially in the first year of architectural education, it is crucial to develop the design skills and creativity (Arıdağ and Aslan, 2012: 50). The first year architectural studio with its unique difficulties, subjects and excitements is a place that the students encounter with the uncertainty and varieties of architecture and get surprised, while the coordinators face this astonishment again and again (Şenel and Sönmez, 2017: 4). Studio is a place that the information is learned by doing, a learning-teaching environment and the affects of expressionlessness, uncertainties and theories-rules that are not concrete enough are felt in this environment (Ulus Uraz, 1999: 13). Spiritual or formal, different methods followed in design

education contribute to production of unique ideas, connection of different parts, development of analysis-synthesis competence of students (Onur and Zorlu, 2017: 546-552). These methods should focus on supporting creative thinking of students by revealing their individual tendencies, distinctness and uniqueness (Arıdağ and Aslan, 2012: 51-56, San, 2008: 24). By the reason that creative thinking is not making something out of nothing, the perception manner of the designer becomes important with that the designer as a recipient is supposed to form what he/she perceives (Özgencil Yıldırım, 2003: 36). In a description in the literature, creativity is to make new combinations with the knowledge that is accumulated in the memory by an intense awareness and consciousness (Arıdağ et al., 2000: 16). Creativity is a unique happening comprised between spiritual entity and material world (Tunalı, 2009: 62). Design process is a cognitive process that becomes subjective in emotion-imagination, information, understanding, connecting, awareness and synthesizing phases (Özgencil Yıldırım, 2003: 39). Intensity of intuition and information of the architect enriches the architecture (Arıdağ et al., 2000: 15). Different personalities of every student become prominent in architectural problems, the movement of body (hands) and the intuitional feelings become a whole (Uluoğlu, 2000: 35). In this framework, it is important to stimulate individual tenden-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

cies and differences for developing creativity. “Learning design”, which corresponds to the “teaching-learning” process, is a “scene” in which the individual actively participates, in an interactive manner, in the learning environment (Koper and Tattersall, 2005: 7).

Basic design education, which involves developing students’ natural tendencies, as informed by their individual experiences, offers the most “reliable” environment for fostering the development of the student (Gökaydin, 1990: 38). In this scope, the studio practices should provide sufficient grounds from which to develop individual tendencies and the preferences of the participant (student). Olivier and Tattersall (2005: 30-31) discuss the concept of “role-part” in the studio environment. Accordingly, role-part includes a reference to a role and a reference to an activity in the design environment. In the components of role-part, roles include predefined learner and staff roles, but learning designers can define other roles of their own, derived from these basic two roles. In education systems related to art, the master-apprentice relationship contributes to the development of the individual and coincides with the relationship between advisee and advisor (Ünver, 2015: 113). In design, which is an interpretational and dynamic system, students try to understand the connections between information layers together with the studio instructors (Arıdağ and

Koş, 2015: 104). Yürekli and Yürekli (2004: 23) define the design studio as a structure that enriches by the past experiments, way of thinking, discussions and interactions of the designers, a “black hole” that the formation of design is ambiguous. Therefore, with the information acquired in basic design studios, students can orient designs in an environment better suited for facilitating expressiveness in and reflection on their way of thinking. The various purposes behind basic design education include learning the basic language of design, educating the personality, understanding and building relationships among design constructs, and understanding how to create relationships with the environment through design (Besgen et al., 2014: 430).

Design process is based on manipulating form and information together in materializing formal evolution (Arıdağ and Koş, 2015: 104). In this framework, basic design is a studio education and environment that supports design process. By the reason that the interaction that is created by the images in studio environment supports creative thinking by new experiences, design studio have the characteristics of the “heart” of education (Özgencil Yıldırım, 2003: 38). Experimental learning is an important part of design education (Soliman, 2017: 207). It is important to produce methods that support connecting the abstract-concrete, to develop the imagination

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

devoted to stimulate the creative design process and the creative thinking by experiences in the studio. It is necessary to integrate the architectural information that is taught fragmentary to make the design in the architectural studio (Bekdaş and Yıldız, 2018: 333). The concept that constitutes the whole in architectural design is the fiction and how to set which of the parts should be explored. In this framework, developing the achievement of connecting should place a particular importance in studio education with the aim of fictionalizing the parts as a whole (Özgencil Yıldırım, 2003: 39).

At this point, the methods with respect to conducting design education in the studio gain importance. While some parts of the architectural education that is fragmentary taught support the of theoretical substructure and some support technical information and expression language, basic design education and design studios constitute the part that aim to develop visual, perceptual, sensual, critical and cognitive aspects, feeding artistic and aesthetical dimensions (Onur and Zorlu, 2017: 543). The achievement of “seeing, hearing, touching and tasting” is between the initial aims of design education to make the student perceive and form his/her environment (San, 2008: 25). Even if having the education of art/production is the prior condition to gain the knowledge, the information and methods

used for understanding and interpretation are beyond the basic knowledge (Kalaycı, 2015: 121). Understanding and interpretation are in direct proportion with the effort endeavored for intellectual, emotional and imaginary development (Kalaycı, 2015: 122). So although the theoretical information is the initial phase, the methods devoted to feed intuition, intellectual and emotional development matter to experience this information and to support the creativity that is necessary in this process. Basic design studio should be organised again and again intended to different experiences and support sensual and emotional development through the feedback gained from the students.

Different universities use different approaches in the courses carried out in basic design studios. Uluoğlu (2000: 58) emphasizes that if there can be a specific way of teaching design, the problems of teaching would arise from; a) that there is no consensus on the content of design knowledge to be taught at architecture schools at different levels, b) the development of methods and tools for the teaching of design. One main difference in approaches involves the degree to which the abstract or concrete is emphasized. In some universities, it is carried out in an abstract manner, in terms of space (abstract) and environment (concrete) conceptualization, while in others, it might be more concrete and en-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

vironment oriented. Another approach seen is the use of a basic design for different departments as a common core course, especially at newly opened universities; but the challenges of collaborative work and maintaining the genuine point of view of each discipline might obstruct the working process (Sarioğlu Erdoğan, 2016: 10). In this context, developing specific rules for basic design studios is neither correct nor possible. It is important that the development of studio management take place within the framework of the suggestions on the works of basic design courses and the criticisms about implementation and that evaluation methods be made considering the general approaches used in architectural design studios at the university.

The basic design courses offered in the Department of Architecture of Uludağ University, where the study is conducted in accordance with their specific methodology, are carried out in two terms; the fall and spring semesters of the first year, and include Basic Design 1 and 2 studios. Targeted achievements for students enrolled in Basic Design 1 studio are to develop research skills, to gain the ability to generate creative solutions to problems, to create multidimensional/all-purpose/open-minded thinking, to learn and be able to apply main presentation techniques, to strengthen visual expression, to gain the ability to develop an empathic approach to oral

and written communication, to recognize and define different design process approaches, and to learn basic design principles/concepts and their applications. The Basic Design 2 studio focuses on theoretical knowledge transfer and implementation processes for the three-dimensional use of the required design elements and principles within the context of the development of three-dimensional thinking, and in continuity with the Basic Design 1 studio course, Basic Design 2 further focuses on the development of the ability to solve design problems. The aim of the basic design education should be to reveal and develop the creativity of the students and a studio environment that perpetually changes, develops and enables different experiences should be targeted. (Arıdağ et al., 2000: 16). In the student-oriented environment, methods should be tried in order to make the students explore themselves (Ulus Uraz, 1999: 13). In this scope, the design work discussed in this study, is a method and practice that is experienced for the first time in the studio environment that is student-oriented as stated in the literature. The program regarding the conduct and targets of the studio is open to change at any moment. The aforementioned instant changes that are lived from time to time are directed according to the instant feedback received from the students.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Using different materials and techniques helps students to improve their creativity and enables them to form a background for their future studies and courses (Besgen et al., 2014: 431). Different exercises and methods are implemented in different institutions in order to develop the intuitive and creative thinking skills of students and make them gain experience through different parameters as body, time, space (Arıdağ and Koş: 2015, 101-105, Onur and Zorlu, 2017: 545-552, Uysal and Arıdağ, 2012: 119-129, Arıdağ and Aslan, 2012: 53-54). Relations between knowing and doing are very crucial in the field of design to exercise the design by the content of knowledge (Uluoğlu, 2000: 58). As a method that we have encountered in this context, the transformation of the inherent qualities of the “paper-fold” into a prototype that has wide practicability and proper transition from macro to micro scales to create a design area that unifies the disciplines of architecture, interior design, product development and fashion, serves to foster improvisation. Today, this technique, which is referred to as the “low technology-high thinking” (radical-retro) approach, as opposed to computer-aided design and production, is a process-based exercise that relies on basic coding and brain-hand coordination, rather than on software (Vyzoviti, 2012: 10). Forms produced through “paper-fold” have the potential to create an algorithmic condition that can be

transformed into patterns and surfaces via a series of repetitions created by the unification of method and visual expressions (Vyzoviti, 2012: 8,9). To generate designs and alternative compositions in basic design education, algorithmic rules composed with basic design principles are quite useful tools (Özen Yavuz and Yıldırım, 2012: 310). The studio exercise discussed in the paper is developed through this framework to connect different parts of the basic design information learned.

THE METHOD and DESIGN of STUDIO RESEARCH on TRANSFORMATION of BIO-PATTERN to POLY-PATTERN

The research carried out within the framework of the Basic Design 1 studio largely involved the students creating two-dimensional designs, where the aim was to produce a productive pattern by effectively using the repetition-similarity of forms according to the program. In the first phase of the study period, to achieve one of the target acquisitions of the studio, a seminar was given by the advisors to inform the students about the contemporary design approach concepts of generative design, bio-design, bio-formation, bio-production and implementation and how to recognize different design process approaches. In addition, the seminar also taught the concepts of repetition-similarity, texture-pattern, bio-pattern and poly-pattern, which are learned and practiced in the studio, and

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

how they were related with each other, and their actions and limitations were explained. Once the students had gained a certain awareness of the subjects as a result of the seminar, they were directed to explore bio-patterns for their research and to think about the transformation process towards a poly-pattern. The main target acquisitions of the research process were to help students gain awareness about current design approaches, to encourage them to research, learn, and think, and to develop in them an empathic approach via the doing-by-experiencing method and group work, and to cooperate.

The research was premised on the bio-pattern determined by the participants. From this starting point, the students were expected to apply the generative design approach, which was to include the repetition and similarity of the generative unit forms obtained after completion of the abstraction process involving the pattern and material, to create a poly-pattern. In carrying out this process to create a poly-pattern, the students were expected to apply their knowledge on the relations of generative unit forms and the association of repetition-similarity with generative design and to evaluate the material potential with creative methods.

The materials allowed for the implementation were restricted to white file paper, white bristol cardboard, model cardboard and ac-

etate for transparent patterns. The intended aim behind the use of these materials was to give students the opportunity to utilize the potential of paper and cardboard by applying certain methods, like cutting, folding, re-opening, wrinkling, compressing, and unification, to trigger their creativity, and to teach them how to develop a pattern from materials that have a plain pattern, by ignoring the use of color and different surfaces, and instead transferring and reading the pattern simply and clearly over white-transparent colors. A further aim of this study was to help students re-discover and re-experience the feasibility-possibility of the materials used in the process of conducting their works, which involved an experimental application area, where production of the material was carried out in a one-to-one manual fashion and shaped together. The use of paper and cardboard, as larger, thinner, thicker and harder materials, can activate creativity in scale, use and pattern as Besgen et al. (2014: 430,431) stated.

The process-based implementation started with informative seminars before moving on to the studio, where the students decided on their bio-patterns and engaged in mutual interaction and feedback with the advisors. The feedback was largely related to the topics of the abstraction of the determined bio-patterns, material selection and feasibility, creation of generative unit forms by applying

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

the generative design approach based on the repetition-similarity principle, how to come up with a poly-pattern and the producibility experiments. At the end of the process, the students were expected to present a product that had been created through the proper use of the applications related to the Basic Design 1 studio.

A BASIC DESIGN STUDIO EXPERIENCE “FROM BIO-PATTERN to POLY-PATTERN”: FINAL OUTCOMES

In the process of abstraction of bio-patterns, the generative unit forms constituting the poly-pattern were transformed into organic units consisting of curvilinear lines/planes, while some appear as sharp units consisting of planar, fractured lines or planes. In some of the implementations, linear forms, while in others, planar forms, are dominant, and there were also others in which the planes were transformed into volumes. In the interpretation of bio-patterns, transparency was observed in some of the practices. In the poly-patterns, where planes and volumes are used in either a positive or a negative manner, the possibilities and capabilities were found to influence the works, and in the pursuit of producibility/expressibility of transparency or organic volumes, it was observed that the stu-

dents would return to the beginning to make a fresh start. The examples of the bio-patterns and poly-patterns of the final products produced from the groups, which consisted of four to five students, can be seen in the following parts. The practices were examined and grouped according to similarities in the search for forms and the method followed during the production of poly-patterns, which was carried out within the framework of repetition of generative units using the generative design approach. The criteria for classification of the evaluated examples are according to the production method of the poly-patterns as can be seen in Table 1. This classification is made by grouping the examples that consist of; a) the repetition of similar planes and the volumes that are produced by transforming these planes by extending, stretching and heightening the planes, b) layers and layers that are produced through repetitive transparent and solid unit forms that are contrast, c) repetitive similar straight linear or curvilinear planes, d) the repetitive planes that are produced by folding the cardboard or bristol carton with changing dimensions, e) the repetitive unit forms that are produced by cutting the cardboard or paper into small pieces and folding them (Table 1, Figures 1-6).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 1. The Classification of the Poly-Pattern Examples

THE PRODUCTION METHOD of POLYPATTERNS	BIO-PATTERNS		Related figures
The repetition of similar planes and transformation of the planes into volumes by extending, stretching and heightening	amethyst stone	iguana skin	Figure 1
Layered designs, Repetition and contrast of transparent and solid unit forms	bone marrow	honey comb	Figures 2-3
Repetition of similar straight linear or curvilinear planes	kidney stone	cabbage section	Figure 4
Layered designs, Repetition of similar folded planes with changing dimensions	mountain surface	bird feather	Figure 5
Repetition of similar linear unit forms with changing heights	lizard's foot	gecko hair	Figure 6

The poly-pattern that is produced through the repetition of similar planes and transformation of the planes into volumes, seen on the left in Figure 1 was based on the amethyst stone as bio-pattern, while the one on the right was based on iguana skin. These practices are similar to each other, in terms of the approach to the process, as the small units were transformed into the growing planes and volumes, and the materials were used after breaking or folding. In the first work, a gradually rising, sharper and rough pattern was formed by folding, breaking or positioning the cardboard

in a horizontal direction. In the second work, the height of the pattern proceeding towards negative volumes remained at a certain level, and it was transformed into a rough but less sharp pattern compared to the one on the left side. The poly-pattern examples, where planar forms grew sustainably and transformed into increasingly positive/negative volumes, demonstrate a repetitive structure, created through a generative design approach, where the forms were constituted of triangles or fractured generative units (Figure 1).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Figure 1. The Poly-Patterns Produced by Amethyst Stone and Iguana Skin as Bio-Patterns

As seen in Figures 2 and 3, transparency gained significance in some parts of the practices in relation to the necessities of the bio-patterns that are produced through layers, repetition and contrast of transparent and solid unit forms. The poly-patterns inspired from the bone marrow pattern shown in the figure above and those inspired from the honey comb pattern shown in the figure below were developed by means of interpreting the vacancies as transparencies via the bio-patterns, which feature a productive system consisting of a solid-void structure. Both poly-patterns consist of opaque and transparent layers pro-

duced by white bristol cardboard and acetate. The poly-pattern shown in the figure above was made up of the transparent spaces of the original organic units, while the one produced from honey-comb was made up of geometric transparent units, depending on the requirements of the bio-pattern. On the other hand, it is also possible to interpret the white opaque layers in the poly-patterns shown below as curvilinear forms, and as short and straight linear forms in the patterns shown above. These applications feature homogeneous poly-patterns consisting of opaque and transparent layers (Figures 2, 3).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

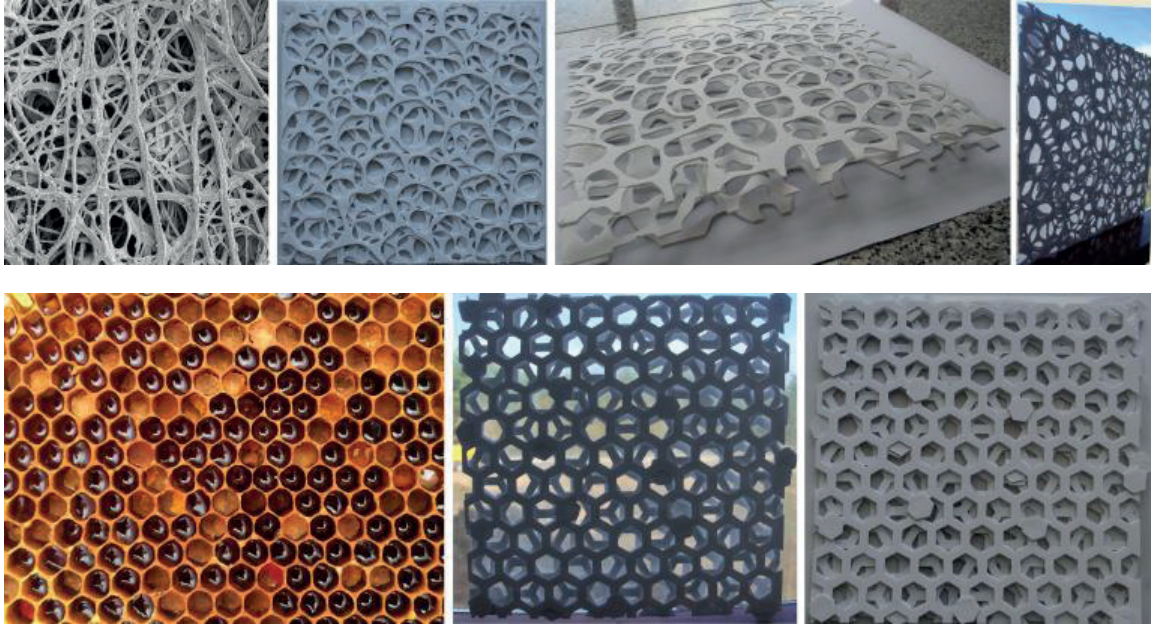

Figure 2-3. The Poly-Patterns Produced by Bone Marrow and Honey Comb as Bio-Patterns

In the poly-pattern examples where similar straight linear or curvilinear planes are dominant, it can be seen that the cardboard was used in strips to create vertical and curvilinear forms in a short and straight line/planar manner. The poly-pattern from which the microscopic image of the kidney stone was interpreted as a bio-pattern, consisted of short, vertical planes or short and straight lines, depending on the point of view. The short and

flat planes created generative units in similar dimensions, which contrast with each other in terms of directions. In the work produced from a cabbage section, bristol carton was cut into short or long strips and used as curved lines. By varying the space between the strips, the poly-pattern structure was formed by the generative curvilinear units and the spaces between them (Figure 4).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Figure 4. The Poly-Patterns Produced by the Microscopic Image of the Kidney Stone and a Cabbage Section as Bio-Patterns

The works in Figure 5 where the similar folded planes were repeated with changing dimensions, the poly-patterns were implemented using cardboard, and small planes were transformed into larger planes in a continuum. The method of folding and re-opening the cardboard was applied in two applications based on the bio-patterns, as can be seen in the mountain surface on the left and the bluebird feathers on the right. The poly-pattern on the left was composed of more variable upper and lower units obtained by this method, whereas the poly-pattern on the

right was composed of units that are similar to each other. In the application on the right, the units constituting the poly-pattern have sharp lines which recall a mountainous surface, while the poly-pattern on the left is more curved and made from softer forms to represent bird feathers. In applications where positive and opaque planes were repeated in layers, the poly-patterns were developed in varying sizes and created from generative unit forms having straight-sharp or organic-soft characteristics.

Figure 5. The Poly-Patterns Produced by a Mountain Surface and Bluebird Feather as Bio-Patterns

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The studies in Figure 6 that were produced through the repetition of similar linear unit forms with changing heights transformed the microscopic images of a lizard's foot and gecko hair. These examples consist of straight and fractured linear forms, formed by cutting and folding cartons into strips. The homoge-

neous distribution, which the bio-patterns had, resulted in the linear elements forming the poly-patterns densely and homogeneously. The generative linear forms obtained by using the cardboard strips in the vertical direction repeat in decreasing / increasing dimensions to form a dynamic poly-pattern.

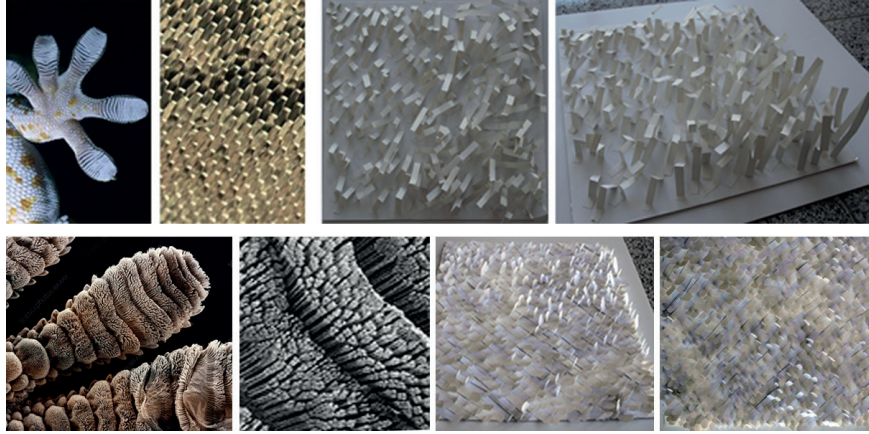

Figure 6. The Poly-Patterns Produced by the Microscopic Images of a Lizard's Foot and Gecko Hair as Bio-Patterns

RESULTS

In the evaluation of the questionnaire data derived from 50 participants, it was found that 92% of the students felt that the awareness of the design approaches, such as bio-design and bio-pattern, improved as a result of the seminars and studies on these topics, 6% of the students had no feelings about it, or were neutral, and 2% did not think that they had made progress on these topics. Regarding the second question on application of the design, 84% of

the students felt that the “generative units” provided them with knowledge of and experience in the contemporary design approach of generative design, which included the concept of repetitions, 16% of the students reported that they were neutral, and nobody had negative opinions on this topic. On the third question, 82% of the students agreed with the statement, “I think we have practiced a productive design with the similarity and repetition of the unit forms”, while 18% of the participants held a neutral view on this matter (Table 2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 2. The Questionnaire Data

QUESTIONNAIRE QUESTIONS (The responses to the Likert scale were derived from 50 students)	Certainly agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly disagree
The seminars and personal research on design approaches, such as bio-design and bio-pattern, have improved my awareness of this area.	4 (92%)	6	3 (6%)	1 (2%)	-
I was informed about and gained experience in generative design, which is composed of repetition of “generative units” and is one of the contemporary design approaches.	42 (84%)	-	8 (4%)	-	-
I think we have practiced a productive design with the similarity and repetition of the unit forms.	41 (82%)	-	9 (18%)	-	-
The study we performed through brain-hand coordination, instead of computer software, has contributed to my fine motor skills.	43 (86%)	-	6 (12%)	1 (2%)	-
I think we can develop a poly-pattern from a bio-pattern via generative design.	40 (80%)	-	9 (18%)	1 (2%)	-
This research provided me an opportunity to study inter-form relations, repetition-similarity and pattern issues related to each other, and to implement what I learned.	45 (90%)	-	2 (4%)	3 (6%)	-
Paper, cardboard (and acetate, if used) enriched my work with their different qualities (thickness, stiffness, elasticity, size, etc.) and prompted my creativity into action while creating patterns.	41 (82%)	-	5 (10%)	4 (8%)	-
The group work has developed my empathic approach, and the discussions have enriched the studying-learning process.	38 (76%)	-	8 (16%)	4 (8%)	-
The feedback I received from the course advisors and the actual discussion and inquiry environment supported the implementation and learning process.	46 (92%)	-	3 (6%)	1 (2%)	-
The study has provided a basis for the model and volume designs that we will implement in Basic Design 2 Studio. Designing through the model has contributed to improving my skills and confidence.	46 (92%)	-	3 (6%)	1 (2%)	-

The data showed that 86% of the students felt that the brain-hand coordination used in the design process, as opposed to using computer software, contributed to improving their fine motor skills, 12% were neutral about this topic and only 1 student did not agree. Regarding the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

question on the development of a poly-pattern from a bio-pattern using generative design, the data showed that 80% of the students felt that they could develop a poly-pattern out of a bio-pattern through generative design, 18% were neutral due to lack of self-confidence, and one student did not believe that it could be developed. While 90% of the students mentioned that the research enabled them to handle the issues of the relationships between forms, repetition-similarity and pattern and to implement the information that they learned, 4% of them indicated that they were neutral, and 6% felt that it did not contribute in this manner. A total of 82% of the students stated that paper and cardboard (and acetate, if used) enriched the work by means of different qualities (thickness, stiffness, flexibility, size, etc.) and allowed them to put their creativity into action, while 10% percent were neutral towards this topic, and 8% felt that the material did not make any contribution.

To continue, 76% percent of the students agreed with the statement that “The group work has developed my empathic approach, and discussions have enriched the studying-learning process”, 16% stated that they were neutral about this issue and 8% did not think that the research did this. The percentage of the students who agreed/certainly agreed that feedback from the studio advisors and the discussion and questioning environment

supported the implementation and learning process was 92%, whereas 6% indicated that they were neutral on this issue and 2% percent felt that the feedback did not contribute to the research. Lastly, 84% of the students agreed that the research was beneficial in terms of creating a basis for the design of model and volumes that would be addressed in the Basic Design Studio 2, improving their ability to make designs on the model and contributing to their self-confidence in this sense; there were no students that were in disagreement with this statement; and 16% stated that they were neutral about the contribution of the research in this manner (Table 2).

DISCUSSION

Biomimicry, as defined by Pawlyn in relation to architecture, is, in brief, the emulation of nature in developing architectural designs (Chiu and Chiou, 2009: 3636). Basic design studios provide transitions and relationships between concrete and abstract planes through the basic language of design and through cognitive thinking (Besgen et al., 2014: 429; Sarioğlu Erdoğan, 2016: 8-9) Basic design studios are practical settings for experiencing the relationship of biology and design. The results from the present research showed that the participation of the students in the basic design studio helped them to gain awareness through experience and to improve their research skills on the subject of biomimicry

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

and the generative design method, which are fundamental to the design approach. In addition, the students achieved the targets of recognition/identification of different design process approaches, as determined by the Basic Design Studio 1 course offered by the Uludağ University Department of Architecture.

According to the questionnaire administered as part of this study, 80% of the participants felt that they could develop a poly-pattern out of a bio-pattern by using the generative design with repetition and similarity of unit forms; however, the observations made by the advisors and the quantitative evaluations made

by the jury suggest that this percentage was even higher, considering that 90% of the participants were successful in the poly-pattern development process. The lower percentage derived from the questionnaire can be attributed to the students' lack of confidence. In the process of generative design with repetition of similar unique forms, linear or planar forms are more dominated in different groups of examples in terms of production method, while volumes skillfully constitute the poly-patterns in the examples that are produced through the repetition of similar planes and transformation of the planes into volumes.

Table 3. Evaluation of the Outcomes in Terms of Production Method and Achievement Criteria

THE PRODUCTION METHOD of POLY-PATTERNS	A unique abstraction	Potential of the materials	Unique forms	Well- organized relations between forms and spaces	Contribution of different layers	Transition between scales
The repetition of similar planes and transformation of the planes into volumes by extending, stretching and heightening	√	√	Planes Volumes	√	√	√
Repetition and contrast of transparent and solid unit forms	√	√	Planes Linear f.	√	√	√
Repetition of similar straight linear or curvilinear planes	×	√	Linear f.	√	×	√
Repetition of similar folded planes with changing dimensions	√	√	Planes	√	√	√
Repetition of similar linear unit forms with changing heights	√	√	Linear f.	√	×	√

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The following outcomes can be stated when the effects of the methods followed for the production of poly-patterns are evaluated from the determined criteria in terms of the study purposes, as visualized in Table 3;

- The abstraction of the bio-patterns is unique in the process of creating the poly-patterns that are generated through the repetition of similar planes and transformation of these planes into volumes. The transformation of the planes into the volumes by extending, stretching and heightening them and the transition between different scales added variety and enriched these kinds of studies. Different layers and the potential of the materials contributed to the process with changing scales in these examples that are produced through well-organization of the changing scales, planes, volumes and the spaces between them.
- The unique abstraction of the bio-patterns through transparency and layers made the examples different from the other studies and enriched the poly-patterns which are produced through the repetition and contrast of transparent and solid unit forms. In the studies where the planar forms create spaces and the solid forms are designed as lines between them, the organization and transition of the forms, the spaces between them and the layers that generate the poly-patterns are balanced. The usage of contrast, with the contribution of the materials, between the transparent and solid forms as a principle that support the repetition of unique forms intensified the poly-patterns.
- The potential of the materials contributed to the studies that are produced through the repetition of similar lines or planes by organizing the straight lines or curvilinear forms with changing heights, lengths and directions. The lines, planes and the spaces between them are well-organized in the transformation of poly-patterns from the bio-patterns although the abstraction is not sufficiently unique. Nevertheless, the poly-patterns are qualified in these studies in which a dense and homogeneous pattern consisted of lines and planes with the support of an intense workmanship in the production process.
- The poly-pattern examples that are produced by the repetition of similar folded planes or faulted surfaces with changing dimensions are abstracted through a unique approach. The potential of the materials contributed to these studies and enriched these examples in terms of abstraction, the organization of different dimensions, shapes and layers through folding. The folded planes that generate the whole characterize the poly-patterns

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

by changing qualities, the relations between them and the transitions between changing scales of planar forms.

- The poly-patterns in the examples that are produced through the repetition of similar linear unit forms with changing heights are similar to each other in terms of their high density and homogeneous structure. It is positive that the poly-patterns are not monotonous and were abstracted through a unique approach in these studies that are made by focusing on dense and homogeneous areas of bio-patterns. The potential of the material contributed to the study through cutting and folding in terms of cutting, folding and multiplying the similar unique linear forms with the transition between different heights. The poly-patterns that are various in itself are generated through the homogeneous and dense repetition of the linear unique forms and transition between scales of linear forms and enriched with the intense workmanship in the production process.

The targeted acquisitions for the Basic Design studio 1 course offered by the Uludağ University Department of Architecture are to reflect design principles into the design during the process, to develop creative solutions and to think in a multi-dimensional/multi-purpose manner. The results acquired from the ques-

tionnaire data, the advisor observations and the jury evaluations showed that the students met the objectives of handling the relationships between forms, repetition-similarity and pattern issues and of implementing the learned issues. Therefore, the practice contributed, in terms of the department's stated general studio target acquisitions within the framework of two-dimensional basic design, to the students learning design principles/concepts, their implementation and their reflection on design by means of creative thinking. The students' works demonstrated that they were able to apply different concepts/principles in a comprehensive manner and reflect them onto design with a contemporary and innovative approach.

According to the work process, advisor observations and jury evaluations, the different qualities and limitations of the materials enriched the practice and triggered the students' creativity, and most of the students agreed that this was the case. It was expected that increasing the diversity of materials and giving the students the opportunity to get familiar with different materials would uniquely contribute to the students' research by facilitating their potential of generating custom products by the application. In this research, the focus was on pattern and transparency, leaving the color aside, to help trigger the creativity of students in the context of generating alterna-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tive solutions. The products were developed within the framework of “pure design”, and all the products created by the students enriched the studio environment by presenting different poly-patterns consisting of similar materials. It was further observed that the different techniques used in determining the potential of the material for the work produced, from the form to the pattern, along with the transition between different scales, helped to develop the students’ creative thinking ability in all kinds of production methods, and the general studio course target acquisitions were supported by the material in this way. In addition to possibilities of the materials, experience with and observations in the process of product feasibility have shown that work performed by brain-hand coordination, rather than by computer software, contributes to improving fine motor skills. Almost 90% of the students supported this view. “Paper-fold” is a process exercise associated with basic coding, but nonetheless analogous to brain-hand coordination, as a computer-aided design and “low technology-high thinking” approach response to production (Vyzoviti, 2012: 10). The results of the experiment on the level of producibility according to “low technology-high thinking” in the first semester of the studio course have shown that generative design can be produced with the repetition of generative unit forms -without using software- in a qualified manner by using a hands-on

learning method. In addition, improvement in the fine motor skills of the students was also effective in strengthening the visual expression within the scope of general studio target acquisitions.

In the evaluations conducted on the practices carried out as group work, most of the students stated that the method helped them to adopt an empathic approach. The students felt that the discussions within the group enriched the study and the learning process. Based on the students’ experience and the advisor observations, it was determined that conducting the study in a collaborative, rather than in an individual way, has a positive effect, both in terms of the practice itself and in terms of preparation for the profession. As a result of the process, which puts forth the problem and generates solution alternatives for the students, who take on the role of “advisor” rather than “teacher”, almost all of the students argued that the feedback from the course advisors and the co-operative questioning and discussion environment supported the practicing and learning process. In this sense, as discussed in literature, the instructors as advisors focused on developing the students and their designs through their characteristics and tendencies, proceeded together with respect to combination of theoretical knowledge and production (Olivier and Tattersall, 2005: 30-31; Arıdağ and Koş, 2015: 104; Ünver, 2015:

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

113). Design is an activity learned by sharing experiences with advisor(s) and experiencing the interaction environment between individuals (Schön, 1988: 5; Koper and Tattersall, 2005: 7). The group dynamics that emerge in the process, the feedback from the advisors, and the questioning and discussion environment all strongly contributed to the solution generation-implementation-learning process. In addition, the practice supported the ability to develop creative solutions to the problem with an open-minded and empathic approach, which was one of the studio's target acquisitions. At the end of the semester of Basic Design 1 studio, which is usually conducted through two-dimensional studies, the students' knowledge and know-how about design principles increased, and a specific knowledge infrastructure for design and the profession was formed. The poly-pattern work carried out involved a transition from two dimensional to three-dimensional study, and it created a basis for preparing the students for the Basic Design studio 2 course, which focuses on model making and volume designs. Where at first most of the students were "afraid" of making models due to their lack of self-confidence, after the practice, the students agreed with the idea that this study served as a basis for future studio works, improved their self-confidence and made them feel better prepared for the Basic Design 2 studio course; in addition, it contributed to

improving their ability to make and produce designs over the model. These acquisitions will serve to be quite beneficial for the students in dealing with the process of intense and varied design education in the first semester of their architecture studies.

The studio exercise required to integrate the information that is fragmentary taught and manipulate the form and information together in the formal evolution as discussed by Arıdağ and Koş (2015: 104) and Bekdaş and Yıldız (2018: 333). In this framework, it can be stated that the exercise that support the experimental learning as mentioned by Soliman (2017: 207), contributed to combine the information and practice for developing the achievement of connecting the parts as a whole.

CONCLUSION

The learning outcomes acquired in the Basic Design studio course, such as ability to identify the relations between forms, repetition-similarity, and pattern, are correlated with each other, as well as with the generative design approach, in terms of the process governing the transformation from bio-pattern to poly-pattern. The criteria for evaluating basic design studies aimed at production of poly-patterns by the abstraction and transformation of bio-patterns are the uniqueness, contribution of the materials, layers and scales and the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

quality of the organization. Some of these criteria are observed to be achieved in all of the studies such as utilizing the potential of the material, well-organization and transition between forms and scales, while some of them could be achieved in specific works such as creating different layers and diversifying the unique forms related to the production method.

The knowledge the students acquired, the awareness that they gained and the experience they acquired through the implementations are fundamental achievements that the course applied in this study. The issues that were addressed as part of the basic design studio curriculum were re-evaluated along with different innovative and contemporary approaches and transformed into an ultimate outcome, and the students' design education was supported through the experience-by-doing method. In the first semester of education, within the framework of "low technology-high thinking", it was observed that the generative design was able to be qualitatively performed via a hands-on approach, without using any software, with the aid of repetition of generative unit forms through creative methods. The study of the use of process-based poly-patterns in productive design and how to apply basic coding logic, transform works and patterns from 2D to 3D were beneficial in the sense of eliminating most of the

students' hesitation of creating a new model in studios, fostering self-confidence and giving the students the requisite skills to design through models. As a result, the process of learning was strengthened through the reciprocal feedbacks and interaction between the studio instructors and the students. The study which required integrating information, research and the implementation has contributed to experimental learning and connecting-combining different parts. Next phases of the study can be regarding new methods and exercises that focus on certain patterns, techniques or materials that can be determined according to tendencies of student group in order to develop their innovative and creative thinking.

REFERENCES

- ARIDAĞ, L., ERENGEZGIN, A., VURAL, T., (2000).** Mimarlık eğitiminde temel tasarım ve yaratıcılık, *Arkitekt*, 475:14-23
- ARIDAĞ, L., ASLAN, A., (2012).** Tasarım çalışmaları-1 stüdyosunda uygulanan yaratıcı drama etkinliklerinin mimarlık öğrencilerinin yaratıcı düşünce becerilerinin gelişimine etkisi, *Megaron*, 7(1):49-66
- ARIDAĞ, L., KOŞ, F., (2015).** Mimari tasarım stüdyosunda dinamik dizge

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olarak mekanın yeniden üretimi: Alternatif plaj, Mimarist, 2015(3):101-105

BEKDAŞ, H.D., YILDIZ, S., (2018).

Tasarım ve sanat arakesitinde kavramsal düşünme: enformel eğitim çalışmaları, Megaron, 13(2):324-333. Doi: 10.5505/MEGARON.2018.26818

BENYUS, J.M., (1997). Biomimicry: Innovation Inspired by Nature. Harper Perennial, New York

BESGEN, A., KULOGLU, N., FATHALYZADEHALEMDARI, S., (2014). Teaching/Learning strategies through art: Art and basic design education, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 182(2015):428-432. Doi: 10.1016/j.sbspro.2015.04.813

CHIU, W-T, CHIOU, S-C., (2009). Discussion on theories of bionic design, International Association of Societies Design Research Congress, Seoul, Korea, October 18–22, 2009:3625-3643

FINDELI, A., (2001). Rethinking design education for the 21st century: Theoretical, methodological, and ethical discussion, Design Issues, 17(1):5-17

GOKAYDIN, N., (1990). Eğitimde tasarım ve görsel algı. Ankara, Turkey: Sedir Yayınevi, ss. 38-39

KALAYCI, P.D., (2015). Mimarlığı eleştirmek: Bir yaklaşım önermesi. 1. Ankara, Turkey: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti, ss.iii-vii,121-126

KOPER, R., TATTERSALL, C., (2005). Learning design: A handbook on nodelling and delivering networked education and training. Netherlands: Springer, ss.3-19

LIM, J., (2011). Bio-structural analogues in architecture. Netherlands: BIS Publishers, ss.12-14

MUELLER, T., (2008). Biomimetics: design by nature. National Geographic Magazine, April 2008, 213,4:68-92

OLIVIER, B., TATTERSALL, C., (2005). The learning design specification, A handbook on modelling and delivering networked education and training. Netherlands: Springer, ss.21-40

ONUR, D., ZORLU, T. (2017). Tasarım stüdyolarında uygulanan eğitim metotları ve yaratıcılık ilişkisi, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 7(4):542-555

ÖZEN YAVUZ, A., YILDIRIM, T., (2012). Utilization of digital-algorithmic design tools in architectural basic design education, Procedia - Social and Behavioral

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Sciences, 51:307-310. Doi: 10.1016/j.sbspro.2012.08.164
- ÖZGENCİL YILDIRIM, S., (2003).** Mimari tasarım sürecinin problematikleri, Ege Mimarlık, 47:35-40
- ROSHKO, T., (2010).** The pedagogy of bio-design: Methodology development, Conference: Design and Nature(2010):545-558, Volume:138. Doi: 10.2495/DN100491
- ROYALTY, A., (2018).** Design-based pedagogy: Investigating an emerging approach to teaching design to non-designers, Mechanism and Machine Theory, 125(2018):137-145. Doi: 10.1016/j.mechmachtheory.2017.12.014
- SAN, İ., (2008).** Sanat ve eğitim: Yaratıcılık, temel sanat kuramları, sanat eleştirisi yaklaşımları. Ankara, Turkey: Ütopya Yayınevi, ss.23-25
- SARIOĞLU ERDOĞDU, G.P., (2016).** Temel tasarım eğitimi: Bir ders planı örneği, Planlama 26(1):7-19. Doi: 10.5505/planlama.2016.52714
- SCHÖN, D.A., (1988).** Toward a marriage of artistry & applied science in the architectural design studio, Journal of Architectural Education, 41,4:4-10. Doi: 10.1080/10464883.1988.10758496
- SOLIMAN, A.M., (2017).** Appropriate teaching and learning strategies for the architectural design process in pedagogic design studios, Frontiers of Architectural Research, 6(2017):204-217. Doi: 10.1016/j.foar.2017.03.002
- ŞENEL, A., SÖNMEZ, N.O., (2017).** Bir derdimiz var! Mimarlık başlangıç stüdyosu, 1. Press, İstanbul, Turkey: Uniprint Basım San. Tic. A.Ş., ss.4-11
- TAVŞAN, C., TAVŞAN, F., SÖNMEZ, E., (2015).** Biomimicry in architectural design education, Procedia – Journal of Social and Behavioral Sciences, 182(2015):489–496
- TUNALI, İ., (2009).** Tasarım felsefesi. İstanbul, Turkey: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, ss.61-63
- ULUOĞLU, B., (2000).** Design knowledge communicated in studio critiques, Design Studies, 21(2000):33–58
- ULUSU URAZ, T., (1999).** Mimarlık bilgisi “eskizler” ve düşündürdükleri, Mimarlık,289:11-13
- USTA, G.K., ÖZDEMİR, İ.M., KULOĞLU, N., USTAÖMEROĞLU, A.A., BEŞGEN, A., VURAL, S., (2000).** Mimarlık eğitiminde temel tasarımın yeri, Mimarlık, 293:41-44

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:296 K:340

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

UYSAL, V.F., ARIDAĞ, L., (2012). “Perform-box”: Towards an architecture-of-time, Performance Research, 17(5):119-129. Doi: 10.1080/13528165.2012.728452

ÜNVER, E., (2015). Sanatın ve sanateğitiminin değer oluşturmada yeri ve önemi, International Refereed Journal Of Design and Architecture 04(02)Spring:111-120. Doi: 10.17365/TMD.201549617

VYZOVITI, S., (2012). Supersurfaces: Folding as a method for generating forms for architecture, products and fashion. Netherlands: BIS Publishers, ss.6-10

YÜREKLİ, H., YÜREKLİ, F., (2004).

Mimarlık: Bir entelektüel enerji alanı, İstanbul, Turkey: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, ss. 9-24

ZARI, M.P., (2007). Biomimetic approaches to architectural design for increased sustainability. Paper no: 033, presented at (SB07) Regional Sustainable Building Conference, Auckland, New Zealand (page number does not exist)

INTERNET SOURCES

<http://www.arkitera.com/haber/19038/mimaride-biyomimikri> (E.T. 01.11.2018)

THE INTERTEXTUAL ODYSSEY OF VITRUVIUS AND DE ARCHITECTURA THROUGH THE ROMAN, MEDIAEVAL, AND EARLY RENAISSANCE DOCUMENTS ¹

VITRUVIUS VE MİMARLIK ÜZERİNE ON KİTAP'IN ROMA, ORTAÇAĞ VE ERKEN RÖNESANS BELGELERİ İÇİNDEKİ METİNLERARASI YOLCULUĞU

Aktan ACAR

TOBB University of Economics and Technology, Department of Architecture, Ankara / Turkey

ORCID ID: 0000-0001-7243-3575

Öz: Amaç: Bu çalışma Mimarlık Üzerine On Kitap ve yazarı Vitruvius'un Roma dönemi ile erken Rönesans arasındaki metinler arası yolculuğunu ele almaktadır. **Yöntem:** Farklı kurum ve kuruluşlar tarafından sayı-sallaştırılan ve erişime açılan el yazmaları ve çağdaş alanyazın karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. **Bulgular:** Mimarlık Üzerine On Kitap, Roma ve Ortaçağ boyunca hem retorik hem de mimari amaçlarla başvuru bir kaynaktır. Bu dönemler boyunca üretilen ve kopyalanan elyazmaları metnin Rönesans'a kadar kesintisiz yolculuğunu olanaklı kılmıştır. **Sonuç:** Mimarlık kültürüne yaptığı paha biçilemez katkı bir yana, sağladığı tarihsel veri ve yazıldığı dilin dilbilimsel önemi nedeniyle Mimarlık Üzerine On Kitap batı dünyası için vazgeçilmez bir başvuru kaynağıdır. Metnin temas ettiği belgeler batı uygarlığının yapıtaşları olarak büyük önem taşımaktadır. Bu belgelerin aydınlatılması ve erişilebilir hale gelmesi ile Vitruvius ve Mimarlık Üzerine On Kitap üzerine yeni, karşılaştırmalı ve eleştirel çalışmalar yapmanın olanağı ve önemi artmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vitruvius, Roma İmparatorluk Dönemi, Ortaçağ, Erken Rönesans

Abstract: Objective: The main objective of the study is to investigate the intertextual odyssey of de Architectura and its author Vitruvius between Roman Imperial period and early Renaissance. **Method:** A comparative literature survey was conducted in recently digitized and publicized Roman and Mediaeval manuscripts, contemporary researches, documents and books. **Results:** de Architectura and Vitruvius had been cited and quoted rhetorically and technically in numerous handwritten manuscripts until early Renaissance. Every copied manuscript including de Architectura and/or its citation granted its survival. **Conclusion:** Beside its importance for architecture as a discipline, de Architectura has always been a precious source for history and significant reference book for Latin Language studies. Documents crossed with de Architectura and Vitruvius had been the building blocks of western civilization. The recently publicized and accessible documents are considered as an important opportunity and academic motivation for further comparative surveys on de Architectura and Vitruvius.

Key Words: Vitruvius, Roman Imperial Period, Mediaeval Period, Early Renaissance

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.3

(1) *Corresponding Author: Aktan ACAR, TOBB University of Economics and Technology, Department of Architecture, Ankara / Turkey, aktanacar@etu.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 15.05.2018 Düzeltme Tarihi / Revision: 15.04.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: ... Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / Ethics None Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

It has been 2100 years since *Vitruvius*, a Roman citizen of the 1st century B.C., wrote **De Architectura**. His text, nonetheless, is maybe the most cited common reference for architectural culture, history, theories, and education. It is known as the first major and comprehensive work on architecture survived and maintained since antiquity. As the source for all the following architectural treatises until the 18th century, *De Architectura* had determined the language, content and the form of western architectural culture.

The uniqueness and continuum of the content of *De Architectura* cannot be explained with the lack of any other or known architectural treatise until **De re aedificatoria** by *Leon Battista Alberti* in the 15th century. Or, it cannot be framed within the barren quarrel about architectural orders, certain and invariable proportions and natural analogies assuring beauty, which was the rediscovery of Renaissance and encouraged by the power of printed image.¹ Vitruvian content survived all those centuries because it had always been considered, respected and quoted as a messenger

from the past, and representative of the ancient masters' authority.

The language, form, and content of *De Architectura* have always been considered to be multi-layered research areas for various disciplines. It is a significant body for philological studies of Latin (Morgan, 1906: 467-502; Granger, 1931: xxviii-xxix; Granger, 1934c: xli-xlvi). *Vitruvius* made a great contribution in completing and comprehending, mostly dispersed, intellectual works of antiquity (Granger, 1934b: ix-xxxix). *De Architectura* is an invaluable source for understanding the Greco-Roman contribution to the development of science and culture since he had either completed the missing sources or names or provided the possibility of crosschecking with other ancient documents.² Descriptions and explanations of various machines and instruments, especially catapults, ballistae, sundials, and water clocks, provide precious information about Roman culture and technology. The ancient conception of public hygiene, health, illness and medication presented in *De Architectura* is of great value and referred in

1 Sebastiano Serlio was almost at the center of this understanding. He transformed the structural and decorative elements into the vocabulary of a formal – visual language through which it was possible to develop diverse combinations of elements (Carpo, 2001: 49; Krufft, 1994: 73).

2 Pythagoras, Anaxagoras, Empedocles, Democritus who formulated the atomic theory of the universe, Aristarchus who was the first to present the heliocentric model, Plato, Eratosthenes who was the first to calculate the circumference of Earth and the tilt of the Earth's axis, and Berassus who had suggested a world history that is considered to be shockingly longer than the traditional religious narrations, are just few to mention.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

the history of medicine (Sigerist, 1987: 63-247; Pioreschi, 1996: 40-73).

AIM, METHOD and SCOPE

The number of online accessible documents, journals, books, and particularly manuscripts related to Vitruvian content has been increasing drastically thanks to technological advancement and inter-institutional collaborations. Universities, libraries, and institutions of European Commission have been digitizing and sharing the manuscripts, copyright-free books, and other academic sources.³ Therefore, it is of increasing importance conducting new studies on the Vitruvian legacy, its history and theory by means of a comparative inquiry through those multiplied resources.

In this respect, this study aims to present the intertextual odyssey of Vitruvian content up to the early Renaissance through a new, comparative, and critical perspective suggested by the recently publicized documents and evidences. The findings and discussions of this study would initiate further researches on the formation and development of architectural language and principles originated from

³ British Library, Virtual Manuscript Library of Switzerland, The European Library, European Cultural Heritage Online, The Perseus Digital Library and MIT Classics are just few to be named. Project Gutenberg and Internet Archive are also significant as non-profit and copyright free digital libraries.

De Architectura in relation to changing paradigms.

The Ten Books was a part and later representative of architectural treatise tradition. In the introduction of the Book VII, Vitruvius underlines the importance of the transmission of thoughts and accumulation of knowledge in succeeding generations. He expresses his gratitude to the architects, artists, and authors of the preceding works as his sources. He relies on, draws, and converts the ideas and experiences from those ancient masters, whose works could not have survived, for the purposes of his own age.⁴

Vitruvius presents a description of architectural design process that was clearly based on the separation of physical labour from the intellectual activity.⁵ This intellectual work

⁴ Those ancient authorities and their works are known chiefly through Vitruvius (Tatarkiewicz, 2005: 171-173). They consisted primarily of descriptions of buildings. There were, nevertheless, systematic textbooks of architects written as instructions for perfect proportions. "On the Proportions of Sacred Buildings" by Philon, around 4th century BC, and the work of Doric proportions by his contemporary Silenus were among them. Rowland and Howe (Vitruvius, 1999: 266-267) give a detailed explanation of those authorities and their works in regards to Vitruvius and their own historical context.

⁵ It was considered that renowned humanist and Renaissance theorist Leon Battista Alberti (1986: 1) had introduced separation of intellectual and manual work in terms of design and construction. Vitruvius' explicit separation, however, can be traced in Book VI.2,1 and especially VI.8,9. In Rowland and Howe's edition (1999: 24), the term "Arrangement" itself is translated as "Design":

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

arises from the body of architectural knowledge that was the synthesis of technical and philosophical inquiries and achievements of antiquity. He put forward a holistic perspective covering and compiling scattered knowledge of architecture among philosophy, arithmetic, geometry, construction, agrimensura, and military engineering. According to Tarkiewicz (2005: 270), as a man of practice having liberal education and reliable authority, Vitruvius is the representative of the Hellenistic conception of art considering his encyclopaedic, informative, derivative, and selective work. In fact, Vitruvius was outstanding because of his flexibility, respectful and critical approach to the ancestors' traditions, and the grasp of the importance of the experiment and direct observation of the cumulative growth of science (Rowland I., 1999: 17-18). It is possible to state that Vitruvius had synthesized his sources, experience, and prescriptions skilfully by means of the techniques and potentials of rhetoric of his time.⁶

“These species are produced by analysis and invention. Analysis is devoted concern and vigilant attention to the pleasing execution of a design. Next, invention is the unraveling of obscure problems, arriving, through energetic flexibility, at a new set of principles.”

6 Vitruvius, just like his contemporaries such as Cicero, developed and structured his ideas according to the rules of rhetoric. Rowland, inspiringly, unfolds the context and the content of that structure. See the Introduction of Rowland (1999: 1) for her translation of Ten Books on Architecture. For an elaborated study on the subject see Meyers (2005: 71) who indicates that there is a close association between words and physical space in the Roman mind.

That synthesis was concretized through six fundamental principles -order, arrangement, symmetry, eurhythmy, aptness, and economy introduced in Book II.2. They do not only indicate the nature and qualities of design, but also lay down the foundations of the architectural design language.⁷ The intertextual odyssey De Architectura was the journey of that conceptual framework and its language.

PROBLEM DEFINITION

It is important to clarify the nature of De Architectura and its intricate forms of presence in various document formats during those fifteen centuries between Imperial Roman Period and early Renaissance. Because of the fact that each appearance of Vitruvian content or

7 “The Fundamental Principles of Architecture: Architecture depends on Order (in Greek ταξις), Arrangement (in Greek διαθεσις), Eurythmy, Symmetry, Propriety, and Economy (in Greek οικονομία).” (Vitruvius, 1914: 13)

“Of What Things Architecture Consists: Now architecture consists of Order, which in Greek is called taxis and of Arrangement, which the Greeks name diathesis, and of Proportion and Symmetry and Decor and Distribution which in Greek is called oeconomia.” (Vitruvius, 1931: 25)

Arrangement, the apt placement of the elements with respect to their quantitative and qualitative character, is of particular importance. It is developed by means of ground plan, elevation, and perspective, all of which, according to Vitruvius, arise from imagination and invention, which imply the concept of “design” in a contemporary sense:

“Imagination rests upon the attention directed with minute and observant fervour to the charming effect proposed. Invention, however, is the solution of obscure problems; the treatment of a new undertaking disclosed by an active intelligence.” (Vitruvius, 1931: 27)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Vitruvius himself in those documents reflects a different aspect of cosmology depicted by De Architectura and the containing document itself. Both the Vitruvian content and the forms of that content within the documents cannot be abstracted from that cosmology.

The manuscript copying tradition of the monasteries secured the continuity of De Architectura. The partial or full handwritten copies were available in various places of Europe before the appearance of the first printed copy in 1486 (Krinsky, 1967: 38). It is claimed and widely accepted that a manuscript containing the entire text, British Museum Harley 2767, written in the era of Carolingian Dynasty of the c. 9th century, is the oldest copy and the source of many others (Krinsky, 1967: 41; Granger, 1931: vii).⁸ For long it was a general

opinion that Vitruvius was almost unknown before the discovery of De Architectura in the library of St. Gall Monastery in 1416. Poggio Bracciolini, an early humanist appointed by the papacy for collecting manuscripts, and papal secretary Cencio da Rustici were credited for this discovery (Krinsky, 1967: 36; Scaglia, 1979: 17; Clarke, 2002: 320).⁹ The translations of many other manuscripts and letters have showed that De Architectura had been copied and circulated among different monasteries, royal courts, and personal collections for centuries.¹⁰ It passed from one generation to another almost without a rupture by means of copied manuscripts, letters, summa and encyclopaedia tradition of the mediaeval times.¹¹

8 As a centre of cultural and historical attraction, De Architectura has initiated a mass literature of commentaries, translations, and editions. Despite the variety of compilations, translations, and editions, the highly respected and cited English versions belong to Morris Hicky Morgan, Frank Granger, and Ingrid D. Rowland. Morgan's Latin source is Valentine Rose which was "a consensus of manuscript reading" (Howard A. A., Preface, 1914: iii). Granger version is based upon the Harleian 2767. Rowland's work is a contemporary edition and follows the various manuscripts beside the Fra Giocondo's compilation dated to 1511 and Rose's edition (Rowland, 1999: xiii). Vitruvius himself does not explain the reason behind the idea of structuring his writings in ten volumes. McEwen (2003: 40-44) says that the number "ten" had been an important part of Pythagorean cult and might have played a role in fixing the length of the work. Each book had been dedicated to different subject matter, which had been explained in the prefaces of each volume. The division of the work into the chapters is due to Fra Giocondo, whereas the

paragraph numbers are due to Schneider (Pollionis V. M., 1807; Granger, 1931, p. xxv). The subsequent versions and translations continued to have titles, with different interpretations. It was, again, Fra Giocondo who added illustrations, glossary of terms, and a table of mathematical symbols used in the text (Ciaponni, 1984: 74).

9 Clarke (2002: 320) names Bartolomeo Aragazzi, the Apostolic Secretary of Papacy, besides Bracciolini and Rustici.

10 Krinsky (1967: 43-70) provides a comprehensive list of manuscripts found in collections, libraries, cities, and countries. A few country-based examples are as follows: GERMANY: Hildesheim, Worms, Köln. Italy: Verona, Ambrosiana, Milano, Venice, Florence, Naples, Pavia, Siena. FRANCE: Paris, Rouen, Mazarine, Rosny. BRITAIN: Canterbury. Winchester. BELGIUM: Ghent. POLAND: Trzemeszno, Wrocław. There were more than one copy in different libraries in some cities.

11 Hermann the Paralytic of Reichenau, Hugo of St. Victor, Gervase of Melkley, Vincent of Beauvais, William of Malmesbury, Theoderich of St. Trond, Thomas Aquinas, Petrus Diaconus, Bernward of Hildesheim, Albertus

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

RESULTS

Compilations, Commentaries, and Letters of Roman Literati

Recordings of Vitruvius' name or his works can be traced back until the 1st century AD. The first known reference was by Roman soldier, author and natural philosopher *Pliny the Elder* (23-79 AD). He (1857: 327-8) writes that Vitruvius had brought statues made of porphyrite to Rome. Pliny the Elder calls him Vitrasius Pollio in his great work **Natural History**, Book XXXVI. The related part (11) is titled "The Marbles of Alexandria."¹² Furthermore, Pliny's examples of brick works of Greek land in Book XXXV.50 -the wall at Athens facing Mount Hymettus, the Temples of Jupiter and Hercules at Patrae columns and architraves of which are of stone, a fine fresco work on brickwork transported in wooden frames to Rome, the palace of Croesus at Sardes that was converted to a care centre for elderly- manifest that Pliny had read Vitruvius, especially II.VIII.9-10.

Sextus Julius Frontinus (c. 40–103 AD), Roman senator and contemporary of Pliny the Elder, cites Vitruvius in his treatise **De Aq-**

uaeductu Urbis Romae. Frontinus (1913: 25; 2003: 367; 2014; McEwen, 2003: 5) refers Vitruvius about the dimensions, origins, and meanings of particular measuring units used in the Roman irrigation system.

In the 3rd century, *Cetius Faventinus* writes **Compendium (De Diversis Fabricis Architectonicae)** as an abridgement of *De Architectura* (Faventini, 1899; Plommer, 1973).¹³ Faventinus says that the erudite copiousness of Vitruvius and other authors, who left a length of work with an extraordinary knowledge on the art of architecture, may frighten the ordinary readers. Therefore, he decides to prepare his short study adapted to the daily language, to be used for practical needs. Faventinus (1973: 41) claims that the parts of architecture were order, disposition, beauty, measurement, distribution, building, siting and mechanical engineering, five of which – order/taxis, disposition/diathesis, beauty and elegance / eurhythmia, the measurement of units / symmetria and distribution / oeconomia – were embraced by the Greeks as the study of architecture. His admission of Greeks for those five concepts underlines the importance of conducting further researches on the sources Vitruvius' synthesis of them as the fundamental principles of architecture.

Magnus, Filippo Villani, Jean de Monreuil are a few to be named for having indirect contact with Vitruvian content (Krinsky, 1967: 37; Ciapponi, 1976: 400).

12 Vitruvius was mentioned as a Stewart in Egypt for the Emperor Claudius. The reign of the Emperor Claudius was between 41 – 54 AD. In this case it was hardly possible that Vitruvius had served to Claudius.

13 The Latin edition including the *Compendium* of Cetius Faventinus was prepared by Valentinus Rose. For the English translation and comparison between Faventinus and Palladius see Plommer, 1973: 1-6.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Plommer (1973: 1-2), in his study containing the Compendium as well, mentions Faventinus and Palladius (4th century AD), who are recognized with his writings on agriculture, in relation to their additions and subtractions from Vitruvius. He (1973: 2) claims that the Vitruvian content of the Palladius' text was derived from Faventinus. Krinsky (1967: 39) adds Pliny the Elder as another source for Palladius (1898; 1807), who, however, did not cite Vitruvius. The similarities, excerpts and abstractions can only be traced through a careful cross – examination of the texts. Plommer (1973: 2) indicates that in many cases Palladius shortened the abbreviated and partly rewritten text of Vitruvius by Faventinus.¹⁴

Kruft (1994: 30) claims that Vitruvius had been known only in a rhetorical context during the mediaeval times. *Sidonius Apollinaris* (c.431-489 AD) can be recalled in that sense. Apollinaris was a Gallo-Roman poet, priest, and man of letters. He refers to Vitruvius' skills twice, in VIII.L.6 and IV.L.III, as the example of praiseworthiness (Dalton, 1915: cv, cxlvi; Apollinaris, 1915b: 8, 148). In VIII.L.6 Apollinaris (1915b: 148) mentions Vitruvius' competency in building as similar to the skills of his correspondent, Admiral Namatius, who had studied architecture. In another letter to Claudianus Mamertus, a priest and writer, Apollinaris (1915b: 8, Book IV.L.III.4-5) mentions the genius of his correspondent with the eloquence of his work "The Soul of Nature" by comparing with important personalities who cannot imagined without their iconic symbols, such as the staff with Aesculapius, horoscope with Euphrates, and the plummet with Vitruvius.

Maurus Servius Honoratus of the 5th century cites Vitruvius in his commentary on the epic poem *The Aeneid* by Vergil, who was a contemporary of Vitruvius (Ciapponi, 1976: 400; Honoratus, 1884, 6.43). Servius refers to Vitruvius to define what is a doorway or opening in relation to the entrances of the cave of Sibyl, the oracle and mouthpiece of Apollo, in *The Aeneid* 6.43.¹⁵ The commen-

14 Plommer gives a typical example: " 'ad regulam et libellam summo libramento cote despumato redditur species nigri pavimenti' (Vitruvius VII. 4, v); 'ad regulam exaequata planities reddit speciem nigri pavimenti' (Faventinus: 26); 'quod exaequatatum nigra pavimenta formabit' (Palladius: I.9)."
"The top surface is then rubbed with stone to rule and level, and has the appearance of a black pavement." (Vitruvius, 1934: VII.4)
Another rewritten part is II.4 starting with
"Genera autem harenae fossiciae sunt haec: nigra, cana, rubra, carbunculum..." (Vitruvius: II.4).
"Harenae fossiciae genera. sunt tria, nigra, rubra, carbonbunculus..." (Faventini: VIII).
"harenae ergo fossiciae genera sunt tria, nigra, rufa, cana: omnes praecipuae, rufa melior, meriti sequentis est cana, tertium locum nigra possedit..." (Palladius: I.10).
"Now the kinds of quarried sand are these: black, white, red, and from lignite..." (Vitruvius, 1931: II.4)
"There are three sorts of fossil-sand, the black, the grey, the red..." (Palladius, 1807: 21)

15 Sibyl was a female oracle who tells her divine inspired,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tary of Servius suggests an interpretation about the opening direction of the doors in relation to the prophetic responses of Sibyl coming out of the many mouths of her cave. Considering the Vitruvian content about the doors and entrances, particularly in Book IV, it is possible to suggest that Servius' rhetoric associating the emergence of Sibyl's voice towards out with a definition of doorways opening outwardly might have a different source. Moreover, according to Hare (1832: 551) the interpretation of the related Vitruvian content, IV.6,6, about the opening direction of doors is controversial since the related part indicates rather constructive detail about door posts placed externally. The form of the reference is rhetorical, indeed. On the other hand, Servius' case unveils an instance of the articulation of architectural and technical issues within metaphysics of the era in which Vitruvius was considered to be the authority.¹⁶

Vitruvian Tradition during the Mediaeval Period

Isidore of Sevilla (c.560-636 AD), bishop of Sevilla, wrote the first known encyclopaedia of the Middle Ages, **Etymologies** or **Origins**. Origins had a noteworthy influence on the Latin West since it contained the ancient

Greco-Roman and early Christian worlds' compendium of much of the essential learning (Seville, 2006: 3). Isidore of Sevilla had drawn upon Faventinus' book, and derived additional Vitruvian material from Pliny the Elder's text (Krinsky, 1967: 39).¹⁷ Kruff (1994: 30-31), on the other hand, compares the Vitruvian content in *Origins* and *De Architectura* in order to show that even though Isidore of Sevilla had referred Vitruvian concepts, they do not correspond to the definitions given by Vitruvius.

Isidore of Sevilla (2006: 377) states that there are three stages in building: siting (*dispositio*), which is "the marking out of the building site or seat and of the foundations"; construction, which means binding together to build the sides and top; and decoration (*venustate*) that is anything added to building as ornaments and embellishment.¹⁸ The definitions and following explanations do not prove that Isidore of Sevilla had read Vitruvian texts. On the other hand, it is obvious that the au-

¹⁷ Krinsky (1967: 40) indicates that numerous manuscripts of the mediaeval times include agrimensorial content of which ideas can be traced back to Vitruvius.

¹⁸ For English translation of the original text see Seville (2006: 377) XIX.ix-xi. In fact, the translation of "de venustate" as "decoration" is a controversial issue due to the varying meanings attributed to it. Granger, Morgan and Rowland correspond "venustatis" differently. Morgan translates as beauty, whereas Granger prefers grace, and Rowland uses attractiveness. For a history of the concept of "beauty" and related terms see (Tatarkiewicz, 1980). For the concept of "decorum" in relation to decoration see Payne (1999).

and riddled, prophecies through cave-openings where her voice boomed and echoed (Gowers, 2005: 170).

¹⁶ It is of importance to conduct a cross-textual investigation of related material. See Vitruvius (1808) and Hare (1832: 537-553).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

thor made an extraordinary effort to compile and present all the accumulated knowledge and information of the humanity, not only for scholarly reasons, but also for practical use, which explains the inclusion of Vitruvian content as well (Kruft, 1994: 30).¹⁹

It is possible to claim that by the help of these efforts of the Middle Ages' scholars Vitruvius and his works, in addition to many other works of the antiquity, survived. In this respect, the 8th century **Mappae clavicula** is a noteworthy example. That collection of technical recipes, which covers gilding metals, distilling alcohol, compounding pigments, and so on so forth, happened to appear in particular manuscripts containing Vitruvius as well (Reynolds, 2005: 442). Krinsky (1967: 38) indicates that the writers of the **Mappae clavicula** might have an indirect knowledge of Vitruvius or his teachings.

Those works like **Mappae clavicula** present the great labour bestowed in the survival of the legacy of antiquity. It is a fact that without scripture tradition and manuscript copiers, the re-construction of the European civilization would have followed another path after the political and economic collapse following the fall of Roman Empire.²⁰ The Carolingian

Renaissance of the 9th century and the following cultural achievements of the Ottonian Dynasty demonstrate the role of intellectual development as an essential aspect of the social, political and economic reconstruction.²¹ The new emperors, such as Charlemagne (c. mid 740s – 814) of the Carolingians, might have realized that their legacy could only be claimed through the patronage of the emperor on knowledge, art and wisdom, alongside with the blessing of Pope or the invented family trees.

The pursuit for cultural legacy and restoration of imperial ideals could be considered to be the motive behind Charlemagne's decree to gather books from many lands for the court library that was going to be an important collection and the model for the succeeding ones. The collection was containing the manuscript of Harley 2767 that includes the earliest copy of Vitruvius in addition to copies of agrimensorial texts, Calcidius, Cicero, Claudian, Horace, Justinus, Juvenal, Latin Euclid, Lucan, Lucretius, Phaedrus, Pliny the Elder, Sallust, Seneca the Elder, Seneca the

sources particularly for the emergence of Italian Renaissance.

²¹ For the concept of Carolingian Renaissance see Trompf (1973); for the cultural history of Carolingian era see Schutz (2004: 39), who underlines that in their "architectural and artistic intentions the Carolingians were never free of their need to demonstrate their legitimate continuity with Christian Rome and continuing legitimacy through the church".

¹⁹ For example the description of pavement construction in relation to the terminology and origins of terms in XIX.x.25.

²⁰ Despite that his Renaissance image has been criticized, Bruckhardt (1928) is still one of the most important

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Younger, Tacitus, Virgil (Schutz, 2004: 156; Reynolds, 1983: xxv).

It is considered that the earliest evidences of any knowledge of Vitruvius after the “Dark Ages” were shown by two important figures of Charlemagne’s court, *Alcuin of York* (735-804 AD) and *Einhard* (c.775-840 AD) (Reynolds, 2005: 441; Krinsky, 1967: 36; Kruft, 1994: 31).²² Einhard mentions a Vitruvian content in relation to a philological issue in one of his letters (Pevsner, 1942: 552; Scaglia, 1979: 15; Kruft, 1994: 31). Scaglia (1979: 23) indicates that the translation problem mentioned by Einhard in his letter implies two important issues: The Vitruvian terminology was unknown, because, the building technology upon which that terminology based on was lost. According to Kruft (1994: 31), it cannot be proved that Einhard had got an architectural aid from Vitruvius for his basilicas in Steinbach and Seligenstadt.

A prominent writer and teacher of Carolingian Age, *Hrabanus Maurus* (780-856 AD) is considered as being familiar with Vitruvius works. Krinsky (1967: 36) claims that Hrabanus’ quoted directly from Vitruvius. The

related parts in Maurus’ *De Universo Libri XXII*, nevertheless, show that it is much probable that his source was Isidore of Seville, not Vitruvius himself.²³

Kruft (1994: 31) mentions the St. Michael’s in Hildesheim as a possibly unique case of use of Vitruvius for building construction in the 11th century, since first abbot, *Bernward of Hildesheim*, was assumed to have a copy of Vitruvius. If he played an important role in planning, design and construction of the church, the Vitruvian content might have been utilized. Conant (1968: 33) argues a similar idea and claims that the Cluny III, in the 12th century, “had an inheritance from the Roman architectural tradition” which is known through Vitruvius. He proposes geometrical and dimensional analysis in order to prove that the cathedral was built upon the Roman tradition exposed by Vitruvius.

Granger (1934: xli) indicates *William of Salisbury* (1095-1143) who had written extracts from de Architectura. According to Granger, he had regarded as a practical manual considering the summery reference from Book X. Granger (1934: xli) claims that the builders of

22 The archetype of the tradition starting from Carolingian script might be an Anglo-Saxon script, although there is no evidence about any knowledge of Vitruvius in England at that time (Reynolds, 2005: 441). Unfortunately evidences or references indicating any relation between Alcuin of York and Vitruvius are limited to those mentioned above.

23 In Maurus (2014): “Ædificiorum partes sunt tres: dispositio, constructio, venustas. Dispositio es areæ vel soli et fundamentorum descriptio.”
In XIX.ix-xi of Isidore of Seville (2006: 377): “Aedificiorum partes sunt tres: dispositio, constructio, venustas. Dispositio est areæ vel solii et fundamentorum descriptio.”

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Malmesbury Abbey, where William of Salisbury lived as a monk, had followed some precepts from De Architectura.

Kruft (1994: 35) claims that *Hildegard von Bingen* (1098-1179), an important female philosopher, writer and composer, had knowledge of Vitruvius. In a copy of Bingen's **Liber Divinorum Operum**, also known as **De Operatione Dei**, from the early 13th century, an illustration represents a “universal man” with outstretched arms and feet touching the surrounding circle.²⁴ That representation of cycle of macrocosm and microcosmic man, however, may not be an allusion of Vitruvian Man as suggested by Kruft (1994: 35).

For the representation of the microcosm and macrocosm through the illustration of “universal man” in Hildegard, Papapetros (2010: 113-114) refers to Fritz Saxl. As Papapetros presents, Saxl claimed that the reappearance of the anthropomorphic cosmology of the 12th century, like Hildegard's illustrations, were the replicates of images and “totem-like constellations” of Oriental, especially Iranian, astrology and mythology, to which Vitruvius indebted his proportionate human body (Papapetros, 2010: 114).

Saxl (1915: 45), however, cites Charles Singer about Hildegard. Singer (1917) provides an elaborate picture of Hildegard of Bingen in addition to the sources and inspirations of her visions and views.²⁵ Hildegard's ideas had various sources, including St Augustine, Isidore of Seville, Herrade of Landsberg, her contemporary Gerard of Cremona's translations from Messehlah, a 9th century Persian-Jewish astrologer and astronomer, and Aristotle, and the complex cabalistic systems of Jewish community settled in her district (Singer, 1917: 15-21). Her conception of macrocosm and microcosm, which was probably borrowed from Bernard Sylvestris, “has analogies also to those well-known figures illustrating the supposed influence of the signs of the zodiac on the different parts of the body” (Singer, 1917: 38). In this respect it is possible to conclude that Hildegard of Bingen's unity of microcosm and macrocosm represented with the harmony of body in the spherical universe did not suggest a Vitruvian content.

The intellectual atmosphere of the 12th century was rich for the sake of Vitruvius. *Peter the Deacon* (c.1107-1140), the librarian and keeper of the abbey of Monte Cassino, had

24 The 13th century copy of the illuminated manuscript of Hildegard of Bingen (MS 1492 fol9r.) is preserved in Biblioteca Statale di Lucca in Italy. <http://www.bslu.beniculturali.it/dettaglioNews.asp?ID=238&IdTipologia=99> accessed in 13.01.2016

25 There is a controversial issue about the publication dates of those two books: Singer in 1917, Saxl in 1915 in which Singer was referenced. Most probably Saxl's study, which is mentioned in here, is a reprint without any indication in the book.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

produced a no-longer-exist passage about the proportions of human body extracted from a copy of *De Architectura* (Kruft, 1994: 31; Rossum, 1996: 364). He had copied Frontinus' *De Aquaeductu Urbis Romae*, as well (Frontinus, 2004: 37).

Vincent de Beauvais (c.1190-1264) was the author of the most important encyclopaedia of the Middle Ages. Granger (1934: xlii) underlines that Vincent de Beauvais had considered the practical application of the text to mechanics and building construction, like William of Malmesbury. Vincent de Beauvais quotes directly from Vitruvius, without referring to him or Greek corresponding of the terms, in his **Speculum Doctrinale**, Book X.Ch.XIII-XV.²⁶ At the beginnings of X.Ch. XVI and X.Ch.XVIII, Beauvais cites Isidore of Seville. The parts of building given

in Chapter XVII, without citation, are quoted from *Etymologies Book XIX.xix-xxi* (Beauvais, 1494; Seville, 2006).

Albert the Great (Albertus Magnus, 1200 – 1280) was one of the key figures of the Middle Ages. He was a universal thinker and “avid commentator on nearly all the great authorities read during the 13th Century”. Albert the Great paraphrases Vitruvius, VI, 1.10-11, to articulate his discussion on the relations between human culture, geography, and climate in **De Natura Locorum** (The nature of places), Tr. II, chap.3.²⁷

One of the most important heritages of the high Middle Ages is the lodge-book of *Villard de Honnecourt* of the 13th century. His sketches and notes can be considered to be the only survived mediaeval study on architecture since Vitruvius. Honnecourt had recorded the lodge tradition of Gothic. Furthermore, his lodge-book cannot be considered to be mere pattern book since he had sketched his architectural ideas too (Willis, 1859).²⁸ Kruft (1994: 37) claims that Honnecourt's salutation implies a Vitruvian understanding about the education of the architect regarding to the French translation of Lassus:

26 In Beauvais: “Constat autem architectura ex ordinatione et dispositione et eurhythmia et symmetria et decore et distributione. Ordinatio est modica membrorum operis commoditas separatim, universaeque proportionis as symmetriam comparatio. Haec coponitur quantitate. Quantis autem est modularum ex ipsius operis sumptione, singulique membrorum partibus, universi operis conueniens effectus.” (Beauvais, 1494)

In Valentine Rose's Latin edition of Vitruvius: “Architectura autem constat ex ordinatione, quae graece ταξις, dicitur, et dispositione, hanc autem Graeci διαθεσιν vocitant, et eurhythmia et symmetria et decore et distributione quae graece οικονομια dicitur. Ordinatio est modica membrorum operis commoditas separatim universaeque proportionis ad symmetriam comparatio. haec componitur ex quantitate, quae graece ποσότης dicitur. quantitas autem est modularum ex ipsius operis <membris> sumptio e singulisque membrorum partibus universi operis conueniens effectus.” (Vitruvius, 1899: 10)

27 For the place and importance of Vitruvius in *De natura locorum* and the translation of related parts see Glacken, 1976: 265 and Floyd-Wilson, 2003: 33

28 The name is given as Wilars de Honecorts in this English version. For a French edition see Honnecourt (1927).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

For this book will greatly aid you in learning the principle of masonry and construction work. It will also teach you how to render something accurately and how to do line drawing, according to the rules and precepts of geometry.

The English translation of from Lassus by Robert Willis (Honnecourt, 1859: 23) quotes the same part as follows:

For in this book may be found good help to the knowledge of the great powers of masonry, and of devices in carpentry. It also shews the power of the art of delineation, the outlines being regulated and taught in accordance with geometry.

Considering the two translations, it is hardly possible to figure out that if Honnecourt knew Vitruvius or he might have read De Architectura. The ideas relating drawing to geometry cannot be attributed only to Vitruvius, either. In fact, it is significant to elaborate the discussion around Honnecourt's emphasis on geometry in order to locate Vitruvius properly within the Gothic context.

Rykwert (1984: 26) points out a double, even contradictory, discourse considering that united practice-aesthetic concerns of mediaeval builders, between the year 1000 and the year 1500. According to Rykwert, the lords, clergy and literati were using the Vitruvian discourse in talking about building, whereas masons,

carpenters, building workers and jewellers were using the 'secret' Euclidian discourse on site. The master-masons might have been at the intersection of both discourses since it had to meet the lords at the dinner table and workers on the construction site (Rykwert, 1984: 27). A sound explanation for that split in the identity can be found within the chapters of the profession presented by Spiro Kostof. According to Kostof (1977: 60), the Vitruvian concept of architect grounded on the Liberal arts and technological know-how was replaced by the master-builder who grew out of the ranks of building crafts and construction. Kostof (1977: 61) claims a change of social standing of the medieval architect, despite the fact that the traditional task of developing concepts and supervising of the building remained the same.

The geometry knowledge of the medieval architect was the key factor for both the development of concepts, and management of the construction. In fact, as can be seen in Rykwert's argument, it has two facets: The theory considering the composition of the building incarnated by key geometrical figures of which commensurable and proportional measurements subjected to the knowledge of the architect; and the practice of those key geometrical figures in working size by less educated masons without commensurable measures (Frankl, 1945: 59). Ackerman (1949:

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

105-106) writes that the former is “*scientia*” which was a set of geometrical and arithmetical formulae about interrelationships of the parts and the whole, whereas the latter is “*ars*” implying the builders’ technical know-how about constructing a cathedral. *Scientia* is a sort of “a priori” template to be installed in order to interrelate the structural and functional parts. *Ars* is a way of “doing” of which knowledge was accumulated by means of experience. According to Frankl (1945: 58), both theory of the educated architect and know-how of less educated mason had been derived from Plato’s dialogues. That know-how, which has been claimed as the secret Euclidian discourse by Rykwert, was about taking the elevation from the ground plan by means of a method which enabled the mason to translate the small sketch of the architect into the real size without any scale (Rykwert: 49-50).²⁹ As Frankl (1945: 58) presented, Vitruvius had played a key role in the continuity of that knowledge and its application particularly in architecture. Vitruvius (1934:199-

201) refers to Plato about the doubling of a square and Pythagoras about making a set-square without the help of a craftsman. These two theorems are “the special form of the secret of the masons” that were derived from Plato and transferred from Roman architects to their successors through De Architectura (1945: 58).

Early Renaissance and Re-Discovery of the Tradition

Contrary to its latent existence and continuity as a form of technical knowledge, particular cases show that De Architectura was of importance as a literary work at the dawn of Renaissance. It is known that *Francesco Petrarca* (1304-1374), the father of Humanism, had his own copy of de Architectura (Kruft, 1994: 39; Ciapponi, 1976: 401).³⁰ Moreover there had been other copies with Petrarca’s annotation circulating among the other renowned humanists including *Giovanni Boccaccio* (1313-1375) (Krinsky, 1967: 38; Ciapponi, 1976: 401; Ciapponi, 1984: 72). Boccaccio mentions Vitruvius couple of times in **Genealogie Deorum Gentilium**.³¹ Except one

²⁹ Frankl unveils the secret of medieval masons within its historical, mathematical and architectural context. The contribution of Erwin Panofsky, the translation of Stornaloco’s formula for the Cathedral of Milan, is of extreme importance in developing a better understanding of the geometry knowledge and use towards the end of the Gothic.

In 1949, James Ackerman exploited Frankl’s argument in his comprehensive text “Ars Sine Scientia Nihil Est” Gothic Theory of Architecture at the Cathedral of Milan”, which contains translated parts of the Annals of the Building of Milan Cathedral. See Ackerman, 1949: 84-111.

³⁰ Kruft (1994: 39) claims that there are marginal assumptions such as Petrarch might have consulted Vitruvius for the rebuilding of Pope’s Palace in Avignon.

³¹ To compare Boccaccio and Vitruvius:
Boccaccio Book II – Chapter XXX. / Vitruvius VIII, 3, 21.
Boccaccio Book IV – Chapter LIV. / Vitruvius I, 6, 4.
Boccaccio Book VII – Chapter I. / Vitruvius VIII, 4.
Boccaccio Book XII – Chapter LXX. / Vitruvius II, 1, 1.
Boccaccio Book XII – Chapter LXX. / Vitruvius II, 1, 1.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

quotation about the origins of house, the rest refers to Vitruvian content with regard to mythology.

The first and only known written record about the use of Vitruvius as a technical handbook is from the 15th century, not long after the discovery of full text in St. Gall in 1416. *Antonio Beccadelli* (1394-1471) says that the King Alfonso of Aragon had called *De Architectura* for the renovation or reconstruction of Castelnouvo in Naples in 1442/43 in his **The Sayings and Deeds of King Alfonso** (Beccadelli, 1538: 15; Krufft, 1994: 39; Burckhardt, 1928: 226).

It is claimed that it was needed to wait Humanism to discover the hegemony of written word because it had recognized the authority of the documents and subsequent commentaries (Masiero, 2006: 77). Renaissance produced a textual body of translated and commented works, almost simultaneously. As Payne (1999: 72) puts, this translation mobilization of Humanists not only set off a dialogue across different disciplines but also created textual associations, which produced the language of all subsequent discourses. As a matter of fact, their influence is much further than the language. It is possible to state that this body of translated and commented texts determined the content and intellectual posi-

tions of the subsequent architectural thinking and writing.

It was *Leon Battista Alberti* (1404-1472) who laid the first known stone publicly in building the new paradigm of written word. He was a prominent humanist, author, poet, architect, linguist, and philosopher. Alberti wrote **De re aedificatoria** – “*On the Art of Building in Ten Books*” or “*The Ten Books of Architecture*”- that was published in 1486, the very same year in which *De Architectura* was printed as well. It was not much after the invention of printing with movable types. *De re aedificatoria* was a proclamation of the new era for architectural practice of thinking, building and writing. It was indicating the rebirth of the architectural treatise tradition. Alberti seems to have followed Vitruvius’ model in structure and content. The promise of *On the Art of Building in Ten Books*, however, was new and ground breaking. Alberti did not only acknowledge the importance of content of *De Architectura* as a text, but also put a critical distance against Vitruvius. As Payne (1999: 72) puts forward, after a millennium and half year of silence, Alberti wrote on Roman architecture, authority, and models of the past to present his envision of perfection and progress of architecture. It was arguably the most important part of a chain of theoretical texts that “absorbed, transformed and reconstituted” *De Architectura* for which they had

(origins of the house)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

established reading frames and using patterns (Payne, 1999: 70). In the final analysis, it is possible to claim that Vitruvius' text determined the content and form of Renaissance architecture and architectural books, starting from *De re aedificatoria* (Hart, 1998: 2).

CONCLUSION

The first printed version of *De Architectura* in 1486 symbolically ended the intertextual odyssey of the Vitruvian content. It is also possible to think that the printed format demystified authority of the ancient master by making it accessible and available at hand. It had, however, occupied the centre of all the axes of architectural thinking and writing for two hundred years more, until the ground-breaking commentary and treatise of *Claude Perrault* towards the end of 17th century. Perrault (1692; 1993) ended the hegemony of *De Architectura* decisively by promoting the time and culture based architectural aesthetics and beauty, and confining Vitruvian theory to its cosmic and metaphysical paradigm.

Today, there is still a lot to learn from *De Architectura* and its history. The copied, or re-produced texts have always reflected the paradigms they belonged. The odyssey of the same body of knowledge through successive traditions presents also a unique research material for the history of language and concepts of architecture of which semantics had to be

invented by every generation because of the dissociative interference of time and intertextuality. By working like a Rosetta Stone of architecture in two different but interrelated modes, *De Architectura* deciphers the codes of the paradigms it had run through and reveals the formation and evolution of concepts of architecture and design.

REFERENCES

- ACKERMAN, J.S., (1949).** “Ars Sine Scientia Nihil Est” Gothic Theory of Architecture at the Cathedral of Milan. *The Art Bulletin*. 31(2): 84-111
- ALBERTI, L.B., (1986).** *The Ten Books of Architecture*. New York: Dover Publications, pp. 1-240
- APOLLINARIS, S., (1915).** *The Letters of Sidonius* (Vol. 2), ed. O. M. Dalton, Oxford: The Clarendon Press, pp. 8, 148
- BECCADELLI, A., (1538).** *De dictis et factis Alphonsi Regis Aragonum libri IV*. Basilea, p. 15
- BURCKHARDT, J., (1928).** *The Civilization of the Renaissance in Italy*. S. Middlemore, Trans. London: George Allen & Unwin, pp. 3-550
- CARPO, M., (2001).** *Architecture in the Age of Printing: Orality, Writing, Typography, and Printed Images in the History of*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Architectural Theory. S. Benson, (trans.),
Cambridge, Massachusetts London, Eng-
land: The MIT Press, p. 49

CIAPONNI, L.A., (1984). Fra Giocondo
Da Verona and His Edition of Vitruvius.
Journal of the Warburg and Courtauld In-
stitutes, 47: 72-90

CIAPPONI, L.A., (1976). Vitruvius. Cata-
logus Translationum et Commentari-
orum, 3: 399-409

CLARKE, G., (2002). Vitruvian Paradigms.
Papers of the British School at Rome, 70,
319-346. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/40311052>

CONANT, K.J., (1968). The after-Life of
Vitruvius in the Middle Ages. Journal of
the Society of Architectural Historians,
27(1): 33-38

DALTON, O.M., (1915). Introduction. In S.
Apollinaris, The Letters of Sidonius, ed.
O. M. Dalton, Oxford: The Clarendon
Press, pp. xi-clv

FAVENTINI, C., (1899). Liber Artis Archi-
tectonicae. In Vitruvius, & V. Rose (Ed.),
De Architectura. Leipzig: B. G. Teubneri,
pp. 283 - 304

FLOYD-WILSON, M., (2003). English Eth-
nicity and Race in Early Modern Drama.

Cambridge: Cambridge University Press,
p. 33

FRANKL, P., (1945). The Secret of the Me-
diaeval Masons. The Art Bulletin, 27(1),
46-60. Retrieved in 30-11-2014 from
<http://www.jstor.org/stable/3046979>.

FRONTINUS, (1913). The Two Books on
The Water Supply of Rome. C. Herschel
(Trans.), New York: Longman, Green,
And Co., p. 25

FRONTINUS, (2003). The Aqueducts of
Rome. C. E. Bennett (Trans.), Cam-
bridge: Harvard University Press, p. 367

FRONTINUS, (2004). De Aquaeductu Urbis
Romae, ed. R. H. Rogers, Cambridge:
Cambridge University Press, p. 37

GLACKEN, C.J., (1976). Traces on the Rho-
dian Shore: Nature and Culture in West-
ern Thought from Ancient Times to the
End of the Eighteenth Century. Berkeley:
University of California Press, p. 265

GOWERS, E., (2005). Virgil's Sibyl and the
Many Mouths' Cliché (Aen.6.625-7).
The Classical Quarterly, 55 (1): 170-182

GRANGER, F., (1931). Introduction. In Vit-
ruvius, On Architecture London: Wil-
liam Heinemann Ltd., ss. ix-xxxi

- (1934a). Introduction. In Vitruvius, On Ar-
chitecture: Books VI-X (Vol. 2). ed. F.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Granger, Cambridge & London: Harvard University Press. pp. ix-xiv

fession, ed. S. Kostof, New York Oxford: Oxford University Press. pp. 59-95

- (1934b). Vitruvius and the Craftsmen of Rome. In Vitruvius, On Architecture: Books VI-X (Vol. 2), ed. F. Granger, Cambridge & London: Harvard University Press. pp. xv-xxxix

KRINSKY, C.H., (1967). Seventy-Eight Vitruvius Manuscripts. Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, 30: 36-70. doi:10.2307/750736

- (1934c). Bibliography. In Vitruvius, On Architecture: Books VI-X (Vol. 2), ed. F. Granger, Cambridge & London: Harvard University Press. pp. xli-xlvi

KRUFT, H.-W., (1994). A History of Architectural Theory from Vitruvius to the Present. Princeton: Princeton Architectural Press, pp. 21 - 40

HARE, J.,C., (1832). The Philological Museum. Vol. 1. Cambridge: J. Smith, pp. 537-553

MASIERO, R., (2006). Mimaride Estetik. Ankara: Doşt Kitabevi, p. 77

HART, V., (1998). Introduction: ‘Paper Palaces from Alberti to Scamozzi. In Paper Palaces: The Rise of the Renaissance Architectural Treatise, eds. V. Hart, P. Hicks, New Haven and London: Yale University Press, pp. 1-29

MCEWEN, I.K., (2003). Vitruvius: Writing the Body of Architecture. Massachusetts: The MIT Press, pp. 5, 40, 44

HOWARD, A.A., (1914). Preface. In Vitruvius, The Ten Books on Architecture. M. H. Morgan, (Trans.), Cambridge, London: Harvard University Press, Oxford University Press, pp. iii-vi

MEYERS, G.E., (2005). Vitruvius and the Origins of Roman Spatial Rhetoric. Memoirs of the American Academy in Rome, 67-86. Retrieved in 25-11-2014, from <http://www.jstor.org/stable/4238829>

KOSTOF, S., (1977). The Architect in the Middle Ages, East and West. In The Architect Chapters in the History of the Pro-

MORGAN, M.H., (1906). On the Language of Vitruvius. Proceedings of the American Academy of Arts and Sciences, 41(23): 467-502. Retrieved in 18-03-2014 From <http://www.jstor.org/stable/20022115>

PALLADIUS., (1807). The Fourteen Book of Palladius Rutilius Taurus Emilianus on Agriculture. T. Owen, (Ed.), London: J. White Bookseller, pp. 1 - 349

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- PALLADIUS, R., (1898).** Opus Agriculturae, ed. J. C. Schmitt, Leipzig: B. G. Teubneri, pp. 1 - 269
- PAPAPETROS, S., (2010).** Micro/Macro: Architecture, Cosmology, and the Real World. *Perspecta*, 42: 108-125. Retrieved in 11-1-2016, from <http://www.jstor.org/stable/41679228>
- PAYNE, A.A., (1999).** The Architectural Treatise in the Italian Renaissance: Architectural Invention, ornament, and literary culture. Cambridge - New York: Cambridge University Press, pp. 70, 72
- PERRAULT, C., (1692).** An Abridgement of the Architecture of Vitruvius. London: Unicorn, pp. 1 - 180
- PERRAULT, C., (1993).** Ordonnance for the Five Kinds of Columns after the Method of the Ancients, ed. H. F. Mallgrave, Santa Monica: The Getty Center for the History of Art and the Humanities, pp. 1 - 189
- PEVSNER, N., (1942).** The Term 'Architect' in the Middle Ages. *Speculum*. 17(4): 549-562. Retrieved in 20-04-2014 From <http://www.jstor.org/stable/2856447>
- PRIORESCHI, P., (1996).** A History of Medicine: Roman Medicine. Omaha: Horatius Press, pp. 40, 73
- PLINUS, G.S., (1857).** The Natural History Vol.6. J. Boštock, & H. T. Riley (Trans.) Londra: H.G. Bohn, pp. 327-8
- PLOMMER, H., (1973).** Vitruvius and Later Roman Building Manuals. London: Cambridge University Press, pp. 1-6
- REYNOLDS, L.D., (ED.). (2005).** Texts and Transmission: A Survey of the Latin Classics. Oxford: Clarendon Press, p.441
- ROSSUM, G.D.V., (1996).** History of the Hour: Clocks and Modern Temporal Orders. Chicago & London: University of Chicago Press, p. 364
- ROWLAND, I., (1999).** Introduction. In Vitruvius, The Ten Books on Architecture, eds. I. D. Rowland, Thomas Howe. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 1-18
- RYKWERT, J., (1984).** On the Oral Transmission of Architectural Theory. *AA Files*, (6): 14-27. Retrieved in 25-11-2014, from <http://www.jstor.org/stable/29543397>
- SAXL, F., (1915).** Verzeichnis astrologischer und mythologischer illustrierter Handschriften des lateinischen Mittelalters in römischen Bibliotheken. Heidelberg: Carl Winters Universitätsbuchhandlung, p. 45
- SCAGLIA, G., (1979).** A Translation of Vitruvius and Copies of Late Antique Draw-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ings in Buonaccorso Ghiberti's Zibaldone. Transactions of the American Philosophical Society. 69(1): 1-30. Retrieved in 08-05-2018 from <http://www.jstor.org/stable/1006186>

SCHUTZ, H., (2004). The Carolingians in the Central Europe, Their History, Arts and Architecture: A Cultural History of Central Europe, 750-900. Leiden: Brill, pp. 39, 156

SEVILLE, I.O., (2006). The Etymologies of Isidore of Seville. S. A. Barney, W. J. Lewis, J. A. Beach, & O. Berghof (Trans.), New York: Cambridge University Press, p. 377

SIGERIST, H.E., (1987). A History of Medicine: Early Greek, Hindu and Persian Medicine, Oxford: Oxford University Press, pp. 63, 247

SINGER, C., (1917). The Scientific Views and Visions of Saint Hildegard (1098-1180). In Studies in the History and Method of Science. Ed. Charles Siger. Oxford: The Clarendon Press, pp. 1-58

TATARKIEWICZ, W., (1980). A History of Six Ideas: An Essay in Aesthetics. Warszawa: Polish Scientific Publishers, 1-374

TATARKIEWICZ, W., (2005). History of Aesthetics (Vol. 1), ed. J. Harrell, Lon-

don, New York: Continuum International Publishing Group, pp. 171, 173, 270

TROMPF, G.W., (1973). The Concept of the Carolingian Renaissance. Journal of the History of Ideas, 34(1), 3-26. Retrieved in 12-04-2014, From <http://www.jstor.org/stable/2708941>

VITRUVII, (1867). De Architectura Libri Decem, Ed. V. Rose, & H. Müller-Strübing, Leipzig: Teubneri, pp. 1-319

VITRUVII, (1912). De Architectura Libri Decem, d. F. Krohn, Leipzig: Teubneri, pp. 1-290

VITRUVIUS, (1899). De Architectura Libri Decem, ed. V. Rose, Leipzig: Teubneri, pp. 1-317

VITRUVIUS, (1914). The Ten Books on Architecture, ed. M. H. Morgan, Cambridge, London: Harvard University Press, Oxford University Press

VITRUVIUS, (1931). On Architecture: Books I-V (Vol. 1), ed. F. Granger, Cambridge&London: Harvard University Press, pp. 1-369

VITRUVIUS, (1934). On Architecture: Books VI-X (Vol. 2), ed. F. Granger, Cambridge & London: Harvard University Press, pp. 1-317

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

VITRUVIUS, (1998). Mimarlık Üzerine On Kitap. S. Güven (Trans.), İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, pp. 1-230

VITRUVIUS, (1999). Ten Books on Architecture, eds. I. D. Rowland, T. Howe, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 1-318

VITRUVIUS; SCHNEIDER, J.G., (1808). De Architectura Libri Decem: Ex Fide Librorum Scriptorum Recensuit, Emendavit, Suisque et Vivorum Doctorum Annotationibus Illustravit. Leipzig: G. J. Göschen, pp. 1-394

WEISKITTEL S.F.; REYNOLDS, L. D., (1983). Vitruvius. In Texts and Transmission: A Survey of the Latin Classics, ed. L. D. Reynolds. Oxford: Clarendon Press, pp. 440-45

WILLIS, R., (1859). Facsimile of the Sketch-Book of Vilars de Honecort. Londra: John Henry & James Parker, p.23

INTERNET REFERENCES

BEAUVAIS, v.d., (1494). Speculum doctrinale / Vincentius Bellovacensis. (A. ., Martínez Espadero, Ed.) From Hathitrust Digital Library: <http://hdl.handle.net/2027/ucm.5316857863>

BOCCACCIO, G., (Austrian Academy of Sciences - Institute for the Study of Ancient

Culture. Retrieved in 22.04.2014, From Austrian Academy of Sciences: <http://www.oeaw.ac.at/kal/mythos/>

HONECORT, W.D., (1859). Sketch-Book of Wilars de Honecort. (R. Willis, Ed., & R. Willis, Trans.) London: John Henry and James Parker. Retrieved in 07.07.2014 from <https://archive.org/details/facsimileofsketc00vill>

HONNECOURT, V.D., (1927). Album de Villard de Honnecourt: Architecte du XIII Siecle. Paris: Bibliotheque Nationale Departement des Manuscrits. Retrieved in 07.07.2014 from <https://archive.org/details/albumdevillardde00vill>

HONORATUS, M.S., (1884). Servii Grammatici Qui Feruntur in Vergilii Carmina Commentarii (Vol. 2). (G. Thilo, & H. Hagen, Eds.) Leipzig: B. G. Taubneri. Retrieved in 16.01.2016 from Perseus Digital Library: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0053%3Abook%3D6%3Acommlin%3D43>

MAURUS, RABANO MAURO, De Universo Libri XXII, <http://dfists.ua.es/~gil/de-universo-rabano-mauro.pdf>, retrieved in 12.02.2017

THAYER, B., (Ed.). Isidore of Seville: The Etymologies (or Origins). Retrieved in

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:305 K:428

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

30.04.2014 from uchicago.edu: <http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Isidore/home.html>

YAZAR NOTU: Bu çalışma, yazarın 2015 yılında, Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tasarım Ana Bilim Dalı Doktora Programında, A. Zeynep Onur danışmanlığında tamamladığı “A Genuine Origin and Language for the Universal Principles of Architecture” başlıklı tezinden üretilmiştir.

KENTSEL TASARIM YARIŞMA PROJELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE MEKAN DİZİMİ YÖNTEMİ¹

SPACE SYNTAX METHOD IN THE EVALUATION OF URBAN DESIGN COMPETITION PROJECTS

Pınar ÖZYILMAZ KÜÇÜKYAĞCI¹, Murat YILDIZ²

¹⁻² Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Gebze / Kocaeli

ORCID ID: 0000-0002-7045-7722¹, 0000-0003-3660-1150²

Öz: Amaç: Çalışmanın amacı, mekân dizimi yönteminin bulunduğu analitik ve objektif bulguların, kentsel tasarım yarışmalarının jüri değerlendirme sürecine sunabileceği katkıları ortaya koymaktır. **Yöntem:** Çalışmada, 2005 yılında yapılan Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda ödül alan ilk üç yarışma projesi ve proje alanının mevcut durumu "mekân dizimi yöntemi"nin analitik araçları kullanılarak incelenmiştir. Alan çalışması sonuçları, yarışma şartnamesinde belirtilen alan sorunları, ihtiyaç programları ve yarışma süreci sonunda yayınlanan jüri raporlarıyla bir arada değerlendirilerek; mekân dizimi yönteminin proje değerlendirme sürecinde kullanılmasının olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmıştır. Projelerin mekân dizimi yöntemiyle analiz edilmesi, projelere ilişkin aksiyelite, konveksite, entegrasyon, bağlantılılık ve kavranabilirlik değerleri gibi kentsel tasarım ilkelerine dair objektif bulguların üretilmesine imkân tanımıştır. Bu değerler temelinde tasarım projelerinde mekâna yönelik sistemin ne kadar çalıştığı, ihtiyaç programlarına cevap verip vermediği incelenmiş, jüri sonuç raporları ile karşılaştırmalar yapılmıştır. **Bulgular:** Mekân dizimi yöntemi ile proje alanının mevcut durumu ile üç yarışma projesinin sentaktik verileri ortaya konmuştur. Sonuç: Çalışma sonucunda; elde edilen tüm sentaktik değerler, karşılaştırılarak değerlendirildiğinde mekân dizimi yönteminin jüri değerlendirme sürecine dahil edilmesi ile yarışma projelerinin analitik ve objektif perspektiften ele alınması adına olumlu katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mekan Dizimi, Kentsel Tasarım Yarışmaları, Aksiyelite, Konveksite, Entegrasyon, Kavranabilirlik

Abstract: **Aim:** The main aim of the study is to reveal that the analytical and objective data presented by the space syntax method contribute positively to the jury evaluation process of urban design competitions. **Method:** The awarded projects in a finalized project competition were evaluated using the analytical tools of the "space syntax method", and the results were compared with the project reports, the results of the competition and the jury reports. In this context, the study was carried out on Gebze Historical City Center Urban Design Project Competition concluded in 2005. The problems expressed in the competition specifications, the required program and the statements of the jury report published after the competition were interpreted together with the analytical values obtained by the space syntax method and the positive and negative aspects of the method were discussed. Using the method of space syntax, the data obtained - axiality, convexity, integration, connectivity, and intelligibility- were analyzed. **Results:** The syntactic data of the three awarded projects with the current situation of the project area were determined by space syntax analysis. **Conclusion:** It is predicted that the space syntax method will be included in the jury evaluation process and will contribute positively to the competition projects from an analytical and objective perspective.

Key Words: Space Syntax, Urban Design Competitions, Axi-ality, Convexity, Integration, Intelligibility

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.4

- (1) *Sorumlu Yazar: Pınar ÖZYILMAZ KÜÇÜKYAĞCI, Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Gebze / Türkiye, pozyilmaz@gtu.edu.tr, Geliş Tarihi: Received: 22.05.2018 – Düzeltme Tarihi / Revision: 04.04.2019, Kabul Tarihi: Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – İnceleme / Research Examination), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu Yok / None Ethics Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Zaman içinde köhneleşmiş, kimliğini yitirmiş ve düzensiz gelişen kent parçalarının var olan sorunlarını çözerek potansiyellerini ön plana çıkartmak tasarım ve planlamanın temel hedeflerindedir. Bu alanların yaşam kalitesini artırmak için, kent mekanlarını farklı öğelerle zenginleştirmek ve düzenlemek, alanları tüm fonksiyonları ve estetik yönleriyle yeniden ve farklı ölçeklerde proje çalışmalarıyla tasarlamak gerekmektedir. Tasarım süreçlerinde, yapıları ve açık mekanları fiziksel ve sosyal açıdan doğru müdahale ile oluşturmak ve insanların keyif alabileceği, ihtiyaçlarına yönelik gerekliliklere cevap veren mekanlar yaratmak önemlidir. Bu noktada tasarım nitelikleri bakımından başarılı mekanlar; görsel ve estetik kalite barındıran, insan, mekân ve aktiviteleri birleştiren, kullanıcıya fonksiyon ve çeşitlilik sağlayan niteliktedir (Carmona et.al., 2003: 6-8). Bu nitelikte mekanların oluşturulması için mekanların değerleri ve önemleri açıkça ortaya konulmalıdır (Carmona et.al, 2003: 3). Bu bağlamda başarılı mekan yaratmada kullanılan güncel araçlarından biri de kentsel tasarım yarışmalarıdır.

Kentsel tasarım yarışmaları bir proje üretim aracı olarak kullanılabilir; bütüncül kurgulandığında ve etkin bir şekilde yönetildiğinde, kent parçaları için en doğru mekan kararlarının üretilebileceği tasarım süreçleridir. Mimari, kentsel tasarım ve peyzaj konularına

çok yönlü odaklanan yarışmalar, özgün mekanların yaratılması hedefinden yola çıkarak interdisipliner ekiplerin bir araya geldiği ve uzun dönemli fikirlerin üretildiği süreçlerdir. Proje ekiplerindeki mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı gibi farklı uzmanlıklar farklı proje yaklaşımlarının üretilmesine olanak tanımaktadır. Örnekleme gerekirse; Senem ve Arıdağ (2016:26) ekolojik tasarım yaklaşımları özelinde Türkiye'deki proje yarışmalarını inceledikleri çalışmada tasarım projelerinde çok farklı eko-tasarım parametrelerini ve uygulama yöntemlerinin ele alındığını ortaya koymuştur.

Tasarım projelerinde tasarımcının/ tasarım ekibinin prensiplerine göre farklı mekânsal düzenlemeler üretilmektedir. Bu noktada tasarımı belirleyen aks dinamikleri, yer değiştirme şekilleri ve mekân içi yönelme veya mekanın algılanabilirliği önemli analitik faktörlerdir. Bu analitik düzenin kurgusu ile oluşturulan yapı ve aks sisteminin, düşünülen fikir ve yüklenen fonksiyona uyumluluğu, tasarımları değerlendiren uzmanlar tarafından ele alınan temel noktalardan biridir. Böylelikle özellikle yarışma projelerinde farklılıklarıyla öne çıkan projenin hangisi olduğuna ilişkin belirlemelerin yanı sıra, her proje artı ve eksi yönlerine göre değerlendirilebilir. Değerlendirme süreçlerinde projelerin özgün nitelikleri dışında değerlendiricilerin veya jüri ekiplerinin tecrübeleri ve bireysel tercihleri yarışma

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sonuçlarını etkileyen en önemli faktörlerdendir. Halbuki tasarımlarda mekânı oluşturan her girdinin ve her bir çizginin bir değer taşıdığı düşünüldüğünde proje değerlendirme süreçlerinin jürinin bireysel tercihlerinden mümkün olduğu kadar arındırılması; kentsel tasarım yarışmalarında objektif sonuçlar elde edilmesi için kritik öneme sahiptir.

Yarışma projelerinin değerlendirme süreci, jürinin çeşitli sorumluluklar üstlendiği, süreci yönettiği, yarışmayı açan kuruluşun talepleri ile katılan projeler arasında bir denge kurmaya çalıştığı bir zaman dilimidir (Nalbantoğlu, 2011:68). Bu sürecin yönetimi ve proje değerlendirme aşamalarının objektifliği birçok etkene bağlıdır. Bunlardan ilki, jüri ekibinin disiplinler arası ve yarışma tecrübesine sahip üyelerden oluşturulması ve jüri ekibi arasında etkin koordinasyonun sağlanmasıdır (Özgür ve Ayoğlu, 2011:56). Ülkemizde sürecin merkezinde olan jürinin karar verme sürecinde değerlendirme aşamasına entegre olabilen, sistematik bir yöntem kullanılmamaktadır. Her yarışmada jürinin içinde bulunduğu bu sürecin nasıl yönetildiği ya da nasıl ilerlediği çoğu zaman yarışma sonuçlandıktan sonra katılan yarışmacı ekipler tarafından tartışılmaktadır.

Objektiflik için ikinci kritik husus, jürinin değerlendirme kriterlerinin açık ve net adımlarla tanımlanmasıdır. Projelerin ilgili şartnameye uyumu, ihtiyaç programını karşılama

durumları, alana özgü nitelikleri barındırma konusundaki yeterlilikleri gibi temel konuları jürinin kendi bakış açısı ve tecrübesi ışığında ele alması, sürecin subjektif nitelikte olduğunu göstermektedir. Bu noktada jürinin uzman bir ekipten oluşması (ya da oluşmamış olması) proje değerlendirmelerinin başarıya ya da başarısızlığı ulaşmasında etkilidir. Ülkemizde bu durum ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme yer almamakta, jürilerin yarışma konularıyla ilgili yeterliliğini ölçen bir işleyiş mekanizması bulunmamaktadır. Bu nedenle yarışma türüne göre ilgili meslek disiplinlerini dışarıda bırakmadan jüriyi belirlemek ve uygun diyalog ortamını oluşturmak yarışma sonucunu son derece etkilemektedir (Özgür ve Ayoğlu, 2011:56). Jürinin yetkinliği, yarışmayı doğru yönlendirmesi, sürecin etkin ve verimli kullanılmasını sağlamaktadır (Özgür ve Ayoğlu, 2011:56).

Mekân dizimi yöntemi, temelde mekânı anlaşılabilir ve okunabilir kılmayı hedefleyen, sosyal, ekonomik ve kavramsal verileri de göz önünde bulunduran bir analiz yöntemidir (Gündoğdu, 2006:253). İlk olarak 1973'te Bill Hillier ve Adrian Leaman tarafından yayınlanan "The man-environment paradigm and paradoxes" adlı makale ile temelleri atılan yöntem, sonraları UCL Bartlett School of Architecture'da Bill Hillier ve çalışma arkadaşları (Hillier and Hanson, 1984:xii) tarafından geliştirilmiştir (Major, 2018:22). Yöntem

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

genel olarak proje alanını mevcut dinamikleri analiz ederek, alan için önerilen tasarımı doğrulayan ve tasarlanan mekanın başarısını ölçen bir içeriğe sahiptir. Halen gelişmekte olan mekân dizimi yöntemi, görsel sunular

ve çıktılar ile analitik bir araç olarak mimari ve kentsel tasarım alanındaki Şekil 1.'de gösterildiği gibi birçok çalışmada kullanılmaktadır.

Şekil 1. Mekan Dizimi Yönteminin Kullanıldığı Alanlara Örnekler

Kentsel mekanlarda mekan diziminin kullanımı, tasarlanan mekanın kullanıcı tarafından algılanabilirliğini test etmekte, tasarlanan sistemi matematiksel ve iki boyutlu analizlerle inceleyerek sistem kurgusunu değerlendirmektedir (Çil, 2006: 219). Böylelikle tasarım aşamasından uygulamaya geçmeden önce, tasarıma ilişkin olası problemlerin giderilmesine olanak tanınmaktadır. Tasarımı geliştirmeye yardımcı, tasarımcı/tasarım ekibini yönlendirebilen, kullanıcı açısından da projeyi değerlendirebilme imkanı sunan mekan di-

zimi yöntemi aynı zamanda binaların, kentsel alanların, mimari ve kent planlarının biçimsel analizinde kullanılabilir. Kentsel mekanları oluşturan yapı adaları arasındaki aks sisteminin düzen ve farklılıklarına göre elde edilen mekân değerleri (Gündoğdu ve Çıracı, 2006:157), mekanın morfolojik düzendeki formu, biçimi, düzeni, bağlantıları, okunabilirliği ile ilişkili bulgular ortaya koymaktadır. Ayrıca mekânda oluşan doluluk-boşluk ilişkisi, aks sistemlerinin doğrusallığı ve organikliği ile sistem içindeki her birimin birbiriyle

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ilişkisinin sorgulanmasına imkân tanımaktadır.

Mekan dizimi üst ölçeklerden alt ölçeklere kadar farklı mekansal ölçeklerde uygulama yapabilmeye olanak sağlamaktadır. Elde edilen sonuçların tasarımların olumlu yönde geliştirilmesine yardımcı olduğu ve tasarım kurgusu içinde farklı alternatiflerin değerlendirilerek daha doğru bir sonuca ulaşılmasını sağladığı görülmektedir (Çil, 2006:220).

Mekân dizimi yöntemi, çoğu zaman sosyal içerikteki kavramları değerlendirme dışında bıraktığına dair eleştiriler almaktadır. Çünkü yöntem, kullanıcının algısıyla doğrudan ilişki kuramamakta; kullanıcının tasarımdaki bağlantı noktaları, hareket alanları ve yoğun olarak kullandığı noktalara doğru hareket edileceği varsayımını temel almaktadır. Buradan hareketle, yöntem tasarım içinde ana aksları ve ana akslara bağlanan ikincil aksları belirleyebilmekte; bir ölçüde kullanıcının mekandaki hareketini de ölçmektedir. Yönteme dair yapılan diğer bir eleştiri ise, analiz süreçlerinde mekana özgü niteliklerin göz ardı edildiği sabit bir yaklaşımın kullanılmasıdır (Tuncer, 2010:117). Yöntem içeriği gereği, mekânın nicel özellikleri temelinde mekân dokusu, aks sistemi, görüş açısı gibi parametreler üzerinden mekânı incelemekte; mekânın geçmişi, değeri, anlamı, sosyal birikimleri gibi konuları ihmal ederek mekansal yapının çözümlemesine odaklanmaktadır.

Mekan dizimini bir araştırma yöntemi olarak kullanan bu çalışmanın birinci bölümünde literatür araştırmaları temelinde kentsel tasarım sürecinin kavramsal girdileri ve mekân diziminin mekân tasarımına etkisi ele alınmıştır. Bu kapsamda mekân dizimi yönetiminin çerçevesi analitik olarak incelenerek bu çalışmada kullanılan yöntem ve uygulama adımları tariflenmiştir. Çalışma mekân dizimini yönetiminin kentsel tasarım yarışmalarının proje değerlendirme süreçlerinde bir araç olarak kullanılabilirliğini irdelediğinden yarışma projelerine ait mekansal veriyi kullanarak bir analiz çalışması yapılmış ve sonuç değerleri incelenmiştir. Bu noktada mekân diziminin çok boyutlu yapısı içerisinde yer alan sosyal boyut kapsam dışında bırakılmıştır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Kentsel mekândaki tüm öğeler, kentin mekansal formunun iskeletini oluşturmaktadır (Watson et al., 2003:7). Bu form oluşurken, arazinin mevcut durumu ve çevre, yerel iklim, biçim, büyüklük ve yoğunluk gibi birçok parametre kentsel mekânı şekillendirmektedir. Tasarımcılar, bir kent parçasını ele alırken, çevrenin tüm fiziksel ve sosyal verilerini kullanmakta, biçime, forma, büyüklüğe, yoğunluğa karar vermekte, alan için bir kimlik ve karakter oluşturmaktadır. Kentsel tasarım, bu oluşumu sağlayan bir araç olarak mimarlık, peyzaj mimarlığı, şehir planlama, çevre yönetiminin ara yüzü niteliğinde olup farklı

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

disiplinlerin bulunduğu çok yönlüdür bir alandır. Lynch'in (1981:291) tanımına göre kentsel tasarım farklı mekansal ölçeklerde, çok çeşitli konuları kapsayan bir disiplindir. Bu bağlamda, "kentsel tasarımın, 'tasarım' aşaması yalnızca sanatsal faaliyetleri değil, araştırmacı, yaratıcı, karar verici, problem çözücü, çözüm üretici bir süreçte" gelişmektedir (Carmona et al., 2010:16, 79).

Mekansal tasarımda morfoloji, algısallık, sosyal yapı, görsel etki, fonksiyon ve zamansallık tasarımı şekillendiren önemli parametrelerdir (Carmona et al., 2010:16, 79). Kentsel tasarımın morfolojik boyutu, kentsel formun ve kentsel mekanın konfigürasyonu ve düzenlenmesini ele almaktadır. Böylelikle mekana yüklenen ve fonksiyonlarla beraber oluşan dinamik yapı, mekanın algılanabilirliğini sağlamaktadır. Mekansal tasarımın başarısı, tüm bileşenlerle beraber doğru bir kurgunun mekanda yer almasıyla mümkün olabilmektedir.

Mekan dizimi yönteminin alanın morfolojik dokusu üzerinden çeşitli analitik değerler üretebilmesi, mekan tasarımlarının sayısal olarak okunmasına imkan sağlamaktadır. Bu yöntemle yapı adaları, binalar, aks sistemleri, mekandaki doluluk boşluk ilişkisi analiz edilerek mekan tasarımına ilişkin çeşitli sayısal değerlere ulaşılabilir. Örneğin kentsel alandaki ulaşım sistemi, harekete bağlı dinamiği oluşturmaktadır. Bu hareket analiz

edildiğinde, yola terkedilen alanlar üzerinden yoğunluklar ve bağlantılar görülebilmekte, yeni potansiyel akslara dair çıkarımsamalar yapılabilmektedir. Yöntem, proje değerlendirme sürecinde alanın biçimsel özelliklerine ilişkin veriyi temel aldığından objektivitesi yüksek bir değerlendirme sonucu da üretebilmektedir. Bunun yanında, yöntem tasarlanan projelerin uygulamadan önce sorunlarının tespit edilmesine imkan tanıdığından; mekana yapılan müdahaleleri yönlendirici ve tasarım süreçlerini şekillendirici bir etkiye sahiptir. Bu sayede, uygulama aşaması öncesinde mekan tasarımlarına yönelik problemlerin en aza indirilmesi sağlanabilmektedir.

Mekan diziminde konveks mekan, isovişt mekan ve aksiyel mekan olmak üzere üç temel mekansal öge bulunmaktadır (Peponis ve Wineman:2002:274-275). Konveks mekan (convex space), çevresinden geçen herhangi iki noktanın arasında hiç çizgi bulunmayan alanları ifade ederken, aksiyel mekan (axial space), yayayı takip edilebilen ve çizilen düz çizgidir. (Klarqvist, 1993:11-12) (Şekil 2b). "Konveks harita (Convex map), alanı tamamen kaplayan en az sayıda konveks mekanı ve birbirleri arasındaki ilişkiyi" gösterirken (Klarqvist, 1993:11-12) (Şekil 2b), aksiyel harita (axial map), görüş aksları olarak da nitelenen "yerleşimin ve bağlantıların bütün konveks mekanlarını kaplayan en az sayıda aks çizgilerini göstermektedir" (Öz-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

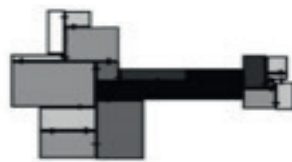
bek, 2018:186; Klarqvist, 1993:11-12) (Şekil 2a). Aksiyel harita (axial map), yerleşimlerde alansal analizinin temelini oluşturmaktadır (Hillier, 1984:17) (Şekil 2a) ve kullanıcının yerleşim içindeki hareketlerini ve farklı yönlerde doğru olan bakışlarının mesafelerini göstermektedir. Aksiyel harita, kentsel açık alanda kesintisiz çizilen en az sayıda en uzun çizgilerden oluşmakta ve yerleşim sisteminin büyüklüğünü, çizgi sayısı ile ifade etmektedir. Bu bağlamda bir yerleşimdeki açık alan strüktürünün aksiyel haritası, her konveks mekandan geçen en az sayıda düz

çizgiden oluşurken aynı zamanda tasarımın tüm aksiyel bağlantılarını da göstermektedir.

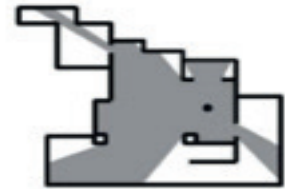
Yöntemin uygulanabilmesi için projelerin doluluk boşluk analizleri yapıldı sonrasında aksiyel ve konveks mekan haritaları oluşturulmaktadır (Şekil 3). Bu haritalar kullanılarak mekan dizimine ilişkin aksiyelite, konveksite ölçümleri ile derinlik, bağlantılılık, entegrasyon ve kavranabilirlik değerlerine ulaşılabilmektedir.

a) Aksiyel harita analizi

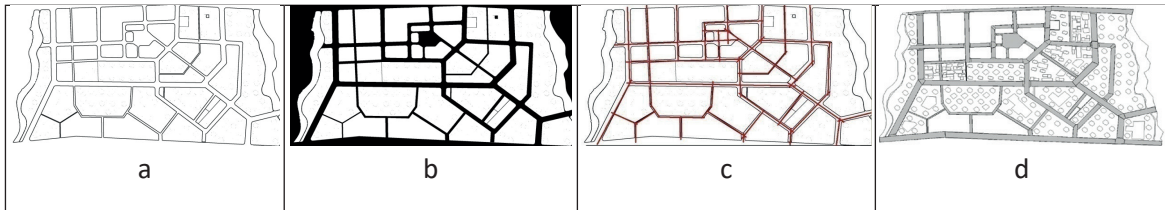

b) Konveks harita analizi

c) İsovist harita analizi

Şekil 2. a) Aksiyel harita (Peponis and Wineman, 2002:274) b) Konveks harita (Peponis and Wineman, 2002:275) c) İsovist harita (Peponis and Wineman, 2002:275, Erman, 2017:169)

Şekil 3.a. Örnek Bir Alanın Mevcut Durumu b. Açık Alan Haritası c. Aksiyel Haritası d. Konveks Mekan Haritası

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Aksiyelite Ölçümleri

Aksiyel haritaya bağlı olarak mekan tasarımının aksiyelite özelliği üç ölçüm kullanılarak yorumlanmaktadır. Bu ölçümler aksiyel kırılma (axial articulation) değeri, konveks mekanların aksiyel bütünleşme (axial integration of convex spaces) değeri ve grid aksiyelite (grid axiality) değerleridir. Aksiyel kırılma değerini bulmak için aksiyel doğru sayısı, yapı sayısı ile karşılaştırılır (Hillier et. al., 1984:99) ve hesaplanan aksiyel kırılma değeri düşük (sıfıra yakın) ise mekan tasarımında “aksiyelite” yüksek; aksiyel kırılma değeri yüksek ise tasarımın aksiyelitesinin düşük olduğu anlamına gelmektedir (Hillier, 1984:99). Diğer bir ifadeyle yüksek aksiyelite, yerleşme sisteminde çok sayıda aks bağlantılarının ve dolayısı ile kırılmaların söz konusu olduğunu; düşük aksiyelite ise

yerleşmelerinin yol dokusunda fazla sayıda olduğunu ve mekan tasarımında az sayıda kırılmaların gözlemlendiğini ifade etmektedir.

Benzer yaklaşımla aks sayısının, konveks mekan sayısı ile karşılaştırılması konveks mekanların aksiyel bütünleşme değerini ortaya koymaktadır. Yine aksiyel kırılmada olduğu gibi, değer düşükse yüksek değerli bütünleşmeden, değer büyük çıkarsa düşük değerli bütünleşmeden söz edilmektedir (Hillier et. al., 1984:99).

Aksiyelitenin diğer bir göstergesi olan olan; grid aksiyelite değeri ise yapı adaları sayısı kullanılarak hesaplanmaktadır ve bu değer 0 ile 1 arasında değişmektedir. Eğer değer yüksek çıkarsa grid sisteme yakın olduğunu; eğer düşük çıkarsa, aksiyel deformasyon derecesinin yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmaktadır (Hillier et. al., 1984:99).

$$\text{Aksiyel Kırılma (axial articulation)} = \frac{\text{aksiyel doğru sayısı (number of axial lines)}}{\text{bina sayısı (number of buildings)}}$$

(Hillier et. al, 1984:99)

$$\text{Konveks Mekan Aksiyel Bütünleşme (Axial integration of convex spaces)} = \frac{\text{aksiyel doğru sayısı (number of axial lines)}}{\text{konveks mekan sayısı (number of convex spaces)}}$$

(Hillier et. al, 1984:99).

$$\text{Grid aksiyelite (grid axiality)} = \frac{(\sqrt{I} \times 2) + 2}{L}$$

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

I: Yapı adaları sayısı

L: Aks sayısı

(Hillier et. al, 1984:99)

Konveksite Ölçümleri

Konveksite ölçümlerinden biri olan konveks eklem değeri, mekanda oluşan konveks mekanların sayısının, bina sayısına bölünmesiyle hesaplanmakta ve mekandaki kırılma sayısını göstermektedir. (Hillier et. al, 1984:99). Mekandaki kırılma sayısı ne kadar az ise mekanın uyumlu ve düzenli bir yerleşim düzenine sahip olduğu; mekandaki kırılma sayısı ne kadar fazla ise mekan tasarımında sapma ve dalgalanmaların yüksek olduğunu ve düzensiz bir yerleşim niteliğini gösterdiği söylenebilmektedir.

Konveks deformasyon (convex deformation of grid) değeridir (Hillier, 1984:99). Konveks mekan sayısının, ada sayısına bölünmesiyle bulunmaktadır. Bu değer, mekan tasarımının ve/veya yerleşiminin düzenli veya düzensiz olduğunu konusunda bilgi vermektedir.

Grid konveksite değeri, ada sayısı ve konveks mekan sayısı arasındaki bağlantıyı ifade eden ve 0 ile 1 arasında bir değer alan bir konveksite ölçümüdür. Grid konveksite değeri, ortogonal grid sistemi ile konveks mekan haritasını karşılaştırarak grid forma yakınlığı-uzaklığı cinsinden deformasyon derecesini vermektedir. Yerleşim düzenindeki gridal sistemin az miktarda deformasyona uğradığını yüksek değerler, fazla deformasyonu ise düşük değerler göstermektedir (Hillier et. al, 1984:99).

$$\text{Konveks Eklem Değeri (Convex articulation)} = \frac{\text{konveks mekan sayısı (number of convex spaces)}}{\text{bina sayısı(number of buildings)}}$$

(Hillier et. al, 1984:99)

$$\text{Konveks Deformasyon (Convex Deformation of Grid)} = \frac{\text{konveks mekan sayısı (number of convex spaces)}}{\text{ada sayısı (number of islands)}}$$
$$\text{Konveks Deformasyon (Convex Deformation of Grid)} = \frac{\text{konveks mekan sayısı (number of convex spaces)}}{\text{ada sayısı (number of islands)}}$$

(Hillier et. al, 1984:99)

$$\text{Grid Konveksite (grid convexity)} = \frac{(\sqrt{I} + 1)^2}{C}$$

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

C: Konveks mekan sayısı (number of convex spaces)

I: Ada sayısı (number of islands)

(Hillier et. al, 1984:99).

Derinlik, Bağlantılılık, Entegrasyon ve Kavranabilirlik

Mekan diziminde alanın dizimsel analizi için bağlantılılık (connectivity), entegrasyon/bütünleşme (integration) ve kavranabilirlik (intelligibility) niteliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. “Bağlantılılık, mekanla bağlantılı olan yakın komşu alanların sayısını ifade ederken, entegrasyon bir ölçüm olarak mekanın sistemdeki diğer alanlara doğru olan ortalama derinliği olarak tanımlanmaktadır” (Klarqvist, 1993:11-12). Entegrasyon, insanların bir araya gelme potansiyelinin hangi noktalarda olduğunu gösteren bir parametre olarak, derinlik ölçüsüyle ilişkili ve ters orantılıdır (Gündoğdu, 2014:257). Derinlik (Depth) “seçilen mekanın bütün içinde ne derece derin ya da yüzeysel olduğunu belirlemektedir” (Erman, 2017:170) ve aktaki hareketin azlığı veya çokluğuyla ilişkilidir. Mekan tasarımında ‘bütünleşik olan akslar’ şeklindeki bir ifade, kullanıcıların o alanda en fazla bulunduğu, geçiş yaptığı alanları ifade etmektedir (Gündoğdu, 2014:257).

Yerleşim düzenini okumakta kullanılan halkalaşma değerleri, açık mekansal düzenin

yapısının gridal ya da organik dokusu, yani geometrik formu hakkında bilgi vermektedir (Hillier, 1984:102). Kavranabilirlik (intelligibility) ise tüm mekansal düzenin sistem içinde nasıl görüldüğünü ifade ederken “mekanın biçimsel algısı” olarak tanımlanabilmektedir (Gündoğdu, 2014: 258).

Mekan dizimi, mimari ve kentsel ölçekte mekan organizasyonunun tipolojik ve morfolojik yapısı ile mekan içindeki bağlantı noktalarını kullanarak yapılan ölçümler üzerinden mekanı değerlendirmektedir (Major, 2018:22; Çil, 2008:284). Böylelikle tasarlanan mekanlardaki düzenin anlaşılması; mekansal kurguyu oluşturan birleşme, toplanma, entegrasyon, konfigürasyon gibi tasarım öğelerinin açıklanması sağlanabilmektedir. Örneğin, bir alandaki aksların yapısı ve akslardaki bağlantı noktalarının yoğunlukları incelendiğinde, alan içerisinde hangi güzergahın yoğun olarak kullanıldığı ve alan bütünüyle ne şekilde bütünleştiği, hangi noktaların ise sistem bütününden kopuk olduğuna yönelik tespitlere ulaşılabilmektedir. Bu tespitler ve değerler tasarımı oluşturan her bir ögenin sistem bütünü içerisindeki etkinliği, mekansal değeri, ulaşılabilirliği, ya da algılanabilirliği gibi tasarım ilkelerine yönelik analitik değerlendirmelerin yapılmasına imkan tanımaktadır.

Yapılan birçok çalışmada, mekan dizimi yöntemi projelerin tasarım sürecinde etkin olarak kullanılmış ve sonucunda, tasarım sürecinde

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

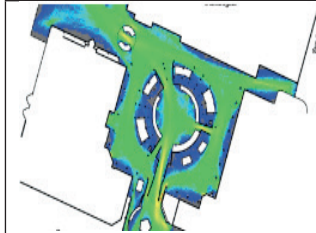

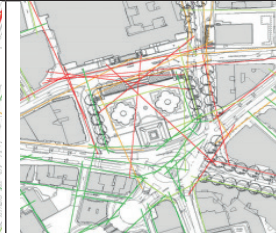
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

pozitif katkı sağladığı görülmüştür. Örneğin; 2011-2012 yılları arasında Space Syntax tarafından yapılan çalışmada; Londra’da kamusal açık alan olarak kullanılan Broadgate Arena’nın çevresindeki ticari alanların canlılığını arttırmak ve alanın sosyal yapısını geliştirmek aynı zamanda yeni bir mekan ta-

sarımı geliştirmek amaçlı alan erişilebilirlik konusunda mekan dizimi ile tasarımlar analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarından faydalanan Arup Associates¹ Broadgate alanını sosyal bir merkeze dönüştürdüğü bir proje gerçekleştirmiştir².

			
Broadgate Arena Mekan Dizimi Analizi ³	Nottingham Eski Pazar Meydanı sentaktik analizi ⁴	Potter's Field Parkı Mekansal Erişilebilirlik Modeli ⁵	Trafalgar Meydanı Sentaktik Analizi ⁶

Şekil 4. Mekan Diziminin Kullanıldığı Projelerden Örnekler

1 <https://www.arup.com/projects/broadgate-circle?query=broa>

2 <https://spacesyntax.com/project/broadgate-arena/>

3 <https://spacesyntax.com/project/broadgate-arena/>

4 <https://spacesyntax.com/project/nottingham-old-market-square/>

5 <https://spacesyntax.com/project/potters-field/>

6 <https://spacesyntax.com/project/trafalgar-square/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

2004 yılında yapılan başka bir çalışmada; Nottingham'da⁷ Eski Pazar Meydanı Tasarım Yarışmasına katılan ekiplerden biri, mekan dizimi yöntemiyle yarışma alanının mekansal düzenini incelemiş, alandaki meydanın mevcut durumdaki düşük kullanımının sebebini açıklamak için sentaktik veriler kullanmıştır. Bu bulguları tasarım sürecinde temel alan yarışmacı, ayrıntılı bir tasarım önerisi geliştirerek 2007 yılında açılan yarışmayı kazanmıştır. Bu projeye RIBA CABE Kamusal Alan Ödülüne de layık görülmüştür⁶.

Diğer bir çalışmada, 2007 yılında Potter's Field Parkı için mekan dizimi kullanılarak "Mekansal Erişim Modeli" oluşturulmuştur. Squire and Partners tarafından park için farklı birçok tasarım eskizi değerlendirilerek en yüksek potansiyele sahip olan alternatifin seçimi ile park projesi oluşturulmuştur⁸. Londra'daki Trafalgar meydanı için yapılan çalışmada ise Foster and Partners tarafından⁹ yaya erişimini iyileştirmek üzere mekan dizimi kullanılarak tasarım projesi oluşturulmuştur. Geliştirilen projeye meydana yapılan müdahalelerin uygulama sonrası alandaki yaya hareketini 13 kat arttırdığı gözlemlenmiştir.¹⁰ 2013 yılında

açılan diğer bir yarışma projesinde ise davet edilen HYHW Mimarlık¹¹ mekan dizimi analizlerini kullanarak bir kıyı bölgesini tasarlamış, proje önerisi ile yarışmada olumlu sonuç almıştır¹².

AMAÇ

Bu çalışmada amaç, mekan dizimi yönteminin kentsel tasarım yarışmalarının değerlendirme sürecinde objektif bir değerlendirme aracı olarak katkı sağlayıp sağlamayacağını araştırmaktır. Çalışma bu yönüyle, jüri değerlendirmesine alternatif bir değerlendirme önerisi sunma amacı taşımamakta, proje değerlendirme süreçlerinde analitik ve objektif bulgular üreterek sürece entegre olan bir değerlendirme aracı önerisi sunmaktadır.

KAPSAM

Bu çalışma kapsamında mekan dizimi yönteminin kentsel ölçekte uygulama ve analiz biçimleri örnek çalışmalar üzerinden incelenerek yöntemin tasarım sürecine olan katkısı, projelerde ele alınmış biçimleri ve kullanılan analitik araçlar belirlenmiştir. Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda ödül alan ilk üç tasarım projesi ile proje alanının mevcut durumu bu bağlamda ele alınarak; proje alanı ile farklı ekipler tarafından üretilen üç projeye ait analitik değerler yorumlanarak

7 <https://spacesyntax.com/project/nottingham-old-market-square/>

8 <https://spacesyntax.com/project/potters-field/>

9 <https://www.fosterandpartners.com/news/archive/2003/07/transformation-of-traffic-square/>

10 <https://spacesyntax.com/project/traffic-square/>

11 <http://www.hyhw-architects.com/>

12 <https://spacesyntax.com/project/shanghai-jiading-riverfront-masterplan-competition/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mekan diziminin proje değerlendirme sürecine olan katkısı incelenmiştir.

ARAŞTIRMA KONUSU

Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması, Gebze Tarihi Kent Merkezinde yer alan Cumhuriyet Meydanı, Gebze Belediye Binası ve çevresi, Eski Çarşı, Çarşı Hamamı, Çarşı Çeşmesi ve Tarihi Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesinin yakın çevresini kapsayan bölgenin, kentsel tasarım ilkeleri bağlamında yeniden düzenlenmesi amacıyla 2005 yılında düzenlenmiştir. Yarışmanın amacı; “proje alanının tarihsel ve kültürel kimliğinin çağdaş bir yaşam ortamının öğeleriyle zenginleşmesi, Gebze Kent merkezinde yaşam kalitesini arttıran düzenlemelerin yapılması ve ifade edilen ilkeler doğrultusunda üst ölçekli plan kararları göz önünde tutularak yaya alanlarının sürekliliğini sağlayan ulaşım alt yapısının oluşturulması” olarak belirlenmiştir¹³. Bu çalışmada yarışmacı ekiplerin önerdiği tasarım projelerinin bu amaca hizmet edip etmediği, jüri değerlendirmeleri ve mekana ilişkin analitik değerlendirme sonuçlarıyla örtüşüp örtüşmediği sorgulanmıştır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Çalışma yarışma projeleri üzerinden gerçekleştirilmesi nedeniyle mekanın sosyal bile-

şenleri çalışma dışında bırakılmış ve mekanın morfolojik boyutuna odaklanan analizler uygulanmıştır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Proje yarışmalarında jüri değerlendirme aşamasının nasıl daha etkin ve objektif hale getirilebileceği sorusundan yola çıkarak çalışmanın temel hipotezi; “mekan dizimi yönü kentsel tasarım yarışmalarının proje değerlendirme süreçlerine katkı sağlayabilecek objektif bir araç olarak kullanılabilirliği”. Bu kapsamda çalışma kurgusu iki ana bağlam çerçevesinde tasarlanarak temel hipotez test edilmiştir. Kurgulanan iki ana bağlamı açıklayan alt hipotezler şöyledir:

H1: Bir projenin mekan dizimi ile analiz edilmesi, projeye dair sentaktik değerler üretmektedir ve bu sentaktik değerlerin proje değerlendirme süreçlerine dahil edilmesi mevcut durumda subjektif bir yapıya sahip değerlendirme sürecine ek bir bilgi desteği sağlayarak sürecin objektif hale getirilmesine katkı sağlayacaktır.

H2: Proje değerlendirme süreçlerinde sentaktik değerlerin kullanılması; jürinin tasarım projelerini morfolojik açıdan okuyabilmesini kolaylaştıracaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma, karşılaştırmalı araştırma yöntemi çerçevesinde kurgulanmıştır bu amaçla

13 Yarışma şartnamesi. <http://sartname.arkitera.com/Main.php?MagID=186&MagNo=640>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yarışma projeleri ve proje alanının mevcut durumu mekân dizimi analizleriyle incelenerek elde edilen bulgular yarışma kapsamında tanımlanan ihtiyaç programı gereklilikleri ve jüri değerlendirme raporlarıyla karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Böylelikle tasarım projeleriyle alana önerilen müdahale kararlarının başarı düzeyi ve tasarım projelerinin yarışma amacına hangi düzeyde cevap verebildiği değerlendirilerek; tasarım projelerinin analitik bir yolla okunması sağlanmıştır.

Bu yaklaşımla Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışmasına ait alanın mevcut durumu (Şekil 5-6) ve alan için geliştirilen tasarım önerileri açık alanları oluşturan meydanlar, yol güzergahları, yeşil alanlar gibi fonksiyon alanlarının büyüklük ve aksiyel ilişkiler üzerinden incelenerek sentaktik değerleri üretilmiştir.

Bu çalışmada mekan dizimi analizleri Depth Map programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Böylelikle;

(1) Açık alan haritaları,

(2) Aksiyel haritalar,

(3) Konveks mekan haritaları üretilmiştir

(Şekil 7).

Bu haritalar ile alandaki ada ve bina sayıları bir arada incelenerek projelere ilişkin aksiyelite ve konveksite değerleri, halkalaşma, entegrasyon, bağlantılılık ve kavranabilirlik niteliklerine ilişkin veriler elde edilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

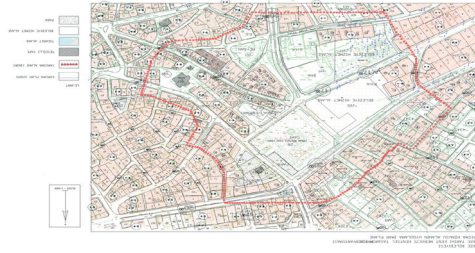
ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

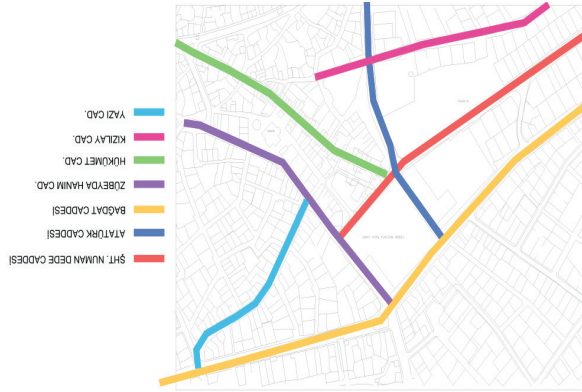
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 5.Gebze Kent Merkezi Yarışma Alanı Sınırı (Gebze Tarihi Kent Merkezi Yarışması Şartname Ekleri, 2005)¹⁴

Şekil 6.Gebze Kent Merkezi Yarışma Alanı içerisindeki yoğunluk gösteren caddeler (Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması eklerindeki çizimden¹⁴ faydalanarak yazarlar tarafından üretilmiştir, 2009)

14 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması Şartnamesi ve Ekleri,2005

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BULGULAR

Gebze Kent Merkezinin mevcut durumu ve alternatif tasarım önerilerine ait aks ve konveks mekan haritaları Şekil 7’de görülmektedir. Bu haritalar yardımıyla aks sayıları, kon-

veks mekan sayıları, ada sayıları ve bina/yapı sayıları hesaplanmış ve mekan dizimi bağlantıları ile aksiyelite, konveksite, halkalaşma, kavranabilirlik, bağlantılılık, entegrasyon değerleri elde edilmiştir (Tablo 1). Elde edilen temel bulgular aşağıda sıralanmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 7. Proje Alanının Mevcut Durumu, Proje 1, Proje 2, Proje 3 Açık Alan Haritaları, Konveks Mekan Haritaları, Aksiyel Haritaları (Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması projelerinden^{15 16 17} faydalanarak yazarlar tarafından üretilmiştir)

	Mevcut Durum	Proje 1	Proje 2	Proje 3
Proje alanı ve projelerin vaziyet planları				
Doluluk-Bosluk Analizi (Açık Alan Haritaları)				
Konveks Mekan Haritaları				
Aksiyel Haritalar				

15 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması Şartnamesi ve Ekleri,2005

16 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması İkinci Ödül Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=197>

17 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması Üçüncü Ödül Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=199>

[com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=199](http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=199)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Çalışmaya ait Analitik Sonuçlar

	Mevcut Alan	Proje 1	Proje 2	Proje 3
Ada Sayısı	74	74	70	65
Aks Sayısı	111	116	157	147
Bina Sayısı	839	733	732	731
Konveks Mekan Sayısı	215	324	360	390
AKSİYELİTE ÖLÇÜMÜ				
Aksiyel Kırılma	0.1323	0.1583	0.2145	0.2011
Konveks Mekan Aksiyel Bütünleşmesi	0.5123	0.3432	0.4361	0.3769
Grid Aksiyelite	0.1730	0.1656	0.1193	0.1233
KONVEKSİTE ÖLÇÜMÜ				
Konveks Eklem Değeri	0.2563	0.4611	0.4918	0.5335
Konveks Deformasyon	2.9054	4.5676	5.1429	6.0000
Grid Konveksite	0.4098	0.2728	0.2437	0.2106
SAYISAL ÖZELLİKLER				
Aksiyel halkalaşma	0.3410	0.3260	0.2265	0.2249
Konveks Halkalaşma	0.1740	0.1103	0.0979	0.0839
MEKANSAL ÖLÇÜMLER				
Maksimum Entegrasyon Değeri	2.9629	2.6430	2.5098	1.7859
Minimum Entegrasyon Değeri	0.8612	0.8810	0.7546	0.4421
Ortalama Entegrasyon Değeri	1.6003	1.4483	1.4906	1.0268
Ortalama Bağlantılılık Değeri	7.0630	4.4482	4.6344	4.2449
Kavranabilirlik	0.7445	0.5568	0.6452	0.4810

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 8. Gebze Kent Merkezi¹⁸

Mevcut Durumun Sentaktik Analizi

Mevcut durumun entegrasyon haritası incelenerek sistem içindeki en önemli akslar ile düşük değere sahip akslar belirlenmiştir. Proje alanının mevcut durumunun aksiyel kırılma değeri 0,1323 tür. Bu değer, aksların bir düzen boyunca ilerlediğini, mekansal sistemde aksiyel gelişmelerin olduğunu ve yol çizgilerinde kırılmaların az olduğunu göstermektedir. Aksiyel doğru sayısı ile konveks mekan sayısının oranıyla belirlenen konveks mekan aksiyel bütünleşme değeri ise 0,5163 olarak hesaplanmıştır. Bu değer alanın mevcut durumunda ortalama düzeyde bir bütünleşmenin olduğunu ifade etmektedir. Aks sayısına bağlı diğer bir değer olan grid aksiyalite değeri (0,1730), mevcut durum için sistemin gridal deformasyonunun fazla olduğu

nu ve yerleşim sisteminin grid düzenden uzaklaştığına işaret etmektedir. Alanın mevcut durumunun konveks eklem değeri, 0,2563 olarak belirlenmiştir ve uyumlu ve düzenli bir yerleşim olduğunu göstermektedir. Konveks mekan sayısının ada sayısına oranını gösteren konveks deformasyon değeri, (2,9054) kent dokusunun düzenli bir yapısı olduğunu ortaya koymaktadır. Sistemdeki deformasyon değerini gösteren grid konveksite, 0,4289 değeri ile açık mekanların grid formundan ne kadar uzaklaştığını göstermektedir. Halkalaşma değerlerinde ise konveks halkalaşma değeri 0,1741 iken aksiyel halkalaşma değeri 0,3410 olarak hesaplanmıştır. Bu noktada konveks halkalaşma değeri, mevcut durumdaki yol sisteminde halkalaşmalar bulunduğu ve gridal yapıdan uzaklaştığını; aksiyel halkalaşma değeri ise, mekansal sistemin uygun bir yerleşme düzenine sahip

18 <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/pages/gebze/222>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olduğunu göstermektedir. Gebze ilçesi kentsel gelişme makraformu açısından radyal bir gelişme yapısı sergilediğinden Bağdat Caddesi gibi ana ulaşım aksları, yerleşimin ana omurgalarını oluşturmaktadır. Analizle tespit edilen mekan dizinimi değerleri yerleşimin bu genel niteliğini de desteklemekte; mekansal sistemin grid sistemden uzak, daha organik bir formu olduğu, halkalaşmaların fazla olduğunu göstermektedir.

Proje alanının mevcut durumuna ilişkin entegrasyon değerlerine göre alan içinde bütünleşme düzeyi yüksek aks Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'nin kuzeydoğu tarafında yer alan Zübeyde Hanım Caddesi'dir (Şekil 6). Bağdat Caddesi ve Şehit Numan Dede Caddesi ise Zübeyde Hanım Caddesi'ne bağlanan diğer önemli akslardır. Entegrasyon haritasında (Şekil 12a) görüldüğü üzere alan içindeki akslar önemli odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda Gebze kent merkezinin tarihi kimliğini taşıyan bir öge olan, Tarihi Çoban Mustafa Paşa Külliyesi ile çevresindeki akslar mekan dizinimi analiziyle değerlendirilerek alan içindeki odak noktaları olarak belirlenmiştir. Bu noktaların mevcut durumunda da kullanıcılar tarafından alan içindeki odak noktalar olarak görülmesi, yöntemin doğru ve gerçekçi sonuçlar ürettiğinin göstergesidir. Entegrasyon haritasında aksların yoğunlaştığı diğer bir odak Çarşı Hamamı'nın bulunduğu bölge iken; Cum-

huriyet meydanı çevresinde, entegrasyon değerlerinin düşük çıkması kent merkezi için önemli bir nokta olmasına rağmen meydan çevresindeki aks sisteminin zayıf olduğunu göstermektedir. Sistemin maksimum entegrasyon değeri 2,64302, minimum entegrasyon değeri 0,881007, ortalama entegrasyon değeri 1,44837'dir. Ortalama bağlantılılık değeri ise; 7,06306'dır. Entegrasyon haritası ile bağlantılılık değerleri karşılaştırıldığında proje alanının mevcut durumda 0,7445 kavranabilirlik değerine sahip olduğunu tespit edilmiştir. Bu değer 1'e yakın olduğundan kavranabilirliğinin neredeyse yüksek olduğunu ve mekanın algılanabilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Şekil 9. Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışmasında ikincilik ödülü alan proje (Proje 1)¹⁹

Proje 1'in Sentaktik Analizi

Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışmasında ödül alan ilk proje Pro-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

je 1 olarak adlandırılmıştır. Proje 1'in (2005) açıklama raporunda tasarım projesinin amacı "mevcut dokunun artılarını alarak, yeni bir kimlik yaratacak bir kamusal-kentsel dış mekan sistemi ve kentsel park tasarlamak¹⁹" olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda kentsel tasarım önerisinde Tarihi Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'nden başlayarak, alan için mevcut radyal oluşumun üzerinde yeni bir aks ve yaklaşım ile külliye'nin güneyinde, lineer yayılım sistemi içeren bir mekan örgüsü geliştirilmiştir. Mekanda iç avlular ve bahçeler oluşturularak hareketin sürekliliğinin sağlanması, yeşil alan yoğunluğu artırılması hedeflenmiş; araç trafiğinin alandan uzaklaştırılmasıyla külliye ve tarihi kent merkezi bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Yaya bağlantılarının kuvvetlendirildiğini savunan tasarım önerisinde, amaç hareketin ve peyzajın sürekliliğini sağlamak, merkezi canlandırmak, mevcut dokunun boşluklarına sızarak yeni meydanlar oluşturmaktır.

Mekan dizimi analizlerine göre Proje 1'in aksiyel kırılma değeri (0,1583), yüksek aksiyelite seviyesi ile aks sistemindeki kırılma sayısının az olduğunu göstermektedir. Proje 1'in aksiyel bütünleşme değeri, alanın mevcut duruma göre daha düşük bir değerdedir (0,3432) ve mevcut duruma kıyasla daha yük-

sek bir bütünleşmeye sahip olduğunu göstermektedir. Grid aksiyelite düzeyi, Proje 1 için 0,1656 olan bu değer sifıra yakın olduğundan, tasarım önerisinin gridal sisteme yakın olmayan bir dokuya sahip olduğu söylenebilmektedir. Projenin açıklama raporunda, radyal bir sistemle kurgulandığı ifade edilmesine karşın analiz sonucunda daha organik bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.

Proje 1'in konveks eklem değeri (0,4611) alanın mevcut durumunun grid aksiyelite değerinden yüksek olmasına rağmen ortalamanın altında miktara sahip olduğundan, tasarım önerisinin uyumlu ve kendi içinde daha düzenli bir yerleşim yapısına sahip olduğu söylenebilmektedir. Konveks deformasyon değeri ise, 4,5676 değeri ile mevcut durumun değerinden daha yüksektir ve Proje 1'in mevcut duruma göre daha organik bir dokuya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Konveks mekan sayısı- la bağıntılı, konveks harita ile grid sistemi kıyaslayan bir değer olan grid konveksite değeri 0,2728 olarak hesaplanmıştır. Bu değer sifıra yakın olduğu için Proje 1'in grid sisteminde deformasyon olduğunu ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Proje 1'in halkalaşma değerleri de düşük düzeyde değerlere sahip olduğundan, Proje 1'deki tasarım önerisindeki yol sisteminin gridal yapıdan uzaklaşan bir nitelik gösterdiği anlaşılmaktadır. Tasarımda önerilen mekansal sistemin maksimum entegrasyon değeri 2,64302, minimum entegrasyon değeri 0,1583'tür.

19 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması İkinci Ödül Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=197>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yon değeri 0,881007, ortalama entegrasyon değeri 1,44837'dür. Ortalama bağlantılılık değeri ise; 4,44828'dir. Entegrasyon haritası ile bağlantılılık değerleri karşılaştırıldığında kavranabilirlik değeri 0,541026 olarak hesaplanmıştır. Mekan dizinimi sonuçlarına göre Proje 1'de entegrasyon değeri en yüksek ve en bütünleşik aks Bağdat Caddesidir (Şekil.12). Bu aksa bağlanan Atatürk Caddesi ise entegrasyon bağlamında ikinci sırada yer almaktadır. Projenin açıklama raporunda belirtildiği üzere, Proje 1'in mekan dizinimi analizinde Tarihi Çoban Mustafa Paşa Külliyesi çevresindeki aks sistemi birincil olarak değerlendirilmiş ve tasarım önerisine paralel olarak bu noktadaki akslar analiz sonucunda en ulaşılabilir akslar olarak tespit edilmiştir. Buna karşın Proje 1'e ait jüri değerlendirme raporuna göre tasarım önerisinde külliye ile kültür merkezi arasında zayıf ilişkilerin olduğu vurgulanmaktadır. Bu noktada mekan dizinimi analizlerine göre tasarımda külliye ile kültür merkezi arasında önerilen aks, en bütünleşik aks olarak tespit edilmiş olmasına rağmen, tasarımdaki diğer aksların entegras-

yon değerleri düşük olduğundan kurgulanan mekansal sistemde zayıf ilişkilerin olduğu söylenebilmektedir.

Bu bağlamda, mekan dizinimi analizi, jüri değerlendirmeleri ile tutarlıdır.

Proje 1'de alanın güneyi için önerilen lineer sistem, aks haritasında görülmektedir (Şekil 7). Bu lineer aks sistemi için derinlik analizi yapıldığında tasarımda külliye ulaşımı hedefleyen aksların düşük derinliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca külliyenin etrafında ulaşılabilirliği ve önem derecesi yüksek olan aksların derinlik değerlerinin, Cumhuriyet meydanına doğru düştüğü belirlenmiştir. Bu sonuç tasarımın bu bölümünde mekan kurgusunun zayıf olduğunu işaret etmektedir. Tasarım önerisi kavranabilirlik açısından değerlendirildiğinde ise, alanın mevcut duruma göre tasarımdaki mekanın algılanabilirlik düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durum kavranabilirlik göstergesi için ortalama düzeyi işaret ettiğinden tasarımın daha geliştirilmiş bir aks sistemine oturması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

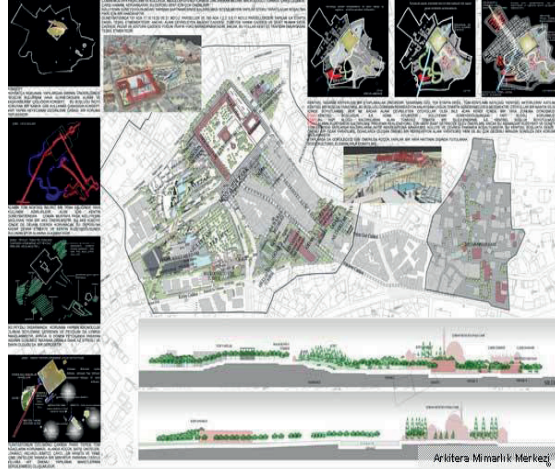
ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 10. Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje

Yarışmasında üçüncülük ödülü alan proje (Proje 2)

Proje 2'nin Sentaktik Analizi

Proje 2'nin açıklama raporunda yer alan tasarım önerisinin amacı, Gebze kent merkezinin odağında yer alan Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'ni kent merkezine entegrasyonunu sağlamak, mevcut durumda kent içindeki diğer kullanımların yoğunluğu nedeniyle kaybolan algılanabilirliğini tekrar ortaya çıkarmaktır²⁰. Tasarım önerisinin geri planında Bağdat Caddesi, Zübeyde Hanım Caddesi ve Şehit Numan Dede Caddesi, Pazar Caddesi ve Atatürk Caddesi'nin yoğun trafik yükü barındırdığı ve alanda yer alan İnönü Çakmak

Parkı, yeşil alan kimliğiyle bir avantaj olarak görülebileceği; mevcuttaki Cumhuriyet Meydanı'nın meydan fonksiyonuyla korunarak geliştirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu noktada koruma amaçlı bir tasarım önerisini benimseyen projenin mekan dizinimi analizlerine göre 0,2145 değeri ile yüksek aksiyalite görülmektedir. Alanın mevcut durum, Proje 1 ve Proje 2 tasarım önerileri kıyaslandığında, Proje 2'de kurgulanan mekan-sal sistemin en düşük aksiyaliteye düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle Proje 2'nin aks kırılmaları, alanın mevcut durumu ve Proje 1'deki öneriye göre daha fazladır ve tasarımda doğrusal bir düzenden söz edilememektedir.

Proje 2'nin konveks mekan aksiyel bütünleşme değeri, 0,5'in (ortalama değer) altında olduğu için akslarda yüksek bütünleşmeden söz

20 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması Üçüncü Ödül Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=199>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

edilebilmektedir. Proje 2'nin konveks mekan aksiyel bütünleşme değeri alanın mevcut durum değerinden daha düşük düzeydedir ve bu durum geliştirilen tasarım önerisindeki mekân kurgusunun alana uygun müdahaleleri içerdiğini söylenebilir. Proje 2'nin grid aksiyelite değeri (0,1193), tasarımda aks sisteminin grid formdan uzaklaştığını göstermektedir. Konveks eklem değeri (0,2145) ise tasarım önerisinde mekanlardaki kırılmanın az olduğunu ve düzenli bir yerleşim yapısı gösterdiğini ifade etmektedir. Konveks deformasyon değeri 5,1429 olarak hesaplanan projenin; alanın mevcut durumu ve Proje 1'deki tasarım önerisine göre daha düzensiz ve organik bir mekan dokusuna sahip olduğunu; grid konveksite değerinin ise 0,2437 düzeyinde tespit edilmesi ile de Proje 2'nin gridal formdan uzaklaştığı söylenebilir. Konveks halkalaşma değeri (0,1103), tasarımdaki yol sisteminin grid formdan uzaklaştığını desteklemektedir. Aksiyel halkalaşma değeri ise, beklenen şekilde konveks halkalaşma değerinden yüksek olduğundan tasarımdaki yol kurgusunun düzlemsel olmayan bir sisteme dayandığını göstermektedir.

Proje 2'de mekansal sistemin maksimum entegrasyon değeri 2,5098, minimum entegrasyon değeri 0,7546, ortalama entegrasyon değeri ise 1,4906'dur. Tasarım önerisinin ortalama bağlantılılık değeri ise 4,63448 düzeyindedir. Entegrasyon haritası ile bağlan-

tılılık değerlerinin karşılaştırılmasıyla elde edilen kavranabilirlik değeri Proje 2 için 0,645261 olarak hesaplanmıştır. Entegrasyon değerleri sonuçlarına göre, Proje 2'deki tasarım önerisindeki üç aksın Proje 1'e göre önemli ve bütünleşik olduğu ve tasarımın ana akslarını oluşturdukları belirlenmiştir. Bunlar külliye etrafındaki Zübeyde Hanım Caddesi, Şehit Numan Dede Caddesi ve Atatürk Caddeleridir. Bu akslara bağlanan diğer akslar ise (Bağdat Caddesi, yeni Belediye binasından Atatürk Caddesi'ne bağlanan aks ve külliye-nin güneydoğu yönüne bağlanan aks) tasarım önerisindeki ikincil önemli akslardır. Bu bağlamda tasarımın mekansal sistemin odağını Külliye oluşturmakta ve bu durum tasarım bütününde kolaylıkla okunabilmektedir. Proje 2'de tasarlanan açık kamusal mekan çevresinde, mekan dizinimi değerlendirmelerine göre düşük derinlik değerine sahip akslar yer almasına rağmen tasarımdaki mekan sisteminin toplam entegrasyon değerinin yüksek olduğu görülmektedir. Proje 2'ye ilişkin jüri değerlendirme raporunda tasarım önerisine dair "Çoban Mustafa Paşa Camii ile bağlantı için tasarlanan aks doğru bulunmakla birlikte istenen amaca tam olarak ulaşamamıştır." ibaresi yer almaktadır. Bu tasarlanan promenat aksı sistem içinde ikincil dereceden yüksek değerde çıkmıştır, analiz sonucunda sistem içine entegre olan bir aks olarak nitelendirilebilmektedir. Proje 2'de Cumhuriyet Meydanı için önerilen düzenlemeler jüri

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

değerlendirmelerinde olumlu bulmuştur. Bu alan için mekan dizinimi analizi sonucunda elde edilen entegrasyon haritasında bütünlük ve yüksek değerli aksların bulunması; aynı zamanda bu meydana bağlanan aksların, tasarımdaki ana aks olan Zübeyde Hanım Caddesi'ne bağlanması, tasarım önerisinde

Cumhuriyet Meydanı'nın mekansal sisteme entegre olmuş bir meydan olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Bu noktada Proje 2'nin Proje 1'den daha yüksek kavranabilirlik değerine ve daha yüksek okunabilirlik düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 11. Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışmasında 1. Mansiyon ödülü alan proje (Proje 3)²¹

Proje 3'ün Sentaktik Analizi

Proje 3 ile tasarım ekibinin amacı; Çoban Mustafa Paşa Külliyesi, Belediye Hizmet Alanı, İnönü Parkı ve Cumhuriyet Meydanı alanlarını bütünleştirerek, alanda yaya hareketi sürekliliğini oluşturmak; alanı çevreleyen yol güzergahlarında yapılan revizyonlarla, trafik akışını akıcı hale getirmektir²¹.

Proje 3 için hesaplanan aksiyel kırılma değeri 0.2011 ile tasarımdaki mekan sisteminin yüksek aksiyaliteye sahip olduğunu; tasarlanan aks sisteminin bir düzen içerdiğini ve aks sistemi boyunca kırılmaların az olduğunu ifade etmektedir. Aksiyel kırılma değeri alanın mevcut durumu, Proje 1, Proje 2 ve Proje 3 alternatifleri için karşılaştırıldığında, mevcut durumun en yüksek aksiyalite düzeyine sahip olduğu; bunu sırasıyla Proje 1, Proje 3 ve Proje 2'nin takip ettiği tespit edilmiştir. Öneriler içinde de ilk sırayı alan projenin “bu değer

²¹ <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=204>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

açısından” doğru yerde yer alması, jürinin ön gördüğü sıralamayı doğrulamaktadır. Proje 3’ün konveks mekan aksiyel bütünleşme değeri 0,3769 olarak hesaplanan bu değer, Proje 1 ve Proje 2’deki gibi alanın mevcut durumuna ait konveks aksiyel bütünleşme değerinden düşük bulunmuş fakat alternatif tasarım önerileri içerisinde en yüksek bütünleşmeye sahip önerinin Proje 3’e ait olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Proje 3’ün 0,1233 olarak hesaplanan grid aksiyalite değeri diğer alternatiflerde olduğu gibi tasarımın grid sistemden uzak olduğunu ve gridal deformasyonun fazlalığını gösterirken; konveks eklem değeri (0,5335) sistemdeki kırılma sayısının fazla olduğunu ifade etmektedir. Proje 3’ün konveks deformasyon değerine (6,00) göre tasarım önerisi, mevcut durum ve diğer iki alternatif projeye göre daha düzensiz ve organik bir mekan kurgusuna sahiptir. Tasarımın grid konveksite değeri de (0,2106), grid sistemden uzaklaşan bir kurguya vurgu yaptığından tasarımın düzensiz ve organik yapısını desteklemektedir. Proje 3, mevcut durum, Proje 1 ve proje 2 ile karşı-

laştırıldığında, Proje 3’teki tasarım önerisinin en düşük değer ile grid yapısının en yüksek deformasyona sahip olduğu belirlenmiştir. Proje 3’ün halkalaşma yapısı incelendiğinde, aksiyel ve konveks halkalaşma değerlerinin 0’a yakın değerlere sahip olduğundan, tasarlanan mekan sisteminin grid formdan uzak bir nitelik gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 1).

Entegrasyon değerlerine göre ise Proje 3’te de külliye etrafında ana aksların kurgulandığı görülmektedir. Bu kapsamda Zübeyde Hanım Caddesi ve Şehit Numan Caddesi tasarımdaki en bütünleşik akslardır. Tasarımdaki en düşük entegrasyon değeri 0,442144 olan tüm akslar içerisinde; en yüksek entegrasyon değeri (1,78594) Şehit Numan Caddesine aittir. Tasarımın ortalama entegrasyon değeri 1,02689 olarak hesaplanmıştır. Külliyenin korunması ve tasarımla ön plana çıkartılması hedeflenen projede elde edilen bu sonuçlar tasarımın uygunluğunu ifade etmekte ve mekan dizinimi analiz ile doğrulanmaktadır. Tasarımda rekreatif amaçlı kullanılan aks sistemlerinin daha geliştirilmesi gerekliliğini göstermektedir (Tablo 1).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

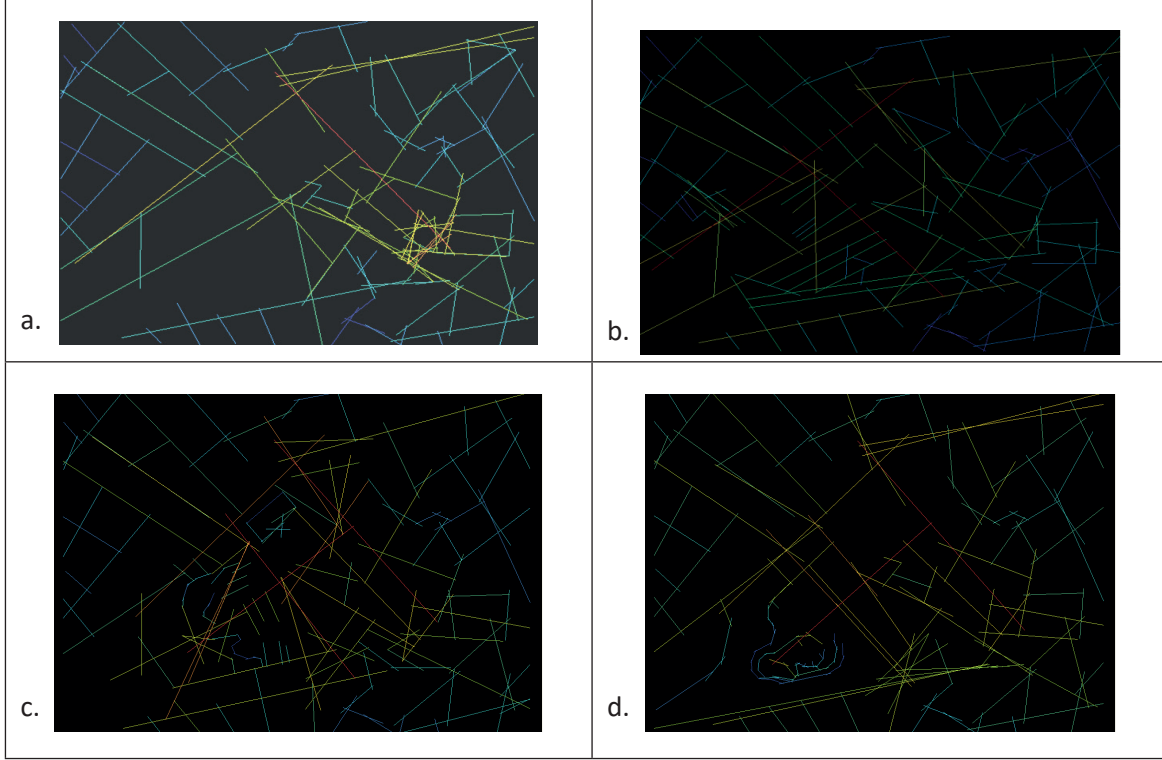
ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil. 12. a. Proje Alanının Mevcut Durumuna ait Entegrasyon Haritası b. Proje1 Entegrasyon Haritası c. Proje 2 Entegrasyon Haritası d. Proje 3 Entegrasyon Haritası (Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması Projelerinden^{22 23 24} Faydalanarak Yazarlar Tarafından Üretilmiştir)

22 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması Şartnamesi ve Ekleri,2005

23 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması İkinci Ödül Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=197>

24 Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması Üçüncü Ödül Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=199>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BULGULARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Proje alanının mevcut durumu ve alternatif tasarım önerilerine yönelik mekan dizimi değerleri bir arada incelendiğinde, aksiyalite göstergelerinden biri olan aksiyel kırılma değeri açısından en düşük değerine sahip olan alanın mevcut durum iken bir sonraki değer Proje 1'e aittir. En yüksek aksiyalite düzeyine sahip Proje 1'in mekan dokusundaki cadde ştrüktüründe kırılmaların olmadığı ve aksiyel gelişmelerin yoğun olduğu görülmektedir. Bu durum Proje 1'in aksiyalite açısından diğer projelere göre bir adım önde olduğunu göstermektedir. Konveks mekan aksiyel bütünleşmesi açısından ise Proje 1, diğer tasarım önerilere göre düşük değere sahiptir. Bu nedenle tasarımda yüksek bütünleşme özelliği göstermektedir. Projelerin bu değeri incelendiğinde, mevcut duruma göre Proje 1 öne çıkmaktadırlar. Grid aksiyalite değerinde ise sıfıra yakın değerler bulunduğundan projelerin Gebze kentinin radyal gelişimine uyum-

lu, grid sistemden uzak öneriler sunduğu söylemek mümkündür (Tablo.1).

Konveks mekan sayısı ile yapı sayısının oranına bağlı olarak belirlenen konveks eklem değeri için incelenen alternatifler arasında en düşük değer mevcut duruma ait olduğu; tasarım önerileri arasında ise Proje 1'e ait olduğu belirlenmiştir. Bu durum Proje 1 ile geliştirilen tasarım önerisinin diğer alternatiflere göre daha düzenli bir yerleşim dokusuna sahip olduğunu işaret etmektedir.

Konveks deformasyon değerinin yüksek olması, mekan sisteminin daha düzensiz bir dokuya sahip olduğunu göstermektedir. Bu açıdan alternatif tasarımlar ele alındığında en düzensiz ve organik mekan kurgusuna sahip önerinin Proje 3'e ait olduğu; en düzenli tasarım önerisinin ise Proje 1'e ait olduğu belirlenmiştir. Grid formdan uzaklaşan bir dokuyu tarifleyen grid konveksite değerine göre Proje 3'ün dokusal karakteri ve mekan biçimlenmesi en yüksek düzeyde gridal deformasyon göstermektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

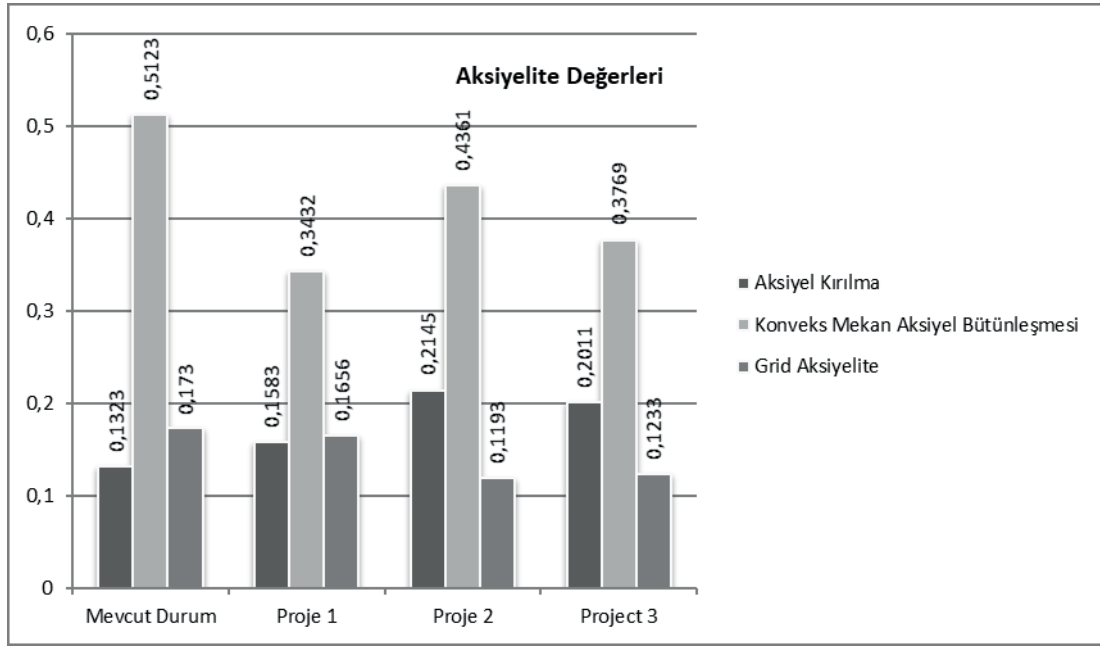
ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil. 13. Karşılaştırmalı Aksiyelite Grafiği

Mekan dizimi analizleriyle üretilen entegrasyon haritalarıyla incelenen alandaki yoğun, kullanışlı ve sistemli akslar belirlenebilmekte; alan içindeki güvenli mekanlar tespit edilebilmektedir. Böylelikle alandaki mekan sisteminin bütünleşik değerleri de ortaya konulabilmektedir. Proje alanının mevcut durumu ve alternatif tasarım önerileri entegrasyon değerleri bağlamında karşılaştırıldığında Şekil 15’de verilen tablo ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda mekan dizimini analizleri sonucunda alternatif tasarım önerilerinin entegrasyon değerlerinin, mevcut durumundan düşük düzeylerde olduğu belirlenmiştir. Bu durum tüm tasarım önerilerinin proje alanı için pozitif etkiler olsa da mevcut

durumundan daha bütünleşik mekan sistemleri üretmediğini göstermektedir. Bu sonuç jüri değerlendirmeleriyle de desteklenmekte; yarışmada birincilik ödülü verilmemesi durumunu onaylamaktadır. Jüri değerlendirme raporunda yarışmaya katılan projelerin alana ilişkin istenilen nitelikte tasarım önerileri geliştiremediği; bu nedenle de birincilik ödülünü hak eden herhangi bir projenin bulunmadığı açıklanmıştır. Bu noktada alternatif tasarım önerilerinin entegrasyon değerlerinin, mevcut duruma ait değerden düşük olması bu kararı destekler niteliktedir (Şekil 15). Buna ek olarak kullanıcıların mekan sistemi bütününe dair algısal kimlik ölçütü olarak ifade edilen kavranabilirlik değerleri de bu sonucu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

desteklemektedir. Bu kapsamda proje alanının mevcut durumu, alternatif tasarımların tümünden daha yüksek kavranabilirlik değerine sahiptir (Şekil 16). Sonuç olarak Gebze Kent Meydanı için geliştirilen alternatif tasma-

rım önerilerinin, mekan dizinimi göstergeleri bağlamında alanın mevcut durumundan daha iyi ve/veya daha nitelikli mekan kurgularını ortaya koymadıkları anlaşılmıştır.

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

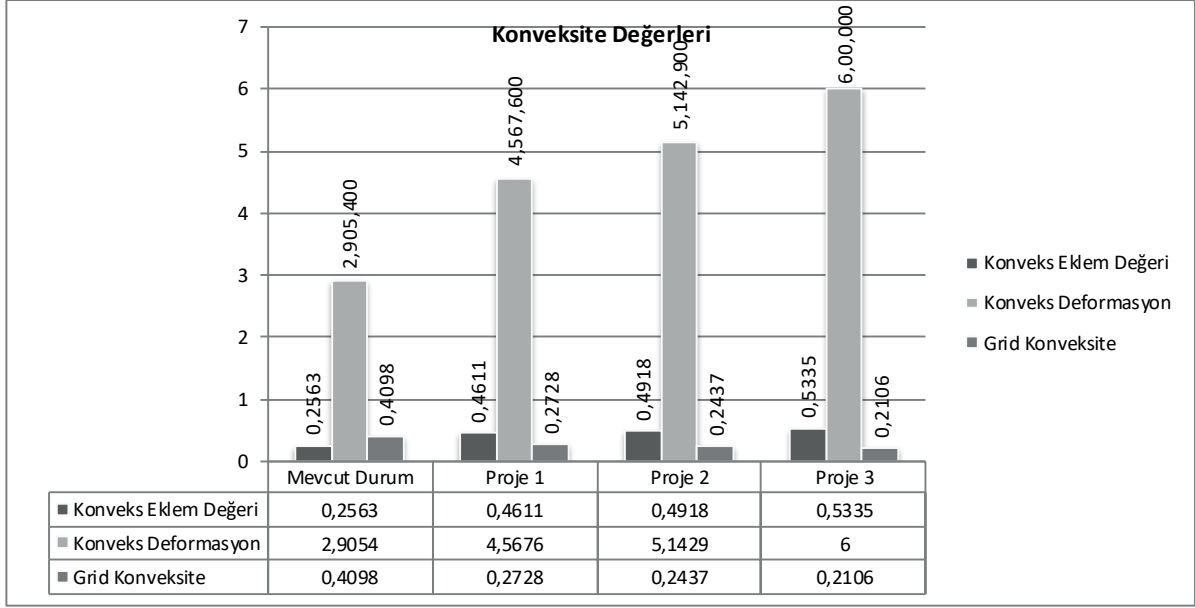
ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

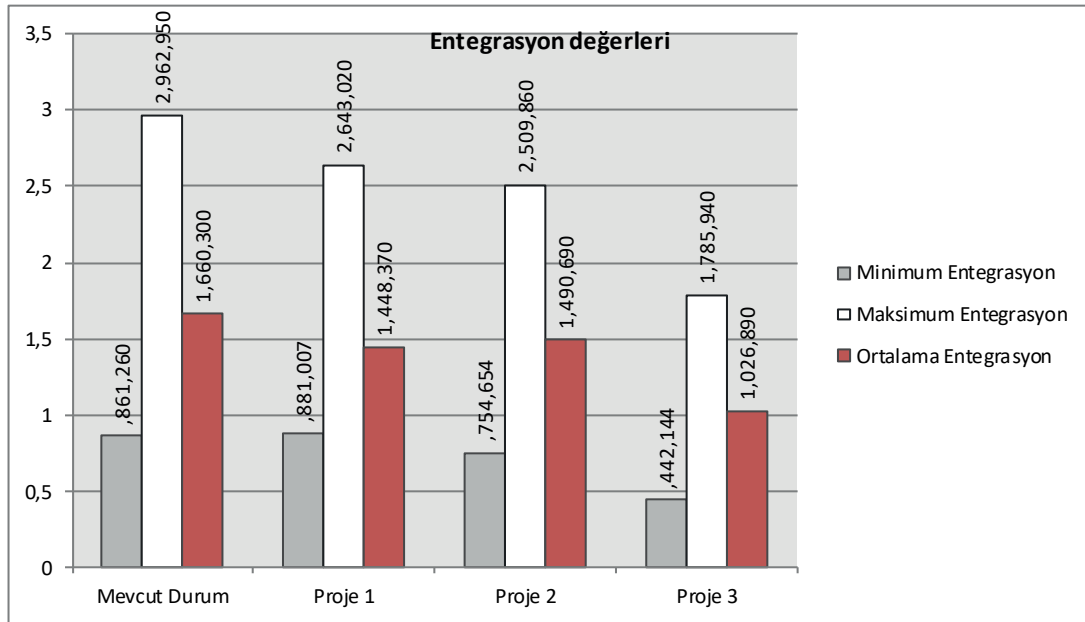
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil.14.Karşılaştırmalı Konveksite Grafiği

Şekil 15. Karşılaştırmalı Entegrasyon Değerleri Grafiği

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

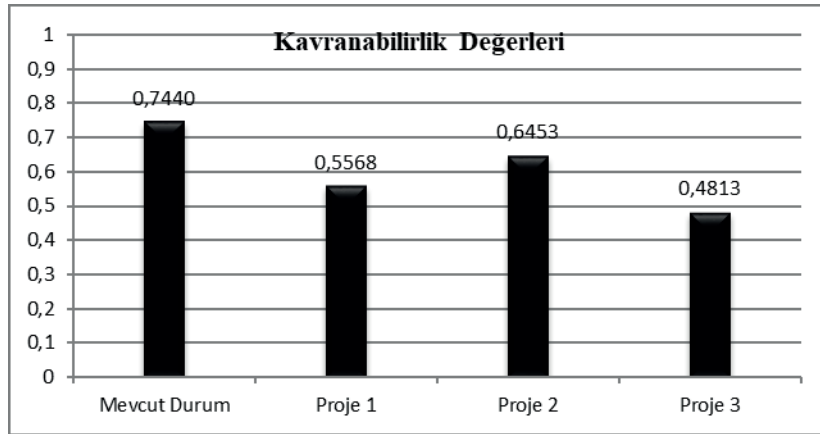
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Konu kavranabilirlik çerçevesinden ele alındığında; mekan dizimini bulgularının mekan tasarımlarının okunabilirliğini arttırıcı faydalar sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda alternatif tasarım önerileri içerisinde Proje 2'nin en yüksek entegrasyon değerlerine sahip olması; tasarım önerisinin odak noktasını oluşturan Çoban Mustafa Paşa

Külliyesi'nin hedeflenen yaklaşıma uygun olarak tasarımda ön plana çıkartılabildiğini göstermektedir. Projenin amacı ve entegrasyon haritası arasındaki tutarlılık, mekan dizimi yönteminden çıkan sonuçların mekanı okumada yardımcı olabilecek bir araç olarak kullanılabilceğini göstermektedir.

Şekil 16. Karşılaştırmalı Kavranabilirlik Değerleri Grafiği

TARTIŞMA

Çalışma sonucu elde edilen bulgularla, mekan dizimi yönteminin kentsel tasarım projelerinde mekansal organizasyonu okumaya yardımcı bir araç olarak kullanılabilceği ve kentsel tasarım yarışmalarının jüri değerlendirme aşamasına analitik bir bakış açısı sunabileceği anlaşılmıştır. Yarışma projeleri üzerinden uygulanan yöntem, geliştirilen tasarım önerilerinin proje hedeflerini hangi düzeyde karşılayabildiğine ilişkin somut değerlendir-

melerin üretilmesine imkân sağlamaktadır. Örneğin tasarım müdahaleleriyle meydan çevresindeki aksların canlandırılmasını hedefleyen bir kentsel tasarım önerisi için yapılan entegrasyon analizi, mekan tasarımının belirlenen hedefe ilişkin başarısına dair bilgiler üretmektedir. Bu bilgiler projelerin analitik bir temelde incelenmesiyle elde edildiğinden, jürinin tasarım önerilerini okuyabilmesi ve anlayabilmesini kolaylaştırarak etkin karar verme süreçlerin oluşturulmasını destekleyecektir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Mekan dizimi yöntemi ile projelerin incelenmesi tasarım önerilerinde geliştirilen sözel dilin (kavramsal çerçevenin) sayısal değerler ile tanımlanmasını sağlamaktadır. Böylelikle farklı tasarım önerilerinin içerdiği ortak kavramların karşılaştırılabilmesine olanak sağlanırken jüri değerlendirmeleri için objektif bulgular ortaya konulabilmektedir. Bu noktada sözel dil ile sayısal değerler arasındaki ilişkinin net olarak tariflenerek; jüriye sunulması önemlidir. Bunun için tasarım önerilerdeki kavramsal yaklaşımlara dair mekan dizimiyle üretilen sentaktik sonuçların alt ve üst limitlerindeki anlamları bu konuda bilgi sahibi olmayan proje değerlendiricilerinin de anlayabileceği şekilde raporlanması önemli bir husustur.

Mekan diziminin jüri değerlendirme sürecine dahil edilmesi; jüri süreci ile eş güdümlü çalışan bir sistemin kurgulanmasıyla sağlanabilir. Bunun için mekan dizimi yöntemi konusunda yeterli donanımına sahip bir ekibin yarışma jürisi içerisinde yer alması gereklidir. Bu ekip yarışma fikrinin ortaya çıkışından sonuçlanma aşamasına kadar tasarım alanının mevcut durumu ve tasarım önerilerine dair mekan dizimi analizlerini yürütmeli; jüri değerlendirmesinde projelerin okunabilirliğini ve algılanabilirliğini destekleyerek analitik çıktıların sunulmasını sağlamalıdır. Bunun için günümüzdeki mevcut yarışma süreçleri ve işleyişlerinde düzenlemelerin yapılması; ya-

rışma fikrinin ortaya çıkışından sonuçlanana kadarki bütün süreç adımlarının daha tanımlı ve daha sistematik hale getirilmesi en kritik nokta olarak karşımıza çıkmaktadır (Erten ve Çimen, 2011:42).

Bu çalışmada tek bir yarışma üzerinden değerlendirilen konu, seçilen analiz teknikleriyle gerçekleştirilmiş mekan dizimi uygulamalarına ilişkin bir çerçeve oluşturulmuştur. Süreç etkinliğinin anlaşılması için ileriki çalışmalarda konunun farklı temalar ve farklı yarışmalar üzerinden de denemesi bu çalışma kapsamında ele alınamayan boyutların da incelenmesini sağlayarak yöntemin farklı noktalardaki katkılarının belirlenmesine imkan sağlayacağı düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

“Yarışma projelerinin değerlendirme sürecine analitik bir yöntemin dahil edilerek sürecin daha etkin hale getirilmesi” hipotezine dayanan çalışmanın sonuçları, mekan dizimi yönteminin kentsel tasarım yarışmalarının değerlendirme süreçlerine olumlu katkılar sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Açık alan kapsamında ele alınan konu ve yöntem, farklı alanlar ve farklı proje konularındaki kentsel tasarım süreçlerine de uygulanabilir niteliktedir. Kentsel tasarım projelerinin başarısı, projelerin hayata geçirilmesinden sonra mekan kullanıcılarının sayıları ve mekanın fiziki verileri ile ölçülebilmesine rağmen bu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yöntem proje uygulamalarından önce tasarım önerilerinin performanslarına ilişkin değerlendirilmeleri ortaya koyabilmektedir. Böylelikle başta kentsel tasarım yarışmalarının jüri değerlendirme süreçleri olmak üzere mevcut alanları için geliştirilen alternatif tasarım önerilerinden en uygun ve en etkin seçeneğin belirlenmesi yönünde objektiviteyi artırabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

CARMONA, M., HEATH, T., OC, T., TIESDELL, S., (2003). Public Places Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design Architectural Press. Great Britain. ISBN-10: 1856178277 p:3-8

CARMONA, M., HEATH, T., OC, T., TIESDELL, S., (2010). Public Places Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design Second Edition. Architectural Press. Great Britain. ISBN-13: 978-1-85617-827-3 p:16-79

ÇİL, E., (2006). Bir kent okuma aracı olarak mekân dizim analizinin kuramsal ve yöntemsel tartışması. Megaron. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi e-Dergisi, Cilt:1, Sayı:4, 218-233

ÇİL, E., (2008). Kula Tarihsel Kentinin Yirminci Yüzyıldaki Fiziksel Dönüşümünün Mekân Dizim Analiziyle İncelenmesi.

Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi Cilt 23, No 2, 283-293

DURSUN, P., (2007). Space Syntax in Architectural Design. *6th International Space Syntax Symposium*. pp. 01-56

ERMAN, O., (2017). Mekansal Komşuluk Kavramı Üzerinden Mimari Mekanın Analizi. Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 32(1), Mart 2017, s.165-176

ERTEN, S., ÇİMEN, D., (2011). Türkiye’de Kentsel Tasarım Yarışmalarının Proje Olarak Uygulanma(ma) Süreçleri. Planlama Dergisi 2011/i 1-2. Şehir Plancıları Odası. Ankara. s.41-48

ERTEN, S., ÇİMEN, D., BURAT, S., (2005). Türkiye’de Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları ve Disiplinlerarası Çalışmayı Öğrenme Süreci. Planlama Dergisi. Sayı:33.2005/3.123-128

GÜNDOĞDU, M., (2014). Mekan Dizimi Analiz Yöntemi Ve Araştırma Konuları. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, ART-SANAT Dergisi, Art-Sanat 2/2014. ISSN 2148-3582.251-274

GÜNDOĞDU, M., ÇIRACI, H., (2006). Galata-Pera Mekansal Biçimlenme Özellikleri ile Arazi Kullanımı. İTÜ Dergisi Cilt:5 Sayı:2 Kısım:2 156-164

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- JIANG, B., (2009).** Ranking spaces for predicting human movement in an urban environment. *International Journal of Geographical Information Science*, 23(7): 823-837
- HILLIER, B., HANSON, J. (1984).** *The Social Logic of Space*: Cambridge University Press. Cambridge. ISBN-13: 978-0521367844, ISBN-10: 0521367840
- HILLIER, B., HANSON, J., GRAHAM, H., (1987).** Ideas are in things: an application of the space syntax method to discovering house genotypes. *Environment and Planning B: planning and design*, 14(4): 363-385
- HILLIER, B.,HANSON. J., PEPONIS. J., HUDSON. J., BURDET, R., (1983).** Space syntax: a different urban perspective, *Architects Journal*. November 30,(178) pp. 47-63
- KARIMI, K., (2012).** A configurational approach to analytical urban design: ‘Space syntax’ methodology. *Urban Design International*, 17(4): 297-318
- KLARQVIST, B., (1993).** *A Space Syntax Glossary*. Norway: *Nordic Journal of Architectural Research*; p.11-12
- LERMAN, Y., ROFÈ, Y., OMER, I., (2014).** Using space syntax to model pedestrian movement in urban transportation planning. *Geographical Analysis*, 46(4): 392-410
- LYNCH, K., (1981).** *A Theory of Good City Form*. MIT Press. Cambridge. Mass.p:291
- MAJOR, M. D. (2018).** *The Syntax of City Space: American Urban Grids*. Routledge.p:22
- MUSTAFA, F.A., (2010).** Using Space Syntax Analysis In Detecting Privacy: A Comparative Study Of Traditional And Modern House Layouts İn Erbil City, Iraq. *Asian Social Science*, 6(8): 157
- NALBANTOĞLU, O., (2011).** Proje Yarışmaları Sürecine Eleştirel Bir Bakış. *Planlama Dergisi* 2011/i 1-2. Şehir Plancıları Odası. Ankara. s.67-70
- ÖZBEK, M., (2018).** İstanbul Hanlar Bölgesi’nde Doğal Yaya Hareketliliğinin Morfolojik Bir Yöntem Olan Mekan Dizimi İle İncelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı:37, Ocak 2018, s 183-193 ISSN: 1303-2429, E-ISSN: 2147-7825
- ÖZGÜR, K., AYOĞLU, O., (2011).** Bir Yarışma Ekibinin Edinimleri. *Planlama Dergisi* 2011/i 1-2. Şehir Plancıları Odası. Ankara. s.55-58
- PEPONIS, J., WINEMAN, J., (2002).** *Spatial Structure of Environment and Behavior*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

or, Handbook of Environmental Psychology, Bechtel R.B., Churchman A. (eds.), John Wiley & Sons, NY, ABD, 271-291

RAFORD, N., RAGLAND, D., (2004).

Space syntax: Innovative pedestrian volume modeling tool for pedestrian safety. *Transportation Research Record: Journal of the Transportation Research Board*, (1878): 66-74

READ, S., (1999).

Space syntax and the Dutch city. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 26(2): 251-264

SEDEM, M.O., ARIDAĞ, L., (2016).

Eko-lojik Tasarım Yaklaşımları Bağlamında Türkiye’de Proje Yarışmaları. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi. Sayı:09. Aralık 2016.s.14-34

TUNCER, E., (2010).

“Mekan Dizim Mekan Okumaya Yeter mi? Default Yönteme Eleştiri”, *Arredamento Mimarlık*, 242,s.114–119

TURNER, A., (2007).

From axial to road-centre lines: a new representation for space syntax and a new model of route choice for transport network analysis. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 34(3): 539-555

ÜNLÜ A., (1999).

The Syntactic Analysis Of Turkish Houses Between 17th And 19th

Centuries Space Syntax Second International Symposium, Brasilia 41.01-12

ÜNLÜ, A., ERİNCİK, E., APAK, S., ÜL-

KEN, G., (2003) “İstanbul’da Kentleşme ve Suç Üzerine Toplu Bakış”, Uluslararası 14. Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı. MSU, Fındıklı, İstanbul. s.205-210

WANG, F., CHEN, C., XIU, C., ZHANG, P.,

(2014). Location analysis of retail stores in Changchun, China: A street centrality perspective. *Cities*, 41, 54-63

WATSON, D., PLATTUS, A., SHIBLEY,

R.G., (2003). Time-Saver Standards for Urban Design. McGraw-Hill. New York.p.7

İNTERNET KAYNAKLARI

Arup Architects. <https://www.arup.com/projects/broadgate-circle?query=broa> (E.T.10.12.2018)

Foster and Partners. <https://www.fosterandpartners.com/news/archive/2003/07/transformation-of-trafalgar-square/>

(E.T.10.12.2018)

Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması İkinci Ödül Proje Raporu [http://v3.arkitera.com/yp27-](http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-)

[gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-](http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- yarismasi.html?Year=&aid=197 (E.T. 03.05.2018)
- Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması Üçüncü Ödül Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?Year=&aid=199> (E.T. 03.05.2018)
- Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması Birinci Mansiyon Proje Raporu <http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aID=204> (E.T. 10.12.2018)
- Gebze tarihi kent merkezi yarışma ödül proje yarışması raporları. [Http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?Year=2007&aid=197](http://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?Year=2007&aid=197)(E.T. 05.04.2018)
- Gebze tarihi kent merkezi yarışma şartnamesi. <http://sartname.arkitera.com/Main.php?MagID=186&MagNo=640> (E.T. 12.12.2018)
- Space Syntax Official Website. <https://spacesyntax.com/project/potters-field/> (E.T. 04.09.2018)
- Space Syntax Official Website. <https://spacesyntax.com/project/trafalgar-square/> (E.T. 05.09.2018)
- Space Syntax Official Website. <https://spacesyntax.com/project/shanghai-jiading-riverfront-masterplan-competition/>(E.T. 05.09.2018)
- Space Syntax Official Website. <https://spacesyntax.com/project/broadgate-arena/> (E.T. 04.09.2018)
- Space Syntax Official Website. <https://spacesyntax.com/project/nottingham-old-market-square/> (E.T. 04.09.2018)
- Depthmap programı. <Http://www.spacesyntax.net/software/> (E.T. 22.02.2018)
- YAZAR NOTU: Bu makale, Dr. Öğr. Üyesi Murat Yıldız danışmanlığında birinci yazar tarafından GYTE Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Programı'nda tamamlanmış olan "Kentsel açık alan tasarımlarının değerlendirilmesi için mekan dizimi yaklaşımı" adlı yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.**

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Abstract: Aim: The ongoing evaluation of competition projects consists of the co-decision of the jury usually experienced in the subject. It is observed that the evaluations of the jury related to these projects created by designers and design teams have a subjective manner in competition projects. Since it was considered that the spatial configuration may contribute with its data to the evaluation method as an analytic method, a different and innovative evaluation method was suggested for competition projects by integrating this method. The main aim of the study is to reveal that the analytical and objective data presented by the space syntax method contribute positively to the jury evaluation process of urban design competitions. In the evaluation process; the other aim is to discuss the contribution of the analytical results of the project to the assessment stage in an objective way at the same time. The used method is to measure how even only one axis can affect the whole system in the design process. It provides the data that are the spatial value, accessibility, perceptibility of the axes in terms of the user. As a result, it has been presented as a method which sorts out and evaluates city blocks, structures, axes and the space in the spatial system and yields an objective and quantitative result and it has been seen that space syntax will contribute to the design evaluation phase. **Method:** Space syntax selected as the method in the study is an analysis method which emerged after the 1970s, aims at making space intelligible and readable, and includes social, economic and conceptual data. What information and inventory are given by the space syntax method, which is still developing, and its contributions in the design process have been studied and what results can be reached has been examined on the examples by establishing a relation between the interpretation of the values given by the method and forming of the design. The study was carried out on the awarded three projects and the current situation of the Gebze Historical City Center Urban Design Project Competition which was concluded in 2005. The positive and negative aspects of the method were discussed together with the jury reports formed after the competition, considering the problems expressed in the contest specifications and the competition needs. Using the method of space syntax, the data obtained from spatial arrangements of the projects -integration, connectivity, axiality, convexity, and intelligibility values were analyzed and it was interpreted how much the system for the space system worked, whether it responded to the needs or not and was compared with the result of the jury. **Results:** The results of the analysis in the study, all values are high for the current situation of the competition area and are low for the awarded projects. For example; the value of the integration, which emerged as a value related to the depth of each axle in the whole

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:307 K:292

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

system involved in the project; the average integration value is 1.600 for the current situation of the area, the same value of the awarded three projects are respectively 1,448; 1,491; 1,027. The other hand, the intelligibility value of the system that shows which level is connected and integrated, is 0,744 for the current situation when the values of other awarded projects are between 0,55 and 0,48. **Conclusion:** The results of this study is to reveal that the space syntax method can contribute positively to the evaluation process of urban design competitions which is based on the hypothesis “the process by introducing an analytical method in the evaluation process of the competition project to be made more effective competition”. The subject and method discussed in the open space are applicable to urban design processes in different areas and different project subjects. The success of urban design projects can be measured by the number of space users and the physical data of the place after the realization of the projects. This method can reveal the evaluations of the performance of the design proposals before project implementation. Thus, it is thought that urban design competitions can be used to increase the objectivity in order to determine the most appropriate and most effective option from the alternative design proposals developed for the existing areas of jury evaluation processes.

OSMANLI'NIN SON DÖNEMİNDE GİRESUN BELEDİYE BAŞKANI KAPTAN YORGİ VE KENT KİMLİĞİNE KATKISI ¹

GİRESUN MAYOR CAPTAIN YORGİ AND HIS CONTRIBUTION TO THE CITY IDENTITY IN THE FINAL PERIOD OF OTTOMAN EMPIRE (1885-1904)

Özgür DEMİRKAN¹, Selin KARAİBRAHİMOĞLU²

¹⁻² Giresun Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mimari Restorasyon Programı,
Giresun / Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-5430-1018¹, 0000-0002-0941-8185²

Öz: Amaç: Osmanlı'nın son döneminde, öncelikli olarak yönetim sisteminin yenilenmesine odaklanan modernleşme düşüncesi ve beraberinde modern kentler oluşturma çabasını, dönemin iktisadi açıdan gelişmiş bir liman kenti olan Giresun ve kentte uzun yıllar belediye başkanlığı görevini üstlenmiş Belediye Başkanı Kaptan Yorgi'nin imar faaliyetleri üzerinden okumak ve kent kimliğine katkısı tartışmak çalışmanın amacıdır. **Yöntem:** Giresun'un 1885-1904 yılları arasındaki imar faaliyetlerine ilişkin tüm bilgiler; yazılı kaynaklardan, bugün varlığını sürdüren yapılardan, dönemle ilgili bilgiye sahip 3. ve 4. kuşak kişilerden, Başbakanlık Osmanlı arşivi belgelerinden elde edilmiştir. **Bulgular:** Kaptan Yorgi görev aldığı bu dönemde, Osmanlı'nın içinde bulunduğu batılılaşma sürecinin ön gördüğü reformların Giresun kent ölçeğinde hayata geçirilebilmesi için çaba harcamıştır. Nitekim bütün resmi dairelerin toplandığı Hükümet Konağı, Millet Bahçesi ve telgrafhane binası, Giresun'da merkezi otoritenin kontrolünde yerel idari bir merkezin mekânsal izleri olarak Yorgi döneminde inşa edilmiş yapılardır. **Sonuç:** Osmanlı'nın imar ve belediyeçilik faaliyetleri açısından oldukça kritik bir sürece girdiği son döneminde bir liman kenti olan Giresun pek çok taşra kentinden farklılaşmış, kentin belediye başkanı olarak Kaptan Yorgi'nin kişisel çabaları, kentin imarında etkin rol oynamış ve bu dönemde inşa edilen pek çok yapı kent kimliğine katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Giresun, Kaptan Yorgi, Kent Kimliği, Belediyeçilik

Abstract: Aim: It is the purpose of study to read the effect of the idea of modernization created in the final period of the Ottoman Empire and the accompanying effort to establish modern cities on the sub-province of Giresun, a port city of that period that was economically developed and on the zoning activities of longtime mayor Captain Yorgi and his contribution to the identity of the city. **Method:** All information regarding the zoning activities of Giresun between the years of 1885-1904 were obtained from written sources, the buildings that exist today, third generation and fourth generation persons who have knowledge about the period, and the Ottoman Archives of the Prime Ministry. **Findings:** During his time as mayor, Captain Yorgi put his effort into realizing the reforms foreseen by westernization process in which the Ottoman Empire took part on the scale of the city of Giresun. Government House, the Nation's Garden, the telegraph building are the structures constructed in the period in which Yorgi left his mark on the local administrative center under the control of a central authority in Giresun. **Conclusion:** During its final years, when Ottoman Empire entered a critical period with respect to zoning and municipality activities, Giresun, as a port city, was differentiated from various other provincial cities, because of the personal efforts of Mayor Captain Yorgi, who played an important role in the construction of the city. Many structures that were built during this period contributed to the identity of the city.

Key Words: Giresun, Captain Yorgi, City Identity, Municipalism

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.5

- (1) *Sorumlu Yazar: Özgür DEMİRKAN, Giresun Üniversitesi, TBMYO, Mimari Restorasyon Programı, Giresun / Türkiye, ozgurhasancebi@gmail.com, Geliş Tarihi / Received: 07.08.2018 Düzeltme Tarihi / Revision: 21.03.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma-İnceleme/Research Examination), Çıkar Çatışması - Conflict of Interest: Yok / None, "Etik Kurul Raporu Yok / None Ethics Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Günümüz Türkçesinde “Batılılaşma” kelimesi; genel olarak Batı ülkeleri dışında kalan toplumlarda, özellikle de son döneminde Osmanlı İmparatorluğu’nda ve Cumhuriyet Türkiye’sinde Batı’nın gelişmişlik seviyesine ulaşabilmek için gerçekleştirilen siyasî, sosyal ve kültürel hareketleri ifade etmek üzere kullanılmaktadır (Hanioglu, 1992:148). Osmanlı’nın son döneminde belediyeçilik faaliyetlerini de etkileyen Osmanlı batılılaşması, modernleşme, çağdaşlaşma, muhasırlaşma gibi çeşitli isimlerle adlandırılmış ise de temelinde Batı’nın ekonomik, askeri ve siyasi gücüne karşı ülkenin sosyal ve kültürel benliğini korumak ve devamlılığını sağlamak olarak değerlendirilebilir. 18.yy’da Osmanlı’nın toplum düzeni ve yönetim sistemindeki aksaklıkları fark etmesi ve 19.yy’da sorunlu gördüğü alanların düzeltilebilmesi amacıyla gerçekleştirdiği reform hareketleri batılılaşma düşüncesine mekânsal boyut kazandırmıştır. Batı’nın gelişiminin takip edildiği, mekânsal çözüm önerilerinin de aynı şekilde Batı kaynaklı askeri, siyasi ve idari yapılar üzerinden gerçekleştiği bu süreçte alınan kararlar merkezi otoritenin yerel otoriteye karşı güçlü bir denetim mekanizması oluşturmasını ve bu amaçla kentlerin fiziki yapısının yeniden düzenlenmesini temel almıştır.

Bu yeni düzenin en etkili hareketi 3 Kasım 1839 Gülhane Hatt-ı Hûmayunu’nun ilanıy-

la başlayan ve 1876’ya kadar uzanan Tanzimat Fermanı’dır. Geleneksel örgütlenmelerin “tanzim” edildiği, batılılaşma yönündeki reformların yapıldığı, Avrupa’nın üstünlüğünü esas alan değişimin ifade edildiği dönemin de başlangıcıdır (Eryılmaz, 2006:92). Batı’da eğitim görmüş bürokratların yönetimde sözcü olmaya başladığı bu dönemde temel yeniden yapılanma, merkezileşme, devlet otoritesini yeniden kurma ve böylece kamusal hayatın her alanında etkili olma çabası olan değişim ile amaç Batılı ülkelerdeki uygulamalara benzer bir yönetim sistemini uygulamaya koymak ve modern, düzenli, ulaşım sistemi çözümlenmiş kentlere sahip olmaktır (Avcı, 2017:37). Bu amaçla kanunlar çerçevesinde adil bir idarenin oluşturulabilmesi için yapılan idari reformlar mahalli idarelerin doğuşu için gerekli ortamı hazırlamıştır (Ortaylı, 1982:145).

Bu kapsamda belediyeler taşradaki yerel yönetim ve merkezi hükümetin işlerinin yerel ölçekte yürütülebileceği idari araçlar olarak görülmüştür (Heper, 1974:15). Toplumsal, idari ve sosyal yapıdaki değişimlerin kentlere yansması mekânsal sorunları da beraberinde getirmiş, kentlerin mekânsal büyümesiyle paralel temizlik, aydınlatma, imar işleri, kaldırım, kanalizasyon gibi gereksinimleri farklılaşmış, temel ihtiyaçlarını ve fiziksel sorunları karşılayacak düzenli bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda kurulan modern

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

belediye teşkilatları farklı kurum ve kişiler tarafından yürütülmekte olan kent hizmetlerinin tek elde toplanması ve gerekli denetimlerin yürütülmesinin araçları olarak görülmüştür. Modern belediyelerin kurulmasına yönelik çalışmalar özellikle kıyı kentlerinde etkili olmuş, Osmanlı'nın toprak kaybetmesiyle bu kentlerdeki demografik yapının değişmesi ve geleneksel örgütlenmelerin kıyı kentlerine yığılan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaması sonucu yönetim tarzında yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur (Göymen, 1997:15). İlk belediyeler liman kentlerinde kurulmuştur (Tural, 2005:121). Bu kentlerin ekonomik potansiyellerinin yüksek olması ve Batılı ülkelerle yoğun ticari ilişkiler içinde olmaları nedeniyle belediye örgütlenmeleri diğer kentlerin belediyelerine oranla daha avantajlı bir gelişim süreci izlemiştir (Oktay, 2005:267).

Bu anlamda Osmanlı'nın son döneminde günümüzdekinden daha etkili ve stratejik bir konuma sahip olan Giresun; Batılı devletlere ihraç ettiği hammadde üzerinden ekonomisini ve mekânsal örgütlenmesini dönüştüren bir kıyı kenti olarak batılılaşma reformları ve mahalli idare yönetimlerinin düzenlenmesi yönündeki uygulamalardan etkilenmiştir. Söz konusu dönemde Trabzon sancağına bağlı bir kaza olan kent, 19. yy. ikinci yarısından itibaren güçlü ticaret hacmine sahip limanı ve büyümesini destekleyen kurumlarıyla gelişmiş bir kent görünümüne kavuşmuştur (Yüksel,

1997:178). Anadolu'nun iç kesimleri ile Şebinkarahisar yolu üzerinden kurduğu bağlantı her geçen gün kentin bölge içerisindeki önemini arttırmış (Ortaylı, 1997:151), geleneksel lonca ilişkileriyle sürdürülen üretim eylemlerin dışında ekonomik yapıyı oluşturan öğelerin gösterdiği değişim (Aktüre, 1985:891) Anadolu'nun genelinde olduğu gibi Giresun kentinin ticari hayatına hareket kazandırmıştır. Batılı devletlerle yerel hammadde ihracatı üzerinden kurulan ekonomik ilişki, kıyı kentlerini ekonomik ve sosyal hayata uyum sağlayacak şekilde yeniden teşkilatlandırılmıştır. Diğer taraftan batılılaşma reformları sürecinde Gayri Müslimlere tanınan hakların genişletilmesi Giresun kent merkezindeki demografik yapıyı değiştiren unsurlardan bir diğeri olmuş, madencilikle uğraşan Ortodoks Rumlar, Gregoryen ve Katolik Ermeniler, güvenlik sorunlarının da etkisiyle kentin art alanlarından kent merkezine yerleşerek kentin ticari hayatında etkin rol üstlenmiş, toplumsal ve sosyal hayatı değiştirirken kentin mekânsal ve fiziksel yapısını da şekillendirmişlerdir (Gültekin, 2015:11). Gayrimüslimlerin ağırlıkta olduğu ve güçlü bir mevcudiyet gösterdiği kentlerde, belediye ve idare meclislerinde nüfusları oranında yer almaları ise bu süreçte olağan bir duruma dönüşmüştür.

AMAÇ

Kaptan Yorgi Konstantinidis (1985-1904) Osmanlı'nın batılılaşma etkisinde şekillenen

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

son döneminde Giresun’da belediye başkanı olarak görev yapmış, hem gayrimüslimlerin hem de Müslümanların desteğini alarak 19 yıl boyunca görevini sürdürmüş, kentin mekânsal gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak taşra kentlerindeki mahalli örgütlenmelerin ve imar faaliyetlerinin bireysel tercihlerin ötesinde merkezi yapının etkili olduğu bir temsil aracı olması, kent düzenlerinde coğrafi, topografik farklılıkların belirleyici olması ve kentlerin yerel ölçekte gösterdikleri farklılıklar kentsel gelişimde yönlendirici rol oynamıştır. Bu anlamda Osmanlı’nın içinde bulunduğu bu dönemin mekânsal yansımalarını bir liman kenti olan Giresun ve kentte uzun yıllar belediye başkanlığı görevini üstlenmiş Belediye Başkanı Kaptan Yorgi’nin imar faaliyetleri üzerinden okumak ve kent kimliğine katkısını tartışmak bu çalışmanın amacıdır.

KAPSAM

Osmanlı’nın son döneminde belediye başkanlığı yapan Kaptan Yorgi’nin görevini sürdürdüğü 19 yılda (1885-1904) gerçekleştirdiği inşa, yıkım, planlama çalışmaları gibi mekânsal yansımaları izlenebilen imar faaliyetlerine odaklanılmış, tüm bu faaliyetler devletin yeni yerel idare sistemi uygulama çabası üzerinden değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Osmanlı’nın son döneminde merkezde alınan mahalli idarelere ilişkin kararların, kentler

üzerindeki etkilerinin, Osmanlı’nın kozmopolit bir kazası olan Giresun kenti üzerinden okunması çalışmanın odak noktasıdır. Kentin liman kenti kimliğine sahip olması, gayrimüslim-Müslüman nüfus oranlarının birbirine yakın olması, söz konusu dönemde Rumların gelir düzeyleri ve sosyal statülerinin artmasıyla kentleri kendi görüşleri doğrultusunda şekillendirebilme gücüne kavuşmaları ve kentte uzun yıllar Rum bir belediye başkanının yöneticilik yapmış olması bu savları desteklemektedir. Ancak Kaptan Yorgi’nin Belediye Başkanlığı döneminde Giresun’da inşa edilen yapıların yapım ve kullanım süreçlerine ya da yapım amaçlarına ilişkin çok fazla bilgi ve dokümana sahip olmamakla beraber bu yapıların bir bölümü için dönemin şartlarının da gereği farklı inşaat süreçleri işlemiştir.

Dolayısıyla Kaptan Yorgi Paşa’nın kent kimliğine katkısı belediye başkanlığı görevini yürüttüğü 1884-1904 aralığında kentte inşa edilen, inşası düşünülen ancak inşa edilemeyen, inşası uzayan ya da yıkılan yapılar üzerinden değerlendirilmiş, bu yapılar kamu yapıları ve kamusal açık alanlar, (I. grup yapılar), anıtsal ve dini yapılar (II. grup yapılar), konut yapıları (III. grup yapılar), kent merkezi ticaret aksı (IV. grup yapılar) şeklinde gruplandırılmış, her yapı bulunduğu grup ve yapı numarasına göre kodlandırılmış, görsellerle desteklenerek tanımlanmıştır (Tablo 1, 2, 3, 4). Ayrıca arşiv belgelerinde, yerel ya da

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sözlü kaynaklarda varlığı tespit edilen ancak kent içerisindeki konumları tam olarak tespit edilemeyen yapıların kodları haritalara işlenmemiştir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Osmanlı'nın batılılaşması ve modernleşmesi konusunda gerçekleştirilen reformların, karşılaşılan tüm sorunlara karşın taşra kentlerindeki uygulanabilirliği; söz konusu dönemdeki merkezi otoritenin kontrolünde oluşturulan Hükümet Konağı, Millet Bahçesi gibi yeni yapı türlerini de kapsayan idari merkezin hangi noktalarda modernleşme ile özdeşleştirildiği ve kentin yeniden imarında dönemin belediye başkanı olarak Kaptan Yorgi'nin katkısının sorgulanması araştırmanın problemidir.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Söz konusu bu yapılarla ilişkin bilgiler oldukça kısıtlı kaynaklardan elde edilebilmiştir. Kentteki yapıların bazıları günümüzde varlığını sürdürürken bazılarının ise varlığı ancak sözlü ya da görsel kaynaklar yoluyla anlaşılabilmiştir. Diğer taraftan kentin Osmanlı dönemine ve Erken Cumhuriyet dönemine ait ilk imar haritalarına ulaşılammış, döneme ilişkin Osmanlı arşivleri henüz yeterli düzeyde açıklığa kavuşturulmamıştır. Öte yandan tek bir yapı ya da yapı grubu üzerinden neredeyse bir asır hüküm sürmüş bir imparatorluğun

belli bir dönemine ait bütün tezlerini okuyabilmek mümkün değildir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Osmanlı'nın Son Döneminde Belediyecilik Faaliyetleri ve Giresun

Osmanlı'da kent yönetiminde her yeniliğin ilk uygulandığı yer, başkent İstanbul'dur ve İstanbul taşra kentleri için her zaman bir model niteliği taşımıştır (Aktüre, 1985:894). Bu nedenle batılı anlamda ilk belediye 1854'de İstanbul'da 'Şehremaneti' adıyla kurulmuştur (Dursun, 1998:101). Şehrin zorunlu ihtiyaçlarını temin etmek, narh koymak ve uygulamak, temizlik işleri ve esnafın kontrolünü sağlamak, yol ve kaldırım yaptırıp onarmak gibi görevleri bulunan 'Şehremaneti'nde merkezi hükümet tarafından atanan şehremirni ve şehir meclisi olmak üzere iki birim bulunmaktaydı (Ortaylı, 2000:134). Şehremiri Bab-ı Ali tarafından seçilmekte ve padişahın onayı ile atanmakta, şehir meclisi ise karar birimi olarak şehremiri ve yardımcılarında oluşmaktaydı. Osmanlı'da ilk belediyecilik denemesi olan 'Şehremaneti'ne kentle ilgili pek çok konuda yetki verilmiş ancak alınan her kararın merkezi yönetimin onayına tabi tutulması daha baştan işlerliliğini kaybetmesine neden olmuş, mali kaynakların yetersizliğinin de eklenmesiyle kendisinden beklenen görevleri teftişten öteye icra edememiştir (Ortaylı, 2000:134). Ancak 1869'da çıkarılan

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile birlikte Şehremaneti yeniden yapılandırılarak İstanbul'un 14 farklı semtine kurulmuş ve Cumhuriyet dönemine kadar etkinliğini sürdürmüştür (Ortaylı, 1979:296).

Büyük şehirlerdeki uygulamaların belli bir hukuki çerçeve içerisine alınması ve taşra kentlerindeki modern belediyeçilik örgütlenmesinin sağlanabilmesi amacıyla 'Vilayet Nizamnamesi' (1864) çıkartılmıştır (Çadırıcı, 1991:252-255). Bu nizamname ile eyalet sisteminden vilayet sistemine geçilmiş ve 'İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi' (1871) ile teyit edilerek; vali, mutasarrıf ve kaymakam bulunan şehirlerde bir belediye meclisinin kurulacağı belirtilerek belediyenin görevleri, gelir ve gider kalemleri ayrıntılı belirlenmiştir (Avcı, 2017:35-36). Osmanlı devlet geleneğinde önemli bir gelişim ve değişimin habercisi olarak idari yönetime belli kurallar çerçevesinde gayrimüslimler de dahil edilmiştir. Bu anlamda ilk yazılı anayasa olarak çıkartılan 'Kanun-i Esasi'(1876) belediyelerin seçimle oluşturulan meclisler tarafından yönetilmesini, örgütlenmesi ile kuruluş kararlarını, görevlerinin kapsamı ve seçim usulünün belirlenmesi konularını kapsamaktadır (Aytaç, 1998:24). Bu kanunla belediyelerin görev ve sorumlulukları çeşitlendirilerek inşaat işlerini denetlemek, yol, kaldırım ve lağım inşa etmek, tehlikeli binaları yıkmak, umumi ve hususi yolların inşa ve

tamirini gerçekleştirmek, kamu yararı için istimlak yapmak, belediyeye ait emlak ve akarı idare etmek, şehri aydınlatmak, temizlik işlerini yürütmek, nüfus sayımları yapmak, pazaryerleri kurmak, ölçüleri ayarlamak, ekmeğe narh koymak, kamu sağlığını korumak için denetim yapmak ve önlem almak, itfaiye teşkilatları oluşturmak, hastane, gurabahane, ıslahane ve sanat okulları açmak gibi görevler yüklenmiştir (Avcı, 2017:36).

Yasal düzenlemeler Osmanlı vilayet örgütü içerisinde belediye teşkilatlarına idari bir varlık kazandırmış, kısa süre içerisinde Osmanlı topraklarında kurulan belediye teşkilatlarının sayısı artmıştır. Cumhuriyet döneminde dahi imar mevzuatının esasını teşkil ederek 'İmar Kanunu'na (1956) kadar yürürlükte kalan 'Ebniye Kanunu' (1882) ise pek çok yeni düzenlemeye yer vermektedir. Bu kanun ile kentsel ulaşım sistemini oluşturan yolların genişlikleri kademelendirilmiş, sokak üzerine çıkma ve çıkıntılarının yapılması yasaklamış, yol genişlikleri ile yapı yükseklikleri arasındaki oransal ilişki düzenlenmiştir. Böylece kurumsallaşmasını bir ölçüde tamamlamış belediyelere imar denetimi konusunda daha etkin görevler verilmiştir (Tekeli, 1985:887). Ancak bu süreçte yerel yönetimler merkezi yönetimle yetki ve kaynak paylaşan özerk kuruluşlar olarak görülmeyip merkezi yönetimin uzantısı olarak algılanmıştır (Bilgiç, 2005:209). Diğer taraftan reformlar

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ideolojik olarak yeni arayışları beraberinde getirmiş, ‘Osmanlıcılık’ kavramı üzerinden farklı etnik grupların birlikteliği sağlanmaya çalışılmıştır. Osmanlı vatandaşlığı, vergi ve medeni reformlarla inanç farkı gözetmeksizin her bireye verilmiş, çeşitli imtiyazlara sahip olan gayrimüslim vatandaşlar demografik olarak da en güçlü zamanlarını yaşayarak devlet örgütlenmesinde temsil düzeylerini arttırmışlardır (Akgönül, 2007:42). Özellikle idari meclislere gayrimüslim üyelerin katılımı İslahat Fermanı’nın (1856) öngördüğü değişikliklerden biridir. Nitekim İslahat Fermanı’nı takiben çıkarılan yasalar ve be-

lediyecilik kanunları bu yönde yeni adımlar atılmasını sağlamış, gayrimüslimler vilayet meclislerinde yer alma hakkına sahip olmuş, sayıları az da olsa bazı kentlerde belediye başkanlığı bile yapmışlardır (Özil, 2016:86).

Bu kentlerden birisi olarak Giresun (Şekil 1), 19. yüzyıl boyunca stratejik öneme sahip Trabzon eyaletinin tanzimat uygulamaları için pilot bölge seçilmesi sonucunda Osmanlı’nın gösterdiği toplumsal, askeri ve kentsel gelişmelerden etkilenmiş, artan gelir düzeyi ve yoğun imar faaliyetleri bakımından Trabzon vilayetinin en gelişmiş kazası haline gelmiştir (Sarioğlan, 1997:189-190).

Şekil 1. Osmanlı’nın Son Döneminde Kıydan Giresun (Işık, 2011:19)

Giresun’un 19.yy. içerisindeki genel durumuna bakıldığında; Akköy, Piraziz ve Keşap olmak üzere 3 nahiyeden oluştuğu; kaza ve nahiyelerinde toplam 14 mahallesi bulunduğu (Emecen, 1996:83); kent merkezinde 3.906 Rum, 946 Ermeni ve 3.588 Müslüman vatandaşın olduğu bilinmektedir (Cuinet, 1894:16).

Kentin demografik yapısıyla paralel olarak, Müslüman ve gayrimüslim vatandaşlar kentin yönetim organlarında birlikte görev yapmış, aralarında çoğunluğu alacak-verecek tartışması olan bazı anlaşmazlıklar da ise her iki taraf da ayırım yapılmaksızın eşit haklarla

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

savunulmuş, (Karaman, 2007:640) kentin gelişimi için ortak hareket etmişlerdir.

Ancak ilk olarak kapitülasyonlarla birlikte Rum vatandaşlara tanınan hakların 19.yy. ikinci yarısında artması Osmanlı'nın genelinde de gözlemlendiği gibi Giresun'da Rum vatandaşları etkin konuma yükseltmiş ve başta gelir düzeyi olmak üzere pek çok konuda vatandaşlar arasındaki denge bozulmuştur. Özellikle Müslümanların zorunlu olarak askere alınması, savaşlardaki kayıplar, Karadeniz'in uluslararası ticarete açılması ve bölgede buharlı gemi seferlerinin başlaması, kentte serbest girişim ve ticari rekabete dayanan bir Rum burjuva sınıfını ortaya çıkartmış, Müslümanlara göre daha fazla hareket alanına sahip olmaları kent genelindeki temsil düzeylerini arttırmıştır (Balcı, 2012:31).

Ayrıca kentte bu dönemde, ticari kayıtlarına ulaşılamamakla birlikte, İtalyan, Alman gibi Avrupalıların da yaşadığı, bu kişilerin ticaret, zanaat ve serbest meslek icra ettikleri, günümüzde çocuk kütüphanesi olarak kullanılan ve Katolik meshebine ait Kapusen Kilisesi'ne bağlı oldukları bilinmektedir. Akdeniz limanlarına has gazino, lokanta gibi sosyal yaşam mekânlarının kentte görülmeye başlaması, Giresun'da yaşayan Avrupalıların Rum vatandaşları Avrupalı bir hayat tarzı konusunda etkilediklerini göstermektedir (Ortaylı, 1997:154). Bu anlamda kent genelinde gözlenen toplumsal, ekonomik ve sosyal değişim mekânsal olarak kenti dönüştürmüş, kentin odağı geleneksel yerleşim çekirdeği olan tarihi surların dışına çıkarak liman ve çevresinde yoğunlaşmış, zamanla bu bölge yeni kent merkezi olmuştur (Şekil 2).

Şekil 2. 19.yy. Kent Merkezi ve Limanı (Işık, 2011:164,19)

Özetle 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı'nın mahalli yönetimlerle ilgili kararları, limanın gelişimi ve çevresinde binalarının inşa

edilmesi, Gazi Caddesi'nin ticari bir aksa dönüşmesi; fındık hammaddesinin ihracatı; yoğun dış ticaret faaliyetleri; kente gelen

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

konsolosluklar ve acentalar hem kente fiziksel ve mekânsal bir gelişim sağlamış, hem de Giresun Belediye Teşkilatı'nın kurulmasına zemin hazırlamıştır. Giresun'da belediyeçilik teşkilatına ilişkin ilk yazılı belge 1869 tarihli Trabzon salnamesidir. Dolayısıyla belediyenin kuruluş tarihi olarak 1869 kabul edilmektedir ve ilk belediye başkanının 'Abdullah Bey' olduğu bilinmektedir. Bu dönemde mahalli idare meclisi kent yönetiminin en üst organıdır ve beş üyesi bulunur.

Kent merkezindeki nüfus dağılımına göre seçilen bu üyelerin arasında gayrimüslimleri temsilen 'Kaptan Yorgi Paşa'nın yer aldığı görülmektedir (Yüksel, 1997:182). Bu dönemde belediye meclislerine seçilenlerin mülki amir tarafından tayin edilmesi ya da gayrimüslim cemaatin ileri gelenlerinin belirlediği, yüksek rütbeli memurlar ile anlaşılan yörenin ileri gelenlerinden seçilmesi (İnalçık, 1985:1537) Kaptan Yorgi Paşa'nın (Şekil 3) her anlamda kentin hatırı sayılır kişilerinden olduğunu göstermektedir.

Kaptan Yorgi belediye başkanı olarak seçildiği 1885 tarihinden ölümüne kadar kentin yönetimindeki etkinliğini sürdürmüştür (Kılıç, Topal, 2004:64). Bu süreçte gerek içinde bulunduğu dönemin şartlarını avantaja çevirme yönündeki algısı, gerekse kişisel çabası sonu-

cu kentte Hükümet Konağı gibi kamu yapıları inşa ettirmiş, geniş ve düzgün caddeler açmış, Avrupai bir görünüme sahip bahçeler tanzim ettirmiş, ticari gelişimi mekânsal boyutta desteklemiştir. Ayrıca bu dönemde Rum kültürü ile Türk kültürünün sentezi olarak tanımlanabilecek, yöreye özgü yeni bir mimari tipoloji oluşmuş, bu tipoloji ile inşa edilmiş konutlar sayıca artmıştır. Tüm bu imar faaliyetleri kent kimliğini belirleyici güçlü izler bırakmıştır.

Giresun'da Belediye Başkanı Kaptan Yorgi ve Kent Kimliğine Katkısı

1862 tarihli arşiv belgelerine göre Giresun'un eski yerlilerinden olduğu belirtilen 'Kaptan Yorgi'nin ailesinin aslen Gümüşhane'nin Torul ilçesine bağlı Topuz köyünden olduğu, ailenin 1830 tarihinde Gümüşhane'de madencilik yapan diğer Rumlarla birlikte kentin art alanından kent merkezine yerleştikleri ve deniz ticareti yapmaya başladıkları bilinmektedir. Babasının ölümünün ardından önce tayfa sonrasında kaptan olarak gemilerde çalışan 'Kaptan Yorgi' zamanla 5-6 gemiden oluşan bir filo kurmuştur. Ticari faaliyetlerini Karadeniz ve Giresun ile sınırlı bırakmayarak genişletmiş zamanla kentin en itibarlı tüccarlarından birisi olmuştur (Balcı, 2012:140).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

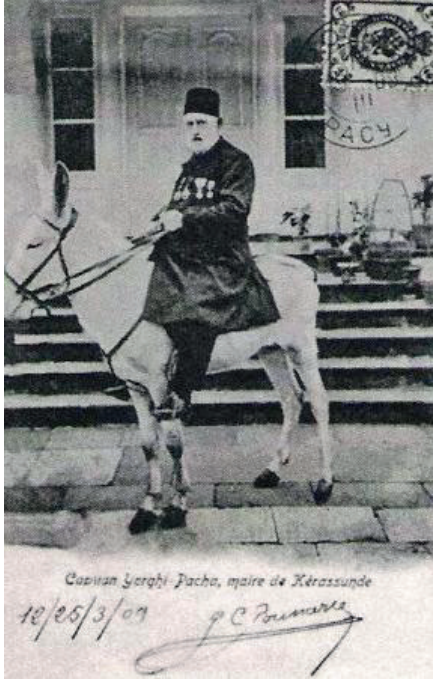
ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Kaptan Yorgi Konstantinidis ve İşkelebaşı Mevkiinde Kaptan Yorgi Paşa (Işık, 2011:230,251)

Kaptan Yorgi'nin ailesi de ticaretle uğraşan, ticaretle söz sahibi olmuş ailelerden biridir. Kentin kalkınmasında en önemli hammadde olarak fındığın işlenebilmesini kolaylaştıran fındık kırma makinası Kaptan Yorgi'nin Marsilya'da ticaretle uğraşan kardeşi Divanis tarafından kente getirilmiştir (Balcı, 2012:86). Dolayısıyla kendisi ve ailesi fındığın batılı ülkelere ihracatında ve işlenebilen bir hammadde olarak pazarlanmasında etkili olmuş kent ekonomisinin gelişimine katkı sağlamışlardır.

Kaptan Yorgi Paşa belediye başkanlığı döneminin öncesinde bile kente yol yaptırmak,

su getirmek, okul açmak, farklı ülkelere göç etmek isteyen gayrimüslimlerin hicretlerine engellemek gibi çeşitli kamu hizmetlerinde bulunmuştur (Balcı, 2012:113). Dönemin sosyal, toplumsal, ekonomik ve demografik şartlarında kent mekânı için belirleyici rol üstlenmiş, dolayısıyla 1884'te belediye başkanı olarak seçilmesinden ölümüne dek bu görevi sürdürerek, kent belleğinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Ramber'in "Giresun'da harikulade bir adam var. Bu adam Karadeniz sahilinde meşhur imiş" sözleriyle tanımladığı (Ramber, 2011:209) Kaptan Yorgi Paşa'nın belediye başkanlığı döneminde bütün vaktini

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

hatta kişisel servetini kentin imarı ve düzeni için kullandığı çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir.

Bu anlamda görev aldığı dönemde, her türlü engele karşın, Osmanlı'nın batılılaşması ve modernleşmesi konusundaki reformların Giresun kent ölçeğinde hayata geçirilebilmesi için çaba harcadığı söylenebilir. Belediye başkanlığı yaptığı 1889 yılında inşaat ve askerî sevkiyat işlemlerinde gösterdiği başarı nedeniyle (BOA Fon Kodu: İ.DH. Dosya No: 1136, Gömlek No: 88654, 28 (N) Ramazan 1306 (28 Mayıs 1889) sivil ve askerî bir nişan olan 'Nişan-ı Zişan-ı Osmani/Osmaniye Nişanı' ile ödüllendirilmesi bu öngörüye doğrulamaktadır. 1903 tarihli Trabzon vıla-

yeti salnamesi Giresun kentinden ve onun deneyimli başkanı 'Kaptan Yorgi Paşa'dan övgüyle bahsetmektedir (Salname-i Vilayeti Trabzon 1313/1896 s.226-230). Aynı şekilde "Belediye Reisi izzetli Kaptan Yorgi'nin 18 yıl belediye riyaseti sırasında şehirde çok gelişmiş caddeler açılmış, kaldırım döşenmiş, bahçeler, parklar, çeşmeler, kaleye iki yanından çıkılabilen yollar yaptırdığı" (Salname-i Vilayeti Trabzon 1313/1896 s.247) şeklinde ifadeler bulunmaktadır. Nitekim bütün resmi dairelerin bir arada toplandığı Hükümet Konağı, Millet Bahçesi, telgrafhane binası, ıslah evleri Giresun'da merkezi otoritenin kontrolündeki idari bir merkezin mekânsal izleri olarak Yorgi döneminde inşa edilmiş yapılar arasındadır (Şekil 4).

Şekil 4. İdari Merkez, Hükümet Konağı, Millet Bahçesi (Işık, 2011:216,217)

Özellikle gelir seviyesinin yükselmesiyle imar faaliyetleri artmış kent neredeyse yeniden inşa edilmiştir. Bu süreçte Rum nüfusun kentteki varlığı yöreye özgü bir mimarinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (İltar, 2014:29).

Karadeniz'in bu bölgesindeki farklı etnik kimliklere bağlı oluşan kültürel çeşitlilik özellikle konut mimarisini etkilemiş, eski mimari yeni kagir teknikleriyle birleştirmiştir (Ortaylı, 1997:154). Kentin mimari karakterinde be-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lirleyici olan bu etmen genellikle Rum vatan-
daşların yaşadığı ve Zeytinlik Mahallesi'nde

raştırılan 'Giresun Evleri Tipolojisi'ni ortaya
çıkartmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Zeytinlik Evleri ve Lonca Mahallesi (Işık, 2011:49,72)

BULGULAR

Belirli bir dönemi imar faaliyetleri üzerinden irdeleyen bu çalışmada elde edilen mekânsal veriler gruplandırılarak harita üzerine işlenmiş, söz konusu dönemde ve günümüzde kent kimliğini belirleyen yapılar görselleriyle desteklenerek tablolandırılmıştır. Arşiv kayıtlarında söz konusu döneme ilişkin haritalara ulaşılamaması nedeniyle Kaptan Yorgi döneminde kentin kimliği ve gelişimi ancak 1960 tarihli harita üzerinden tanımlanmıştır.

Kaptan Yorgi Dönemi Kamu yapıları ve Kamusal Açık Alanlar (I. Grup)

Osmanlı'nın son döneminde belediyelere etkinlik kazandıran en önemli imar faaliyeti yol, kanalizasyon, temiz su gibi altyapı hizmetleri ile desteklenen kamu kullanımına açık yapılar ya da mekânlar oluşturmak ve bunları merke-

zi yönetimin öngördüğü düzende biçimlendirmektir. Bu anlamda Giresun'da inşa edilen Hükümet Konağı, telgrafhane, ıslahane gibi ilk kamusal yapılar ya da Millet Bahçesi gibi kamusal açık alanlar Kaptan Yorgi'nin belediye başkanlığı döneminde merkezi idarenin kentteki gücünü sembolleştiren mekânsal ürünlerdir.

1896'da Hükümet Konağı (yapı kodu:1.1.) olarak yaptırılan yapı günümüzde Giresun Üniversitesi Rektörlük binası olarak kullanılmaktadır. Kaptan Yorgi'nin aynı zamanda müteahhitliğini de üstlendiği yapının inşaatına başlama tarihi net değildir ancak yapı planı ve vaziyet planının 1887'de çizildiği bilinmektedir (Karaman, İltar, 2008:21). 19.yy. Giresun kazasının demografik, toplumsal ve ticari yapısı üzerine gözlemlerini aktardığı metinde Ortaylı (1997) Hükümet Konağı'nı

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

“bu devirde kaza merkezinde raştlananlardan daha abidevi ve mükellef” aynı zamanda ‘hükümet dairesi iane ile yapılmış olup muazzam ve dilnişin bir bina’ şeklinde tasvir etmektedir (Ortaylı, 1997:152).

Giresun Hükümet Konağı Anadolu kentlerinin pek çoğunda olduğu gibi genişleyen taşra bürokrasisi ve mekânsal ihtiyacını karşılayacak büyüklükte, dikdörtgen şemalı, yatayda gelişim gösteren simetrik bir kütle olarak tasarlanmış kagir bir yapıdır ve günümüzde de kent kimliğinin belirleyici unsurlardan birisi olarak varlığını sürdürmektedir. Merkezi yönetimin hüküm sürdüğü coğrafya ile anında iletişim kurma ve gerekli talimatları verebilmesinin aracı olarak gördüğü telgrafhanelerin Giresun’daki örneği önce Hükümet Konağı’nın hemen yanında ardından merkezin taşradaki etkinliğini somutlaştıran bir yapı türü olarak İskelebaşı bölgesinde (yapı kodu:1.2.) inşa edilmiştir. Yapının yapımına 1887’de izin verildiği ancak başlangıç ya da hizmete açılış tarihine ilişkin kesin bir bilgi bulunmadığı ve 1907’de meydana gelen yangından etkilendiği arşiv belgelerinden okunmaktadır (Mercan, 2009:163-164).

Kaptan Yorgi Paşa dönemde özellikle kamu binalarının yapımına ve onarımına önem verildiği, Hükümet Konağı’nın batı cephesi yönünde yer alan ‘kadın cezaevi’ (yapı kodu:1.3.) ve hemen karşısında yer alan “erkek cezaevi” nin (yapı kodu:1.4.) tadilatının

bu dönemde gerçekleştirildiği bilinmektedir. Hükümet Konağı odaklı idari merkezin bir diğer yapısının İl Özel İdaresi olduğu (yapı kodu:1.5.) ve Valiliğin bürokratik işlemlerinin bu yapıda sürdürüldüğü ve Meclis-i Umumi’nin bu binada toplandığı bilinmektedir (Tablo 1).

Kent merkezinde bulunan askeri kışla (yapı kodu:1.6.) ise Kaptan Yorgi’nin yapımı ve inşaat malzemelerinin temin edilmesinde yardımcı olduğu (Balcı, 2012:120) yapıardan biridir. Ayrıca günümüzde İl Özel İdaresi Konservatuvarı olarak kullanılan yapı da yine aynı dönemde Fransız ve Rus Konsoloslugu (yapı kodu:1.7.) olarak inşa edilmiştir. Söz konusu dönemde taşra kentlerinin genelinde inşa edilen gurabahane yani Giresun Memleket Hastanesi’nin de (yapı kodu:1.8.) Zeytinlik Mahallesi’nde inşa edildiği bilinmektedir.

Gayrimüslimlerin tanzimat sonrasında buldukları şehirlerde kendi cemaat yapılarına uygun bir eğitim sisteminin uygulandığı okullar açmaları yönündeki eğilimin bir örneği olarak Giresun’da Rum Erkek Okulu (yapı kodu:1.9.) inşa edilmiştir. Yapımına Yorgi Paşa’nın son yıllarında (1904-1906) başlanan Rum Okulu vefatından sonra tamamlanabilmiştir. Jandarma Er Okulu ve Topçu Taburu olarak kullanılan yapı günümüzde Giresun İmam Hatip Lisesi olarak hizmet vermektedir. Kaptan Yorgi Paşa’nın belediye başkanlığı döneminde yapımına başlanan

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ancak Cumhuriyet döneminde tamamlanabilen (1903-1928) bir diğer kamu yapısı Gazi Paşa Okulu'dur (yapı kodu:1.10.). Ayrıca Kapu Camii yanında bulunan ve yol geçişini engellediği gerekçesiyle 1892 yılında yıkılan Mehmet Ağa Medresesi (yapı kodu:1.11) bu yapılar arasındadır (Fatsa, Sarıtaş, 2012: 143). Kumyalı Mahallesi'nde inşa edilmek istenen yetimhane yapısı söz konusu dönemde yetimhane yapılarının mahalli önderlerin değil de valilerin girişimiyle gerçekleştiriliyor olması nedeniyle inşa edilmemiştir. Kumyalı Mahallesi'nde bir mezarlık yapılması için girişimlerde bulunulması ise kentin imarına ilişkin diğer imar faaliyetleridir.

Kaptan Yorgi Paşa'nın katkılarıyla inşa edilen 'Giresun Millet Bahçesi' (yapı kodu:1.12) kamusal açık alan düzenlemesi ve rekreasyon biçimlerindeki yenileşmeyi temsil eden düzeyiyle kent kimliğinin yaratılmasında önemli araçlardan biridir (Gültekin, 2015:7). Taşra kentlerinde batıdaki parkların bir modeli olarak düzenlenen millet bahçeleri genellikle kente hâkim bir noktada ve hükümet konaklarının yakınına yerleştirilmiştir ki Giresun Millet Bahçesi, 1902 tarihinde, benzer bir anlayış ile Hükümet Konağı'nın karşısında ve liman manzarasına hâkim bir alanda konumlandırılmıştır (Tablo 1).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

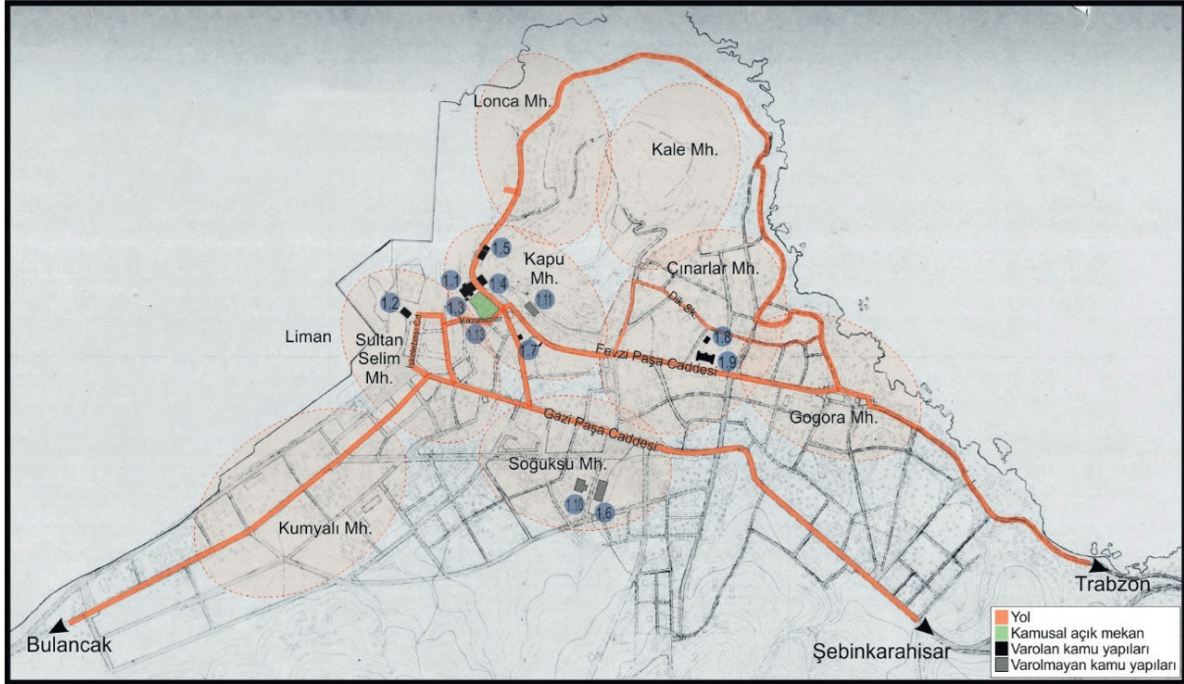
ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

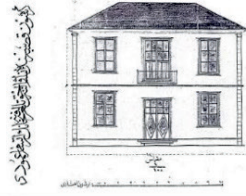
Tablo 1. Kaptan Yorgi Paşa Dönemi I. Grup Yapılar

1.1. Hükümet Konağı

1.2. Telgrafhane

1.3. Kadın Cezaevi

1.4. Erkek Cezaevi

1.5. İl Özel İdaresi

1.6. Askeri Kışla

1.7. Konsolosluk Binası

1.8. Memleket Hastanesi

1.9. Rum Erkek Okulu

1.10. Gazipaşa Okulu

1.12. Millet Bahçesi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kaptan Yorgi Dönemi; Anıtsal ve Dini Yapılar (II. Grup)

Tarihçi Fallmerayer'in 'kilise zengini' bir kent olarak tanımladığı Giresun'da (Emecen, 1998:28) kentin kozmopolit yapısına uygun olarak pek çok dini yapı bulunmaktadır. Farklı inanışa sahip vatandaşların nüfusuna bağlı olarak da ibadet yapısı sayısı zamanla değişim göstermiştir. Bu anlamda en eski yerleşim birimlerinden olan, Rum vatandaşların çoğunlukla yaşadığı, 1950'li yıllarda Karadeniz sahil yolunun geçirilmesi sırasında tümüyle yok olan Lonca Mahallesi'nde Kaptan Yorgi'nin kendisi için inşa ettirdiği Anıt

mezarı (yapı kodu:2.1.), adı halk arasında Metamorfoz olarak bilinen Transfigürasyon Kilisesi (yapı kodu:2.2.) ve Çan Kulesi (yapı kodu:2.3.) bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda Kaptan Yorgi Paşa'nın yaptırdığı bir kiliseden bahsedilmesi (Balcı, 2012:119) ve Kaptan Yorgi Paşa'nın Ayapanola Liyon adındaki bir ayazmanın yerine kilise inşa ettirmesi hakkında şikayetlerin bulunması (BOA Fon Kodu: DH.MKT. Dosya No: 2424, Gömlek No: 48, Tarihi: 10 (B) Receb 1318 (03 Kasım 1900) bahsi geçen kilisenin kendi anıt mezarının da avlusunda bulunduğu Metamorfoz Kilisesi olabileceği kanısını güçlendirmektedir (Tablo 2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Kaptan Yorgi Paşa Dönemi II.Grup Yapılar

2.1.Anıt Mezar

2.2.Metamorfoz Kilisesi

2.3.Çan Kulesi

2.4.Seyyid Vakkas Türbesi

2.5.Gemiler Çekeği Camii

2.6. Hacı Miktad Camii

2.7. Kapu Camii

2.8. Cınarlar Camii

2.9. Soğuksu Camii

Ayrıca Giresun İli İlk Öğretim Müfettişliği tarafından hazırlanan bir raporda, Seyyid Vakkas Türbesi'nin (yapı kodu:2.4.) Kaptan Yorgi'nin belediye başkanlığı döneminde, tahminen 1888 tarihlerinde, yöre halkının yardımıyla inşa edildiği ve günümüzdeki ha-

lini aldığı belirtilmektedir (Gökhan, 1954:1). Bu dönemde merkezi otoritenin ideolojik ve sembolik araçları olarak kent merkezlerinde sayıları az olmakla birlikte yeni dini yapıların inşa edildiği ya da erken dönem cami mimarisinin izlerini taşıyan bazı camilerin yıkılarak

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

19.yy. mimari anlayışına göre yeniden inşa edildiği izlenmektedir. Bu anlamda ‘Gemiler Çekeği’ (yapı kodu:2.5.) ‘Hacı Mikta’ (yapı kodu: 2.6.) ‘Kapu’ (yapı kodu:2.7.), ‘Çınarlar’ (yapı kodu:2.8.) ve ‘Soğuksu’ (yapı kodu:2.9.) camileri yeniden inşa edilmiştir. Gerek ölçek ve plan tipolojileri gerekse cephe ve iç mekânlarına kimlik kazandıran süslemeleriyle merkezdeki batılılaşma eğilimlerinin izlerini taşımaktadırlar (Tablo 2).

Kaptan Yorgi Dönemi; Zeytinlik Evleri ve Konut yapıları (III. Grup)

Tanzimat’ın ilanı ile birlikte iskân kısıtlamalarının büyük ölçüde ortadan kaldırılması ve kentleri modernleştirme çabası bu dönemdeki konut dokusunu etkileyen en önemli unsurlardır. Konut mekânlarının Avrupa standartlarına göre düzenlenmeye başlaması aşamalı biçimde gerçekleşmiş, önce iç mekânda başlayan değişim zamanla cephe düzenine yansımış binalardaki çıkmalar ve cumbalar önce küçültülerek daraltılmış ardından uygulanması yasaklanmıştır. Şehircilik ve planlama anlayışıyla getirilen yasal düzenlemelerle balkon, konutlarda mimari bir öge olarak kullanılmaya başlanmıştır (Demirarslan, 2007:216). Ayrıca gayrimüslimlere tanınan haklar kapsamında farklı grupların yaşam tarzları, birbirine karışarak gündelik hayatın dokusunu oluşturmuş ve konut mimarisini etkilemiştir. Bu bağlamda Giresun Zeytinlik Mahallesi’ndeki konut dokusu Osmanlı

döneminin mimari özelliklerini taşımaktadır. Giresun kalesinin eteklerinde konumlanan Zeytinlik Mahallesi’ndeki konutlar (yapı kodu:3.1.) ‘Zeytinlik Evleri’ olarak adlandırılmaktadır. Çoğunlukla Rum vatandaşlar tarafından 19.yy.sonu-20 yy. başlarında inşa edilmişlerdir (Tablo 3).

Dönem özelliklerinin izlendiği evlerin büyük bir bölümünde balkon mimari bir öge olarak kullanılmış ve yapı karakteristiğinin oluşmasında etkili olmuştur. Bu mahallede bulunan Yurdanur Özdemir (1899) ve Fatma Aykutoğlu (1901) evlerinin kitabeleri incelendiğinde, mahallede inşa edilen evlerin büyük bir kısmının Kaptan Yorgi döneminde inşa edildiği netleşmektedir. Kitabesi bulunmayan evlerin tapu kayıtları ise bu evlerin tamamına yakınının Kaptan Yorgi döneminde inşa edildiğini göstermektedir (İltar, 2016:26)

Diğer taraftan Osmanlı’nın son döneminde kentte mahalle düzeni de farklılaşmış, bu değişimde gayrimüslim vatandaşlar, gelir düzeyi yüksek Müslüman vatandaşlar ve bürokratların oluşturduğu burjuva sınıfının önemli etkileri olmuştur. Dolayısıyla Kaptan Yorgi’nin evi (yapı kodu:3.2), konumu ve mimari karakteri ile kentteki diğer konutlara göre farklılaşmıştır. Ramber’in denize hâkim bir teras üzerine inşa edildiğini belirttiği Kaptan Yorgi evi (Ramber, 2011:208) hem boyutsal hem de mekânsal olarak merkez kentlerde örnekleriyle benzer mimari çözümlere

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

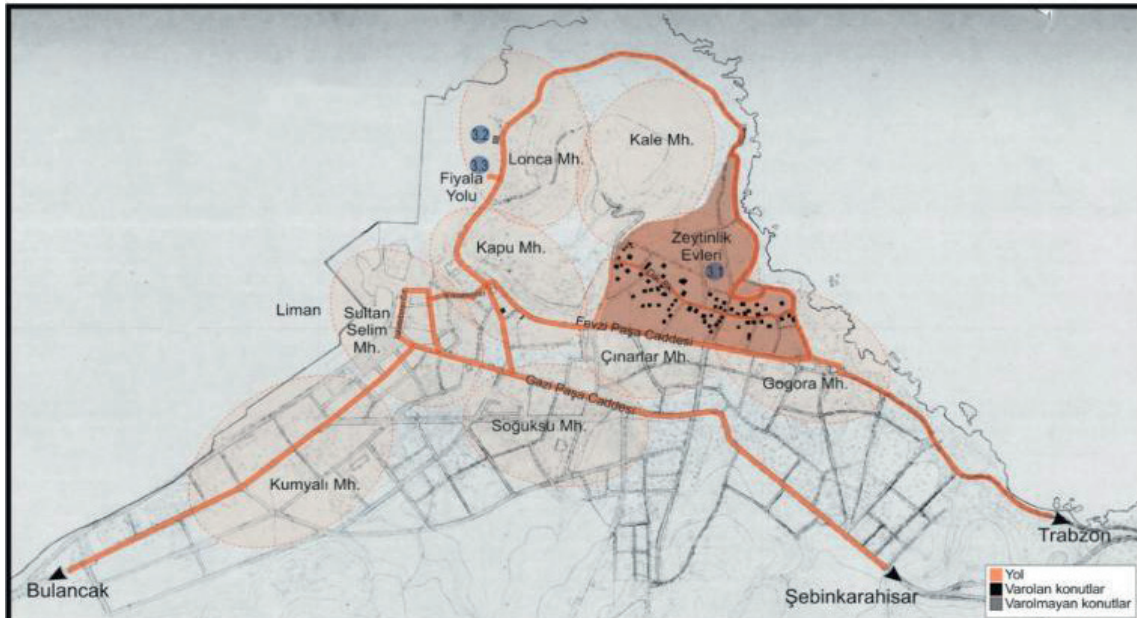
(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sahiptir. Ayrıca kentteki mahalle ve konut sayısının artması mahalleler arası yeni bağlantı yollarını gerekli kılmış, Yorgi Paşa hem kendi evinin bulunduğu hem de Rum vatandaşların yoğunlukla yaşadığı Lonca Mahallesi'ni kale-

ye ve kent merkezine bağlayan günümüzde de kent belleğinin önemli bir parçası olan Fiyala Yolu'nun (yapı kodu:3.3) yapılmasını sağlamıştır (Tablo, 3).

Tablo 3. Kaptan Yorgi Paşa Dönemi III. Grup Yapılar

3.1. Zeytinlik Evleri

3.2. Kaptan Yorgi Evi

3.3. Fiyala Yolu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kaptan Yorgi Paşa Dönemi; Kent merkezi Ticaret aksı ve yapılar (IV. Grup)

Anadolu kentlerinde Osmanlı esnaf çarşılarının 16. ve 17. yy'daki geleneksel konumları 19.yy.'da da sürdürülürken 19.yy. sonlarında eski kent merkezlerinin uzantısında oluşturulan yeni ulaşım aksı üzerinde yeni dükkânlar, mağazalar, hanlar inşa edilmiştir. Bu bölgeler genellikle gelir düzeyleri artan gayrimüslim vatandaşların ticari faaliyetlerini sürdürdükleri yeni ticaret odaklarına dönüşmüştür. Dolayısıyla küçük üretim ve küçük ölçekte perakende ticaretle uğraşan esnaf ve zanaatkarlar ile bölgenin ürünlerini düşük vergiler ödeyerek dış pazarlara satan ve bu yolla gelir düzeylerini arttıran Rum tüccarlar Giresun kent merkezinde birbirinden ayrışarak ikili bir ticari merkez oluşturmuşlardır. Bunlardan biri Giresun'un çoğunlukla geleneksel esnaf ve zanaatkarlarının bulunduğu Kazancılar Yokuşu, (yapı kodu:4.1.) diğeri ise kentin o dönemki yeni ticari faaliyetlerinin yer aldığı 'Gazi Paşa Caddesi'dir (yapı kodu:4.2.). Bu dönemde kaldırım döşenen ve tanzim edilen caddelerin 100.000 metre murabbahında olduğu bilinmektedir (Ortaylı, 1997:152). Kaptan Yorgi tarafından genişletildiği, altyapı çalışmaları yapılarak Arnavut kaldırımıyla döşendiği bilinen 'Gazi Paşa Caddesi' Zeytinlik Mahalle'sini, han, restoran gibi fonksiyonların yer aldığı liman çevresine bağlamaktadır (Işık, 2011:134-137; Gültekin,

2015:11). Bu yol Şebinkarahisar yolunun Giresun limanı ile bağlantısını da sağlayarak hem kent merkezi hem de bölgedeki diğer yerleşim birimleri için de önem taşımaktadır. 19.yy. sonunda bu yolun ıslahı için Alman, Fransız imtiyaz sahipleri rekabet etmişler, Fransız kökenli bir şirket Sivas-Giresun-Karahisar-Erzurum bağlantısının sağlanması amacıyla inşaat işini üstlenmiştir (Ortaylı, 1997:155).

Kentin 19.yy. ikinci yarısında batıdaki liman kentlerine eş değer bir görünüme ve yaşam pratiğine sahip olmasını sağlayan Gazi Paşa Caddesi boyunca manifatura, eczane gibi yeni ticari işlevlere sahip dükkânlar, batılı tarzda şık mağaza, lokanta ve bankalar yer almıştır. Bu yapıların oluşturduğu ticaret aksı kıyıya ulaştığı alandan doğu yönüne doğru bir gelişim göstererek kentin ana ticaret aksını oluşturacak şekilde konumlanmış, modern şehircilik ilkelerine göre oluşmuş bir merkezi iş alanı oluşturmuştur. Bu aks üzerinde yer alan pek çok yapının Kaptan Yorgi döneminde inşa edildiği bilinmektedir.

Günümüzde restore edilerek Ticaret Odası olarak kullanılan İskelebaşı Hanı (1887) (yapı kodu: 4.3.) bu aksın kuzey-güney yönünde uzanan bölümünün kıyı sınırında konumlandırılmış, Kaptan Yorgi döneminde inşa edilmiş bir diğer yapıdır. Kentte özellikle fındık hammaddesinin endüstrileşerek bir fabrika ürününe dönüşmesini sağlayan içhanelerin de

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

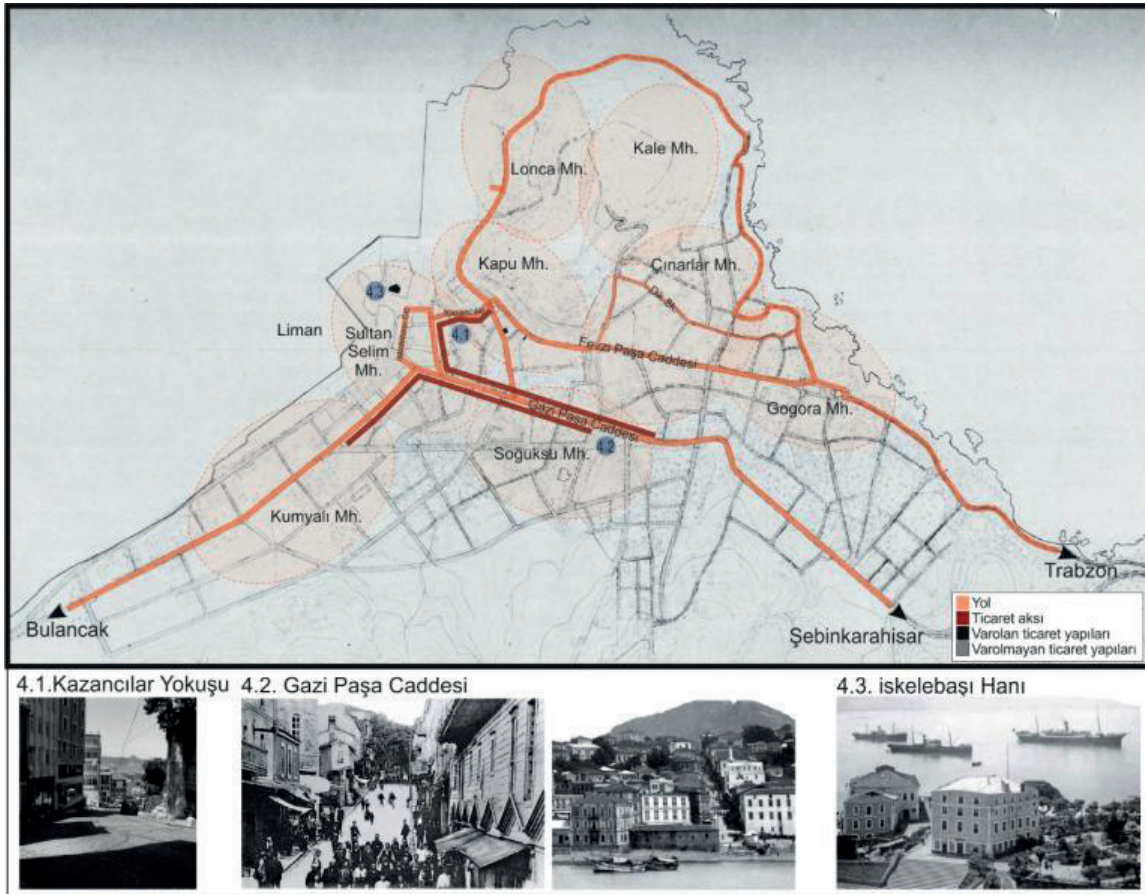
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

pek çoğu Kaptan Yorgi döneminde inşa edilmiş ve liman çeperinde konumlandırılmıştır.

Tablo 4. Kaptan Yorgi Paşa dönemi IV. grup yapılar

SONUÇ

Osmanlı'nın son döneminde belediyeçilik sistemi, bir özerklik ve yerel yönetim sistemine geçiş yerine, şehrin imarına ve hizmetlerinin yürütülmesine yönelik bir kurumlaşma olarak düşünülmüş ve uygulanmıştır. Merkeziyetçi devlet felsefesi ve geleneğinin hâkim olduğu bir ortamda sadece düzenli kent hizmetlerinin

yürütülmesi için kurulan belediyeler özellikle taşrada bir birliktelik sağlayamamıştır. Ayrıca merkezde ve taşrada uygulanmaya çalışılan yeni idari sistem imparatorluğun her köşesinde aynı istek ve kararlılıkla karşılık bulamamıştır. Bu durum günümüzdeki şehirleşme, şehirleşmenin de ötesinde kentli olma algısının tam olarak olgunlaşmamasının nedenlerindedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ancak 19.yüzyılın son çeyreği liman kentlerinin dünya ekonomisinde oldukça etkin bir konuma yükseldiği bir dönemdir. Diğer Osmanlı kentlerine kıyasla İstanbul, İzmir, Trabzon, İskenderun, Mersin, Selanik gibi liman kentleri ve bu kentlerin yakın çevreleri tarımsal ürünler ya da sanayi hammaddeleri üzerinden batı ile ticari ilişkilerin geliştirildiği kozmopolit kentlere dönüşmüşlerdir. Dolayısıyla Osmanlı'nın imar ve belediye-cilik faaliyetleri açısından oldukça kritik bir sürece girdiği son döneminde bir liman kenti olan Giresun pek çok taşra kentinden farklılaşmış, kentin belediye başkanı olarak Kaptan Yorgi'nin kişisel çabaları, kentin imarında etkin rol oynamış ve bu dönemde inşa edilen pek çok yapı kent kimliğine katkı sağlayarak günümüze değin varlığını sürdürmüştür.

Kamuya yönelik inşa edilen yapıların büyük çoğunluğu yine Kaptan Yorgi döneminde inşa edilen Hükümet Konağı'nın çevresinde ve kentin ana ticaret aksı olan Şebinkarahisar bağlantısını sağlayan Gazi Paşa Caddesi çevresinde konumlandırılmıştır. Dolayısıyla kentin idari merkezi ve ticaret aksı Kaptan Yorgi döneminde şekillenmeye başlanmıştır. Bu yapılardan özellikle bugün var olmayanların yapım süreçleri, ilk işlevleri ve konumlarına ilişkin bilgilere ulaşılması oldukça güçtür. Kentin imar faaliyetlerine ilişkin elde edilen tüm bilgiler ancak yazılı kaynaklardan, bugün varlığını sürdüren yapılardan, dönemle

ilgili bilgiye sahip 3.ve 4. kuşak kişilerden, Başbakanlık Osmanlı arşivi belgelerinden elde edilmiştir. Ancak Osmanlı'ya ilişkin kayıtların henüz tamamen açıklığa kavuşturulamamış ya da kent arşivlerinin gerekli özen ile korunamamış olması, farklı etnik grupları barındıran Osmanlı'ya ilişkin araştırmaları eksik bırakmakta, döneme ilişkin yargıların sağlam temeller üzerine oturtulmasını engellemektedir. Oysa çalışmaya konu edilen dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin idari, sosyal ve mekânsal yapısını şekillendiren modernleşme düşüncesinin çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu nedenle Osmanlı'ya ilişkin arşivlerin açıklığa kavuşturulması mahalli idareler ve kentlerin imarına ilişkin araştırmalara yol gösterici olacaktır.

KAYNAKÇA

AKGÖNÜL, S., (2007). Türkiye Rumları: Ulus-Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci. C. Gürma (Haz.), İstanbul, Türkiye: İletişim Yayını, s.42

AKTÜRE, S., (1985). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi 3. İçinde Osmanlı Devleti'nde Taşra Kentlerindeki Değişimler, İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, ss.891-904

AYTAÇ, F., (1998). Açıklamalı Belediye Kanunu. 6.Baskı, Ankara, Türkiye: Seçkin Yayınevi, s.24

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

AVCI, Y., (2017). Osmanlı Hükümet Konakları. İstanbul, Türkiye: Türk Tarih Vakfı, ss.34-37

BALCI, S., (2012). Giresun Rumları ve Gayri Müslim Bir Belediye Başkanı. İstanbul, Türkiye: Libra Yayınları, ss.31-113

BİLGİÇ, V., (2005). Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar. İçinde Türkiye’de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme, H. Özgür, M. Kösecik (Ed.), Ankara, Türkiye: Nobel Yayınları, ss. 201-212

BOA Fon Kodu: İ.DH. Dosya No: 1136, Gömlek No: 88654, 28 (N) Ramazan 1306 (28 Mayıs 1889), Konusu: Giresun Belediye Reisi Kaptan Yorgi Efendi’ye Nişan İtası

BOA Fon Kodu: DH.MKT. Dosya No: 2424, Gömlek No: 48, Tarihi: 10 (B) Receb 1318 (03 Kasım 1900), Konusu: Giresun Belediye Reisi Kaptan Yorgi’nin Ayapanola Liyon Adındaki Ayazmayı Yıkması

ÇADIRCI, M., (1991). Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları. Ankara, Türkiye: Türk Tarih Kurumu Yayınları, ss. 252-255

CUINET, V., (1894). La Turquie d’ Assie I, Paris, s.16

DEMİRASLAN, D., (2008). Batılılaşma Sürecinde Türk Barınma Kültüründeki Değişim ve Konuttaki Yansımaları, 38. Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS), 3: 209-221

DURŞUN, D., (1998). Türkiye’de Yönetim Geleneği. İçinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Doğuşu ve Siyasi/İdari Gelişme, D. Durşun, H. Al (Ed.), İstanbul, Türkiye: İlke Yayınları, ss.93-104

EMECEN, F., (1996). Türk İslam Ansiklopedisi. İçinde Giresun, İstanbul, Türkiye: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 14: 78-84

EMECEN, F., (1998). Clavijo’dan Falmerayer’e Giresun’da Seyyahlar (1404-1840), Giresun Kültür Sempozyumu Bildirileri, ss.23-29

ERYILMAZ, B., (2006). Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme. 2.Baskı, İstanbul, Türkiye: İşaret Yayınları, s.92

GÖKHAN, S., (1954). Giresun İli İlk Öğretim Müfettişliği Tarafından Hazırlanan Rapor, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Merkez İlköğretim Müfettişi S. Gökhan (Haz.), 14.3.1954, s.1

GÖYMEN, K., (1997). Türkiye’de Kent Yönetimi, 1.Baskı, İstanbul, Türkiye: Boyut Kitapları, s.15

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- GÜLTEKİN, N., (2015).** Batılılaşmanın Uzantısında Kent Bahçeleri; Giresun Memleket/Millet Bahçesi, 1. Ulusal Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Kongresi, Yerel Peyzajlar ve Koruma Sorunları, Ankara, 15-17 Ekim, ss.7-14
- HANIOĞLU, M.Ş., (1992).** İslam Ansiklopedisi. İçinde Batılılaşma, İstanbul, Türkiye: Diyanet Vakfı Yayınları, 5: 148-152
- HEPER, M., (1974).** Bürokratik Yönetim Geleneği, Ankara, ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Yayını, s.15
- İLTAR, G., (2014).** Giresun Kültür Envanteri, Giresun Valiliği Yayınları, İstanbul, Türkiye: Dönence Basım, s.29
- İLTAR, G., (2016).** Giresun Evleri. Giresun Valiliği Yayınları, İstanbul, Türkiye: Dönence Basım, s.26
- İNALCIK, H., (1985).** Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi. İçinde Tanzimat'ın Uygulanması ve Sosyal Tepkiler, İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, 6, ss. 1536-1544
- İŞİK, A., (2011).** Ey Gidi Giresun. 1.Baskı, Giresun Bedensel Engelliler Gençlik Ve Spor Kulübü, İstanbul, Türkiye: Özyurt Matbaası, ss.134-137
- FATSA, M., SARITAŞ, H.İ., (2012).** Giresun Merkezde Osmanlı Devri Vakıf Eser Kitabeleri, Vakıflar Dergisi, 38: 141-154
- KARAMAN, O., (2007).** Karadeniz Tarihi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. İçinde Giresun Kazasında Müslim-Gayri Müslim Münasebetleri ve Gayrimüslimlerin Durumları (XIX. Yüzyıl Sonu-XX. Yüzyıl Başları), Trabzon, Türkiye: KTÜ Yayınları, ss.637-659
- KARAMAN, O., İLTAR, G., (2008).** Giresun Üniversitesi Rektörlük Binası Tarihçesi, Giresun Üniversitesi Dergisi, 1: 21
- KILIÇ, D., TOPAL, İ., (2004).** Salnamelerde Giresun'un Sosyal ve Dini Yapısı (1869-1905). Karadeniz (Black Sea-Черное Mope), 3 (12): 63-79
- MERCAN, M., (2009).** Giresun Telgraf Dairesi ve Telgrafhane Binası (1869-1904). Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2/7: 159-174
- OKTAY, T., (2005).** Osmanlı Belediye Tarihi Araştırmaları Kaynak Malzeme Üzerine Notlar, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Türk Şehir Tarihi Sayısı, 3(6): 257-281
- ORTAYLI, İ., (1982).** Osmanlı İmparatorluğunda İdari Modernleşme ve Mahalli İdare Alanındaki Gelişmeler. İ.Ü.H.F.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- İdari Hukuku ve İlimleri dergisi, 1(3): 137-148
- ORTAYLI, İ., (1979).** Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi. Ankara, Türkiye: TODAİE Yayını, s.296
- ORTAYLI, İ., (1997).** Osmanlı'da Değişim ve Anayasal Rejim Sorunu. İçinde 19.yy. Trabzon Vilayeti ve Giresun Üzerine Gözlemler. İstanbul, Türkiye: İş bankası Kültür Yayınları, ss.143-165
- ORTAYLI, İ., (2000).** Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880), Ankara, Türkiye: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.134
- RAMBER, L., (2011).** Gizli Notlar. Özalp, Ö.H. (Haz.), İstanbul, Türkiye: Ark Kitapçılık, ss. 207-214
- ÖZİL, A., (2016).** Anadolu Rumları Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde Millet Sistemini Yeniden Düşünmek. İstanbul, Türkiye: Kitap Yayınevi, s.86
- Salname-i Vilayeti Trabzon 1313/1896 s.226-230; s.247
- SARIOĞLAN, E.E., (1997).** Giresun Tarihi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. İçinde Giresun ve Tanzimat, Giresun Belediyesi Yayınları, İstanbul, Türkiye: Mega Basım, ss.189-197
- TEKELİ, İ., (1985).** Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi 3. İçinde Kentler ve Kentleşme, İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, ss.878-890
- TURAL, E., KILIÇ, Ş., KILIÇ, A., REYHAN, C., UYANIK, E., (2005).** Türk İdare Tarihi. İçinde Tanzimat Dönemi'nde (1839-1876) Yönetim Yapısı, E. Tural (Ed.), Eskişehir, Türkiye: Anadolu Üniversitesi Yayını, ss.106-127
- YÜKSEL, A., (1997).** Giresun Tarihi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. İçinde Salmelere göre Giresun Bölgesinin İdari Durumu ve İdarecileri, İstanbul, Türkiye: Mega Basım, ss.173-188
- NOT: Görsel kaynakların bulunması ve yazının gelişimine katkılarından dolayı Tuncer Dervişoğlu, Gökalp Kabacaoğlu ve Dr.Gazanfer İltar'a teşekkür ederiz.**

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Even though Ottoman westernization, which affected municipality activities in the last period of Ottoman Empire, was given different names like “modernization” and “becoming contemporary”. it can be evaluated on the basis of how the empire protected and maintained the country’s social and cultural identity against the economic, military, and political power of the West. In the eighteenth century, the Ottoman Empire recognized disruptions in communal order and in traditional management systems. In the nineteenth century, they enacted reform movements to correct these areas viewed as problematic, and some of these reforms gave a spatial dimension to the idea of westernization. Decisions that were taken during this process when western style development was pursued, and solutions that were proposed through military, political, and administrative structures that originated in the west provided a basis for the central authority to establish a strong inspection mechanism against local authority and for the spatial reorganization of cities for this purpose. Reflection of communal, administrative, and structural changes imposed on the cities brought spatial problems with it, and parallel to the spatial growth of cities, requirements such as cleaning, illumination, zoning work, and canalization were differentiated, and a need arose for a regular organization to meet the challenge of fundamental requirements and physical problems. Modern municipality organizations that were established within this context were seen as the tools for gathering together the urban services carried out by different institutions and people under a single structure and to carry out the necessary inspections. Works aiming to establish of modern municipalities were especially influential in coastal cities, and, as the Ottoman Empire lost territory, and as the demographic make up of these cities changed and as traditional organizations could not meet the requirements of the population piling up in coastal cities, new arrangements were needed in management style (Goymen, 1997:15). Therefore, the first municipalities were established in port cities (Tural, 2005:121), and, since the economic potential of these cities was high and since they had intense commercial relationships with Western countries, municipality organizations in port cities had more advantageous development processes when compared with the municipalities of other cities (Oktay, 2005:267). Giresun, in the nineteenth century, was a busy and important port even though it was a small sub-province and had a more important position than today with respect to the economy of Anatolia; its adoption of the new local administrative system and the assignment of a mayor, following western culture, helped to develop of the city.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Aim: The purpose of this study is to view western-style modernization through Giresun Mayor Captain Yorgi, who was assigned to this position in the final period of the Ottoman Empire and who was focused on efforts to renew the city as a modern entity, and to evaluate his contributions to the identity of the city in that respect. Giresun is a cosmopolitan city where dynamics of that period can be observed from the city's spatial aspects. It was a city where a Greek person was assigned as mayor for many years, and it was an important provincial city due to the opportunities relating with its placement despite its being located far away from the center of the empire. **Method:** The general concept on which this study is based is that Ottoman westernization can be read through provincial cities other than the cities that are defined as central forms. The contribution of Captain Yorgi Pasha to the identity of the city Giresun was evaluated using the structures built during the years 1884-1904 during the time that he was mayor, structures that were considered but were not built, and structures whose construction was extended or which collapsed, and these structures were investigated with an integrated approach. They were grouped as public structures and areas open to public, monumental and religious structures, residential structures, and structures composing the commercial axis of the city center. Each structure was coded with a group and structure number, they were marked on the map, and their spatial features were defined with the help of images. **Findings and Conclusion:** During his time as mayor, Captain Yorgi put his efforts into realizing the reforms he had foreseen could be brought about by the process of westernization in which Ottoman Empire was taking part on the scale of the city of Giresun, and he conducted various zoning activities. During this process, both as a result of his understanding of how to convert the conditions of that period into advantages and his own personal efforts, public structures like a government office were built in the city, wide, smooth main streets were opened, European-style gardens were arranged designed, and commercial development was supported in the spatial dimension. Furthermore, in this period, the number of houses increased that were designed with a new architectural style unique to the region. All these zoning activities left powerful traces that determined the city identity. Hence, in addition to the government office where all official departments were located, structures such as the Nation's Garden, the telegraph building, and detention centers, being deemed the spatial traces of the local administrative center, were built in Giresun. Therefore Giresun, as a port city in that period, was differentiated from many other provincial cities, through the personal efforts of Captain Yorgi as the mayor and the effective role he played. The various structures built in this period contributed to the city's identity, and they still exist today. However, in an environment where centralist state philosophy and tradition were dominant, municipalities that

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:336 K:458

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

were only established to carry out regular urban services did not create unity, especially in provincial areas. The new administrative system that the empire was attempting to be implemented in the center was not implemented with the same desire and determinism in each corner of the empire. This situation is one of the reasons that urbanization and, going beyond urbanization, the perception of being urbanized, has not been fully matured. Thus, it has been quite difficult and often impossible to obtain detailed information related to the structures of that period and especially those related to structures no longer existing today. Since records related to the Ottoman Empire have not yet been completely clarified, and since urban archives have not been protected with the necessary attention, research related to the Ottoman Empire's inclusion of different ethnic groups is missing and judgments relating to that period have not been based on solid foundations. However, the period that is the subject of this study forms the first particulars related to the idea of modernization and its shaping of the administrative, social, and spatial structures of the Turkish Republic. For this reason, detailed clarification of archives belonging to the Ottoman Empire will serve as a guide for future research related to the construction of local administrations and cities.

A PERFORMANCE BASED METHOD FOR SELECTION OF THERMAL INSULATION MATERIAL: SOCIAL HOUSING CASE ¹

ISI YALITIMI MALZEMESİNİN SEÇİMİNDE PERFORMANSA DAYALI BİR YÖNTEM: SOSYAL KONUT ÖRNEĞİ

Burcu Çiğdem YILMAZ¹, Seden ACUN ÖZGÜNLER²

¹ *İstanbul Technical University, Graduate School of Science Engineering and Technology, İstanbul / Turkey*

² *İstanbul Technical University, Faculty of Architecture, İstanbul / Turkey*

ORCID ID: 0000-0001-5975-5115¹, 0000-0001-8786-4618²

Öz: Amaç: Bu çalışma, yüksek performanslı sosyal konut tasarımında ısı yalıtım malzemesinin seçimi için çok kriterli bir karar verme yöntemine dayanan bir yaklaşım önermektedir. **Yöntem:** Önerilen yaklaşım için, Türkiye’de ortak bir sosyal konut arketipi üzerinde çalışılmıştır. Bağımsız değişkenler ısı yalıtım malzemesinin türü ve kalınlığı, cam türü ve cam-duvar oranı olarak belirlenmiş ve alternatif senaryolarla arketipin performansını araştırmak için parametrik analiz metodu kullanılmıştır. İkinci olarak, yüksek performanslı bir bina için enerji, maliyet ve çevresel (gömülü enerji ve karbon emisyonu) performansları gibi karar verme kriterleri listelenmiş ve her bir alternatif için hesaplanmıştır. Arketipin enerji ve maliyet performans analizi Energy Plus dinamik bina enerji simülasyon aracı ile gerçekleştirilmiş, çevresel kriterler literatürden elde edilen değerler doğrultusunda elle hesaplanmıştır. Son olarak, sonuçlar arketip için en iyi alternatifleri belirlemek için önerilen bir çok kriterli karar verme yaklaşımı olarak önerilen Ağırlıklı Toplam Metodu (WSM) ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Sonuçlar göstermektedir ki, önerilen yöntem içerisinde en yüksek enerji verimliliğine sahip senaryo çevresel kriterler hesaba katıldığında toplam WSM puanı ile alt sıralara düşmektedir. Bunun yanında, WSM puanı en yüksek olan senaryo ise düşük yaşam döngüsü maliyeti ile öne çıkmaktadır. **Sonuç:** Genel sonuç olarak, binalar için ısı yalıtım malzemelerinin seçiminde doğru karar vermede, farklı çevresel ve ekonomik özelliklerin hesaba katılmasının binalar için daha yüksek performans sağladığı kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bina Performansı, Enerji Verimliliği, Yaşam Döngüsü Maliyeti, Çevresel Etki, Karar Verme

Abstract: Aim: This study proposes an approach based on a multiple criteria decision-making method for the selection of thermal insulation material in the design of high performance social housing. **Method:** The proposed approach has been studied on a common social housing archetype in Turkey. Independent variables were determined as thermal insulation material type and thickness, glazing type and window to wall ratio (WWR) and parametric analysis method was used to investigate the performance of the archetype with alternative scenarios. Secondly, decision making criteria such as energy, cost, and environmental (embodied energy and carbon emissions) performances for a high performance building, were listed and calculated for each alternative. Energy and cost performance analysis of the archetype was conducted through the Energy Plus dynamic building energy simulation tool, where the environmental performances were calculated through values obtained from the literature. Finally, results were evaluated through the proposed Weighted Sum Method (WSM) as a multiple criteria decision making approach to determine the best alternatives for the studied archetype. **Results:** Results indicate that, when the environmental criteria are considered through the proposed methodology, the highest energy efficient case moves to lower positions with its overall WSM score. On the other hand, the best alternative of the WSM becomes significant with its low life cycle cost. **Conclusion:** The results indicate that proper decision making on the selection of thermal insulation materials for buildings, with different environmental and economic attributes, ensures higher performances for buildings.

Key Words: Building Performance, Energy Efficiency, Life Cycle Cost, Environmental Impact, Decision Making

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.6

- (1) *Corresponding Author: Burcu Çiğdem YILMAZ, İstanbul Technical University, Graduate School of Science Engineering and Technology, İstanbul / Turkey , burcucigdemc@gmail.com, Geliş Tarihi / Received: 31.08.2018 Düzeltme Tarihi / Revision: 01.04.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Araştırma ve Uygulama / Research and Application Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None Ethics Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

Total world energy consumption has been rising rapidly and future projections indicate that a 28% increase in energy consumption is expected between 2015 and 2040¹. Buildings, as one of the most significant consumers of energy, represent more than one-third of global energy consumption. Thus, buildings have a significant role on global warming, depletion of resources, and emissions. The high amount of energy consumption in buildings, mostly for heating, cooling and lighting spaces, has brought about the necessity of legislative strategies such as energy efficiency regulations, energy certification of buildings, refurbishment of existing buildings, etc. (Directive, 2002/91/EU: 1-7; Directive, 2010/31/EU: 1-23). The publication of European Directive (2002/91/EC: 1-7) represented a definitive answer in terms of building energy certification and reducing energy consumption in buildings through European Union countries. Adoption of the Directive (2010/31/EU: 1-23) (EPBD Recast), while targeting the increase of energy efficiency in buildings, has also accompanied new provisions such as cost-optimal balance between the investments involved and the energy costs saved throughout the lifecycle of the building.

By the increasing actions on the energy effi-

ciency of buildings, thermal insulation materials have become one of the key applications in promoting the energy efficiency as well as moisture and sound protection of today's structures (Korkmaz and Alacahan, 2014: 1-26). In accordance with the progress in the thermal insulation material industry and the material properties, the effect of thermal insulation on building energy performance has still been investigated in recent researches, (Aditya et al, 2017: 1352-1365; Tetey et al, 2017: 369-377; Simona et al., 2017: 393-399; Menyhart and Krarti, 2017: 203-218; Lucchi et al, 2017: 412-423; Lee et al, 2017: 1081-1088; Tetey et al, 2014: 1204-1207, Nema-tchoua et al, 2017: 170-182; Braulio-Gonzola and Bovea, 2017: 527-545; Altan Dombaycı et al, 2006: 921-928; Mohsen et al, 2001: 1307-1315). For instance, Aditya et al (2017: 1352-1365) presented a review on the recent developments of thermal insulation materials and discussed the potential reductions on energy consumption and emissions in buildings through the application of proper insulation materials. Tetey et al. (2014: 1204-1207) also highlight that as more stringent energy-efficiency standards are introduced and high performance buildings are built, more attention must be paid to the choice of building thermal insulation material. Nema-tchoua et al. (2017: 170-1827) point out the optimum levels for wall insulation in the studied tropical climate. Braulio-Gonzola and Bovea (2017:

1 [https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484\(2017\).pdf](https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484(2017).pdf)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

527-545) studied the thickness optimization of envelope insulation materials and found out that 40% reduction in energy demand can be achieved by the optimum insulation compared to regulations.

Moreover, high performance buildings with high thicknesses of insulation material may lead to higher costs and may have a greater impact on the environment, when an integrated optimization approach is not considered. Yılmaz and Oral (2018: 122-132) studied the building stock energy retrofit and analysed a thermal insulation optimization between the U value of the wall, roof, floor and the energy savings. The calculated maximum effective thicknesses for all insulation applications were then used in the energy retrofit packages. Tubelo et al. (2018: 213-227) conducted a study to explore the cost-effective envelope optimization for social housings in accordance with thermal comfort improvement. They found out a 97% potential increase in thermal comfort by nearly 50% increase in cost, where more cost-effective with a significant increase of thermal comfort levels were also possible and were therefore considered to be a more adequate solution for the context. Mangan and Oral (2016: 362-376) evaluated the energy, economic and environmental performances of residential buildings through improvement measures such as insulation level, glazing, solar control, and so

on. Thus, it is obvious that, determination of the optimized envelope solution for a high performance building is a multiple criteria decision-making problem, since the envelope parameters have a significant impact on energy, cost, and environmental performances of buildings.

Within the building typologies, social housings come into prominence with the requirements of lower investment costs for investors and lower levels of energy consumption for users. In addition, a higher level of environmental performance should also be considered in social housings to be a model for the public. This study proposes an approach for decision making on high performance social housing design. The study is unique by integrating the cost optimality in EPBD Recast (Directive, 2010/31/EU: 1-23) and the environmental criteria in a decision making model for Turkey. Particularly, housings as conditioned for 24 hours, require a proper level of thermal insulation. In this study, methodology is specified for a multiple criteria decision making on thermal insulation material selection and the impact of selection of the thermal insulation material on the performance of social housing is investigated.

RESEARCH METHOD

Building design, as a process of decision making involves multiple decision makers

such as investors, landlords, designers, experts, and so on where each decision maker, from different points of view, targets the success of the project with different concerns. This paper proposes a multiple criteria decision-making approach for the selection of thermal insulation material in high performance social housing design. The methodology of the proposed approach is summarized in Figure 1. The main steps of the methodology are:

- Determination of the archetype for analysis,
- Parameterization of the archetype with determined independent variables,
- Building performance calculations in terms of energy, cost and environmental criteria,
- Multiple criteria decision-making.

The steps of the methodology are systematically explained in the following sections from 2.1 to 2.4.

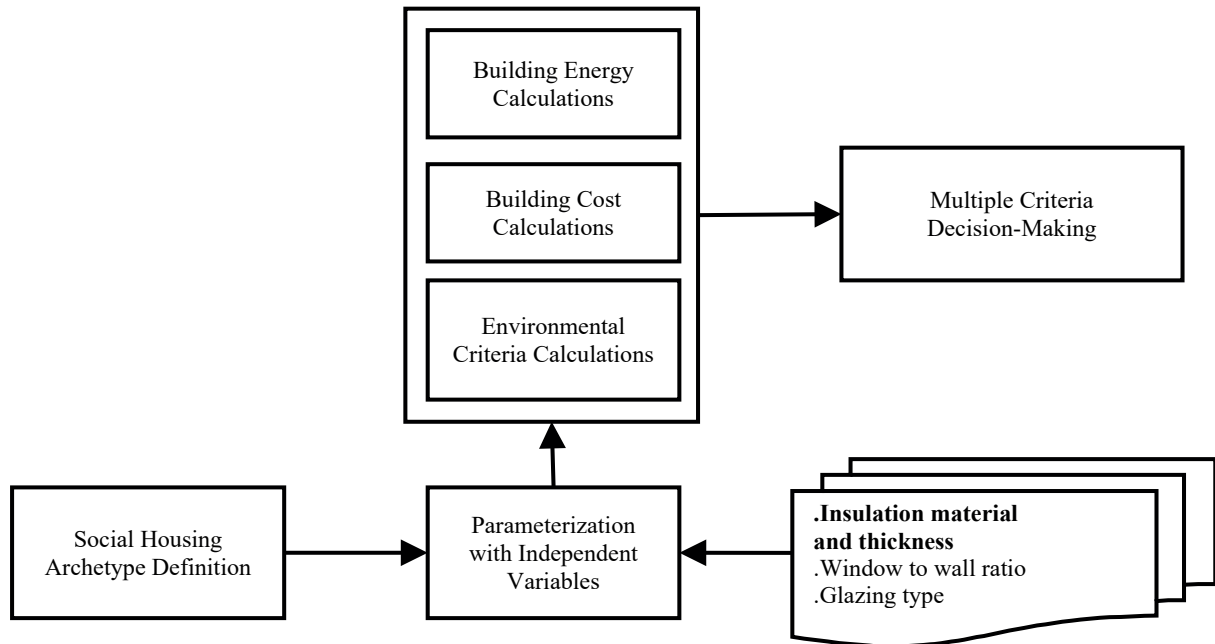

Figure 1. Flowchart of the Proposed Methodology

Description of the Social Housing Archetype

The case study building is an archetype of

social housings which is commonly applied in Turkey. The archetype is composed of 11 residential floors. Each floor comprises 320

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

m² conditioned area (80 m² per apartment unit and 55 m² unconditioned area). Typical

floor plan and thermal zoning of the typical floor is given in Figure 2.

Figure 2. Typical Floor Plan of the Case Study Building (on the left) and the Thermal Zones of the Typical Floor (on the right)

The archetype was defined with the reference values for envelope elements in order to represent a base case. Reference values were obtained from the National Building Energy Performance Calculation Methodology – Ref-

erence Building Description document (BEP-TR, 2008: 1-11). Window and wall properties of the base case archetype are given in Table 1 and Table 2, respectively.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 1. Transparent Component Thermal and Optical Properties

Glazing type	U Value (W/m ² K)	Solar heat gain coefficient (0-1)	Visible transmittance (0-1)
Exterior Window	2.40	0.70	0.80

Table 2. Opaque Component Thermal Properties

Opaque component	Material	Thickness (m)	Conductivity (W/mK)	U Value (W/m ² K)
Exterior Wall	Plaster	0.020	0.970	U _{extwall} =0.57 [22]
	Insulation	0.060	0.035	
	Aerated brick	0.190	0.500	
	Gypsum plaster	0.020	0.970	

Determination of the Independent Variables

In this methodology, criteria for the evaluation of the thermal insulation material selection are the effect of the thermal insulation material on the life cycle energy consumption on life cycle building costs, and on the environmental performance.

The parameters of thermal insulation materials and the required considerations are well

explained by Sezer (2016: 88-96) in four steps such as selection of insulation material, determination of insulation thickness, insulation type, and insulation application. Commonly applied thermal insulation materials, such as expanded polystyrene (EPS), extruded polystyrene (XPS), rockwool (RW), glasswool (GW), and cellular glass (CG) are investigated within the decision making approach. Properties of the investigated thermal insulation materials are given in Table 3.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 3. Thermal Insulation Material Parameters

Thermal Insulation Material Name	Thermal Conductivity (W/mK)	Density (kg/m ³)	Specific Heat (J/kgK)	Thickness Alternatives (m)
Extruded Polystyrene (XPS)	0.032	30	1300	0.04, 0.08, 0.12, 0.16, 0.20
Expanded Polystyrene (EPS)	0.035	20	1250	0.04, 0.08, 0.12, 0.16, 0.20
Cellular Glass (CG)	0.035	90	900	0.04, 0.08, 0.12, 0.16, 0.20
Glasswool (GW)	0.040	60	1000	0.04, 0.08, 0.12, 0.16, 0.20
Rockwool (RW)	0.040	120	900	0.04, 0.08, 0.12, 0.16, 0.20

In addition to the variety of thermal insulation materials, a variation in other design parameters may also change the performance of the thermal insulation material in terms of energy, cost, and so on. Thus, other envelope parameters such as the window to wall ratio and glazing type are considered to be other independent variables in order to compose a

whole approach for the envelope. Window glazing types that are investigated and their properties are given in Table 4. Window to wall ratios for the envelope are considered to be 30%, 40% and 50%. Orientation was not taken into consideration in this study as an independent variable. The orientation of the current case is as signified in Figure 2.

Table 4. Window Glazing Thermal and Optical Properties

Glazing type	U Value (W/m ² K)	Solar heat gain coefficient (0-1)	Visible transmittance (0-1)
Glazing 01* (TS 825, 2008: 30)	2.40	0.70	0.80
Glazing 02	1.60	0.70	0.80
Glazing 03	0.60	0.60	0.70

* Reference Window

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Calculation of the Dependent Variables

Dependent variables of the study are determined as the energy, cost and environmental performances varying according to the independent variables. It was assumed that these criteria can represent a decision making group which is composed of architects, mechanical engineers, contractors and investors. On the other hand, other criteria such as fire safety or structural strength were not considered in this study in order to limit the decision making perspective within the EPBD scope. The criteria that are included in this approach as dependent variables, and the methodology to calculate the effect of the material on these criteria, are explained in detail in the following section.

Methodology for Energy Calculations

Effect of the material selection on the energy performance of the building is calculated through the life cycle energy consumption of the case building for a 30 year life span. Energy consumption is calculated through the Energy Plus simulation tool, on an hourly basis, with 6 time steps per hour. Conduction transfer function algorithm is used for heat balance calculations, with TARP algorithm for inside and DOE-2 algorithm for outside surface convection calculations.

This study evaluates only the temperate dry climate region of Turkey. Temperate-dry climate region, which is represented by the capital city of Ankara was selected for this study. The temperate-dry climate region studied in this paper and its related information is given in Table 5.

Table 5. Temperate-Dry Climate Region

Climate region	City	Latitude (deg)	Longitude (deg)	Elevation (m)
Temperate-dry	Ankara	40.12	32.98	949

It is assumed that four people are living in each apartment unit. Average lighting power density is fixed to 6 W/m² for each apartment unit, with an additional 5 W/m² electronic equipment load. Since the building is a new construction, infiltration is considered to be low as 0.2 ach for apartment units and 0.5 for

unconditioned zones such as the apartment hall.

In this study, it is considered that the case building is mechanically operated for heating and cooling through 24 hours. Set-point temperatures of the building are assumed as 20°C for heating and 26°C for cooling. Heat-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ing is provided by a central boiler. Cooling is provided by unit packaged terminal air conditioners, and ventilation is provided naturally, related with the occupancy schedule.

Methodology for Cost Calculations

Effect of the material selection on the cost performance of the building is calculated through the life cycle costs of the case building for 30 a year life span. Life cycle costs are calculated by the methodology presented in (CEN, 2007: 5-15).

(CEN, 2007: 5-15) introduces global cost (C_G) as given in Equation (1), as a sum of annual costs (C_a), such as operation, maintenance, replacement, (with reference to the beginning year) and investment costs (C_I). Moreover, residual value ($V_{T-f(j)}$) within the calculation period (T) is subtracted from the sum of all other costs. The present value factor ($f_{pv}(n)$) is used to transform the sum of first year to the nth year annual costs to a current (today) value.

$$C_G(T) = C_I + \sum_{i=1}^T (C_{a(i)} \times f_{pv}(i)) - \sum_{j=1} V_{T-f(j)} \quad (1)$$

In order to calculate the present value factor by using Equation (2), the inflation rate (R_i) and the nominal interest rate (R) must be

acquired to compute the real interest rate (R_R) as expressed by Equation (3) (CEN, 2007).

$$f_{pv}(n) = \frac{1 - (1 + R_R)^{-n}}{R_R} \quad (2)$$

$$R_R = \frac{R - R_i}{1 + R_i} \quad (3)$$

In this methodology, only the envelope costs are considered for investment costs (C_I), in order to make a comparison between the scenarios due to changes in the independent

variables. Envelope costs are evaluated in two parts as the wall and the windows. Figure 3 represents the opaque envelope component costs, in terms of Turkish Lira (TL) per m²,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

with different thermal insulation materials and thicknesses. Opaque component costs per m² were calculated based on the unit costs including the construction and labour costs.

Window costs are calculated as 60 TL/m², 75 TL/m², and 125 TL/m² for windows with glazing type 01, 02, and 03, respectively.

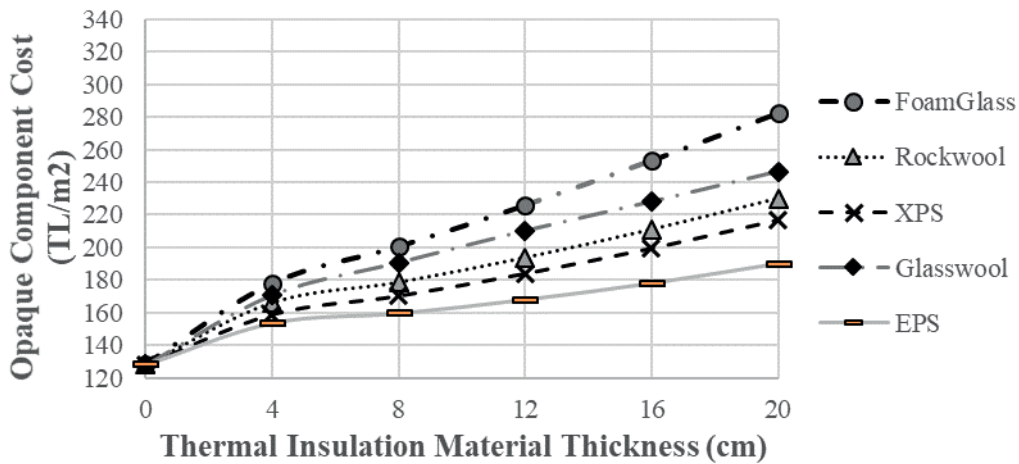

Figure 3. Building Opaque Wall Costs with Different Thermal Insulation Materials and Thicknesses

Methodology for Environmental Performance Calculations

The effect of the material selection on the environmental performance of the building is calculated through the embodied carbon (kg-CO₂e/kg) and embodied energy (MJ/kg) of

the materials.

A literature review and technical data sheets are used to obtain information on embodied carbon and embodied energy levels of materials. Table 6 presents the embodied carbon and embodied energy levels of materials.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 6. Environmental Performance Values of the Thermal Insulation Materials

Thermal Insulation Material Name	Embodied Carbon (kgCO ₂ eq/kg)	Embodied Energy (MJ.e/kg)
Extruded Polystyrene (XPS) ²	5.37	70.80
Expanded Polystyrene (EPS) ³	2.55	88.60
Cellular Glass (CG) ²	0	27.00
Glasswool (GW) ²	1.35	28.00
Rockwool (RW) ²	1.05	16.80

Methodology for Multiple Criteria Decision Making on Alternatives

Decision making, as a cognitive process of selecting an option or multiple options among several alternatives, can be addressed as a problem-solving method within a situation. In other words, decision making is described as the study of identifying and choosing alternatives based on the values and preferences of the decision maker⁴. Since there may be several alternative choices to be considered, decision making focuses on selection of the one that best fits with the aim, objectives, and limitations.

Before taking the steps of a decision making process, it is important to identify the decision maker(s) and stakeholder(s) in the pro-

cess, the structure of the problem, variables and the alternatives, and which model would best fit to the problem's situation. In a decision model where only one optimal solution is obtained, the result may not be satisfactory and explanatory from the points of view of multiple decision makers. It is also discussed by Wang et al. (2005: 1512–25) that, a mismatch between a specific optimization model and design practice may occur in terms of variables such that the exact thermal resistance value of a window may not exist in the market or a given time lag of a wall may not correspond to the solution of the designer.

Multi-criteria decision making (MCDM) methods deal with the process of making decisions in the presence of multiple objectives, (Pokehar et.al, 2004: 365-81). Objectives can be qualitative or quantitative, with the same or different levels of dependency. A MCDM can be either multi-attribute decision making (MADM) or multi-objective decision making (MODM). MADM problems are dis-

2 http://www.jackoninsulation.com/uploads/tx_wwdownloads/XPS_Foam_Insulation_Jakodur_plus_03.pdf

3 <http://www.greenspec.co.uk/building-design/embodied-energy/>

4 <http://www.virtualsalt.com/crebook5.html>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tinguished from MODM problems, which involve the design of a “best” alternative by considering the trade-offs within a set of interacting design constraints, (Baker, D., et al., 2002: 1-40). MADM is based on selecting the best alternative by ranking a finite number of alternatives, where MODM is expressed by a continuous function.

There are numerous MADM methods, representing different mathematical approaches. However, MADM methods have common characteristics such as there are multiple alternatives with multiple attributes. In addition, generally all MADM methods require information regarding the relative importance

of each criterion. Many of the MADM methods have a complex mathematical structure so that there are difficulties in the application of such methods in the building sector where the stakeholders are not experts in the field of decision making. The weighted Sum Method (WSM) is the selected MCDM method for this study, due to its simplicity of application. WSM is a MADM ranking method, where the best alternative is selected by the sum of n number of criteria ranking weights within m alternatives. It can be expressed by the following equation, where a and w are the actual value and weight factor of the jth criteria given for the ith alternative, respectively.

$$A_{WSM} = \text{Max} \sum_i^j (a_{ij}w_j) \quad (1)$$

In the methodology, all scenarios occurring by parameterization are calculated in terms of life cycle cost and primary energy consumption through the 30 years life span. Cost optimal point is determined through the EPBD methodology and the efficient frontier cases are obtained for each insulation material, which are the optimal alternatives that demonstrate the highest energy efficiency with the lowest cost. It is considered that the frontiers are the dominant cases of each insulation material alternative set, thus alternatives

which are not frontier are eliminated in the methodology. Moreover, frontier alternatives beyond the cost optimal point are listed with high performance building design criteria as: investment cost, primary energy consumption, and environmental performance values for the multiple criteria decision making.

Another common characteristic of MADM methods is that, the attributes may have different units of measurements. In this case, in order to be compared with each other, all criteria values are normalized with a “min-max normalization” technique in order to obtain

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

comparable data. The equation (2) used for the min-max normalization is given below. According to the equation, the difference between the value (x) and the minimum value of the data set is divided to the difference be-

tween the maximum and the minimum value of the data set and the normal. So that, the maximum value was normalized to 1, where the better alternatives have a value between 0 and 1.

$$x' = \frac{x - \min(x)}{\max(x) - \min(x)} \quad (2)$$

Further, normalized values of criteria were summed in order to obtain the total score of the alternatives. In this step, weighting factors of each criteria were considered as equal. Fi-

nally, best alternatives are determined for the decision maker, in order to develop a building design with high performance. Steps of the decision making approach are represented as a flow chart in Figure 4.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

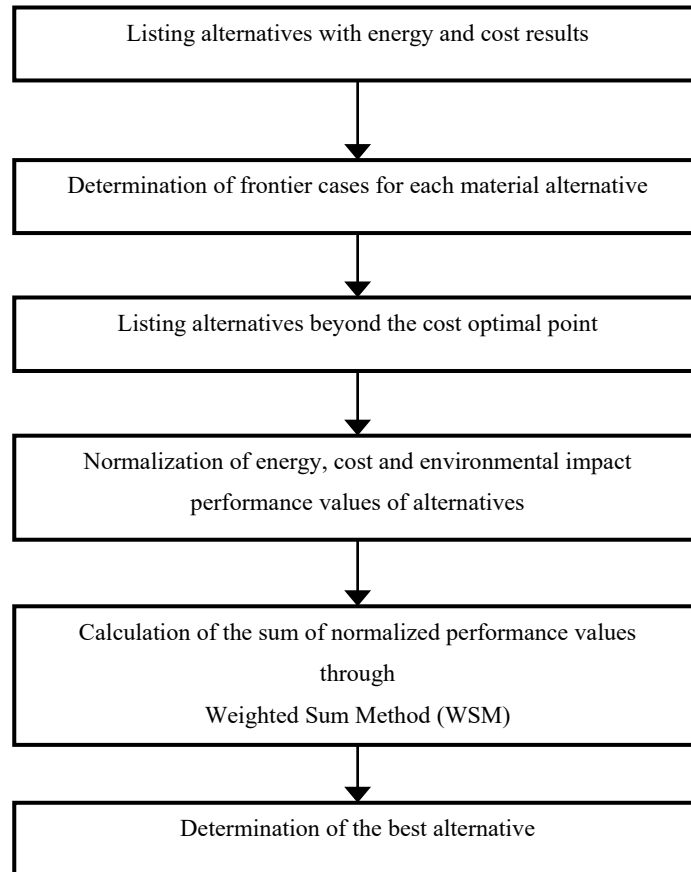

Figure 4. Methodology of the Decision Making Process

RESULTS

The analyses were done on a social housing archetype, considered to be situated in temperate-dry climatic region of Turkey. Five thermal insulation materials, five thickness variations, with three glazing types and three window to wall ratios were analysed resulting in a total of 225 scenarios.

Listing the 225 alternatives with energy and cost results are represented in Figure 5, be-

low. The current requirement level (base case with reference values), cost optimal level and the highest energy efficiency levels are also marked in Figure 5, in order to determine the key values of the outputs. According to the results, primary energy consumption varies between 124.01 kWh/m².a and 170.62 kWh/m².a, where the life cycle cost varies between 588.5 TL/m² and 725.36 TL/m² for a 30 year life span. The cost optimal case has a 130.89 kWh/m² primary energy consumption and

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

588.5 TL/m².a LCC, where the energy efficient case has a 124.01 kWh/m².a energy consumption and 625.21 TL/m² LCC. Besides, the current requirement level has a 167.18 kWh/m².a energy consumption and 642.68 TL/m² LCC.

Properties of the cost optimal, highest energy

efficient and current requirement levels are also highlighted in Figure 5. According to the results, the cost optimal and the highest energy efficient level have triple glazing with 12cm EPS and 20cm XPS, respectively. The cost optimal insulation level is determined as 12 cm for EPS and 8 cm for XPS, rock wool, glass wool and foam glass.

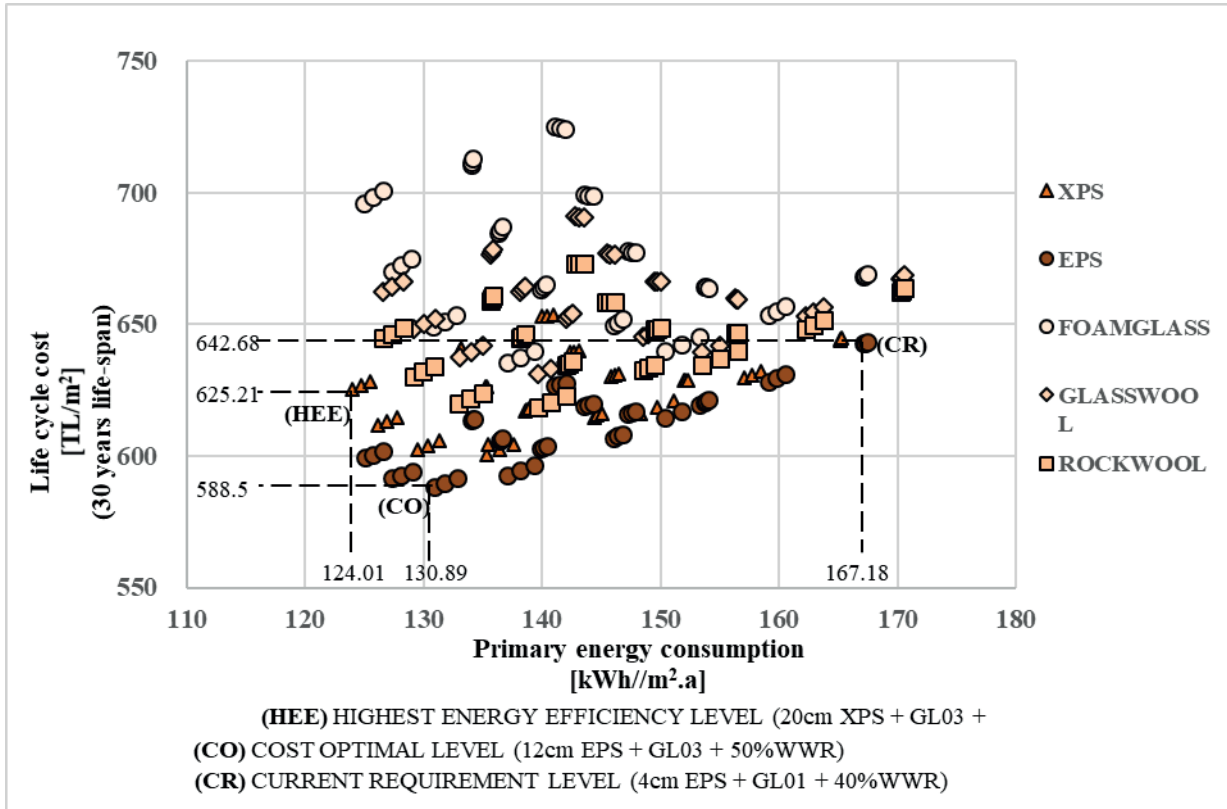

Figure 5. Primary Energy Consumption and Life Cycle Cost of 225 Alternatives

In the second step, the efficient frontiers of each insulation material are determined. The efficient frontiers are computationally determined within the two data fields (primary

energy consumption and life cycle cost) as described below:

- the alternatives are sorted by life cycle cost and ranked by energy consumption.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

on the efficient frontier.

- if the ranking of the alternative n is higher than the previous and highest rank so far, then it lies on the efficient frontier.
- if the ranking is less, then it does not lie

Figure 6 represents the life cycle energy consumption and cost calculation results of 19 efficient frontier cases within the 225 alternatives.

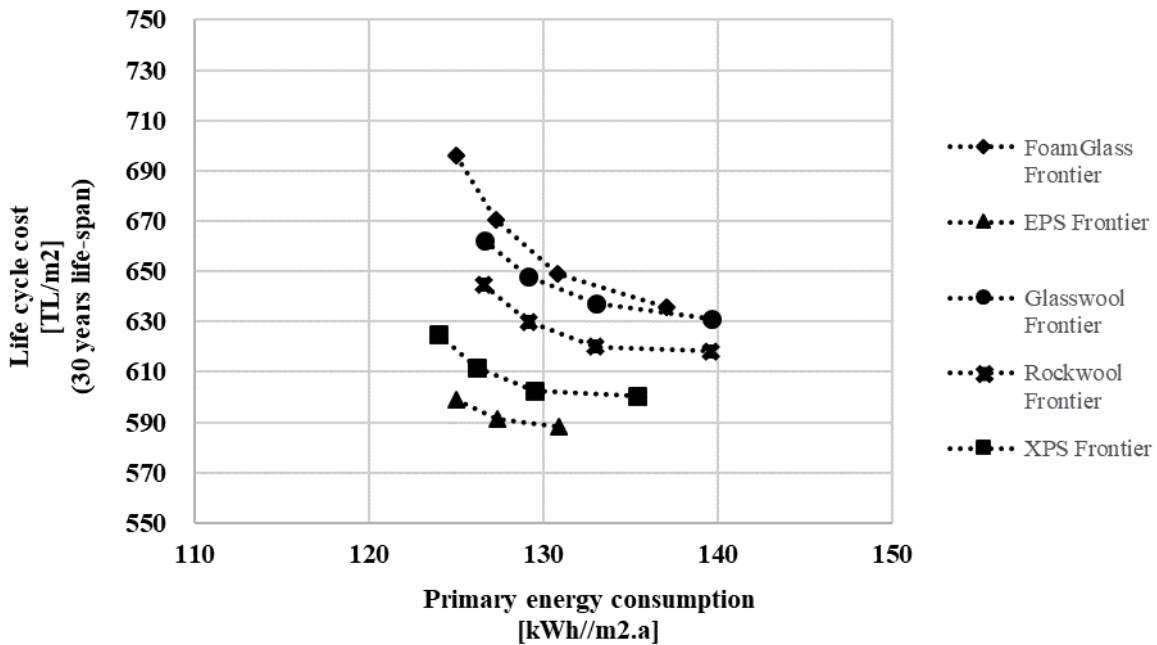

Figure 6. Primary Energy Consumption and Life Cycle Cost of Efficient Frontiers

According to the efficient frontiers, the primary energy consumption varies between 124.01 kWh/m² and 139.67 kWh/m². In comparison with the current requirement level, all frontiers occur above the requirement level. Moreover, the life cycle cost of the frontiers varies between 695.99 TL/m² and 588.49 TL/m². Thus, the alternatives that are selected through the efficient frontier method represent a wide range with a high performance

in terms of either energy or cost. In the third step, frontiers are eliminated according to the cost optimal threshold level determined in the first step.

A total of 13 out of 19 frontiers, which are beyond the threshold (cost optimal point) are determined and listed in Table 7 below. According to Table 7, the selected frontiers have an insulation thickness between 12cm and

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

20cm with a variation of five insulation materials. Additionally, the U values of the frontiers vary between 0.15 W/m²K and 0.31 W/m²K. All cases have W03 window type and 50% window to wall ratio significantly.

In the fourth step, 13 alternatives were listed with decision making criteria as investment cost, primary energy consumption and environmental performance values. To compare with each other, all criteria values are normalized by the equation (2). Further, normalized values of criteria were summed in order to

obtain the total score of the alternatives. In this step, weighting factors of each criterion was considered to be equal.

The results of the WSM are given in Figure 7, also showing the distribution of the performance criteria values. The total WSM score varies between 0.904 (best alternative) and 1.574 (worst alternative). It is clear that the order of the frontiers is significantly changed by the environmental performance effect. The frontiers are ordered according to the total WSM score in Figure 7.

Table 7. Independent Variables of Efficient Frontiers beyond the Cost Optimal Level

Alternatives	Insulation Material	Insulation Material Thickness (cm)	Window Type	Window to Wall Ratio (%)
1 F*	XPS	20	Window type 03	50
2 F	Foamglass	20	Window type 03	50
3 F	EPS	20	Window type 03	50
4 F	XPS	16	Window type 03	50
5 F	Rockwool	20	Window type 03	50
6 F	Glasswool	20	Window type 03	50
7 F	Foamglass	16	Window type 03	50
8 F	EPS	16	Window type 03	50
9 F	Rockwool	16	Window type 03	50
10 F	Glasswool	16	Window type 03	50
11 F	XPS	12	Window type 03	50
12 F	Foamglass	12	Window type 03	50
13 F**	Rockwool	12	Window type 03	50

* U Value: 0.15 W/m²K ** U Value: 0.28 W/m²K

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Results indicate that, when the environmental criteria are considered with the proposed methodology, the highest energy efficient case (1F: 20cm XPS) moved to 4th position with its

WSM score. On the other hand, the best alternative of the WSM (3F: 20cm EPS) becomes significant with its low life cycle cost.

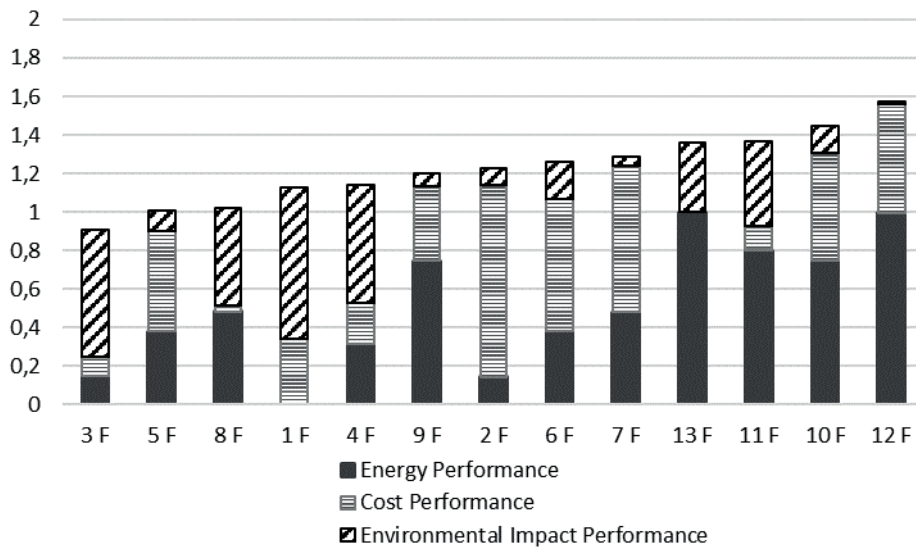

Figure 7. WSM Score Distribution According to the Performance Criteria

Within the 13 frontiers, when high energy performance is targeted, either the cost or the environmental criteria become significantly dominant, highlighting that if a high insulation level has a good environmental performance then it requires higher costs and if the cost performance is good then it has a high environmental impact. This indicates that, the methodology substantially affects the decision making by considering multiple criteria.

When the best alternatives of the decision making are analysed, it is observed that rock wool and glass wool occur frequently with

mostly 12cm, 16cm and 20cm thicknesses. Moreover, foam glass insulation, which generated the highest frontier in the second step, comes into prominence by its environmental performance, as seen in Figure 7.

From another point of view, the 8F case (16cm EPS) is significant with the balance between the environmental and energy performance scores. Besides, this case is also significant with its low LCC (2nd lowest LCC case). Thus, 8F becomes significant by the harmony of three performance scores, in addition to its total WSM score. Since the total WSM score

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

of the first three alternatives are close to each other, it can be determined that the 8F has a higher performance by its sub-scores balance.

In addition, prominent alternatives of the decision making commonly comprise window type 3, with 50% window to wall ratio, presenting the importance of the window type selection together with the opaque wall design. When high thickness of thermal insulation is considered, the cost of opaque walls becomes significant and should be evaluated with the whole envelope design.

CONCLUSION

Estimation of building performance might be essential in building projects where the indicators of building performance are crucial. Housings, which are buildings such as apartments or units assigned for residence, are one of the main cases, since the amount of housing stock within the whole building stock has a great amount. As analyzed, urbanization and social housings has an important impact on the embodiment of 'housings'.

The requirements of social housings such as low investment costs for states and low operating costs for low-income group occupancies signify the importance of performance estimation for social housings.

The results indicate that proper decision making in the selection of thermal insulation mate-

rials for buildings, with different environmental and economic attributes, ensures higher performances for buildings. The proposed approach influences the selection of the best alternative, which allows the personal preferences of the decision maker without digressing from the scope of EPBD.

The study was limited with 5 insulation materials and total 225 scenarios. An extension on the number of materials, so that the attributes, will enrich the results of the study.

It is clear that the methodology used in multiple criteria decision making and the weighting factors of the criteria are quite substantial and effective on the results of the decision. The study should be improved by assigning different weighting factors to decision making criteria, in order to identify the deviations due to the different weighting factors. Further studies can also be conducted with different decision making methods, and variations of the criteria and weighting factors can be analysed.

REFERENCES

ADITYA, L., MAHLIA, T.M.I., RISMAN-CHI, B., NG, H.M., HASAN, M.H., METSELAAR, H.S.C., MURAZA, O., ADITIYA, H.B., (2017). A review on insulation materials for energy conservation in buildings. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 73, 1352-1365. doi:10.1016/j.rser.2017.02.034

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- ALTAN DOMBAYCI, Ö., GÖLCÜ, M., PANCAR, Y., (2006).** Optimization of insulation thickness for external walls using different energy-sources. Applied Energy, 83, 921-928
- BAKER, D., BRIDGES, D., HUNTER, R., JOHNSON, G., KRUPA, J., MURPHY, J. AND SORENSON, K., (2002).** Guidebook to Decision Making Methods, WSRC-IM-2002-00002, Department of Energy, USA, 1-40. http://emi-web.inel.gov/Nissmg/Guidebook_2002.pdf
- BRAULIO-GONZOLA, M., BOVEA, M.D., (2017).** Environmental and cost performance of building's envelope insulation materials to reduce energy demand: Thickness optimization. Energy and Buildings, 150, 527-545
- BISWAS, K., SHRESTHA, S.S., BHANDARI, M.S., DESJARLAIS, A.O., (2016).** Insulation materials for commercial buildings in North America: An assessment of lifetime energy and environmental impacts. Energy and Buildings, 112, 256-269
- CEN [EUROPEAN COMMITTEE FOR STANDARDIZATION], (2007).** EN ISO 15459:2007. Energy performance of buildings – Economic evaluation procedure for energy systems in buildings. Brussels: Belgium; 2007, p.5-15
- DIRECTIVE 2002/91/EU.** the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the Energy Performance of Buildings, 1-7
- DIRECTIVE 2010/31/EU.** the European Parliament and the Council of 19 May 2010 on the Energy Performance of Buildings (recast), 1-23
- KORKMAZ, M., ALACAHAN, N.D. (2014).** Financial research of efficiency of insulation systems about heat, moisture and sound in physical protection of today's structures. International Refereed Journal of Design and Architecture, Issue: 01, vol.01, 1-26
- LEE, J., KIM, J., SONG, D., KIM, J., JANG, C., (2017).** Impact of external insulation and internal thermal density upon energy consumption of buildings in a temperate climate with four distinct seasons. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 75,1081-1088
- LUCCHI, E., TABAK, M., TROI, A., (2017).** The “Cost Optimality” Approach for the Internal Insulation of Historic Buildings. Energy Procedia, 133,412-423
- MAHLIA, T.M.I., IQBAL, A., (2010).** Cost benefits analysis and emission reductions of optimum thickness and air gaps for selected insulation materials for building

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

walls in Maldivs. Energy, 35, 2242-2250

MANGAN, S.D., ORAL, G.K., (2016). Assessment of residential building performances for the different climate zones of Turkey in terms of life cycle energy and cost efficiency. Energy and Buildings 110, 362-376

MENYHART, K., KRARTI, M., (2017). Potential energy savings from deployment of Dynamic Insulation Materials for US residential buildings. Building and Environment, 114,203-218

MOHSEN, M.S., AKASH, B.A., (2001). Some prospects of energy savings in buildings. Energy Conversion and Management, 42, 1307-1315

NEMATCHOUA, M.K., RICCIARDI, P., REITER, S., YVON, A., (2017). A comparative study on optimum insulation thickness of walls and energy savings in equatorial and tropical climate. International Journal of Sustainable Built Environment, 6, 170-182

POKEHAR, S.D., RAMACHANDRAN, M., (2004). Application of multi-criteria decision making to sustainable energy planning – A review. Renewable and Sustainable Energy Reviews 2004;8 :365-81

SEZER, F.Ş. (2016). Parameters that effect efficiency in heat insulation and a sugges-

tion for system design for heat insulation applications in Turkey. International Refereed Journal of Design and Architecture, 09, 88-96

SIMONA, P.L., SPIRU, P., ION, I.V., (2017). Increasing the energy efficiency of buildings by thermal insulation. Energy Procedia, 128,393-399

TETTEY, U.Y.A., DODOO, A., GUSTAVSSON, L., (2014). Primary energy implications of different wall insulation materials for buildings in a cold climate. Energy Procedia, 61, 1204-1207

TETTEY, U.Y.A., DODOO, A., GUSTAVSSON, L., (2017). Effects of different insulation materials on primary energy and CO2 emissions of a multi-storey residential building. Energy and Buildings, 82, 369-377

TS 825 (2008). Thermal Insulation Regulation for Buildings. May 2008, p.30

TUBELO, R., RODRIGUES, L., GILLOTT, M., SOARES, J.C.G., (2018). Cost-effective envelope optimization for social housings in Brazil's moderate climates zones. Building and Environment 133, 213-227

TURKEY (BEP-TR) REFERENCE BUILDING DEFINITION GUIDELINE, (2008). Turkish Ministry of Public Works

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:341 K:469

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

and Settlement, Building's Energy Performance of, Official Gazette, No: 27075, p.1-11

WANG, W., ZMEUREANU, R., RIVARD, H., (2005). Applying multi-objective genetic algorithms in green building design optimization, Building and Environment 2005;40:1512–25.

YILMAZ, Y., ORAL, G.K., (2018). An approach for an educational building stock energy retrofits through life-cycle cost optimization. Architectural Science Review, 61:3,122-132 doi:10.1080/00038628.2018.1447438

YLMEN, P., MJÖRNELL, K., BERLIN, J., ARFVIDSSON, J., (2017). The in-

fluence of secondary effects on global warming and cost optimization of insulation in the building envelope. Building and Environment, 118, 174-183

İNTERNET KAYNAKLARI

[https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484\(2017\).pdf](https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484(2017).pdf) (E.T. 16.10.2018)

http://www.jackoninsulation.com/uploads/tx_wdownloads/XPS_Foam_Insulation_Jakodur_plus_03.pdf (E.T. 16.10.2018)

<http://www.greenspec.co.uk/building-design/embodied-energy/> (E.T. 16.10.2018)

<http://www.virtualsalt.com/crebook5.html> (E.T. 16.10.2018)

MEKÂN TASARIMCISI İÇİN ÇİZME EYLEMİNİN BİLİNCİ: ÇİZİM ARAÇLARI-ORTAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ¹

CONSCIOUS OF DRAWING FOR SPATIAL DESIGNER: EVALUATION OF DRAWING TOOLS-ENVIRONMENTS

Özge KANDEMİR¹, Fırat KÜÇÜKERSEN²

¹ Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Eskişehir / Türkiye

² İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul / Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-7999-5845¹, 0000-0002-5795-7300²

Öz: Amaç: Doğal ve çoğunlukla içten gelen insani bir tepki olarak açığa çıkan çizme, tasarımda problem çözme sürecinin parçası ya da sonuç ürünün dışavurumu olabilmektedir. Çalışmada çizme eylemi özü gereği, tasarım disiplini ve mekân tasarımı için bir düşünme aracı-ortamı olarak değerlendirilmektedir. Çalışmanın amacı, çizme eyleminin özüne ve bu yönde tasarım süreci için barındırdığı anlamsal-işlevsel özelliklerin ne olduğuna yönelik farkındalığın mekân tasarımcısı için yaratılmasıdır. Bu farkındalığın çeşitlenen çizim ortam- araçlarının tasarım sürecinde eleştirel biçimde değerlendirilmesinin önünü açacağı düşünülmektedir. **Yöntem:** Çalışmada literatür taramalarından elde edilen veriler değerlendirmeye alınmış, geçmişten günümüze kadar çizme eylemine ve çizim ortam-araçlarına yönelik yapılan sorgulamalardan yararlanılmıştır. Burada teoriye yönelik nicel araştırma yöntemleriyle oluşturulmuş çalışmalar ve de tasarımcıların nitel araştırma yöntemleriyle elde edilen konuyla ilgili söylemleri ön plana çıkıştır. **Bulgular:** Elde edilen veriler ilk olarak “Çizme Eyleminin Bilinci”, “İnsan Neden Çizer?” ve “Tasarımcı-Mekân Tasarımcısı Neden Çizer” başlıkları altında gruplandırılarak incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler tasarımcılar için Düşünme-Tasarlama-Çizme eylemleri arasındaki görünmez ilişkilerin ortaya çıkarılmasına yönelik olmuştur. Böylelikle günümüzde açığa çıkan çizime dayalı temsil biçimlerine eleştirel olarak yaklaşılması ve mekân tasarımcısının bu araçları-ortamları nasıl algılaması-kullanması gerektiğine yönelik bir sorgulama ortamının yaratılması mümkün kılınabilmiştir. **Sonuç:** Çalışma, elde edilen veriler ışığında çizme ve tasarlama eyleminin özde düşünme eylemiyle ilişkili olup, ürün değil anlam yaratmaya yöneldiğine dikkat çekmeye çalışmıştır. Tasarlama eyleminin bir düşünme eylemi olarak gerçekleşmesinde çizmenin rolü üzerinde durmuş, bu yönde geleneksel çizime ve modern temsil biçimlerine olanak tanıyan araç ve ortamlar eleştirel olarak incelemiştir. Burada tasarlama eyleminin, günümüzde algılanış biçimine yönelik gerçekleştirilebilmesi için her ikisini de barındıran çoklu temsil biçimlerinin varlığına dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çizme Eylemi, Çizim Ortam ve Araçları, Mekân Tasarımı

Abstract: Aim: Drawing, which is a natural and mostly inherent human response, can be a part of the problem-solving process or an expression of the final product. In the study because of its essence, the act of drawing is considered as a thinking tool-media for design discipline and spatial design. This study aims to create awareness on the spatial designer about the essence of the act of drawing and its semantic-functional features for the design process. It is thought that this awareness will lead to a critical evaluation of the various drawing tools-media in the design process. **Method:** Thus, the data obtained from the literature surveys are evaluated in this study. Reviews on the act of drawing and drawing tools-media from past to present have been utilized. In here, some studies based on quantitative research methods and expressions belonged to designers and obtained by qualitative research methods are came forward. **Results:** The data obtained are evaluated by being grouped under the headings of “Conscious of Drawing”, “Why People Draw?” and “Why Designer-Spatial Designer Draws”. The evaluations aim to reveal the invisible relationships between the acts of Thinking-Design-Drawing for the designers.. In this way, it is seen that it is possible to create a questioning environment about how the spatial designer should perceive and use these tools-media. **Conclusion:** The study tries to draw attention to the fact that the act of drawing and design are related to thinking and to create meaning instead of a product by means of the data obtained. In the study, the role of drawing for the realization of design as an act of thought is emphasized. In this respect, the tools and environments, which enable the traditional drawing and modern forms of presentation to exist, are critically analyzed. In there It is pointed out that multiple forms of representation involve both of them in order to realize the act of design in terms of the way perceived today.

Key Words: The Act of Drawing, Drawing Tools and Environments, Spatial Design

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.7

- (1) Sorumlu Yazar: Özge KANDEMİR, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Eskişehir / Türkiye, ozgekandemir@eskisehir.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 10.09.2018, Düzeltme Tarihi / Revision: 22.03.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Type of article: Araştırma ve İnceleme / Research and Application, Çıkar Çatışması - Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None Ethics Committee Report Unavailable

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Doğal ya da yapay, içten gelen ya da dış faktörlerle açığa çıkan bir eylem olarak çizme, salt çizgisel bir iz bırakmanın ötesine geçmektedir. Toplumsal-kültürel pek çok konuda görev üstlenen çizgisel ifadeler, mağara duvarlarından sanat galerilerine; yaşamsal eylemlerden sanatsal faaliyetlere bilinçli ya da dürtüsel bir biçimde açığa çıkabilmektedir. Berger (2013: 158)'in ifadesiyle bir şey çizmek için duyulan ilk dürtü insanın araştırma, haritada yer gösterme, bazı şeylerin yerini belirleme ve kendi yerini bulma ihtiyacından kaynaklanmıştır. Ele alınan çalışma bunun gibi ihtiyaçlardan hareketle, insanın neden çizdiğini; tasarımcı ve mekân tasarımcısı için çizme eyleminin, özünde hangi anlam ve işlevleri barındırdığını; çizme eyleminin bilincine yönelik farkındalığın yeniden yakalanması hedefiyle incelemiştir. Çizme eyleminin ve çizime dayalı temsil biçimlerinin tasarımı mekân tasarımı ve tasarımcılar için önemi incelenerek, günümüz tasarımlarında ve tasarım sürecinde mevcut potansiyelinin ne derece etkin kullanılabildiği sorgulanmıştır. Teknolojinin gelişimiyle birlikte çeşitlenen bilgisayar araçları ve ortamlarının sunduğu çizime dayalı yöntemler değerlendirmeye alınarak, tasarlama sürecindeki rolleri eleştirel olarak incelenmiştir. Elde edilen verilerle tasarım disiplininde çizimin, tasarım düşüncesinin gelişimine katkı sağlayan, onu açığa çıkaran ve

özgün yollarla temsiliyetini sağlayan bir ifade biçimi olarak ön plana çıktığı ortaya konulmuş, çizim temsil biçimlerinden olan serbest el çizimi, bilgisayar destekli çizim ve de her iki temsil biçimini barındıran melez yöntemler mekân tasarımcısına yönelik olarak değerlendirilmiştir.

AMAÇ

Ching'e göre çizme; el becerisinden öte bir şey olup yalnızca görebilme değil, imgeleri yeniden gözümüzde canlandırabilme yetimize de dayanan görsel bir “düşünce süreci” haline gelmektedir (Ching, 2016: 10). Bu noktada bu süreci yalnızca zihindeki bir görüntünün dışa aktarımı ya da bir ifade biçimi olarak tanımlamanın da yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu çerçevede ele alınan çalışmadaki öncelikli amaç, çizme eyleminin özü ve bu yönde tasarım süreci için barındırdığı anlamsal ve işlevsel özelliklerin ne olduğuna yönelik farkındalığın mekân tasarımcısı için yaratılmasıdır. Bu farkındalık temelde “Çizme Eyleminin Bilinci”, “İnsan Neden Çizer?” ve “Tasarımcı-Mekân Tasarımcısı Neden Çizer” başlıkları altında oluşturulmaya çalışılmıştır. Tasarımcıların, günümüzde *Düşünme-Tasarlama-Çizme* eylemleri arasındaki görünmez ilişkileri kavraması ve bu ilişkiler ağı üzerinde düşünmesi gerekli görülmüştür. Bu çerçevede ele alınan çalışmada çizmenin, genel olarak tasarım disiplini, özelde ise mekân tasarımı ve tasarımcısı için temel rolü ve önemi orta-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ya konulmaya çalışılmıştır. Çizme eyleminin günümüzde farklı amaçlar doğrultusunda, farklı ortamlarda (media-environment), farklı araçlarla (tools) gerçekleştirilen bir eylem haline geldiği görülmüştür. Toplumsal yaşamda var olan teknik ve teknolojik gelişmelerin, çizime ilişkin temsil biçimlerinin çeşitlenmesine neden olduğu; bu durumun ise, geleneksel tasarım süreçlerinin değişmesine, çeşitlenerek zenginleşmesine ya da göz ardı edilmesine neden olabildiği dikkat çekmiştir. Bu nedenle çalışma kapsamında çizme eylemine ilişkin bilincin oluşturulmasına yönelik elde edilen verilerin, günümüzde açığa çıkan çizime dayalı temsil biçimlerinin eleştirel olarak değerlendirilmesi ve mekân tasarımcısının bu araçları nasıl algılaması-kullanması gerektiğine yönelik bir sorgulama ortamı yaratması hedeflenmiştir.

KAPSAM

Edwards, son zamanlarda çizime olan ilginin yeniden doğuşunun, büyük ölçüde, yeni yeni ortaya çıkan kültürel ve sosyal içerikli tasarım teorilerine akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştiğini belirtmiştir (Edwards, 2008: 233). Buna rağmen Edwards, günümüzde çok az kişinin, bir tasarım aracı olarak çizmenin, daha sofistike olan Bilgisayar Destekli Tasarım Yazılımları ve CAD/CAM gibi modern model-yapım yöntemleri etkisi altında değişen rolünü araştırmaya çalıştığını dile getirmektedir (Edwards, 2008: 229). Bu bağlamda

ele alınan çalışma öncelikle çizme eyleminin genelde tasarımcı özelde ise mekân tasarımcısı için barındığı açılımları ve de tasarım disiplini ve mekân tasarımı için üstlendiği rolleri açığa çıkarmaya yöneliktir. Elde edilen verilerin, tasarım sürecinde kullanılan çizime dayalı tüm temsil biçimlerinin bütünlük olarak değerlendirilmesinde ön farkındalıklar yaratması hedeflenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Ele alınan çalışma, temelde çizme eyleminin doğasına ve günümüzde tasarım sürecinde kullanılan çizim araçları ve ortamlarının değerlendirilmesine yönelik olan, bu konuda alanında uluslararası ve ulusal çalışmalardan elde edilen literatür verilerinin analizini içeren bir derleme çalışmasıdır. Burada çalışmanın amacı doğrultusunda, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesine yönelik olarak tarama yaklaşımı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, teoriye yönelik nicel araştırma yöntemleriyle oluşturulmuş yayınlardan elde edilen verilerin yanı sıra, tasarım disiplinde çalışmalarıyla ön plana çıkan tasarımcıların nitel araştırma yöntemleriyle elde edilen konuyla ilgili söylemlerinden (röportajlar vb.) yararlanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Muratovski, genel olarak tasarımın artık günümüzde yapmaktan ziyade bir düşünce alanı olarak görülmeye başlandığını dile ge-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tirmiştir (Muratovski, 2015: 119). Tasarım Kazmierczak'ın ifadesiyle, bir tetikleyici olup, bir obje değildir. Tasarım anlam yaratmak için bir ara yüz ya da basitçe anlamın tasarlanmasıdır. “Anlam”, tasarım ile ilişki kurulduğunda alıcıda oluşan düşünceyi temsil etmektedir. Tasarım, malzemesinde ve kavramsal yapılarında basit ya da karmaşık olabilir fakat bütünde birer ara yüzdürler (Kazmierczak, 2003: 48). Bu ve benzeri görüşlerle tasarımın, tasarım araştırmaları (*design research*) kapsamında yapılan güncel çalışmalarda düşünceyi açığa çıkaran, onu somutlaştırıp görünür kılan bir dizi eylem ve de onun dışavurumu olarak ifade edilir hale geldiği görülmektedir. Ele alınan çalışma, günümüzde böyle bir bağlam içerisinde çizme eyleminin özünün, tasarım eylemi için sahip olduğu konumun ve de tasarım sürecinde oynadığı rolün yeniden fark edilir olması önemli görülmektedir. Çizme eylemi zihinde oluşan düşünceyi açığa çıkarıp onu görünür kılan böylelikle de eleştirel bir biçimde gelişmesi ve de değişmesine olanak tanıyan yapıyla temelde bir düşün eylemi olan tasarlama eylemi için önemli bir araç haline gelmektedir: Bu nedenle de Tasarlama-Düşünme-Çizme eylemleri arasındaki yaşamsal ilişkilerin kavranmasına yönelik çizme eyleminin altında yatan bilincin yeni-yeniden keşfedilmesi gerekli görülmektedir. Bu bilincin, günümüze kadar gelen temsil biçimleriyle birlikte görece yeni açığa çıkan temsil biçimlerinin

eleştirel olarak değerlendirilmesinde mekân tasarımcısı için temel oluşturacağı düşünülmektedir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Berger (2013: 159)'in ifadesiyle çizim yapmak “karmaşık ve çelişkili bir devinime” sahiptir. Ele alınan çalışma, çizme eyleminin karmaşık doğasının neleri içerdiğinin, insanlar ve tasarımcılar için neleri ifade ettiğinin açığa çıkartılarak, mekân tasarımcıları için çizme eyleminin bilincinin yeniden yaratılmasını amaçlamaktadır. Bu bilinç, temelde “*tasarlama ve çizme eylemlerinin yaşamsal ilişkisinin yeniden hatırlatılmasına*” yöneliktir. Eleştirel bilgi ve düşünce ile açığa çıkarılmaya çalışılan bu bilinç, aynı zamanda günümüzde ön plana çıkan çizim yöntemlerinin değerlendirilmesini hedeflemektedir. Bu çerçevede çalışmada “Çizme Eyleminin Bilinci”, “İnsan Neden Çizer?” ve “Tasarımcı Neden Çizer?” başlıkları ele alınmış, ardından çizme eyleminin araçları ve ortamları bütünlük olarak ortaya konulmuştur. Burada farklı disiplinlerden tasarımcıların, tasarlama yöntemleriyle de doğrudan ilişkili olan, çizme eylemine yönelik söylem ve deneyimlerine mesajlar, öğütler ve uyarılar halinde yer verilmiştir.

Çizme Eyleminin Bilinci

Bilinç, Searle'nın ifadesiyle belirli bir düşünce, edinilmiş diğer düşünceler, deneyimler ve

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

hatıralardan oluşan karmaşık bir ağ içerisinde açığa çıkmaktadır. Kendine has, öznel ve niteliksel karakteri bulunan bilinçli durumlar daima insan ya da hayvan, bir özne tarafından tecrübe edilmektedir. Dolayısıyla, bilinçli durumlar ‘birinci-şahıs ontolojisi ‘ne, bir birinci şahıs varoluş kipine sahiptir (Searle, 2006: 50-53). May, insan bilincinin varoluşumuzun ayırt edici yanı olduğunu ifade ederken; bilinci, olanaklar ve sınırlılıklar arasında diyalektik gerilimden doğup gelen bir “*farkındalık*” (May, 2018: 126) olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, tasarım eyleminde çizme eylemine ilişkin bilincin özellikle tasarım disiplini içerisinde yer alan her bir kişi tarafından yeni-yeniden oluşturulması önemlidir.

Merleau-Ponty’ye göre çizgi, klasik geometride olduğu gibi, fonun boşluğu üzerinde bir varlık’ın belirmesi değildir; modern geometrilerde olduğu gibi, önceden var olan bir uzaysallığın kısıtlanması, ayrılması, değişime sokulması olarak tanımlanmaktadır (Merleau-Ponty 2016: 70-71). Boş alanı çizgiler vasıtasıyla tanımlı bir hacme dönüştürmek, özünde bir anlam yaratma işlemi olarak kabul edilmektedir. Bu anlamı, çizerin bakış açısı ve onun temsili olan çizgiler ortaya koymaktadır. Çizer, çizgileri bir ifade aracı olarak kullanıp, düşüncesini yansıtmaktadır. Belardi’nin deyimiyle, ortaya çıkan çizgiler, anlamları “düşte görüldüğü gibi sunmaktadır” (Belardi, 2016: 63). Lawson (1980:

173–174)’un ifadesiyle çizim, kelimelerin ve matematiğin dili gibi, çok karışık dünyalara anlam ve düzen vermeyi amaçlamaktadır. Çizim hem temsile yönelik hem de ‘ortamdaki şeylerin anlamlı düzenine’ olanak sağlayan bir araçtır.

Demirel, “çizgi çizmeyi nefes alıp vermek kadar doğal ve hayati bir refleks” olarak tanımlarken, kendini daha çok şaire yakın hissettiğini, yapıtlarında hep şiirsel anlatımın peşinde olduğunu dile getirmiştir (Berger ve Demirel, 2016: iç kapak). Bu bağlamda çizgilerin, fiziksel gerçekliklerinin yanında temsil ettikleri düşünceyle de varlık buldukları görülmektedir. Çizilen imgelerin, çizere ve iletişime geçilen kişilere söyleyecek sözleri bulunmaktadır. Bu sözler, gözlere olduğu kadar diğer duylara da yönelmektedir. Berger (2017b: 20), çizerek ortaya çıkanın “bir renk değil, hatta bir ton bile değil, bir nesne olduğunu” belirterek; temelde çizgisel-resimsel ifadeleri gözden kayboluşa meydan okuyan varlıklar olarak nitelendirmektedir (Berger, 2016: 12).

Bir nesnenin kâğıt yüzeyine çizgiler vasıtasıyla birebir aktarılması ya da imgelem kaynaklı bir temsilin oluşturulmasında çizim, benzetilen ya da baz alınanı farklı bir yapıya taşınmakta, madde ve temsili birbirinden ayrılmaktadır. Florenski (2017: 123)’nin aktarımıyla “bir temsilde, temsil edilendeki geometrik özelliklerin bütünüyle kullanılması

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

hiçbir koşulda mümkün değildir. Resim orijinaliyle benzerlik taşısa da, zorunlu olarak ondan pek çok noktada farklılıklar göstermektedir. Bir resim orijinaline benzemekten çok benzememektedir.

Ching'in söylemiyle; bir şeyin çizimi hiçbir zaman o şey değildir. Çizim ne kadar gerçek gibi görülürse görülsün, en fazla yapabileceği, gerçekliğin mekanik bir tıpkı babası değil, strüktürel bir eşdeğerini üretmektir (Ching, 2016: 26). Dolayısıyla yaratılan çizimler fiziksel gerçekliğe ve tinsel değere sahip varlıklar haline gelmektedir. Ching, çizim yapmanın mevcuttan farklı bir oluşumun yaratılmasına karşılık geldiğini vurgulamaktadır. Ching (2016: 9)'in ifadesiyle çizim hiçbir zaman gördüğümüz gerçekliği yeniden üretmemektedir; yalnızca dış gerçekliğe ilişkin algımızı ve imgelemimizdeki içsel imgeleri görünür kılmaktadır. Çizim yapma sürecinde, deneyimlerimize koşut ayrı bir gerçeklik yaratmaktayız. Bu türden grafik simgeler, gözlemlerimizi kaydetmek, gözümüzde canlandırdıklarımıza biçim vermek, düşünce ve görüşlerimizi iletmek için başvurduğumuz yaşamsal bir araçtır. Bu doğrultuda Merleau-Ponty'e göre çizgi artık görünürü taklit etmemekte, onu görünür kılmaktadır (Merleau-Ponty, 2016: 69).

Florenski'nin deyimiyle; resimsel ve çizgisel ifadelerin görevi gerçekliği kopyalamak değil, gerçekliğin mimarisine ve materyaline,

aynı şekilde anlamına ilişkin daha derin bir kavrayışı sağlamaktır (Florenski, 2017: 56). Dolayısıyla çizim yoluyla düşünceyi, algılayışı ve kavrayışı yansıtan farklı bir bütün ortaya çıkmaktadır. Bu noktada bir coğrafi harita bile Florenski'nin ifadesiyle: "bir yandan resimken, öte yandan da değildir. Geometrik soyutlama biçiminde de olsa, bir harita yeryüzünün gerçek biçiminin yerine bir başkasını koymaz, aksine yalnızca onun belli özelliklerine işaret etmeye yarar. Temsil, biz bu temsil yoluyla ve onun aracılığıyla ilk örneğe tinsel olarak yöneldiğimizde bir resim olarak görülebilir. Ve bizi kendi sınırlarının ardına taşıyamadığında, aksine sözgelimi sadece gerçekliğin benzerleriyle uğraştığında ve sahte bir gerçekliğe takılıp kaldığında da bir resim olmaktan çıkmaktadır" (Florenski, 2017: 124). Bu noktada soyut ya da somut her bir çizimin, çizerin elinden ziyade, zihninden çıkan bir söylem olma özelliği taşıdığı görülmektedir. Çizimler, görsel gücünden önce, barındırdığı anlamlar ile var olan, düşüncenin form bulmuş halleri haline gelmektedir.

İnsan Neden Çizer?

Çizme eylemi salt bir çizgisel iz bırakma işleminden önce, Ching'in ifadesi ile doğal ve çoğunlukla içten gelen insani bir tepki olarak nitelendirilmektedir. Her yaştan insan, bir başka işle uğraşırken, içgüdüsel olarak, önündeki kâğıda bir şeyler karalamaktadır (Ching, 2016: 5). Fakat temelde insanlar sorunları

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tespit etme, ortaya koyma, çözüm yolları arama ediminde, düşünme eylemini gerçekleştirmekte ve düşüncelerini dışa vurmaya aktarmaya yönelik olarak çizmektedir. May'e göre, ressamın doğayı resmedişlerinin, basit bir şekilde sadece dağları, gölleri, ağaçları bir zamandan diğerine taşıyan fotoğrafçılar gibi olduğunu düşünmek saçmadır. Onlar için doğa aracılık işlevi taşıyan bir ortam, dünyalarını açtımladıkları bir dildir (May, 2018: 74). Dolayısıyla çizen kişi için çizilen nesne ya da durum yalnızca somut olanın izdüşümü değil, hayatın ve çevrenin algılanışına dair bir temsil haline gelmektedir. Berger (2017b: 42)'in çizme eylemi üzerine olan betimlemeleri, konu hakkındaki önemli bir kavrayışın özeti niteliğindedir;

Artık üzerine çizeceğim kâğıdın beyaz yüzünü başka bir gözle görmeye başlamıştım. Düz, boş bir sayfa olmaktan çıkmış, boş uzağa dönüşmüştü. Beyazlığı, içinde hareket edebileceğiniz ama ötesini göremeyeceğiniz sınırsız, saydam olmayan bir ışık olmuştu. Üzerine (ya da içinden) bir çizgi çizdiğimde, bu çizgiyi tek düzlemde araba sürer gibi değil, üç boyutta da hareket imkânı olan bir uçakmış gibi kontrol etmem gerektiğini biliyordum.

Bu tasvir, çizme eyleminin yaratıcı bakış ile sonsuz bir alana ve içeriğe sahip olabileceğini özetlemektedir. Bu çerçevede Merleau-Ponty (2016: 71), çizgisel-resimsel ifadeleri “tual ya

da kâğıt üzerine yapılan bir uzay sanatı” olarak tanımlayarak, çizmeyi zihinsel ve sonsuz içeriğe sahip bir eylem olarak ele almaktadır. Çizim bir amaç ile başlayan, bazen çizerin de tahmin edemediği noktalara doğru yönelen bir oluşum sergilemektedir. Bu anlamda çizme, düşünme kavramıyla paydaş noktalara sahip bir arayışın aracısı haline gelmektedir. Heidegger (akt. Sharr, 2017: 11) düşünmeyi, bir ormancının Karaorman'da izlediği bir patikayı takip etmesine benzetmektedir. Ona göre: Ormancının yolu kafa karıştırıcıdır, etrafı yoğun bir ağaç kütleleriyle çevrilidir ve uzağı görmek pek mümkün değildir. Yürüyüşü bir yolu, sonunda bir yere varacağına inanarak izlemektedir. Ne var ki kişinin yürürken veya düşünürken doğru yolda olduğundan emin olması çoğu zaman güçtür. Yol bir çıkmaza girebilir veya bir çemberin etrafında dönüp duralabilir. Ancak tanıdık gelen veya geniş bir kır manzarasına tepeden bakma imkânı veren bir açıklığa varıldığı ender durumlarda yönümüzü keşteirebiliriz. Heidegger'e göre, düşünme, daha önce oradan geçmiş diğer kişilerin toprakta açtığı bir yolu izlemeyi, en vaat kâr dönemeçlerden sapmayı, bazen yolunu kaybetmeyi, bazen de ormanda aydınlıkta yönümüzü tayin edebileceğimiz bir kayrana varmayı gerektirir. Böylesi bir düşünme bir başlangıç noktasından hareket etmeyi ve yol üzerinde karşılaşılacak bulgulara açık olmayı gerektirir. Ne düzenlemiş bir sistem ne de mantıksal bir işlem içerir. Heidegger'e göre, düşünmeyi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sistemleştirmeye -mantık biçiminde soyutla-
maya veya bir işlem olarak ölçmeye- yönelik
her türlü girişim ise kusurlu bir indirgemedir.

Berger de bu bağlamda çizgi çizmenin, ihti-
yaç dâhilinde ortaya çıkan bir tepki olarak,
doğada mevcut diğer oluşum ve eylemlerle
ortak özelliklere sahip olduğunu dile getir-
mektedir. Berger (2013: 157)'in deyimiyle;
“çizim bir yön bulma çabasıdır sonuçta; bu
anlamda doğada meydana gelen öteki yön
bulma, uyum sağlama süreçleriyle mukaye-
se edilebilir. Berger çizim yaparken semada
süzülen kuşların, kovalandıklarında sığın-
acak yer arayan tavşanların, yumurtalarını
nereye bırakacaklarını bilen balıkların, ışığa
ulaşmanın yolunu bulmayı beceren ağaçların
ya da petek yapan arıların hallerine kendini
her zamankinden daha yakın hissettiğini ifa-
de etmektedir. Benzer bir biçimde Paul Klee,
çizimleri “yürüyüş için yol izlemek” olarak
tanımlarken, Edwards mimarlıkta, bir amaçla
yürüyüş için bir yol izlemenin tasarıma kar-
şılık geldiğini dile getirmektedir (Edwards,
2008: 229).

Bu noktada Berger, “bu ilk dürtü her ne olursa
olsun, bizi aniden belirli bir nesneyi çizmeye
sevk eden nedir? Sorusunun yanıtını aramış-
tır. Berger’in ifadesiyle her gittiğiniz yere
yanımızda bir eskiz defteri götürürüz. Onu
haftalarca açmadığımız olur; çizme isteği
duymadan etrafımızdaki şeyleri gözlemleriz.
Derken birdenbire bu istek uyanır. Çizmemiz

gerekir bunu. Berger, çizme eylemi üzerine
sorduğu bu soruyu yine deneyimlerine daya-
narak cevaplandırmaktadır. Ona göre çizme
dürtüsü hayal gücünün benzer bir devinimin-
den kaynaklanmaktadır (Berger, 2013: 159).
Berger, çizme güdüsüne ait duyumsadığı
halleri *bir kriz anı* (Berger, 2017b: 46) ola-
rak betimlerken, her çizimin kendine ait bir
varoluş nedeni ve benzersiz olma umudunun
olduğunu dile getirmektedir (Berger, 2013:
159). Bu noktada bilinçli ya da bilinç dışı
açığa çıkan her çizimin temelde bilincin de-
rinliklerde yer alan bilgilerin, duyguların ve
düşüncelerin temsili olarak açığa çıktığı dik-
kat çekmektedir. Bu verilerle ele alınan ça-
lışma tasarımcı-mekân tasarımcısını çizmeye
yönlendiren itkileri ve nedenleri sorgulamaya
yönelmektedir.

Tasarımcı-Mekân Tasarımcısı Neden Çi- zer?

Mitcham (1995: 173), köken olarak tasarı-
mın (İngilizce *design*), Latin *designare*'den
türetildiğini dile getirirken; özde bu terimin,
Latince'de işaret etmek, belirtmek, betimle-
mek, becermek olup, Fransız tasarımcılar için
ise, göstermek ya da işaret etmek ve de bir
eylem ya da çok küçük bir eylem için plan-
lama yapmak olarak tanımlandığına dikkat
çekmektedir. Berger (2013: 20), tasarımcı-
nın öncelikle zihninde başlayan bu eylemin,
“gözlemlendiğimiz bir şeyi başkalarının da
görmesini sağlamakla kalmayıp nereye vara-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çağın keşirmenin mümkün olmadığı görünmez bir şeye de refakat ederek” gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Bu noktada tasarlama eyleminin özüne yönelik gerçekleştirilmesinde mekân tasarımcısı için tasarlama-düşünme-çizme arasındaki ilişkilerin nasıl ele alındığının sorgulanması önemlidir.

“Çizim Yoluyla Mimarlığı Anlama” isimli kitabında, seçtiği belirli mimarlar üzerinden çizme eylemine dair sorgulamalarda bulunan Edwards, istisnasız tüm sorgulanan mimarların (İngiltere’de çalışan başarılı 10 mimar), düşünme, çizme ve tasarım arasındaki simbiyotik ilişkiyi kabul ettiğini belirtmiştir. Ancak, bu mimarların tümü için çizimin tasarım için bir ön şart oluşturmadığını dile getirmiştir. Ted Cullinan, Nicholas Grimshaw, Will Alsop ve Norman Foster da dahil olmak üzere birçok mimar, kâğıda bir çizgi çizmeden önce zihinlerinde ilk tasarım fikrine ulaşmaktadır. Bu ön tasarım fikirleri, belki de Foster koşu yaparken, Cullinan günlükleri keserken veya Alsop tablo çizerken kendiliğinden üretilmiştir. Devamında hazırlanan çizimler, çoğu zaman da diyagramlar veya eskizler, hâlihazırda yapılmış olan bilişsel süreçlere fiziksel bir form vermektedir. Cullinan’ın belirttiği gibi, ‘çizim zaten akılda olanı ifade etmeyi sağlamaktadır’. Aynı şekilde, Grimshaw, yalnızca kafasında kısmen oluşan bir

fikri çizmediğini aynı zamanda hayal gücüne yerleşen mekânsal yapıları netleştirmek için çizimler kullandığını da ifade etmiştir. Bu noktada Richard Murphy, “çizmeden tasarlatabileceğinizi düşünmenin saçma” olduğunu düşünürken Norman Foster, “tasarımın düzenlemekle ilgili olduğunu ve bunun çizim yoluyla ifade edildiğini ve keşfedildiğini” belirtmektedir. Norman Foster’a göre düşünmek ve tasarlamak arasında bir ayrım yapılabilir ve bir mimar olarak o her ikisine başvursa da ‘çizimin düşünmek için değil tasarlamak için esas olduğunu ifade etmektedir’ (Edwards, 2008: 239-242).

Genel olarak çizme eyleminin tasarım sürecinde zihinde oluşan düşüncelerin aktarılması, geliştirmesi ya da değiştirilmesinde ve de temsil edilmesinde birer tasarım ortamı ve aracı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Frank O. Gehry, zihnindeki görüntüyü üç ya da dört dakika tutabildiğini belirtmiştir (akt. Ivy, 1999: 189). Bu noktada Herman Hertzberger’e göre buradaki kritik soru, kalem zihinden sonra mı yoksa önce mi çalıştıdır. Aslında olması gereken bir fikrinizin olması, üzerinde düşünmeniz ve daha sonra düşüncenizi kelimeler ya da çizim aracılığıyla değerlendirmenizdir (akt. Lawson, 1997: 245).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Frank O. Gehry: Çizimler¹

Bu bağlamda tasarımcılar için çizme eylemi, üzerinde çok yönlü düşünülmesi gereken bir konu olarak açığa çıkmaktadır. Çizilen her çizginin öncelikli muhatabının çizdiği olduğu, aslolanın ise çizginin değil, düşüncenin doğumu olduğu görülmektedir. Atılan ilk çizgi ile tasarımcı, zihnindeki potansiyel söyleminin peşine düşmekte, ardından yüzeyde keşiflere kapı aralayan bir fikir üretme hali, yani çizme eylemi gerçekleşmektedir. Doğan fikirler, çizimler sayesinde tasarımcı zihninde dönüşüme uğrayıp gelişmektedir. Çizme eylemine yönelik bu genel çerçeveye ilişkin olarak Ching (2016: 6), “her türlü yaratıcı çabayla ortak bazı ayırt edici özellikler taşıyan ve gerçek bir tasarım süreci olan çizim yapma

eyleminin, bir kurgulama olarak görülebileceğini dile getirmiştir.

Edwards, çizme eyleminin, “tasarım” dediğimiz zihinsel sürecin önemli bir başlangıç noktası olduğunu belirtmektedir. Bir sandalye veya bina çizebilmek, böyle şeyler tasarlamak isteyenlerin önkoşuludur. Çizimin tasarımcı için iki işlevi bulunmaktadır - mevcut örneklerin kaydedilmesi ve analiz edilmesine olanak tanımak ve bazı hayal edilen nesnelerin görünümünü sınamak için ortam sağlamaktır (Edwards, 2008: 1). Lawson ise tasarımcı için üç tür çizimin var olduğunu dile getirmektedir. Bunlardan ilki sunum çizimleri (presentation drawings); ikincisi inşa amaçlı

¹ <https://arcSPACE.com/studio/frank-o-gehry-sketches/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yapılan üretim çizimleridir (production drawings). Tasarım çizimleri (design drawing) ise tasarımcı tarafından başkalarıyla iletişim kurmak için yapılmayan, tasarım olarak adlandırığımız düşünme sürecinin parçası olan çizimlerdir (Lawson, 1997: 24).

Tasarım ise eninde sonunda problem çözme ile ilgilidir. Gelecek, mimarın zihninde hayali bir fikir olarak varlık bulmaktadır. Bu kavramı bir binaya çevirmek ise çizimleri gerektirmektedir (Edwards, 2008: 12). Dolayısıyla çizim, Lawson'ın da belirttiği gibi tasarımcının yazma biçimi haline gelmektedir: çizim hem iletişim hem de problem çözme aracı olup, çoğu mimar için çizimler, kelimeler ve semboller arasında net bir ayrım bulunmamaktadır (Lawson 1980: 173). Fakat çizimler tasarım düşüncesinin kaydedilmiş somut kayıtları iken, kelimeler tasarım sürecinde çoğunlukla yazılmaktan ziyade sözlü ifade edildiği için kısa süreli etkili olup, kalıcı etkiye sahip kayıtlar bırakamamaktadır. Çizme eylemi tasarım sürecinde, düşünme ve iletişimin en güçlü araçlarından birini oluşturmaktadır (Lawson 1997: 257-258). Tüm tasarımcılar ve mimarlar problemleri grafik araçlarla yorumlayıp ve çözmektedir. Bir kimse çizmeden tasarlayabilir, ancak mimarların çizim kullanmadan hayal ettikleri tasarımı iletme-leri zordur (Edwards, 2008: 228).

Çizim bir dil biçimi iken de tüm diller gibi bilinen kodları ve düzenleri bulunmaktadır.

(Rattenbury 2002: pxxii). İnceoğlu, çizimleri oluşturan çizgilerin, yapanın geliştirdiği kişisel üslubun bir parçası olduğunu ifade etmiştir (İnceoğlu vd., 1994: 8). Çizim bir dil türü olduğundan, farklı mimarlar tarafından farklı şekillerde kullanılmaktadır. Bazıları çizimi analitik bir araç, bazıları da sezgi biçimi olarak kullanmaktadır (Edwards, 2008: 29). Dolayısıyla çizme eyleminin farklı amaçlar doğrultusunda kullanılıp, kişiden kişiye değişen ve gelişen kişisel bir dışavurum biçimi haline geldiği de görülmektedir. Fakat bu değişimin, açığa çıkan ürün kadar, tasarımcının bilişsel ve zihinsel süreçlerine yönelik olarak da gerçekleşmesi önemlidir. Görünür hale getirilen düşünceler, çizgiler vasıtasıyla gelişim ve dönüşüm göstermektedir. Zihin ürünü değiştirirken, ürün de zihni karşılıklı olarak değiştirir hale gelmektedir. Ching'in ifadesiyle de, tasarımları çizerken, zihnimizdeki imge-leri çizim yüzeyine yansıtırız. Bu imge, kâğıt üzerindeki arayışımızı yönlendirirken, ortaya çıkan çizim de eşzamanlı olarak zihnimizdeki imgeyi de geliştirmektedir (Ching, 2016: 19). Tasarımcı bu sayede İnceoğlu'nun da deyi-miyle kendine dönük bir yaratma eylemi gerçekleştirilmektedir; yalnızken şarkı söylemek, şiir okumak veya dans etmek gibi (İnceoğlu vd., 1994: 8).

Bu noktada görme ve çizmenin birbirleriyle güçlü bağları olan iki eylem olduğunun fark edilmesi önemli hale gelmektedir. Edwards

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

eğitimsiz gözün, çizim yoluyla çok şey öğrenebileceğini dile getirmiştir. Çizim, önemli bir görsel disiplin - şekil, çizgi ve perspektif farkındalığı - öğretmektedir (Edwards, 2008: 7). Rakamlar ekonomistler, kelimeler politikacılar ve şairler için faydalı olsa da, sanatçılar ve tasarımcıların temelde kullandığı şey çizgilerdir. Görsel okur yazarlık da, çizim aracılığıyla geliştirilmektedir (Edwards, 2008: 10). Bu noktada Sayın (2017: 20) da, görmenin, resim yapmak olduğunu belirtirken, Valéry (2018: 47), çizerek görmenin çok yönlü ve derin bir eylem olduğuna dikkat çekmektedir. Valéry'in söylemiyle; bir şeyi elde kurşunkalem olmaksızın görmek ile onun çizimini yaparken görmek arasında çok büyük bir fark bulunmaktadır. Daha doğrusu, birbirinden çok farklı iki şey görülür. Gözümüzde en bildik nesne bile onun çizimini yapmaya çalıştığımızda bambaşka olur. Onu bilmediğimizi, daha önce hiç gerçekten görmediğimizi anlarız.

Bu çerçevede Man Ray (akt. Belardi, 2016: 61), çizmeye ne zaman başvurduğunu şu sözlerle dile getirmiştir; “fotoğraflanmayı resmediyor, resmetmek istemediğimin fotoğrafını çekiyorum. İlgimi çeken konu, bir portre, bir yüz ya da bir nü ise, kameramı kullanırım. Bu çizmekten ya da resmetmekten daha hızlı. Ama bu fotoğraflayamayacağım bir şeyse, bir düğ ya da bilinçdışı bir dürtü gibi, çizime ya da resme başvurmam gerekir”. Bu konuda Edwards da bir nesneyi, bir binayı ya da bir şe-

hir silüetini çizmenin, kişiyi konuya bir fotoğrafçıdan daha doğrudan ve daha çok girmeye zorladığını; şekil, orantı, detay ve rengi kaydetmek için yapılan aramanın, bir kameranın deklanşörüne basmak için gerekenden daha fazla çaba ve daha yetenekli bir gözlem gerektirdiğini dile getirmiştir (Edwards, 2008:16).

Belardi (2018: 39-41), çizme eyleminin tasarımcının çalışma alanı için barındırdığı önemli unsurları mekân tasarımı örneklemiyle şu sözlerle dile getirmiştir: Eğilimlerin doğru ve gerçek bildirgesi olan (öte yandan, eğilimleri aynı potada eriten) çizim, eserin fiziksel niteliklerini tamamlayarak işin içine girmekle kalmaz, tamamlanacak şeye ilişkin taahhütte bulunarak beklenti de yaratır, gerçek ve doğru bir kavramsal program olan çizim, kuramsal bir yazı gibi, projeye inşai gerçekliğe ilişkin, başka türlü aktarılması çok güç olan anlamlar yükler; daha da ötesi, bir ilk ihtiyaçtan çok öte ileride ortaya çıkacak bir potansiyel olan fiili gerçekleştirilmeye ilişkin bir nevi kavramsal yol harçlığı verir. O zaman çizim, tasarımcının yaptığına katkı sunan bir işlem aracı olmaktan daha çok şey temsil eder; çizim düşüncenin daha etkin olmasını sağlayan bir tür zihinsel protezdir.

Çizme Eyleminin Araçları, Ortamları, Sorunları

Tasarlama eylemi düşünme ve düşüncelerin temsil yoluyla aktarılıp geliştirilmesine

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yönelik zihinsel bir süreci barındırmaktadır. Tasarım eyleminin tetikleyicisi olan düşünce bir diğer ifadeyle de fikir, somutlaştırılıp görünür hale getirilerek iletmeye ihtiyaç duymaktadır. Açığa çıkan düşünce, temsil araçları ve ortamları aracılığıyla ortaya konulup, geliştirilip değiştirilebilmektedir. Tasarım disiplini içinde farklı amaçlarla kullanıldığı görülen (düşünme, problem çözme, iletişim vb) temsil biçimlerinin ve onları üreten araç ve ortamların giderek çeşitlenip hızla değiştiği de dikkat çekmektedir.

Bu değişim Turan'ın ifadesiyle 1990'lı yılların teori ve pratiğinde, yoğunlaşarak artan söylemlerde, tasarlama, süreç ve temsil ilişkilerinin dönüşümüne dair önemli gelişmelerin açığa çıktığı yıllarda başlamıştır (Turan, 2011: 162). Bilgisayar destekli tasarım ve üretim teknolojileri, mimarlıktan önce endüstriyel tasarım, uçak ve gemi tasarımı gibi alanlarda, film ve müzik sektöründe kullanılmaya başlanmış; bu teknolojilerin mimarlık gündemine girişi 90'lı yılları bulmuştur (Akipek ve İnceoğlu, 2007: 238). Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren mimarlık pratiği bilgisayar destekli tasarım alanıyla ve dijital tasarım teknikleriyle ilgilenmeye başlamış; mimarlık pratiği, bilgisayar tabanlı teknolojilerin tasarım geliştirme amacıyla kullanımıyla ilgili araştırmaların parçası haline gelmiştir. Bilgisayar destekli üretim teknolojilerinin bilgisayar destekli tasarıma entegre olmasıyla

birlikte dijital mimarlık ürünleri fiziksel dünyada uygulanmaya başlanmıştır (Akipek ve İnceoğlu, 2007: 251).

Bu doğrultuda günümüzde tasarım sürecinde kullanılan temsil araç ve ortamlarının: gelecekte olarak uygulanan çizimlerden maketlere; bilgisayar-sayısal teknolojilerinin olanaklı kıldığı bilgisayar destekli tasarım (CAD computer-aided design/computer assisted design) ve üretim (CAM computer-aided manufacturing) ortamlarına kadar çeşitlilik gösterir hale geldiği görülmektedir. Temsile yönelik kullanılan araçlar, düşünme biçimini etkileyen, bakış çeşitliliği sunan, olası ilişkilere ve raştlantılara olanak sağlayan araç ve ortamlar olarak tasarım eyleminde önemlidir. Fakat Pak ve Erdem'in de ifadesiyle dijital ve gelecekte ortamda üretilen temsillerin niteliksel ve niceliksel farklılıkları, tasarım düşüncesi ve kararları üzerinde farklı etkiler yarattığı genel olarak dile getirilmektedir (Pak ve Erdem, 2010: 66). Örneğin Edwards (2008: 226) tasarım sürecinde sorunun tanımlanma biçiminin çözümü etkilemesi gibi, tasarım problemini çözmek için kullanılan araçların da sorunun nasıl anlaşıldığı ve sonucunda da nasıl çözüldüğü üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Bu noktada günümüzde tasarım sürecinde tasarım düşüncesini yansıtan ve onun gelişimine olanak tanıyan bir temsil biçimi olarak çizimin ve çizme eylemini açığa çıkararak

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve ortamların eleştirel olarak değerlendirilmesi önemlidir. Çizim yoluyla düşünceleri temsil etmeye yönelik kullanılan araç ve ortamların temelde iki gruba ayrılarak; geleneksel temsil-modern temsil, geleneksel ortam-bilgisayar ortamı, fiziksel ortam-sayısal ortam, el çizimi-bilgisayar destekli çizim gibi ifadelerle tanımlanmaktadır. Ele alınan çalışma bu iki gruba ek olarak günümüzde giderek değer görmeye başlayan katmanlı, çoklu, karma ya da başka bir ifadeyle melez olarak ifade edilebilecek yöntemlerin değerlendirilmesini de içermektedir.

Tasarımda çizim yoluyla düşünceleri temsil etmeye ve onları geliştirmeye yönelik kullanılan araç ve ortamların ilkini geleneksel tasarım sürecinin parçası olan kâğıt üzerine elle çizim oluşturmaktadır. Turan (2011: 163-166)'ın ifadesiyle geleneksel tasarım süreci, görsel düşünceye dayalı, tasarım düşüncesinin temsil ortamında çizim, maket gibi tekniklerle geliştirildiği ve biçimlendiği bir süreç olarak tanımlanabilmektedir. 19. yy öncesi kullanılan yöntem maket ile çalışmak iken, kâğıdın kolayca ulaşılabilir bir meta haline gelmesinden sonra temsil aracı öncelikli olarak kâğıt ortamı olmuştur. Bu bağlamda “gelenekselin ana temsil aracı kâğıt ortamıdır” demek yanlış olmamaktadır. Birçok mimarlık tarihçisi taş kesimi için geliştirilen stereometri tekniğini, 15. yüzyılda Rönesans ile birlikte perspektifi, 18. yüzyılda tasarı geometriyi ve

20. Yüzyıl başlarında aksonometriyi temsilde ve tasarım geliştirmede eşik dönemler olarak tarif etmektedir.

Geleneksel tasarım sürecinde önemli bir temsil biçimi olan çizim ve çizme eyleminin tarihi süreçte köklü değişimler geçirdiği görülmektedir. Örneğin Asar ve Çebi'nin ifadesiyle, perspektifle çizme, Rönesans döneminde oldukça yaygın olarak kullanılmış olmasına rağmen, ölçülemez olması nedeniyle tartışmalar yaratmıştır. Bu duruma karşı ise aksonometri yöntemi geliştirilmiş, hem çizim düzleminde üç boyut algısı hem de perspektifin veremediği ölçü sorunsalı çözülmüştür (Asar ve Çebi, 2018: 125). Bu sayede de objenin doğru ölçüleri sonsuza kadar korunmuştur (Gürer ve Yücel, 2005: 90). Aksonometrik çizim tekniğinde gözün yerini aklın belirleyiciliği almıştır (Us ve Aytıs, 2009: 84). Değişen dünya dinamikleri ve teknolojik gelişmeler ile birlikte bu teknikler de tasarı geometri ve kolaj gibi yöntemlerin oluşumuyla kırılmalar geçirmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise artık temsilin retorik anlamı tartışılmaya başlanmış, bilgisayarların da tasarım ortamına girmesi ile birlikte yeni kırılmalar oluşmuştur (Asar ve Çebi, 2018: 125).

Fakat burada Özer (1993: 52)'in de deyişiyle geleneğin, “tarihsel sürecin içerisinde geçmişten gelen, fakat hala geçerli ve güncel olan” faaliyetlerin, olayların, töresel alışkanlıkların ve bunların ürettiği nesnelerin tümü-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nü oluşturduğu; bu nedenle Corbusier'in de ifadesiyle, geleneğin geçmişe değil, geleceğe yönelen bir okla simgelendiği bilinmektedir (Corbusier, 2018: 30). Bu çerçevede serbest el çizimi halen Edwards'ın da ifadesiyle ölü bir geleneğin değil, canlı ve yaratıcı bir geleceğin parçasını oluşturmaktadır. Bu anlamda, eskiz CAD tarafından gereksiz hale getirilememekte ancak onu tamamlamaktadır. İkisi birlikte mimarlara geleceği tasarlamak için güçlü araçlar sağlamaktadır. Bununla birlikte, çizim eylemini görmezden gelmek ve mekanik yardımcılara (mechanical aids) aşırı güvenmek, sanatçılar ve mimarlar arasında paylaşılan değerleri zayıflatmaktadır (Edwards, 2008: 13). Dolayısıyla çizime dayalı geleneksel temsil ortam ve araçlarının tasarımcıya sağladığı katkıların halen günümüze ve geleceğe yönelik göz ardı edilemez değerler barındırdığı görülmektedir. Zaten Belardi (2016: 57)'nin de dile getirdiği gibi, bilgisayar kullanarak uygun bir şekilde çizebilmek için geleneksel şekilde çizebiliyor olmak da gerekmektedir.

Edwards geleneksel yöntemlerle yapılan serbest el çizimin halen mimarlar tarafından farklı şekillerde kullanıldığını, temelde ise kaydetme (record) ve tasarlama aracı (tool) olarak karşıt kutuplar arasında birbirinden farklı birçok uygulama barındırdığını dile getirmektedir. Ancak serbest el çiziminin özellikle bir tasarım aracı, kişinin düşüncelerine

şekil ve ifade verme yöntemi olarak kullanılmasının önemine dikkat çekerek, serbest çizim yoluyla tasarımın analiz edilmesinin sürecin sonunda değil, yaratıcı sürecin başlangıcında olması gerektiğini dile getirmiştir (Edwards, 2008: 1). Bu noktada Goldschmidt (1992: 215) eskizin, mimari tasarım alanında problem çözme konusunda güçlü, gerçekten vazgeçilmez bir araç olduğunu dile getirmiştir. Arıdağ ve Uraz (2006: 63) ise bu bağlamda tasarımcının, zihninde ürettiği imgeleri hızlı eskizlerle imgelere çevirdiğini ve bu imgelerin eklenebilme, silinebilme veya değiştirilebilme yetenekleriyle öncüllerini yani zihindeki imgeleri dönüştürmesi için tasarımcıya yol gösterip dada da önemlisi, devam eden tasarım sürecinin belleğini oluşturup, hakkında bilgi verdiğini ifade etmiştir. Arıdağ ve Uraz'ın deyimiyle eskizle düşünme bir bakıma beyin fırtınası veya sinektik uygulaması yapmaya benzetilebilir. Böyle yapılan eskizler somut gerçeklikleri olmalarına rağmen soyuttur. Çünkü imgeler ve benzetmelerle düşünmek için bir potansiyel taşırlar imgeyi ve özellikle eğretilemeyi veya başka bir deyişle metaforu teşvik ederler. Bu yolla yenilik için ortam hazırlarlar.

Bu noktada çizme eylemi, kişiyi konuya eşsiz ve ödüllendirici bir şekilde dâhil edebilmekte, biçimsel araştırma ruhu içerisinde gerçekleştirilirse de, sonuçları kişisel tasarım becerilerinin geliştirilmesi açısından da önemli ola-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

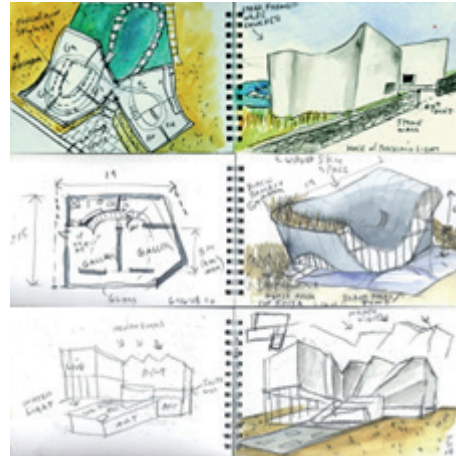
(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bilmektedir (Edwards, 2008: 17). Çizmek için gereken beceriler, bir kez öğrenildikten sonra ise, model yapımı (model-making) veya bilgisayar grafiklerine (computer graphics) göre çok daha hızlı ve daha karşılık verici olabilmektedir. Çizim ayrıca, diğer temsil biçimlerinin çoğu kez sahip olmadığı ruh ve yaratıcı tutku duygusunu barındırmaktadır (Edwards, 2008: 23). Bu konuda Glenn Murcutt bir röportajında, çizim kabiliyetini kaybettiğimiz zaman düşünme kabiliyetini de kaybedeceğimize dikkat çekerken (Murcutt, 2002:70); çizmek için hâlâ kalem ve kâğıt kullandığını, çünkü bunun gerçekten düşüncenin ayrılmaz bir yolu olduğuna inandığını belirtmiştir. Tasarımcıya göre çizimin, keşfin ayrılmaz bir parçası olduğunu anlamak önem arz etmektedir (Murcutt, 2017)². Otuz yıl eskiz defteri masasının başında oturan Zaha Hadid (2006) de mimarisinin DNA'sının çoğunu bu defterle sağlamıştır (akt. Edwards, 2008: 23). Her şeyden önce içgüdüleriyle çalıştığını belirten James Stirling ise, çalışma düzenini eskizler ve küçük küçük resimler çizerek değişik ihtimalleri keşfettiği zihinsel bir süreç olarak betimlemiştir. O'na göre kurşunkalem ve düşünce vasıtasıyla doğan birliktelikler üzerinden kuramlar geliştirilebilmektedir (akt. Belardi, 2018: 51).

Şekil 2. Steven Holl-Suluboya³

Şekil 3. Steven Holl Suluboyaları⁴

Sharr'ın aktarımıyla Steven Holl ise, çizgi yoluyla düşünce ve deneyim üretmeyi önemli bir araç olarak gören ve bunu uygulayan tasarımcılardandır. Holl'ün, projelerinin algısal niteliklerini incelemek için her gün en

² <https://www.facebook.com/ABCARTS/videos/1638149952874310/>

³ <https://www.surface.com/articles/steven-holl-watercolor/>

⁴ <https://arc.space.com/studio/steven-holl-watercolors/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

az bir suluboya eskiz yaptığı bilindir. Holl genelde perspektif çizmektedir; bunun ona mimari form deneyimiyle plan, kesit ve cephe çizimlerine göre daha dolaysız biçimde uğraşma imkânı verdiğini düşünür. Bu şekilde çalışmanın, formu ışık ve gölge açısından düşünmeyi gerektirdiğini belirtir. Bu teknik Holl için deneyimi planlamanın bir aracı olur. Ona göre resim yapmak, tasarıma kendiliğinden ve beklenmedik biçimde yeni olanaklar sunan sezgisel bir faaliyettir (Sharr, 2017: 109). Hunt da benzer bir söylem ile çizim yapmanın önemli bir zevk olduğunu dile getirerek, elinde kalem olmadan tasarım problemi hakkında rahat düşünemediğini belirtmiştir (Hunt, 1999: iv). Will Alsop ise genellikle tasarım sürecine, bazı soyut fikirleri içeren ve daha biçimsel (formal) çizimleri ortadan kaldıran bir resim ile başlamaktadır. Onun resimleri renkli, neşeli ve tasarım potansiyeli bakımından zengindir. Başka bir mimar Edward Cullinan, kendi alanı ile şehir veya manzara arasındaki görsel ilişkiyi dikkatlice çizime aktarır. Bu süreçte tasarım problemini çözenin yeni yollarını keşfeder – öyle ki bu

yollar yeni binayı daha geniş bir alana yerleştiren yollardır (Edwards, 2008: 12).

Peter Eisenman, ise çizme eyleminin temelde bir düşünme yolu haline geldiğini belirterek, çizme eylemine yönelik düşüncelerini şu sözlerle dile getirmiştir: “Bana göre çizme, yazmanın ve yazdığını okumanın bir biçimidir. Aralarında bir fark görmüyorum. Bana göre çizme güzel şeyler yapma ya da temsil etmeye yönelik değildir. Çizme eylemi herhangi bir şeyi temsil etmez; o bir şeyin somutlaşmasıdır. Ben bir şeyi temsil etmeye çalışmıyorum; onu gerçekleştirmeye çalışıyorum. Bunu gerçekleştirmenin tek yolu çizimlerimdir” (Eisenman, 2013: 80-89). Peter Eisenman (2016)⁵ verdiği bir röportajda ayrıca çizimlerin, mimarlığın sahip olduğu fikir ve tutumun bir göstergesi olduğunu belirterek, mimarlık okullarında modern yazılımların kullanılmasına karşı olduğunu dile getirmiştir. Ona göre teknoloji zalim bir araçtır, çünkü yaptığı şey, öğrencinin yaratıcı olma olasılığını ertelemektedir. Öğrenci bir algoritma alabilir, aynı soruna 50 alternatif üretebilir... Fakat değer yargılama olasılığını ondan uzaklaştırır.

5 <https://architizer.com/blog/practice/materials/time-space-existence-peter-eisenman/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

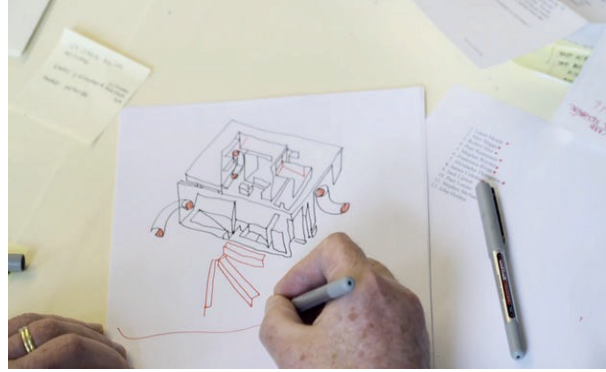
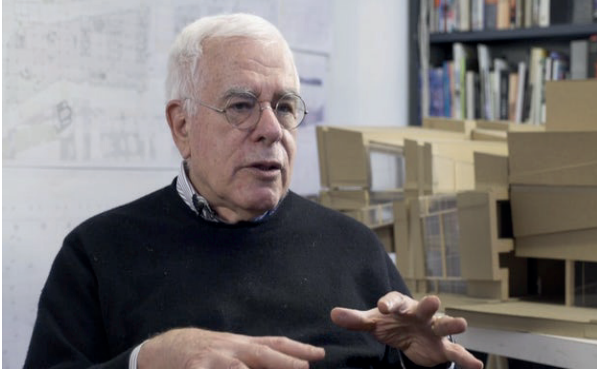
ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 4. Peter Eisenman, Çizmenin, Okumanın ve Eleştirel Düşünmenin Gücü Üzerine⁶

Pallasma, elle çizmek ve maket yapmanın tasarımcıyı nesneyle ya da mekânla dokunsal teması geçirdiğini ifade etmiştir. Pallasma'nın ifadesiyle imgelememizde hem nesne eşzamanlı olarak elde tutulup, hem de zihnin içinde ve imgelenen ve yansıtılan fiziksel imge bedenimiz tarafından modellenmektedir. Nesnenin hem içindeyizdir hem de dışında. Yaratıcı emek bedensel ve zihinsel özdeşleşme, duygudaşlık ve sevecenlik gerektirmektedir (Pallasmaa, 2011: 15-16). Bu yönde bazı mimarlar da, gerçek bir kalemi tutmanın yaratıcı düşünceyi teşvik ettiğini, kurşun kalem ya da dolma kalem zihin ile el arasındaki bağlantıyı oluşturduğunu iddia etmektedir. Çizim düşüncelerin akmasını sağlamak ve kelimelerle birleştirildiğinde tasarım problemlerinin embriyonik çözümlere dönüştürüldüğü bir çerçeve oluşturmaktadır (Architectural Review 2006). Zihin, göz, el, kurşun kalem ve çizim başarılı mimarların deneyiminde kusursuz bir arayüz olarak var olmaktadır. Aslında,

çizim yoluyla düşünmenin yapının tasarım sürecinde mimarı diğerlerinden ayıran şey olduğu iddia edilmektedir (Eastman 1970; Schon 1983; Curtis 1999) (akt. Edwards, 2008: 227). Dolayısıyla tasarım sürecinde el çiziminin, bedensel ve zihinsel etkileşime olanak tanıyarak yaratıcılığa katkı sağlayan çok yönlü bir araç olarak değerlendirildiği görülmektedir. Fakat geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilen çizim ve çizme eyleminin farklı açılardan da eleştirildiği de dikkat çekmektedir.

Schön ve Wiggins (1992) tasarımı Goldschmidt'e (1994) benzer biçimde, zihin ve eskiz arasında birbirini etkileyen (etkileşimli) bir görüşme olarak karakterize etmektedir (akt. Arıdağ ve Uraz, 2006: 63) Herman Hertzberger'in ifadesiyle de tasarımcı gerçekte çizim ile diyaloga girmektedir. Fakat tasarımcının bu diyaloga hakim olması ge-

⁶ <https://architizer.com/blog/practice/materials/time-space-existence-peter-eisenman/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rekmedir (akt. Lawson, 1997: 246). Fakat Lawson'ın ifadesiyle çizim bir şekilde o kadar güçlüdür ki, kendi içinde kolayca sonlanabilecek bir araç haline de gelebilmektedir. Tasarımcılar, gerçek nesne yerine çizimi tasarlama tuzağına düşebilmektedir. Çizim, tasarımcının problemi algılayış şeklini geliştirmek yerine kısıtlaya bilmektedir. Tasarımcılar ve tasarım öğrencileri yaygın olarak, çoğunlukla çizimleri gerektiğini düşündüklerini belirtmektedir. Bu durum göstermektedir ki bir fikir geldiğinde, çizimin bizi çok hızlı bir şekilde fikri netleştirmeye zorlayacağı hissedilebilmektedir. Bazen bir fikrin çizimle çok zorlanmadan önce biraz olgunlaşmasına izin verilmesi daha iyi görünebilir. Sonuç olarak tüm güçlü araçlar gibi, çizimler de tehlikelidir; yanlış uygulanırsa veya dikkatsizce yorumlanırsa, çizim kafa karıştırabilir ve tasarımcıları, müşterileri ve eleştirmenleri yanlış yönlendirebilir (Lawson, 1997: 254-258). Aynı zamanda tasarımcı, nihai tasarımın nasıl görüneceğini bir çizimden görebilir, ancak maalesef nasıl çalışacağını bilemez. Çizim makul derecede doğru ve güvenilir bir görünüm modeli sunarken, gerektiği gibi bir performans modeli sunamaz. Tasarımların nasıl görüldüğü tasarım çizimleri ile yanıltıcı şekilde gösterilebilir. Bir tasarımcının tasarım yaparken yapmayı seçtiği çizimler, yüksek oranda kodlanma eğilimindedir ve nihai tasarımı doğrudan deneyimlememizle nadiren bağlantılıdır (Lawson, 1997: 25). Bu noktada Bektaş (2017: 18) da tasarım sürecin-

de çizgiyle kendini aldatmamak için serbest el çizimini kendisine yasakladığını; yapılarını maket ile düşündüğünü ve bu yasağın epey sürdüğünü belirtmiştir.

Benzer bir biçimde çizimin sınırlamalarının, mimari spekülasyonları kısıtladığı Henri Lefebvre tarafından da vurgulanmıştır (Hill 2003). Hill ayrıca, geleneksel mimari çizimin, tasarım spekülasyonunu mekaniistik kökenleri aracılığıyla genişletmek yerine sınırladığını savunmaktadır. Çizimin hem gerçek hem de sanal dünyaları aynı anda görselleştirmesi gerektiğinden, bilgilerin fiziksel forma çevrilmeden test edilemeyeceğini iddia eden Bob Sheils mimari çizime yönelik eleştirisini farklı bir biçimde yapmıştır (Sheils 2003). Sheils'in çözüm önerisi tasarım aşamasında çoklu modlar içerisinde çalışma aracı olarak CAD / CAM'e, mimari eskizlerden daha çok güvenmektir (akt. Edwards, 2008: 236). Fakat bu konuda Steven Holl, bütün dünyadaki abartılı reklamcılık teknikleriyle ortaya sürülen tüketici ürünlerinin, bilincimizin yerini almaya ve üzerine düşünme yeteneğimizi dağıtmaya hizmet ettiğini belirterek; mimarlıktaki yeni bir takım aşırı dijital tekniklerin abartıya katılmakta olduğunu da savunmaktadır (Holl, 2011: 9).

Tüm bu söylemlerle birlikte Edwards, genel olarak çizime yönelik dört ana eleştirinin açığa çıktığını belirtmiştir. Bunlardan birincisi, geleneksel mimari çizimdeki mekanik

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

eğilimlerin yaratıcılığı sınırlaması; ikincisi, geleneksel eskiz tasarımından daha çok modernist “diyagram” a ilgi gösterilmesi; üçüncüsü, en kullanışlı çizim yolu olmanın, diğer mekânsal keşif modlarıyla etkileşime girmeyi gerektirmesi ve dördüncüsü farklı zihin çerçevelerinin (frames of mind), yaratıcı süreçte farklı noktalarda farklı çizim türlerine ihtiyaç duyması ve bu durumun, mimari süreçte tasarımcı olmayanları dışlama eğiliminde olmasıdır. Sonuç olarak bu eleştiriler ve spekülasyonlar, çizim türünün mimarlığın içeriğini etkileyip etkilemediği sorgulamasını gerekli kılmaktadır. Ya da başka bir deyişle, yeni bir mimari geliştirmek için Gehry ve diğerlerinin de önerdiği gibi, yeni bir çizim dili geliştirilmelidir (Edwards, 2008: 236).

Tasarımda çizim yoluyla düşünceleri temsil etmeye ve onları geliştirmeye yönelik kullanılan diğer araçların ise bilgisayar destekli tasarım ve üretim CAD/CAM ortamlarında açığa çıktığı görülmektedir. Lawson gerçekte CAD denilen şeylerin çoğunun gerçekte bilgisayar destekli tasarımdan ziyade bilgisayar destekli çizim olduğunu belirtirken (Lawson, 1997: 286), Akipek ve İnceoğlu (2007: 250), bilgisayarın mimarlık alanında kullanımının, bilgisayar destekli çizimle başlayıp, bilgisayar destekli tasarım alanında devam edip ve bilgisayar destekli üretime kadar uzandığını ifade etmiştir.

Lawson yakın geçmişi süresince bilgisayar destekli tasarımın tasarımcıya nasıl yardımcı olacağı ve onu nasıl destekleyeceği konusunda genellikle iyimser tahminlerde bulunulduğunu ifade etmiştir (Lawson, 1997: 286). Örneğin Akipek ve İnceoğlu'na göre, günümüz mimarlık ortamında bilgisayar genellikle bir temsil aracı olarak kullanılmaktadır; bilgisayar ortamında çizim, üç boyutlu modelleme ve animasyon gibi tekniklerin geleneksel tasarım sürecine destek görselleştirme araçları olarak kullanımı yaygındır (Akipek ve İnceoğlu, 2007: 238). Bilgisayar destekli temsil-tasarım ve üretim imkânları ise, mimarlara yeni bir görme aracı, tasarım ortamı ve üretim modeli sunmaktadır. Geleneksel mimari tasarım sürecinde mimar zihnindekileri temsiller aracılığıyla görsel bir dile çevirir ve bu dil aracılığıyla düşünür. Bilgisayar, kâğıt üzerinde çizime ve maketlerle ifadeye dayalı geleneksel temsil ortamından farklı özelliklere sahiptir. Hesaplamaya, veriler arasındaki ilişkilerin tanımlandığı algoritmalara, kurallar ve sınırlamalar doğrultusunda yeni sonuçlar üretmeye dayalı, sayısal ve işlemsel bir teknolojidir. Bu sayısal-işlemsel sonuçlar program arayüzleri ile mimari düşüncenin tanıdık aracı olan görsel temsillere, grafik dile çevrilir. Ancak bilgisayar bir tasarım ortamı olarak, geleneksel çizim ortamından farklıdır (Akipek ve İnceoğlu, 2007: 250-251). Bilgisayarın ardındaki sayısal ortam hesaplamaya ve algoritmalara dayalıdır ve bu ortam görsel

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

düşünmenin yanı sıra sayısal ve algoritmik düşünme biçimini gerektirir. Bu anlamda sayısal tabanlı tasarım ortamı geleneksel tasarım ortamından farklılıklar gösterir ve yeni olanaklar sunmaktadır. Kavramsal olarak, bilgisayar destekli çizimden (CAD), bilgisayar destekli mimari tasarıma (CAAD) ve hesaplamalı tasarıma (computational design) doğru bir evrimin yaşandığı günümüzde bilgisayar artık sadece bir görselleştirme aracı olarak değil, sayısal tabanlı bir tasarım ortamı olarak ele alınmalıdır (Akipek ve İnceoğlu, 2007: 238).

Bu noktada Itsuko Hasegawa, özellikle dijital süreçlerin her şeyi yeniden düşünme ve yeniden kurgulama imkânı tanıdığını ve bu nedenle rutin, elle yapılan çizim işleminden daha gerçekçi olduğunu savunarak deneyimlerini şu sözlerle aktarmıştır; “bilgisayar kullanımı bizim küçük atölyemizin ortamını değiştirdi, ekibi daha özgür düşünmeye ve yeni ifadelerini aramaya, bulmaya teşvik etti. Bilgisayarı amaçlarımızı gerçekleştirmekte önemli bir teknolojik araç olarak düşünebiliriz”. Fakat bu noktada mimariye hem çağdaş teknolojinin hem de manevi değerlerin sorumluluğunu taşıyan ikinci bir doğa olarak yaklaştığını belirten Hasegawa, bilgisayarın aynı zamanda düşüncelerimizi basit parçalara ayrıştırmaya yönlendirdiğini dile getirmiştir. Aynı zamanda tüketici toplumun sıradanlığını kırmak ve

yaşamı yükseltmek istediğimizde, tıpkı bilimkurgudaki gibi, yaşama bakışın en genel kavrayışları ile dijital mekanizmaları bir araya getirerek, hayal gücümüzü genişletmektedir. Hasegawa’ya göre bugün hepimize yöneltilen soru, bu yeni bilgi alanını kullanarak, hayal gücümüzü mimariye dökmekte, bizi kuşatan çevrenin niteliğinde değişiklikler yapabilmekte ne kadar etkili olabileceğimizdir. Bu bağlamda Hasegawa, dijitalleşen tasarım süreçlerinin yarattığı problemleri çözmeye yönelik kullandıkları yaklaşım biçimini ise şu sözlerle ifade etmektedir: “Dijital ortamda müzik, şiir ve mimari yapaylaşıyor gibi görünmektedir. Bu durumu dengelemek için, dijital olmayan iletişim ortamlarını kullanıyoruz. Ham yani işlenmemiş olanı hep geri çağırabilmek için, mimari mekânın dokunumsuz ve kokusuz bir uzamda insan yaşamına yaklaşamayacağını düşündüğümüz için bunun gerekli olduğu inancındayız. Modern çağın uzmanlaşma hastalığına ve üretime verdiği önceliğe, geleneksel yöntemlere başvurarak meydan okumaktansa, modern vicdanın meyvesi gibi düşünebileceğimiz bilgisayarı kullanmak çok daha akıllıca görünmekte. Biz bilgisayarı bilgi depolamak, grafik sunumları hazırlamak ve bazı tasarımların kavramsal açılımlarını sınamak ve mimarinin mekânsal ve fiziksel karakterini kurgulamak için kullanmaktayız (Hasegawa, 2001: 34-35).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

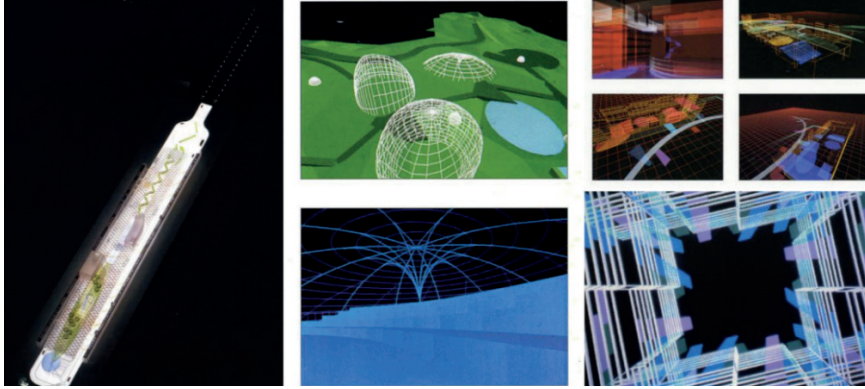
ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 5. Hasegawa Mimari Çizimleri⁷

Fakat Lawson, tasarım süreci boyunca bilgisayarın çözüm üretmedeki rolünün en problematik yönünün, insanın tasarım sürecinde oynadığı rolle nasıl bütünleştirileceği ile ilgili olduğunu dile getirmiştir. Henüz tam olarak tasarım yapan bir bilgisayar hayal edilememektedir bu yüzden de bilgisayar çıktıları bir şekilde tasarımcılar tarafından kullanılmalıdır. Bu noktada bilgisayara yüklenebilecek daha mütevazı bir rol, “tasarım fikirlerini başlatmak değil, tasarımcının fikirlerine cevap vermektir”. Bu rolde, bilgisayar bize, bizim tarafımızdan önerilen tasarımın ne kadar işe yarayacağını ya da nasıl görüneceğini ya da ne kadar mal olabileceğini vs. söylemektedir (Lawson, 1997: 290-291). Genel olarak, bilgisayar programları, basit sayısal hesaplamaların yeterli olmadığı tasarımları değerlendirmek üzere yazılmıştır. Bu yüzden, binaların termal, aydınlatma ve akustik ortamlarını değerlendirmek için artık mimari paketler bulunmaktadır. Bu tür programlar aydınlatma

koşullarını ve malzeme yüzeylerini ve renklerini taklit edebilir ve nesnenin gerçek görünümüne dair bazı göstergeler verebilir. Tasarım araçları olarak bu paketler, kullanıcılarına fiziksel bir model oluşturmaktansa, formların iyileştirilmelerini sağlayabilir. Özellikle çizilmesi zor olan karmaşık veya güç algılanan üç boyutlu bir formun oluşturulmasında güçlü araçlardır (Lawson, 1997: 295).

Bu çerçevede Gürer (2018: 1), temelde tasarımcıların geleneksel olarak tasarım problemleriyle başa çıkmak için sezgiye ve deneyime güvendiklerini, sayısal yaklaşımlarla bu süreci geliştirmeyi amaçladıklarını; bunun için ise soyutlama, algoritmik ve parametrik düşünme, işbirlikçi tasarım, form çalışmaları, karmaşık modelleme, otomasyon, simülasyon ve imalat gibi verileri desteklediklerini dile getirmiştir. Bu çerçevede Edwards, CAD tabanlı tasarım çizimlerinin bir mimari kon-

⁷ <https://rmdrd.com/?s=401>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

septin oluşumunda artan bir role sahip olsa da, problemleri çözmek için geleneksel çizime hala gerek duyulduğunu ifade etmiştir. Edwards'ın deyiimiyle maceracı mimarların ellerinde, plandaki çizgi kesit çizgisi olur ve bu da sırayla model boyunca izlenen çizgi haline gelir. Fakat tasarım fikri, diyagramın ve erken konsept eskizlerinin ötesinde olgunlaştıkça, CAD ve daha biçimsel model yapımına olan güven de artmaktadır. Ancak daha sonra değişiklik yapılması gerektiğinde, serbest çizim test etme seçeneklerinde kullanılan ilk araç olarak ana konumunu korumaktadır (Edwards, 2008: 228-229). Bu yönde eğer geleneksel serbest el çizimi projelerin başlangıcında kullanım üstünlüğünü korursa, CAD öncesinde yalnızca hayal edilebilecek olan formları gerçekleştirme şansı sunacaktır. Bu doğrultuda dijital çağda CAD, sanat ve mimarlık arasında köprü oluşturacak görünüyor (Edwards, 2008: 237).

Bu noktada Edwards, günümüzde mimarlık öğrencilerini endüstri ve profesyonel tasarım pratiği için gerekli araçlarla donatma ihtiyacının, serbest çizimden vazgeçme baskısı yarattığını; buna karşın Bilgisayar Destekli Çizim (Computer-Assisted Drawing) becerisinin, geleneksel çizim becerisinin yok olmasına neden olmak zorunda olmadığını dile getirmiştir (Edwards, 2008: 27). Bu noktada Asar ve Çebi, birçok alandan farklı olarak mimari temsil araçlarındaki kırılmaların ve

dönüşümlerin, kendisinden önceki aracı yok etmediğini, aksine bir tür birikme söz konusu olduğunun ortaya çıktığını dile getirmektedir. Bugün mimari mekân bağlamında temsil araçlarına bakıldığında 'çoklu' bir durum görülmektedir. Bu çoklu olma durumu hem geleneksel hem de dijital araçların varlığı üzerinden düşünülebilir. Ancak dijital araçlar ile birlikte temsilin yapısına ilişkin radikal bir değişim olmamıştır. Konvansiyonel tekniklerden farkları, üç boyutlu nesnelere dinamik bir üç boyutlu anlatım ile ifade edebilmektir. Geleneksel yöntemlerde temsil ortamı maket ya da kâğıt iken, dijital yöntemlerde bu ortam ekran olmuştur. Dolayısıyla ara yüzün değişmesi temsile ait sorunsal/ ideolojik çerçeveyi kırmaya yetmemiştir (Asar ve Çebi, 2018: 125-126). Lawson (1997: 297-298)'in ifadesiyle artık çizim programlarının çoğu; kalemleri, fırçaları veya spreyleri temsil eden araçlar sunan çizim tahtası metaforunu kullanmaktadır. Çizimler, içinden başka bir çizimin görülebileceği şeffaf aydınlar kâğıdı gibi katmanlar olarak algılanmaktadır. Mühendislik sistemleri ise genellikle montaj bileşenleri metaforunu kullanmaktadır ve üç boyutlu modelleme yazılımları, kullanıcıdan ilkel üç boyutlu dolu cisimlerin birbirine eklendiğini veya birbirine geçtiğini hayal etmesini istemektedir. Fakat bu metafor birçok tasarımcı için çok da gerçekçi değildir. Örneğin, mimar, genellikle dolu olanı değil, boşluğu hayal etmektedir. Önerilen fikir, mimarların,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tasarımlarının fiziksel bir modelini oluşturan bir model dükkânında olduklarını hayal etmeleri gerektiğidir.

Tasarım süreçlerini sayısal teknoloji üzerine kurgulayan mimarların ise, sabit bir tasarım yönteminin olduğundan bahsetmenin mümkün olmadığını belirten Akipek ve İnceoğlu, bunun tersine mimarların her projede konunun gerektirdiği yaklaşıma uygun olan teknolojilerle çalıştıklarını ifade etmektedir. Bu süreçlerde geleneksel temsil tekniklerinin yardımcı araçlar olarak kullanımı devam etmekte, bunun yanı sıra bilgisayarın sayısal ve algoritmik yapısı tasarım stratejisinin oluşturulmasında, analiz aşamalarında, biçimsel araştırmalarda, performans testlerinde ve genel olarak tasarım araştırma sürecinde yeni olanaklar sunmaktadır (Akipek ve İnceoğlu, 2007: 239).

Bu bağlamda tasarım sürecinde çizim yoluyla düşünceleri temsil etmeye ve onları geliştirmeye yönelik kullanılan araç ve ortamların üçüncüsü olarak tanımlanan karma/melez yöntemlerin günümüzde giderek değer görmeye başladığı görülmektedir. Örneğin Edwards (2008: 86), serbest el çizimlerinin, anahtar kelimelerin, biçimsel teknik resimlerin, CAD ve fotoğrafların birleştirildiği karma çizim türünün, tasarım stüdyolarında giderek daha yaygın bir biçimde kullanıldığını dile getirmiştir. Edwards İngiltere'deki mimarlık okullarında çoğu öğrenci için bu karma çizim

türlerinin “temel” olduğunu belirtmektedir. Yine Edwards (2008: 230-233), Zaha Hadid, Frank Gehry ve Will Alsop'un resim, çizim, modeller ve CAD araçlarını ayırmak yerine, onları emsali olmayan çizimler üreten neredeyse tek bir tabaka halinde birleştirmeye başladığını; sonuç olarak da mimarlığın plan, kesit ve görüş den oluşan ortogonal düşünce'nin kısıtlarından kurtarılmaya başladığını ifade etmiştir.

Bu karma temsil biçimlerinin günümüzde iki kutup olarak ifade edilen geleneksel ve modern temsil biçimlerini bütünleştirerek, ayrımı muğlak bir noktaya doğru taşıdığı da gözlenmektedir. Dijital bir ortamda serbest el çizimi yapılabildiği gibi, dijital bir çalışmanın da geleneksel el işçiliğine dayalı bir süreç ile devam ettirilebilmesi mümkün olabilmektedir. Turan (2011: 169)'ın deyimiyle, artık fikir üretmenin çeşitli yolları olduğu, tek bir ortamda çalışılabileceği gibi fiziksel-sayısal ortama, sayısal-dan-fiziksel ortama aktarımların mümkün olduğu ve bu çeşitlilik içerisinde tasarım araştırmalarının birçok yönde götürülebileceği bilinmektedir. Bu bağlamda farklı ortamlarla ve araçlarla -kâğıt, maket, bilgisayar- etkileşimin ele alınması önemlidir. Farklı ortamlarla etkileşimin, tasarımcının farklı algı, sezi ve duygularına hitap edeceği düşünülmektedir ve tasarımcıyı farklı sonuçlara götüreceği kabul edilmiştir. Bermudez (1997: 59)'in ifadesiyle de yarının

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mimari pratiği ve eğitimi dijitalde değil, analog ve dijital arasındadır ve bir ortamda/yaklaşımında değil, birçok ortamda/yaklaşımındadır. Başka bir deyişle, melezlik ve çoklu durum geleceğe giden yolu paylaşmaktadır.

Ortam ve araçların birlikteliğinden doğan bu etkileşimin ise, temsil yöntemleri ve tasarım eylemi için de farklı olanaklar yarattığı dikkat çekmektedir. Tanyeli'nin tanımladığı gibi, bilgisayar teknolojilerinin tasarıma katılmasıyla beraber, geleneksel olarak yürütülen tasarım ve üretim sürecinin, birbirini takip eden düşey yapılanmadaki bir hiyerarşiden, yatay bir yapılanma halini alan, birbiri içene geçen, melezleşen yapıya büründüğü görülmektedir (akt. Turan, 2011: 164). Akipek ve İnceoğlu'nun da ifadesiyle dijital teknolojiler geleneksel mimari tasarım sürecinde birbirini doğrusal olarak izleyen tasarım-temsil-uygulama etaplarını iç içe geçirmiş; literatürde dijital süreklilik kavramıyla açıklandığı gibi tasarım ve üretimi sürekli birbirini besleyen döngüsel bir süreç haline gelmiştir (Akipek ve İnceoğlu, 2007: 251).

Bu noktada Kulper (2005: 17-18), modernizmin biçimsel tercihlerinin, kültürel paradigmalarda yaşanan sık değişimlerin, elle çizimin klavye prosedürleriyle yer değiştirmesinin ve yazılım uygulamaları ile malzeme üretim süreçleri arasındaki bağlantıların artmasının, çizimin rolünün yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini doğurduğunu dile getirmiştir. Bu çerçevede Kulper'in çalışmalarının, onun deyimiyle çizime çeşitli seviyelerde iletişim kurmaya izin veren "çoklu temsil biçimlerini" barındırdığı görülmektedir. Kulper'in söylemiyle göstergesel kümeler, işaretler, diyagramatik montajlar, materyal gösterimleri, dil ve diğer üretici işaretlerin kullanımı çizimin araştırma potansiyelini kolaylaştıran gizli ilişkileri geliştirmektedir. Burada manuel, dijital ve melez tekniklerin hepsi birlikte var olabilmektedir. Bu çalışmaların en önemli hedeflerinden biri ise çizimde düşünsel, geometrik ve maddi ön indirgemelerden kaçınmaktır. Çizimin kendisi ise eylemin mantığını ve yapısını keşfetme şekli haline gelmektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

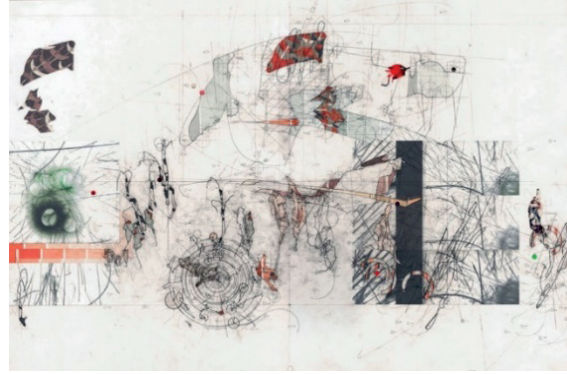
ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 7-8. Kulper⁸, (2015). Çoklu Temsil Biçimi Örnekleri

Kulper (2013)'e göre bu yöntem, mimarlığı kavramsallaştırmanın yollarını genişletmekte, farklı tasarım yöntemlerinin farkındalığını arttırarak tasarımın çok yönlülüğünü arttırmakta ve çeşitlenen temsil teknikleri aracılığıyla kavramsal ve yapısal imkânsızlıkların sınırlarını genişletmektedir. Çizimin olasılıklarını çerçevelemek yerine çizim yaparken ki eylemlilik halini keşfetmek ve düşünceleri çoğaltmak için ilişkisel bir yol önermekte, farklı disiplinleri birlikte kullanmaktadır. Bu sayede Kulper aslında alternatif bir yöntem dolayısıyla da alternatif bir mimarlık düşüncesi önermektedir. Onun ifadesiyle alternatif mimarlık hermetik değil ilişkiseldir, düşüncenin bağlamında yer alır, spekülatifdir (akt. Asar ve Çebi, 2018: 129-130).

Özgün, geliştirilebilir, açık uçlu ve keşfe olanak sağlayan bu ve benzeri karma/melez temsil biçimlerini oluşturan çoklu tekniklerin, özünde bir tasarım kurgusu ya da yöntemi

olarak da açığa çıktığı görülmektedir. Temsil biçimlerinde yaşanan bu türdeki çeşitlenmeler, tasarım düşüncesini ve bilgisini açığa çıkarma ve de geliştirmede önemli araçlar oluşturabilmektedir. Florenski (2017: 114)'in deyiimiyle “her temsilin her zaman bir gösterge olduğu”nun bilinci ise temsil biçimlerini, aynı zamanda tasarım düşüncesinin dışavurumu haline de getirmektedir.

BULGULAR

Ele alınan çalışmada günümüzde çizme eyleminin özüne ilişkin bilincin yeni-yeniden yaratılmasına ilişkin verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda literatür araştırmalarından elde edilen veriler, mekân tasarımcısı için Çizme Eyleminin Bilincine ve Çizim Ortam ve Araçlarının Değerlendirilmesine yönelik olarak değerlendirilmiş ve şu çıkarımlarda bulunulmuştur.

8 <https://offramp.sciarc.edu/articles/the-precision-of-promiscuity>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Çizme Eyleminin Bilincine İlişkin...

Çizme, özünde form değil anlam yaratma eylemidir. Çizme eylemi, düşünme yolu ve ortamı sağlamaktadır. Çizme eylemi ve çizgiler, zihindeki düşünceyi yansıtırken onu eleştirel bir ortama sokarak geliştirilebilir hale getirmektedir. Çizimler, imgelemi yansıtan temsillerdendir. Çizme eylemi, öncelikle çizim yapan kişinin kendisi ve daha sonra diğerleri için iletişim aracı oluşturmaktadır. Bu çerçevede de tasarlama-düşünme-çizme eylemleri arasında birbirini olanaklı kılan yaşamsal ilişkiler açığa çıkmaktadır.

Çizme eylemi, tasarım sürecinde zihinde oluşan düşüncelerin aktarılması, geliştirmesi ya da değiştirilmesinde ve de temsil edilmesinde birer tasarım ortamı ve aracı yaratmaktadır. Çizim, problemleri yorumlama ve çözme aracı oluşturmaktadır. Çizim, çözüm kadar tasarımcıyı da geliştiren, değiştiren çoklu yaratma eylemi haline gelmektedir. Çizme eylemi, zihinsel bir süreç olan tasarımın, düşünme eylemi olarak gerçekleşmesini olanaklı kılmaktadır.

Çizim Ortam ve Araçlarının Değerlendirilmesine İlişkin...

Tasarıma-Mekân tasarımına yönelik temsil biçimlerinin ve onları üreten araç ve ortamların giderek çeşitlenip hızla değiştiği görülmektedir. Tasarım sürecinde kullanılan temsil araçları ve ortamları; geleneksel olarak

uygulanan çizimlerden maketlere, bilgisayar destekli tasarım ve üretim ortamlarına kadar çeşitlilik göstermektedir. Tasarımda “çizim” yoluyla düşünceleri temsil etmeye yönelik kullanılan araç ve ortamların temelde iki gruba (geleneksel-modern) ayrılarak değerlendirildiği, çoklu temsil biçimlerinin de bu değerlendirmeler içinde giderek önem kazandığı görülmektedir. Bu değerlendirmeler sonucunda:

1. *Geleneksel yönetime ilişkin olarak görülmektedir ki:*

- Geleneksel tasarım sürecinin parçasını, kâğıt üzerine elle çizim oluşturmaktadır.
- Gelenek kavramından çıkışla geleneksel serbest el çizimi, ölü bir geleneğin değil, canlı ve yaratıcı bir geleceğin parçası olarak nitelendirilmektedir.
- Bilgisayar destekli tasarım, geleneksel çizimleri gereksiz hale getirmemektedir.
- Geleneksel çizimler bilgisayar ortamında çizibilmenin de önünü açmaktadır.
- Tasarım sürecinde serbest el çiziminin özellikle bir tasarım aracı, kişinin düşüncelerine şekil ve ifade verme yöntemi olarak kullanılması önemlidir.
- Serbest el çizimi yönteminin problem çözmeye dayalı yaratıcı tasarım sürecinde kullanılması temeldir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Serbest el çizme becerisi, tasarımcının tasarlama becerilerini geliştirilmesi açısından da önemlidir.
- Tasarımcı için çizimin, keşfin ayrılmaz bir parçası olduğu anlaşılmalıdır.
- Çizme eylemi doğrudan sonuç ürünün temsiline yönelik değil, öncelikle düşünce üretimine yönelik gerçekleştirilmektedir. Bunun için geleneksel yöntemler vazgeçilmez olanaklar sunmaktadır.

Fakat her temsil biçiminde olduğu gibi, çizimlerin de tehlikeli yanlarının açığa çıkabileceği görülmektedir. Yanlış uygulanmaları veya dikkatsizce yorumlanmaları çizimi kafa karıştırıcı ve yanlış yönlendirici hale getirebilmektedir. Bu noktada geleneksel çizimlerin de kullanılırken dikkat edilmesi gereken yönlerinin de bulunabileceği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda: Tasarımcının çizim ile girdiği ikili diyaloga hakim olması önemlidir. Tasarım sürecinde tasarlanan, estetik bir ifade biçimi olarak çizimin kendisi olabilmektedir. Çizim, tasarım probleminin algılanış şeklini geliştirmek yerine kısıtlayabilmekte, yaratıcılığı desteklemek yerine sınırlayabilmektedir. Serbest elin sınırlılıklarının giderilebilmesi için CAD/CAM ile birlikte tasarım sürecine dâhil edilmesinin bir çözüm yolu olarak görülebileceği açığa çıkmaktadır.

2. *Modern-Bilgisayar destekli* çizim araç ve ortamlarına ilişkin olarak ise görülmektedir ki:

- Bilgisayar destekli temsile, tasarıma, üretime yönelik araçlar ve ortamlar geleneksel temsil ortamından farklı özellikler göstermektedir.
- Yeni bir görme aracı, tasarım ortamı ve üretim modeli sunmaktadır.
- Temelinde yatan sayısal ortam görsel düşünmenin yanı sıra sayısal ve algoritmik düşünme biçimini gerektirmektedir.
- Tasarımcıya yeniden düşünme ve kurgulama imkânı sağlamaktadır.
- Yeni ifade yollarının aranmasına ortam oluşturmaktadır.
- Tasarım probleminin gerektirdiği yaklaşıma uygun farklı teknolojilerin kullanılmasını içermektedir.

Bu noktada kritik noktanın, insan tarafından gerçekleştirilen ve bir düşün eylemi olarak görülen tasarım eyleminin gerçekleştirilme sürecinde, bilgisayarın insana yardımcı olmak üzere nasıl değerlendirilebileceğine ve geleneksel yöntemlerle birlikte nasıl varlık gösterebileceğine yönelik tavrın belirlenmesinde yattığı görülmektedir. Buna yönelik olarak elde edilen verilerden çıkışla görülmektedir ki: Bilgisayarın, tasarım sürecinde tasarım

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

fikirlerini başlatmak için değil, tasarımcının fikirlerine cevap vermek üzere kullanılması önemlidir. Bilgisayar, tasarım düşüncesinin işleyişini, yararlılığını, görünümünü, maliyetini vb. belirlemede etkili olabilmektedir. Bilgisayar, problem çözmeye dayalı geleneksel tasarım süreçlerinin geliştirilerek desteklenmesinde önemli roller üstlenebilmektedir. Geleneksel temsil biçimlerine yardımcı nitelikte, tasarım stratejisinin oluşturulmasında, analiz aşamalarında, biçimsel araştırmalarda, performans testlerinde yeni olanaklar sunabilmektedir. Tasarım sürecinde çoklu temsil biçimlerinin bileşeni haline gelebilmektedir.

3. *Çoklu-Karma-Melez temsil biçimlerine ilişkin olarak ise görülmektedir ki:*

- Karma temsiller, geleneksel ve dijital araçları tasarım sürecinde birbirinden ayırmak yerine birlikte barındırmaktadır.
- Fiziksel-sayısal ortam arasında etkileşime olanak tanımaktadır.
- Bir ortam ya da yaklaşım değil, çoklu ortam ve yaklaşım önermektedir.
- Tasarım sürecini doğrusal hiyerarşik bir yapıdan çıkarıp; döngüsel bir yapılanmaya taşımaktadır.
- Temsil biçimleri arasında birbiri içine geçen melez bir yapılanmayı olası hale getirmektedir.

- Farklı tasarım yöntemlerine yönelik farkındalık yaratarak tasarımın çok yönlülüğünü açığa çıkarmaktadır.
- İlişkisel bir düşünme biçimi önermekte ve farklı disiplinleri sürece dâhil etmektedir.
- Çizime dayalı çoklu temsil biçimleri, tasarım sürecinde ve sonucunda gerçekleşen iletişimi hem tasarımcı hem de diğerleri için zenginleştirip çeşitlendirmektedir.

TARTIŞMA

Rodriguez L. ve Peralta (2014: 2) problem çözme faaliyeti olarak nitelendirilebilen tasarım sürecinin, “problem çözme yaklaşımı” tarafından ‘tanımlanabileceğine’ vurgu getirmiştir. Tasarım tarihçisi Victor Margolin, tasarımın başlangıcından bu yana, seri üretim için ürünlere biçim verme sanatı olarak algılandığından, tüketici kültürüne sıkıca yerleştirildiğini (Margolin, 1998: 83), Sanayi Devrimi’nden bu yana, egemen tasarım paradigmasının pazara yönelik olduğunu ve alternatiflere pek dikkat gösterilmediğini dile getirmiştir (Margolin ve Margolin, 2002: 25). Bu doğrultuda Findeli tasarımın, günümüz ekonomik modellerin, ticaretin ve pazarın ihtiyaçlarına karşı reaktif olduğunu, proaktif olması ve yeni çerçeveler benimsemesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Findeli 2001: 17). Ele alınan çalışma bu noktada tasarlama ey-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lemnin, ürün yaratımına değil düşünce üretimine yönelmesinde çizme eyleminin, doğası gereği önemli roller üstlendiğini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Çizme eylemi düşünme yolu yaratırken, tasarım eyleminin düşünce üretimi haline gelmesini olanaklı kılmaktadır. Fakat çizme eylemi, farklı temsil biçimleri olarak farklı ortam ve araçlarda (geleneksel-bilgisayar destekli) gerçekleştirilirken, özde ne için ve neye yönelik gerçekleştirildiğinin göz ardı edilmemesine ihtiyaç duymaktadır. Çizme eyleminin, ilkin düşüncenin aktarılması ve geliştirilmesine yönelikken, tasarım sürecinde doğrudan sonuç ürünün açığa çıkarılmasına, temsiline, görselleştirilmesine yönelik değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu gerekliliğin karşılanmasının ön koşulunun çizme eylemine dair bilincin yeni-yeniden oluşturulması ve çizim araçlarının-ortamlarının bu yönde eleştirel bir biçimde bütünleşik olarak değerlendirilmesi olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Tasarımın amacına yönelik geleneksel görüş, Christopher Alexander'dan aktarımla form yaratmaktır. Bu noktada modernist uygulamada çizime dayalı grafik araçların da görevinin bu forma bir takım şekil veya ifade vermek olduğu kabul edilmektedir (Alexander 1964: 15). Buna karşın günümüzde tasarımın anlam yaratma eylemi olarak tanımlandığı; çizme eyleminin ise, kelimelerin ve mate-

matüğün dili gibi, karışık dünyalara anlam ve düzen vermeye yönelik değerlendirildiği görülmektedir. Bu yönde çizime dayalı temsil biçimlerinin de, aynı hedeflerle değerlendirilmeyi beklediği düşünülmektedir. Bu yönde çizme ve tasarlama eyleminin özde bir düşünce eylemi olduğunun farkına varılıp, çizime dayalı geleneksel-modern temsil biçimlerinin tasarlama sürecinde oynayacağı roller eleştirel olarak değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme biçimi çizime dayalı temsil biçimlerinden herhangi birinin göz ardı edilmesi ya da indirgenmesine yönelik değildir. Burada sayısal teknolojilerin ve programların, geleneksel yöntemlerle açığa çıkarılan tasarım düşüncesinin geliştirmesi ve gerçekleştirilmesinde önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu noktada modern temsil biçimlerinin Berger (2016: 23)'den ödünç alınan bir ifadeyle “düşünce özgürlüğünün maddi göstergeleri” haline geleceği düşünülmektedir. Burada önerilen; anlam yaratma eylemi olarak tasarım ve sürecinde, çizime dayalı temsil biçimlerinin, farklı yönleriyle birbirlerini tamamlayan bir yapıda, birlikte değerlendirilmesidir. Zaten, Lawson (1990, Edwards, 2008: 226)'ın da dile getirdiği gibi ileriye dönük tasarımlar yaratmanın gerekliliği de, ortamdaki şeylerin anlamlı düzeni ile ilgilenmek ve bu yönde zihinsel diyagramı fiziksel bir realite ile eşleştirmek için; eskiz, mekanik çizim, modeller ve bilgisayar destekli tasarımı birlikte kullanmaktır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ÖNERİLER

Günümüzde gelişerek değişen modern çizim ortam ve araçlarının tasarlama sürecini ve tasarımı çok yönlü bir deneyime dönüştürerek, artan oranda değer görür hale geldiği görülmektedir. Fakat tasarımcılar tarafından bu durumun geleneksel çizime dayalı temsil biçimlerinin göz ardı edildiği anlamına gelmediği bilinmelidir. Fotoğraf makinesinin icadının resim sanatını yok etmediği gibi, dijital düşünme ve temsil araçlarının da geleneksel olarak adlandırılan serbest el çizimi yöntemini ortadan kaldırmadığı görülmektedir. Bu noktada günümüzde tasarım sürecinde çizim araçları- ortamlarının giderek birbirleriyle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte kullanıldıkları bilinmelidir. Buna karşın tersi yönde algılama eğilimlerinin, tasarım disiplini içindeki uygulama alanlarında yeşerme potansiyeli olduğu görülmektedir. Bu noktada tasarım eğitimi sürecinde öğrencide ve de sonrasında tasarımcıda çizme eyleminin bilincine yönelik farkındalığın yeni-yeniden yaratılması önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA

AKİPEK, F.Ö., İNCEOĞLU N., (2007). Bilgisayar Destekli Tasarım ve Üretim Teknolojilerinin Mimarlıktaki Kullanımları, Megaron YTÜ Mim-Fak. E-Dergisi, 2(4):237-253

ALEXANDER, C., (1964). Notes on the Synthesis of Form. Cambridge, MA: Harvard University Press, ss.15

ARIDAĞ, L., ULUSU URAZ, T., (2006). Tasarım Diyalogunda İmgeler ve Sözcükler, İTÜ Dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım 5(1):57-68

ASAR, H., ÇEBİ, P D., (2018). Mimari Temsilde Kişisel Anlatılar: Karışık Yapılı Temsiller ve Dillendirdikleri, Uluslararası Mimarlık ve Tasarım Dergisi, Sayı: 14:118-143 Doi: 10.17365/TMD.2018.2.4

BEKTAŞ, C., (2017). Çizmek. İstanbul, Türkiye: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, ss.18

BELARDI, P., (2016). Mimarlar Neden Hâlâ Çiziyor?. (Erol A. Çev.) İstanbul, Türkiye: Janus Yayıncılık, ss.57-61-63

BELARDI, P., (2018). Ölçmek Çizmek Bilmek. (Dalay N. U. Çev.) İstanbul, Türkiye: Janus Yayıncılık, ss.39-47-51

BERGER, J., (2013). Bento'nun Eskiz Defteri. (Eyüboğlu B. Çev.) İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, ss.20-157-159

BERGER J., (2016). O Ana Adanmış. (Sökmen M. G. Çev.) İstanbul, Türkiye: Metis Yayıncılık, ss.12-23

BERGER, J., (2017b). Görünüre Dair Küçük Bir Teoriye Doğru Adımlar. (Somay B.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Çev.) İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, ss.20-42-46
- BERGER, J., DEMİREL, S.,** (2016). Du-
man. (Çapan Ç. Çev.) İstanbul, Türkiye:
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, ss.iç
kapak
- BERMUDEZ, J.,** (1997). Looking into the
Real Impact of the Virtual in the Archi-
tectural Profession. Proceedings of the
Symposium on Architectural Design
Education: Intersecting Perspectives,
Identities and Approaches (s. 57-63).
United States of America: College of
Architecture & Landscape Architecture
- CHING, F.,** (2016). Mimarlık ve Sanatta Ya-
raticı Bir Süreç Çizim. (Birkan Ç. Çev.)
İstanbul, Türkiye: Yem Yayınları, ss.5-6-
9-10-19-26
- CORBUSIER, L.,** (2018). Mimarlık Öğren-
cileriyle Söyleşi. İstanbul: Yapı Kredi Ya-
yınları, ss.18
- EDWARDS, B.,** (2008). Understanding Arc-
hitecture Through Drawing. Second Edi-
tion. Great Britain:The Cromwell Press,
ss. 1-7-10-12-13-16-17-23-27-29-226-
227-228-229-230-233-236-337-239-242
- EISENMAN, P.,** (2013). With Drawings
I'm not Trying to Represent Something.
I'm Trying to Make It Real, (Ansari I,
Röportajı Yapan) Architectural Review,
0003861X, May 2013, 233(1395):80-89
- FINDELI, A.,** (2001). Rethinking Design
Education for the 21st Century: Theoretic-
al, Methodological, and Ethical Discus-
sion. Design Issues: 17(1): 5-17
- FLORENSKİ, P.,** (2017). Tersten Perspektif.
(Tükel Y. Çev.) İstanbul, Türkiye: Metis
Yayınları ss.56-114-123-124
- GOLDSCHMIDT, G.,** (1992). Serial Sket-
ching: Visual Problem Solving in Desig-
ning, Cybernetics and Systems, 23(2):191-
219 DOI: 10.1080/01969729208927457
- GÜRER, E.,** (2018). Future Trajectories of
Computation in Design, ITU Journal of
the Faculty of Architecture, 15(1):1-3
- GÜRER, T.K., YÜCEL, A.,** (2005). Bir Para-
digma Olarak Mimari Temsilin İncelen-
mesi, İTÜ Dergisi/A Mimarlık, Planla-
ma, Tasarım 4(1):84-96
- HASEGAWA, I.,** (2001). Çağdaş Dünya Mi-
marları Dizisi 17. (2001) (Çev: Togay N.,
Yamamoto T.) İstanbul, Türkiye: Boyut
Yayın Grubu ss:11-35
- HOLL, S.,** (2011). İnce Buz/Önsöz. J. Palas-
maa içinde, Tenin Gözleri. (Kılıç A. U.
Çev.) İstanbul, Türkiye: Yem Yayınları,
ss.9

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- HUNT, T., (1999).** Tony Hunt's Sketchbook. Great Britain: Architectural Press, ss.iv
- IVY, R., (1999).** Frank Gehry: Plain Talk with a Master, Architecture Record, 187(5):184-360
- İNCEOĞLU, N., GÜRER, T., ÇİL, E., (1994).** Düşünme ve Anlatım Aracı Olarak Eskizler. İstanbul, Türkiye: Helikon Yayınları, ss.8
- KAZMIERCZAK, E.T., (2003).** Design as Meaning Making: From Making Things to the Design of Thing, Design Issues, 19(2):45-59
- KULPER, P., (2005).** Representing Beyond the Surface. ARCCA. Architecture California the journal of the American Institute of Architects California Council. 05.3. pp. 16-19
- LAWSON, B.R., (1980).** How Designers Think. First Publishing. Oxford: Architectural Press, ss.173-174
- LAWSON, B.R., (1997).** How Designers Think, Third Edition. Oxford: Architectural Press, ss. 24-25-173-174-245-246-254-257-258-286-290-291-295-297-298
- MARGOLIN, V., (1998).** Design for a Sustainable World, Design Issues, 14(2): 83-92
- MARGOLIN, V., MARGOLIN, S., (2002).** A Social Model of Design: Issues of Practice and Research, Massachusetts Institute of Technology. Design Issues: 18(4): 24-30
- MAY, R., (2018).** Yaratma Cesareti. (Oysal A. Çev.) İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları ss.74-126
- MERLEAU-PONTY, M., (2016).** Göz ve Tin. (Çev: Fransa Dışişleri Bakanlığı, Fransa Büyükelçiliği, Fransız Kültür Merkezi Çev.). İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, ss.69-70-71
- MITCHAM, C., (1995).** Ethics into Design, Discovering Design, Explorations in Design Studies. Ed. Richard Buchanan, The University of Chicago Press, London, ss.173
- MURATOVSKI, G., (2015).** Paradigm Shift: Report on the New Role of Design in Business and Society, Tongji University and Tongji University Press, ss.119
- MURCUTT, G., (2002).** Glenn Murcutt. (Farrelly, E., Röportaj Yapan) Architecture Australia, 91(3):70
- MURCUTT, G., (2017, Ekim 26).** Glenn Murcutt: Spirit Of Place. (Hunter, C., Röportaj Yapan) ABC Arts.
- ÖZER, B., (1993).** Yorumlar Kültür Sanat Mimarlık. İstanbul, Türkiye: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, ss.52

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

PAK, B., ERDEM, A., (2010). Bilgisayar Destekli ve Geleneksel Mimari Tasarım Süreçlerinde Tasarım Kararları. itüdergisi/a, 63-70

PALLASMAA, J., (2011). Tenin Gözleri. (Kılıç A. U. Çev.) İstanbul, Türkiye: Yem Yayıncılık, ss.15-16

RATTENBURY, K., (2002). This is not Architecture: Media Constructions, London: Routledge, ss. pxxii

RODRIGUEZ, L., PERALTA, C., (2014). From Product to Service Design: A Thinking Paradigm Shift. www.FORMakademisk.org, Vol.7, Nr.3, 2014, Art. 5, 1-27

SAYIN, Z., (2017). Tersten Perspektif/Önsöz Florenski, P. İçinde Tersten Perspektif. İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, ss.20

SHARR, A., (2017). Mimarlar için Heidegger. (Atmaca V. Çev.) İstanbul, Türkiye: Yem Yayınları, ss.11-109

SEARLE, J.R., (2006). Zihin Dil Toplum. (Tual A. U. Çev.) İstanbul, Türkiye: Litera Yayıncılık, ss.50-53

TURAN, B.O., (2011). 21. Yüzyıl Tasarım Ortamında Süreç, Biçim ve Temsil İlişkisi. Megaron, 6(3): 162-170

US, F., AYTIS, S., (2009). Mimari Mekanın Aktarımında Algılayıcı Hareketinin Önemi. tasarım + kuram dergisi, 5(7): 82-98

VALERY, P., (2018). Degas Dans Desen. (O. Türkay, Çev.) İstanbul, Türkiye: Yapı Kredi Yayınları, ss.47

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://arcspace.com/studio/frank-o-gehry-sketches/> (E.T. 10.08.2018)

<https://arcspace.com/studio/steven-holl-watercolors/> (E.T. 10.08.2018)

<https://www.surfacemag.com/articles/steven-holl-watercolor/> (E.T. 25.12.2018)

<https://architizer.com/blog/practice/materials/time-space-existence-peter-eisenman/> (E.T. 27.12.2018)

<https://rndrd.com/?s=401/> (E.T. 05.01.2019)

<https://offramp.sciarc.edu/articles/the-precision-of-promiscuity/> (E.T. 02.11.2018)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

The drawing is a natural and inherent human act that goes beyond a purely linear mark. The linear expressions, which serve in many socio-cultural issues, can be revealed in a conscious or unconscious manner. This study deals with why people draw and what meaning and functions are involved in the essence of the drawing for the spatial designer to enable them to regenerate the awareness on conscious of drawing. In this study, it is investigated how the drawing can be used effectively in today's designs and design process through analyzing the values of the drawing representations for the act of design and spatial designers. The roles of the drawing representations, which are provided by computer tools and environments diversified with the development of technology, in the act of design and design process are critically evaluated. **Aim:** This study aims to create awareness of the spatial designer about the essence of the act of drawing and its semantic-functional features for the design process. It is important to note that the act of drawing creates a thinking tool-environment for design discipline and spatial design. Today, designers need to re-cognize the invisible relationships between the acts of *Thinking-Design-Drawing*. In this respect, it is aimed to reveal the important role of the drawing in the design process in there. It is seen that drawing has become an action performed by different tools, in different environments. At this point, it is foreseen that the consciousness about the act of drawing will form the basis for a critical evaluation of the diversified and changing drawing tools and environments. In this context, the study primarily focuses on expansions of the drawing for the designer in general and the spatial designer in particular as well as the roles of it for the design discipline and spatial design. Thus, the reasons why people draw and then the reasons why designer-spatial designer draw are examined when revealing the consciousness of drawing. Then the potentials of drawing for the designer are presented integratedly by means of the data obtained. The ways in which the act of drawing is revealed as representations are investigated, and the features of the different drawing tools and environments and their roles in the designing process are critically mentioned. **Method:** The study is based on reviews of the literature. For the purpose of this study, data gathered from international and national sources in the field were collected and analyzed. In the scope of this study, the studies based on quantitative research methods and designer's who stand out with their work in design discipline, expressions obtained by qualitative research methods are evaluated. **Results:** The data obtained are evaluated by being grouped under the headings of "Conscious of Drawing", "Why People Draw?" and "Why Designer-Spatial Designer Draws". Under each heading, some analyzes are

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:345 K:460

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

made to be aware about the essence of drawing and to realize the vital relationships between the drawing and design. In general, the evaluations aim to reveal the invisible relationships between the acts of Thinking-Design-Drawing for the designers. In this way, it is seen that it is possible to create a questioning environment about how the spatial designer should perceive and use this drawing tools-media. **Conclusion:** This study aims at revealing that, despite the main purpose of the design in general, the design is considered as an act of thinking in design research, so that the relationship between drawing, thinking and design is getting more and more important. Today, while design is defined as the act of making meaning, as stated by Lawson (1980:173-174) it should be realized that “drawing, like the language of words and mathematics, seeks to give meaning and order to very complicated worlds. It is a tool that is both representational and, looking forward, allows for the ‘meaningful ordering of things in the environment” For creating this awareness, it is necessary to re-discover what is the consciousness of drawing. It is thought that this consciousness will be able to shed light on the way of perception and evaluation of traditional-modern modes of representation based on drawing in the act of design and design process. This kind of evaluation is not intended to ignore or reduce any of the drawing representations. Here, it is thought that digital technologies and programs can contribute significantly to the development and realization of the design idea by supporting traditional methods. So, what recommended here is that; in the design as a process of making meaning, the mode of drawing representations are used together within multiple ways which allow them to complement each other with different aspects.

DOĞAYLA YENİDEN BAĞ KURMA: BİLECİK KENT BOTANİK BAHÇESİ TASARIMI ¹

RE-CONNECTING WITH THE NATURE: A DESIGN FOR BİLECİK CITY BOTANIC GARDEN

Işıl KAYMAZ¹, Ecem BAKİ², Faruk SARIHAN³, Halim PERÇİN⁴

¹⁻⁴Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-2659-4965¹, 0000-0002-2659-4965², 0000-0001-7589-625X³,
0000-0001-7589-625X⁴

Öz: Amaç: Bu çalışmada botanik bahçelerinin tasarım süreçlerine ilişkin dinamiklerin peyzaj tasarım çalışmaları çerçevesinde ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı ise botanik bahçelerinin özgün niteliklerinin vurgulanması yoluyla, kentsel yeşil alanlar kapsamında bilimsel, eğitsel ve toplumsal rolleri konusunda farkındalık oluşturmaktır. **Yöntem:** Araştırmanın yöntemi, botanik bahçeleri tasarımına ilişkin literatür çalışmaları ve örneklerin incelenmesine dayalı analiz; bu verilerin Bilecik ili örneğinde yerel yönetimce belirlenen alana peyzaj tasarımı projesi olarak aktarımına yönelik sentez ve botanik bahçesi tasarım dinamiklerinin belirlenmesine yönelik değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. **Bulgular:** Tasarımda, alanın ekolojik koşulları ve bütçe göz önüne alınarak bitki türü çeşitliliği en üst seviyede tutulmuş; rekreasyonel kullanımlarla kentlinin fiziksel ve ruhsal sağlığı destekleyecek aktivitelere uygun, aynı zamanda kişilerin eğitilmesine ve bilinçlenmesine yönelik alanlar üretilmiştir. Bununla beraber tasarım sürecinin tek başına botanik bahçelerinin misyonlarını gerçekleştirmede yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. İşletme süresince tasarımın ortaya koyduğu olanakları etkin biçimde kullanmak, özellikle türlerin korunması ve eğitim-bilinçlendirme konularında, önemli etken olarak belirlenmiştir. **Sonuç:** Mekânsal özellikler tasarım yaklaşımını ve içeriğini belirleyici olsa da bir botanik bahçesinin niteliği ve işlevselliği yalnızca tasarımı yönlendiren mekânsal özellikler üzerinden belirlenmesi mümkün değildir. İşletme aşamasında yürütülen koruma, üretim, koleksiyon, eğitim etkinlikleri ve rekreasyonel aktivitelerin belirli bir programda sürdürülmesi alanın botanik bahçesi kimliğinin sürdürülmesinde önceliklidir.

Anahtar Kelimeler: Botanik Bahçeleri, Peyzaj Tasarımı, Kentsel Peyzaj, Yeşil Alanlar

Abstract: Aim: This study aims to determine the design dynamics for botanic gardens within the framework of landscape design. It is also aimed to emphasize the importance of unique characteristics of botanic gardens and to raise awareness on their scientific, education and social roles. **Method:** The methodology of this study is based on analysis of the literature on design of botanic gardens and worldwide examples; synthesis of these data through a landscape project for a proposed botanic garden in Bilecik, Turkey; and finally, evaluation of overall findings in order to determine the dynamics that influence design of a botanic garden. **Results:** Diversity of the plants proposed in the design scheme was determined based on the ecological conditions of the site and the budget. The design also proposes places for recreational purposes that will help to support both physical and mental health of the visitors and for educational purposes which will raise the public awareness. However, it is also concluded that spatial design, solely, is not a determining factor for realizing their missions. The effective operational management of a botanic garden is important for sustaining the conservation and the education missions. **Conclusion:** The quality and the functionality of a botanical park cannot be solely determined through the design process although spatial characteristics of a site have a considerable influence on the design scheme and content. The effective design and implementation of operational program of plant conservation, educational and recreational activities are essential in order to sustain the identity of any botanic garden.

Key Words: Botanic Gardens, Landscape Design, Urban Landscape, Green Spaces

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.8

- (1) *Sorumlu Yazar: Işıl KAYMAZ, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara / Türkiye, cackci@agri.ankara.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 13.09.2018, Düzeltme Tarihi / Revision: 01.03.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 29.04.2019, Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – İnceleme / Research Examination), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu Yok / Ethics Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Biyolog Edward O. Wilson (1984), biyofili kavramı üzerine olan çalışmada insan beyni ve zihninin yalnızca doğa ile ilişkide olduğu durumlarda normal olarak gelişebileceğini öne sürmüştür (Krcmarova, 2009:4). Aslında Wilson, doğa ile ilişkide bulunmanın insanın yaşamı açısından gerekli olduğunu öne süren ne ilk ne de son araştırmacıdır. İnsan ve doğal alanlar arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar, doğal çevrelerin insanın fiziksel ve zihinsel sağlığı için faydalı olduğunu ortaya koymaktadır (örn. Ulrich ve diğ., 1991:201-230; Kaplan, 1995:169-182; Berman ve diğ., 2008:1207; Lachowycz ve Jones, 2013:62-69; Ayan Sonkur ve diğ., 2017:12). Bununla birlikte doğal ortamlarda zaman geçirmenin, çevre duyarlı davranışların gelişmesini ve doğal kaynakları korumaya yatkınlığı arttırdığına dair çalışmalar da bulunmaktadır. Doğa ile bağ kurma arttıkça, doğal ve yapılı çevre üzerine olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik bilinçli davranışlar geliştirme potansiyeli de doğru orantılı olarak artmaktadır (Nolan ve Schultz, 2015:632). Günümüz kentleşme süreci göz önüne alındığında, kentli bireylerin özetlenen tüm bu faydalara erişebileceği alanlar ise kentsel yeşil alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öte yandan günümüzde, kentlerde yaşayan insan sayısı küresel ölçekte kırsal alanlara göre daha fazladır ve kentsel nüfus projeksi-

yonları herhangi bir azalma eğilimi göstermemektedir¹. Artan kentsel nüfusa bağlı olarak ortaya çıkan yoğun yapılı çevre; beraberinde trafik gürültüsü, hava kirliliği, biyoçeşitlilikte azalma, kentsel ısı adalarının oluşumu gibi yaşam kalitesini ve doğal kaynakları olumsuz etkileyen sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak da kentli bireylerin yeşil alanlara erişim ve bu alanlarda zaman geçirme istekleri artmıştır (van der Berg ve diğ., 2007: 79-96). Sonuç olarak kentsel yeşil alanlar ekolojik olarak hava kalitesini iyileştirme, iklim düzenleme, yüzey su akışını düzenleme, biyoçeşitliliğin korunması gibi faydalarının yanı sıra sundukları sağlığa ilişkin ve toplumsal faydalarla da kentlerin önemli bileşeni haline gelmişlerdir. Bu bağlamda kent botanik bahçeleri; kentsel yeşil alan bileşenlerinden biri olarak (Aykale ve diğ., 2017:306), özellikle biyoçeşitlilik açısından zengin olmaları, bireylerin bitki türleri ve yaşam koşulları ile ilgili olarak bilgilendirilmesi, eğitilmesi ve farkındalık kazanmasına yönelik mekân ve aktiviteleri barındıran, aynı zamanda bilimsel çalışmalara da destek olan karakteristikleri nedeniyle kentsel yeşil alanlar içinde özgün bir yere sahiptir. Bununla birlikte botanik bahçelerinin günümüz kentsel yeşil alan modellerine eğitim ve rekreasyon işlevleri yönünden katkısı literatürde çok az çalışılmıştır (Ward ve diğ., 2010:54). Ward ve

¹ <https://esa.un.org/unpd/wup/Publications/Files/WUP2018-KeyFacts.pdf>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

diğ. (2010:54), botanik bahçelerinin koruma odaklı olarak faaliyet göstermesi ve çoğu zaman yerel otoriteler dışındaki kuruluşlar tarafından yönetilmeleri nedeniyle kentsel yeşil alan sisteminin stratejik planlamasında, etkin olarak ele alınamadığını belirtmektedir. Diğer taraftan, Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Teşkilatı (BGCI), küresel bitki çeşitliliğimin korunmasında ülkelerde daha fazla botanik bahçesi kurulmasına ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir (BGCI, 2012: 9). Bu araştırma da bir botanik bahçesi tasarımına yönelik yaklaşım ve sonuç ürünlerini Bilecik ili örneğinde ortaya konmuştur.

AMAÇ

Bu çalışmada botanik bahçelerinin tasarım süreçlerine ilişkin dinamiklerin peyzaj tasarım çalışmaları çerçevesinde ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı ise botanik bahçelerinin özgün niteliklerinin vurgulanması yoluyla, kentsel yeşil alanlar kapsamında bilimsel, eğitsel ve toplumsal rolleri konusunda farkındalık oluşturmaktır.

KAPSAM

Türkiye, içinde bulunduğu farklı biyocoğrafik bölgeler ve bunların geçiş zonları nedeniyle iklimsel ve coğrafi özelliklerinde çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik, beraberinde ilgili coğrafyada yaşam ortamı bulan gen ve tür çeşitliliğini de desteklemektedir. Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) (2012)'ne göre

Türkiye'deki ekosistem ve habitat çeşitliliği sonucunda, Avrupa kıtasında tespit edilen 12,500 açık tohumlu ve kapalı tohumlu bitki türünden 11,000'i Anadolu'da bulunmaktadır; bunların üçte biri de endemik olma özelliği taşımaktadır². Türkeş (2015: 1-19) bu çeşitliliğe; yakın jeolojik geçmişteki iklim olaylarının, yer şekil çeşitliliğinin ve özellikle bu iki nedene bağlı oluşan karışmaların ve relik alanların katkı sağladığını belirtmektedir. Bu nedenle floristik açıdan Türkiye çok zengin bir ülke olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda botanik bahçeleri tasarımı ve uygulaması açısından Türkiye'nin potansiyeli oldukça fazladır. Araştırma kapsamında da çalışma alanına ilişkin potansiyel bağlamında botanik bahçesi peyzaj tasarım süreci irdelenerek ortaya konmuştur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi; botanik bahçeleri tasarımına ilişkin literatür çalışmaları ve örneklerin incelenmesine dayalı analiz, verilerin Bilecik ili örneğinde yerel yönetimce belirlenen alana peyzaj tasarım projesi olarak aktarımına yönelik sentez ve tasarım dinamiklerinin belirlenmesine yönelik değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

Analiz aşamasında elde edilen literatür verileri, Kuramsal Çerçeve başlıklı bölümde özetlenmiştir. Sentez aşamasında ise Bilecik

² <https://www.iucn.org/content/biodiversity-turkey>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Belediyesi tarafından botanik bahçesi olması uygun görülen alana ilişkin alan analizleri ve analizler sonucu kavramsal olarak projeyi oluşturan bileşenlerin tanımlanması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın değerlendirme aşamasında ise alana ilişkin kesin projeye konmuş, bununla ilişkili bitkisel ve yapısal çözümler geliştirilmiş; ayrıca botanik bahçesinin kullanımına ve işleyişine ilişkin fikirler üretilmiştir.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

İlgili Belediye tarafından projenin uygulanacağı alanın büyüklüğünün, uluslararası tanınır botanik bahçesi örneklerine kıyasla yetersiz oluşu; tasarım aşamasında geliştirilen kullanım biçimlerini ve bitki çeşitliliğini kısıtlamıştır. Ayrıca alan seçimi yerel yönetim tarafından gerçekleştirildiğinden, botanik bahçeleri için literatürde bulunan alan seçim kriterlerini belirlemek ve irdelemek söz konusu olamamıştır. Tasarım ekibi temel olarak peyzaj mimarlarından oluşmuş, yapılar için mimarlardan destek alınmış, ancak çalışmada botanik bilimcileri yer almamıştır. Dolayısıyla Bilecik'in doğal bitki örtüsünde yer alan bitkilerin seçiminde; iklim koşulları, literatür ve gözlemler dikkate alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Botanik bahçeleri; bilimsel araştırma, eğitim, bitki sergileme gibi botanik biliminin gelişmesine ve koruma açısından halkın bilinçlen-

dirilmesine yönelik işlevleri üstlenen, aynı zamanda rekreasyonel faaliyetlere de olanak tanıyan özgün nitelikli yeşil alanlardır. Dolayısıyla botanik bahçelerinin planlama ve tasarım süreçleri de park, rekreasyon alanı vb. kitlesel kullanıma yönelik yeşil alanlara göre farklılık göstermektedir. Bu çalışmada botanik bahçesi tasarımı kapsamında işlevlerin belirlenmesi, önceliklendirilmesi ve bitkisel kompozisyona yönelik ilkelerin saptanması araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin alt problemlerini; -tasarım çalışmasına konu olan- alana ilişkin fiziksel yapı ve araştırmanın kısıtları bölümünde bahsedilen sınırlayıcı faktörler oluşturmaktadır. Çalışmada İç Anadolu ve Marmara geçiş bölgesinde yer alan Bilecik ilinde gerçekleştirilecek botanik bahçesi için “*tasarım alanının topografik yapısı ve mekânsal büyüklüğü botanik bahçesi tasarımı açısından gerekli işlevlere yer vermek üzere en etkin biçimde nasıl kullanılabilir?*” sorusu irdelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu araştırma kapsamında test edilen hipotez “*bir botanik bahçesi için seçilen alanın mekânsal özellikleri, botanik bahçesinin niteliği ve işlevselliği üzerine etkilidir*” olarak belirlenmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester
ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KURAMSAL ÇERÇEVE

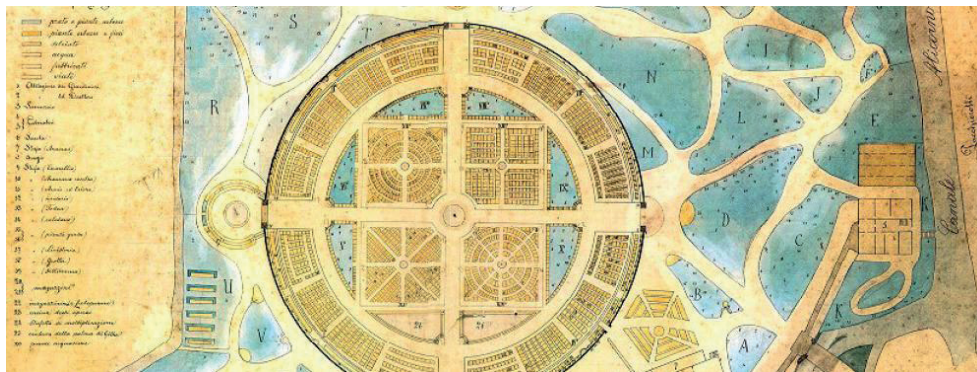
Bitki çeşitliğinin; sürdürülebilir bir gelecek, gıda, ilaç, hammadde, temiz su ve oksijen temini açısından gerekli olduğu ve küresel ölçekte bitki çeşitliliğinin tahrip olduğu olgularından yola çıkarak kurulan BGCI, uluslararası gündem belgesinde botanik bahçelerine ilişkin Wyse Jackson tarafından geliştirilen aşağıdaki tanımlamayı kabul etmiştir (BGCI, 2012:9):

“Botanik bahçeleri bilimsel araştırma, korumaya, sergileme ve eğitim amacıyla yaşayan bitkilerin belgelendirilmiş koleksiyonlarını yapan enstitülerdir”.

Her ne kadar bahçe kavramına ve bitki yetiştiriciliğine dair ilk örnekler 3000 yıl öncesi Mısır ve Mezopotamya bölgelerinde rastlansa da botanik bahçesi olarak kabul edilebilecek ilk örnekler 16. ve 17. yüzyılda İtalya’da tıbbi

bahçeler olarak ortaya çıkmışlardır³. Bunlara örnek olarak 1545’te İtalya Padova’da kurulan ve bugün halen özgün tasarımını ve kuruluş amacını devam ettiren, aynı zamanda UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde yer alan Orto Botanico Padua Botanik Bahçesi verilebilir (Şekil 1). Planın ortasında yer alan dört adet kare çiçek parterlerine bölünmüştür ve ortalarında, patikaların kesiştiği noktalarda fıskiye yer almaktadır. 1552 yılında bitki hırsızlıklarına karşı bahçenin etrafına duvarlar inşa edilmiştir⁵. Bahçede 100 öğrenci kapasiteli “botanik tiyatrosu” olarak adlandırılan bir derslik 19. yüzyılda inşa edilmiş ve günümüzde halen kullanılmaktadır⁵. Giriş kısmındaki yapı, geçmişte bahçenin yöneticisinin evi olarak kullanılmıştır. Ancak bu yapı günümüzde sergilere, bir kütüphaneye, arşiv odalarına ve bir herbaryuma ev sahipliği yapmaktadır⁵.

3 <https://www.bgci.org/resources/history/>

Şekil 1. Padova Botanik Bahçesi Planı (İtalya)⁴

4 <http://www.ortobotanicopd.it/en/larchitettura>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

16. yüzyılda bu tip tıbbi bahçeler, Avrupa’da yaygınlaşmış; üniversite öğrencileri için botanik, tıp ve eczacılık bilim dallarında bir öğrenim laboratuvarı niteliği kazanmıştır (Rakow ve Lee, 2015: 269-310). Bunun sonucu olarak farklı botanik kuruluşları arasındaki yetiştiriciliğe alınan tür sayısının artırılması konusunda rekabet hız kazanmıştır (Hill, 1915: 195). Uluslararası ticaretin yaygınlaşmasıyla botanik bahçelerinin kullanımı değişim geçirmeye başlamış, yeni türlerin yetiştiriciliği ve üretimi amacıyla İngiltere’deki Kew Kraliyet Botanik Bahçeleri ve İspanya, Madrid Kraliyet Botanik Bahçesi bu amaçlarla 18. yüzyılın ikinci yarısında kurulmuşlardır⁵.

Avrupalı devletlerin Kuzey Amerika’da koloni kurmasıyla, kıtanın doğal kaynakları ticari olarak kullanılmaya başlamış; bunun sonucu olarak yeni bitki türlerinin keşfi ve Amerikalı botanikçilerin Kuzey Amerika’nın zengin bitki çeşitliliğini değerlendirme istekleri bu kıtadaki botanik bahçelerinin kurulmasının önünü açmıştır (Rakow ve Lee, 2015: 292). Kuzey Amerika’da botanik bahçelerinin kurulması 18. yüzyılda gerçekleşmeye başlamıştır. Kurulduğu orijinal alanda işletmesi devam eden Kuzey Amerika’daki ilk botanik bahçesi Missouri Botanik Bahçesi’dir (Rakow ve Lee, 2015: 299). 1859’da Henry Shaw tarafından kurulan ve halka açılan botanik bahçesinde; yıl boyu çiçek gösterileri, canlı müzik performansları gibi farklı içerik-

lerde etkinlikler düzenlenmektedir. Çocuklar, aileleri, yetişkinler, öğretmenler ve öğrenciler için farklı içerikte programların düzenlendiği botanik bahçesinde; gönüllülük esaslı çerçevesinde halkın parkın bakımı ve işletilmesi konusunda katılımı desteklenmektedir. Missouri Botanik Bahçesi’nde Osmanlı bahçesi, duyu bahçesi, Süsen bahçesi, İngiliz bahçesi, Japon bahçesi gibi çok sayıda tematik bahçe yer almakta olup, ziyaretçiler için rehberli turlar düzenlenmektedir⁵. Ayrıca, özel bir firma aracılığı ile master planı yenilenen botanik bahçesinde, sürdürülebilirlik hedefi ile yağmur bahçeleri oluşturulmuş, geçirimli döşeme malzemeleri kullanılmış, elektrikli araç şarj istasyonları alana eklenmiş, yerel olarak temin edilen ahşap malzemeler tercih edilmiştir⁶. Bahçenin genel tasarımında informal çizgiler hakimdir. Bununla birlikte bahçenin giriş bölümünde, ziyaretçi tesislerinin yoğunlaştığı bölümde formal yaklaşımın benimsendiği görülmektedir (Şekil 2).

5 <http://www.missouribotanicalgarden.org/>

6 <https://pashekmttr.com/work/missouri-botanical-garden-sustainable-site-design/>

MTD

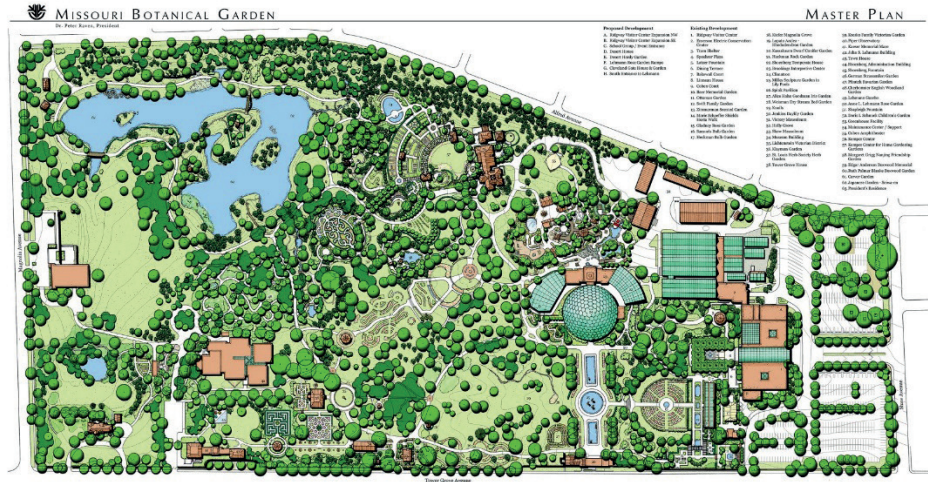
www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester
ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Missouri Botanik Bahçesi Master Planı (Pashek MTR Tarafından Hazırlanmıştır)⁷

Dünya'daki en güncel botanik bahçesi tasarım yaklaşımlarına örnek olarak ise Mimar Nicholas Grimshaw tarafından kurulan Grimshaw Mimarlık'ın Umman'da tasarladığı botanik bahçesi verilebilir. 420 hektarlık bir alan üzerine projelendirilen botanik bahçesi Arap yarımadasındaki en büyük botanik bahçesi olma özelliği taşımaktadır⁷ (Şekil 3).

Botanik bahçesinde, ülkeyi temsil eden 8 habitat sergilenmektedir ve yalnızca yerel türler kullanılmıştır⁸. Pasif ve aktif gölgelendirme, ultraviyole ışık kontrolleri, serinletme ve sulama sergilenen bahçelerin tasarımına entegre edilmiş, yapılar ve malzemeler doğal topografyaya ve iklime uygun olarak seçilmiştir⁸.

7 <https://grimshaw.global/projects/oman-botanic-garden/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Umman Botanik Bahçesi Proje Görşeli⁸

Türkiye’de ise botanik bahçelerinin ilk örneği 1703’te ve Gaziemir (İzmir)’de; İngiltere Konsolosu General William Sherard tarafından kendi mülkiyetinde olan 3.7 ha’lık bir alanda kurulmuştur (Karaşah ve Var, 2013: 803). Ancak günümüze kadar olan tarihçesi belirsiz olan bu botanik bahçesine dair bilimsel bir çalışmaya dayalı veriye ulusal literatürde rastlanmamıştır. Günümüzdeki ulusal botanik bahçesi örnekleri ise Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması sonrasında ortaya çıkmıştır. 1935 yılında İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi, bugünkü Merkez Kampüs’te hizmete açılmıştır. Botanik Bahçesi’nde 500 adet bitki bulunmakta olup, farklı botanik bahçeleri ile tohum alışverişinde bulunmaktadır⁸. Bitki koleksiyonlarının sergilenmesi, endemik bitki türlerinin korunması, eğitim ve bilimsel

araştırma etkinliklerinin düzenlenmesi botanik bahçesinin temel amaçları arasında olup⁹, ilk hizmete açıldığında bitkisel çitle çevrelenmiş sergi parselleri, su ve bataklık bitkilerinin yetiştirildiği havuzlar ve arboretumdan oluşmakta olduğu, sonraki yıllarda ise seraların yapıldığı bilinmektedir. Ayrıca, Sarıyer’de İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi’ne bağlı Atatürk Arboretumu bulunmaktadır. 1964 yılında açılan Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi ise farklı içeriklerde eğitim amaçlı etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Botanik bahçesinde hem yerel hem de egzotik orman ve meyve ağaçlarının bulunduğu bir arboretum, 110 adet soğanlı taksonun sergilendiği geofit bahçesi, sucul, yarı sucul ve bataklık bitkilerinin sergilendiği havuzlar, herbaryum, idari bina, seralar ve sistematik parseller yer

⁸ http://muzeyum.istanbul.edu.tr/?page_id=6642

⁹ http://cdn.istanbul.edu.tr/statics/fen.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2017/12/IUFENTANITIM2018_web2.pdf

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lantı yollarının arasındaki sekiz ada üzerinde tasarlanmıştır. Her bir adanın büyüklüğü, topografik yapısı ve bakışı birbirinden farklılık göstermektedir. Buna bağlı olarak her bir ada farklı temalarda bitki sergilerine ev sahipliği yapmaktadır. İki adet ziyaretçi girişi bulunan botanik bahçesine belirlenen giriş ve çıkış saatleri dışında ziyaretçi kabul edilmemektedir. Herbaryumu ve kütüphanesi de bulunan botanik bahçesinde yıl boyu gerek çocuklar gerek yetişkinler için eğitim faaliyetleri düzenlenmekte, ayrıca türlere özel koruma projeleri de geliştirilmektedir. Bursa’da 1998 yılında 40 ha. Büyüklüğünde bir alana kurulan Soğanlı Botanik Parkı ise barındırdığı yaklaşık 270 tür¹² bitki ile rekreasyon öncelikli olmak üzere eğitim ve araştırmaya açık kamusal yeşil alan niteliğindedir. 2009 yılında ise Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından eğitim merkezi odaklı bir botanik bahçesi kurulmuştur. Botanik bahçesinde kaya bahçesi, gül bahçesi, açık tohumlu bitkiler bahçesi, Osmanlı bahçesi, renk ve koku bahçesi, tıbbi ve endemik bitkiler bahçesi, zen bahçesi, su bitkileri bahçesi, Japon bahçesi ve eğitim alanı olarak kullanılan keşif bahçesi olmak üzere çeşitli tematik bahçeler bulunmaktadır.

Türkiye’de botanik bahçelerinin gelişimi adına başlatılan en önemli girişim ise 2013 yılında Mülga Gıda, Tarım ve Hayvancılık

Bakanlığı tarafından Ankara, Lodumlu’da yaklaşık 220 ha büyüklüğünde bir alanda yapımına başlanan “Milli Botanik Bahçesi”dir. Ancak, 2019 yılı Ocak ayı itibariyle çalışmalar tamamlanmamış, söz konusu botanik bahçesinin ne zaman açılacağına dair resmi bir açıklamada da bulunulmamıştır.

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere botanik bahçelerinin kuruluş hedefleri, kapsamı, öncelikli işlevleri, alansal büyüklükleri ve mekânsal özellikleri ile yönetim biçimleri tarihsel süreç içerisinde birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Botanik bahçelerinin planlaması ve tasarımı, bilimdeki ve kültürel yansıma olarak estetik anlayıştaki değişimlere eşlik ederek zaman içerisinde farklılık göstermiştir (Kumble ve Houston, 2009: 1). Tıbbi bitki bahçeleri olarak görülen ilk örneklere zaman içerisinde rekreasyonel işlevler, eğitim, üretim ve koruma amaçlı programlar eklenmiştir. Dolayısıyla botanik bahçelerinin tasarım süreçlerine yönelik kesin bir aşamalar dizisi tanımlamak mümkün değildir, Bu nedenle yeni kurulacak bir botanik bahçesinin tasarımı için öncelikli olarak amacın tanımlanması faydalı olacaktır (Patzelt ve Anderson, 2016: 6). Amaca ya da vizyon ve misyona bağlı olarak oluşturulacak tasarım programı doğrultusunda; (i) gerekli yapılar ve işlevleri (herbaryum, yönetim binası vb.), (ii) temel proje bileşenleri (rekreasyon alanları, bitki sergileri vb.), (iii) işlet-

12 <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecekyer/soganli-botanik-park-bursa>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

meye yönelik ögeler (seralar gibi), (iv) araç ve yaya sirkülasyonu gibi potansiyel tasarım elemanları belirlenebilir (Patzelt ve Anderson, 2016: 15).

Tasarım elemanlarını belirleyen bir diğer etmen ise alanın mekânsal özellikleridir. Geçmiş dönemlerde, genel olarak botanik bahçeleri kent dışında ve üniversite kampüslerinde konumlanmış olsa da günümüzde kent dokusunun yayılması ve kent-kır ayrımının belirsizleşmesi sonucu birçok botanik bahçesi kent içinde kalmıştır. Ayrıca yerel yönetimlerin botanik bahçesi kurma girişimleri de, botanik bahçelerinin kentsel yeşil alan birimi olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Alanın biyofiziksel özellikleri (toprak, su, jeolojik ve jeomorfolojik yapı gibi) farklı bitki türlerinin sergilenmesi için gerekli doğal yaşam koşullarının sağlanmasında teknik ve ekonomik anlamda katkıda bulunurlar. Seçilen alanın iklim özelliklerine bağlı olarak rüzgar ve güneş ışığı alma durumu, mikroklimatik bölgelerin varlığı da bitki seçimini ve bitki sergilerinin konumunu etkileyen etmenlerdir. Ayrıca alana erişim, mevcut altyapı, yakın çevre ilişkileri, algısal özellikler (görsel ve işitsel peyzaj özellikleri gibi) ve alanın büyüklüğü de yer seçiminde amaca yönelik olarak belirleyicidir (Patzelt ve Anderson, 2016: 8).

Botanik bahçelerinin en önemli ve karakteristik peyzaj bileşenleri farklı çeşitlilikte bitkilerdir. Hangi bitkilerin hangi amaçlarla

(koruma, sergileme, üretim, deneme vb.) kullanılacağı, bitki seçimini tasarım aşamasında belirleyen konulardır. Botanik bahçeleri, farklı bitki türlerinin eklenip kaldırıldığı dinamik organizasyonlar olduğundan (Aplin, 2016: 52), bu işle ilgilenen sorumlu bir ekip bulunması fayda getirecektir. Botanik bahçelerinde bitkilerin korunması hem *in situ* hem *ex situ* olarak gerçekleştiğinden, bitkilerin doğal yaşam ortamlarının oluşturulması için yapay ortamlar geliştirmek gerekebilir. Kurulum ve bakım aşamasında ekonomik maliyeti olan bu işlem dolayısıyla, tasarım sürecinin başında idari yönetim tarafından tasarım ekibinin yönlendirilmesi gerekmektedir.

Bitkilerin sergilenmesinde farklı yöntemler izlenebilmektedir. Padova örneğinde olduğu gibi ilk örneklerde bitkiler grid formu olarak sergilenmiş ve taksonomik ve coğrafi sınıflandırmalar kullanılmıştır (Villagria-Iglas, 2011:573). 19. yüzyıl botanik bahçelerinde ise estetik arayış ön plana çıkmış ve bitki türleri renk, biçim, ölçü ve doku özelliklerinin karışımı yoluyla oluşturulan kompozisyonlarla sergilenmiştir (Villagria-Iglas, 2011: 574). Günümüzde ise ziyaretçileri doğal habitatlar konusunda bilgilendirmek ve dikkatlerini çekmek üzere, teknolojik gelişmeler desteği ile bitkinin doğal yaşam ortamlarının canlandırılması yoluyla sergileme örneklerine rastlanmaktadır (Villagria-Iglas, 2011: 574).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Botanik bahçeleri dolaylı yoldan öğrenim deneyimi sağlayan mekânlar olarak yalnızca bitkilerin, habitatların ve çevre korumanın önemini ortaya koymakla kalmayıp, kullanıcıların değerlerini, davranışlarını ve eylemlerini etkileyebildiklerinden; tasarımın tüm bu hedefleri etkin olarak karşılaması gerekmektedir (Ballantyne ve diğ., 2008:440). Heyd (2006:1997-212) de botanik bahçelerinin tarihsel süreç içerisinde geçirdiği değişimleri ve günümüz gelişmelerini göz önüne alarak, modern botanik bahçeleri için: (i) rekreasyonel alanlar olarak botanik bahçeleri, (ii) bitki koruma alanları olarak botanik bahçeleri ve (iii) insan-doğa etkileşim alanları olarak botanik bahçeleri, olmak üzere üç rol öngörmüştür.

Ülkemiz ve dünya örneklerinin incelenmesi sonucu botanik bahçelerinin gerek amaç ve işlev gerekse de mekânsal özellikler açısından farklılıklar gösterdiği; bu nedenle de tasarım ürünlerinin belirli bir standart taşımadığı be-

lirlenmiştir. Botanik bahçelerini, diğer kentsel yeşil alan bileşenlerinden ayıran en temel özelliğin bitkilerin belirli bir düzen içerisinde sergilenmesi ve eğitim amacı gütmeye olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da yukarıda özetlenen literatür bilgisi dahilinde, çalışma alanına özel bir tasarım programı oluşturulmuş ve Bilecik Botanik Bahçesi örneğinde uygulamaya geçirilmiştir.

BULGULAR

Çalışma alanı: Çalışmaya söz konusu olan botanik bahçesi için belirlenmiş olan alan, Bilecik Kent Ormanı'nın ve Bilecik-Eskişehir otoyolunun kuzeyinde yer almaktadır (Şekil 5). Alan bir vadi peyzajının kuzey-batı bakırlı yamacında konumlanmış olup, toplam büyüklüğü 11.000 metrekaredir. Alanın denizden yüksekliği 452-477 metreler arasında olup, eğim yer yer 40 derecenin üzerine çıkmakta ve hareketli bir topografik yapı görülmektedir (Şekil 6). Alana kuzeybatı ve kuzey bakırlı alanlar hakimdir (Şekil 7).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

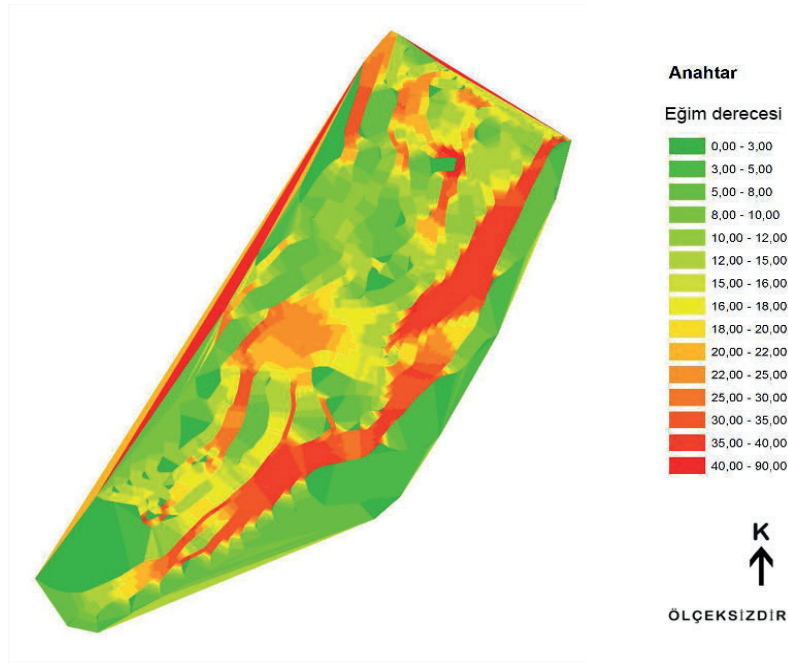
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 5. Çalışma Alanının Konumu (Google Earth (2017) aracılığıyla üretilmiştir, ölçeksizdir)

Şekil 6. Çalışma Alanının Eğim Dereceleri (Hâlihazır arazi ölçümü kapsamında hazırlanan plankote esas alınarak üretilmiştir)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

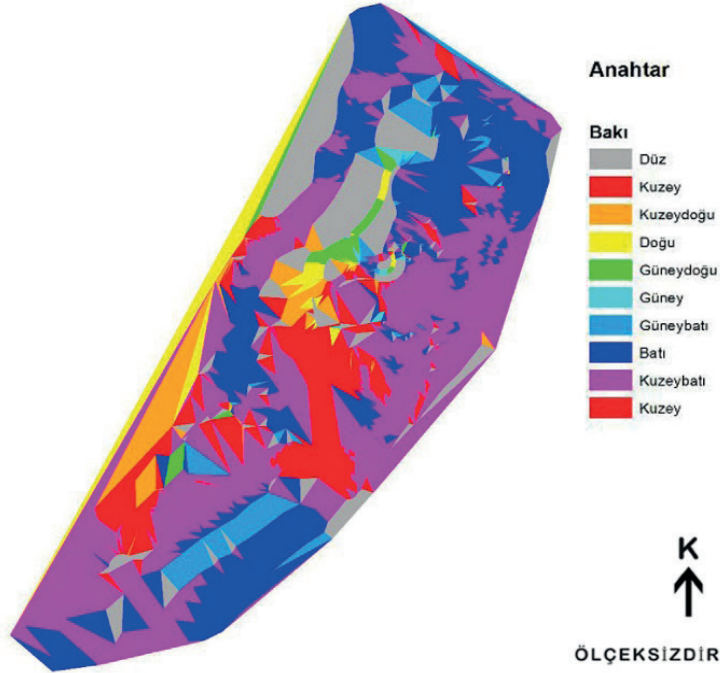
ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 7. Çalışma Alanının Bakı Durumu (Hâlihazır arazi ölçümü kapsamında hazırlanan plankote esas alınarak üretilmiştir)

1981-2010 yılı verileri temel alınarak Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu Köppen iklim sınıflandırmasına göre Bilecik; kışı ılık, yazı çok sıcak ve kurak iklim (Csa) sınıfına girmekte iken; ili çevreleyen komşu illerden Eskişehir yarı kurak step iklimi (BSk), Bolu ve Sakarya kışı ve yazı ılık, her mevsim yağışlı iklim (Cfb), Kütahya ise kışı ılık, yazı ılık ve kurak iklim (Csb) sınıfındadır¹³. Dolayısıyla, Bilecik ili genel olarak farklı iklim sınıfları arasında bir geçiş

özelliği göstermektedir. Ayrıca çalışma alanının bir vadi yamacında olmasından dolayı ve vadilerin fiziksel yapılarından kaynaklı mikroklimatik ortamlar yaratmaları sebebiyle de (Yılmaz, 2009: 58) iklim özellikleri bakımından farklı türde bitkilerin kullanımı açısından bir avantaj oluşturmaktadır. Tüm bu etkenler göz önüne alınarak, bitki türlerinin seçiminde gerek karasal özellik gösteren İran-Turan, gerekse nemli ılıman özellik gösteren Avrupa-Sibirya floristik bölgelerinde yetişebilen bitki türlerinden faydalanılmıştır.

13 <https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx?m=BILECIK>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Genel tasarım yaklaşımı: Botanik bahçesi alanı için oluşturulan peyzaj tasarım programı, kuramsal çerçeve kapsamında irdelenen kaynaklara dayalı olarak dört aşamadan oluşmaktadır: (i) Botanik bahçesinin işleyiş amacının belirlenmesi, (ii) temel proje bileşenlerinin belirlenmesi, (iii) işletmeye yönelik tasarım öğelerinin belirlenmesi ve (iv) araç ve yaya sirkülasyonunun düzenlenmesidir. Botanik bahçesinin işleyiş amacının belirlenmesinde, Heyd (2006:1997-212)'in çalışmasında ortaya koyduğu öngörülerden faydalanılmıştır. Uygulama sonrası ilgili belediyenin işletme olanakları (bütçe, personel vb.) ve mekânsal etkenler (büyüklük, topografik yapı ve iklim özellikleri) göz önüne alınarak söz konusu botanik bahçesi için rekreasyonel kullanımların desteklenmesi ve insan-doğa etkileşiminin sağlanması öncelikli amaçlar olarak saptanmıştır. Bu doğrultuda tasarım programının son üç aşaması eşgüdümlü olarak yürütülmüştür. Ayrıca dünyadaki botanik bahçeleri örneklerinin incelenmesi sonucu, aşağıda listelenen ortak özellikler tasarımda göz önünde bulundurulmuştur:

- Giriş ve çıkışların kontrol altında ve gündüz saatlerinde ziyarete açık olması,
- Bitkilerin belli bir düzen içerisinde etiketlenmiş olmaları,
- Herbaryum, laboratuvar ve kütüphaneye sahip olmaları,

- Bulunduğu yerden farklı iklim bölgelerinde yetişebilecek bitki türleri için uygun seralara sahip olmalarıdır.

Bu doğrultuda temel ve işletmeye yönelik tasarım elemanları; gerekli çalışma ve işletme ortamlarını içeren idari bina, bitki sergi alanları olarak tematik bahçeler, giriş ve tanıtım meydanı, su yüzeyi, dinlenme ve izleme terasları, kafeterya, otopark, tuvalet birimleri ile tropik ve sub-tropik bitkiler serası olarak belirlenmiştir (Şekil 8).

Bilecik Kent Botanik Bahçesi için gerçekleştirilen peyzaj tasarımında, belirlenen tasarım elemanlarının mekânsal kurgusu oluşturulurken, mevcut topografik koşullar belirleyici olmuştur. Yapıların ve kullanım alanlarının araziye yerleştirilmesi için mevcut topografik yapı kısıtlayıcı olmuş; bu nedenle arazi kotları yeniden düzenlenmiştir. Arazinin vadi tabanına yakın olan batı bölümünde dolgu, doğu bölümünde ise kazı önerilmiştir. Mevcut topografyaya yönelik gerçekleştirilen müdahaleler sonucu ortaya çıkan kazı ve dolgu hacimleri sırasıyla; 13.073 m³ ve 13.457 m³'tür. Kazı ve dolgu miktarlarının birbirine yakın olması sayesinde, uygulama sürecindeki maliyetin en aza indirilmesi ve aynı zamanda kazı sürecinde çıkan üst toprağın dolguda kullanılması hedeflenmiştir.

Tasarımda; alanın doğal topografik yapısı ile uyumlu, engelsiz dolaşılabilir, farklı bo-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yutlarda alanı algılamaya, ayrıca hem bilimsel hem de rekreasyonel etkinliklere olanak tanıyan bir yaklaşım sergilenmiştir. Bilecik Kent Botanik Bahçesi'nde; çeşitli bitkilerin yer aldığı ve etiketlerle tanıtıldığı, farklı temalarda bahçelerin kurgulandığı ve su yüzeyinin bulunduğu bir açık ve yeşil alan düzeni bulunmaktadır (Şekil 9). Bununla birlikte alanda yönetim, üretim-sergi, koleksiyon, yeme-içme gibi hizmetlere yönelik yapılar bulunmaktadır. Yapıların mimarisinde, yörenin yerel mimari dokusu ile uyumlu modern bir tasarım anlayışı önerilmiştir. Bitkisel tasma-

rımda; projenin özellikle bütçe ve işletme yönünden kısıtları göz önüne alınarak, mümkün olan en fazla tür çeşitliliğini sağlanarak; bu türlerin renk, doku, biçim, ölçü ve çiçeklenme dönemi gibi mevsimsel özellikleri dikkate alınarak bir kompozisyon benimsenmiştir. Bu amaçla, bitki grupları çeşitli temalar altında sergilenmiştir. Alanın bakı özelliği bitkisel kompozisyonlarda dikkate alınarak, dona karşı hassas olan bitkiler güney bakırlı alanlarda; bu koşulun sağlanamadığı durumlarda korunaklı olarak diğer bitki gruplarının arasında kullanılmıştır.

Şekil 8. Konsept Plan

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 9. Peyzaj Tasarımı

Alana ana giriş yamacın güneyinde yer almaktadır. Araçla gelenler için Bilecik-Eskişehir otoyolu üzerinde otopark bulunmaktadır. Botanik Bahçesi içindeki tüm yollar yaya için tasarlanmıştır ve araçla giriş öngörülmemektedir. Giriş meydanında Botanik Bahçesini görsel ve yazılı olarak tanıtan bir “tanıtıcı duvar” yer almaktadır. Ziyaretçiler buradan Botanik Bahçesi’ne bir “giriş koridoru” ile yönlendirilmişlerdir. Giriş koridorunun çıkışının doğusunda sonbahar mevsiminde görsel etkisi yüksek olan bitkilerin yer aldığı “son-

bahar bahçesi”; batısında ise idari bina yer almaktadır. İdari bina içinde yönetim odası, ofis, toplantı salonu, mescit, kütüphane, herbaryum (kurutulmuş bitki örneklerinin bir sistem içinde saklandığı yer), tuvalet ve depo gibi birimler bulunmaktadır. İdari binanın karşısında ise 300 metrekarelik tropik ve sub-tropik bitkilerin sergilendiği bir sera yer almaktadır.

Aksı takip eden ziyaretçiler “Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi” ve ilkbaharda görsel

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

etkili bitkilerin bulunduğu “Bahar Bahçesi”ni geçtikten sonra su yüzeyine (gölet) ulaşmaktadır. Burada da su kıyısı ve su içi bitkiler sergilenmektedir. Göletin üzerinde oluşturulan terasla, ziyaretçiler için fotoğraf çekim alanı oluşturulmuştur. Göletin yanında bulunan kafeteryada oturup dinlenen ziyaretçiler, yeme-içme hizmetlerinden faydalanmanın yanı sıra, gölet ve vadi manzarasını da seyir imkanına sahip olacaklardır. Mevcut durumda alanda var olan boylu ağaçları korumak için gölet üzerinde bir ada oluşturulmuştur. Göletin batısındaki yaya aksı boyunca “Kış Bahçesi” ve “Huzur Bahçesi” temalı alanlar bulunmaktadır. Ayrıca buradaki yola otopark alanından ahşap bir teras ile merdivenler aracılığıyla inilebilmektedir. Ahşap terası kullanan ziyaretçiler botanik bahçesini kuş bakışı gözlemlene şansına sahip olacaklardır. Göletin batısındaki yol üzerinde, arazinin topografik yapısına uyumlu olarak üç cephesi toprak altına gizlenen tuvalet birimleri yer almaktadır.

Göletin vadi tabanına bakan yamacında ise “Yaz Bahçesi” ve “Doğa Yolu” oluşturulmuş; teraslarla ziyaretçilerin vadinin bütünü izleyebilmeleri için dinlenme alanları kurgulanmıştır. Göletin bitiminde yer alan ve soğanlı, rizomlu vb. bitkilerin sergilendiği “Geofit Bahçesi”ni takiben “Osman-

lı Türk Bahçesi”ne ulaşılmaktadır. Bilecik, Osmanlı Beyliği’ne başkentlik yapması ve Osmanlı İmparatorluğu’nun kurulduğu yer olması nedeniyle bu şekilde bir bahçe oluşturulması amaçlanmıştır. Bahçede Osmanlı Dönemi Türk Bahçesi’nin özellikleri yansıtılmıştır. Botanik bahçesinde; yollarda beton parke, merdivenlerde tekstüre beton, kafe terası ve terasta ahşap döşeme ve Osmanlı Türk Bahçesi’nde Bilecik bej mermer plak olmak üzere dört tip döşeme malzemesi önerilmiştir.

Bitkilendirmede kullanılan toplam tür sayısı 125 olup; 26 tür yaprak döken ağaç, 13 tür herdemyeşil ağaç, 22 tür yaprak döken çalı, 27 tür herdemyeşil çalı, 8 tür sarılıcı/tırmanıcı, 10 tür su kıyısı bitkisi, 2 tür su içi bitkisi, 17 tür geofit bitki gruplarından oluşmaktadır. Söz konusu bitki türleri ve sergilendikleri alanlar Tablo 1’de verilmiştir. Ayrıca mevsimlik çiçeklere ve çim alanlara da yer verilmiştir. Her bir bitki türü için hazırlanacak olan etiketlerde bitkinin Türkçe ismi, Latince ismi, familyası ve ana vatan bilgileri yer alacaktır. Gerçekleştirilen tasarım çalışması sonucunda 11.000 m²’lik proje alanının; 3360 m²’si (%31) yapılar dahil geçirimsiz yüzeylerden, 690 m²’si (%6) su yüzeyinden ve 6950 m²’si (%63) yeşil alanlardan oluşmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Tasarımda Kullanılan Bitki Listesi ve Kullanım Yerleri

YAPRAK DÖKEN AĞAÇLAR	KULLANIM YERİ	YAPRAK DÖKEN ÇALILAR	KULLANIM YERİ
<i>Acer palmatum</i>	Sonbahar bahçesi	<i>Abelia floribunda</i>	Alan geneli
<i>Acer platanoides</i> ‘Crimson King’	Doğa yolu	<i>Berberis thunbergii</i> ‘Atropurpurea’	Eğimli alanlar
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Doğa yolu	<i>Calycanthus floridus</i>	Yürüyüş yolları
<i>Aesculus carnea</i>	Kış vebahar bahçeleri	<i>Clerodendron bungeii</i>	Huzur bahçesi
<i>Albizia julibrissin</i>	Bahar bahçesi	<i>Cornus alba</i>	Alan geneli
<i>Betula verrucosa</i>	Kış ve huzur bahçeleri	<i>Cotinus coggyria</i> ‘Royal purple’	Alan geneli
<i>Carpinus betulus</i>	Doğa yolu	<i>Cotoneaster dammeri</i>	Eğimli alanlar
<i>Cercis siliquastrum</i>	Bahar bahçesi	<i>Cotoneaster mocrphyllus</i>	Bahar bahçesi
<i>Celtis australis</i>	Yürüyüş yolları	<i>Cytisus scoparius</i>	Huzur bahçesi
<i>Coryllus maxima</i> ‘Purpurea’	Otopark ve alan geneli	<i>Deutzia gracilis</i>	Bahar bahçesi
<i>Eleagnus angustifolia</i>	Kış bahçesi	<i>Forsythia x intermedia</i>	Doğa yolu
<i>Fagus sylvatica</i>	Alan geneli	<i>Hibiscus syriacus</i>	Alan geneli
<i>Ginkgo biloba</i>	Sonbahar bahçesi	<i>Lavandula officinalis</i>	Tıbbi ve aromatik
<i>Lagerstromia indica</i> ‘Rosea’	Bahar bahçesi	<i>Photinia freaseri</i>	bikiler bahçesi
<i>Liriodendron tulipifera</i>	Bahar bahçesi	<i>Punica granatum</i>	Alan geneli
<i>Liquidambar styraciflua</i>	Bahar bahçesi	<i>Rhus typhina</i>	Osmanlı bahçesi
<i>Platanus orientalis</i>	Yürüyüş yolu(soliter)	<i>Rosa sp.</i>	Kış bahçesi
	Doğa yolu ve yaz bahçesi	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	Osmanlı bahçesi
<i>Prunus cerasifera</i> ‘Pisardii nigra’	Bahar bahçesi	<i>Syringa vulgaris</i>	Kış bahçesi
<i>Prunus serrulata</i> ‘Kanzan’	Bahar bahçesi	<i>Viburnum fragrans</i>	Yürüyüş yolları
<i>Punica granatum</i>	Bahar bahçesi	<i>Viburnum opulus</i> ‘Sterile’	Yürüyüş yolları
<i>Pyrus calleryana</i>	Bahar bahçesi	<i>Weigelia florida</i>	Bahar bahçesi
<i>Quercus robur</i> ‘Pyramidalis’	Alan geneli		
<i>Quercus rubra</i>	Alan geneli		
<i>Salix babylonica</i>	Su kıyısı		
<i>Tilia argentea</i>	Alan geneli		
<i>Tilia cordata</i>	Alan geneli		

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

HERDEM YEŞİL AĞAÇLAR	KULLANIM YERİ	HERDEM YEŞİL ÇALILAR	KULLANIM YERİ
<i>Abies bornmulleriana</i>	Kış bahçesi	<i>Arbutus unedo</i>	Kış bahçesi
<i>Cedrus atlantica cv.</i>	Kış bahçesi	<i>Aucuba japonica</i>	Yürüyüş yolları
<i>Glauca</i>	Kış bahçesi	<i>Buxus sempervirens</i>	Osmanlı bahçesi
<i>Cedrus deodora</i>	Kış bahçesi	<i>Cotoneaster salicifolius</i>	Eğimli alanlar
<i>Cedrus libani</i>	Kış bahçesi	<i>Elaeagnus ebbingei</i>	Kış bahçesi
<i>Cryptomeria japonica</i>	Kış bahçesi	<i>Euonymus alatus</i>	Bahar bahçesi
<i>Cupressocyparis leylandii</i>	Sınır bitkisi	<i>Euonymus fortunei</i>	Huzur bahçesi
<i>Cupressus arizonica</i>	Sınır bitkisi	<i>Hypericum calycinum</i>	Huzur bahçesi
'Conica'	Kış bahçesi	<i>Ilex aquifolium</i>	Kış bahçesi
<i>Picea excelsa</i>	Kış bahçesi	<i>Juniperus chinensis</i>	Alan geneli ve huzur bahçesi
<i>Picea orientalis</i>	Kış bahçesi	'Pfitzeriana Aurea'	Alan geneli ve huzur bahçesi
<i>Picea pungens cv. Glauca</i>	Kış bahçesi	<i>Juniperus chinensis</i>	Alan geneli ve huzur bahçesi
<i>Picea pungens 'Hoopsii'</i>	Kış bahçesi	'Pfitzeriana Glauca'	Alan geneli
<i>Pinus excelsa</i>	Kış bahçesi	<i>Juniperus horizontalis</i>	Alan geneli
<i>Pinus nigra</i>	Kış bahçesi	<i>Juniperus squamata</i>	Alan geneli
		'Meyeri'	Tıbbi ve aromatik bitkiler bahçesi
		<i>Laurus nobilis</i>	Yürüyüş yolları
		<i>Ligustrum jonandrum</i>	Eğimli alanlar
		<i>Mahonia aquifolium</i>	Bahar bahçesi
		<i>Nandina domestica</i>	Kış bahçesi
		<i>Pinus mugo</i>	Yürüyüş yolu
		<i>Prunus lauroceracus</i>	Alan geneli
		<i>Pyracantha coccinea</i>	Tıbbi ve aromatik bitkiler bahçesi
		<i>Rosmarinus officinalis</i>	Alan geneli
		<i>Sarcococca confusa</i>	Kış bahçesi
		<i>Taxus baccata</i>	Giriş yolu
		<i>Taxus baccata 'Fastigiata'</i>	Sınır bitkisi
		<i>Thuja orientalis</i>	Alan geneli
		<i>Viburnum tinus</i>	Bahar bahçesi
		<i>Yucca filamentosa</i>	

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SARILICI-TIRMANICI BİTKİLER	KULLANIM YERİ	GEOFİTLER	KULLANIM YERİ
<i>Bignonia radicans</i>	Giriş yolu	<i>Ajuga reptans</i>	Tıbbi ve aromatik
<i>Capparis spinosa</i>	Tıbbi ve aromatik		bikiler bahçesi
	bikiler bahçesi	<i>Anemone blande</i>	Geofit bahçesi
<i>Hedera helix</i>	Eğimli alanlar	<i>Cerastium tomentosum</i>	Osmanlı bahçesi
<i>Hypericum perforatum</i>	Tıbbi ve aromatik	<i>Cyclamen cilicium</i>	Su kıyısı
	bikiler bahçesi	<i>Fritellaria imperialis</i>	Alan geneli
<i>Lonicera caprifolium</i>	Alan geneli	<i>Foeniculum vulgare</i>	Tıbbi ve aromatik
<i>Matricaria chamomilla</i>	Tıbbi ve aromatik		bikiler bahçesi
	bikiler bahçesi	<i>Lillium candidum</i>	Geofit bahçesi
<i>Rosa alberta</i>	Bahar bahçesi	<i>Melissa officinalis</i>	Tıbbi ve aromatik
<i>Wisteria chinensis</i>	Giriş yolu		bikiler bahçesi
		<i>Mentha piperita</i>	Tıbbi ve aromatik
			bikiler bahçesi
		<i>Muscari armeniacum</i>	Geofit bahçesi
		<i>Narcissus sp.</i>	Geofit bahçesi, su kıyısı
		<i>Ocimum basilicum</i>	Tıbbi ve aromatik
			bikiler bahçesi
		<i>Omitagalum tuberosum</i>	Tıbbi ve aromatik
			bikiler bahçesi
		<i>Pinpinella anisum</i>	Tıbbi ve aromatik
			bikiler bahçesi
		<i>Salvia officinalis</i>	Tıbbi ve aromatik
			bikiler bahçesi
		<i>Thymus serpyllum</i>	Tıbbi ve aromatik
			bikiler bahçesi
		<i>Tulipa sp.</i>	Osmanlı ve geofit bahçeleri
SU KIYISI BİTKİLERİ	KULLANIM YERİ	SU İÇİ BİTKİLERİ	KULLANIM YERİ
<i>Artenatherum bulbarum</i>	Su kıyısı	<i>Glycia maxima</i>	Su içi
' <i>Variegatum</i> '	Su kıyısı	<i>Nymphaea alba</i>	Su içi
<i>Arundo donax</i>	Su kıyısı		
<i>Carex testecea</i>	Su kıyısı		
<i>Hemerocallis fulva</i>	Su kıyısı		
<i>Iris germanica</i>	Su kıyısı		
<i>Juncus acutiflorus</i>	Su kıyısı		
<i>Kniphofia ovaria</i>	Su kıyısı		
<i>Miscanthus zebrinus</i>	Su kıyısı		
<i>Penicetum sataceum</i>	Su kıyısı		
<i>Sasa pygmea</i>	Su kıyısı		

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TARTIŞMA

BGCI (2012:10), botanik bahçelerinin küresel misyonlarını tanımlarken üç konuya vurgu yapmaktadır; (i) bitki türlerinin yok oluşunun önüne geçilmesi, (ii) insan sağlığının desteklenmesi ve (iii) eğitim ve bilinçlendirme ortamlarının yaratılmasıdır. Bu çalışmada da mekânın özellikleri ve sunulan kaynaklar doğrultusunda bu üç hedef karşılanmaya çalışılmıştır. Alanın ekolojik koşulları ve bütçe göz önüne alınarak bitki türü çeşitliliği en üst seviyede tutulmuş; rekreasyonel kullanımlarla kentlinin fiziksel ve ruhsal sağlığını destekleyecek aktivitelere uygun, aynı zamanda kişilerin eğitilmesine ve bilinçlenmesine yönelik alanlar üretilmiştir. Ancak gerek ulusal gerek uluslararası örneklerle karşılaştırıldığında, Bilecik Kent Botanik Bahçesi'nin alan büyüklüğünün üretim, sergileme, eğitim ve rekreasyon faaliyetlerinin çeşitliliği açısından yetersiz olduğu belirlenmiş; buna bağlı olarak da üretim, sergileme ve eğitim birimleri asgari düzeyde tasarıma aktarılabilmektedir. Bununla beraber, tasarım sürecinin ve mekânsal özelliklerin tek başına botanik bahçelerinin misyonlarını gerçekleştirmede yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Örneğin Kew Kraliyet Botanik Bahçeleri (Birleşik Krallık), bünyesinde bilimsel araştırma ekibi istihdam etmekte ve lisansüstü düzeyde eğitim olanakları tanımaktadır¹⁴. Ayrıca 2017-

2018 faaliyet raporuna göre Kew Kraliyet Botanik Bahçeleri'nde bu dönem içerisinde; 34,947 yeni bitki, mantar ve tohum koleksiyonlara eklenmiş, 354 bilimsel yayın hazırlanmış, 101,433 öğrenci botanik bahçelerini ziyaret etmiş ve günlük ziyaretçilerin %84'ü ziyaret sonucunda bitkiler ve mantarlar hakkında yeni bilgiler edindiklerini belirtmiştir¹⁵. Tasarım sürecinde işlevlerin kaynaklar doğrultusunda etkin dağılımının gözetilmesinin yanı sıra botanik bahçelerinin misyonlarını gerçekleştirmede işletme süreci belirleyici olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla işletme süresince tasarımın ortaya koyduğu olanakları etkin biçimde kullanmak, özellikle türlerin korunması ve eğitim-bilinçlendirme konularında, önemli etken olarak belirlenmiştir.

Patzelt ve Anderson (2016: 11) tarafından da belirtildiği üzere botanik bahçeleri önemli miktarda ve süregelen işletme gereksinimleri olan kuruluşlardır. Dolayısıyla Bilecik Botanik Bahçesi örneği, kendi potansiyelleri açısından değerlendirildiğinde; bitki tür ve gen çeşitliliğini sağlayacak finansal ve personel kaynaklarının kısıtlı olması nedeniyle, ağırlıklı olarak insanların doğayla bağ kurduğu, rekreasyonel ortamlarla fiziksel ve ruhsal sağlıklarının desteklendiği ve tür çeşitliliği ile bitki tanıma konusunda bilinçlendirildiği bir

14 <https://www.kew.org/science/training-and-education>

15 https://www.kew.org/sites/default/files/RBG%20Kew%20Annual%20Report%20201718%20_Web_PDF.pdf

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

botanik bahçesi olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, mekânın büyüklüğü aktivitelerin çeşitlendirilmesi, üretim ortamlarının ve daha fazla tür çeşitliliğine olanak tanıyan iklimlendirme bölgelerinin oluşturulması konusunda etkili olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte alanın topografik hareketliliğinin olması ve su yüzeylerinin varlığı, hem tasarımı hem de bitki materyali kullanımını destekleyici peyzaj unsurları olarak saptanmıştır. Özellikle vadi peyzajlarında farklı iklimlendirme bölgelerinin varlığı, topografik yapının kişilerin alanda farklı özellikteki alanları algılamalarına ya da sürpriz alanlar yaratarak mekânın deneyimini zenginleştirmeye olanak tanınması açısından bir avantaj sağladığı sonucuna varılmıştır. Alanda doğal su yüzeyi bulunmadığı için yapay gölet tasarlanmıştır. Böylece su içi ve kıyı bitkileri için yaşam ortamı yaratılmıştır.

Bitkilerin tematik bahçeler biçiminde sergilenmesi yoluyla bireylerin bitkilerin belirli özellikleri arasındaki ilişkileri yorumlayabilme becerilerini arttırmak hedeflenmiştir. Nitekim Chang ve diğ. (2008: 234)'nin de belirttiği gibi, bitkilerin tematik olarak (taksonomik, etnobotanik, coğrafi dağılım, kullanım biçimi vb. ya da bunların birleşimi biçiminde) botanik bahçelerinde kullanımı yaygındır ve kurulan ilişkiyi yorumlayabilme olanakları botanik bahçelerinin eğitim amacını destekleyici bir öğrenme biçimidir. Bununla birlikte, daha önce örnek olarak ve-

riken Umman Botanik Bahçesi'nde olduğu gibi, türlerin doğal habitatlarını "taklit eden" (*mimic*) bitki sergi alanlarının oluşturulması, daha etkin bir eğitim yöntemi olarak kabul edilebilir. Ancak alan büyüklüğü ve maliyet böyle bir yaklaşımda belirleyicidir.

SONUÇ

Bu çalışmada test edilen "bir botanik bahçesi için seçilen alanın mekânsal özellikleri, botanik bahçesinin niteliği ve işlevselliği üzerine etkilidir" hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Özellikle mekânın büyüklüğü botanik bahçesinin farklı misyonlarını yerine getirmede (üretim ortamları, eğitim ortamları, rekreasyon alanları gibi), alanın aktif kullanımını yıl boyu sağlamada, bitki sergi alanlarının arttırılmasında önemlidir. Bununla birlikte mekânın iklimsel özellikleri açık alanlarda sergilenen bitki tür çeşitliliğini belirlemede bir etkidir. Ayrıca topografik yapının hareketli olması ve su yüzeylerinin varlığı botanik bahçesi tasarımı sürecinde hem vişta oluşturulmasına hem de tematik sergi alanlarının geniş perspektifte algılanmasına olanak sağlamaktadır. Ancak bir botanik bahçesinin niteliği ve işlevselliğinin yalnızca tasarımı yönlendiren mekânsal özellikler üzerinden belirlenmesi mümkün değildir. İşletme aşamasında yürütülen koruma, üretim, koleksiyon, eğitim etkinlikleri ve rekreasyonel aktivitelerin belirli bir programda sürdürülmesi, alanın botanik bahçesi kimliğinin sürdürülmesinde de önceliklidir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Alanın etkin yönetilmemesi sonucunda botanik bahçesi kimliği kaybolacak ve alan bir kent parkı niteliği kazanacaktır. Ayrıca projeye ayrılacak bütçe, botanik bahçesinin peyzaj tasarım sürecini bitkilerin sergilenme biçimi (doğal habitat koşullarının yaratılması gibi) ve bitki türü çeşitliliği açısından yönlendirmektedir.

Sonuç olarak, çalışmanın konusunu oluşturan Bilecik kenti ekolojik koşullarında bir “Botanik Bahçesi” oluşumu kapsamında hazırlanan tasarım ile aşağıdaki kazanımların sağlanacağı öngörülmektedir:

- Kent halkına bitki çeşitlerinin tanıtılarak doğa sevgisinin aşılması,
- İlk ve orta dereceli okulların derslerinde yardımcı bir materyal olarak alanın değerlendirilmesi,
- Kentsel ortamdan ayrılmış vadi oluşumu için doğa ile bütünleşik kent yeşil alanının yaratılması,
- Yörenin zengin bitki örtüsü için sürdürülebilir koruma fırsatlarının oluşturulması,
- Kent açık/ yeşil alanına katkı sağlanması.
- Botanik bahçesi kavramının tanıtılması ve yaygınlaştırılması için örnek oluşturmasıdır.

ÖNERİLER

Son yıllarda ülkemizde özellikle üniversite dışı kurumlara bağlı olarak faaliyet gösteren botanik bahçelerinin sayısının artması, bitki tür ve gen çeşitliliği açısından zengin olan Türkiye için önemli bir gelişmedir. Bilecik için tasarlanan kent botanik bahçesinin projelendirme sürecinde edinilen deneyimler doğrultusunda, gerek bu çalışmada açıklanan projenin işletme aşamasına ilişkin gerekse bundan sonra gerçekleştirilecek botanik bahçesi tasarım çalışmalarına yönelik olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Botanik bahçelerinin misyonları gereği kurumsal bir yapıya sahip olması gerekliliğinin göz önüne alınması ve tasarım süreci öncesinde tüm paydaşların katılımı ile amaç ve hedeflerin tanımlanması hem tasarım sürecini yönlendirici hem de tasarımın sürdürülebilirliğini destekleyici olacaktır.
- Alan seçimi yapılırken botanik bilimcileri ve peyzaj mimarlarının ekipte yer alması tasarım sürecinin etkinliğini arttıracaktır.
- Botanik bahçesinin tasarımına yönelik belirli bir standart olmaması nedeniyle, tasarımcıların amaç ve kaynaklar doğrultusunda hareket etmesi sürekli değişim, gelişim ve bakım gerektiren botanik bahçeleri için önemlidir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Tasarımcı estetik arayışlarını sürdürürken, botanik bahçelerinin koruma ve eğitim misyonlarını göz ardı etmemelidir.
- Tasarımda bitki sergi alanlarının alan içerisinde belirli bir akış içerisinde yer alması ve bitkilerin gruplandırılmasında botanik bilimciler ile çalışılması bitkisel kompozisyonun niteliğini arttırmada ve mekânın deneyiminin verimliliğini sağlamada faydalı olacaktır.
- Eğitim aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği açık ve kapalı alanlara yer verilmelidir. Böylece botanik bahçesinin yıl boyu aktif olması ve ziyaretçilerin farklı mevsimlerde bitkileri gözlemlene olanağı sağlanmış olacaktır.
- Tasarım çalışması tamamlansa bile botanik bahçesinin dinamik bir yapısının olduğu unutulmamalı, zaman içerisinde bu tasarımın botanik bahçesi kapsamında gerçekleştirilecek aktivitelere uygun olarak değişebileceği göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle tasarım sürecinde esnek davranılması faydalı olacaktır.
- İşletme sürecinde diğer botanik bahçeleri ile ortaklık kurulması botanik bahçesinin gelişimi açısından faydalı olacaktır.
- İşletme sürecinde bitki bilimi ve eğitim konusunda uzman personelin sürekli olarak istihdam edilmesi botanik bahçesinin

verimli işlemlerini ve sürekliliğini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

APLIN, D., (2016). No Plant Collection without A Strategy or Policy. İçinde J. Gratzfeld (Ed.), From Idea to Realisation-BGCI's Manual on Planning, Developing and Managing Botanic Gardens, UK: Botanic Gardens Conservation International, p.47-65

AYAN SONKUR, B., DURAK, M., TAZEBAY, İ., (2017). Kent parkı kullanımı ve öznel iyi oluş ilişkisi: Ankara kenti örneği. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10:1-15. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.006.x

AYKAL F.D., ERBAŞ, M., BARAN, M., (2017). Kent parklarının evrensel kalite kriterlerine göre değerlendirilmesi: Diyarbakır örneği. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10:304-321. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.007.x

BALLANTYNE, R., PACKER, J., HUGHES, H., (2008). Environmental awareness, interests and motives of botanic gardens visitors: Implications for interpretive practice. Tourism Management, 19(12):1207-1212. Doi: 0.1016/j.tourman.2007.05.006

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BERMAN, M.G., JONIDES, J., KAPLAN, S., (2008). The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science*, 29:439-444. Doi: 10.1111/j.1467-9280.2008.02225.x

BGCI, (2012). International Agenda for Botanic Gardens in Conservation. Richmond, UK: Botanic Gardens Conservation International, ss.48

CHANG, L.S., BISGROVE, R.J., LIAO, M.Y., (2008). Improving educational functions in botanic gardens by employing landscape narratives. *Landscape and Urban Planning*, 86:233-247. Doi: 10.1036/j.landurbplan.2008.03.003

HEYD, T., (2006). Thinking through botanic gardens. *Environmental Values*, 15(2): 197-212. Doi: 10.3197/096327106776678906

HILL, A.W., (1915). The history and functions of botanic gardens. *Annals of the Missouri Botanical Garden*, 2(1-2): 185-240. Doi: 10.2307/2990033

KAPLAN, S., (1995). The restorative benefits of nature: Toward an integrative framework. *Journal of Environmental Psychology*, 15(3):169-182. Doi: 10.1016/0272-4944(95)90001-2

KARAŞAH, B., VAR, M., (2013). Recreational functions of botanical gardens and

examining sample of Nezahat Gökyiğit Botanical Garden. *International Caucasian Forestry Symposium (24-26 October 2013)*, Artvin, Türkiye: Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi, p.803-809

KUMBLE, P.A., HOUSTON, C.C., (2009). The elements of a conservation botanic garden for eco tourism: Belize Botanic Garden as a case study. *Journal of Landscape Studies*, 2:1-15

KRCMAROVÁ, J., (2009). Wilson concept of biophilia and the environmental movement and the USA. *Klaudyán. Internet Journal of Historic Geography and Environmental History*, 6(1-2):4-17

LACHOWYCZ, K., JONES, A.P., (2013). Towards a better understanding of the relationship between greenspace and health: Development of a theoretical framework. *Landscape and Urban Planning*, 118:62-69. Doi: 10.1016/j.landurbplan.2012.10.012

NOLAN, J.M., SCHULTZ, P.W., (2015). Prosocial Behavior and Environmental Action. İçinde D.A. Schroeder ve W.G. Graziano (Eds.), *The Oxford Handbook of Prosocial Behavior*, New York, USA: Oxford University Press, p.626-652

PATZELT, A., ANDERSON, A., (2016). Planning and Implementing Botanic Gar-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

den Design Projects. İçinde J. Gratzfeld (Ed.), From Idea to Realisation-BGCI's Manual on Planning, Developing and Managing Botanic Gardens, UK: Botanic Gardens Conservation International, p.1-26

RAKOW, D.A., LEE, S.A., (2015). Western Botanical Gardens: History and Evolution. Horticultural Reviews, 43:269-310. Doi: 10.1002/9781119107781.ch05

TÜRKEŞ, M., (2015). Biyocoğrafya: Bir Paleocoğrafya ve Ekoloji Yaklaşımı. Ankara, Türkiye: Kriter Yayınevi, ss.457

ULRICH, R.S., SIMONS, R.F., LOSITO, B.D., FIORITO, E., MILES, M.A., ZELSON, M., (1991). Stress recovery during exposure to natural and urban environments. Journal of environmental psychology, 11(3):201-230. Doi: 10.1016/S0272-4944(05)80184-7

VAN DEN BERG, A.E., HARTIG, T., STAATS, H., (2007). Preference for nature in urbanized societies: Stress, restoration, and the pursuit of sustainability. Journal of Social Issues, 63(1):79-96. Doi: 10.1111/j.1540-4560.2007.00497.x

VILLAGRA-ISLAS, P., (2011). Newer plant displays in Botanical Gardens: The role of design in environmental interpretati-

on. Landscape Research, 36(5):573-597. Doi: 10.1080/01426397.2011.558730

WARD, C.D., PARKER, C.M., SHACKLETON, C.M., (2010). The use and appreciation of botanical gardens as urban green spaces in South Africa. Urban Forestry & Urban Greening, 9: 49-55. Doi: 10.1016/j.ufug.2009.11.001

YILMAZ, T., (2009). Vadilerde fiziki yapıya bağlı bitkilendirme olanakları: Ankara Büyükesat Vadisi örneği. Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 1(1):58-70. Doi: 10.1501/Csaum_0000000006

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://esa.un.org/unpd/wup/Publications/Files/WUP2018-KeyFacts.pdf> (E.T. 20.07.2018)

<https://www.iucn.org/content/biodiversity-turkey> (E.T. 20.07.2018)

<https://www.bgci.org/resources/history/> (E.T. 20.07.2018)

<http://www.ortobotanicopd.it/en/larchitettura> (E.T. 20.07.2018)

<http://www.missouribotanicalgarden.org/> (E.T. 20.07.2018)

<https://pashekmtr.com/work/missouri-botanical-garden-sustainable-site-design/> (E.T. 20.07.2018)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

<https://grimshaw.global/projects/oman-botanic-garden/> (E.T. 19.09.2018)

http://muzeyum.istanbul.edu.tr/?page_id=6642 (E.T. 20.07.2018)

http://cdn.istanbul.edu.tr/statics/fen.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2017/12/IUFENTANITIM2018_web2.pdf (E.T. 24.01.2019)

<http://www.botanik.ege.edu.tr/d-5/tanitim.html> (E.T. 20.07.2018)

<http://www.atauniv.com/ataturk-universitesi/erzurumda-dunyanin-en-yuksekk-yedinci-botanik-parki.html> (E.T. 21.07.2018)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecekyer/soganli-botanik-park-bursa> (E.T. 21.07.2018)

<https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx?m=BILECIK> (E.T. 04.09.2018)

<https://www.kew.org/science/training-and-education> (E.T. 20.11.2018)

https://www.kew.org/sites/default/files/RBG%20Kew%20Annual%20Report%20201718%20_Web_PDF.pdf (E.T. 20.11.2018)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Research on the relationship between humans and natural areas show that natural areas provide various benefits for human health and well-being (e.g. Ulrich et al., 1991:201-230; Kaplan, 1995:169-182; Berman et al., 2008:1207; Lachowycz and Jones, 2013:62-69; Ayan Sonkur et al., 2017:12). Furthermore, research also supports the belief that spending time in natural areas encourages pro-environmental behavior (Nolan and Schultz, 2015:632). However, as people living in urban environments have limited opportunities to connect with nature, urban green areas become crucial elements of the urban environment as places for experiencing nature. As one of the urban green space types, botanic gardens (Aykal et al., 2017:306), have unique roles particularly due to their design characteristics that promote conservation of plant species and education opportunities on environmental awareness. Botanic Gardens Conservation International (BGCI), emphasizes the importance of establishing more botanic gardens worldwide for the conservation of the global biodiversity (BGCI, 2012: 9). Due to the geographical location of Turkey, it has great variety of habitats and ecosystems within three major biogeographical zones. Hence, Turkey has a great local potential for establishing botanic gardens throughout the country. However, this potential has not been fully recognized and realized so far and there are only a limited number of botanic gardens in Turkey. **Aim:** This research aims to analyze the dynamics that influence botanic garden landscape design through a case study in the city of Bilecik. The second aim of this research is to build up awareness on the roles of botanic gardens' in biodiversity conservation and environmental education. **Method:** The methodology of this research has three stages. The first one is the analysis of the literature on design of botanic gardens and worldwide examples. The second stage comprises the synthesis of these data through a proposed landscape project for a botanic garden in Bilecik; and finally, third stage is the evaluation of overall findings in order to determine the dynamics that influence design of a botanic garden. **Findings and Results:** The case area is in the city of Bilecik which is located in the southeastern of Marmara region. Bilecik is in a climate transition area and surrounded by different climatic areas namely continental and more temperate climate zones. The proposed botanic garden is located next to the Bilecik Urban Forest and Bilecik-Eskişehir highway. The botanic garden will be managed by the Municipality of Bilecik. The total project area is 11 thousand square meters. It is on a northwestern valley slope which enhances the design as different microclimatic areas exist due to the morphology of the valley. The landscape design scheme was adopted from Patzelt and Anderson (2016: 15) and consists of four stages:

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:349 K:59

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

(i) defining aims and scope, (ii) determination of key design elements, (iii) determination of operational elements, and (iv) organizing the pedestrian and vehicle circulation. During defining aim and scope of the proposed botanic garden, physical and budget limitations were considered, as well as Heyd (2006:197-212)'s views on the roles of botanic gardens. As a result, education and nature-human interaction through recreational facilities were determined as the main roles of the botanic garden. Post-design operational potential was found to be a limiting factor for proposing high variety of plant species and maintenance. The general design concept was developed based on the natural topography of the site, allowing accessibility to all. Thematic gardens (e.g. medicinal and aromatic plants garden, winter garden, peaceful garden etc.) were designed to present and emphasize different characteristics of plant species. A greenhouse for tropical and sub-tropical species was also added into the design. Moreover, buildings for administration and food facilities were included to support scientific, educational and recreational events. Since there are no water surfaces within the project site, a pond was included in the design both to enhance the aesthetic experience and to exhibit aquatic plant species. Patzelt and Anderson (2016:11) indicated botanic gardens have considerable requirements for establishment and operation. Therefore, the physical, operational and financial opportunities highly influenced the landscape design process. The final design aims: (i) to conserve native plant species, (ii) introduce them to the local people and visitors, (iii) to provide an open laboratory for education and scientific research, (iv) to contribute to the city's green infrastructure, (v) to provide interaction with nature for citizens, and (iv) to promote and to introduce the idea of botanic garden as institutes for conservation of biodiversity. To conclude, this research showed that not only the physical characteristics of the site but also the operational infrastructure and budget determine the characteristics and functioning of a botanic garden. Landscape design process should well-assess the opportunities, possibilities and limitations for an effective design. It is also crucial to work with a team of landscape professionals, botanists, administration and other stakeholders during planning and design stages for better results. Botanic gardens are assets for the urban environment in many ways. However, post-design management and operation of the site is important in order to realizing mission of a botanic garden.

MİMAR SİNAN'IN SIBYAN MEKTEPLERİNİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE MODÜLER TASARIMI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA ¹

A RESEARCH ABOUT THE ARCHITECTURAL FEATURES AND MODU- LAR DESIGN OF ARCHITECT SINAN'S PRIMARY SCHOOLS

Cem BALCAN¹, Demet ULUSOY BİNAN²

¹ *Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kocaeli / Türkiye*

² *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul / Türkiye*

ORCID ID: 0000-0002-8192-6686¹, 0000-0003-3513-6576²

Öz: Amaç: Bu çalışma, Mimar Sinan'ın İstanbul'daki külliyele-
de yer alan ve günümüze ulaşmış olan 8 adet sıbyan mektebinin
mimarî özelliklerini karşılaştırarak, bu yapıların benzer ve farklı
yönleri ile Mimar Sinan'ın bu yapı türü için tasarım yaklaşımını
tespit etmeyi amaçlamaktadır. **Yöntem:** Alan çalışması ile yapı-
ların rölevaleri alınmış ve o dönemin uzunluk ölçüsü birimi olan
1 zira (mimar arşını) boyutunda karelere bölünmüş olan paftalara
yerleştirilen plan ve cephe çizimleri yardımıyla karşılaştırmalar
yapılmıştır. **Bulgular:** Çalışma kapsamındaki sıbyan mektepleri
incelendiğinde, temel olarak tek mekânlı ve çift mekânlı olmak
üzere bir ayırım olduğu görülmüştür. Tek mekânlı sıbyan mekte-
pleri kare planlı, önü saçaklı ve üzeri kubbe ile örtülüdür. Çift
mekânlı sıbyan mektepleri yan yana biri kapalı diğeri yarı açık
iki mekândan oluşan, farklı üst örtü elemanlarına ve hareketli
kütlelere sahip olan yapılardır. Tümü kâgir olan sıbyan mektepleri,
yalın cephe yüzeyleri, kapı ve pencerelerin biçim ve malzemeleri
bağlamlarında birbirlerine benzemektedirler. Boyutsal olarak bir
inceleme yapıldığında yan yana gelen mekânların birbirlerine
göre belirli oranlarda yapıldığı ve bu yapılarının 1 zira boyutunda
modül kullanılarak tasarlanmış olabileceği görülmüştür. **Sonuç:**
Tek mekânlı sıbyan mekteplerinin mekân kurgusu ve kütle olarak
birbirlerine benzediği, çift mekânlı sıbyan mekteplerinin ise iki
mekânın kurgusu ve hareketli kütleleri bağlamında farklı tasarım
örnekleri şeklinde olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, incelenen tüm
yapılarda modüler tasarım yaklaşımının varlığı tespit edilmiştir.
Alan çalışması sırasında, sıbyan mekteplerinde kullanıcıların
hatalı müdahaleleri ve hatalı onarımlar nedeniyle çeşitli koruma
sorunlarının var olduğu tespit edilmiştir. Mimar Sinan'ın küçük
çocuklar için tasarladığı bu özel yapıların, özgün mimarî özellik-
leri korunarak ve yine çocuklara yönelik yeni bir işlev verilerek
korunup yaşatılması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Mimar Sinan, Külliye, Sıbyan Mektebi, Mo-
düler Tasarım, Osmanlı Mimarisi

Abstract: Aim: This study aims to determine the architectural
approach of Architect Sinan in primary school design by compar-
ing the architectural features of 8 primary schools which are
designed by Architect Sinan in architectural complexes (külliye)
in Istanbul and exist until now. **Method:** The survey drawings of
the existing buildings are prepared via fieldwork. These buildings
are compared by using the survey drawings which are placed on
sheets split into 1 zira (architectural ell) length squares as it was in
that era. **Results:** There are mainly two types of primary schools
of Architect Sinan. Single-roomed primary schools have square
plan, entrance portico and dome. Double-roomed primary schools
consist of two classrooms, one of which is closed and the other is
semi-open and these classrooms have different roofing systems
and complex mass designs (shape designs). These masonry build-
ings are similar to each other in terms of plain façade surfaces and
form and materials of windows and doors. When the buildings are
analysed dimensionally, it is found that adjoining rooms unite
with each other with a proportion and it is probable that 1 zira
length module was used in the design of these primary schools.
Conclusion: It is observed that single-roomed primary schools
are similar to each other in the contexts of space organisation
and mass design, but double-roomed primary schools are unique
design examples in the contexts of the organisation of two spaces
and complex mass design. It is also determined that all buildings
have modular design approach. During the fieldwork, it has been
determined that there are various conservation problems in the pri-
mary schools due to improper interventions and restorations. It is
important to preserve and sustain these unique buildings, designed
by Architect Sinan for young children, by preserving their original
architectural features and giving a new function for children.

Key Words: Architect Sinan, Architectural Complex, Primary
School, Modular Design, Ottoman Architecture

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.9

- (1) **Sorumlu Yazar:** Cem BALCAN, Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kocaeli / Türkiye, cembalcan@gtu.edu.tr, cembalcan@hotmail.com, **Geliş Tarihi / Received:** 07.10.2018 - **Düzeltilme Tarihi / Revision:** 25.01.2019 - **Kabul Tarihi / Accepted:** 29.04.2019 **Makalenin Türü:** Type of Article (Araştırma - İnceleme / Research - Examination), **Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:** Yok / None, **Etik Kurul Raporu Yok - Ethics Committee Report Unavailable**

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Tasarladığı yüzlerce yapı ile Osmanlı Klasik Mimarîsinin standartlarını oluşturan Mimar Sinan, anıtsal boyutlu yapıların yanı sıra sıbyan mektebi gibi en küçük yapı türlerinden birinde de birçok mimarî örnek vermiştir. Küçük çocuklar için tasarlanmış yapılar olmaları, sıbyan mekteplerini diğer anıtsal yapılardan daha özel kılmaktadır. Ayrıca, sıbyan mekteplerinin plan ve mekân kurgusu bağlamında geleneksel konutlara benzemesi bir başka ilgi çekici konudur. Bu çalışmayla Mimar Sinan'ın sıbyan mekteplerinin mimarî özelliklerinin geleneksel konut tasarımları bağlamında irdelenmesinin, Mimar Sinan'ın çok belirgin olmayan sivil mimarlık yaklaşımının ortaya çıkartılması için de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışma; Mimar Sinan'ın İstanbul külliyelerinde yer alan sıbyan mekteplerinin mimarî özelliklerini, işlevsel, biçimsel ve boyutsal tasarım açısından benzer ve farklı yönlerini, külliye içerisindeki konumlarını, anıtsal boyutlu diğer yapılarla ve çevreyle ilişkilerini karşılaştırarak, Sinan'ın sıbyan mektebi yapı türü için nasıl bir mimarî yaklaşıma sahip olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu tespitler ile, Mimar Sinan'ın mimarî tasarım yaklaşımının tanımlanmasına sıbyan mektebi yapı türü üzerinden katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Mimar Sinan'ın sıbyan mekteplerinin boyutları, o dönemin uzunluk ölçüsü birimi olan zira (mimar arşını) ölçüsü bağlamında incelenerek, o dönemin mimarî tasarım ve çizim yöntemi bağlamında modüler ve oransal bir tasarım yapıp yapılmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu araştırma kapsamında Mimar Sinan'ın İstanbul'daki külliyeler içerisinde yer alan sıbyan mektepleri incelenmiş, külliyeler haricindeki ve İstanbul dışındaki sıbyan mektepleri çalışmaya dâhil edilmemiştir. Sinan'ın tüm sıbyan mektepleri arasından böyle bir seçkiye gidilmesinin nedeni, seçilen yapıların İstanbul'da Mimar Sinan tarafından doğrudan tasarlanmış ve uygulanmış olması muhtemel yapılar olmaları, ayrıca kent içinde bütüncül olarak tasarlanmış benzer külliyeler içinde ele alınarak konumlanma yaklaşımlarının da karşılaştırmalı olarak daha sağlıklı sonuçlar sağlayabilir olmasıdır.

İlk olarak Mimar Sinan'ın sıbyan mekteplerinin sayısı ve Sinan dönemindeki uzunluk ölçüsü birimleri ile çizim ve tasarım yöntemleri açıklanmıştır. Çalışma kapsamında incelenmiş olan sıbyan mektepleri, farklı mimarî özellikler ve modüler tasarım bağlamlarında birbiriyle karşılaştırılmıştır. Son olarak Sinan'ın sıbyan mekteplerindeki tasarım yaklaşımları tanımlanmış ve sıbyan mektebi yapı

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

türü üzerinden Mimar Sinan'ın mimarî tasarım izi yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmanın temelini oluşturan araştırma yöntemi alan çalışmasıdır. Alan çalışmasıyla, araştırma kapsamındaki sıbyan mekteplerinin plan ve cephe çizimlerini ortaya çıkartacak şekilde, geleneksel yöntemle ölçüm yapılarak analitik olmayan rölöveleri alınmıştır. Daha sonra bu çizimlerden yararlanılarak yapılar birbirleriyle farklı bağlamlarda (plan, cephe, yapı elemanları ve malzeme) karşılaştırılmışlardır. Yapıların boyutsal olarak birbirleriyle karşılaştırılmaları sırasında, metrik sistem ile birlikte o dönemin uzunluk birimleri olan zira (mimar arşını) ve parmak ölçüleri de belirtilmiştir. Modüler tasarım bağlamında karşılaştırma yapılırken de yine o dönemin mimarî çizim ve tasarım yöntemi olarak kullanılması olası modüler kareli kâğıt üzerinden karşılaştırmalar yapılmıştır. İncelenen sıbyan mekteplerinin güncellenen rölöveleri üzerinden planlar ve cepheler, her biri 1 zira (mimar arşını) (73,4 cm) boyutundaki modüllere bölünmüş olan kareli üzerine yerleştirilerek yapıların modüler olup olmadıkları sorgulanmıştır. Çalışma süresince, Mimar Sinan'ın sıbyan mekteplerinin listesinin oluşturulması, yapılar hakkında bilgiler elde edilmesi ve o dönemin uzunluk birimleri ve tasarım/çizim yaklaşımlarının belirlenebilmesi için farklı

kaynakların taranması yöntem olarak benimsenmiştir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bu çalışma özelinde Mimar Sinan'ın, genel olarak da Klasik Osmanlı Mimarîsinin, Hassa Mimarları Ocağı yapı üretim organizasyonunda bilginin usta çırak ilişkisi ile sürekliliğin sağlanması ve gelişerek devam etmesi doğrultusunda, mimarî kurallar ve ölçükleri içeren yapı bilgisi ve tasarım yaklaşımına dair yazılı bir kaynağın olmaması bir sorun olarak ortada durmaktadır (Kuran, 1970: 711). Mimar Sinan'ın ve Klasik Osmanlı Mimarîsinin geometrik tasarım ilkeleri ancak o dönemin yapıları incelenerek tanımlanmaya çalışılmaktadır.

Necipoglu (1986: 224-243), 15. ve 16. yüzyılda Osmanlı'da kullanılan planlar üzerinde yaptığı detaylı ve temel bir çalışma ile dönemin tasarım ilkelerini ve çizim tekniğini tanımlamış ve mimarî üretim sürecine açıklık getirmiştir. Turan (1964: 159-178) ve Orhonlu (1981: 12-14), Hassa Mimarları Ocağı ve şehir mimarlarını konu alan çalışmaları ile o dönemde mimarların yetkilerini, görevlerini, hiyerarşisini ve mimarlık ortamını açıklamışlardır. Dündar (2000: 155-184), Osmanlı'da inşaat sürecinin aşamalarını, öncesinde yapılan hazırlıkları; Katipoğlu (2007: 447-452) ise Osmanlı yapı üretim pratiğinde mimarî

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çizimin yerini, neden yapıldığını ve nasıl bir çizim dilinin var olduğunu araştırmışlardır.

Mimar Sinan yapıları özelinde Kuran (1970: 711-716), Sönmez (1999: 287-309), Tuncer (1999: 325-331) ve Orbeyi'nin (2016: 201-225) oran ve modül araştırması yaptıkları çalışmaları vardır. Kuran (1970: 711-716), Karapınar II. Selim Camii örneği üzerinde yaptığı geometrik çalışma ile Mimar Sinan döneminin orana ve geometriye bağlı mimarî tasarım yöntemine açıklık getirmeye çalışmıştır. Sönmez (1999: 298), ziranın (mimar arşınının) yaygın olarak bilinen 75,7728 cm'lik ölçüsünü Sinan dönemi için de doğru kabul ederek İstanbul'daki Mimar Sinan camilerinin alt pencerelerini oransal olarak incelemiş ve boyutlandırma ilkelerini tanımlamıştır. Tuncer (1999: 327-328), Azapkapı Sokullu Camii'nde oran araştırması yaparak, caminin plan boyutlarının ana kubbenin çapından türeyen *altın orana* bağlı olarak, kubbe yüksekliğinin de Palladio'nun *orantılı orta* sistemine göre belirlendiğini öne sürmüştür. Orbeyi (2016: 219-220) ise Mimar Sinan'ın çift revaklı camilerinde modül araştırması yaparak, bu yapıların ana kubbe çapı vb. bir modüle bağlı oranlara göre tasarlandığını tespit etmiştir.

Yukarıda sözü edilen çalışmalar ile Mimar Sinan yapılarının oransal tasarım yaklaşımının nasıl olabileceği tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile de bu sorunun çözüm-

lenmesine katkıda bulunmak amacıyla Mimar Sinan'ın İstanbul külliyelerinde yer alan sıbyan mektepleri üzerinde modüler tasarım araştırması yapılmıştır.

MİMAR SİNAN DÖNEMİ SİBYAN MEKTEPLERİ

İslamiyet'in ilk çağlarından itibaren çocuklara temel dinî bilgiler ve Kur'an eğitimi vermek amacıyla inşa edilen sıbyan mektepleri, Mimar Sinan döneminde de gerek külliyelerin bir parçası olarak gerekse mahalle içerisinde tek başlarına olarak inşa edilmişlerdir. Sinan'a ait tezkirelerden Tezkiret-ül Ebniye ve Tezkiret-ül Bünyan'da hiçbir sıbyan mektebinin adı geçmemektedir. Yalnızca Tuhfet-ül Mimârin'de 6 adet sıbyan mektebinin adı geçmektedir (Sönmez, 1988: 89; Crane and Akın, 2006: 361). Tezkirelerin yanı sıra Sinan'ın yapılarını konu alan temel çalışmalar/ eserler (Kuran, 1986: 20-30; Ahunbay, 1988: 280-285; Saatçi, 2015: 311; Necipoğlu, 2013: 258-321, 366-378, 507-527, 654; Kuban, 2007: 263-337; Kuban, 2011: 72-168; Müller-Wiener, 2002: 400-491; Günay, 2005: 26-30; Günay, 2006: 68-193) tarandıktan ve Mimar Sinan'ın külliyelerindeki yapılar incelendikten sonra, Mimar Sinan'ın tasarladığı ya da tasarladığı tahmin edilen sıbyan mektebi sayısının 23 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlardan 17 tanesi İstanbul'da, 6 tanesi İstanbul dışındadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İstanbul'daki 17 adet sıbyan mektebinin 12 tanesi külliyelerde, 3 tanesi tekke/türbe yanında, 2 tanesi ise mahalle içinde tek başlarına yer almaktadırlar. Bu çalışma kapsamında, Sinan'ın İstanbul külliyelerinde yer alan 12 adet sıbyan mektebinden günümüze ulaşabilen ve alan çalışması yapılabilen 8 tanesi (Haseki Hürrem Sultan, Yavuz Sultan Selim, Şehzade Mehmet, Süleymaniye, Atik Valide, Üsküdar Mihrimah Sultan, Edirnekapı Mihrimah Sultan ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mektepleri) mimarî olarak incelenmiştir. Günümüze ulaşamayan ve sayıları 4 adet olan Hadım (Tavaşi) İbrahim Paşa, Gülfem Hatun, Kapı Ağası Mahmud Ağa ve Mimar Sinan Vakfiyesi'nde yer alan sıbyan mektepleri, mimarîleri hakkında bir bilgiye sahip olunamaması ve buldukları alanda belgeleme çalışması yapılamaması nedeniyle karşılaştırmalara dâhil edilmemiştir.

MİMAR SİNAN DÖNEMİ UZUNLUK ÖLÇÜSÜ BİRİMLERİ ve TASARIM/ÇİZİM YÖNTEMLERİ

Mimar Sinan döneminde yapı işlerinde kullanılan temel uzunluk ölçüsü birimi *zira* (*mimar arşını*)'dır. Zira dışında, ziranın yarısı ölçüsündeki *kadem* ve ziranın 1/24'ü ölçüsündeki *parmak* da ölçü birimi olarak kullanılmaktaydı (Arseven, 1947: 106; Erkal, 1991: 411-412; Sönmez, 1997: 25-26). Bunlar dışında, 18 parmaktan (3/4 zira) oluşan ve yaklaşık 55 cm olan bir başka ölçü birimi de

kullanılmaktaydı (Cantay'dan aktaran Çağlayan, 2017: 200). Bu ölçü aynı zamanda, Abbasîler tarafından kullanılan ve Creswell tarafından 1927'de kontrolü yapılarak ölçüsü belirlenen *kara* (*siyah*) *arşın* ölçüsüne (54,04 cm) çok yakındır (Hinz, 1990: 67; Çağlayan, 2017: 199).

Zira (*arşın*): İslam dünyasında ve Osmanlılarda yüzyıllar boyunca kullanılan bir uzunluk ölçüsü birimidir. Kullanıldığı döneme (devlete) ve kullanım alanına göre çok farklı zira türleri vardır. Zaman içerisinde, kullanıldığı bölgeye ve ne amaçla kullanıldığına göre boyutunda da büyük farklılıklar ortaya çıkmıştır. Osmanlılarda ise *çarşı arşını* ve *mimar arşını* olmak üzere iki farklı zira türü kullanılmıştır. Çarşı arşını, kumaş vb. ticareti yapılan ürünlerin ölçümünde, mimar arşını ise yapı işlerinde kullanılmıştır (Arseven, 1947: 106; Erkal, 1991: 412). Osmanlı İmparatorluğu'nda da zaman içerisinde ölçüsü farklılaşan ve III. Selim döneminden itibaren 75,8 cm olarak standart hale getirilen ziranın (mimar arşınının) Mimar Sinan dönemindeki ölçüsü 73,4 cm'dir (Özdural, 1998: 103-106; Ayverdi'den aktaran Erkal, 1991: 412; Çağlayan, 2017: 204).

Parmak: Ziranın 1/24'ü boyutunda olan uzunluk ölçüsü birimidir (Arseven, 1947: 106; Sönmez, 1997: 25-26). Mimar Sinan döneminde 73,4 cm olan zira 24'e bölüldüğünde, 1 parmağın ölçüsü yaklaşık olarak 3,058

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

cm olarak bulunmaktadır (Erkal, 1991: 412; Çağlayan, 2017: 201).

Bu çalışma kapsamında Mimar Sinan'ın sıbyan mektepleri boyutsal olarak incelenirken, günümüzde kullanılan metrik sistemin yanında, bu yapıların inşa edildiği dönemde uzunluk ölçüsü birimi olarak kullanılan zira ve parmak da parantez içerisinde belirtilmiştir. Böylece sıbyan mekteplerinin boyutsal tasarım yaklaşımı o dönemin bakış açısıyla değerlendirilebilmiş ve bu yapılar üzerinde modüler tasarım yaklaşımı araştırması yapılabilmektedir.

Klasik Osmanlı yapıları incelendiğine, belirli bir oran ile yapıldıkları ve bu yapıları oluşturan temel birimin kubbe ile örtülü olan kare olduğu görülmektedir (Kuran, 1970: 712). Fakat bu birimlerin boyutlarının ve bir araya geliş biçimlerinin nasıl belirlendiğini bulabilmek için öncelikle o dönemin tasarım ve çizim yöntemlerinin bilinmesi gereklidir. Hassa Mimarları tarafından *resm* denilen planların ve *mücessem resm* denilen maketlerin kullanıldığı bilinmektedir (Turan, 1964: 163; Necipoğlu, 1986: 240-241, Orhonlu, 1981: 12, Dündar, 2000: 166). Çizim kullanılmasının nedenleri tasarımları işverenlere onaylatmak, karmaşık tasarımların sorunlarını çözmek, ştrüktür ve maliyet hesabı çıkarmak ve Hassa Mimarları Ocağı'nda tasarlanan yapılarla ilgili bilgileri farklı eyaletlere çizimler yoluyla

iletmektir (Turan, 1964: 164; Dündar, 2000: 169; Katipoğlu, 2007: 448).

Hassa Mimarları Ocağı'nda tüm mimarların usta çırak ilişkisi içerisinde öğrendikleri ortak bir mimarî çizim tekniğinin varlığından bahsedebiliriz. Genel olarak plan ağırlıklı bir çizim sürecinin var olduğu, bazı durumlarda çok basit krokiler şeklinde üzerinde ölçüler yazan cephe çizimlerinin ve karmaşık tasarımlarda proje ve uygulama sürecini de yönlendiren 3 boyutlu maketlerin de kullanıldığı bilinmektedir (Necipoğlu, 1986: 234-240; Tanyeli, 2015: 291-292). Genellikle kareli bir altlık üzerine çizilmiş olan planlarda ocak, hela taşı ve sekiler farklı işaretlerle gösterilirken, aynı zamanda pencere/kapı kemeri ve üst örtü elemanının izdüşüm çizgileri gibi cephe ve kesite dair ek bilgiler de plan üzerine çizilerek gösterilmiştir (Necipoğlu, 1986: 226). Böylece yalın biçimli ve Hassa Mimarları Ocağı'nın geometrik kurallarına uyan alışlagelmiş tasarımlar için yalnızca plan çizimi yeterli olabilmektedir. Tanyeli (2015: 292), küçük ve basit yapıların yalnızca planlarının çizildiğini, yapıların üçüncü boyuttaki kararlarının uygulama sırasında ve çoğunlukla geleneksel biçim kalıplarına uygun olarak verildiğini belirtmektedir. Benzer görüşteki Necipoğlu'na (2013: 235) göre de “Sinan'ın jenerik camileri için sadece zemin planı ve bazen de üzerine boyutlar yazılmış bir cephe çizimi yeterliydi.” Bu durum, bir ya da iki

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mekânlı küçük ve yalın tasarımlı yapılar olan sıbyan mektepleri için de geçerli olmalıdır.

Arpat (1984: 2), Topkapı Sarayı'ndaki birkaç eski planın kareli kâğıtlara çizildiğini, ancak bu karelerin modüler tasarım için mi yoksa yatay ve düşey çizgileri doğru çizebilmek için mi kullanıldığının henüz bilinmediğini belirtmiştir. Mimar Sinan döneminde de yapıların tasarım ve çizim sürecinde kullanılan kareli kâğıtların, belirli oranlara ve modüllere bağlı kalınarak tasarım yapmak amacıyla kullanıldığına dair önemli görüşler vardır. Necipoğlu (2013: 233), 15. ve 16. yy'a tarihleyebildiği tüm planların "mürekkepsiz kare ızgaralar üzerine siyah mürekkeple" çizildiğini söylemektedir. Benzer şekilde Tanyeli (2015: 292) de şunları aktarmaktadır: "Osmanlı mimarları, geç XVIII. yüzyıla kadar plan yapımı için özel bir modüler sistemden yararlanmaktadırlar. ... Sistemin özünü, üzerine proje çizilecek kâğıdın yatay ve düşey eş aralıklı çizgilerle karelenmesi oluşturur. ... Kareli kâğıt kullanmanın avantajı, çizimi ölçek hesaplaması yapmaya gerek duyulmadan gerçekleştirme olanağı verişidir. Mimar, çizimden önce her karolaj biriminin kaç "zirâ"ya denk olacağını belirler ve çizimi onu esas alarak yapar." Böylece, çizen ve uygulayan mimarların çizimlerin üzerinde ölçü dahi olmadan projeyi kolay okuyabilmeleri ve çizimleri kolayca ölçeklendirebilmeleri sonucunda daha kolay bir tasarım, çizim, uygulama süreci gerçek-

leştirilme olanağı sağlanmıştır. Plan (*resm*) üzerinden yapılan keşif hesabının defterdarlığa teslim edildiği ve hesap onaylandıktan sonra işe başlanabildiği bilinmektedir (Turan, 1964: 164-166). Bu nedenle, keşif ve metraja bağlı ortalama maliyet hesabını kolaylaştırmak ve hata payını azaltmak için de kareli altlık üzerine çizilmiş modüler tasarımlar tercih edilmiş olmalıdır.

Osmanlı'da mimarlık sanatı ustadan çırağa bir sır gibi aktarıldığı ve bu nedenle de o dönemde yapı tasarımını belirleyen mimarlık kurallarını açıklayan yazılı bir eser oluşturulmadığı için, ancak o dönemin yapıları boyutsal olarak incelenerek bu kurallar ortaya çıkartılabilmektedir (Kuran 1970: 711-712; Arpat, 1984: 2). Bu çalışmada, tasarımı Mimar Sinan'a ait olan sıbyan mektepleri 1 zira (mimar arşını) (73,4 cm) boyutundaki karelere bölünmüş olan çizim paftası üzerine yerleştirilerek oran ve modülasyon araştırması yapılmış ve sıbyan mektepleri bağlamında dönemin mimarî tasarım yaklaşımı okunmaya çalışılmıştır.

MİMAR SİNAN'IN SİBYAN MEKTEPLERİNİN MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Plan Özellikleri Bağlamında Karşılaştırma

Mimar Sinan'ın çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin külliye vaziyet planındaki konumlarına bakıldığında, so-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

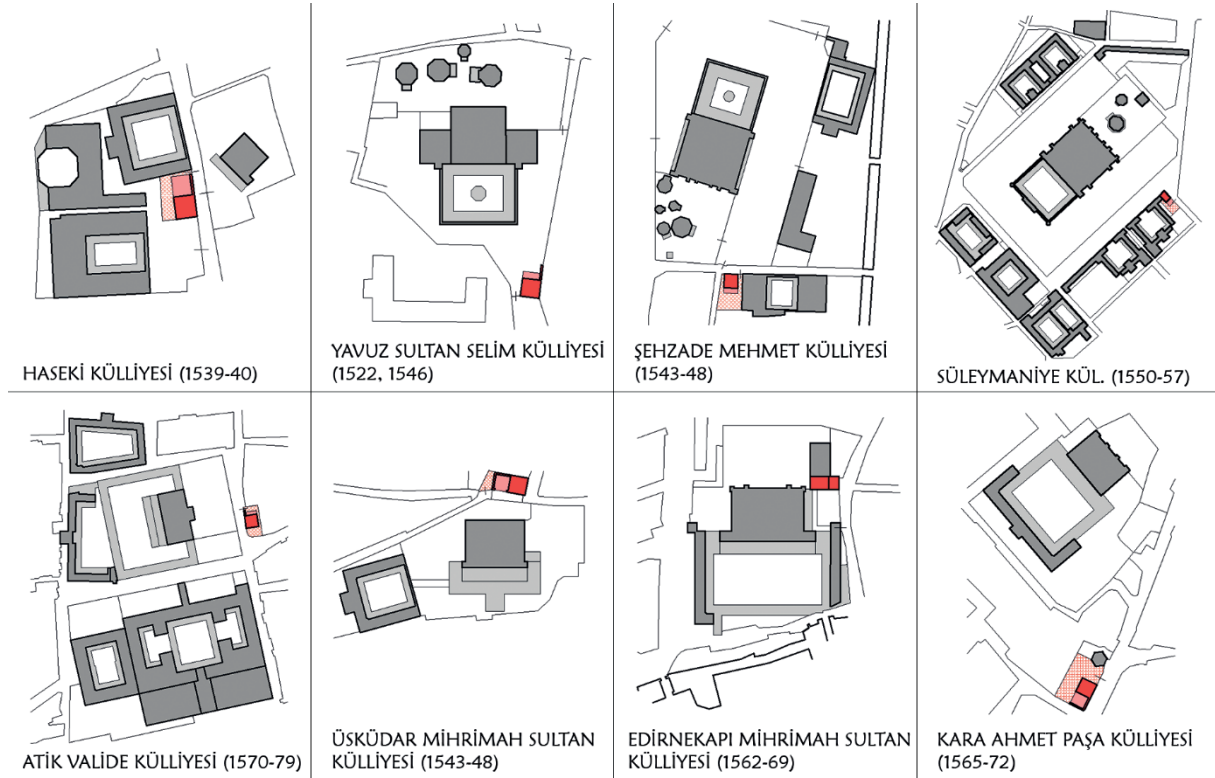
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

akla ilişkinin tasarımda önemli bir belirleyici etken olduğu anlaşılmaktadır. Çoğu iki sokağın kesiştiği köşe parsellerde yer alan sıbyan mektepleri külliyein çerperlerinde ve diğer yapılardan daha ayrı olarak konumlandırılmışlardır (Şekil 1). Köşe parsellerde yer alan sıbyan mekteplerinin tamamının kendi iç bahçesi vardır. Sinan, iç bahçesi olmayan sıbyan mekteplerine külliye avlusunu kullanmıştır. Böylece hem giriş çıkışları iki aşı-

malı ve kontrollü olarak sağlamış hem de çocukların sokaktan etkilenmeden ayrı teneffüs alanlarına sahip olmalarını sağlamıştır. Çift mekânlı sıbyan mekteplerinde eyvan (sofa/hayat) mekânlarının dışa açık olan cepheleri, yazın daha serin olan kuzeye gelecek şekilde konumlandırılmıştır. Tek mekânlı sıbyan mekteplerinde ise belirli bir yöne yönelim görülmemektedir.

Şekil 1. Sıbyan Mekteplerinin Külliyelerin Vaziyet Planlarındaki Konumları

Çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin plan bağlamında tek mekânlı ve çift mekânlı olmak üzere temel olarak iki-

ye ayrıldığı görülmektedir (Şekil 2). Tek mekânlı sıbyan mektepleri; kubbe ile örtülü, kare planlı tek bir kapalı mekândan ve önün-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

deki saçaklı giriş mekânından (revak) oluşmaktadır (Şekil 2). Günümüze ulaşabilen ve alan çalışması kapsamında incelenen 8 adet sıbyan mektebinden 3 tanesi (Yavuz Sultan Selim, Şehzade Mehmet ve Atik Valide sıbyan mektepleri) tek mekânlıdır. Yavuz Sultan Selim ve Şehzade Mehmet sıbyan mekteplerinin dış ölçüleri 9,5 mt (13 zira) ile 10 mt (13 zira + 15 parmak) arasında, iç ölçüleri 7,4 mt (10 zira) ile 7,6 mt (10 zira + 9 parmak) arasında ve birbirlerine çok yakındır. Dış ölçüleri

çüleri 8,24 x 8,07 mt (11 zira), iç ölçüsü 6,28 x 6,33 mt (8 zira + 14 parmak) olan Atik Valide Sıbyan Mektebi diğer tek mekânlı sıbyan mekteplerinden daha küçüktür. Bu üç adet sıbyan mektebinden yalnızca Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi'nin revağı (giriş saçaklı) günümüze ulaşabilmiştir. Cephe düzenleri ve üzeri kubbe ile örtülü küp biçimindeki kütleleri ile tek mekânlı sıbyan mektepleri birbirlerine benzemektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

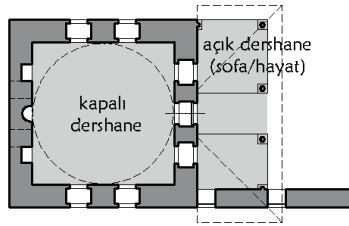
ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

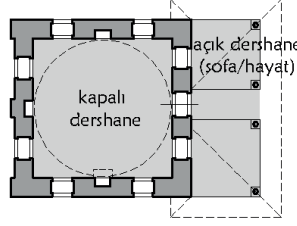
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

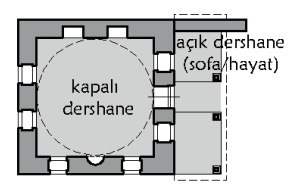
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

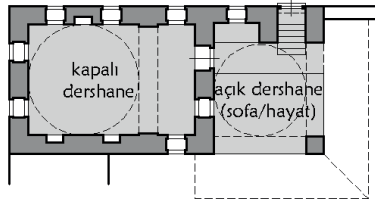
YAVUZ SULTAN SELİM SM
(1546)

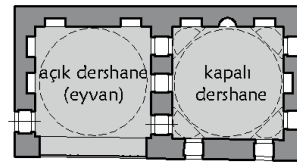
ŞEHZADE MEHMET SM
(1543-48)

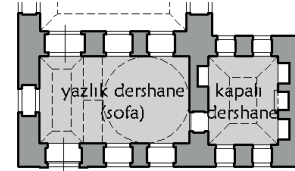
ATIK VALİDE SM
(1570-79)

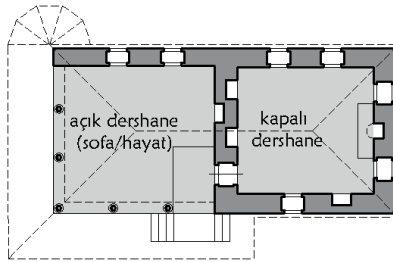
SÜLEYMANİYE SM
(1552-53)

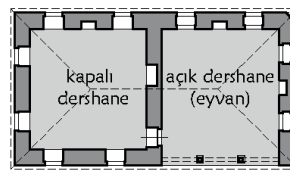
ÜSKÜDAR
MİHRİMAH SULTAN SM
(1543-48)

EDİRNEKAPI
MİHRİMAH SULTAN SM
(1562-69)

HASEKİ SM
(1539-40)

KARA AHMET PAŞA SM
(1565-72)

SİBYAN MEKTEPLERİNİN PLANLARI

0 5 mt 10 mt 20 mt

Şekil 2. Sıbyan Mekteplerinin Plan Çizimleri

Çift mekânlı sıbyan mektepleri ise yan yana biri kapalı diğeri yarı açık iki mekândan oluşmaktadır (Şekil 2). Çalışma kapsamında incelenen 8 adet sıbyan mektebinden 5 tanesi (Haseki Hürrem Sultan, Süleymaniye, Üsküdar

Mihrimah Sultan, Edirnekapi Mihrimah Sultan ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mektepleri) çift mekânlıdır. Kapalı dershane mekânlarına, yazın dershane olarak da kullanılan yarı açık eyvan/sofa/hayat mekânlarından geçilerek

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

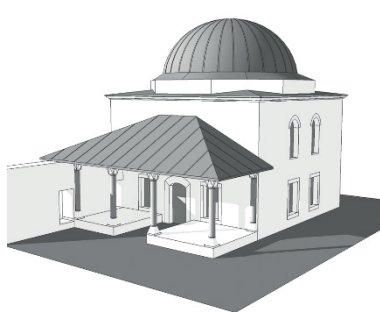
(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

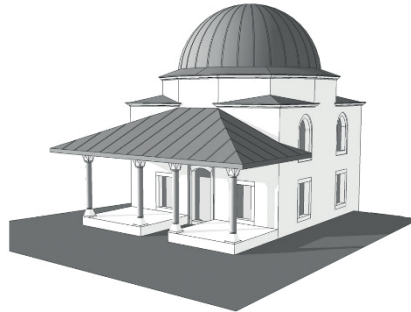
girilmektedir. Sofa mekânlarının, Haseki ve Süleymaniye sıbyan mekteplerinde iki yönü, Üsküdar Mihrimah Sultan ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinde bir yönü açıktır. Bir istisna olarak Edirnekapı Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nde her iki mekân da kapalıdır. Kubbe, tonoz ve kırma çatı olmak üzere farklı üst örtü elemanlarına sahiptirler. Boyutları birbirlerinden farklı olan çift mekânlı sıbyan mekteplerinin dışarıdan kısa kenar ölçüleri 7,25 mt (9 zira + 21 parmak) ile 8,9 mt (12 zira + 3 parmak) arasında, uzun kenar ölçüleri 15 mt (20 zira + 10 parmak) ile 18,2 mt (24 zira + 19 parmak) arasında değişmektedir. Yan yana iki mekândan oluşan basit plan şemalarına karşın, Sinan tarafından hem plan hem de kütle biçimlenişi bağlamlarında birbirlerinden farklı olarak tasarlanmış olan çift mekânlı sıbyan mektepleri hem ölçü hem de tasarım olarak birbirlerine benzeyen tek mekânlı sıbyan mekteplerinden ayrılmaktadır.

Cephe Özellikleri Bağlamında Karşılaştırma

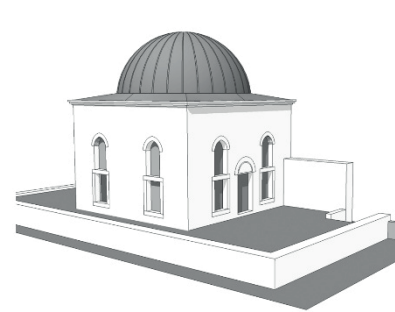
Mimar Sinan'ın sıbyan mektepleri yalnız kütlelere ve cephe yüzeylerine sahiptir. Tek mekânlı sıbyan mektepleri, küp biçiminde beden duvarları ve onun üzerini örten kubbe ile önündeki giriş revağından oluşmaktadır (Şekil 3 ve 4). Mimar Sinan'dan önce ya da sonra görülmeyen şekilde yapıların kütlelerini etkileyecek boyutta tasarlanan revak biçimindeki giriş saçakları, katı kütleyle dengelemek ve girişi vurgulamak amacıyla kullanılmışlardır (Ahunbay, 1988: 286; Ahunbay, 2001: 93). Çift mekânlı sıbyan mektepleri ise genel olarak dikdörtgenler prizması biçiminde beden duvarları, bir kısmında kısmî olarak yer alan alt katlar, farklı üst örtü elemanları (kubbe, tonoz, kırma çatı) ve açık dersane mekânının farklı biçimlenişleri ile daha hareketli ve özgün kütlelere sahiptirler (Şekil 5, 6 ve 7).

YAVUZ SULTAN SELİM SM

ŞEHZADE MEHMET SM

ATİK VALİDE SM

Şekil 3. Tek Mekânlı Sıbyan Mekteplerinin 3 Boyutlu Kütle Modelleri

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

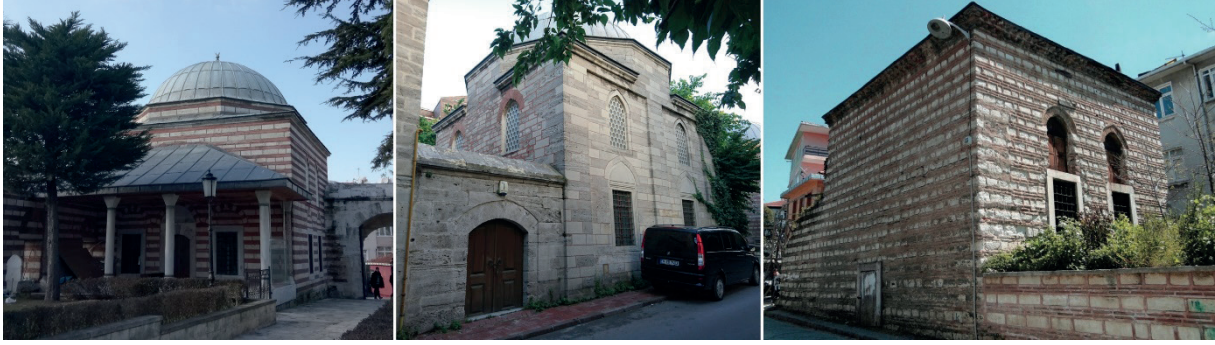
ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

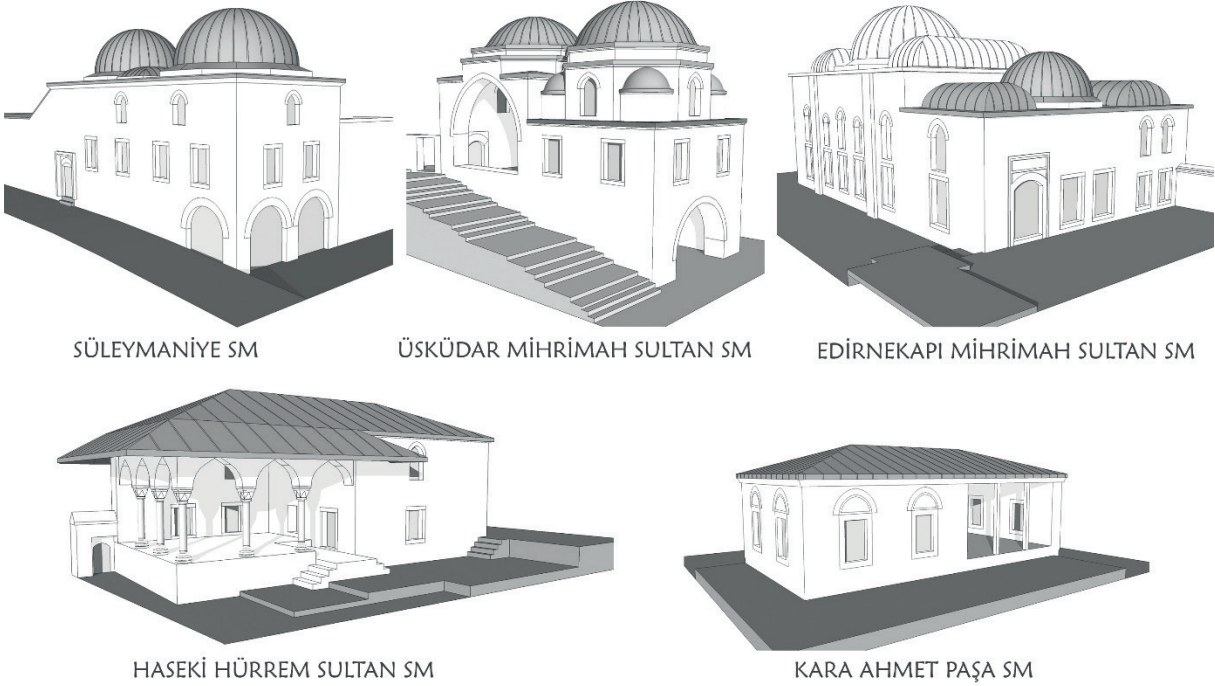
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 4. Yavuz Sultan Selim, Şehzade Mehmet (Yazar Arşivi, 2018) ve Atik Valide Sıbyan Mektepleri (Ahunbay, 2015¹)

Şekil 5. Çift Mekânlı Sıbyan Mekteplerinin 3 Boyutlu Kütle Modelleri

1 <http://blog.saltonline.org/post/120786511984/asu-zeynepahunbay>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 6. Süleymaniye, Üsküdar Mihrimah Sultan ve Edirnekapı Mihrimah Sultan Sıbyan Mektepleri

Şekil 7. Haseki ve Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mektepleri

Sinan'ın incelenen tüm sıbyan mekteplerinin saçak yükseklikleri 5,7 mt (7 zira + 18 parmak) ile 7 mt (9 zira + 13 parmak) arasındadır. Yalnızca Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mektebi 4,5 mt (6 zira + 3 parmak) ile diğerlerinden daha düşük saçak yüksekliğine sahiptir. Kısmî olarak alt katlara sahip olan Süleymaniye ve Üsküdar Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinin iki kat yüksekliğindeki cephelerinin 9,1 mt (12 zira + 10 parmak) ve 9,4 mt (12 zira + 19 parmak) olan saçak yükseklikleri de birbirlerine çok yakındır.

Tek mekânlı sıbyan mekteplerinin kubbe dâhil tüm yükseklikleri 11 mt (15 zira) ile 11,5 mt (15 zira + 18 parmak) arasındadır. Günümüzde yol kotu oldukça yükseldiği ve bodrum katın önünü kısmen kapattığı için kubbe dâhil yüksekliği 9,9 mt (13 zira + 12 parmak) olan Atik Valide Sıbyan Mektebi'nin özgün yüksekliğinin diğerlerine yakın (≈ 11 mt) olduğu söylenebilir. Çift mekânlı sıbyan mekteplerinin kubbe/mahya dâhil yükseklikleri ise 8,8 mt (12 zira) ile 9,4 mt (12 zira + 19 parmak) arasındadır. Bu durumda tek mekânlı sıbyan mekteplerinin çift mekânlı sıbyan mektep-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Plan olarak çok daha küçük olan tek mekânlı sıbyan mektepleri daha yüksek inşa edilerek kütleli etkileri artırılmak istenmiş olmalıdır.

Çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin tüm cephelerinde pencerelerin olduğu görülmektedir. Yalnızca, Atik Valide Sıbyan Mektebi'nin sokağa bakan cephesi ve Üsküdar Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nin eskiden bitişiğinde konutların yer aldığı güney cephesi sağırdır. Zorunluluk olmadıkça karşılıklı cephelerde simetrik pencere düzenleri uygulanmıştır. Genellikle bir alt ve bir üst pencereden oluşan ikili pencere düzenleri kullanılmış olmasına karşın az sayıda tekli ve üçlü pencere grupları da vardır. Cephe yüksekliği az olan Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mektebi'nde üst pencereler yoktur sahiptir (Şekil 7). İki farklı boyutta alt ve üst pencerelerin kullanıldığı Edirnekapı Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nin özellikle giriş cephesi diğer sıbyan mekteplerine göre oldukça hareketli bir düzene sahiptir (Şekil 6).

Yapı Elemanları Bağlamında Karşılaştırma

Duvarlar ve noktasal taşıyıcı elemanlar:

Sinan'ın incelenen sıbyan mekteplerinin duvar kalınlıkları 81 cm (1 zira + 2 parmak) ile 130 cm (1 zira + 19 parmak) arasında değişmekte ve büyük farklılıklar göstermektedir. Cephe yüksekliği düşük olan ve üst örtüsü ahşap kırma çatı olan Kara Ahmet Paşa Sıbyan

yan Mektebi diğer sıbyan mekteplerinden daha ince ve kalınlığı 81- 87 cm (1 zira + 2-4 parmak) arasında değişen duvarlarla inşa edilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerindeki noktasal taşıyıcı elemanlar; giriş saçaklarını ya da iki yanı açık sofa/hayat mekânlarının üst örtüsünü taşıyan ahşap dikme, mermer sütun ve kesme taş ayaklardır. Mermer sütunlara sahip Haseki ve Yavuz Sultan Selim sıbyan mekteplerinde yukarıya doğru incelen sütunların ortalama çapları 30-34 cm (10-11 parmak), yükseklikleri 291 cm (4 zira) ve 312 cm'dir (4 zira + 6 parmak). Süleymaniye Sıbyan Mektebi ise giriş mekânının kubbesini taşıyan ve 94x94 cm (1 zira + 7 parmak) ölçülerinde kesme taş taşıyıcı ayağa sahiptir. Şehzade, Atik Valide ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinin noktasal taşıyıcıları günümüze ulaşmadığı için bu elemanlar hakkında kesin bir yorum yapılamamaktadır. Üsküdar ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde ise noktasal taşıyıcı bulunmamaktadır.

Üst Örtü Elemanları:

Çalışma kapsamında yapıardan dördünün (Yavuz Sultan Selim, Şehzade Mehmet, Atik Valide ve Üsküdar Mihrimah Sultan) üst örtüsü yalnızca kubbedir. Süleymaniye ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinin üst örtüleri kubbe ve tonoz, Haseki ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinin üst örtüleri ise kırma çatıdır

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

(Şekil 7). Üsküdar Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nin kapalı derslane mekânını örten tromplu kubbe haricinde diğer kubbelerin geçiş elemanları pandantiftir.

Tek mekânlı olan Yavuz Sultan Selim ve Şehzade sıbyan mekteplerinde kubbe çapları birbirlerine çok yakındır (7,4 mt (10 zira)-7,6 mt (10 zira + 9 parmak)). Atik Valide Sıbyan Mektebi'nin kubbe çapı ise 6,2 mt'dir (8 zira + 11 parmak). Çift mekânlı sıbyan mekteplerinde kubbe çapları 4,6 mt (6 zira + 7 parmak) ile 5,9 mt (8 zira) arasında değişmektedir. Şehzade ve Süleymaniye sıbyan mekteplerinde kubbe kasnakları onikigen, diğer sıbyan mekteplerinde ise sekizgendir. Atik Valide Sıbyan Mektebi'nde kubbe kasnağı yoktur.

Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mektebi dört yöne eğimli basit kırma çatıya sahipken, Haseki Sıbyan Mektebi'nin açık derslane (giriş) mekânının açık olan cephelerinde genişleyen ve girişin üzerinde kıvrılarak bir giriş saçağı oluşturan kırma çatısı daha karmaşık ve özgün bir tasarıma sahiptir (Şekil 7).

Tek mekânlı sıbyan mekteplerinin giriş (revak) bölümünün üzerini örten ve ahşap dikme ya da mermer sütunların taşıdığı giriş saçaklarının ştrüktürleri ahşap, eğimleri %45-50

arasındadır. Atik Valide Sıbyan Mektebi'nin cepheleri kirpi saçak ile sonlanmaktadır. Ancak Sinan'ın çalışma kapsamında incelenen diğer tüm sıbyan mekteplerinde kesme taş profilli dar saçaklar vardır. Üst örtü elemanının kubbe ya da kırma çatı olmasının duvar üst örtü ilişkisini etkilemediği tespit edilmiştir.

Pencereler: Çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin pencereleri ölçü olarak küçük farklılıklar göstermekte ancak biçimsel olarak aynıdır (Şekil 8). Alt pencereler dikdörtgen biçimli ve dışarıdan teğetli (mümaslı) sivri hafifletme kemerli (Arseven, 1947: 1014), içeriden düz lentolu olup kesme taş ya da mermer sövelidir. Tümünde lokma parmaklıkların yer aldığı alt pencerelerin çoğunda günümüzde ahşap doğramalar vardır. Ancak özgün durumunda tümünde ahşap kapakların var olduğu söylenebilir. Üst pencereler ise teğetli sivri kemerli alçı revzen pencerelerdir. Üst pencerelerin dışlıklarında basit örgeli yuvarlak veya filgözü biçiminde revzenler, içliklerinde ise ince nakışlı ve renkli camlı revzenler vardır. Pencereleri günümüze ulaşmayan Atik Valide Sıbyan Mektebi'nin de benzer biçimde pencerelere sahip olduğu ileri sürülebilir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 8. İncelenen Sıbyan Mekteplerinden Bazı Pencere Örnekleri

Alt pencerelerin ölçüleri genellikle birbirlerine çok yakındır. Sıbyan mekteplerinin çoğunda alt pencere genişlikleri 90-95 cm (1 zira + 5-7 parmak) arasındadır. Şehzade ve Üsküdar Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde ise 97-103 cm (1 zira + 8-10 parmak) arasındadır. Alt pencerelerin yükseklikleri genellikle 166-180 cm (2 zira + 6-11 parmak) arasındadır. Haseki ve Atik Valide sıbyan mekteplerinde ise 149-151 cm'dir (2 zira + 1 parmak).

Üst pencerelerin 88-95 cm (1 zira + 5-7 parmak) arasında değişen genişlikleri alt pencereler ile genel olarak aynıdır. Şehzade ve Üsküdar Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde ise 97-103 cm (1 zira + 8-10 parmak) arasındadır. Üst pencerelerin yükseklik ölçüleri ise birbirlerinden çok farklıdır (150-210 cm (2 zira + 1-21 parmak)).

Kapılar: Çalışma kapsamındaki sıbyan mekteplerinin kapıları biçimsel olarak aynıdır. Duvar kalınlığı içinde dışarıdan kesme taş ya da mermerden basık kemerli, içeriden düz lentoludur (Şekil 9). Ancak Haseki ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinin dersane kapıları hem içeriden hem dışarıdan düz lentoludur. Kara Ahmet Paşa ve Atik Valide sıbyan mekteplerinin kapıları günümüze ulaşamadığı için biçimleri hakkında bilgi sahibi değiliz. Bahçe kapılarının genişlikleri 91 cm (1 zira + 6 parmak) ile 172 cm (2 zira + 8 parmak), yükseklikleri 171 cm (2 zira + 8 parmak) ile 264 cm (3 zira + 15 parmak) arasında büyük farklılık göstermektedir. Dersane kapılarının genişlikleri genel olarak 106-121 cm (1 zira + 11-16 parmak) arasındadır. Kara Ahmet Paşa ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde ise 92 cm (1 zira + 6 parmak) ve 101 cm'dir (1 zira + 9 parmak).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dershane kapılarının yükseklikleri ise genel olarak 181 cm (2 zira + 11 parmak) ile 230 cm (3 zira + 3 parmak) arasındadır. Şehzade

Mehmet Sıbyan Mektebi'nin özgün olmayan kapısı ise 262 cm (3 zira + 14 parmak) yüksekliğindedir.

Şekil 9. İncelenen Sıbyan Mekteplerinden Bazı Kapı Örnekleri

Diğer Yapı Elamanları: Medrese dershanelerinden farklı olarak sıbyan mekteplerinin kapalı dersane mekânlarında kışın küçük çocukların ısınması amacıyla ocaklar yer almaktadır (Ahunbay, 2001: 92). Çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinde yer alan ve duvar içinde dikdörtgen ya da yarım daire biçiminde inşa edilmiş ocakların genişlikleri 80-118 cm (1 zira + 2-16 parmak), derinlikleri ise 45-64 cm (15-21 parmak) arasındadır. Günümüzde yalnızca Haseki ve Şehzade Mehmet sıbyan mekteplerinin ocaklarında yaşmak vardır. Haseki Sıbyan Mektebi'ndeki alçı yaşmak çok yüzlü yarım külah biçimindedir. Şehzade Mehmet Sıbyan Mektebi'nde yer alan ve özgün olmadığı düşünülen yarım piramit şeklindeki yaşmak ise tuğladan yapılmıştır. Bacaların çoğu kare ya da dikdörtgen biçimlidir. Yavuz Sultan Selim ve Süleymaniye sıbyan mekteplerinin bacala-

rı ise sekizgen biçimlidir. Çoğunlukla kesme taştan inşa edilen bacalar haricinde az sayıda almaşık teknikle ve yalnızca tuğladan inşa edilen bacalar da vardır.

Malzeme Bağlamında Karşılaştırma

Mimar Sinan'ın sıbyan mekteplerinin duvarlarında taş ve taş-tuğla almaşık olmak üzere iki farklı yapım tekniği kullanılmıştır. Haseki, Şehzade, Süleymaniye ve Üsküdar Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde görünür cepheler düzgün kesme taşla, diğer cepheler kaba yonu taş ile yapılmıştır. Yavuz Sultan Selim, Atik Valide, Edirnekapı Mihrimah Sultan ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinin duvarları ise kesme taş ve tuğladan almaşık teknikle yapılmıştır. Çatısı, özgün olmayan marsilya kiremit ile kaplı olan Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mektebi haricinde diğer tüm sıbyan mekteplerinde üst örtü kurşun kaplıdır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İncelenen sıbyan mekteplerinin tümünde alt pencerelerin söveleri kesme taş ya da Marmara mermeri, doğramalar ve pencere kapakları ahşap, lokma parmaklıklar demirdir. Üst pencerelerin içlik ve dışlıkları alçı ve cam malzemedir yapılmışlardır. Pencere kemerleri kesme taş, almaşık ya da tuğladır. Kapıların söve ve kemerleri kesme taş ya da mermerden yapılmışlardır. Süleymaniye Sıbyan Mektebi'nin özgün olmayan demir bahçe kapısı dışında, incelenen tüm sıbyan mekteplerinin kapılarının ahşap olduğu görülmektedir.

Sinan'ın sıbyan mekteplerinin iç duvarları, eğrisel üst örtü elemanlarının iç yüzeyleri ve çift mekânlı sıbyan mekteplerinin eyvan mekânlarının kapalı olan duvarları sıvalıdır. Tek ve çift mekânlı sıbyan mekteplerinin giriş (eyvan) mekânlarının zeminleri çoğunlukla altıgen (şeşhane) taban tuğlası kaplıdır. Ancak kapalı dersane mekânlarının çok azının zemininin şeşhane tuğlası ile kaplı olduğu, genellikle zemin kaplamasının şap, ahşap parke, halı ve mineflo gibi malzemeler ile değiştirildiği ya da kapatıldığı gözlemlenmiştir. Kıırma çatılı olan Haseki ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinin tavanları çitallı ahşap kaplıdır.

MODÜLER TASARIM ARAŞTIRMASI

Mimar Sinan'ın bu çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin tasarımında modüller yaklaşımın var olduğu tespit edilmiştir. Bu bölüm kapsamında, Sinan'ın sıbyan mekteple-

rinde tespit edilen modüler tasarım yaklaşımı plan, cephe ve yapı elemanları bağlamında açıklanmıştır.

Modüler Plan Tasarımı Bağlamında Araştırma

Mimar Sinan'ın incelenen sıbyan mekteplerinde, plan ölçüleri bağlamında iki farklı modülasyon tespit edilmiştir. İlki, aynı yapıda yan yana gelen mekânların birim mekân boyutu bağlamında birbirlerine göre belirli oranlarda (1/1, 1/2, 2/3 vb.) tasarlanmış olmasıdır. İkincisi ise, yapıların planlarının 1 zira (mimar arşını) boyutundaki modüller kullanılarak tasarlanmasıdır.

Aynı yapıdaki birden çok mekânın ölçüleri incelendiğinde, bu mekânların boyutları arasında basit oranların var olduğu görülmüştür (Şekil 10). Tek mekânlı sıbyan mekteplerinden giriş revağı günümüze ulaşabilen Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi'nde, giriş mekânının boyutu (A) kapalı dersane mekânının (2A) yarısı oranındadır. Atik Valide ve Şehzade Mehmet sıbyan mekteplerinin giriş revakları günümüze ulaşamadığı için boyutları hakkında kesin bir yorum yapılamamaktadır. Ancak cephedeki izlerden restitüsyon önerisi yapılabilen Şehzade Mehmet Sıbyan Mektebi'nde de giriş mekânının boyutunun (A) kapalı dersane mekânının (2A) yarısı ölçüsünde olması muhtemeldir. Ayrıca Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi'nin giriş mekânında, girişin

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

iki yanında yer alan sekilerin genişlik ölçüleri (A) de iç mekânın (2A) yarısı oranındadır (Şekil 10).

Çift mekânlı sıbyan mekteplerinde ise mekânlar arasındaki oranlar birbirlerinden farklıdır (1/1, 1/2, 2/3 vb.). Haseki, Üsküdar Mihrimah Sultan ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinde kapalı dersane ve sofa/hayat mekânları eş boyutlardadır (A). Süleymaniye Sıbyan Mektebi'nin sofa/hayat ve kapalı dersane mekânları arasında 2/3 oranı vardır. Ayrıca Süleymaniye Sıbyan Mektebi'nin duvar kalınlığı bir birim (d) kabul edildiğinde, kapalı dersane mekânında kubbeli bölümün genişliği 6d, tonozlu bölümün genişliği 2d; sofa mekânında kubbeli bölümün genişli-

ği 5d, sofa mekânının tüm genişliği 6d olmaktadır. Bu oranlar, Süleymaniye Sıbyan Mektebi'nde duvar kalınlığı (d) bir modül kabul edilerek daha detaylı bir modüler tasarım uygulandığını göstermektedir (Şekil 10). Edirnekapı Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nin giriş mekânında kubbeli bölüm (2x) tonozlu bölümün (x) iki katı ölçüsündedir. Ayrıca aynı yapıda duvar kalınlıkları dâhil edildiğinde, yazlık dersane mekânında tonozlu bölümün, kubbeli bölümün ve kapalı dersane mekânının ölçüleri birbirlerinin aynısıdır (A). Çift mekânlı sıbyan mekteplerinde birim mekân boyutundaki incelemede kapalı dershanenin birim mekân boyutunun 8-9,2 zira arasında olduğu görülmektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

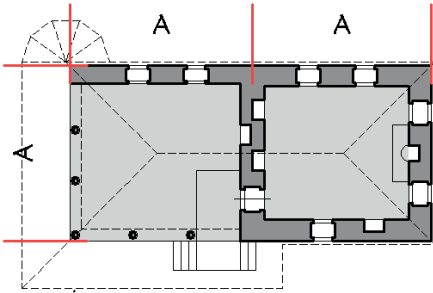
ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

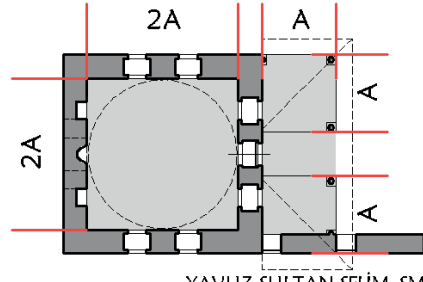
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

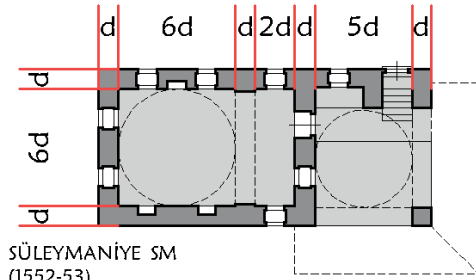
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

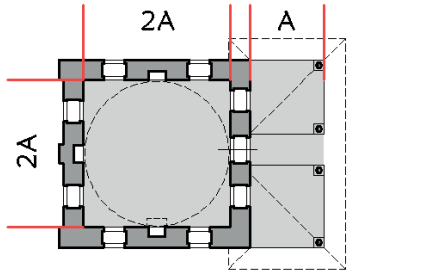
HASEKİ SM
(1539-40)

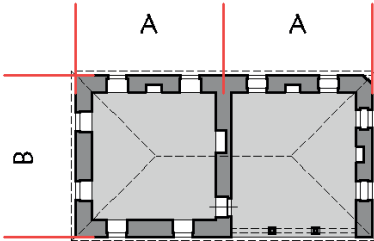
YAVUZ SULTAN SELİM SM
(1546)

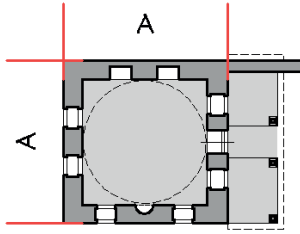
SÜLEYMANİYE SM
(1552-53)

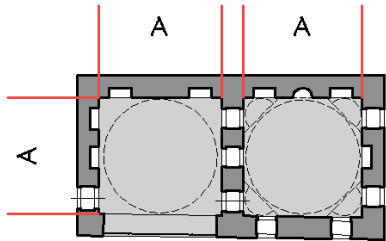
ŞEHZADE MEHMET SM
(1543-48)

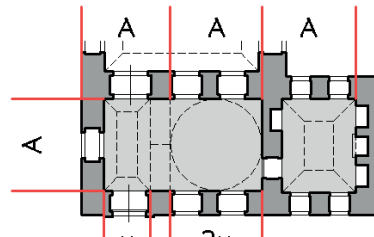
KARA AHMET PAŞA SM
(1565-72)

ATIK VALİDE SM
(1570-79)

ÜSKÜDAR
MİHRİMAH SULTAN SM
(1543-48)

EDİRNEKAPI
MİHRİMAH SULTAN SM
(1562-69)

Şekil 10. Birim Mekân Boyutu Bağlamında Modüler Karşılaştırma

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

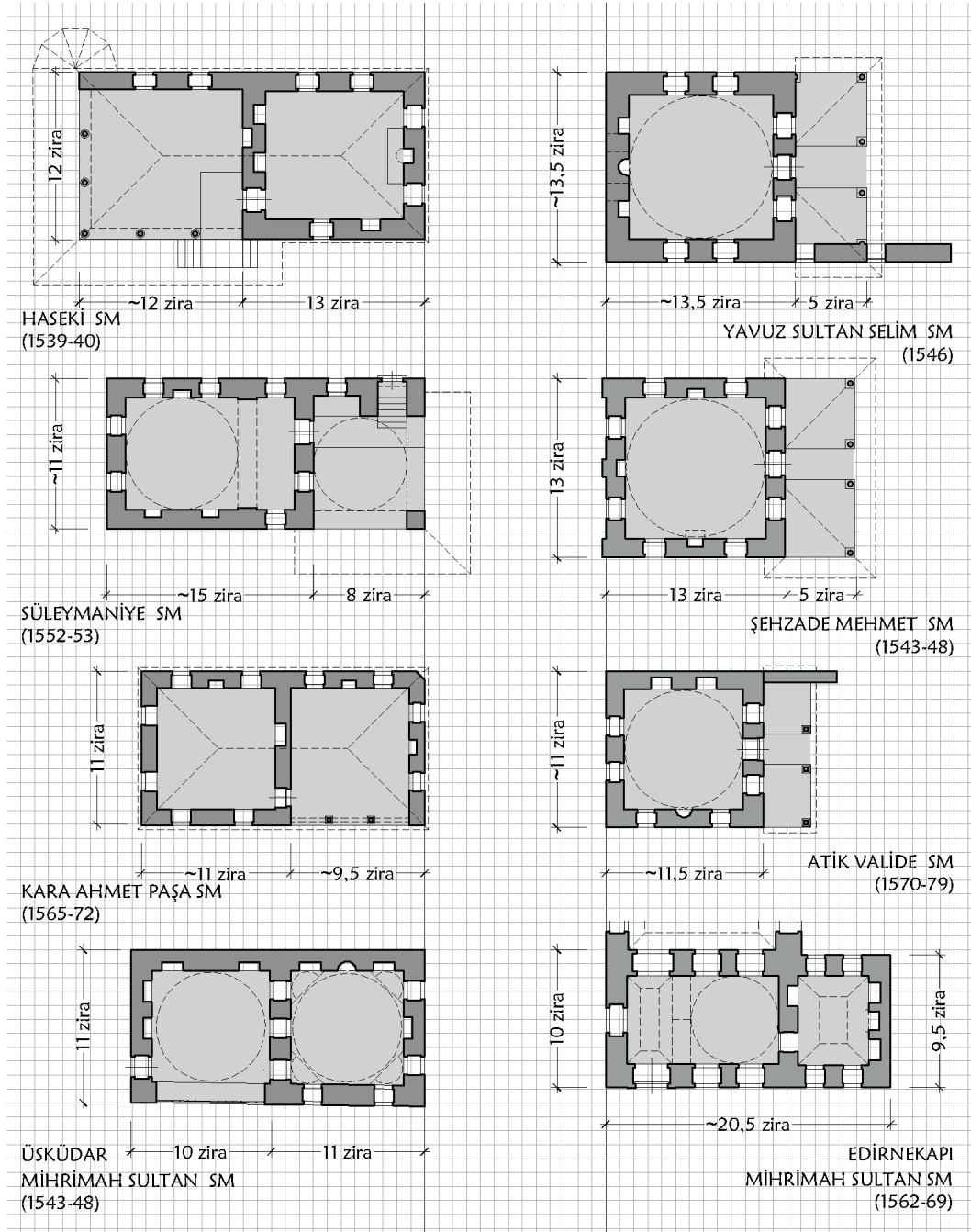
ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 11. 1 Zira (Mimar Arşını) Boyutunda Modüler Altlık Üzerinde Sıbyan Mektepleri-nin Planları

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Sıbyan mekteplerinin plan ölçüleri zira ölçüsü bağlamında karşılaştırılırken ilk olarak, çizim paftası 1 zira (73,4 cm) boyutundaki karelere bölünerek bir altlık oluşturulmuştur. Daha sonra sıbyan mekteplerinin planları bu modüler altlık üzerine yerleştirilerek plan ölçülerinin zira modülasyonuna uyup uymadığı kontrol edilmiştir (Şekil 11). Sıbyan mekteplerinin kısa kenar ölçüleri incelendiğinde; Haseki, Şehzade, Süleymaniye, Atik Valide, Üsküdar Mihrimah Sultan ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinde ziranın tam katı ya da ona çok yakın ölçülerde olduğu görülmüştür. Yavuz Sultan Selim ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde ise sonuç buçuklu çıkmaktadır (Örn: 13,5 zira).

Yapıların uzun kenar ölçüleri incelendiğinde; Haseki, Yavuz Sultan Selim, Şehzade, Süleymaniye ve Üsküdar Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde ziranın tam katı ya da ona çok yakın ölçülerde olduğu tespit edilmiştir (Şekil 11). Atik Valide, Edirnekapı Mihrimah Sultan ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mekteplerinde ise sonuç buçuklu çıkmıştır.

Çift mekânlı sıbyan mekteplerinin uzun kenarları boyunca iki mekânın ölçüleri ayrı ayrı incelendiğinde, sonuçların çoğunlukla ziranın tam katı olduğu görülmektedir. Yalnızca Edirnekapı Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nde iki mekânın ölçüleri de zira modülasyonuna uymamaktadır. Tek mekânlı sıbyan mekteplerinde uzun kenarları boyunca

kapalı dersane ve saçaklı giriş mekânlarının (revak) ölçüleri ayrı ayrı incelendiğinde ise giriş mekânlarının kısa kenar ölçülerinin ziranın tam katı olduğu tespit edilmiştir. Kapalı dersane mekânlarının dış ölçülerine bakıldığında ise sonuç, Şehzade Sıbyan Mektebi'nde ziranın tam katı, Yavuz Sultan Selim ve Atik Valide sıbyan mekteplerinde ise buçukludur.

Modüler Cephe Tasarımı Bağlamında Araştırma

Mimar Sinan'ın bu çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin planlarında olduğu gibi cephelerinde de büyük oranda 1 zira (73,4 cm) boyutunda modüllere bağlı kalarak bir tasarım yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında yalnızca cephedeki yüzey ve kütle hareketleri bağlamında bir modülasyon araştırması yapılmış olup, yapı elemanları araştırmaya dâhil edilmemiştir. Planlarda olduğu gibi cephe çizimleri de 1 zira boyutunda karelere bölünmüş olan altlık üzerinde yerleştirilmiş ve modülasyon araştırması yapılmıştır (Şekil 12 ve 13).

Sıbyan mekteplerinin saçak-zemin arası yüksekliklerinin, Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi haricinde diğer tüm sıbyan mekteplerinde ziranın tam katı olduğu görülmektedir (Şekil 12 ve 13). Giriş saçağı günümüze ulaşabilen Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi'nde, giriş saçağının alt kotu ile giriş kotu arasındaki yükseklik ziranın tam katıdır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kırma çatılı olan Haseki ve Kara Ahmet Paşa sıbyan mektepleri incelendiğinde, bu yapıların saçak-bahçe arası yüksekliklerinin de ziranın tam katı olduğu görülmektedir. Ayrıca, Haseki Sıbyan Mektebi'nde açık dershanenin iki yanında daha geniş yapılmış olan ve diğer saçaklardan daha düşük kotta yer alan saçakların da yerden yükseklikleri ziranın tam katıdır. Çalışma kapsamında incelenen tüm kubbeli sıbyan mekteplerinde kubbe kasnaklarının üst hizasının yerden yüksekliği ziranın tam katıdır (Şekil 12 ve 13).

Kısmî zemin katlara sahip olan Süleymaniye, Üsküdar ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mektepleri incelendiğinde, zemin katın ve birinci katın giriş kotları arasındaki

yükseklik ölçüsü yalnızca Üsküdar Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nde zira modülüne uymaktadır (Şekil 13).

Bu çıkarımlar, Sinan'ın, sıbyan mekteplerinin cephe, saçak ve kubbe kasnağı yüksekliklerini belirlerken zira modülüne uyduğunu göstermektedir. Bazı kubbeli sıbyan mekteplerinde kubbelerin en üst noktalarının ve tüm kırma çatılı sıbyan mekteplerinde mahyaların yerden yüksekliklerinin de ziranın tam katı olduğu görülmektedir. Fakat bu ölçüler zira boyutuna uygun olsalar da tasarım aşamasında belirlenmeyip daha çok, uygulama sırasında yapının plan boyutlarına, çatının eğimine ve kubbenin çapına göre ortaya çıkmış olmalıdır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

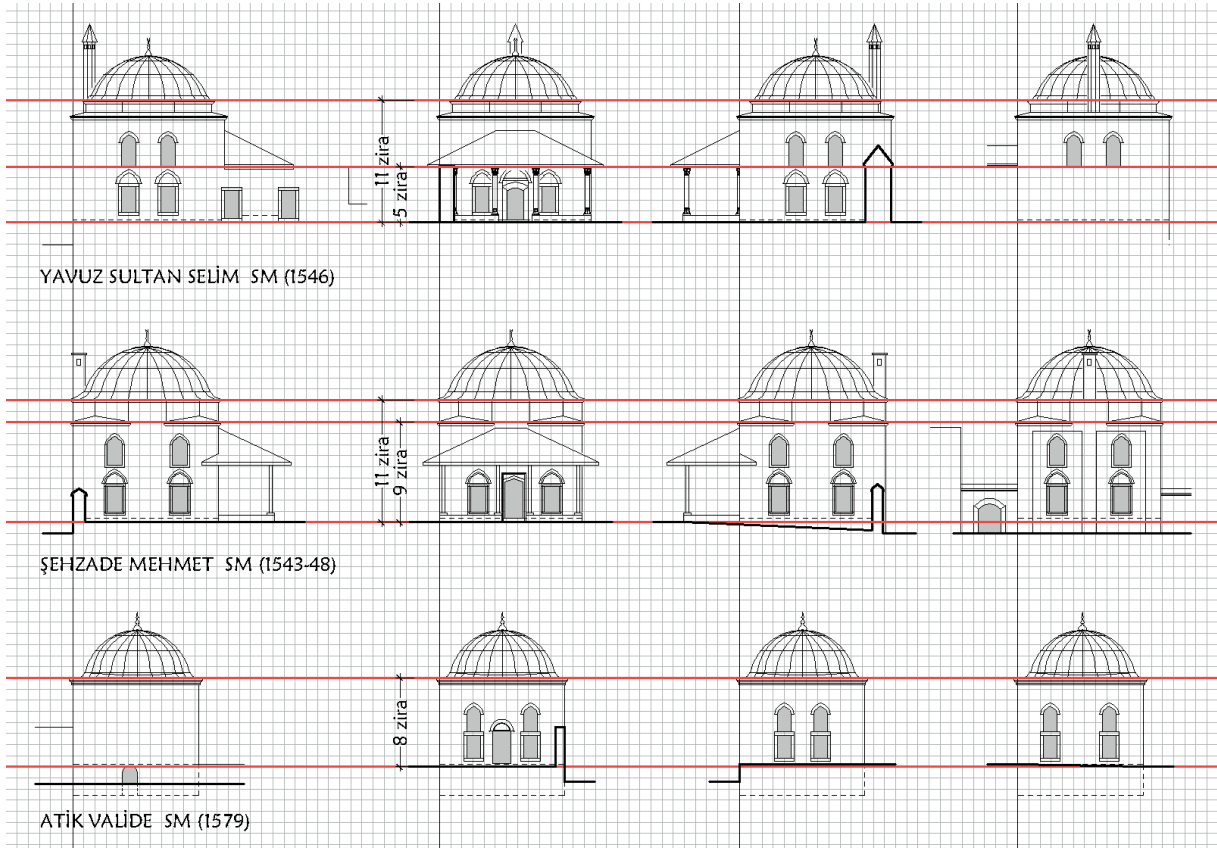
ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 12. 1 Zira (Mimar Arşımı) Boyutunda Modüler Altlık Üzerinde Tek Mekânlı Sıbyan Mekteplerinin Cepheleri

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

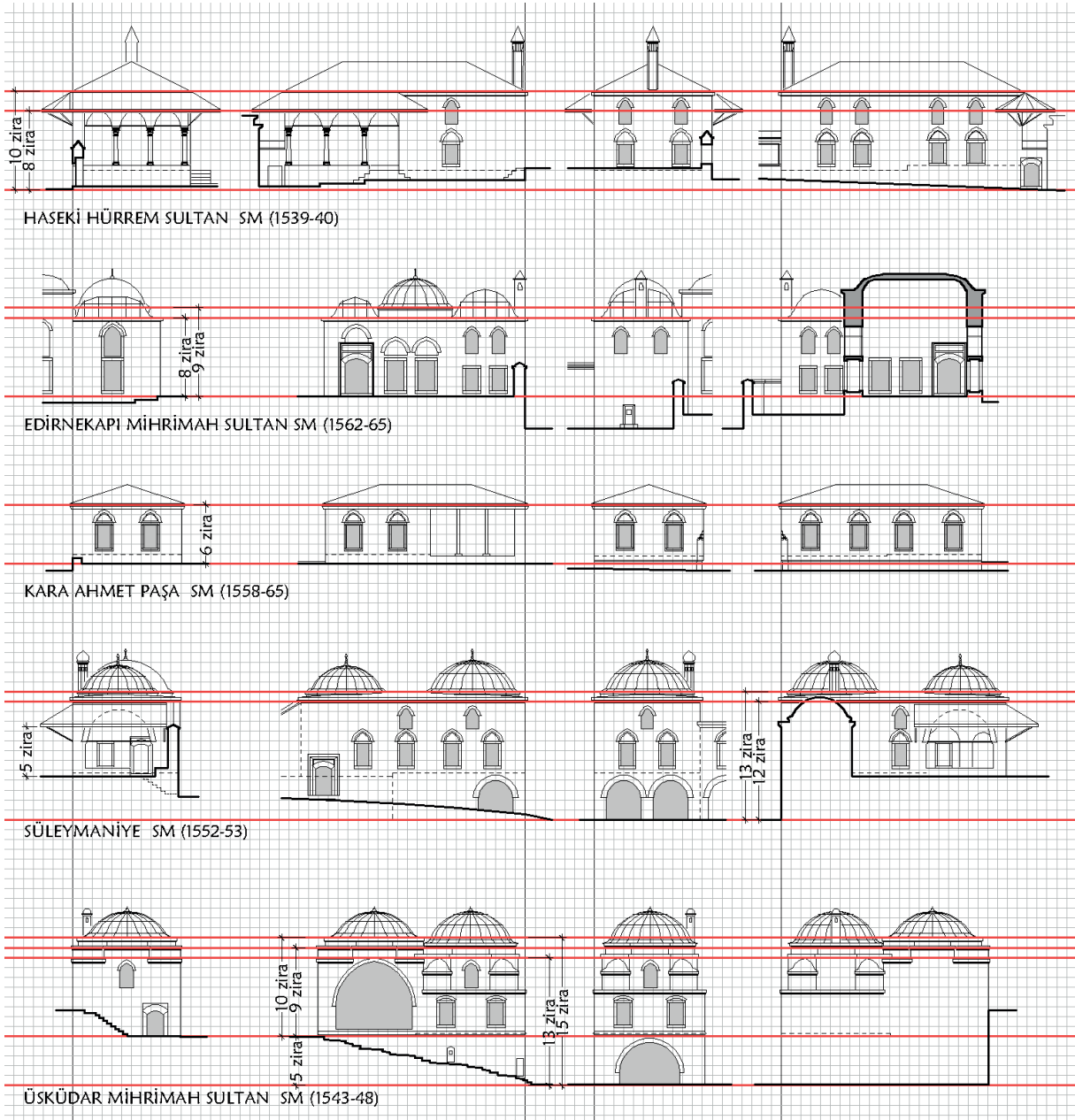
ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 13. 1 Zira (Mimar Arşım) Boyutunda Modüler Altık Üzerinde Çift Mekânlı Sibyan Mekteplerinin Cepheleri

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Modüler Yapı Elemanları Bağlamında Araştırma

Bu çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin çoğunda kapı ve pencere ölçülerinin zira modülüne uygun olduğu tespit edilmiştir. İncelenen sıbyan mekteplerinin tümünde alt pencerelerinin sövesiz genişlikleri 105-110 cm arasında değişmektedir. İlk uygulama sırasında ya da sonraki onarımlarda ortaya çıkmış olması muhtemel olan küçük farklılıklar göz önüne alındığında, bu ölçüler 1,5 ziraya (110 cm) eşit ya da ona çok yakındır. Benzer şekilde iki farklı boyutta pencereye sahip olan Edirnekapı Mihrimah Sultan Sıbyan Mektebi'nin büyük alt pencerelerinin sövesiz genişliği 149-150 cm'dir. Bu ölçüler de 2 ziraya (147 cm) çok yakındır. Haseki, Atik Valide ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mektepleri haricindeki diğer sıbyan mekteplerinin 183-186 cm arasında değişen alt pencerelerinin sövesiz yükseklikleri, 2,5 ziraya (183,5 cm) eşit ya da ona çok yakındır.

Bu durumda pencerelerin büyük çoğunluğunun 1,5 x 2,5 zira ölçülerinde yapıldığı söylenebilir (Şekil 14).

Sönmez'in (1999: 294) Mimar Sinan'ın İstanbul'daki 17 adet camisinin alt pencereleri konusunda yaptığı çalışmasında, en çok kullanılan pencere tipi (6 camideki 87 adet pencere), döneminin en karakteristik ölçüleri olarak nitelendirilen 111x187 cm ölçülerindedir. Bu ölçüler, bu çalışma kapsamında incelenen sıbyan mekteplerinin genişlikleri 105-110 cm, yükseklikleri 183-186 cm arasında değişen alt pencerelerinin ölçülerine çok yakındır. Yine aynı çalışmada alt pencerelerin genişlik/yükseklik oranları 0,55-0,60 arasında ve değeri 0,618 olan "altın oran" a yakın çıkmıştır (Sönmez, 1999: 295). Tarafımızdan incelenen sıbyan mekteplerinin alt pencerelerinin genişlik/yükseklik oranları da benzer şekilde 0,56-0,62 arasında ve "altın oran" ve yakın değerlerdedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

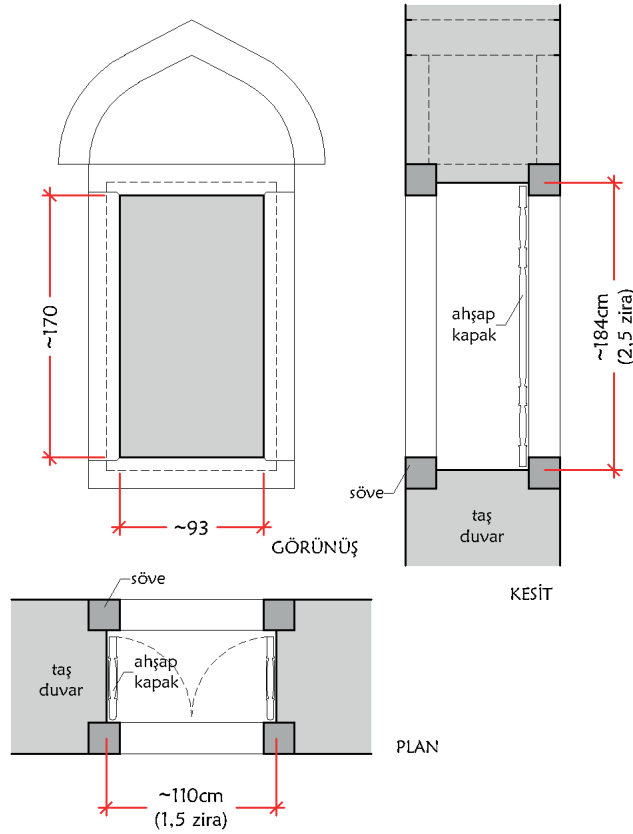
ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 14. Alt Pencereilerin Söveli ve Sövesiz Ölçüleri

Dershane kapılarının genişlikleri büyük oranda zira modülasyonuna uymaktadır. Haseki, Yavuz Sultan Selim, Süleymaniye ve Üsküdar Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde söveli net genişlikleri, Atik Valide ve Edirnekapı Mihrimah Sultan sıbyan mekteplerinde sövesiz kaba genişlikleri 106-112 cm arasındadır. Ayrıca, Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mektebi'nin günümüzde dolap olarak kullanılan özgün dershane kapısının sövesiz kaba genişliği 105 cm'dir. Bu durumda, özgün ka-

pısı günümüze ulaşmayan Şehzade Sıbyan Mektebi haricinde diğer sıbyan mekteplerinin genişlikleri 105-112 cm arasında değişen dershane kapılarının söveli ya da sövesiz olarak 1,5 zira (110 cm) genişlikte tasarlandığı söylenebilir.

SİBYAN MEKTEPLERİ ve GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ İLİŞKİSİ

Çift mekânlı sıbyan mektepleri, dış sofalı, tek odalı en basit Osmanlı/Türk Evi ile aynı plan

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

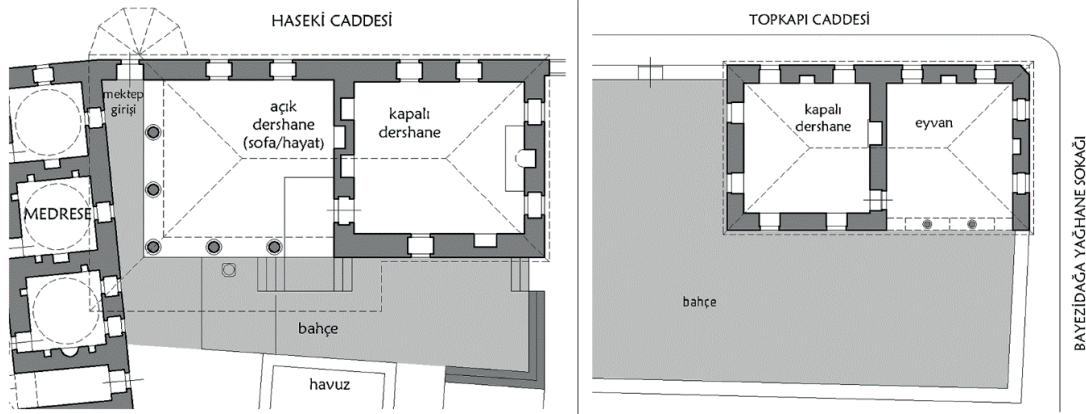
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

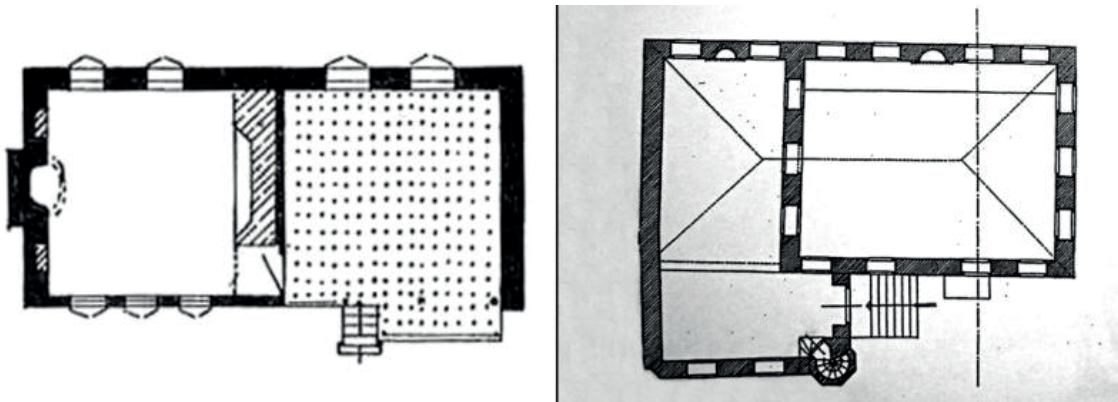
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şemasına sahiptir (Şekil 15 ve 16). Kuban (1994: 5), Haseki Sıbyan Mektebi için şu ifadeleri kullanmıştır: “... *anitsal revağı ve düz tavanlı örtüsü ile tek odalı hayatlı bir evin Sinan tarafından özgün bir yorumu olarak da görülebilir.*” Aynı yapı için Kuran (1986: 45) da şunları söylemiştir: “... *Haseki Sultan Mektebi sakıflıdır. Sakıflı olduğu için de dış birimi eyvan şeklinde yapılmayıp sakıflı bina gereği bir hayat olarak tasarlanmıştır.*”

Sinan’dan önce büyük oranda kubbeli olarak inşa edilen sıbyan mekteplerinde kırma çatı çok ender olarak görülmektedir. Kırma çatı kullanımı, Sinan’ın sıbyan mekteplerinin en belirgin özelliğidir. Mimar Sinan döneminde kırma çatılı (sakıflı) sıbyan mektebi sayısının artması, Sinan’ın, çocuklar için yapılan bu yapıları konut mimarisi ile ilişkilendirme denemelerinin bir sonucu olabilir.

Şekil 15. Haseki ve Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mekteplerinin Planları

Şekil 16. Ödemiş’te Dış Sofalı/Hayatlı, Tek Odalı Bir Konutun (Eldem, 1954: 35) ve Mimar Sinan Mescidi’nin Planı (Ülgen, 1989: L177)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İki katlı sıbyan mekteplerinin tümünde üst katta yer alan dersaneler ile iki katlı geleneksel konutlarda üst katta yer alan yaşama mekânları arasında mekân organizasyonu bağlamında bir benzerlik kurulabilir. Sıbyan mekteplerinin mekân düzenlemesinin konutlara benzetilmesi sayesinde çocukların evleri ile mektepleri arasında kolay ilişki kurdukları ileri sürülebilir. Sinan ise yalnızca bu gibi plan şeması benzerlikleri ile yetinmeyip; kırma çatı kullanımı, yazlık dersane mekânının yalnızca eyvan biçiminde değil, aynı zamanda sofa (hayat) biçiminde yapılması ve giriş mekânının döşemelerinin konutlarda oda içinde var olan seki şeklinde yükseltilmesi gibi yeni mimarî özellikler eklediği sıbyan mekteplerinde biçimsel ve mekânsal olarak da dış sofalı, tek odalı geleneksel Osmanlı/Türk Evi ile benzerlik kurmaya çalışmış olmalıdır (Şekil 15 ve 16).

Bu noktada Mimar Sinan'ın dikkati çeken bir diğer yapısı da kendi adına yaptırdığı Mimar Sinan Mescidi'dir (1573). Mimar Sinan Mescidi'nin özgün planı, Sinan'ın yeni bir biçim arayışının sonucu olarak biri kapalı, diğeri eyvan biçiminde yarı açık olan yan yana iki ibadet mekânından oluşmaktadır (Yücel, 1970: 54-55) (Şekil 16). Bu özgün planlı mescit, çift mekânlı sıbyan mektepleri ile aynı plan şemasına sahiptir (Bilge, 1969: 28-33). Ayrıca, bu plan şeması dış sofalı, tek odalı geleneksel Osmanlı/Türk Evi plan şe-

masıdır. Sultanlara, kadın sultanlara, şehzadelere, vezirlere yüzlerce anıtsal boyutta yapı inşa etmiş olan Sinan'ın, kendi adına kırma çatı ve geleneksel konut plan şemasına sahip mütevazı bir mescit inşa etmiş olması ilgi çekicidir.

Kendi adına yaptırdığı ve patronu/işvereni olmadığı için hiçbir sınırlayıcı kişi bulunmadan tümüyle serbestçe ve kendi isteklerine göre tasarladığı bu mescitte, anıtsal boyutlu mimarî yerine daha insan ölçeğinde sivil bir yaklaşım tercih etmiş olması, Sinan'ın gerçek tasarım yaklaşımının tespit edilebilmesi açısından önemli bir açılım ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, küçük bir yapı türü olduğu için patronlarının/işverenlerinin daha az müdahil oldukları düşünülen sıbyan mekteplerinde de Sinan'ın daha özgür ve kendi özgün mimarî yaklaşımını ortaya koyacak tasarımları kolayca uygulayabildiği düşünülebilir. Anıtsal mimarîdeki yetkinliğini kanıtlamış olan Sinan'ın, yaptığı konut, saray, köşk gibi yapıların çok azı günümüze ulaştığı için sivil mimarlık alanındaki tasarım yaklaşımı çok belirli değildir². Sinan'ın çift mekânlı sıbyan mekteplerinin ve Mimar Sinan Mescidi'nin bu yönlerden araştırılması, Sinan'ın sivil mimarlık alanındaki tasarım yaklaşımının ortaya çıkarılabilmesi için ipuçları verebilir.

2 Mimar Sinan döneminde inşa edilmiş 38 adet saraydan yalnızca 2 tanesi, 5 adet köşkten ise yalnızca 1 tanesi özgün biçimiyle günümüze ulaşabilmiştir (Kuran, 1986: 23).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BULGULAR

Bu çalışma kapsamında, Mimar Sinan'ın İstanbul'daki külliyyelerde yer alan 12 adet sıbyan mektebinden günümüze ulaşan ve alan çalışması yapılan 8 tanesi mimarî olarak incelenmiştir. Sıbyan mektepleri genel olarak vaziyet planında iki sokağın kesiştiği köşe parsellerde ve külliyenin dış çeperlerinde, diğer yapılardan uzakta konumlandırılmışlardır. Çift mekânlı sıbyan mekteplerinin açık dersane (eyvan/sofa/hayat) mekânlarının açık cephelerinin kuzeye yönlendirilmesi dışında kible ya da herhangi bir yöne yönelim tespit edilmemiştir. Mimar Sinan'ın sıbyan mektepleri plan bağlamında temel olarak tek mekânlı ve çift mekânlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Boyutları birbirlerine çok yakın, kare planlı ve önü saçaklı olan tek mekânlı sıbyan mektepleri birbirlerine benzemektedirler. Bunun aksine, çift mekânlı sıbyan mektepleri hem boyut olarak hem de eyvanın biçimlenişi ve mekânların bir araya gelişleri bağlamında birbirlerinden özgün ve çoğulcu planlara sahiptir.

Mimar Sinan'ın sıbyan mektepleri yalın kütle ve cephe yüzeylerine sahiptir. Tek ve çift mekânlı sıbyan mekteplerinin planlarında olduğu gibi cephelerinde de farklılıklar vardır. Tek mekânlı sıbyan mektepleri çift mekânlı sıbyan mekteplerine göre daha yüksektir. Tek mekânlı sıbyan mektepleri önü revaklı, üzeri kubbe ile örtülü küp biçimindedir. Çift

mekânlı sıbyan mektepleri ise farklı türde üst örtü elemanları, açık dersanelerin biçimlenişi ve kısmî alt katları ile birbirlerinden farklı ve özgün kütlelere sahiptirler.

Duvar kalınlıkları birbirlerinden oldukça farklı olan sıbyan mekteplerinde mermer sütun, ahşap dikme ve kesme taş ayak olmak üzere farklı noktasal taşıyıcılar vardır. Çoğunlukla kubbe olmasının yanı sıra kubbe+tonoz ve kırma çatı gibi farklı üst örtüler de kullanılmıştır. Boyut olarak çok küçük farklılıklar gösteren pencereler biçimsel olarak aynıdır. Alt pencereler dikdörtgen biçimli, taş ya da mermer söveli ve lokma parmaklıklıdır. Üst pencereler ise teğetli sivri kemerli ve alçı revzenlidir. Taş ya da mermerden basık kemerli ve düz söveli biçimleri ile birbirlerine benzeyen kapıların ölçülerinde ise bir benzerlik görülmemektedir.

Tamamen taşla ya da kesme taş+tuğla olmak üzere almalı olarak inşa edilen kâgir sıbyan mekteplerinin tümünün üst örtüsü (Kara Ahmet Paşa Sıbyan Mektebi haricinde) kurşun kaplıdır. Alt pencerelerde ve kapılarda kireç taşı, mermer, ahşap ve demir; üst pencerelerde alçı ve cam malzemeler kullanılmıştır. Duvarları sıvalı olan yapıların özgün durumda altıgen taban tuğlası olması muhtemel olan zemin kaplamalarının şap, ahşap parke, halı ve mineflo gibi malzemeler ile değiştirildiği gözlemlenmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Çalışma kapsamındaki sıbyan mektepleri boyutsal olarak incelendiğinde çeşitli modüler yaklaşımlar ile tasarlandıkları görülmektedir. Tek mekânlı sıbyan mekteplerinde kapalı dersane, revaklı giriş mekânının iki katı ölçüsündedir. Çift mekânlı sıbyan mekteplerinde ise genellikle eş boyutta olan iki mekân arasında Süleymaniye Sıbyan Mektebi'nde 2/3 oranı vardır. Bu mekân oranları dışında, kareli çizim paftaları üzerinden 1 zira boyutunda modüle göre de inceleme yapılmış, plan ve cephe boyutlarının büyük oranda zira boyutundaki modüle uyduğu tespit edilmiştir. Yapıların en-boy ölçüleri ve kapalı-açık dersane mekânlarının dış ölçüleri ayrı ayrı incelendiğinde sonuç önemli oranda ziranın tam katı olarak çıkmıştır. Saçakların ve kubbe kasnaklarının yerden yükseklikleri büyük oranda ziranın tam katı olan sıbyan mekteplerinin cephelerinin de zira boyutunda modüle göre tasarlanmış olabileceği görülmüştür. Ayrıca, yükseklikleri uygulama sırasında ortaya çıkmış olduğu düşünülmeyle birlikte, bazı sıbyan mekteplerinde kubbelerin üst kotları ile mahya yüksekliklerinin de ziranın tam katı olduğu tespit edilmiştir. Uygulamada ya da sonraki onarımlarda ortaya çıkmış olabilecek birkaç cm'lik farklar göz ardı edildiğinde alt pencerelerin 1,5 x 2,5 zira boyutlarında ve altın orana yakın oranlarda tasarlandığı belirlenmiştir. Sıbyan mektepleri üzerinde tespit edilen tüm bu modüler boyutlandırma ilkele-ri, öne sürüldüğü gibi (Necipoglu, 2013: 233;

Tanyeli, 2015: 292) o dönemde yapıların tasarım kararlarının ziranın belirli katları şeklinde karelere bölünmüş çizim paftası üzerinde ve modüler olarak alındığını destekler niteliktedir. Belki de iddia edildiği gibi (Kuran, 1970: 711-712), yapılara ait herhangi bir detayın ya da ölçünün yer almadığı çok basit çizimlerle, yalnızca o dönemin mimarlık sanatı ilkelerini “sır” olarak bilen sınırlı bir çevredeki kişilerin anlayabileceği bir yapı üretim süreci uygulanmış olabilir. Ancak bu çalışma sonucunda, Mimar Sinan'ın sıbyan mekteplerini 1 zira (73,4 cm) boyutunda modül kullanılarak tasarlanmış olduğu söylenebilir.

Mimar Sinan'ın çift mekânlı sıbyan mektepleri, plan şemasının yanı sıra kırma çatısı ve eyvanın sofa/hayat biçiminde tasarlanması gibi kendine özgü nitelikleri ile dış sofalı, tek odalı geleneksel Osmanlı/Türk Evine benzemektedir. Bu durum, küçük çocuklar için tasarlanmış özel yapılar olan sıbyan mekteplerinde Mimar Sinan'ın daha insanî ölçekte, çocukları ürkütmeyecek, yabancılaştırmayacak ve evlerinde gibi hissettirecek bir tasarım yaklaşımını benimsediği söylenebilir. Çocuklara verdiği önem sadece onların duygularına değil güvenliklerine yönelik olarak da tasarımlarını biçimlendirmiştir. Sinan sonrası dönemde inşa edilen iki katlı sıbyan mekteplerinde, çocuklar için tehlike yaratabilecek şekilde üst kattaki dersane mekânına yapının içinden ya da dışından merdivenle ulaşıl-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

maktadır. Sinan tasarımı sıbyan mekteplerine ise ya bahçe ile hemzemin olarak ya da birkaç basamakla girilir. İki katlı sıbyan mekteplerinin üst kattaki dersanelerine ise doğrudan sokağın üst kotundan girilmektedir.

TARTIŞMA

Çalışma kapsamında Mimar Sinan'ın sıbyan mektepleri, mimarî özellikleri bağlamında incelenmiş ve karşılaştırılmışlardır. Bu yapılar yalnızca temel mimarî özellikleri bağlamında değil, aynı zamanda modüler tasarım ve sivil mimarlık yönlerinden de ele alınarak yapıların tasarımındaki farklı özellikler ve yaklaşımlar da çözümlenmiştir. Bu çözümlenmeler sonucunda sıbyan mekteplerinin modüler olarak tasarlandıkları ve geleneksel konut mimarisinin mekân kurgusuna benzer yaklaşımlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Mimar Sinan yapılarını konu alan mevcut modüler çözümlenme çalışmalarının gelecekte daha da detaylanması ve Mimar Sinan'ın diğer yapılarının da incelenmesi ile birlikte Sinan'ın tasarım yaklaşımının geometrik ilkeleri daha net bir şekilde tanımlanabilecektir. Benzer şekilde, sıbyan mektebi yapı türü üzerinden çözümlenmeye çalışılan Mimar Sinan'ın sivil mimarlık yaklaşımı da henüz üzerinde çok az çalışılmış olan bir konudur. Gelecekte bu konu ile ilgili farklı çalışmaların yapılması Mimar Sinan'ın sivil mimarlık yaklaşımını ortaya çıkarabilmek adına önemlidir.

SONUÇ

Sonuç olarak, tek ve çift mekânlı sıbyan mektebi ayrımının yalnızca planlamada değil, aynı zamanda kütle tasarımı, üst örtü ve mekân kurgusu bağlamında da olduğu görülmektedir. Tek mekânlı sıbyan mektepleri birbirlerine benzemekte, çift mekânlı sıbyan mektepleri ise aynı plan şemalarına karşın birbirlerinden özgün ve benzersiz tasarımlara sahiptir. İncelenen tüm sıbyan mektepleri kâgir malzeme ile inşa edilmeleri, yalın cephe yüzeyleri, kapı ve pencerelerin biçim ve malzemeleri bağlamında birbirlerine benzemektedirler. Ancak plan ve kütle tasarımları bağlamında külliye programının ve yerin farklı özelliklerini ve Mimar Sinan'ın çoğulcu tasarım anlayışını gösterir şekilde yaratıcı ve farklı tasarımlara sahiptirler.

Mimar Sinan'ın küçük çocuklar için tasarladığı bu özel yapıların, yine çocuklara yönelik olarak eğitim, kurs, eğitici atölye, etkinlik vb. kamuya açık bir işlev verilerek korunup yaşatılması önemlidir. Osmanlı mimarisinin kodlarını belirleyen tüm Sinan yapılarının olduğu gibi sıbyan mekteplerinin de bütüncül bir strateji içerisinde değerlendirilip korunması gerekmektedir (Binan, 2016: 241).

KAYNAKÇA

AHUNBAY, Z., (1988). Mimar Sinan'ın Eğitim Yapıları. Mimarbaşı Koca Sinan, Yaşadığı Çağ ve Eserleri, İstanbul, Türkiye.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ye: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları,
ss.239-309

AHUNBAY, Z., (2001). The Architecture of Ottoman Primary Schools. In: A. Çakçı (Ed.) International Congress on Learning and Education in the Ottoman World Proceedings, İstanbul, 12-15 April, 1999. İstanbul, Türkiye: IRCICA Publishing, pp.89-99

ARPAT, A., (1984). Sinan Camilerinde Kutusal (Mistik) Boyutlar ve Modüler Düzen. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 28:1-28

ARSEVEN, C. E., (1947). Kemer. Sanat Ansiklopedisi, 2. Cilt, İstanbul, Türkiye: Milli Eğitim Basımevi, ss.106; 1014

BİLGE, A., (1969). Mimar Sinan Hakkında Araştırmalar. Mimarlık Dergisi, 67:18-34

BİNAN, D., (2016). Dünya Mirası ve Mimar Sinan. Mimar Sinan'ın İstanbul'u, İstanbul, Türkiye: TURİNG Yayınları, ss.241

CRANE, H., AKIN, E., (2006). Sinan's Autobiographies: Five Sixteenth-Century Texts. Leiden, Netherlands: Brill Publishing, pp.361

ÇAĞLAYAN, M., (2017). Mardin Ortaçağ Anıtları ve Yapım Teknikleri. İstanbul, Türkiye: Hiperyayın, ss.197-206

DÜNDAR, A., (2000). Osmanlı Mimarisinde Yapıların İnşa Süreci Üzerine Bir Araştırma. Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Osmanlı Özel Sayısı:155-184

ELDEM, S. H., (1954). Türk Evi Plan Tipleri. İstanbul, Türkiye: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, ss.35

ERKAL, M., (1991). Arşın. İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Türkiye: TDV Yayınları, ss.411-413

GÜNAY, R., (2005). Mimar Sinan. İstanbul, Türkiye: YEM Yayınları, ss.26-30

GÜNAY, R., (2006). Sinan'ın İstanbul'u. İstanbul, Türkiye: YEM Yayınları, ss.68-193

HINZ, W., (1990). İslam'da Ölçü Sistemleri. İstanbul, Türkiye: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, ss.67

KATİPOĞLU, C., (2007). Osmanlı İmparatorluğundaki Yapı Pratiği İçinde Mimari Çizimin Yeri. İpekyolu Dergisi Özel Sayısı Konya Kitabı X, Konya, Türkiye: Konya Ticaret Odası Yayınları, ss.447-452

KUBAN, D., (1994). Haseki Külliyesi. Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 4. Cilt, İstanbul, Türkiye: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, ss.4-6

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- KUBAN, D., (2007).** Osmanlı Mimarisi. İstanbul, Türkiye: YEM Yayınları, ss.263-337
- KUBAN, D., (2011).** Sinan'ın Sanatı ve Selimiye. İstanbul, Türkiye: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss.72-168
- KURAN, A., (1970).** Mimar Sinan Yapısı Karapınar II. Selim Camiinin Proporsiyon Sistemi Üzerinde Bir Deneme. VII. Türk Tarih Kongresi, 25-29 Eylül 1970, Kongreye Sunulan Bildiriler, 2. Cilt. Ankara, Türkiye: Türk Tarih Kurumu Yayını, ss.711-716
- KURAN, A., (1986).** Mimar Sinan. İstanbul, Türkiye: Hürriyet Vakfı Yayınları, ss.20-30
- MÜLLER-WIENER, W., (2002).** İstanbul'un Tarihsel Topografyası. Çev: Sayın, Ü. İstanbul, Türkiye: Yapı Kredi Yayınları, ss.400-491
- NECİPOĞLU, G., (1986).** Plans and Models in 15th- and 16th-Century Ottoman Architectural Practice. Journal of the Society of Architectural Historians, 45(3):224-243
- NECİPOĞLU, G., (2013).** Sinan Çağı: Osmanlı İmparatorluğu'nda Mimari Kültür. İstanbul, Türkiye: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss.233-654
- ORBEYİ, N., (2016).** Çift Revaklı Sinan Camilerinde Modüler Sistem. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 33(2):201-225
- ORHONLU, C., (1981).** Şehir Mimarları. Osmanlı Araştırmaları Dergisi, 2:1-30
- ÖZDURAL, A., (1998).** Sinan's Arşın: A Survey of Ottoman Architectural Metrology. Muqarnas, 15:101-115
- SAATÇI, S., (2015).** Sinan Atlası. İstanbul, Türkiye: Sinpaş Holding Yayınları, ss.311
- SÖNMEZ, N., (1997).** Osmanlı Dönemi Yapı ve Malzeme Terimleri Sözlüğü. İstanbul, Türkiye: YEM Yayınları, ss.25-26
- SÖNMEZ, N., (1999).** Mimar Sinan Camilerinde Alt Sıra Pencereleri Boyutlandırma Özellikleri. Aptullah Kuran İçin Yazılar, İstanbul, Türkiye: Yapı Kredi Yayınları, ss.287-309
- SÖNMEZ, Z., (1988).** Mimar Sinan İle İlgili Tarihi Yazmalar-Belgeler. İstanbul, Türkiye: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, ss.89
- TANYELİ, G., (2015).** İstanbul Yapı Teknolojisi. Antik Çağdan 21. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi, 8. Cilt, İstanbul, Türkiye: İBB Kültür AŞ, ss.290-309
- TUNCER, N., (1999).** Azapkapı Sokullu Camisi'nde Oran Araştırması. Aptullah

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kuran İçin Yazılar, İstanbul, Türkiye: Yapı Kredi Yayınları, ss.325-331

TURAN, Ş., (1964). Osmanlı Teşkilâtında Hassa Mimarları. Tarih Araştırmaları Dergisi, 1:157-202

ÜLGEN, A.S., (1989). Mimar Sinan yapıları (Katalog): The buildings of Mimar Sinan (Catalogue). Yay. haz. Filiz Yenişehirlioğlu, Emre Madran. İstanbul, Türkiye: Türk Tarih Kurumu Basımevi, L. 177

YÜCEL, E., (1970). Mimar Sinan Mescidi. Sanat Tarihi Yıllığı 1969-1970, İstanbul, Türkiye: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Enstitüsü Yayınları, ss.49-58

YAZAR NOTU: Bu makale; Prof. Dr. De-met ULUSOY BİNAN danışmanlığında, Cem BALCAN tarafından hazırlanan ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Koruma ve Restorasyon Yüksek Lisans Programı'nda kabul edilen "Mimar Sinan'ın İstanbul Külliye-lerinde Yer Alan Sıbyan Mektepleri ve Koruma Sorunları" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Architect Sinan who constituted the standards of Classical Ottoman Architecture by designing hundreds of buildings, have built not only monumentally-sized buildings but also small buildings such as primary schools (*sıbyan* schools). Primary schools are more special than other buildings because they are designed for children. Besides, it is another interesting case that primary schools are similar to traditional houses in terms of plan and space organisation. Examining the architectural features of Sinan's primary schools in the context of traditional house design may contribute to explore the civil architecture approach of Architect Sinan which is not clearly identified until today. **Aim:** This study aims to determine the architectural approach of Architect Sinan in primary school (*sıbyan* school) design by comparing the architectural features of 8 primary schools which are in architectural complexes in İstanbul and designed by Architect Sinan. These features are their location in the architectural complexes, their relation to monumentally-sized buildings and the immediate surrounding and their similar or different aspects in terms of function, form and dimension. It also aims to determine whether these buildings have modular and proportional design same as the architectural design and drawing method of that era, by analysing dimensions of the buildings with *zira* (architectural ell) the unit of length used in the very same era. **Method:** The main research method of this study is to take measurements and to make survey drawings of the primary schools via fieldwork. After the plan, façade and site plan drawings are done, the buildings are compared with each other in the contexts of plan, façade, building components and material by using the survey drawings. The dimensions of the buildings are stated also by using units of length used in the very same era, *zira* and *parmak*. The survey drawings placed on sheets which are split into 1 *zira* (73,4 cm) length squares, same as the design/drawing method of that era. Thus, the buildings are examined whether they have modular design, by using the survey drawings on the squared sheets. Evaluating previous studies on the issue was another method of this study to obtain information about Sinan's primary schools and to determine the design/drawing method of Sinan's era. **Findings and Results:** *Sıbyan* schools (primary schools) have been built since the first years of Islam to educate children about Koran and basic religious knowledge. Six primary schools are mentioned in *Tuhfet'ül Mimarın* which is one of the three books of Sinan. However, when the literature about Architect Sinan's buildings are analysed, it is seen that there are 23 primary schools which were designed or thought to be designed by Architect Sinan. 12 of them are in architectural complexes in İstanbul. Existing 8 primary schools are analysed

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

architecturally in this article. The main unit of length of Sinan era was *zira* (architectural ell). Apart from *zira*, there was another unit of length *parmak* which is 1/24 of *zira*. Measurement of *zira* depends on which country or which era it is used. But the measurement of 1 *zira* was 73,4 cm and 1 *parmak* was 3,058 cm (73,4/24) in Sinan era. In this study, dimensions of the buildings were analysed with both metric system and *zira* and *parmak*. Necipoğlu (2013: 233) and Tanyeli (2015: 292) tells that projects of the buildings were being drawn on squared sheets (squares are in multiple of *zira*) in the Classical Ottoman Architecture Era that makes design and building easier to draw and build. The plan and façade drawings of the primary schools were placed on squared sheets same as Sinan era and analysed whether there is modular design. Primary schools were positioned as much separately as possible from other buildings of architectural complex, on the boundary and next to entrance of architectural complexes and on the street corners so that children reach the school easily. There are mainly two types of primary schools of Architect Sinan in the context of plan schema. Single-roomed primary schools consist of one square-shaped indoor classroom covered by dome, and an entrance portico. Three primary schools (Yavuz Sultan Selim, Şehzade Mehmet and Atik Valide primary schools) which are single-roomed are close to each other in terms of plan dimensions. Double-roomed primary schools consist of two classrooms (units) which one of them is all closed and the other is semi-open. Five primary schools (Haseki, Süleymaniye, Üsküdar Mihrimah Sultan, Edirnekapı Mihrimah Sultan and Kara Ahmet Paşa primary schools) which are double-roomed are different from each other in the contexts of plan dimensions and the designs of semi-open classrooms. Semi-open spaces whose one or two façades are open to the garden were used as classroom in summer seasons. Primary schools of Architect Sinan have simple shaped mass and plain façade surfaces. Single-roomed primary schools consist of cube shaped main walls covered by a dome and entrance canopy. Architect Sinan designed these canopies in form of portico in order to soften solid mass impression of single-roomed primary schools. Double-roomed primary schools have more complex and unique mass design with their rectangular prism shaped main walls, various types of roofing systems (dome, vault and hipped roof) and various forms of semi-open spaces. The height of single-roomed primary schools is around 11 m. (15 *zira*). The height of double-roomed primary schools is between 8,8-9,4 m. (12-12,8 *zira*). It can be seen that single-roomed primary schools are taller than double-roomed primary schools. It is probable that single-roomed primary schools were designed taller to enhance the impression of their mass because they have smaller plan than double-roomed primary schools. These buildings have different masonry wall thickness between 81-130 cm. Apart from walls, there are also marble co-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lums and wooden pillars which bear portico and roof of semi-open spaces. Four of 8 primary schools (Yavuz Sultan Selim, Şehzade Mehmet, Atik Valide and Üsküdar Mihrimah Sultan) covered only by dome. The roofing system of Süleymaniye and Edirnekapı Mihrimah Sultan primary schools are dome and vault. Besides, Haseki and Kara Ahmet Paşa primary schools have hipped roof. Apart from the dome of closed classroom of Üsküdar Mihrimah Sultan which is erected on squinch domes, the transition system of all domes is pendentive. Dimensions of the windows of these 8 primary schools are equal or close to each other. Width of bottom windows is mostly between 90-95 cm and width of top windows is mostly between 88-95 cm. All the windows of these buildings have same form. Bottom windows are rectangular shaped and have cut stone or marble jambs, ogival relieving arch and iron fencing. Top windows have ogival arch and *revzen* that made of plaster frame and glass (round shaped glass outside and colourful ornamental glass inside). The doors of the primary schools have same form, segmental arch on top, stone or marble jambs on both sides and wooden door leaf. But the classroom doors of Haseki and Edirnekapı Mihrimah Sultan primary schools have not arch but straight lintel. Width of classroom doors is mostly between 106-121 cm. The cross-section of fireplaces which heat indoor classrooms in winters is rectangular or semi-circular. Most of the chimneys are square or rectangular shaped, but the chimneys of Yavuz Sultan Selim and Süleymaniye primary schools are octagonal. Two different techniques were used in the construction of the walls of the primary schools. One of them is only stone masonry technic and the other is stone and brick alternate technic. Visible facades are made of cut stone, other facades are made of rubble stone. Covering material of the roofs is lead, but Kara Ahmet Paşa primary school has tile on its roof. In the bottom windows, jambs were made of cut stone or white marble, shutters are wooden, and fencings are iron. Inside and outside *revzens* were made of plaster and glass materials. The jambs and arches of the wooden doors were made of cut stone or white marble. The inner surfaces of the walls, domes and vaults are plastered and painted. The inner covering of the ceilings of hipped roofed primary schools are made of wooden boards and sticks. The original floor coverings of the buildings are hexagonal floor bricks. On the other hand, some of the floor covering materials were changed to wooden parquet, concrete, carpet or linoleum today. When the buildings are analysed dimensionally, it is determined that the primary schools of Architect Sinan have modular and proportional design. Adjoining rooms unite with each other with a proportion (1/1, 1/2, 2/3 ...). In single-roomed primary schools, the area of portico spaces is half of the area of closed classrooms. Closed classrooms and semi-open spaces are equal sized in most of the double-roomed primary schools but have 2/3 ratio in Süleymaniye Primary Scho-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ol. When the short and long sides of the primary schools are analysed dimensionally, it is found that most of the dimensions of these sides are equal or close to multiple of *zira*. If the outer sides of two units in the double-roomed primary schools are analysed individually, it is seen that most of the dimensions of both units are equal or close to multiple of *zira*. On the other hand, the dimensions of both units of Edirnekapı Mihrimah Sultan Primary School do not suit to *zira* module. When the portico and closed classrooms of single-roomed primary schools are analysed individually, it is determined that both of their dimensions are mostly equal or close to multiple of *zira*. The height between ground level and eaves is equal to multiple of *zira* in all primary schools except Yavuz Sultan Selim Primary School. The height between ground level and top level of dome drum is equal to multiple of *zira* in all primary schools. The height between ground level and top level of dome in some domed schools, and between ground level and roof ridge in hipped roofed schools is equal to multiple of *zira*. The findings of the study show that Architect Sinan designated eaves, drum and roof ridge levels in the design of façades, probably by using *zira* modules. Width of the bottom windows without jambs is between 105-110 cm, equal or close to 1.5 *zira* (110 cm). Similarly, the height of windows without jambs is between 183-186 cm, equal or close to 2.5 *zira* (183,5 cm) in most of the primary schools except Haseki, Atik Valide and Edirnekapı Mihrimah Sultan primary schools. In this case, it can be said that most of the bottom windows were designed 1.5 *zira* width and 2.5 *zira* height. Width of classroom doors, without jambs in Haseki, Yavuz Sultan Selim, Süleymaniye and Üsküdar Mihrimah Sultan primary schools, with jambs in Atik Valide, Edirnekapı Mihrimah Sultan and Kara Ahmet Paşa primary schools is between 105-112 cm, equal or close to 1.5 *zira* (110 cm). Kuban (1994: 5) and Kuran (1986: 45) point out that Haseki Primary School is similar to the simplest form of traditional Ottoman/Turkish House which have one closed room and one *hayat* (*sofa*, terrace). Haseki Primary School have same plan schema same as double-roomed Ottoman/Turkish *Hayat* House with one closed room and one semi-open space and hipped roof. Hipped roof is a unique feature of Architect Sinan's primary schools. Because, application of hipped roof was very rare in the primary schools before or after Sinan era. It is thought that children feel more comfortable in primary schools similar to their homes. Sinan designed the primary schools similar to traditional house not only with same plan schema but also with similar mass design with hipped roof. He also added some new architectural features to primary schools. He designed semi-open spaces in form of *hayat*³ (terrace) instead of *eyvan*⁴ (iwan)

3 *Hayat* is a type of semi-open space have one or more open sides, placed in the first floor of traditional Turkish House

4 *Eyvan* is a traditional form of semi-open space with three closed and one open side which opens to courtyard

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:353 K:486

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

form. He also raised the floors of semi-open spaces in form of *seki*⁵ (low platform, step) such as in traditional Ottoman/Turkish House. With these changes in primary school design, Architect Sinan might want to make stylistic similarity between primary school and traditional Ottoman/Turkish House. At this point, there is another remarkable building; Architect Sinan Masjid, built on behalf of Architect Sinan. This masjid has unique plan schema; consist of one closed prayer hall and one semi-open prayer space, such as double-roomed primary schools (Bilge, 1969: 28-33). It is remarkable that Architect Sinan who designed hundreds of monumentally-sized buildings for sultans, woman sultans, princes and viziers, built a humble masjid on behalf of himself with hipped roof and traditional Ottoman/Turkish House plan schema. Architect Sinan has chosen human scale and civil architecture approach for his own masjid instead of monumentally-sized architecture. This case can present the real architectural approach of Sinan because he had no boss/employer for his masjid and he might design this masjid freely as he wished. To analyse Architect Sinan Masjid and double-roomed primary schools of Architect Sinan in the context of civil architecture can help to reveal the civil architecture approach of Architect Sinan whose most of the house and palace buildings do not exist until today. **Conclusion:** It is determined that single-roomed primary schools are similar to each other in terms of space organisation, dimension and mass design. On the contrary, the designs of double-roomed primary schools are different and unique in terms of the organisation of two spaces (units), different roofing systems and complex mass design. It is also found that all primary schools have modular design approach as it was in that era. It is crucial to preserve and sustain these unique buildings that were designed for children by Architect Sinan, with similar functions to its original child education function such as children's library, courses for children or activity/event place for children. The primary schools of Architect Sinan which identify the codes of Ottoman Architecture such as all Sinan buildings, must be preserved within an integrative strategy.

5 *Seki* is a low platform or step, raised from ground, used for sitting in courtyard, *eyvan* or closed room

KAYSERİ KUBBESİZ MESCİT MİMARİSİ; DEĞİŞİMİ VE BOZULMALARI ¹

KAYSERİ ARCHITECTURE OF MESJİD WITHOUT DOME; THEIR CHANGES AND DETERIORATIONS

İbrahim YILMAZ

Uludağ Üniversitesi, İznik Meslek Yüksekokulu, Mimari Restorasyon Programı Bursa / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-0952-528X

Öz: Amaç: Mescitler, halkın günlük ibadet ihtiyaçlarının karşılandığı, içinde minberi olmayan küçük mahalle ibadetgahlarıdır. Kayseri’de tarihsel süreç içerisinde kubbesiz düz toprak damlı çok sayıda mescit inşa edilmiştir. Kayseri kubbesiz mescit mimarisini oluşturan bu yapıların özgün mimari özelliklerinin belirlenerek, plan şemalarına ve üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre tipolojik olarak sınıflandırılması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada, kubbesiz mescitlerde günümüz müdahaleleriyle oluşmuş değişim ve bozulmalar da incelenmiştir. **Yöntem:** Çalışmada, Kayseri kubbesiz mescit mimarisini içinde yer alan 40 adet mescitte, yerinde yapılan tespit ve belgelemelere dayalı bir alan çalışması yürütülmüştür. **Bulgular:** Kayseri’de kubbesiz mescitlerin plan şemaları tipolojik olarak; son cemaat yerinin varlığına göre ikiye, üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre de üç gruba ayrılmaktadır. Ayrıca, kubbesiz mescitlerin hemen hepsinde cami içindeki minbere benzerliğinden dolayı minber minare olarak adlandırılan ezangahların bulunması da yöresel bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Kayseri’de birçok özgün mescit, minare ve harim içi minber gibi eklerle değişime uğratılarak camiye dönüştürülmüştür. Ayrıca, geleneksel toprak dam örtü kaldırılarak, taşıyıcı duvarlara bindirilmiş betonarme tavan ve bunun üzerine oturtulmuş ahşap kırma çatı gibi aykırı müdahaleler de birçok mescidi özgün halinden uzaklaştırmıştır. **Sonuç:** Araştırmada, Kayseri kubbesiz toprak damlı mescitlerde plan şemalarının; son cemaat yerinin varlığına ve üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre tipolojik olarak belirgin farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, mescitlerin birçoğu aykırı müdahalelerle oluşan bozulmaların yanında, minber ve minare gibi eklerle işlevsel değişime uğratılarak camiye dönüştürülmüştür. İşlevsel değişim isteği, mescitlerin buldukları mahallelerin zamanla genişlemesine paralel olarak artan kullanıcılara, Cuma ve bayram namazları gibi camilere özgü ibadet etkinliklerini de yerine getirebilecekleri ortamın sağlanması düşüncesinden kaynaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kayseri, Mescit Mimarisi, Minber Minare, Toprak Dam, Selçuklu Dönemi

Abstract; Aim: The mesjids are small neighborhood house of worships without minbar in which the community fulfills the Daily worshipping requirements. During the historical process in Kayseri, a large number of mesjid with flat roof were built. The aim of this study is to determine the original architectural features of these structures which constitute mesjids without a dome structure, to classify them typologically according to plan schemes and load bearing system properties. In the study, changes and distortions which were formed by today’s interventions in some mesjid with no domes were examined. **Method:** In this study, a field study was conducted depending on determinations made in place and documentation, on a total of 40 mesjid which belong to mesjid architecture without dome. **Findings:** The plan schemes were divided into two types according to the existence of the last congregation by typological methods and into three types according to the characteristics of the top cover carrier system. In addition, the minbar minarets in almost all mesjid are similar to minbars because of the similarity of the presence of a local ezangahs. In Kayseri, many original mosques, minarets and interior minarets have been transformed into mosques. In addition, uncontrolled interventions such as the reinforced concrete roof overlaid on the bearing walls and the wooden framed roof resting on it have also removed many mosques from their original state. **Conclusion:** In the Research, it was determined that the plan schemes in Kayseri domeless earth-roofed mesjides have different typologies according to the presence of the last congregation site and the characteristics of the top cover carrier system. Many of these mesjids were transformed into a mosque by altering the functionalities of the minbar and minarets as well as the distortion caused by the contradictory interventions. Functional change was due to the idea of providing mosque-specific worship activities, such as Friday and Eid prayer, to the users which increased in parallel with the growth of the neighborhoods of the mosques.

Key Words: Kayseri, Mesjid Architecture, Minbar Minaret, Earth Roof, Seljukian Period

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.10

- (1) *Sorumlu Yazar: İbrahim YILMAZ, Uludağ Üniversitesi, İznik Meslek Yüksekokulu, Mimari Restorasyon Programı Bursa / Türkiye, ibrahimyilmaz@uludag.edu.tr, Geliş Tarihi: Received: 17.10.2018 – Düzeltme Tarihi / Revision: 05.04.2019, Kabul Tarihi: Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – İnceleme / Research Examination), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu Yok / None Ethics Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Anadolu’da mescitler işlevsel olarak mahalle halkının günlük vakit namazlarını kılabilmesi amacıyla tasarlanmış, içinde minberi olmadığından Cuma ve bayram namazlarının kılınmadığı küçük ve sade ibadet yapılarıdır (Aslanapa 1984: 66). Genellikle yaptırılanın adını taşıyan mescitler, vakit namazlarının kılınmasından başka halkın örgütlenmesi, tanışıp yakınlaşması gibi sosyal ve kültürel alanlarda da toplumun gelişmesinde önemli rol oynayan temel yapılardır (Baykara,1985: 62). Arseven’e (1966: 1308) göre mescit caminin küçüğüdür. Mescid” kelimesi, Arapça “secede” fiilinden türetilmiş olup, “secede edilen yer” anlamına gelmektedir (Akın, 2016: 180). Aslında İslam’ın ilk yıllarında ibadet edilen her mekana genel bir anlamda mescit denilmekteydi. İslamda Mescidü’n-Nebi denilince Medine’de Hz. Muhammed’in yaptırdığı mescit, Mescidü’l-Haram denilince Mekke’de Kabe’nin çevresinde bulunan mescit anlaşılmaktadır (Zümrüt, 1997:163-164). Yeryüzünde yapılan ilk mescit Mescid-i Haram’dır. Hz. Muhammed’in yaptırdığı ilk mescit ise Medine yakınlarındaki Kuba Mescididir. Mescidü’n Nebi bundan sonra inşa edilmiştir (Hamidullah, 1984: 45). Hz. Muhammed, mescitlere daha canlılık kazandırabilmek ve Müslümanların kaynaşmalarını sağlamak amacıyla bireysel ibadetlerin topluca kılınmasının daha sevap olduğunu vurgu-

lamıştır (Sahihi, 1987: 685). Böylece mescit-cami kurumu ilk kez gündeme gelmiş, daha sonraları ise Cuma namazlarının kılındığı minberli mescitlere “Cami”, kılınmayan yerlere de mescit denilmesi yaygınlık kazanmıştır (Zümrüt, 2004:11). İlk dönem mescitlerinin belli bir mimarî özellikleri yoktur. Sade, üzerleri açık, kerpiç duvarlı yapılardır (Kazıcı, 1986: 8). Sonraki çağlarda ise Müslümanlar buldukları bölgelerin yerel yapım tekniğine, coğrafi şartların özelliğine göre şekillenen çeşitli büyüklük ve değişik mimari tarzlarda mescitler yapmışlardır (Çelebi, 1998: 98).

Anadolu’da yer alan Selçuklu Mescitleri ise, genel olarak 4.00 m. ile 8.50 m. arasında değişen ölçüleriyle kare ya da dikdörtgen planlı kubbeli veya düz çatılı yapılardır. Selçuklu döneminde Anadolu’nun farklı şehirlerinde birer mahalle ibadetgahı olarak çok sayıda kubbesiz ya da küçük kubbeli mescit inşa edilmiştir. Anadolu’da kubbesiz düz damlı mescitlerin yanında bazı mescitlerin kubbeli yapılması, kubbenin cami yapısına ilişkin olarak simgesel değer kazanmasının rolüne bağlanabilir (Kuban, 2001: 151). Tasarım ve bezeme yönünden kendi içlerinde bir evrimi ve gelişmeyi içeren sınırlı sayıdaki bu küçük yapılar, Selçuklu mimarlık ortamının mütevazı örneklerindedir. Beylikler döneminde de etkisini sürdüren mescitler; geliştirilen plan şemaları, Osmanlı mimarisindeki kubbeli mekân gelişimine öncülük eden katkıları,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

önü açık giriş bölümleri, sade cephelerinin yanı sıra bazı gelişmiş örneklerdeki zengin bezemeleri ve çini mozaik mihrapları ve diğer özellikleriyle üzerinde durulması gereken yapılardır (Özakın, 1998: 271). Bu bağlamda; Kayseri’de de halkın günlük ibadet ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, Selçuklu döneminden başlayarak 19 yy. sonlarına kadar küçük mahallelerde kubbesiz toprak damlı çok sayıda mescit inşa edilmiştir. Sade cephelere

sahip, mihrap ve mihrabiye dışında süslemesi bulunmayan, kendine has mimari özellikleri ve minber minare formuyla öne çıkan kubbesiz Kayseri mescitleri, Anadolu mescit mimarisi içinde önemli bir yere sahiptir.

Kubbesiz mescit mimarisi araştırma konusu olarak ele alınan Kayseri ili, İç Anadolu Bölgesinde, Erciyes Dağı’nın kuzeyinde kurulmuş tarihi bir şehirdir (Şekil 1).

Şekil 1. Kayseri Haritası¹

Kayseri’nin tarihteki ilk ismi “Kanisti” dir. Beş bin yıllık bir geçmişe sahip olan ve

Anadolu’nun en eski tarihi yerleşimlerinden birisi olan bu şehir; Mazaka, Eusebia, Kaisareia, Kayseriye gibi değişik isimlerle anılmıştır (Göde, 1991; 4). Anadolu’nun en

¹ <https://www.lafsozluk.com>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

önemli kültür ve ticaret merkezlerinden birisi olan şehir; siyasi, askeri, ticari ve kültürel gelişmelere açık bir bölge olmuş ve bu yüzden de birçok istilaya uğramıştır (Eravşar, 2000: 7). Hititler, Frigler, Medler, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Emeviler, Büyük Selçuklular, Danişmendliler, Anadolu Selçukluları, Moğollar, İlhanlılar, Eretnalılar, Dulkadirliler, Karamanlılar ve Osmanlılar bu bölgede kısa ya da uzun süreli hakimiyet kurmuşlardır (Göde, 1991: 5). Kayseri, tarihteki esas önemini Selçuklu döneminde daha iyi hissettirmiş ve ikinci başkent olma özelliğine sahip olmuştur. Selçuklular döneminde yapılan cami, medrese, kümbet ve kervansaray gibi devrin önemli eserleri, gerek mimari özellikleri gerekse taş işlemleri ve tezyinatı yönünden zenginlik taşımaktadır. Kayseri Selçuklu dönemindeki önemini Osmanlı döneminde devam ettirememiş, bu nedenle mimari eserler bakımından şehrin Osmanlı anıtsal mimarisine pek fazla katkısı olmamıştır. Osmanlı kubbeli cami mimarisinin Kayseri'ye uzanan yansıması, sadece tek kubbeli mimari yapı anlayışı ile sınırlı kalmıştır. Selçuklu dönemindeki gibi büyük camiler yerine daha çok orta büyüklükte cami ve mescitler Osmanlı dönemi yapıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Kayseri, Osmanlı döneminde bazı küçük değişiklikler geçirse de mekânsal kurgusunu ve sahip olduğu zengin mimari mirasını Selçuklu döneminde kazanmıştır (Eravşar, 2006: 239).

Bu çalışmada; Kayseri'de kubbesiz, minber minareli ve düz toprak damlı inşa edilmiş, ancak günümüzde işlevsel değişime uğramış mescitlerin özgün mimari özelliklerinin belirlenerek, plan şemalarına ve üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre tipolojik olarak sınıflandırılması amaçlanmıştır. Ayrıca, kubbesiz mescitlerde ortaya çıkan değişim ve bozulmalar bu mimari içinde yer alan, Deliklitaş, Helvacıdede ile Hacıveled Mescitleri örneğinde de incelenmiştir.

Çalışmada yöntem olarak; Kayseri kubbesiz mescit mimarisi içinde yer alan 40 adet mescitte, yerinde yapılan tespit ve belgelemelere dayalı bir alan çalışması yürütülmüştür. Mescitler plan şemaları, üst örtü taşıyıcı sistem özellikleri, cephe düzenleri, yapım tekniği ve malzeme kullanımı yönünden incelenmiş, elde edilen veriler çizim ve fotoğraflarla belgelendirilmiştir. Belgelenen mescitlerden işlevsel değişime ve bozulmaya uğramış olanların özgün durumları araştırılarak, bunlardan bazılarının restitüsyonları hazırlanmıştır. Çalışmanın materyalleri, Kayseri'nin Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde kümelenmiş 13. yüzyıl ile 19. yüzyıllar arasında inşa edilmiş minber minareli, kubbesiz düz toprak damlı mescitlerden oluşmaktadır. Çalışmanın kapsamını toprak damlı kubbesiz mescitler oluşturduğundan, inceleme alanında az sayıda varlığı görülen, minber minareye sahip tek

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kubbeli mescitler çalışma kapsamının dışında bırakılmıştır.

Araştırmada; “Kayseri’de kubbesiz toprak damlı özgün mescitler, plan şemalarına ve üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre tipolojik olarak sınıflandırılabilir farklılıklar gösteriyor mu?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu kapsamda, literatür taraması ile sağlanan bilgilerle de desteklenerek, Kayseri’de kubbesiz mescit mimarisi özgün özellikleriyle ortaya çıkartılmış ve tipolojik olarak sınıflandırılmıştır.

BULGULAR ve DEĞERLENDİRME

Kayseri’de Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kubbesiz düz toprak damlı inşa edilmiş mescitlerin plan şemaları, son cemaat yerinin varlığına ve üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre tipolojik olarak belirgin farklılıklar göstermektedir. Mescitler son cemaat yerinin varlığına göre iki farklı tipe, üst örtünün taşınması sistemine göre de üç farklı tipe sahiptir. Kubbesiz mescit mimarisini oluşturan bu yapılar; farklılaşan özgün plan şemalarıyla birlikte cephe düzenleri, örtü sistemi, minber-minare özellikleri, yapım tekniği, malzeme kullanımı, değişim ve bozulmaları açısından incelenerek elde edilen bulgular aşağıda ayrıntılı biçimde aktarılmıştır.

Kubbesiz Toprak Damlı Mescitler

A. Plan Özellikleri

Kayseri’de tarihsel süreç içinde inşa edilmiş kubbesiz, düz toprak damlı özgün mescitlerin plan şemaları son cemaat yerinin varlığına göre;

- a. Son cemaat yeri bulunan mescitler,
- b. Son cemaat yeri bulunmayan mescitler olarak iki farklı tipe ayrılmaktadır.

Taşıyıcı sistem özelliklerine göre ise, üst örtüsü;

- i. Ahşap direk destekli,
- ii. Taş kemer destekli,
- iii. Doğrudan yığma duvarlar aracılığıyla taşınan mescitler olmak üzere üç farklı tipe ayrılmaktadır.

Plan şemalarına ve üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre tipolojik olarak sınıflandırılan mescit gruplarına giren örnekler, yapım dönemleri ve genel plan şemaları ile birlikte Tablo1’ de verilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

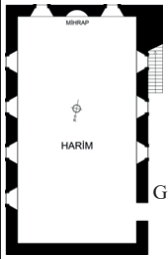
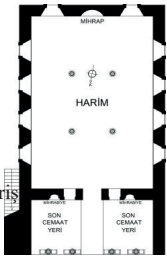
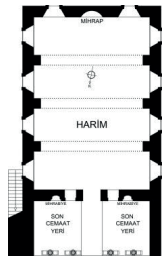
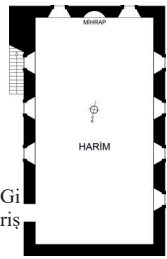

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Kayseri Kubbesiz Özgün Mescit Mimarisinde Tipolojik Plan Şemaları

Son Cemaat Yerinin Varlığına Göre		Üst Örtü Taşıyıcı Sistem Özelliklerine Göre		
Son Cemaat Yeri Bulunan Mescitler	Son Cemaat Yeri Bulunmayan Mescitler	Ahşap Direk Destekli Taşıtılan Mescitler	Taş Kemer Destekli Taşıtılan Mescitler	Harim Duvarlarıyla Taşıtılan Mescitler
 Plan (Tip 1)	 Plan (Tip 2)	 Plan (Tip 1)	 Plan (Tip 2)	 Plan (Tip 3)
 Yankoğlu Mescidi	 H. Hasanoğulları M.	 Çandır Mescidi	 Deliklitaş Mescidi	 Tavlasun A.Mahalle
Mescit Örnekleri <ul style="list-style-type: none">• Deliklitaş 18.yy• Hasinli 18.yy• Kalemkırdı 18.yy• Saçanoğlu 18.yy• Hasan 18.yy• Müftü 18.yy• Çukurlu 17.yy• Gesi Hacı 17.yy• Haydar 17.yy• Kara İmam 17.yy• Yanıkoğlu 17.yy• Kalaycıoğlu 18.yy• Güneşli 18.yy• Karacaoğlu 19.yy• Tasmakıran 19.yy• Kabasakal 18.yy• Yazı 19.yy	Mescit Örnekleri <ul style="list-style-type: none">• Cüncürük 18.yy• Helvacıdede 15.yy• Haciveled 14.yy• Bağpınar 18.yy• Hilmi Paşa 19.yy• Tepecik 19.yy• Çivici 19.yy• Bektaş 19.yy• Bozatalı Paşa 19.yy• Selaldı 19.yy• Tavlasun 19.yy• Aşağı Mahalle 19.yy• Keklikoğlu 19.yy• Erkilet 19.yy• Erzade 19.yy• azır Köyü 13.yy• Ali Hoca 18.yy• Erkilet 19.yy	Mescit Örnekleri <ul style="list-style-type: none">• Bozatalı N. P. 18.yy• E. Erzade 19.yy• Çandır 18.yy• Ali Hoca 18.yy• Güneşli 18.yy• Hasinli 18.yy• Kalemkırdı 18.yy• Müftü 18.yy• Bağpınar 18.yy• Gesi Haydar 17.yy• Kara İmam 17.yy• Yanıkoğlu 17.yy• Kalaycıoğlu 18.yy• Hilmi Paşa 19.yy• Tasmakıran 19.yy• Selaldı 19.yy• Kabasakal 18.yy• Keklikoğlu 19.yy• Hacı 19.yy• Hasanoğulları 19.yy• Şeyh 15.yy• İncesu 18.yy• Çifteönü 19.yy	Mescit Örnekleri <ul style="list-style-type: none">• Deliklitaş 18.yy• Çukurlu 17.yy• Tavlasun 17.yy• Orta Mahalle 18.yy• Güneşli 18.yy• Helvacıdede 14.yy• Asmalı 17.yy• B.Bürüngüz 17.yy• Müteveli 15.yy• B.Bürüngüz Alaiüddeve 15.yy	Mescit Örnekleri <ul style="list-style-type: none">• Cüncürük 18.yy• Saçanoğlu 18.yy• Hasan 18.yy• Haciveled 14.yy• Karacaoğlu 19.yy• Tepecik 19.yy• Çivici 19.yy• Bektaş 19.yy• Tavlasun 19.yy• Aşağı Mahalle 19.yy• Erkilet 19.yy• Arabıdın 19.yy

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Son Cemaat Yerinin Varlığına Göre Plan Şemaları:

a. Son cemaat yeri bulunan mescitler; Bu mescitler, son cemaat yeri ve harim (ibade-tin yapıldığı alan) kısmı ile birlikte iki ayrı mekandan oluşan, çoğunlukla kuzey-güney doğrultusunda uzunlamasına tasarlanmış dik-dörtgen bir plan şemasına sahiptir. Son cemaat yeri bulunan mescitlerde harime son cemaat yerinden ve harimin kuzey duvarının orta-

sından açılmış genellikle kemerli bir kapı ile girilmektedir. Harime giriş yolu, son cemaat yerini doğu ve batı yönünde olmak üzere iki bölüme ayırmaktadır. İki bölümden oluşan son cemaat yerinin her bir bölümünde birer adet mihrabiye (küçük mihrap) bulunmaktadır. Önü açık olan (kuzey yönü) son cemaat yerinin doğu ve batı yönündeki yan kenarları genel bir karakteristik özellik olarak taş duvarlar ile kapatılmıştır (Resim 1).

Resim 1. Son Cemaat Yeri Kapalı Yan Duvarının Görünüşü (Şeyh Mescidi)

Son cemaat yerinin açık olan ön yüzünde ise, çatıyı destekleyen ve taş kaideler üzerine oturtulmuş ahşap tomruk direkler bulunmaktadır. Son cemaat yeri bulunan tüm mescitlerde genel bir özellik olarak, harim içindeki mihrabın bulunduğu güney duvarı üzerinde iki adet, harimin son cemaat yerine bakan kuzey duvarında da iki adet pencere yer almaktadır. Harimin doğu ve batı duvarlarında ise, üst kotlarda genel olarak ikişerli ya da dör-

derli sıralanmış pencereler bulunmaktadır. Bu tip mescitlerde harim dört cepheden de açılan pencerelerle aydınlatılmaktadır. Harimi aydınlatan bu pencereler içe doğru genişleyen mazgal tipindedir.

b. Son cemaat yeri bulunmayan mescitler; Bu plan tipine sahip mescitlerin hemen hepsinde harime, batı ya da doğu duvarının kuzeye yakın noktasından açılmış bir kapı ile doğrudan girilmektedir (Resim 2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 2. Son Cemaat Yeri bulunmayan Mescit Giriş Görünüşü (Hacı Hasanogulları Mescidi, Özbek ve Arslan, 2008: 272)

Bu mescitler kareye yakın ya da dikdörtgen plan şeması ile harim kısmından ibaret tek bir hacimden oluşmaktadır. Bu tipe ait mescitlerde genellikle giriş cephesi duvarının güney kısmında yer alan çok basamaklı bir merdivenle çatıdaki minber minareye çıkılmaktadır. Minber minare merdiveninin harim girişine yakın olması, ezan okunması işlevinin kısa mesafede kolayca sağlanması düşüncesinden kaynaklanmıştır.

Üst Örtü Taşıyıcı Sistem Özelliklerine Göre Plan Şemaları:

Kayseri’de kubbesiz ve düz toprak damlı olarak inşa edilmiş mescitlerin plan şemaları, üst

örtünün taşınması sistemine göre de üç farklı tipe ayrılmaktadır.

i. Birinci tipte yer alan bu mescitler, üst örtünün ahşap direk destekli taşındığı mescitler gurubuna girmektedir. Üst örtünün taşınması amacıyla, harimin kısa doğrultusunda tek ya da birden çok sıralı ahşap tomruk direkler konularak iç mekanın mihraba dik birden fazla sahına bölüdüğü mescitlerdir. Bu tip mescitlerde örtü sistemi, tavan tomrukları vasıtasıyla doğu-batı yönünde uzanan ahşap kirişlere oturtulmuştur. Ahşap kirişler, harimin orta alanlarında üst başlıklı ahşap dikmeler üzerine, kenarlarda ise taşıyıcı duvarlara bindirilmiştir (Resim 3).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 3. Üst Örtüyü Taşıyan Harim İçindeki Tomruk Direklerin Görünüşü (Çandır Mescidi Özbek ve Arslan 2008: 169)

- ii. Üst örtünün harim içinde bulunan taş kemerlerin üzerine oturtularak taşıtıldığı ve harimin mihrap duvarına paralel bir ya da birden çok sahına bölüldüğü mescitlerdir (Resim 4).

Resim 4. Üst Örtüyü Taşıyan Harim İçi Kemerlerin Görünüşü (Güneşli Mescidi, Özbek ve Arslan, 2008: 174)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bu tip mescitlerde genellikle 3.00 m. aralıklarla konulmuş, harim içine doğru çıkıntı yapan birden çok sayıda kemer sırası bulunmaktadır. Ayrıca, bu tipe sahip Helvacıdede

gibi enlemesine geniş açıklığa sahip mescitlerde harim ortasında iki kemerin oturduğu geniş ayaklar da bulunmaktadır (Resim 5).

Resim 5. Harim İçi Geniş Ayak ve Kemerlerin Görünüşü (Helvacıdede Mescidi)

iii. Üst örtünün doğrudan taşıyıcı duvarlar üzerine oturtularak taşındığı ve harimin sınırlarıyla bölünmediği tek mekanlı mescitlerdir. Bu tip mescitlerin tavanında, harimin kuzey ve güney duvarlarına oturtulmuş üst

örtüyü taşıyan ahşap tomruklar bulunmaktadır (Resim 6). Bu tomruklar, doğu ve batı yönündeki taşıyıcı duvarlara oturtulmuş genellikle dikdörtgen kesitli ahşap kirişler üzerine bindirilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 6. Üst Örtüyü Taşıyan Harim Duvarları İle Tomrukların Görünüşü (Tavlasun Aşağı Mahalle Mescidi Özbek ve Arslan 2008: 251)

B. Cephe Özellikleri

Kayseri’de bulunan kubbesiz mescitler, oldukça sade biçimlenmiş, herhangi bir süslemesi bulunmayan cephelere sahiptir. Mescitlerin dış cephelerinde, genel olarak ocak taşlarının düzgün sıralanmasından oluşan örgü biçimleri kullanılmıştır. Mescitlerin en

gösterişli cephesi ise giriş cepheleridir. Giriş cephelerinin biçimlenişi son cemaat yerinin varlığına göre değişiklik göstermektedir. Son cemaat yeri bulunan mescitlerin açık olan ön cephesinde kaideler üzerine oturtulmuş, çatıyı taşıyan en az iki adet tomruk direk bulunmaktadır (Resim 7).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 7. İki direkli Son Cemaat Yeri Önü Görünüşü (Tasmakıran Mescidi)

Ancak, bu tip mescitlerin ön yüzünde genel olarak dört adet direk bulunmaktadır (Resim 8).

Resim 8. Dört Direkli Son Cemaat Yeri Giriş Cephesi Görünüşü (Yanıköğlü Mescidi)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

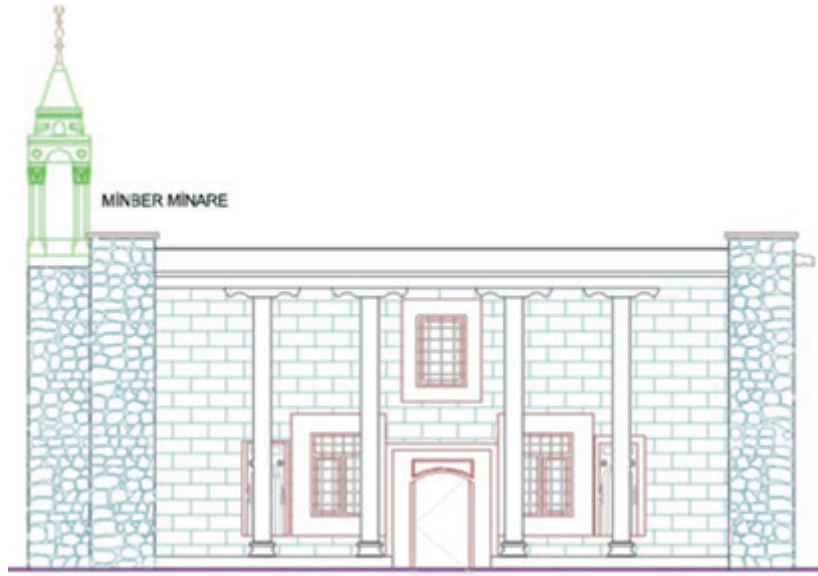
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kayseri mescit mimarisi içinde son cemaat yeri bulunan mescitler sınıfında yer alan Deliklitaş Mescidinde, dört direkli kuzey cep-

he restitüsyon görünüşü bu tipe ait genel bir cephe tipolojisi örneği olarak Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Dört Direkli Deliklitaş Mescidi Son Cemaat Yeri Önü Görünüşü

Ahşap direkli plan tipine sahip az sayıda mescidin son cemaat yeri ön yüzünde bulunan direk sayısı ise dörtten fazladır (Resim 9).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 9. Altı Direkli Son Cemaat Yeri Önü Görünüşü (Hasinli Mescidi)

Son cemaat yerine sahip mescitlerin harime bakan duvarı ile kapalı olan doğu ve batı duvarlarının iç kısmı düzgün kesme taşlardan oluşturulmuş bir örgü sistemine sahiptir. Bazı mescitlerin son cemaat mahalli duvarlarının iç yüzeylerinde görülen sıva üzeri boya uygulamalarının özgün olmadığı, günümüze korunarak ulaşmış yapılardan elde edilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Bu tip mescitlerde giriş cephesi dışındaki diğer cephelerin taş örgü şekilleri ayırdır.

Son cemaat yeri bulunmayan mescitlerde ise, en hareketli cephe yine harim girişinin bulunduğu doğu ya da batı cephesidir. Bu cepheler-

deki harim giriş kapısı, pencere düzeni, minber minare ile duvara bitişik yapılmış çok basamaklı merdiveni sayesinde diğer cephelere göre daha zengin bir görünüme sahiptir. Bu tip mescitlerin giriş cephesinde genel olarak iki adet pencere bulunmaktadır. Bazı mescitlerde ise bu pencerelerden bir tanesi harim giriş kapısı üzerinde yer almaktadır. Bu mescit sınıfında yer alan ancak 1971 yılında yapılan kapsamlı onarım esnasında değişime uğramış Helvacıdede Mescidinde, giriş cephesi restitüsyon görünüşü son cemaat yeri bulunmayan mescitlere ait genel bir cephe tipolojisi örneği olarak Şekil 3’de verilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Helvacıdede Mescidi Giriş (Bati) Cephesi Görünüşü

Son cemaat yeri bulunan mescitlerin çoğunda mihrabın bulunduğu güney cephesinde ve son cemaat yerine bakan harim kuzey duvarı

üzerinde ikişer adet pencere bulunmaktadır (Resim 10).

Resim 10. Deliklitaş Mescidi Güney Cephesinde Bulunan Pencere Görünüşü

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bu mescitlerin, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen plan şemasına sahip olanların doğu ve batı cephelerinin üst kotlarında harimi aydınlatan dörder adet pencere bulunmakla beraber, doğu-batı yönünde dikdörtgen plan şemasına sahip mescitlerin doğu ve batı cephelerinin üst kotlarında ikişer adet pencere yer almaktadır. Son cemaat yeri bulunmayan mescitlerde ise mihrabın bulunduğu güney duvarında iki adet pencere bulunmakla beraber, özellikle kuzey cephe duvarında pencere boşluğu açılmamıştır. Mescitlerin

kapı ve pencerelerinin bazılarında üstü basık kemerle tamamlanan söveler bulunmaktadır. Sövelerin genişlikleri genel olarak 25-30 cm. arasındadır. Pencerelerin ön kısımları ise lokma parmaklıklı demir korkuluklarla kapatılmıştır. Ayrıca, mescitlerin duvar üst kotlarında çatıda biriken yağmur sularının sokağa aktarılmasını sağlamak amacıyla taş çörtentler konulmuştur. Çörtentlerin sayısı duvarın uzunluğuna göre değişiklik göstermektedir. (Resim 11).

Resim 11. Cephe Duvarında Çörtentlerin Görünüşü (Kalaycıoğlu Mescidi)

C. Minber Minareler

Camilerde ezan okunması işlevi için ayrılmış bir unsur olan minare, cami mimarisinin en önemli yapı elemanlarından (Elpe 2014:

478). Mescitler ise minaresiz ibadetgahlardır. Ancak, Anadolu'nun bazı yörelerinde ezan okuma işlevinin yerine getirilmesi amacıyla bir minare şekli olarak köşk minareler ya da Kayseri mescitlerinde olduğu gibi minber

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

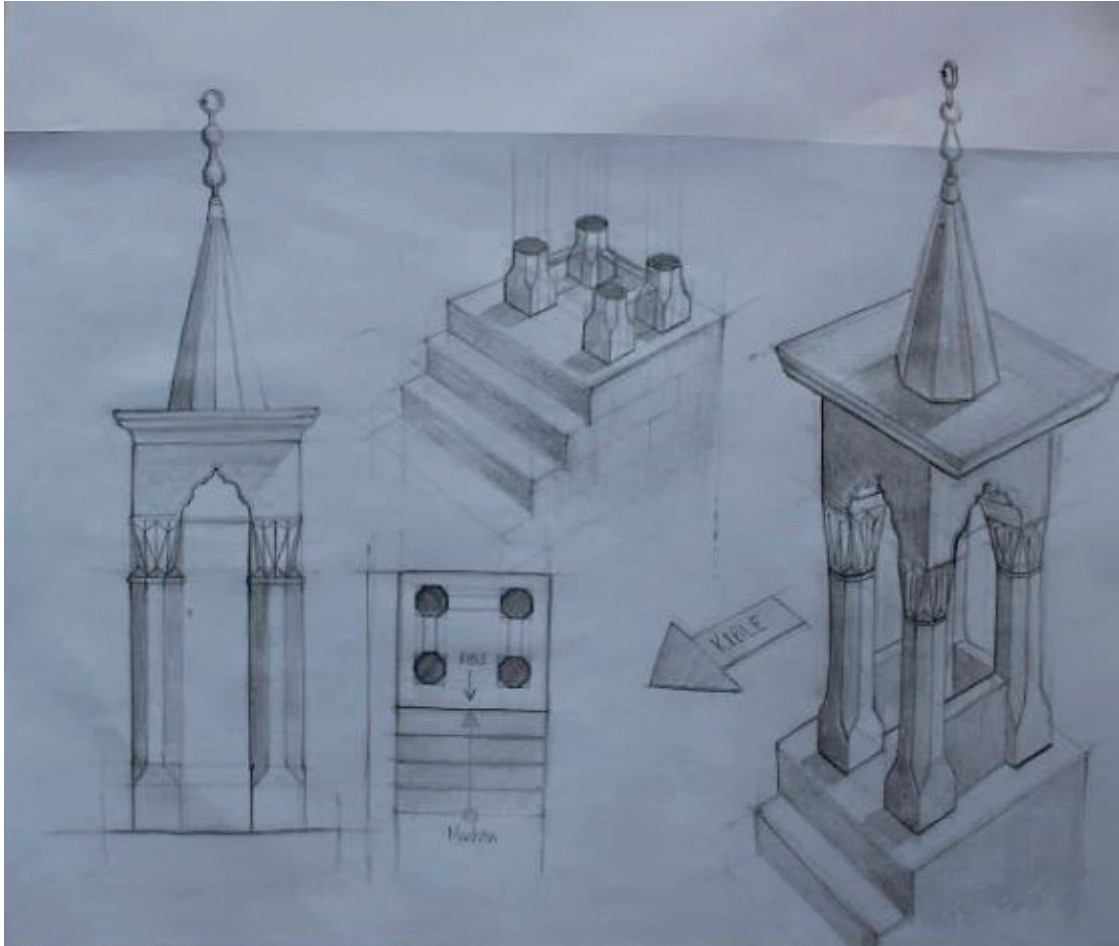
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

minareler kullanılmıştır. Mescit mimarisinde; gerek köşk minareler gerekse minber minareler, eski Anadolu şehirlerinde insanları ibadete çağırırken işlevsel gereksinimi kısa yoldan yerine getirilebilen yapılardır (Özkeçeci 1993: 19). Kayseri mescitlerine özgü yöresel bir özellik olarak ortaya çıktığı görülen ve cami içinde bulunan minbere benzerliğinden

dolayı bu isim verilen minber minareler, harim veya avlu duvarının bir cephesine bitişik, çok basamaklı taş bir merdivenle çıkılarak ulaşılan ezangâhlardır. Biçim olarak minber şerefesini andıran ve onun gibi çıkılan merdivenleri takip eden kare sahanlığın köşelerinde dört küçük sütunun taşıdığı taş külahtan oluşmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Kayseri Mescitlerinde Minber Minarenin Genel Tipolojik Görünüşü

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

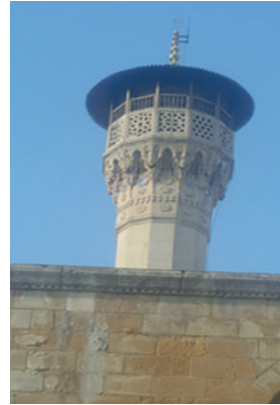
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Minber minareler Kayseri’de oldukça yaygın kullanım alanı bulmuştur. Gaziantep, Urfa, Nevşehir, Yozgat gibi bazı Anadolu şehirlerinde, minaresi bulunmayan mescit ve camilerin ezangahlarına ulaşmak için, Kayseri mescitle-

rinde olduğu gibi dış duvara bitişik ve minbere çıkışı andıran açıktan bir merdiven bulunmamaktadır.² Bu nedenle söz konusu ezangahları köşk minareler olarak adlandırmak daha uygundur (Resim 12).

Gaziantep Tahtani Camisi Urfa Fırfırlı Camisi

Resim 12. Köşk Minare Örnekleri

Kayseri’de kubbesiz toprak damlı mescitlerin hemen hepsinde bulunan minber minareler özgün tanımı ve kendisine has biçimsel formuyla Anadolu mescit mimarisinde farklı bir yere sahiptir. Kayseri Mescitlerinde minber minareler, mescit girişine yakın olan taşıyıcı taş duvarın üstüne taş duvar genişliğince oturtulan ve kalınlığı 15 ile 20 cm. arasında değişen taş

kaidenin üzerinde yükselmektedir. Minber minarenin oturduğu alanın sınırlarını da çizen taş kaidelerin genişlikleri 80 ile 100 cm. arasında değişmektedir. Kare planlı taş kaide üzerine kalınlıkları 20-25 cm. arasında değişen köşeleri pahlı düzgün kesilmiş dört adet taş sütun oturtulmuştur. Sütunların üst kısmında farklı motiflere sahip sütun başlıkları bulunmaktadır. Sütunların üzerine kemer taşı oturtulmuş olup, kemer şekilleri de mescide göre değişmektedir. Kemer açıklıkları demir gergilerle birbirine bağlanmıştır. Ayrıca, bazı minber minarelerin kemer taşı aynalarında hiçbir süsleme bulunmamakta, bazılarında ise kemer taşı aynalarının her bir yüzeyinde rozet, selvi ağa-

2 Bazı kaynaklarda minber minareler de köşk minareler olarak tanımlanmıştır. Özellikle Elpe (2014) tarafından hazırlanan “Kayseri Yapıları Örneğinde Köşk Minareler” isimli makalede, Kayseri mescitlerinde bulunan minber minareler, diğer Anadolu şehirlerindeki köşk minare örnekleriyle aynı isim altında değerlendirilmiştir. Köşk Minareler, Kayseri örneklerindeki minber minarelerle aynı işleve sahip olsalar da, hem biçimsel hem de minareye ulaşım şekli olarak farklı özellikler göstermektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

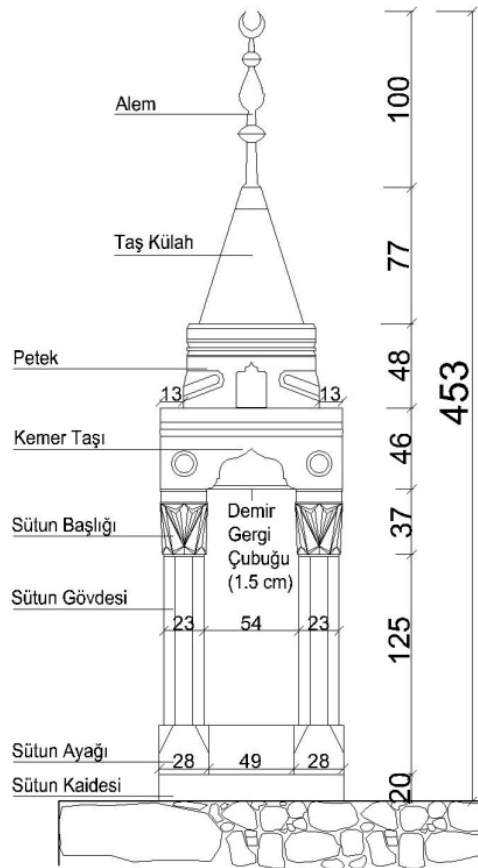
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

cı gibi ikişer adet kabartma motif süslemesi yer almaktadır. Kemer taşının üzerinde, her iki kenardan yaklaşık 15'er cm. geri çekilerek taş külahın oturduğu taş bir petek konulmuştur. Taş külahın dört yüzünde üzeri kemerli biten bir süs nişi ile kenarlarda yine farklı biçimlere sahip süslemeler bulunmaktadır. Petek üzerine bindirilen taş külahın yüksekliği ortalama 80 cm'dir. Taş külahın üzerinde ise 90-100 cm. yüksekliğinde cami minarelerin-

de olduğu gibi pirinç malzemeden üretilmiş bir alem yer almaktadır. Kayseri Mescitlerinde minber minarelerin kaide üzerinden alem üstüne kadar olan toplam yükseklikleri genel olarak 4.50 m'yi aşmaktadır. Günümüze hasarlı biçimde ulaşmış Helvacıdede Mescidi'ne ait minber minare, yapısal elemanları ve yükseklik ölçüleriyle birlikte genel bir örnek olarak Şekil 5'de verilmiştir.

Şekil 5. Helvacıdede Mescidi Minber Minare Detay Görünüşü

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

D. Yapım Tekniği Örtü Sistemi ve Malzeme

Kayseri’de Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde üretilmiş tüm mescitler taş malzeme ile yığma sistemde inşa edilmiştir. Taşıyıcı sistemi oluşturan taş malzeme orta büyüklükte kaba yonu ocak taşlarıdır. Taşıyıcı duvarların kalınlıkları genel olarak 80 cm. ile 120 cm. arasında değişmektedir. Duvarların dış yüzü iri boyutlu kaba yonu ocak taşlarının düzgün

sıralanmasından oluşan bir örgü sistemine sahiptir. Ayrıca, duvar yüzeylerindeki pençere söveleri genel olarak 25-30 cm. genişliğe sahip olup, Kayseri’ye 20 km uzaklıkta bulunan İspile bölgesinden elde edilen düzgün kesim traverten cinsi taşlardan üretilmiştir. Kubbesiz mescitlerin üst örtü sistemi hemen hepsinde düz toprak damdır. Tavanlar ise ahşap tomrukların kuzey-güney doğrultusunda ortalama 25-40 cm. aralıklarla dizilmesinden oluşmuştur (Resim 13).

Resim 13. Tavanda Ahşap Tomrukların Görünüşü (Hasinli Mescidi)

Çapları genel olarak 20 ile 25 cm arasında değişen ve uzunlamasına yerleştirilen tavan tomrukları, harim içinde taş kemerler varsa bunların üzerine, taş kemerler yok ise yine harim içine konulmuş ahşap direklerin ya da yığma taş duvarların üzerine doğu-batı istikametinde uzanan genellikle dikdörtgen kesitli

ahşap kirişlere oturtulmuştur. Tavan tomruk- ları, son cemaat yeri bulunan mescitlerde açık olan ön yüze kadar uzamaktadır. Tavan tomruk sıraları arasındaki boşluklar ahşap kaplama tahtalarıyla kapatılmıştır. Tavanın duvar ile birleştiği kenarlarda ise ahşap pervazlar bulunmaktadır (Şekil 6).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

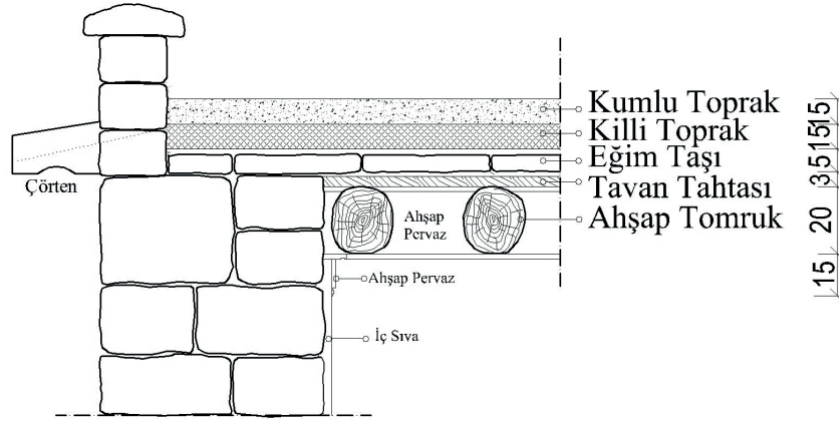
ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 6. Toprak Dam Örtü Sistemi Detayı

Şekil 6'da da görüldüğü gibi, üst örtünün oturtulduğu tavan tomruklarının üzerinde kalınlıkları 3-4 cm. arasında değişen ve tomruklara dik doğrultuda döşenmiş tavan tahtaları bulunmaktadır. Tavan tahtalarının üzerine ise, yaklaşık 5 cm. kalınlıkta düzgün kesim eğim taşları oturtulmuştur. Tomrukların daha sık aralıklarla yerleştirildiği tavanlarda ise, eğim taşları yerine iri moloz taşları kullanılmıştır. Eğim taşlarının ya da sıkıştırılmış moloz taşlarının üzerinde kumlu ve killi olmak üzere iki katmandan oluşan toprak tabakası bulunmaktadır. Kayseri mescitlerinde toprak dam sistemini oluşturan katmanlar, konak yapılarındaki toprak damların katmanlarıyla benzer özellikler göstermektedir (Büyükmihçi ve ark. 2015: 167). Toprak damlı mescitlerde ve konak yapılarında, kumlu toprak katmanından süzülen yağmur ve kar suları, geçirimsiz killi toprak katmanı üzerinden parapet duvar-

larının ön yüzlerinde belirli aralıklarla konulmuş taş çörtenlere aktarılmaktadır.³

E. Değişim ve Bozulmalar

Kayseri'de çeşitli mahallelerde, yerleşimin çekirdeğini oluşturan ve halkın günlük ibadet ihtiyacını karşılamak amacıyla üretilmiş, ancak Cuma ve bayram namazlarının kılınmadığı çok sayıda toprak damlı kubbesiz mescitler bulunmaktaydı. Ancak, özellikle 1956 ile 1971 yılları arasında onarım adı altında yapılan kapsamlı müdahaleler ve özgüne aykırı ekler, bu mescitlerde önemli bozulmalara ve değişimlere neden olmuştur. Kayseri mescitlerinde yakın dönemlerde ortaya çıkan bu bozulmaları ve değişimi iki farklı açıdan değerlendirmek gerekmektedir. Bunlardan

³ Çörten anlam olarak, damlarda biriken yağmur ve kar sularını bina duvarından uzağa atmak için yapılandırılmış oluklardır (Büyükmihçi 2000: 99). Bu oluklar sayesinde yapıların cepheleri suyun hasar verici etkisinden korunmuştur.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ilki, mescidin yer aldığı küçük mahallelerin zamanla genişlemesi sonucunda, kullanıcıların artması ile birlikte gelişen işlevde değişim isteğidir. Bu nedenle mescitler mahfil, minare ve minber gibi eklerle işlevsel değişime uğratılarak, Cuma ve bayram namazlarının da kılınabilmesine imkan veren camiler haline dönüştürülmüştür. İkinci değişim şekli ise, mescidin iç ve dış mekanlarında özgün yapı elemanlarının kaldırılıp yerine günümüz malzemeleri kullanılarak yapılan ve önemli bozulmalara da neden olan aykırı müdahaleler sonucu meydana gelmiştir. Bu müdahalelerde, bazı mescitlerde özgün toprak dam örtü kaldırılarak yerine kirişli betonarme tavan döşemesi ve bunun üzerine oturtulan ahşap kırma çatılar yapılmıştır. Bazı mescitlerde ise, toprak tabakası kaldırılmayıp parapet duvarlarının üzerine 8-10 cm. arasında değişen kalınlıkta atılmış betonarme döşemenin üzerine ahşap kırma çatılar oturtulmuştur. Böylece mescit duvarlarının ön yüzünde bulunan özgün taş çörtenler de işlevsiz hale getirilmiş, bazı duvar yüzeylerinde ise çörtenler tamamen yok edilmiştir. Minare eklenen bazı mescitlerde minber minareler ortadan kaldırılmış, harim içinde betonarme kolonlarla taşıtılan yine betonarme döşemeye sahip ara mahfil katları yapılarak mescitler özgün plan şemalarını kaybetmişlerdir. Ayrıca, son cemaat yeri bulunan mescitlerin özgününde açık olması gereken ön yüzü, bazı mescitlerde, üzeri taş kaplanmış betonarme kolon ve kemerler

ile bunların arasına konulmuş plastik esaslı camekanlarla kapatılmıştır. Dış cephelerde çimento harçlı geniş derzlerle örülmüş taş dizileri, bazı mescitlerin duvarlarına bitişik olarak yapılmış yapıların sökülmesinden kalan kalıntı izleri, çimento esaslı sıva blokları vb. tahribatlar önemli bozulmalar olarak tespit edilmiştir. Kayseri’de kubbesiz düz toprak damlı mescitlerde meydana gelen değişim ve bozulmalar, Deliklitaş, Helvacıdede ve Hacıveled mescitleri örneğinde de incelenmiştir. Deliklitaş Mescidi, Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Tacettin ve Deliklitaş mahallelerinin birleştiği Bilgin Sokak üzerinde bulunmaktadır. Mescidin yapım tarihi bilinmemekle birlikte, 18. yy içinde yapılmış olduğu düşünülmektedir (Özbek ve Arslan 2008: 278). Mescit 11.20- 21.80 m. dış ölçüleriyle dikdörtgen plan şemasına sahip olup, son cemaat yeri bulunan mescitler sınıfında yer almaktadır. Mescidin harimine, son cemaat yerine bakan harim kuzey duvarının orta aksından açılmış bir kapı ile girilmektedir. Deliklitaş Mescidinde, aykırı müdahaleler sonucu oluşan bozulmaların yanında, işlevsel dönüşüm isteğine bağlı olarak ortaya çıkmış değişim de söz konusu olmuştur. Mescit, 1971 yılında onarım adı altında harim içinde minber ve kürsü, dış mekanda ise minare gibi ekler yapılarak Cuma ve bayram namazlarının da kılınabildiği bir cami haline dönüştürülmüştür. Özgün işlevi mescit olan yapıda gerçekleştirilen bu ekler, değişimi sağlayan unsurlar olarak gö-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rülse de, mescidi özgün kullanımından uzaklaştırmasıyla bozulmanın esas nedeni olmuştur. Ayrıca, mescidin özgün halinde açık ve ahşap direkli olması gereken son cemaat yeri

ön yüzü, üzeri taş kaplanmış betonarme kolon ve kemerler ile bunların arasına yerleştirilmiş plastik doğramalarla kapalı hale getirilmiştir (Resim 14).

Resim 14. Deliklitaş Mescidi Ön Yüzü Kapatılmış Son Cemaat Yeri Görünüşü

Diğer yandan, mescit hariminin kuzeyinde betonarme iki kolon ile taşıtılan ve kadınlar mahfili olarak adlandırılan yine betonarme

bir ara kat döşemesi inşa edilmiştir. Mahfil katının harime bakan ön yüzü ise camekanla kapatılmıştır (Resim 15).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 15. Deliklitaş Mescidi Kadınlar Mahfili Görünüşü

Mescitte, özgün durumunda düz toprak dam olması gereken örtü sistemi de kaldırılarak yerine betonarme döşeme üzerine ahşap kırma çatı yapılmıştır. Bu değişim esnasında

mescide ait özgün minber minare yıkılmış, ezan okunması amacıyla mescidin yanına ek bir kütle olarak betonarme sistemde yüksek bir minare yapılmıştır (Resim 16).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 16. Deliklitaş Mescidi Minare Eki Görünüşü

Dış cephelerde geniş çimento harçlı derzler yapılarak örülmüş taş dizileri, mescidin duvarlarına bitişik olarak yapılmış muhdes yapıların sökülmesinden kalan kalıntı izleri, çimento

esası sıva blokları vb. tahribatlar Deliklitaş Mescidindeki bozulmalar olarak ortaya çıkmaktadır (Resim 17).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

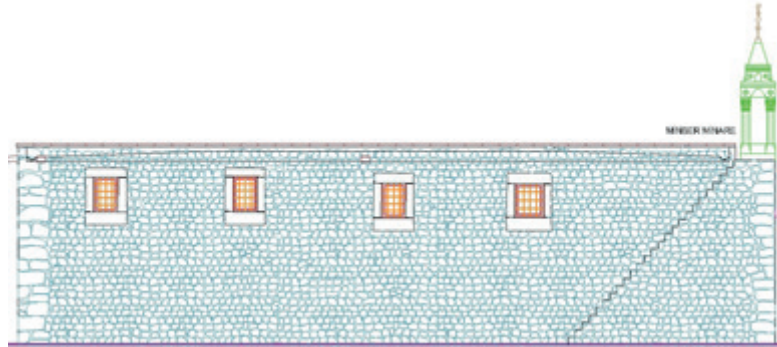
(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 17. Deliklitaş Mescidi Batı Cephe Yüzeyinde Sıva ve Kalıntı İzleri

Bu bağlamda, Deliklitaş Mescidine ait minber minareli özgün batı cephesi restitüsyonu Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7. Deliklitaş Mescidi Batı Cephesinde Minber Minarenin Restitüsyon Görünüşü

Değişimi ve bozulmaları incelenen kubbesiz düz toprak damlı mescit örneklerinden Helvacıdede Mescidi, Kocasinan ilçesi sınırları içinde, Serçeönü mahallesinde bulunmaktadır. Mescit, 10.85-11.20 m. ölçüleriyle kareye yakındır ve son cemaat yeri bulunmamaktadır. İç mekanda yapılan minber ve kürsü gibi

eklerle camiye dönüştürülmüş olan mescidin harimine plan tipolojisine uygun olarak batı duvarının kuzeye yakın noktasından açılmış bir kapı ile girilmektedir. Harimin ortasında üst örtüyü taşıyan geniş bir ayak ile taşıyıcı duvarlar üzerine bindirilmiş iki adet taş kemer bulunmaktadır. Tek katlı ve yaklaşık

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1.00 m'lik kısmı zemin kotunun altında toprağın içinde kalan mescit, yakın zamanlarda gerçekleştirilen aykırı müdahalelerle özgün durumundan uzaklaştırılmıştır. Bu müdahalelerde harim üzerindeki özgün toprak dam kaldırılarak, yerine betonarme döşeme üzerine çakıl taşları örtülerek yeni bir düz çatı ya-

pılmıştır. Mescidin özgün tavanını oluşturan ahşap tomruklar, mevcut taş duvarlar üzerine oturtulmuş kirişli betonarme döşeme yapılmasından dolayı kaldırılmış, tavan ise çimento esaslı sıva üzerine yapılan plastik boya ile kaplanmıştır (Resim 18).

Resim 18. Helvacıdede Mescidi Kirişli Betonarme Tavan Görünüşü

Ayrıca, harimin kuzey kısmında harim yüksekliğinin arasında ahşap taşıyıcılara oturtulmuş ve ahşap döşemeye sahip düzensiz bir ara mahfil katı yapılmıştır. Mescidin sokağa bakan dış duvarları çimento esaslı sıva ile

kaplanmış olup üzeri de boyanmıştır. Mescit hariminin batı yönünde demir profillerle oluşturulmuş ve üzeri saç malzeme ile örtülü geniş bir son cemaat yeri eklenmiştir (Resim 19).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 19. Helvacıdede Mescidi Demir Konstrüksiyon Son Cemaat Yeri Eki

Son cemaat yerinden, mescidin güney duvarının tamamını batı duvarının ise bir kısmını saran ve mescit ile hemen hemen aynı alana sahip yakın dönemde eklenmiş imam evine girilmektedir. Yapının etrafını saran ve kütle olarak kendisini etkisizleştiren bu eklentilerle mescit algılanamamaktadır. Orijinal taş dokusu ile korunmuş minber minare ise özgün yerindedir.

Değişimi ve bozulmaları incelenen kubbesiz düz toprak damlı mescitlerden Hacıveled Mescidi ise, Melikgazi ilçesi sınırları içinde, İsa Ağa ve Tâceddin Veli mahallelerinin birleştiği Akbay Sokak üzerinde bulunmaktadır.

Mescit, 10.66 - 19.83 m. ölçüleriyle dikdörtgen plan şemasına sahip olup, son cemaat yeri bulunmayan mescitler sınıfında yer almaktadır. Mescit harimine batı duvarının kuzeye yakın noktasında açılmış bir kapı ile girilmektedir. 1349 yılında inşa edilmiş olan mescit 1705, 1706 ve 1956 yıllarında onarım geçirmiştir (Özbek vd: 100). Mescidin inşa edildiği dönemde mahalle mescidi olarak planlanmış olduğu ve uzun yıllar bu şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak, en kapsamlı onarımın yapıldığı 1956 yılında minber ve minare gibi eklerle mescit, cami haline dönüştürülmüştür. (Resim 20).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 20. Haciveled Mescidi Günümüzdeki Görünüşü

Özgün durumunda harimden ibaret tek bir hacme sahip olan mescit, kapalı avlu ve kadınlar bölümü gibi mekânsal eklerin yapıldığı bu tarihte yeni baştan inşa edilmiştir. Müdahalelerden sonraki durumuna göre harime, kadınlar bölümüne ve minareye üzeri kapalı bir avludan girilmektedir. Mescidin özgününde sokağa açık olan girişi dış mekandan soyutlanarak içe dönük bir hale getirilmiştir. Kadınlar bölümünün doğu kısmı harimin batı

duvarına birleştirilmiştir. Bu ek ile mescidin özgün giriş cephesi de tamamen kapatılmıştır. Ayrıca, harimin kuzeyinde betonarme iki kolon ile taşıtılan yine betonarme ara mahfil katı yapılarak harim yüksekliği bu yönde ikiye bölünmüştür. Diğer yandan, harimin tavanını oluşturan ahşap tomruklar kaldırılarak, yerine taş duvarlar üzerine bindirilmiş ve doğu-batı yönünde uzanan üç kirişli betonarme bir döşeme yapılmıştır (Resim 21).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 21. Haciveled Mescidi Betonarme Tavan Döşeme Ve Kirişlerinin Görünüşü

Mescidin üst örtüsünü oluşturan toprak dam da kaldırılarak, betonarme döşeme üzerine ahşap kırma çatı yapılmıştır. Mescidin özgün

minber minaresi ise kaldırılmıştır. Mescidin minber minareli giriş cephesi restitüsyon görünüşü Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Haciveled Mescidi Giriş (Batı) Cephesi Restitüsyon Görünüşü

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ

Çalışma kapsamında incelenen kubbesiz toprak damlı mescitlerin mimari özellikleri değerlendirildiğinde, plan şemalarının son cemaat yerinin varlığına göre iki farklı tipolojiden oluştuğu görülmektedir. Birinci tipolojide yer alan son cemaat yeri bulunan mescitler, harim ile birlikte iki ayrı hacimden oluşmakta olup, genellikle dikdörtgen plan şemalarıdır. Bu tip mescitlerin son cemaat yerinin doğu ve batı yönleri kapalı, ön yüzleri ise açık ve direklidir. İkinci tipolojide yer alan mescitler de ise son cemaat yeri bulunmamaktadır. Bundan dolayı bu mescitler harimden oluşan tek bir hacme sahip olup, plan şemaları kare ya da dikdörtgendir. Bu mescitlerde harime, doğu ya da batı duvarı üzerinde kuzeye yakın noktadan açılmış bir kapı ile doğrudan girilmektedir. Kayseri’de, son cemaat yerinin varlığına göre şekillenen plan şemalarında, tarihsel süreç içinde her iki mescit tipinden hemen hemen eşit sayıda inşa edildiği görülmektedir. Kayseri Mescitleri, üst örtünün taşıtılması sistemine göre de üç farklı tipe ayrılmaktadır. Buna göre, birinci tipolojide yer alan mescitlerde üst örtü, taşıyıcı yığma duvarlar ile harim içinde tek ya da birden çok sıra oluşturan ahşap dikmeler üzerine bindirilerek taşıtılmıştır. İkinci tipolojide yer alan mescitlerde üst örtü, doğu-batı yönünde konumlandırılmış sivri kemerler üzerine bindirilerek taşıtılmıştır. Üçüncü tipolojide yer

alan mescitlerde ise, üst örtü sadece yığma duvarlar üzerine bindirilerek taşıtılmıştır. Üst örtü taşıyıcı sistem özelliklerine göre; ahşap destekli plan tipine uygun olarak inşa edilen mescitlerin diğerlerine göre sayıca daha fazla olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan mescitlerin hemen hepsinde, ezan okunması işlevi için ayrılmış ve cami içinde bulunan minbere benzerliğinden dolayı minber minare olarak adlandırılan minarelerin bulunması da yöresel bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Minber minareler; son cemaat yeri bulunan mescitlerde, son cemaat yerinin doğu ya da batı duvarı üzerinde, son cemaat yeri bulunmayan mescitlerde ise, harimin doğu ya da batı duvarı üzerinde açılmış giriş kapısının güney kısmında yer almaktadır. Minber minareler aynı zamanda Kayseri’de mescitleri camilerden ayıran ve simgesel özellikleriyle öne çıkan önemli mimari unsurlardır. Özgün mescitleri camilerden ayıran diğer belirgin özellik ise, üst örtünün kubbe değil hemen hepsinde toprak dam olmasıdır.

Çalışma kapsamında değişimi ve bozulmaları incelenen Deliklitaş, Helvacıdede ve Hacıveled Mescitleri örneğinde de görüldüğü gibi, Kayseri’de birçok mescit adeta ortak bir eylemin ürünü olarak yakın zamanlarda gerçekleştirilen minber ve minare gibi eklerle camiye dönüştürülmüştür. Kayseri mescitlerinin benzer şekillerde camiye dönüştürülmesi, buldukları mahallelerin zamanla geniş-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lemesine paralel olarak artan kullanıcılara, Cuma ve bayram namazlarını da kılabilecekleri ibadet ortamının sağlanması isteğinden kaynaklanmıştır. Bununla birlikte, dönüşüm etkinlikleri esnasında ahşap tomruk taşıyıcılı tavanlar kaldırılarak betonarme tavan döşeme ile harimin kuzey tarafında yine betonarme sistemde ara mahfil katları yapılarak mescitler özgün durumlarından uzaklaştırılmıştır. Minber minarelerin; Helvacıdede Mescidi gibi bazı mescitlerde özgün haliyle yerinde korunduğu, Deliklitaş, Hacıveled Mescitleri gibi minare eklenen bazı mescitlerde kaldırıldığı, bazılarında ise minare eklense de korunduğu ya da yerlerinin değiştirildiği tespit edilmiştir.

Diğer yandan, Kayseri’de kubbesiz toprak damlı mescitlerde son zamanlarda yapılan restorasyon çalışmaları, özgün duruma ait verilerin yetersizliğinden dolayı günümüzdeki mevcut veriler esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Yapıdan gelen izlerin ve yapıyı tanımlayan tarihi belgelerin eksikliği yanında, özgün verilere ulaşılamamasının önemli bir nedeni de mescitlerin özgün mimari özelliklerini açığa çıkartan araştırmaların sınırlı kalmasıdır. Araştırma kaynaklarındaki eksiklik ve verilerde ortaya çıkan bu yetersizlikler, mescitlerin restorasyonlarına temel olması gereken özgün döneme ait doğru restitüsyonların yapılmasını da güçleştirmektedir. Yapılan bu çalışma ile, Kayseri’de kubbesiz

toprak damlı mescitlerin özgün mimari özellikleri belirlenmiş ve tipolojik olarak sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulguların değişime ve bozulmaya uğramış bu mescitlerin restorasyon etkinliklerinde, özellikle özgün döneme ait doğru restitüsyonların hazırlanmasında gereksinim duyulan kaynak eksikliğini önemli ölçüde gidereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, kendine has mimari özellikleri ve minber minare formu ile Anadolu’da türüne az rastlanır örnekler sergileyen bu mescitlerin, özgün özelliklerini dikkate alan restorasyon çalışmaları ile bir tarih belgesi olarak geleceğe aktarılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AKIN, A., (2016). Tarihi süreç içinde cami ve fonksiyonları üzerine bir deneme. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15 (29):179-211. Doi: 10.14395/hititilahiyyat 449

ARSEVEN, C.E., (1966). Sanat Ansiklopedisi. 3 (15), İstanbul, Türkiye: Milli Eğitim Basımevi, ss.1255-1344

ASLANAPA, O., (1984). Türk Sanatı. İstanbul, Türkiye: Remzi Kitapevi, ss.66

BAYKARA, T., (1985). Türkiye Selçukluları Devrinde Konya Şehri. Ankara, Türkiye: Konya Valiliği Yayınları, ss. 81- 85

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BÜYÜKMIHÇI, G., (2000). Taş sivil mimarlık örneklerinde çörtenler. Yapı Dergisi (224): 99-102

BÜYÜKMIHÇI, G., SALGIN, B., ÖZKAN, A., (2015). Yeşil çatı çözümlerinin tarihi dokularda geleneksel çatı örtüsü olarak uygulanabilirliği üzerine bir inceleme. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 31 (2): 163-171

ÇELEBİ, A., (1998). İslâm'da eğitim ve öğretim tarihi. 3. Baskı, Çev. Ali Yardım, İstanbul, Türkiye: Damla Yayınevi, ss. 98

ELPE, E., (2014). Kayseri yapıları örneğinde köşk minareler. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi 2 (8): 477-493. Doi:10.16992/ASOS.455

ERAVŞAR, O., (2000). Seyahatnamelerde Kayseri. Kayseri, Türkiye: Kayseri Ticaret Odası Yayınları, ss. 7

ERAVŞAR, O., (2006). Anadolu Selçukluları ve beylikler dönemi uygarlığı. Cilt: 2, Ankara, Türkiye: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 239

EYİCE, S., (1960). Anadolu ve Rumeli'de Türk mescit ve camileri. Cilt: 8, İstanbul, Türkiye: İslam Ansiklopedisi, ss.101-118

GÖDE, K., (1991). Tarih içinde Kayseri. Kayseri, Türkiye: Erciyes Üniversitesi Yayınları (1), ss. 4-5

HAMİDULLAH, M., (1984). İslâm müesseselerine giriş. Çev. İ. Süreyya Sırma, İstanbul, Türkiye: Bir Yayıncılık, ss. 45

KAZICI, Z., (1986). Tarih boyunca cami ve gördüğü hizmetler. Diyanet Dergisi (XXII), Ankara, Türkiye: ss. 4-10

KUBAN, D., (2001). Selçuklu çağında Anadolu sanatı. İstanbul, Türkiye: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, ss. 151

ÖZAKIN, R., (1998). Konya'da kek kubbeli Selçuklu Mescitleri tarihsel gelişimi, mimari özellikleri. Konya, Türkiye: VII. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu, ss. 269–288

ÖZBEK, Y., ARSLAN, C., (2008). Kayseri taşınmaz kültür varlıkları envanteri. Cilt: I-II-III, Kayseri, Türkiye: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, ss. 1-1417

ÖZKEÇECİ, İ., (1993). Kayseri cami mimarisinde minber minareler. Kayseri, Türkiye: Türkiye Diyanet Vakfı Kayseri Şubesi Yayınları (2), ss. 1-147

ÖZKEÇECİ, İ., (1997). Tarihi Kayseri cami ve mescitleri. Kayseri, Türkiye: Kayseri Kocasinan Belediyesi Yayınları, ss. 1-215

SAHİHİ, B., (1987). Buhari ve tercümesi. Ankara, Türkiye: Çev. M. Sofuoğlu, Ötüken Yayınları, ss. 685

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ZİYA, K., (1976). Tarih boyunca cami ve gör-
düğü hizmetler. Ankara, Türkiye: Diya-
net Dergisi 22 (4): 8-10

ZÜMRÜT, O., (1997). İslamda kamuoyu olu-
şumu. Ankara, Türkiye: Kültür Bakanlığı
Yayınları, ss. 163-164

ZÜMRÜT, O., (2004). İslam Tarihinde Za-
rarlı Mescid (Mescid-i Dırar) Olayı.
Samsun, Türkiye: 19 Mayıs Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17: 9-30

**YAZAR NOTU: Çalışmada kaynak göste-
rilmeyen mimari çizimler ve fotoğraf
çekimleri yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.**

İNTERNET KAYNAKLARI

LAFSÖZLÜK, (2009). Kayseri ilinin Türkiye
haritasındaki yeri ve konumu. <https://www.lafsozluk.com> (E. T. 16.08.2018)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Mesjid, are prayer spaces of quarter, meaning place where it is prostrated and where community fulfills their daily worship needs. In Kayseri, starting from Seljukian period until the end of 19th century, many mesjid have been constructed in small quarters without domes and as having flat earth roof. In almost all of these mesjids at the roof section there have been azan spaces being named as minbar minaret due to their similarity with minbar in the mosques which comes out as a regional feature. Minbar minarets are important architectural particulars differentiating mesjid from the mosques in Kayseri as coming to the forefront with their symbolic characteristics. Another significant feature differentiating mesjids from the mosques is that their roof covers are flat with earth filling. These mesjids in Kayseri exhibit rare examples in Anatolia with their unique architectural features and minbar minaret forms. However, many mesjid have reached our time as getting farther away from their unique structure. Especially extensive interventions and additions being made under the name of repairs between the years of 1956 and 1971 have caused important changes and disruptions to occur in these mesjids. **Aim:** The aim of this study is to determine the original architectural features of these structures which constitute the mesjids without a dome structure, to classify them typologically according to plan schemes and load bearing system properties. In the study, changes and distortions which were formed by today's interventions in some mesjids with no domes were examined. **Method:** In this study, a field study was conducted depending on determinations made in place and documentation, on a total of 40 mesjid which belong to mesjid architecture without dome. **Findings:** According to the findings obtained from the study, plan schemes of mesjids being constructed in Kayseri in Seljukian and Ottoman periods are divided into two different types typologically as per the existence of last community place and they are divided into three different types as per upper cover conveyor system. Mesjids having last community place as being present in the first typology were composed of two spaces including sanctuary section and they usually had rectangular plan scheme being generally designed longitudinally in north-south direction. In this type of mesjids it is entered into sanctuary place from last community space and from a door opening at the middle of northern wall of sanctuary place. In each section of last community space being divided into two sections from entrance place to sanctuary area, there were one piece of small altar in each one of them. East and west sides of last community space are closed and at the front face being open, there were wooden poles with cylinder sections that were bearing the ceiling. In the mesjids not having last community space as being part

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

of second typology, it is entered into sanctuary space directly from a point close to northern side of western or eastern wall. These mesjids have square or rectangular plan schemes and they are composed of a single space including sanctuary area. In Kayseri mesjids being constructed with single storey stone masonry system, as per conveyor system features plan schemes are divided into three types as being;

- i. Mesjids where interior space is divided into more than one space as being parallel to altar by placing one or two rows of wooden poles at the short side of sanctuary for the purpose of bearing the upper cover,
- ii. Mesjids where upper cover is born as being seated on sharp arches in the sanctuary space and where interior space is again divided to more than one area,
- iii. Mesjids where upper cover is directly seated on bearing walls and where sanctuary space is present with single area without being divided.

Exterior facades of mesjids without domes that are present in Kayseri are quite plain. On exterior facades pattern types composed of proper alignment of furnace stones have been used. In mesjids unique ceiling is composed of wooden timbers with cylinder sections bearing the upper cover. In mesjids having last community space ceiling timbers continue until the front face that is open at the northern facade. Timbers that are placed on the ceiling of last communal space are born by wooden poles that are present at the front face. On the ceiling timbers there are sloping stones or giant furnace stones that are placed in between the timbers and on these, there are clayey and sandy soil layers. On the roof, rain and snow waters filtered through the soil are transferred to stone gargoyles with clayey soil layer being impermeable through the sloping stones and then they are transferred to the streets. It is possible to evaluate the changes and disruptions that have occurred in Kayseri mesjids in two different ways. First one of these is functional change. Since small quarters where the mesjids were situated grew in time, as being parallel to the increase in number of users, with the additions being made to mesjids such as minarets and pulpits, they have been transformed into mosques where Friday and feast prayers could be made. Second form of change is composed of interventions causing spatial changes in interior space and usage of materials not being unique giving rise to disruptions. In these interventions, by removing earth roof cover being placed on wooden timbers with cylinder sections forming the roof construction, reinforced concrete ceiling has been placed instead and crushing roofs were situated on it. Besides in some of the mesjids where minarets were added, minbar minarets

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:360 K:240

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

were removed and by constructing reinforced concrete mezzanines being born with reinforced concrete poles in the sanctuary space, they were differentiated quickly from their unique situations. Mesjids without domes, the relevant changes and disruptions of which have been investigated within the frame of study are classified typologically and accordingly, Deliklitaş Mesjid is classified among the mesjids having last communal space and upper cover of which is carried by stone arches, Helvacidede Mesjid classified among mesjids not having last communal space and the upper cover of which is again carried by stone arches and Haciveled Mesjid is classified among mesjids not having last communal space and the upper cover of which is carried by bearing walls of sanctuary space. These mesjids were also transformed into mosques with the additions such as minbar and minarets that are recently constructed. However among these, although Helvacidede mesjid has been transformed into mosque with the addition of minbar, since the minaret was not added, its unique minbar minaret had stayed in its place. In all three mesjids being investigated, by removing unique earth covered roofs, ceiling has been formed with reinforced concrete beamed furnishing placed on bearing walls. On the reinforced concrete furnishing, wooden crushing roof was built at Deliklitas and Haciveled mesjids, whereas in Helvacidede mesjids flat roof with gravel filling was built. **Conclusion:** In the Research, it was determined that the plan schemes in Kayseri domeless earth-roofed mesjides have different typologies according to the presence of the last congregation site and the characteristics of the top cover carrier system. Ensuring continuity of these mesjids that have reached our time as being differentiated from their unique situations due to functional changes and disruptions and which bear high quality of historical documentation, without their being disrupted further as preserving their unique features can be possible with detection, documentation and restitution works being conducted during restoration process. For this purpose typological classification, documentation and restitution works being realized at mesjids not having domes, with flat earth roofs as being based on literature researches, both reveal the dimensions of disruptions and changes in our time and they also constitute basis for future restoration studies. It should be provided that mesjids that are part of Kayseri mesjid architecture without domes are purified from the traversal additions and that they are transferred into the future, bearing the quality of a document with their original functions and unique architectural features.

KONUT TALEBİ VE FATİH İLÇESİNDEKİ TÜKETİCİLERİN KONUT TERCİHLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA ¹

HOUSING DEMAND AND A SEARCH FOR HOUSING PREFERENCES OF CONSUMERS IN FATİH DISTRICT

Eda SELÇUK¹, Gözde ÇAKIR KIASIF²

¹⁻² T.C. Haliç Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-6443-5033¹, 0000-0002-7734-4990²

Öz: Amaç: Bu çalışmada, 10 Eylül 2017 ve 10 Mart 2018 tarihleri arasında Fatih İlçesi'nde yaşayan ve konut satın almayı düşünen orta gelirli tüketicinin konut elde etme kararları üzerinde en çok etkili olan faktörler ve en uygun konut tipinin belirlenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmada konjoint analizi kullanılarak, bir deney düzeni olan ortogonal düzen yardımıyla 16 seçim kartı oluşturulmuştur. Oluşturulan kartlar 414 tüketiciye verilmiş ve satın almayı planladıkları konut özelliklerine göre bu seçim kartlarını sıralamaları istenmiştir. Çalışma kapsamında verilerin analizi yapılarak ilçede ikamet eden tüketicilerin konut tercihlerinde en çok önem verdikleri faktörler ve en uygun konut tipi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. **Bulgular:** Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda konut tercihlerinde önem verilen en önemli değişkenin (%35,99) konut fiyatı, ikinci önemli değişkenin (%26,96) konutun bulunduğu konum, üçüncü önemli değişkenin ise (%23,47) ödeme şekli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, orta gelirli tüketiciler tarafından en çok tercih edilen konut tipinin; oturma amaçlı olarak, 250bin-400bin TL arasında, konut kredili, 1+1 (1 salon ve 1 odadan meydana gelen) ve konut konumu ile erişilebilirlik (iş yerine ulaşım ağları bakımından kolaylıkla ulaşılan) arasında doğrudan bağlantılı olan konut tipi olduğu tespit edilmiştir. **Sonuç:** Araştırmada konut tercihlerinin tüketici demografik özellikleri ve sosyo-ekonomik durumları ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan, konut seçimlerine etki eden faktörlerden birinin güvenlik kaygısından kaynaklandığı ve kişilerin konut tercihlerinde konut konumu ile erişilebilirlik arasında doğrudan bir bağlantı olduğu görülmüştür. Ayrıca, ülkemizde geçmişten günümüze kadar uygulanan konut politikalarında rant olgusu gerçeğinin değişmediği ve bu durumun farklı gelir grubunun konut ihtiyacını karşılanmasını güçleştirdiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konut Talebi, Tüketici Konut Tercihleri, Fatih İlçesi, Konjoint Analizi

Abstract: Aim: This study aims to determine the most effective factors on housing purchase decisions of 414 middle income consumers who have lived in Fatih District between 10 September 2017 and 10 March 2018 and planned to buy a house, and which types of housing are most appropriate for them **Method:** 16 selection cards were created using an orthogonal experimental design method with conjoint analysis. The selection cards were distributed to consumers and then the consumers were asked to rank the cards according to the housing properties they plan to buy. **Results:** The conjoint analysis revealed that the most important variable in housing preferences was house price (35.99%), followed by housing location (26.96%) and methods of housing payment (23.47%). In addition, the most preferred housing type was determined to be the house with one bedroom and one living room (1+1), is used for residential purposes, is also close to work place and transportation networks, and can be financed with a housing loan of 250 to 400 thousand TRY. **Conclusion:** The housing preferences were found to be associated with consumer demographic characteristics and socio-economic status. On the other hand, one of the factors affecting housing preferences is due to security concerns and there is a direct connection between housing location in housing preferences. Moreover, the housing policies, which are the phenomenon of the income, implemented in our country from past to the present day and this situation makes it more difficult in meeting the housing needs of different income groups.

Key Words: Housing Demand, Consumer Housing Preferences, Fatih District, Conjoint Analysis

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.11

- (1) **Sorumlu Yazar:** Eda SELÇUK, Haliç Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi-Mimarlık Bölümü, İstanbul / Türkiye, edaselcuk@halic.edu.tr, **Geliş Tarihi / Received:** 19.11.2018 **Düzeltilme Tarihi / Revision:** 28.02.2019, **Kabul Tarihi / Accepted:** 29.04.2019 **Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok – None Ethics Committee Report Unavailable**

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Konut, kişilerin hayatlarını sürdürebilmeleri için barınma ihtiyacını karşılayan, çevresel tercihlerini, yaşam tarzlarını, davranış kural-larını yansıtan temel gereksinimlerindedir. Konut/ev/yuva kavramları üzerine yapılan çalışmalarda evleri; sosyal birim, kişilerin kimlikleri ve topluma olan bağları, bölgesel-lik, varoluşsal mekanda ev, konut-ev süreci, evin kutsallığı, sosyo-psikolojik ve fiziksel özelliklerin görüngübilim birimi olarak ele alındığı görülmektedir (Van der Klis ve Karsten, 2009: 236; Mallet, 2004: 84; Teşter ve Wingfield, 2013: 71). Bireyin doğumu ile başlayan yaşam döngü süreci, büyüme, ye-tişme, erişkin olma, yaşlanma ve ölümü ile son bulmaktadır. İnsan hayatı ile özdeşleşen konut, kişinin yaşam sürecinde ekonomik, siyasal ve sosyal sistemin de bir parçasıdır. Bu bakımdan, konut bir kültürün imgeleri ve dünya görüşü ile birebir ilintilidir (Yılmaz, 2016: 32; Sadıglı ve Erkan Yazıcı, 2018: 198). Öte yandan tüketim ilişkilerinin de-ğişmesiyle birlikte üretim/tüketim ekseninde meta olarak konut, kişilerin barınma ihtiyaç-larının karşılanması yanında üretilen bir yapı, tüketim aracı, faiz getiren bir sermaye malı, ekonomik bir güvence sağlama gibi çeşitli işlevleri de karşılamaktadır (Özlük, 2015: 2). Konutun mekansal oluşumundaki en önem-li faktörler; kullanıcı gereksinimleri, yaşam biçimi ve bireylerin konuttan beklentileridir

(Zorlu ve Sağsöz, 2010: 190). Bu bağlamda bir konutta sahip olması gereken özellikler, mekanların yeterliliği, mahremiyet alanları, kolay erişilebilirlik, fiziksel sağlamlık, yeterli güvenlik, uygun havalandırma, aydınlatma, ısıtma, su ve katı atık sistemleri, ulaşım da kolaylık şeklinde sıralanabilir (Uysal ve Yiğit, 2016: 187).

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren başlayan nüfus ve kentleşme artışı ile birlikte büyük kent merkezlerine yığılmalar olmuş ve nü-fus kitlelerinde büyümeler meydana gelerek konut taleplerinde artışlar yaşanmıştır (Yıl-maz, 2016:33). Bu dönemlerde kooperatifler ve yapsatçı sunum mekanizmalarının yaygın hale gelmesi, İmar ve İskan Bakanlığının kurulması, Bina Yapımı Teşvik Kanunu’nun çıkarılması gibi dar gelirli aileleri konut edindirmeyi hedefleyen düzenlemelere kar-şın, üst-orta gelirli ailelere yönelik konutla-rın inşa edilmesi gecekondulaşma olgusunu hızlandırmıştır (Purkis, 2016: 95). Fakat hali hazırdaki konut arzının yetersizliği, konut üretimlerinde yeterli sayıda arsa üretileme-mesi ve tüketicilerin artan konut ihtiyacının kentleşme hareketini doğrudan etkilemesi, beraberinde plansız yapılaşma sorununu do-ğurmuştur (Yılmaz, 2016: 33). Hali hazırdaki toplam konutların %50’lik dilimini ruhsat-sız/izinsiz konutlar meydana getirmektedir (Korkmaz ve diğ., 2015: 183). Ülkemizde in-şaat izni verilen konut miktarı 1955 yılından,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kullanım izni verilen konut miktarı ise 1965 yılından itibaren bulunabilmektedir (Purkis, 2016: 98). Ancak, Türkiye’de konut stoku sayılarına ilişkin birikimli güncel resmi veriler bulunmamakta ve belli dönemler için öngörü yapılabilmektedir (Özlük, 2016: 16; Purkis, 2016: 98, Öztıp ve Şekeroğlu, 2016: 40). Örneğin, konut stokuna ilişkin son resmi veriler 2000 yılına aittir ve bu yılda konut stoku 16.235.830’dur. 2001 ve 2013 yılları arasında ruhsat yapım izni alınarak yapılan konut sayısı 5.957.017, ruhsat alınmadan yapılan konut sayısı ise 250.000 ve bu yıllarda yıkılan konut sayısı da 215.000’dir. Bu hesaba göre 2013 yılında toplam 22.227.847 konut stoku olduğu sonucuna varılmıştır (Özlük, 2016: 17). Son yıllarda küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin etkileşimiyle birlikte kentlerin gerek uluslararası konumları gerekse de fonksiyonları bakımından dönüşüm süreci içerisinde oldukları görülmektedir. Kentsel mekandaki kişilerin birbirleri ile olan ilişkileri, kent mekânın şekillenışı, mimari yapılanmadaki değişimler ve yeni yaşam alanlarının ortaya çıkışı gibi benzer faktörler bu dönüşüm sürecinin birer parçasıdır (Karakurt Tosun ve Fırat, 2012: 174). Bu sürecin etkisi sonucunda bireylerin konutlara yönelik tercihlerinde öngördükleri kriterlerde de bazı değişiklikler gözlenmektedir (Doğan Südaş ve Yaşa Özel-Türkay, 2016: 32).

Son zamanlarda ülkemizde orta gelir grubuna ait kişilerin kendi maddi imkanlarının elverdiği ölçüde, kendileri için uygun bir ev alma arayışı içerisinde oldukları görülmektedir. Orta gelir grubuna sahip olan tüketicilerin konut ihtiyaçlarının karşılanmasında kooperatifler veya uzun vadeli – düşük faizli konut kredileri önemli bir yere sahiptir (Karakurt Tosun ve Fırat, 2012: 177; Yavuz ve Çemrek, 2013: 385). Bu bağlamda kent merkezlerinde barınan kişiler, kentin karmaşasından uzaklaşabilmek veya hali hazırda oturdukları konutun bina yaşı bakımından eskimesi, mekansal açıdan kullanıcı gereksinimlerini karşılayamaması vb. olumsuzluklar nedeniyle yeni yerleşim yerlerinde inşa edilen konut alanlarında kendilerine uygun konut elde etmeye yönelik mevcut alternatifleri değerlendirme çabasına girmişlerdir. Tüm bu çabalar sonucunda tüketiciler, satın almayı planladıkları konutların sağlayacağı faydayı en uygun seviyeye getirme amacını gütmektedirler. Böylelikle, tüketicilerde konutlar arasında tercih davranışı meydana gelmiştir (Yavuz ve Çemrek, 2013: 385). Konut tercihi davranışı üzerinde etkili olan faktörlerin başında yaşam tarzı gelmektedir. Beamish ve diğ. (2001) tarafından yaşam tarzının konut tercihinin etkisi konut tipi, sosyal sınıf ve konut değeri olarak üç gruba ayrılmıştır (Şekil 1) ve konut tercihinde oldukça etkili olduğu vurgulanmıştır (Beamish ve diğ., 2001: 4). Beamish ve diğ. (2001) tarafından yapılan bu sınıflandırma

MTD

www.mtddergisi.com

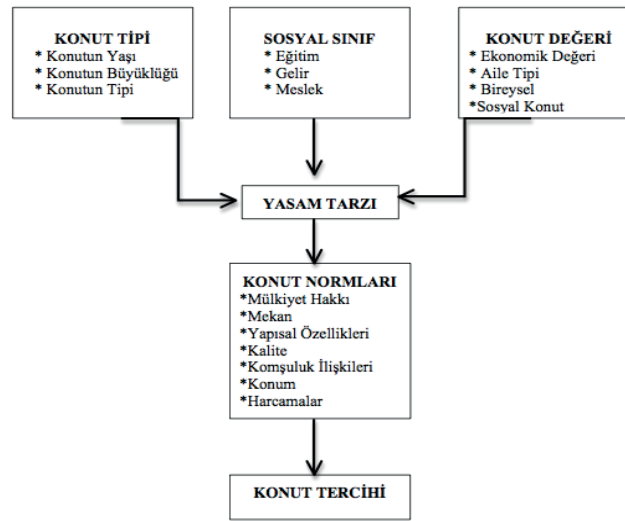
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester
ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

literatürde geniş kabul görmektedir (Su ve Kaplan, 2017: 4).

Şekil 1. Yaşam Tarzının Konut Tercihine Etkisi (Beamish ve diğ., 2001: 4)

AMAÇ

İstanbul'un tarihi yerleşim bölgelerinden biri olan Fatih ilçesi eski bir dokuya sahiptir. Bu nedenle konutların buldukları binaların yaş dağılımlarına bakıldığında, bölgede 40-49 yaş aralığında bina yoğunluğu mevcuttur¹. Öte yandan yakın zamandaki birçok binada kentsel dönüşüm ve yenileme projesi çalışmaları yürütülerek kentsel dokunun iyileştirildiği görülmektedir². İlçe konut alanları haricinde kültürel mekanlar, işyerleri, dini kurumlar, kamu yapıları, konaklama birimleri ve eğitim

yapıları bakımından oldukça önemli bir yapıya sahiptir. Fakat konut alanları bu yapılar karşısında günden güne önemini kaybeden bir nitelik göstermektedir³.

Günümüzde tarihsel öneme sahip kent merkezleri, yapısal ve mekansal özellikleri bakımından binaların artan yaş ortalamaları, düşük çevre kalitesi ile birlikte yoğun göçlerin de etkisiyle sosyal-kültürel doku ve nüfus dağılımı bakımından büyük değişimler yaşamaya başlamışlardır. Yaşanan bu değişimler sonucunda özellikle bu merkezlerdeki orta ve üst sınıf aileler barındıkları alanlardan

1 <https://www.igd.com.tr/yayinlar/araştırmalar/2017-gayrimenkul-piyasasi-raporu-2/>

2 <http://www.fatih.bel.tr/yenileme-projeleri-1708>

3 <http://www.fatih.bel.tr/assets/photo2014/document/20152019stratejikplan.pdf>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

uzaklaşmaya başladıkları görülmüştür (Şen, 2011: 34). Tüm bu nedenlerden ötürü çalışmada, Fatih İlçesi'nde ikamet eden ve konut satın almayı düşünen orta gelirli tüketicilerin konut tercihinde en çok önem verdikleri faktörler ve en uygun konut tipinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

KAPSAM

Fatih İlçesi'nde tüketicilerin konut tercihlerinde en çok önem verdikleri faktörler ve en uygun konut tipinin belirlenmesi amacıyla, ikamet eden ve konut satın almayı planlayan 414 tüketici ile bir anket yapılmıştır. Çalışmada bölgenin seçilme nedenleri arasında i) ilçede bulunan konutların genellikle yapı yaşı bakımından eski olmaları ve son zamanlarda binaların gerek iç gerek de dış yapılandırılmalarında önemli bir değişikliğin yaşanmaması, ii) genellikle orta gelirli sınıfın bu bölgede ikamet etmesi, iii) İstanbul ilindeki diğer ilçelere göre sosyo-kültürel doku ve nüfus dağılımları bakımından büyük değişimler yaşanması bulunmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın kuramsal kısmında konut kavramı, Türkiye'deki konut sektörünün genel yapısı, Türkiye'de tüketicilerin konut tercihlerine yönelik etkili olan faktörler ele alınmıştır. Araştırmanın son bölümünde ise İstanbul Fatih İlçesi'ndeki orta gelirli tüketicilerin konut edinimlerinde etkili olan faktörler konjoint analizi ile analiz edilerek, ilçedeki tüketicile-

rin konut edinme kararlarında en çok önem verdikleri ve en uygun konut tipi ortaya çıkarılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1970'li yılların başından önemli bir teknik olarak kullanılmaya başlanılan konjoint analizi (Green ve Srinivasan, 1978: 3), pazar araştırmaları, ulaştırma ve çevre ekonomisi alanlarında yaygın olarak uygulanmaktadır (Leung ve diğ., 2001: 895). Tüketicilerin temel karar verme mekanizmalarına yönelik olan analiz, bir ürünü ya da hizmeti satın almada etkili birçok faktörün beraber düşünülerek değerlendirilmesine dayanmaktadır. Konjoint analizinde diğer analizlerde gerekli olan nominal dağılım ve bağımsızlık gibi istatistiksel varsayımlar zorunlu değildir. Analizde hazırlanan kartlar, tahmin ve yorum yapabilmek için gerekli varsayımları sağlamaktadır (Hair ve diğ., 2014: 2). Konjoint analizinde faktörlerin belirlenmesinde genellikle uzman görüşlerine başvurulmaktadır. Ayrıca literatür taraması yolu ile elde edilen bilgilerden faydalanabilir (Cattin ve Wittink, 1982: 46). Analizde faktörlerin belirlenmesi ve anket formunun hazırlanması için seçilecek iki yöntem bulunmaktadır. İlk yöntem her defasında iki özelliğin dikkate alındığı trade-off yöntemidir. İkinci yöntem ise tüm özelliklerin bir arada değerlendirildiği tam profil yöntemidir (Green ve Srinivasan, 1978: 107). İlk yöntemde katılımcılardan, her bir fak-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tör çiftinin çeşitli kombinasyonlarını en çok tercih edilenden en az tercih edilen düzeye getirilmesi istenilmektedir. İkinci yöntemde ise, belirlenen düzeyler arasındaki ikili ya da çoklu etkileşimler göz ardı edilerek olası kombinasyon sayılarına sınırlılık getirilmektedir (Green ve Srinivasan, 1978; 107-108). Örneğin, 6 faktörlü 3 düzeyli bir ankette $3 \times 3 \times 3 \times 3 \times 3 \times 3 = 729$ olası kombinasyon söz konusudur. Fakat anket tekniği açısından bütün olası kombinasyonların kartlara yazılarak katılımcılardan bu kartları sıralanmalarının istenilmesi pek mümkün değildir (Yavuz ve Çemrek, 2012: 382). Bu nedenle, ana faktörlerin dikkate alındığı ortogonal deney düzeni denilen bir tasarım düzeni kullanılmaktadır (Leung ve diğ., 2001: 896).

Konut tercihlerine yönelik yapılan araştırmalarda, konut satın almada en önemli faktörlerin konum, çevre, ulaşım (Roidoung, 2013: 15; Wachs ve diğ., 1993: 1711; Tremblay ve Dilman, 1983: 59); mekansal büyüklük, yapı kalitesi, otopark yeterliliği ve manzara gibi özellikler olduğu belirtilmektedir (Follain ve Jimenez, 1985: 96; Seiler ve diğ., 2001: 287). Ayrıca konut tercihlerinde cinsiyet, yaş, medeni durum (Aktürk ve Tekman, 2016: 435), çocuklu - çocuksuz aile (Litman, 2010: 17), meslek (Yavuz ve Çemrek, 2013: 379) gibi demografik özelliklerin de etkili olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Ülkemizde tüketicilerin konut tercihleri üzerinde etkili olan

faktörlerin belirlenmesine yönelik sınırlı sayıda akademik çalışmanın gerçekleştirilmektedir. Konu ile ilgili olarak inşaat sektörü tarafından da oldukça sıkı bir pazarlama çalışmalarının yapıldığı görülmektedir (Karaduman ve Komşuoğlu Yılmaz, 2016: 68). Fakat farklı gelir grubuna ait kişilerin gereksinimleri göz önüne alınmadan inşa edilen konutlar bu yapılarla yapılan yatırımların açıkta kalma riskine neden olup ülke ekonomisinde önemli krizlere yol açabilir (Özlük, 2016: 106). Bu nedenle, çalışmada elde edilecek sonuçların gelecekte yapılması düşünülen benzer çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca inşaat sektöründe orta gelir sınıfının konut taleplerine yönelik dikkat edilmesi gereken faktörlerin neler olabileceği hususunda referans olabileceği öngörülmektedir.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Tüketicilerin konut tercihlerinin belirlenmesinde literatürde birçok faktör ve bu faktörlere yönelik değişken sayısı oldukça fazladır. Fakat konjoint analizinin uygulanabilirliği göz önüne alındığında kombinasyon sayısının fazla oluşu katılımcıların cevap vermelelerini zorlaştırarak gerçekçi olmayan yanıtların alınmasına sebebiyet verebilir. Dolayısıyla çalışmanın güvenilirliğini etkileyebilir (Ayhan ve Armağan, 2018: 227). Bu nedenle çalışma için mümkün olan en uygun faktör ve değişken, uzman görüşlerine danışılarak belirlenmiştir (Tablo. 1).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Çalışma Kapsamında Kullanılan – Çıkarılan Faktörler ve Düzeyleri

	Faktörler	Düzeyler
ÇALIŞMA KAPSAMINDA KULLANILAN FAKTÖR VE DÜZEYLER	Ödeme Şekli	<ol style="list-style-type: none">1. Peşin2. Konut Kredili
	Satın Alma Amacı	<ol style="list-style-type: none">1. Yatırım2. Ev Sahibi olarak Oturmak3. Daha büyük bir konuta geçmek
	Konut Fiyatı	<ol style="list-style-type: none">1. 250bin-400bin TL2. 401bin-750bin TL3. 751bin-950bin TL4. 951bin + TL
	Konut Tipi	<ol style="list-style-type: none">1. Apartman Dairesinde bulunan2. Otoparkı olan bahçeli Sitede Bulunan
	Oda sayısı	<ol style="list-style-type: none">1. 1+12. 2 +13. 3+14. 3+1 ve üstü
	Bulunduğu Konum	<ol style="list-style-type: none">1. İş yerine Ulaşım Ağları Bakımından Yakınlık2. Aile Bireyelerine Yakınlık3. Sağlık Yapılarına Yakınlık4. Kent Merkezinden Uzak Sakin Bir Bölge5. Eğitim Yapılarına Yakınlık
ÇALIŞMA KAPSAMINDAN ÇIKARILAN FAKTÖR VE DÜZEYLER	Konuta Ait Mekansal Özellikleri	<ol style="list-style-type: none">1. Ebeveyn banyosunun bulunması2. Konuta ait balkon olması3. Merkezi Isınma Sistemine Sahip4. Müstakil Isınma Sistemine Sahip
	Konuta Ait Dış Özellikler	<ol style="list-style-type: none">1. Güvenlikli site içerisinde otoparkı bulunan2. Sosyal faaliyetlerin gerçekleştirileceği mekanların konut alanı çevresinde ye alması3. Konutun bulunduğu semt
	Konutun Yapısal Güvenliği	<ol style="list-style-type: none">1. Konutu inşa eden firmanın güvenilirliği2. Konutun mimari planlaması ve kullanılan malzeme kalitesi3. Konutun yangına karşı güvenliği4. Konutun bulunduğu konumun deprem açısından sağlamlılığı

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çalışmanın amaç bölümünde ifade edildiği üzere günümüz İstanbul’unda özellikle Tarihi Yarımada’da büyük değişimlerin yaşanmaya başladığı görülmektedir. Bu değişimler sonucunda bu merkezlerde barınan aileler yeni inşa edilen konut alanlarında kendilerine uygun bütçelerde konut elde etmeye yönelik mevcut alternatifleri değerlendirme çabası içerisine girmişlerdir. Bu nedenle Fatih İlçesi’ndeki orta gelirli tüketicilerin konut tercihlerine yönelik hangi kriterlerin önem kazandığı ve en uygun konut tipini belirlemek çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMİ

İlçede yaşayan orta gelirli tüketicilerin konut tercihlerinde konuta ait ödeme şekli, satın alma amacı, konut fiyatı, konut tipi, konuta ait oda sayısı ve konutun bulunduğu konum bakımından hangi faktörün ön planda olduğu ve tüketiciler tarafından en çok tercih edilen konut tipinin belirlenmesi araştırmanın alt problemini oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Çalışmada aşağıda verilen hipotezlere cevap aranmıştır:

H₁: Konut fiyatı tüketicilerin konut satın alma tercihi üzerinde etkilidir.

H₂: Ödeme şekli tüketicilerin satın alma tercihi üzerinde etkilidir.

H₃: Konutun bulunduğu konum - İş yerlerine ulaşım ağı bakımından kolaylığı (ulaşılabilirlik) konut tercihi üzerinde etkilidir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

KONUT KAVRAMI ve TÜRKİYE’DE KONUT SEKTÖRÜ

Son zamanlarda konut kavramı ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda farklı bakış açılarının geliştirildiği görülmektedir (Aktürk ve Tekman, 2016: 424). Mallet (2004, 65-82) tarafından yapılan literatür taramasında konut/evin tanımı; kişileri, eşyaları ve bireylerin sosyo-kültürel faaliyetlerin karmaşık, karşılıklı ve bazen çelişkili olarak yaşadığı yer olarak vurgulanmıştır (Mallet, 2004: 84). Porteous (1976) tarafından konut/ev “egemenlik alanının merkezi, günlük aktiviteler için tercih edilen bir mekandır” (Porteous, 1976: 383) şeklinde tanımlanırken; Lawrence (1987) ise konutu/evi, “hane halkı için bir mekanı tanımlayan ve sınırlayan fiziksel bir birimdir” şeklinde ifade etmiştir (Lawrence, 1987: 154).

Konut sektörü, ekonomide oldukça önemli bir ağırlık oluştururken aynı zamanda yatırımcılarına uzun dönemde getiri sağlayan ve sermaye piyasaları üzerinde yeni finansal araç ürün oluşturan bir getiri aracıdır. Sektör diğer

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yatırım araçları ile doğrudan girdi-çıkış ilişkisi içerisinde ve sektörün hareketliliği diğer yatırım araçları üzerinde etkilidir (Karagöz ve diğ. 2015: 249). Konut sektörü ekonomiyi canlandırıcı ve istihdam yaratıcı özelliğe sahiptir (Öztürk ve Fitoz, 2009: 23). Dolayısıyla emek-yoğun ve kalifiye olmayan işgücüne dayanan bir sanayi dalıdır. Ayrıca sektörün çeşitli yan sanayilerden girdilerle beslenmesi sektörü ekonomik büyüme üzerinde önemli bir konuma getirmektedir.

TÜRKİYE'DE KONUT SEKTÖRÜ

Türkiye'nin gelişiminde oldukça önemli bir yer tutan sektörler arasında inşaat sektörü gelmekte ve sektörde gerçekleştirilen projelerin büyük bir kısmını konut projeleri oluşturmaktadır. Fakat ülkemizde konut üretimlerinin birçok iş kalemlerinden meydana gelmesi ve ülkenin iş imkanları bakımından gelişmekte olan bir ülke olması nedeniyle konut yapımları hala çözümlenmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Aktürk ve Tekman, 2016: 425). Ülkemizde konut sektöründe meydana gelen sorunlar talep ve arzın istikrarlı bir dengede olmayışından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, bir taraftan konut fazlalığına değinirken diğer yandan konut açığından bahsedilmektedir. Bu durumun sebebi, gelir gruplarının ihtiyaçları dikkate alınmadan yapılan arzlardır (Özlük, 2016: 115). Konut sektörünün işleyişindeki başlıca sorunların oluşumunda, hızlı nüfus artışı, göç-

ler, kentleşme, gelir dağılımı dengesizlikleri, kaçak yapılaşmalar, afetler sonucu oluşan konut ihtiyacı, konutların yenilenmesi, yüksek faiz miktarları ve enflasyonların etkili olduğu görülmektedir (Aktürk ve Tekman, 2016: 425; Öztop ve Şekeroğlu, 2016: 16).

Türkiye ekonomisinde yaşanan değişimlerle beraber kent nüfusundaki artışlar, hızlı ve çarpık bir kentleşmenin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Özellikle sanayileşmenin neden olduğu 1950'li yıllardan itibaren yaşanan belli kentlere yapılan göçler sonucunda zamanla hızlı kentleşme ve konut açığı ortaya çıkmıştır (Ören ve Yüksel, 2013: 3; Özakbaş, 2015: 417). Konut açıklarının giderilmesine yönelik çözümler yetersiz kalmış ve gerekli tedbirler alınmamıştır. Kentlerde insanlar konut gereksinimlerini kendi yöntemleriyle çözmeye çalışmış ve başta kaçak yapılar olmak üzere gecekondular inşa etmeye başlamışlardır. İlk göçler vasıfsız ve genelde mali açıdan yetersiz kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir (Adaman ve Keyder, 2006: 20). Toplumun bu kesimi, kentsel kamu hizmetlerinden yararlanmaktan yoksun, akraba ve hemşerilik dayanışması çerçevesinde hayatlarını sürdürebilecekleri gecekondularda barınma gereksinimlerini karşılamışlardır (Kaypak, 2013: 5). 1960 yılı sonrası ele alındığında ticari kaygıların ön plana çıktığı gecekondulaşmada, inşa edilen yapılar sahipleri tarafından kiraya verilmiş ve bu durum gecekondulaş-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mayı yaygın hale getirmiştir (Özakbaş, 2015: 421). 1970’li yıllarda ise gecekondulaşma rekor düzeye ulaşmıştır (Adaman ve Keyder, 2006: 19). Serbest piyasa ekonomisinin ülkeyi etkisi altına aldığı 1980’li yıllarda, gecekonduları üreten ve satan firmaların konut sektörüne ivme kazandırdığı, kentin artan nüfusunu karşılamayacak hale geldiği ve yeterli arsa bulunmadığından dolayı arsa fiyatlarında artışlar görülmüştür (Özakbaş, 2015: 421). Bu dönemlerde seçim zamanlarında partilerin popülist politikalar izlemesi ve gecekonduların bölgeyi oy potansiyeli olarak görmeleri sonucunda belirli vaatlerin verilmeye başlandığı görülmüştür (Kaypak, 2013: 5). Sonuç olarak gecekonduların yapılaşmasının birçok göçmenin şehir yaşamına entegre olmasını sağladığını; devletçilik denilen uygulamanın yeniden dağıtım ilkesi değil, karşılıklı ilişki bazında işlevsellik kazanan ve devlet-vatandaş ilişkisi mantığından farklı bir mantık doğrultusunda olduğunu söylemek mümkündür (Buğra, 2001: 58). 1980’li yıllarda imar affı yasalarının çıkarılmasıyla gecekondular ile birlikte diğer yapılan kaçak yapılarda da affedilme politikası benimsenmiş ve afların sağladığı olanaklarla bu yapılar kentsel ranttan pay alan bir araç haline gelmiştir (Tuncay, 2012: 9). Zaman içerisinde kentteki yoğunluğun artması, kentlerde konut üretimlerini imkansız hale getirmeye başlamıştır. Bu durum, toplu konutlar ve kooperatif üretimlerini gündeme getirmiştir. 1984-1989 yılları arasında

her 10 konuttan 3’ü kooperatifler vasıtasıyla üretilmiştir (Karamehmetalioğlu, 2000: 97; Tuncay, 2012: 10). Fakat bu dönemlerde konut üretimleri, devletten beklenen kredi desteğini alamadığından, farklı gelir gruplarına sahip kişiler için bir umut olmaktan çıkmıştır (Şengün, 2017: 11). Ülkemizde meydana gelen depremler sonrasında toplum tarafından müteahhit ve yapsatçılığa karşı büyük bir tepki oluşturulmuş ve kişilerin konutlara olan bakış açılarında değişiklikler meydana gelerek tercihen az katlı veya müstakil evlere olan talepler artmıştır (Yalçın ve diğ., 2009: 78). Üst ve orta üstü gelir gruplarına hitap eden konutların haricinde orta gelir grubuna ait bireylerin barınabilecekleri konutlara ise hala bir gereksinim bulunmuştur (Aktürk ve Tekman, 2016: 425).

Günümüzde nüfus yoğunluğunun artması sonucunda orta sınıf tarafından satın alınabilecek konut stokunda ciddi bir açık görülmektedir. Bu gelir grubuna ait konutların inşa edilebilmesi için yeterli miktarda yeni arsaların üretilmemesi, ilgili birimlerde yıllarca onaylanma işlemlerinin sürmesi ve arsa sahiplerinin talepleri konut üretimine engel oluşturabilmektedir. Bu gereksinimin karşılanması için kurumsal konut finansman sistemlerinin geliştirilmesi çabalanmıştır. Bu nedenle, finans kurumları ve bankalar gibi kurum/kuruluşlarla sigorta ve emekli sandıkları birlik olarak konut alımı yapacaklara

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dönemsel kredi kullanım imkanları sunmuştur (Aktürk ve Tekman, 2016: 425). Konut sorununun modern finansal yöntemlerle çözümlerle, gerek konut sahipliğinin artışında gerek planlı kentleşme ile ülke ekonomisinin kalkınmasında olumlu etkiler sergileyebileceği öngörülmüştür⁴.

TÜRKİYE'DE TÜKETİCİLERİN KONUT TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Konut talebi üzerinde etkili olan faktörler bireysel konut talebi ve toplumsal yapı olarak ele alınabilmektedir. Bireysel yönden konut talebi üzerinde etkili olan faktörleri; konutu satın alabilme gücü, konut fiyatları, barınma, getiri veya zevk amaçlı ve kişisel tercihler olarak sıralamak mümkündür. Toplumsal yapıda etki eden faktörler ise; nüfus artış hızı, cinsiyet, yaş dağılımı, medeni hal, eğitim düzeyi, göç ve kentleşme, gelir dağılımı, aile yapısında meydana gelen değişiklikler, yenileme ve ıslah gereksinimleridir (Kangallı Uyar ve Kılıç, 2017: 293). Yenileme ile ilgili konut gereksinimleri konut yaşının ilerlemesi, eskimesi ve/veya barınılamayacak hale gelme durumudur. Ülkemizde tüketicilerin konut tercihleri üzerinde konutun şehir içerisindeki konumu, iş yerine yakınlığı, ulaşım olanakla-

rı, çevre kalitesi ve sosyal çevre gibi faktörler de etkilidir (Gür ve Şenkal Sezer, 2018: 2). Bugüne kadar Türkiye'de konut tercihlerine etki eden faktörlerle ilgili az sayıda akademik çalışma gerçekleştirilmesine (Karaduman ve Komuşuoğlu Yılmaz, 2016: 68) rağmen konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalar kapsamında Tablo.2 oluşturulmuştur.

4 <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c147/tbmm22147065ss115df>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Türkiye’de Konut Tercihlerine Yönelik Yapılan Akademik Çalışmalar

Araştırmacı/Araştırmacılar	Çalışmanın Adı	Yayınlanan Dergi Adı	Yöntem	Tüketici Konut Tercihinde Etkili Olan Faktörler
Zorlu ve Sağsöz (2010)	Müstakil Konut Sitele- rinde Kulla- nıcı Tercihine Bağlı Fiziksel Müdahaleler: Trabzon Örneği	Metu JFA, 27(2): 189-206	Tanımlayıcı Analizler	* Konutun Metrekare Açısından Büyüklüğü * Konuta Ait Açık Alan Kullanımı * Konutun İşlevsel Kullanımı
Karakurt Tosun ve Fırat (2012)	Kentsel Mekandaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği	Business and Economic Research Journal, 3(1):173-195	Tanımlayıcı Analizler	* Geniş ve Ferah Konutlar * Konut Fiyatı * Konuttaki Güvenlik Önlemleri * Konutun Depreme Dayanıklılığı * Konutun Metrekare Açısından Büyüklüğü * Konutun Şehir Merkezinde Yer Alması
Yavuz ve Çemrek (2012)	Konjoint Analizi ile Sağlık Çalışanlarının Konut Tercihlerinin Belirlenmesi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2): 379-396	Konjoint Analizi	* Konutun Bulunduğu Kat * Konutun Isıtma Şekli * Konuta Ait Otoparkın Bulunması * Konutun Sitede Yer Alması * Konuta Ait Çocuk Oyun Alanının Bulunması
Doğan Südaş ve Yaşa Özeltürkay (2016)	Tüketicilerin Konut Satın Alım Sürecine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi: Adana İlinde Pilot Bir Uygulama	Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(3): 31-40	Likert Tutum Ölçeği Analizi	* Ortak Yaşam Alanı * Konuta Ait İç Mekan Özellikler * Fiyat/Ödeme Koşulları * Aile Bireylerine Yakınlık * Çocuk Sahibi Olma ve Olmama Durumu * Dış Güvenlik * Estetik

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Karaduman ve Kom- şuoğlu Yılmaz (2016)	Rezidans Dairesi Satı- şında Müşteri Tercihlerini Etkileyen Fak- törler ve Pazar Payı Analizin- de Konjoint Yönteminin Kullanımı	Giresun Üniver- sitesi İİBF Dergi- si, 1(2): 65-82	Konjoint Analizi	* Cinsiyet
Memiş (2018)	Tüketicile- rin Konut Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi- ne Yönelik Bir Araştırma	International of Academic Value Studies (Javstu- dies) 4(20): 652- 665	Likert Tu- tum Ölçeği Analizi	* Konutun Güneşe Olan Konumu * Sosyal Olanaklar * Yaş * Medeni Durum * Tüketici Geliri * Cinsiyet
Gür ve Şenkal Sezer (2018),	Popularity in House Pre- ference – A Research on User Satisfac- tion: Bursa Balat Sample, 14:1-27	TMD.2018.2.3	Likert Tu- tum Ölçeği Analizi	* Konutun Depreme Karşı Dayanıklılığı * Konutun Site İçerisinde Yer Alması * Sosyal Statü Açısından Benzer Ailelerle Birarada Yaşama İsteği * Konutun Elit Bir Semtte Yer Alması
Karadağ ve diğ. (2019)	Açık ve Yeşil Alanların Konut Seçimi- ne Etkisinin Belirlenmesi Temelinde Bir Ölçek Geliştir- me Çalışması	Düzce Üniver- sitesi Bilim ve Tek- noloji Dergisi, 7 (2019): 223-238	Geçerlilik, Güvenir- lilik Ana- lizleri ve Açımlayıcı Faktör Ana- lizi	* Rekreatyonel Ulaşılabi- lirlik ve Yeşil alanlar * Konut Alanının Çevre Kalitesi * Konutun Ekonomik Değeri * Konutun Yapısal Özel- likleri

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

LİTERATÜR TARAMASI

Nüfus artışının diğer sektörlerde olduğu gibi konut talep ve tercihleri üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Ancak konut talebinin artışında doğrudan nüfus artışı değil, aynı evde barınan hane halkı kavramı göz önünde bulundurulmalıdır. Martin (1966) tarafından yapılan çalışmada konut talebi üzerinde hane halkı büyüklüğü, medeni durum, hane halkı geliri, hane halkında yaşayan birey sayısı gibi değişkenlerin etkili olduğu sonucu bulunmuştur (Martin, 1966: 503). Ström (2010) tarafından bir ailede birinci çocuğun doğumuyla birlikte konut sahipliği ve konuttaki oda sayısı ile konutun mekansal büyüklüğü arasında en güçlü ilişki bulunmuştur (Ström, 2010: 2). Ayrıca geniş aile, çekirdek aile, çocuklu ve/veya çocuksuz aile, genç-yaşlı aile gibi aile yapılarının konut tercihleri birbirinden farklılıklar gösterebilir. Örneğin çocuklu ailelerin konut tercihlerinde güvenli, geniş, bahçeli evler ön plana çıkarken; çocuk sahibi olmayan ve/veya genç aileler ise yaya ve/veya toplu taşıma araçları ile ulaşılabilirliği sağlayan, sosyo-kültürel aktivitelere yakın olan konutları tercih etmektedirler (Litman, 2010: 17). Benzer bir şekilde Carrol ve diğ. (2010) tarafından çocuklu ailelerin genellikle şehir içi apartman daireleri yerine bahçeli ve açık alanlı evleri tercih ettikleri vurgulanmıştır (Carrol ve diğ., 2010: 355).

Tremblay ve Dilman (1983) tarafından yapılan çalışmada, işçi sınıfının haftalık çalışma sürelerinin oldukça uzun ve yoğun olması sebebiyle bu kişilerin çalışma yerlerine daha yakın konutlarda barınmayı tercih ettikleri sonucu elde edilmiştir (Tremblay ve Dilman, 1983: 59). Wachs ve diğ. (1993) tarafından bireylerin konut tercihlerinde mahalle ve okulların kalitesi gibi faktörlerin de önemli olduğu vurgulanmıştır (Wachs ve diğ., 1993: 1711). Kauko (2007) tarafından konut tercihlerinde etkili olan faktörlerle ilgili olarak konutun sağlık ve eğitim yapıları gibi çeşitli özel hizmet ve kamu binalarına yakınlığı gösterilmiştir. Öte yandan yazar konut tercihinde komşuluk ilişkilerinin de önem arz ettiğini ifade etmiştir (Kauko 2007: 217). Memiş (2018) bireylerin konut tercihlerinde sosyal olanakların oldukça önemli bir faktör olduğu sonucunu tespit etmiştir (Memiş, 2018 :660). Opoku ve Abdul-Muhmin (2010: 223) tarafından Suudi Arabistan’da konut tercihlerinde önemli olan faktörleri sırasıyla finansal faktörler, özel yaşam alanı, estetik, yerel çevre, hava kalitesi, kamusal alan, bina tasarımı, aile bireylerine yakınlık, açık alan kullanımı, konutun cadde üstünde yer alması olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada konut tercihinde çocuklu evli çiftlerin yerel çevre faktörüne ve aile bireylerine yakınlığına bekarlardan daha önem verdiği tespit edilmiştir (Opoku ve Abdul-Muhmin, 2010: 224). Benzer bir çalışma Doğan Südaş ve Yaşa Özeltürkay

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

(2016) tarafından gerçekleştirilerek, çocuk sahibi olan bireylerin fiziksel çevre faktörünü fazla dikkate aldıkları sonucu elde edilmiştir (Doğan Südaş ve Yaşa Özeltürkay, 2016: 40). Roidoung (2013) tarafından yapılan bir araştırmada konut satın almada en etkili faktörlerin başında konutun bulunduğu konum, çevre faktörleri ve ulaşım olduğuna dikkat çekilmiştir (Roidoung, 2013: 15). Yavuz ve Çemrek (2013) tarafından yapılan çalışmada, konut tercihlerinde konutun şehir merkezine yakınlığının önemi tespit edilmiştir (Yavuz ve Çemrek, 2013: 379). Gür ve Şenkal Sezer (2018) tüketici tercihlerinde öncelikli olarak konut sitelerinin tercih edildiğini görmüştür (Gür ve Şenkal Sezer, 2018: 1). Ayrıca yazarlar ulaşım ağı kalitesinin bireylerin memnuniyetinde önem arz ettiğini ortaya koymuştur (Gür ve Şenkal Sezer, 2018: 1).

Konut fiyatları, tüketicilerin konut taleplerini etkileyen diğer önemli bir değişkendir (Goodman, 1988: 327). Günümüzde konut tercihleri üzerinde konutun bulunduğu konum, konutun mekansal büyüklüğü, oda sayısı gibi özellikler doğrudan tüketicilerin finansal imkanları ile ilişkilidir (Karaduman ve Komuşoğlu Yılmaz, 2016: 67). Follain

ve Jimenez (1985) tarafından ile ilgili yapılan çalışmada konutun yaşı, yapım kalitesi, mekansal büyüklüğü, oda ve banyo miktarı, otopark yeterliliği gibi diğer özelliklerin de konut fiyatlarının farklılıklar meydana getirdiği belirtilmiştir (Follain ve Jimenez, 1985: 96).

Literatür taraması sonucunda konut tercihlerinde en belirleyici faktörün konum olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda etkili olan faktörlerin konutun merkezde oluşu, iş yerlerine yakınlık, kamu hizmetlerinin verildiği yapılara yakınlık, sosyal olanaklara yakınlık, ulaşım ağlarına erişilebilirlik olduğu görülmüştür (Wachs ve diğ, 1993: 1711; Kauko 2007: 217; Karakurt Tosun ve Fırat, 2012: 192; Roidoung, 2013: 15; Yavuz ve Çemrek, 2013: 379; Gür ve Şenkal Sezer, 2018:1; Memiş, 2018: 660).

ÇALIŞMA ALANI KONUMU ve ÖZELLİKLERİ

Fatih İstanbul'un en eski tarihine sahip ve en merkezi sayılan bölgelerinden biri konumundadır. İstanbul ilinde en önemli ulaşım akslarından 3'ü Fatih ilçesinden geçmektedir (Şekil 1)⁵.

5 <http://www.fatih.bel.tr/icerik/87/bugunku-fatih/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Fatih İlçesi Ulaşım Aksları⁶

Ayrıca tramvay, metro, otobüs ve deniz yolu toplu taşıma araçları ile ilçe ulaşım açısından büyük avantajlar sağlamaktadır. Bu nedenle İstanbul'da merkezi bir konumda olup, ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik bakımından oldukça önemli bir stratejik konuma sahiptir. İlçe nüfus açısından değerlendirildiğinde İstanbul

ilçelerinin nüfusunda genel olarak belirli yüzdelilerle artış yaşanırken, Fatih ilçesinde 2017 yılı hariç bu durumun tam tersi görülmektedir (Tablo. 3)^{6,7}.

⁶ https://www.nufusu.com/ilce/fatih_istanbul-nufusu

⁷ https://www.yerelnet.org.tr/ilceler/ilce_nufus

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 3. Fatih İlçesi 1965-2017 Yıllarına Göre Nüfus Dağılımı

Yıl	Fatih İlçesi Nüfusu	Yıl	Fatih İlçesi Nüfusu
1965	344.602	2011	429.351
1975	504.127	2012	428.857
1985	497.459	2013	425.875
2000	403.508	2014	419.266
2008	443.955	2015	419.345
2009	443.796	2016	417.285
2010	431.147	2017	433.873

İlçe, 1928 yılından 2008 yılına kadar Eminönü İlçesi ile beraber Tarihi Yarımada üzerindeki iki ilçesinden birisiydi. 29 Mart 2009 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı kanun ile Eminönü İlçesi'nin Fatih İlçesi'ne bağlanmasıyla Tarihi Yarımada'da Fatih ilçesi tek ilçe haline gelmiştir. İlçe konut alanları haricinde kültürel mekanlar, işyerleri, dini kurumlar, kamu yapıları, konaklama birimleri ve eğitim yapıları bakımından oldukça önemli bir

yapıya sahiptir. Fakat konut alanları bu yapılar karşısında gündün güne önemini kaybeden bir nitelik göstermektedir. İlçenin tarihi özelliği ile ön plana çıkması ve SİT alanı olmasından dolayı bölgede yeni yapılaşma azdır⁸. Bölgede toplam 9.207 adet kültür varlığı bulunmaktadır Bunların 3.648'ini anıtsal, 5.559'unu ise sivil mimarlık örneği oluşturmaktadır (Şekil 2). Bu yapıların % 47'sini konut, %33'ü ticaret, %19'u ise donatı özelliğine sahiptir (Yedekçi, 2015: 54).

8 <http://www.fatih.bel.tr/assets/photo2014/document/20152019stratejikplan.pdf>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

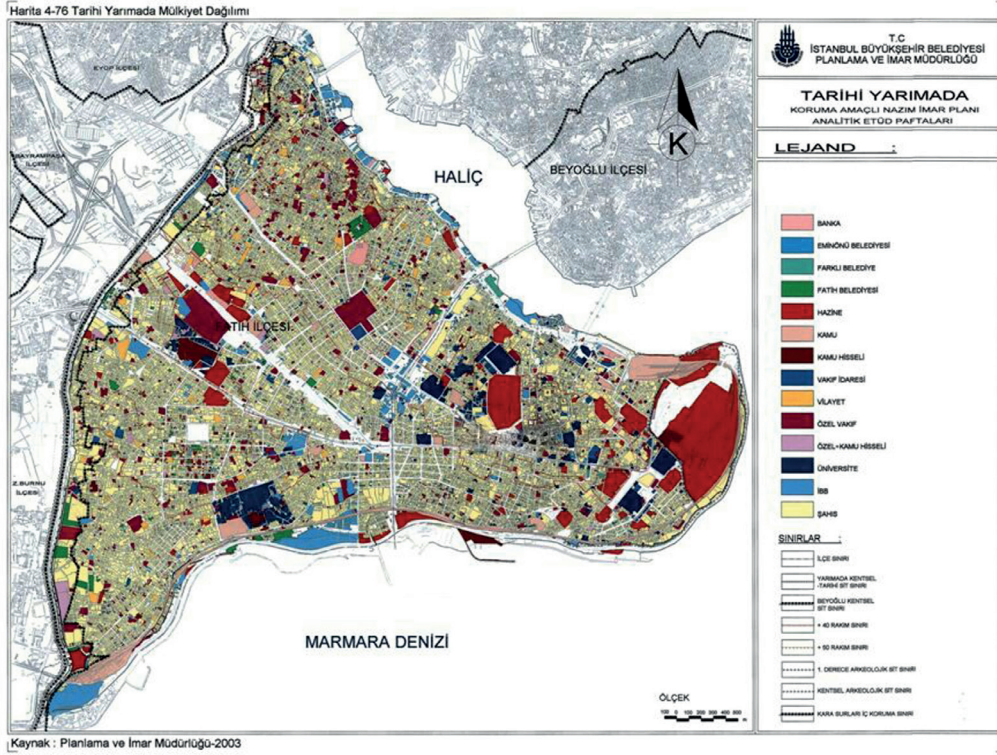
ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Fatih İlçesi Arazi Kullanımı (Yedekçi, 2015: 55)

İstanbul'un tarihi yerleşim bölgelerinden biri olan Fatih ilçesi eski bir dokuya sahiptir. Şekil 3'te binaların yaş dağılımlarına bakıldığında

bölgede çoğunlukla olarak 40-49 yaş aralığında bina yoğunluğu mevcuttur⁹.

⁹ <https://www.igd.com.tr/yayinlar/araştırmalar/2017-gayrimenkul-piyasasi-raporu-2/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

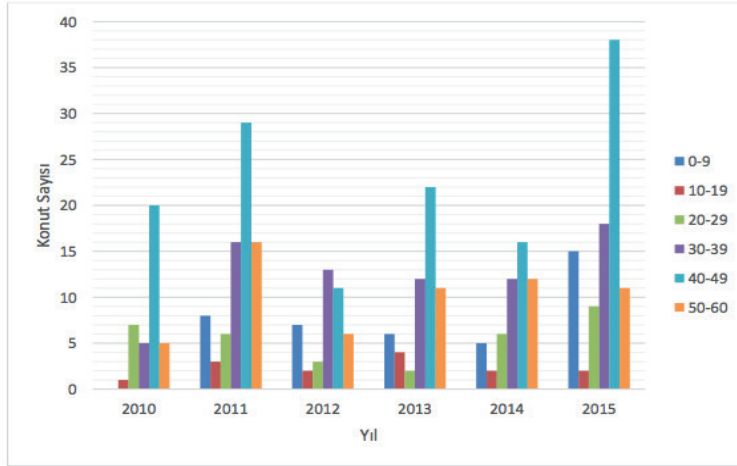
ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

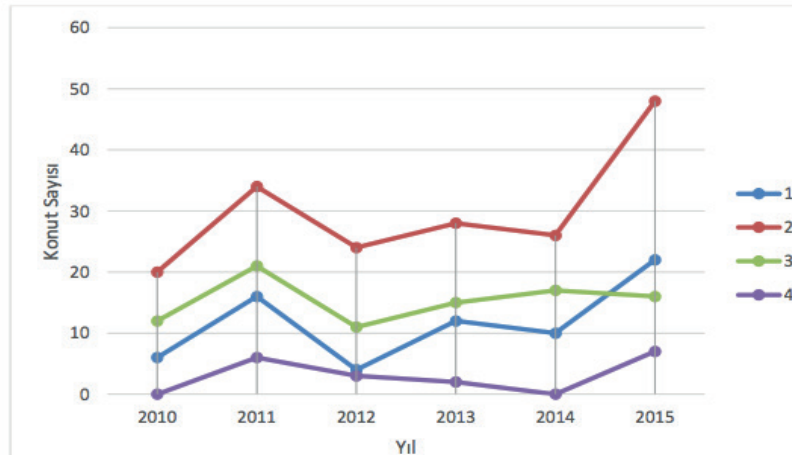
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Fatih İlçesindeki Konutların Yaş Dağılım Grafiği¹¹

Fatih ilçesinde bulunan konut tipleri ele alındığında ağırlıklı olarak 2+1 konut tipi öne çıkmaktadır. İlçede bulunan 1+1 tipindeki konut sayısının 2014 ve 2015 yılları arasında arttığı,

3+1 tipindeki konutların ise ortalama bir oranda olduğu, 4+1 tipindeki konutların ise az sayıda bulunduğu görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Fatih İlçesindeki Konutların Yaş Dağılım Grafiği¹⁰

¹⁰ <https://www.igd.com.tr/yayinlar/araştırmalar/2017-gayrimenkul-piyasasi-raporu-2/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BULGULAR

Araştırmada kullanılan veri ve bilgilere ulaşmada yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma anketi 10.09.2017 ve 10.03.2018 tarihleri arasında basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak Fatih İlçesi'nde ikamet eden ve konut satın almayı planlayan 414 bireye uygulanmıştır. Ankete katılan bireylerin demografik özellikleri ile ilgili değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımları Tablo. 4'de gösterilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde (Tablo 4) ankete katılanların çoğunluğunu (%57,48) kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş kategorilerine bakıldığında katılımcı sayısının neredeyse yarısı kadar sayılabilecek bir oranda (% 49,03) 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu grubu %28,50 oranı ile 31-40

yaş arası izlemektedir. Bu yaş dağılımlarına bakıldığında katılımcıların çalışma ve üretim hayatlarının verimli dönemlerinde olduklarından dolayı anket sonuçları için önem kazanmaktadır. Literatürde yapılan konut tercihlerinde ekonomik şartlar, aile yapısı ve yaşam döngüsünün etkili olduğu belirtilmektedir (Beamish ve diğ., 2001: 4). Bunun yanında katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%49,76) çocuğu yokken, %11,59'unun 1, %32,60'ının 2, %5,33'nün 3, %0,72'sinin ise 3'ten fazla çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğun çocuğunun olmaması da tercih edeceği konutun özelliklerini belirlemede önemlidir (Doğan Südaş ve Yaşa Özeltürkay, 2016: 40; Carrol ve diğ., 2010: 355; Ström, 2010: 2; Litman, 2010: 17; Tremblay ve Dilman, 1983: 59).

Tablo 4. Demografik Özellikler

Değişkenler	Kategoriler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	238	%57,48
	Erkek	176	%42,52
TOPLAM		414	%100
Yaş	20-30	27	%6,53
	31-40	118	%28,50
	41-50	203	%49,03
	51-60	54	%13,04
	60 +	12	%2,90
TOPLAM		414	%100

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Konut Aitliği	Kira	124	%29,95
	Kendi	290	%70,05
TOPLAM		414	%100
Medeni Durum	Evli	193	%46,62
	Bekar	134	%32,36
	Boşanmış	87	%21,02
TOPLAM		414	%100
Çalışma Durumu	Emekli	56	%13,52
	Özel Sektör	169	%40,82
	Kamu	127	%30,68
	Ev Hanımı	48	%11,59
	Öğrenci	14	%3,39
TOPLAM		414	%100
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	62	%14,98
	Lise	230	%55,55
	Ön Lisans	7	%1,69
	Lisans	82	%19,80
	Yüksek Lisans	30	%7,26
	Doktora	3	%0,72
TOPLAM		414	%100
Çocuk Sayısı	0	206	% 49,76
	1	48	%11,59
	2	135	%32,60
	3	22	%5,33
	3+	3	%0,72

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TOPLAM		414	%100
	1600-2500	46	%11,17
	2501-3500	98	%23,69
	3501-4500	102	%24,65
Aylık Gelir	4501-5500	77	%18,6
	5501-6500	79	%19
	6500+	12	%2,89
TOPLAM		414	%100

KONJOİNT ANALİZİ

Çalışmanın yöntem kısmında konjoint analizi ile ilgili bilgiler verildiğinden dolayı bu bö-

lümde çalışma kapsamında yapılan analiz ve sonuçlar ele alınacaktır. Araştırmada konut tercihinde etkili olabileceği düşünülen faktör ve değişkenler Tablo. 5’de gösterilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 5. Tüketicilerin Konut Tercihinde Göz Önünde Bulundurabileceği Faktör ve Düzeyleri

Faktörler	Düzeyler
Ödeme Şekli	Peşin Konut Kredili
Satın Alma Amacı	Yatırım Ev Sahibi Olarak Oturmak Daha Büyük Konuta Geçmek
Konut Fiyatı	250bin-400bin TL 401bin-750bin TL 751bin-950bin TL 951bin + TL
Konut Tipi	Apartman Dairesinde bulunan Otoparkı olan bahçeli Sitede Bulunan
Oda sayısı	1+1 2 +1 3+1 3+1 ve üstü
Bulunduğu Konum	İş yerine Ulaşım Ağları Bakımından Yakınlık Aile Bireylerine Yakınlık Sağlık Yapılarına Yakınlık Kent Merkezinden Uzak Sakin Bir Bölge Eğitim Yapılarına Yakınlık

Tablo 5'deki özelliklerin düzeylerine bakıldığında $2 \times 3 \times 4 \times 2 \times 4 \times 5 = 960$ olası kombinasyonların diğer bir deyişle toplamda 960 adet kartın söz konusu olduğu görülmektedir. Yalnızca temel özellikler dikkate alınarak bir deney düzeni olan ortogonal deney düzeni (Yavuz ve Çemrek, 2013: 388; Leung ve diğ., 2001: 896) ile 960 kartı temsil eden 16 kart

oluşturulmuş ve oluşturulan 16 kartla analiz yapılmıştır. Elde edilen kartlar katılımcılara sunulmuş ve bu kartlara kendilerine en az uygundan (0'dan), en uygun olana (10'a kadar) puan vermeleri istenilerek uygulama yapılmıştır. Bu kartlardan bazıları Tablo 6'da gösterilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 6. Uygulanan Kartlardan Bazıları

Kart No: 01

Ödeme Şekli: Konut Kredili

Satın Alma Amacı: Ev Sahibi Olarak Oturmak

Konut Fiyatı: 250bin-400bin TL

Konut Tipi: Site

Oda Sayısı: 1+1

Bulunduğu Konum: İş Yerine Ulaşım Ağları

Bakımından Yakınlık

Puan: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kart No: 02

Ödeme Şekli: Peşin

Satın Alma Amacı: Yatırım

Konut Fiyatı: 250bin-400bin TL

Konut Tipi: Site

Oda Sayısı: 2+1

Bulunduğu Konum: Kent Merkezinden Uzaklık,

Sakinlik

Puan: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kart No: 03

Ödeme Şekli: Konut Kredili

Satın Alma Amacı: Ev Sahibi Olarak Oturmak

Konut Fiyatı: 950bin + TL

Konut Tipi: Apartman Dairesi

Oda Sayısı: 3+1

Bulunduğu Konum: Eğitim Yapılarına Yakınlık

Puan: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kart No: 04

Ödeme Şekli: Konut Kredili

Satın Alma Amacı: Daha Büyük Konuta Geçmek

Konut Fiyatı: 950bin + TL

Konut Tipi: Site

Oda Sayısı: 2+1

Bulunduğu Konum: Eğitim Yapılarına Yakınlık

Puan: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

KONJOİNT ANALİZİ SONUÇLARI

Katılımcılara verilmek üzere, SPSS paket programı yardımıyla 960 kartı temsil eden

ortogonal deney düzeyi ile 16 seçim kartı oluşturulmuştur. Bu kartlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 7. Seçim Kartları

Seçim Kart No	Ödeme Şekli	Satın Alma Amacı	Konut Fiyatı	Konut Tipi	Oda Sayısı	Bulunduğu Konum
1	Konut Kredili	Ev Sahibi Olarak Oturmak	250bin-400bin TL	Otoparkı Olan Bahçeli Site	1+1	İş Yerine Ulaşım Ağ. Bakımından Yakınlık
2	Peşin	Yatırım	250bin-400bin TL	Otoparkı Olan Bahçeli Site	2+1	Kent Merkezinden Uzaklık, Sakinlik
3	Konut Kredili	Ev Sahibi Olarak Oturmak	951 bin + TL	Apartman Dairesi	3+1	Eğitim Yapılarına Yakınlık
4	Konut Kredili	Daha Büyük Konuta Geçmek	951 bin + TL	Otoparkı Olan Bahçeli Site	2+1	Eğitim Yapılarına yakınlık
5	Peşin	Ev Sahibi Olarak Oturmak	401bin-750 bin	Apartman Dairesi	3+1	Sağlık Yapılarına Yakınlık
6	Peşin	Yatırım	751bin-950bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Kent Merkezinden Uzaklık, Sakinlik
7	Konut Kredili	Daha Büyük Konuta Geçmek	250-400 bin TL	Apartman Dairesi	3+1 ve üstü	Eğitim Yapılarına Yakınlık
8	Peşin	Ev Sahibi Olarak Oturmak	751bin-950bin TL	Otoparkı Olan Bahçeli Site	3+1ve üstü	Eğitim Yapılarına Yakınlık
9	Konut Kredili	Yatırım	751bin-950bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Sağlık Yapılarına Yakınlık
10	Konut Kredili	Daha Büyük Konuta Geçmek	250bin-400bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Aileye Yakınlık
11	Konut Kredili	Yatırım	951 bin + TL	Otoparkı Olan Bahçeli Site	3+1 ve üstü	Eğitim Yapılarına Yakınlık
12	Konut Kredili	Yatırım	2 5 0 b i n - 400bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Sağlık Yapılarına Yakınlık

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

13	Konut Kredili	Daha Büyük Konuta Geçmek	401bin-750 bin TL	Otoparkı Olan Bahçeli Site	3+1	Sağlık Yapılarına Yakınlık
14	Peşin	Yatırım	250bin-400bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Eğitim Yapılarına Yakınlık
15	Konut Kredili	Oturmak	250bin-400bin TL	Otoparkı Olan Bahçeli Site	3+1 ve üstü	Kent Merkezinden Uzaklık, Sakinlik
16	Peşin	Ev Sahibi Olarak Oturmak	401bin-750 bin TL	Apartman Dairesi	3+1	Aileye Yakınlık

Anketin uygulandığı 414 katılımcıdan elde edilen tercih puanlarından hareketle çözümleme sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 8. Araştırmada Kullanılan Özelliklerin Ortalama Önem Tahmini Fayda Değişken ve Yüzdeleri

Özellikler	Düzeyler	Tahmini Fayda	Ortalama Önem	Standart Sapma
Ödeme Şekli	Peşin	-2,3028	%23,47	1,0798
	Konut Kredili	2,853		1,1342
Satın alma amacı	Yatırım	0,457	%2,80	0,005
	Ev Sahibi Olarak Oturmak	0,943		0,078
	Daha Büyük Konuta Geçmek	0,058		0,003
Konut Fiyatı	250-400 bin TL	-3,327	%35,99	1,4186
	401-750 bin TL	3,576		3,9188
	751-950 bin TL	1,234		1,2567
	951 bin + TL	-3,432		1,4743
Konut Tipi	Apartman dairesi	-0,034	%6,1	0,0064
	Otoparkı Olan Bahçeli Site	0,034		0,0064
Oda Sayısı	1+1	1,028	%4,68	0,9216
	2+1	1,6104		0,9207
	3+1	1,348		0,8593
	3+1 ve üstü	1,268		0,9113
Bulunduğu Konum	İş Yer. Ulaş. Ağı. Bak. Ykn.	4,2078	%26,96	1,6830
	Aileye Yakınlık	-1,907		1,4245
	Sağlık Yapılarına Yakınlık	-2,1028		1,4846
	Kent Merkezinden Uzaklık, Sakinlik	2,0153		1,3214
	Eğitim Yapılarına Yakınlık			
		1,875		1,0284

Analizde elde edilen sonuçlar Şekil 5’de verilmiştir. Yapılan analize göre konut tercihlerinde önem verilen en önemli değişkenin %35,99’luk önem oranıyla konut fiyatı olduğu görülmektedir. Tüketicilerin satın almayı düşündükleri konut fiyatına yönelik en çok istenen düzey ise 401-750 bin TL aralığın-

dadır. En önemli ikinci değişken ise %26,96 önem oranıyla konutun bulunduğu konum olmuştur. Bu değişken için en çok istenen düzey ise iş yerine ulaşım ağları bakımından yakınlık (erişim) olmuştur. Üçüncü önemli değişken ise %23,47 oranıyla ödeme şekli konut kredili olduğu tespit edilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

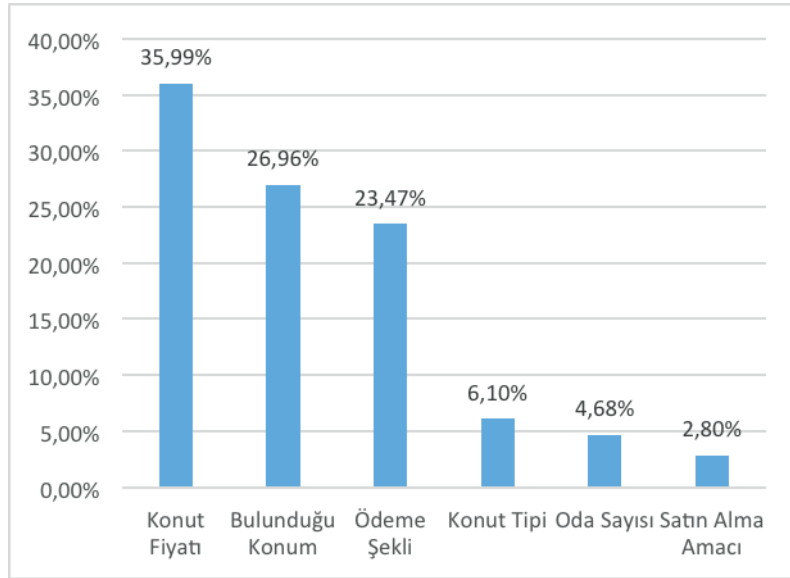
ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 5. Değişkenlerin Ortalama Önem Düzeyleri

Kurulan modelin ankete katılanların konut tercihlerine uygunluk oranı, Pearson's R istatistiğine göre Tablo. 9'da verilmiştir. Bu so-

nuçlara göre kurulan modelin kişilerin tercih sıralaması puanlarına uygun olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 9. Pearson R İstatistiği

	Value	Sig.
Pearson's R	,932	,000
Kendall's Tau	,876	,000

Çalışmada her bir kart için elde edilen fayda skor değerleri Tablo 10'da gösterilmiştir. Gösterilen fayda skor değerleri arttıkça ankete katılan kişilerin tercih puanlarında artış olduğu anlaşılmaktadır. Bu tablodaki skorlara

göre orta gelirli tüketiciler tarafından en çok tercih edilen kartın ise 1. sırada yer alan konut tipi, en az tercih edilen kartın ise 15. sırada yer alan konut tipi olduğu tespit edilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 10. Kartlarda Elde Edilen Konut Tiplerine Yönelik Fayda Skor Değerleri

Seçim Kart No	Ödeme Şekli	Satın Alma Amacı	Konut Fiyatı	Konut Tipi	Oda Sayısı	Bulunduğu Konum	Fayda Skoru
1	Konut Kredili	Ev Sahibi Olarak Oturmak	250bin-400bin TL	Site	1+1	İş yerine yakınlık	9.30
2	Peşin	Yatırım	250bin-400bin TL	Site	2+1	Kent merkezinden uzaklık, sakinlik	2.05
3	Konut Kredili	Ev Sahibi Olarak Oturmak	951 bin + TL	Apartman Dairesi	3+1	Eğitim yapılarına yakınlık	7.12
4	Konut Kredili	Daha Büyük Konuta Geçmek	951 bin + TL	Site	2+1	Eğitim yapılarına yakınlık	6.56
5	Peşin	Ev Sahibi Olarak Oturmak	401bin-750 bin TL	Apartman Dairesi	3+1	Sağlık Yapılarına Yakınlık	4.99
6	Peşin	Yatırım	751bin-950bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Kent Merkezinden Uzaklık, Sakinlik	6.54
7	Konut Kredili	Daha Büyük Konuta Geçmek	250-400 bin TL	Apartman Dairesi	3+1 ve üstü	Eğitim yapılarına yakınlık	6.26
8	Peşin	Ev Sahibi Olarak Oturmak	751bin-950bin TL	Site	3+1 ve üstü	Eğitim yapılarına yakınlık	6.61
9	Konut Kredili	Yatırım	751bin-950bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Sağlık Yapılarına Yakınlık	7.58
10	Konut Kredili	Daha Büyük Konuta Geçmek	250bin-400bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Aileye Yakınlık	2.82

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

11	Konut Kredili	Yatırım	951 bin + TL	Site	3+1 ve üstü	Eğitim yapılarına yakınlık	6.62
12	Peşin	Ev Sahibi Olarak Oturmak	401bin-750 bin TL	Apartman Dairesi	3+1	Aileye Yakınlık	5.19
13	Konut Kredili	Yatırım	250bin-400bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Sağlık Yapılarına Yakınlık	3.05
14	Konut Kredili	Yatırım	751bin-950bin TL	Site	3+1 ve üstü	Sağlık Yapılarına Yakınlık	7.39
15	Peşin	Yatırım	250bin-400bin TL	Apartman Dairesi	2+1	Eğitim yapılarına yakınlık	1.84
16	Konut Kredili	Ev Sahibi Olarak Oturmak	250bin-400bin TL	Site	3+1 ve üstü	Kent Merkezinden Uzaklık, Sakınlık	7.35

TARTIŞMA

Elde edilen veriler doğrultusunda tüketicilerin konut tercihlerinde, konut tipinin oda sayısına göre değişkenlik gösteren 250-750 bin TL fiyat aralığında, iş yerlerine ulaşım ağları bakımından yakın ve konut kredili satış olanağı bulunan konutların etkili olduğu görülmüştür. Araştırmada en uygun kart tipine (1. Kart) ait olan konutun oda sayısının 1+1 olarak çıkması beklenen bir sonuç olmamıştır. Literatürde yapılan benzer çalışmalarda (Karakurt Tosun ve Fırat, 2012: 185; Yavuz ve Çemrek, 2013: 391) elde edilen bu sonucun tam tersi bireylerin 2+1, 3+1 ve 4+1 tarzındaki geniş konutlarda yaşamayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu durumun belki de en

önemli sebeplerinden biri olarak Türkiye’de bulunan konut fiyatlarının illere göre değişkenlik göstermesi ve kişilerin gelir dağılımlarındaki farklılıklardan kaynaklandığı söylenebilir.

Konutların mekansal oluşumlarındaki en önemli etken kullanıcı gereksinimleri, yaşam biçimi ve bireylerin konutlardan beklentileridir (Zorlu ve Sağsöz, 2010: 190). Kendi içlerinde birbiriyle etkileşim halinde olan ve dolayısıyla zamanla değişim gösteren toplumsal, kültürel, teknolojik etkenler, kişilerin yaşam tarzlarını ve konut tercihlerini etkilemektedir. Bu durumun sonucu olarak konut, kullanım şekli ile içinde barındırdığı tüketicilerin yaşam tarzı ve tercihlerini yansıtmak-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tadır. Bunun en iyi örneği kişilerin yaşam tarzlarına etki eden yaşam döngüsüne bağlı olarak tercih ettikleri konutlardır. Bireyin yaşam döngüsünün oluşumunda evliliklerin yaşanması, çocuk sahibi olunması, boşanmalar, gelir seviyesinin artışı-azalışı gibi sıralanabilecek çeşitli faktörler hane halkı büyüklüğünü ve dolayısıyla bireyin yaşamını sürdürmek istediği konut tercihini etkilemektedir. Ankete katılan tüketicilerin yaş dağılımları ve büyük kısmının da kendi evinin olması göz önüne alındığında bu tarz konut tipinin tercih sebebi olarak, tek veya iki kişilik hane halkının yaşamını 1+1 tipindeki konutlarda sürdürmek istedikleri kanısına varılabilir.

Günümüzde pek çok metropolde en önemli problem hiç kuşkusuz ulaşım sorunudur. İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerde her gün adeta kurulu bir saat gibi işe, okula veya birden başka yere gidebilmek için maruz kalınan trafik sorunu ne yazık ki ciddi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Fatih ilçesinin de ulaşım aksları bakımından merkezi konumda bulunması ve trafik sorununun bu bölgede günün her saatinde yaşandığı tahmin edilmektedir. Fatih ilçesinde ikamet eden tüketicilerin konut tercihinde konut konumu ile erişilebilirlik arasında doğrudan bağlantı bulunmasının nedeni olarak, ulaşım problemlerinden kaynaklı sorunları giderebilme amaçlı olduğu söylenebilir. Benzer çalışmalarda da (Tremblay ve Dilman, 1983: 59;

Wachs ve diğ., 1993: 1711; Roidoung, 2013: 15) ulaşım faktörünün konut tercihlerinde etkili olduğu vurgulanmıştır. Trafik sorunun çözümüne yönelik bir trafik uzmanı tarafından kentlerdeki sokaklar için uygun tasarımların yapılabileceği, trafik akışı ve trafik ışığı periyodik sürelerinin daha iyi düzenlenebileceği gerekli çalışmaların yapılması ile mümkün olabilir (Harvey, 2016: 14).

İlçenin ulaşım aksları bakımından avantajlı bir yanının olmasına rağmen bir bakıma da dezavantajının olduğu söylenebilir. Çünkü erişilebilirliğin kolay olması her kesimden insan profilini bölgeye çekerek yaralama, gasp, hırsızlık gibi çeşitli suçların işlenmesini mümkün kılmaktadır. Özden ve diğ. (2007)¹¹ tarafından bölgedeki suç oranlarının araştırıldığı çalışmada, orta gelir grubunun yaşadığı mahallelerde yaygın olarak evde hırsızlık vakalarının olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, katılımcıların site alanlarını seçmelerinin belki de en önemli sebeplerinden birinin güvenlik kaygısı olduğu sonucu çıkarılabilir. Benzer çalışmalarda da (Karakurt Tosun ve Fırat, 2012: 186; Gür Şenkal ve Sezer, 2018: 1) konut tercihlerinde sitede oturmak istemenin önemli bir belirleyicisi olarak güvenlik olduğu vurgulanmıştır.

¹¹ https://www.academia.edu/8950217/Kentsel_Suç_Mekan_ve_Dönüşüm_Üsküdar_ve_Fatih_İlçeleri_Üzerinden_Sorgulama

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bu çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan alt problemler, istatistiksel değerlendirmeye alınmış ve elde edilen bulgular sırasıyla yorumlanıp tartışılmıştır:

H₁: Konut fiyatı tüketicilerin konut satın alma tercihi üzerinde etkilidir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre, konut tercihlerinde önem verilen en önemli değişkenin konut fiyatı (%35,99) olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki bazı çalışmalarda konut tercihlerinin tüketicilerin finansal olanakları ile ilişkili olduğu (Blumenfeld, 1944: 264; Godman, 1988: 327; DiPasquale ve Wheaton, 1994: 2; Opoku ve Abdul-Muhmin, 2010: 223; Karakurt Tosun ve Fırat, 2012: 185; Karaduman ve Komuşuoğlu Yılmaz, 2016: 67; Aktürk ve Tekman, 2016: 423). Bu kapsamda çalışmanın literatürde yapılan diğer çalışmalarla paralellik gösterdiği sonucuna varılmaktadır.

H₂: Ödeme şekli tüketicilerin satın alma tercihi üzerinde etkilidir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların konut tercihlerinde önem verdikleri üçüncü değişken ödeme şeklidir. Literatürde de benzer sonuçların (Karagöz ve diğ., 2015: 253; Aktürk ve Tekman, 2016: 432) elde edildiği görülmüştür. Çalışma kapsamında katılımcıların konut tercihlerinde önem verdikleri değişkenin ödeme şekli için konut kredili olduğu tespit edilmiştir. Sonucun bu şekilde

çıkması beklenen bir durumdur. Karagöz ve diğ. (2015: 253) tarafından yapılan çalışmada da tüketicilerin konut satın alımlarında konut kredili olarak satışları tercih ettikleri görülmüştür. Günümüzde konut kredili satışlarda tüketicilerin karşı karşıya kaldıkları sorunlardan birinin asimetrik bilgi olduğu söylenebilir. Bu nedenle, banka veya inşaat firmaları konut satışlarına yönelik müşterilerini kısa veya uzun vadeli satışlar hakkında bilgilendirilmeleri için tüketiciler ile bir arada olabilecekleri ortamları yaratmaları veya kredi piyasalarında asimetrik bilgi sorunlarının çözümü için özel büroların kurulmasının da doğru bir yaklaşım olacağı söylenebilir.

H₃: Konutun bulunduğu konum - İş yerlerine ulaşım ağı bakımından kolaylığı (ulaşılabilirlik) konut tercihi üzerinde etkilidir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların konut tercihlerinde önem verdikleri en önemli ikinci değişkenin konutun bulunduğu konum için (%26,96) iş yerine ulaşım ağı bakımından kolaylığı olmuştur. Bu bağlamda, tüketiciler kent merkezine, eğitim yapılarına, sağlık yapılarına ve aileye yakınlık yerine kendi iş yerlerine yakın olmayı önemli bulabilir. İlçe ulaşım ağı bakımından stratejik konuma sahip olmasına rağmen, katılımcıların satın almayı düşündükleri konutun erişilebilirlik kolaylığının olması şaşırtıcı bir durum olmuştur. Bu sonucun elde edilmesinde katılımcıların oturdukları mevcut binaların

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yaşının ilerlemesi, eskimesi, hane halklarının büyüklüklerindeki değişimlerin etkili olabileceği kanısına varmak mümkündür. Öte yandan, orta gelir sınıfı grubundaki kişilerin iş performanslarının uzun ve yoğun olması nedeniyle kişilerin çalışma yerlerine ulaşım ağı bakımından kolaylığı tercih etmiş olabilir. Aynı sonuç Tremblay ve Dilman (1983: 59) tarafından da elde edilmiştir. Fatih ilçesindeki tüketicilerin konut tercihlerinde aile bireylerine yakınlığın tercih edilmemesinin nedeni olarak günümüz yaşam koşullarında aileler arasındaki sosyal bağların zayıfladığı sonucu çıkarılabilir. Bu sonuç Karakut Tosun ve Fırat (2012: 185) tarafından da tespit edilmiştir. Fakat bu sonucun tam tersi Opoku ve Abdul-Muhmin (2010: 219) tarafından Suudi Arabistan'da yapılan bir çalışmada tespit edilmiş ve Suudi kültüründe güçlü sosyal aile bağlarının olduğu vurgulanmıştır. Bu noktada konut tercihlerinde kişilerin kültür ve dünya görüşlerinin de etkili olacağını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Ülkemizde özellikle 1950'li yıllardan itibaren çarpık kentleşme ve gecekondulaşma sorunları ortaya çıkmıştır. Bu dönemlerde uygulanan konut politikalarında gecekondu bakiş daha esnek hale gelmiş ve gecekondulaşmanın yasal hale getirilme ilkesi gündeme gelmiştir. Günümüzde ise durum pek farklı değildir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca

uygulamaya konulan imar barışı ile ruhsatsız, imar mevzuatına uymayan yapılara yapı kayıt belgesi verilerek birçok yapı adeta meşrulaştırılmıştır. Bu durum geçmişten günümüze rant olgusu gerçeğinin değişmediğini göstermektedir. Ayrıca 1950'li yıllardan sonra kentleşme olgusunun açıklanmasında ana kavram olarak kullanılan akraba ve hemşerilik olgusunun günümüzde artık önemini olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Tüketicilerin zaman içerisinde değişen yaşam koşulları ve tercihlerine bağlı olarak konutlardaki beklentileri de değişmektedir. Büyük şehirlerde kişilerin değişen yaşam standartlarıyla yeni evli genç çiftlerin veya tek çocuklu aile sayısının artması, evlilik yaş oranlarının yükselmesi, boşanma sayılarındaki artış veya aile yapısındaki sosyal ve kültürel görüşler, gelir dağılımındaki oranlar ve doğurganlık oranlarındaki azalma gibi faktörler tüketicilerin konut tercihlerinde farklılıklar yaratmıştır.

İstanbul'un merkez noktası biri olan Fatih yaygın ticaret alanları ile ön plana çıkarak ulaşım ağlarının kesiştiği bir bölge durumundadır. Dolayısıyla yaşanan yoğunluktan dolayı ulaşım sorunu meydana gelmektedir. Trafik sorunun çözümüne yönelik ilgili yerel yönetimler tarafından oluşturulacak bir ekibin sokaklar için uygun tasarımların yapılabilmesi, trafik akışı ve trafik ışığının periyodik sürelerinin daha iyi düzenlenebileceği gerekli çalışmaların yapılmasıyla bu sorunun önüne

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

geçmek mümkün olabilir. İlçe ulaşım ağı bakımından erişilebilir olmasına rağmen tüketiciler yine de konutun bulunduğu konumun iş yerine yakınlığını ön planda tuttuğu sonucu ortaya çıkmıştır.

İstanbul'un adeta kalbi olarak nitelendirilen ilçede, planlı ve programlı yapılan fiziki müdahalelerle büyük sorunların önüne geçilmesi mümkündür. Bu konuda yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. İlgili merciler tarafından bölgenin yapısı ayrıntılı olarak bir değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır. Örneğin konut talep anketleri düzenlenerek nerede, ne zaman, ne kalitede, hangi konut tipine ve hangi miktarda konuta ihtiyaç duyulduğuna yönelik bir çalışma gerçekleştirilebilir. Bölgede gerçekleştirilmesi öngörülen değişiklikler ilçede yaşayan tüketicilerin demografik özellikleri baz alınarak yapılmalıdır. Böylelikle burada yaşayan kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda doğru kararların alınması mümkün olacaktır. Yapılan çalışma inşaat firmaları ile paylaşılarak ideal arz seviyesine ulaşmada fayda sağlayabilir. Böylelikle konut arzında meydana gelen dalgalanmaların önüne geçmek mümkün olabilir. Doğru kararların alınması sonucunda ülke ekonomisinin gelişiminde oldukça önemli bir payı olan inşaat sektörünün kaynaklarını daha verimli kullanılması sağlanacaktır.

ÖNERİ

Çalışma kapsamında yapılan analizler, çalışmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Fatih İlçesi'ndeki orta gelirli tüketicilerin konut tercihlerine etki eden faktörler ve en uygun konut tipi tespit edilmiştir. Fakat çalışma kapsamı dışında tutulan farklı değişkenlerin ne ölçüde etkisinin olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Konut tercihlerine yönelik yapılan araştırmalarda, konutun bulunduğu çevre, ulaşım, mekansal büyüklüğü, yapım kalitesi, iç mekan özellikleri, otopark yeterliliği, manzarasının olup-olması, kişilerin kültür ve dünya görüşleri gibi çeşitli faktörlerin etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca cinsiyet, yaş, medeni durum, genç, yaşlı, çocuklu-çocuksuz aile, meslek gibi demografik özelliklerin de etkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Bu nedenle gelecekte konut tercihiyle yönelik yapılması düşünülen araştırmalarda, tüketici tercihlerine yönelik etki eden diğer değişkenlerin kapsama dahil edilerek yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

ADAMAN, F., KEYDER, Ç., (2006).

Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma (Avrupa Komisyonu Topluluk Eylem Programı 2002-2006) http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- study_turkey_tr.pdf (E.T. 17.01.2019),
Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli
Children and Families, Housing Studies,
26(3): 353-367
- AKTÜRK, E., TEKMAN, N., (2016).** Konut Talebi ve Erzurum Kent Merkezinde Tüketicilerin Konut Edinme Kararlarını Etkileyen Faktörler, Atatürk İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2: 423-440
- AYHAN, C., ARMAĞAN, G., (2018).** Pamuk Üreticilerinin Çeşit Tercihini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesinde Konjoint Analizi Uygulaması: Aydın İli Örneği, Tarım Ekonomi Dergisi, 24(2): 225-231
- BEAMISH, O., GOSS, R.C., EMMEL, J., (2001).** Lifestyle Influences on Housing Preferences, Housing and Society, 28(1&2): 1-28
- BLUMENFELD, H., (1944).** A Neglected Factor in Estimating Housing Demand”, The Journal of Land & Public Utility Economics, 20(3): 264-270
- BUĞRA, A., (2001).** Bir Krize ve Bir Ahlaki Ekonominin Çöküşüne Dair, Birikim Dergisi, 145: 46-59
- CATTIN, P., WITTINK, D., (1982).** Commercial Use of Conjoint Analysis: A Survey, Journal of Marketing, 46: 44-53
- CARROL, P., WITTEN, K., KEARNS, R., (2010).** Housing Intensification in Auckland, New Zealand: Implications for
- DOĞAN SÜDAŞ, H., YAŞA ÖZELTÜRKAY, E., (2016).** Tüketicilerin Konut Satın Akım Sürecine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi: Adana İlinde Pilot Bir Uygulama, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 25(3): 31-40
- DIPASQUALE, D., WHEATON, W.C., (1994).** Housing Market Dynamics and The Future Of Housing Prices”, Journal of Urban Economics, (35): 1-27
- FOLLAIN, J.R., JIMENEZ, E., (1985).** Estimating The Demand For Housing Characteristics: A Survey and Critique”, Regional Science and Urban Economics, (15): 77-107
- GOODMAN, A.C., (1988).** An Econometric Model of Housing Price, Permanent Income. Tenure Choice and Housing Demand, Journal of Urban Economics, 23: 327-353
- GREEN, P.E, SRINIVASAN, V., (1978).** Conjoint Analysis in Marketing: New Developments with Implications for Research and Practise, Journal of Marketing 54(4):3-19.
- GÜR, M., ŞENKAL SEZER, F., (2018).** Popularity In House Preference – A Research On User Satisfaction: Bursa

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Balat Sample, 14:1-27 Doi: 10.17365/
TMD.2018.2.3

HAIR, J.F., BLACK, W.C. BABIN, B.J., ANDERSON, R.E., (2014). Multivariate Data Analysis 7th Revised, Pearson New International Edition, Pearson Education Limited, Edingburg Gate, London, ss:1-734.

HARVEY, D., (2016). Kent Deneyimi. İstanbul, Türkiye: Sel Yayıncılık, Yaylacık Matbaacılık, ss:7-396

TESTER, G., WINGFIELD, A.H., (2013). Moving Paft Picket Fences: The Meaning of “Home” for Public Housing Residents, Social Forum, 28(1): 70-84

TUNCAY, O., (2012). Konut Kooperatifliği Üzerine Düşünceler”, Karınca Dergisi, (903): 1-47

KANGALLI UYAR, S.G., KILIÇ, E., (2017). Yabancıların Konut Talebinin Türkiye’deki Bölgesel Konut Talebine Etkisi: Mekansal Ekonometrik Analiz, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi, 4(4): 292-306

KARADAĞ, A.A., GÜLTEKİN, Y.S., MUTLU, S. (2019). Açık ve Yeşil Alanların Konut Seçimine Etkisinin Belirlenmesi Temelinde Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 7(2019): 223-238.

KARADUMAN, İ., KOMŞUOĞLU YILMAZ, N., (2016). Rezidans Dairesi Satışında Müşteri Tercihlerini Etkileyen Faktörler ve Pazar Payı Analizinde Konjoint Yönteminin Kullanımı, Giresun Üniversitesi İİBF Dergisi,1(2): 65-82

KARAGÖZ, Y., EŞ, A., YAVUZ, S., (2015). Nominal İlişki Ölçütleriyle Konut Satın Almaya Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Bolu İli Örneği, 16(1): 247-260

KARAMEHMETLİOĞLU, V., (2000). Konut Sektörü Tüketicinin Beklentilerine Cevap Verebilmeli, İnşaat Dünyası Dergisi, (211): 95-99

KARAKURT TOSUN, E.Z., FIRAT. (2012). Kentsel Mekandaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği, Business and Economics Research Journal, 3(1): 173-195

KAUKO , T., (2007). An Analysis Of Housing Housing Location Attributes In The Inner City Of Budapest, Hungary, Using Expert Judgment., International Journal of Strategic Property Managment, (11): 209-225

KAYPAK, Ş., (2013). Yoksulluğun Değişen Yüzü; Kentsel Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, Sosyal Adalet İçin İnsan Hakları: Sosyal Haklar Konferansı Bildiriler Kitabı, 4-5 Nisan 2013, Edit. K. Akkoyunlu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ertan, Filiz Kartal ve Y. Şanlı Atay, TO-DAIE- Ankara, ss.261-282

KORKMAZ, M., GÜMÜŞ, S., DİLBAZ ALACAHAN, N., (2015). Banka Müşterilerinin Konut Kredisi Açısından Tercih Düzeylerinin İncelenmesi, Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, 4(11): 182-197

LAWRENCE, R. J., (1987). What Makes A House A Home?, Environment and Behavior, 19(2):154-168

LITMAN, T., (2010). Where We Want To Be: Home Location Preferences And Their Implications For Smart Growth”. The Congress for New Urbanism Transportation Summit. 4 November 2009, Portland, Oregon

LEUNG, G.M., CHAN, S.S, CHAU, P.Y.K., CHUA, S.C., (2001). Using Conjoint Analysis to Assess Patients’ Preferences When Visiting Emergency Departments in Hong Kong. Academic Emergency Medicine, 8(9): 894-898)

MALLET, S., (2004). Understanding Home: A Critical Review of the Literature. The Sociological Review, 52: 62-89

MARTIN, P., (1966). Aggregate Housing Demand: Test Model, Southern California, Land Economics, 42(4): 503-513

MEMİŞ, S., (2018). Tüketicilerin Konut Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, International Journal of Academic Value Studies (Javstudies), 4(20): 652-665

OPOKU, R.A., ABDUL-MUHMİN, A.G., (2010). Housing Preferences and Attribute Importance Among Low-Income Consumers In Saudi Arabia, Habitat International, 34(2010):219-227

ÖZAKBAŞ, D., (2015). 1950 Yılı Sonrası İstanbul’da Konut Alanlarının Oluşumu ve Sorunları, Tarih Okulu Dergisi, 8(22): 415-448

ÖZTÜRK, N., FİTÖZ, E., (2009). Türkiye’de Konut Piyasasının Belirleyicileri: Ampirik Bir Uygulama”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, (10): 21-46.

ÖREN, K., YÜKSEL, H., (2013). Türkiye’deki Konut Sorunu ve Temel Dinamikleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (18): 1-37

ÖZLÜK, S., (2015). Türkiye’de Konut Sektörü. İstanbul, Türkiye: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Trz. Tic. Ltd. Şti., ss:11-130

ÖZTOP, H., ŞEKEROĞLU, M.B., (2016). Konut Sorunu. Ankara, Türkiye: Bizim Büro Matbaacılık ve Basımevi, ss:1-218

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- PORTEOUS, J.D., (1976).** Home: The Territorial Core, The Geographical Review, LXVI: 383-390
- PURKİS, S., (2016).** İstanbul’da İnşaat Odaklı Birikimin Durdurulamayan Yükselişi: Konut Fazlasına Karşın Artan Konut Açığı. Mülkiye Dergisi, (40)4:91-111
- ROIDOUNG, P., (2013).** Factors of Housing decisions for low and middle income households in the greater Bangkok area, The Empirical Econometrics Quantitative and Economics Letters, (2)3: 13-26
- SADIĞLI, T., ERKAN YAZICI, Y., (2018).** Bakü’deki Çok Katlı Konut Yapılarında Mekansal ve Görsel Değişim Süreci”, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (13): 180-205 Doi: 10.17365/TMD.2018.1.8
- ŞENGÜN, H., (2017).** Türkiye’de Konut Kooperatifçiliğinin Dünü, Bugünü ve Yarını, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(4): 1-17. [http://www.yyusbedergisi.com/dergisi/4\(E.T.17.01.2019\)](http://www.yyusbedergisi.com/dergisi/4(E.T.17.01.2019))
- SEILER, M.J., BOND, M.T., SEILER, V.L., (2001).** The impact of world class great lakes water views on residential property values, Appraisal Journal (69):287-295
- STRÖM. S., (2010).** Housing and First Births In Sweden, 1972-2005. Housing Studies, 25(4): 509-526.
- SU, Ö., KAPLAN, B., (2017).** Konut Pazarlamasında Pazarlama Karması Stratejileri Üzerine Bir Araştırma, Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(15): 1-27
- ŞEN, B., (2011).** İstanbul Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm: Mekansal Müdahaleye ‘İçeriden Bakış’ ya da Mekansal Toplumsalla Birlikte Düşünmek, Toplum Demokrasi, Sayı.11, 33-52
- TREMBLEY, K.R., DILLMAN, D.A., (1983).** Beyond the America Dream. Accommodation to the 1980s, London: University Press of America ss.1-100
- UYSAL, F., YİĞİT, M., (2016).** Türkiye’de Konut Talebinin Belirleyicileri (1970-2015): Ampirik Bir Çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, (1): 185-209
- VAN DER KLIS, M., KARSTEN, L., (2009).** Commuting Partners, Dual Residences and the Meaning of Home, Journal of Environmental Psychology, 29(1): 235-245
- WACHS, M., TAYLOR, B.D. LEVINE, N., ONG, P., (1993).** The Changing Commute: A Case Study of The Jobs –Housing

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Relationship Over Time, Urban Studies,
30(10): 1711-1729

**YALÇIN, A., DUMANOĞLU, S., ALPAS-
LAN, H.İ., (2009).** Uzun Vadeli Konut
Finansmanı Sisteminin (Mortgage) Türk
Konut Sektörü İçerisindeki Yeri ve Satın
Alma Eğiliminin Belirlenmesine Yönelik
Uygulama – 1, Muhasebe ve Finansman
Dergisi, 44: 74-79

YAVUZ, S., ÇEMREK, F., (2013). Konjo-
int Analizi ile Sağlık Çalışanlarının Kon-
nut Tercihlerinin Belirlenmesi”, Atatürk
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dergisi, 17(2): 379-396

YEDEKÇİ, G., (2015). Dünyada ve
Türkiye’de Uygulanmış Örnekleri ve Öz-
gün Dönüşüm Modeli Önerisi İle Kent-
sel Dönüşüm. İstanbul, Türkiye: İstanbul
Acar Basım ve Cilt Sanayi Tic. A.Ş.,
ss.9-167

YILMAZ, E., (2016). Konut Sorunu Ve Top-
lu Konut Üretimi’nin ve Belediyelerin
Rolü”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler
Dergisi, (7): 31-50

ZORLU, T., SAĞSÖZ, A., (2010). Müstakil
Konut Sitelerinde Kullanıcı Tercihlerine
Bağlı Fiziki Müdahaleler: Trabzon Örne-
ği, METU. JFA, 27(2): 189-206

İNTERNET KAYNAKLARI

[http://www.fatih.bel.tr/icerik/87/bugunku-fa-
tih/](http://www.fatih.bel.tr/icerik/87/bugunku-fatih/) E. T. 11.07.2018)

https://www.yerelnet.org.tr/ilceler/ilce_nufus
(E. T. 07.03.2018)

[https://www.nufusu.com/ilce/fatih_istanbul-
nufusu](https://www.nufusu.com/ilce/fatih_istanbul-nufusu) (E.T. 07.03.2018)

[https://www.igd.com.tr/yayinlar/
ara%C7B7malar/2017-gayrimenkul-piyasasi-
raporu-2/](https://www.igd.com.tr/yayinlar/ara%C7B7malar/2017-gayrimenkul-piyasasi-raporu-2/)(E.T. 04.12.2018)

[http://www.fatih.bel.tr/yenileme-projele-
ri-1708](http://www.fatih.bel.tr/yenileme-projele-ri-1708) E.T. 13 Şubat 2019

[https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/
TUTANAK/TBMM/d22/c147/
tbmm22147065ss1159.pdf](https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c147/tbmm22147065ss1159.pdf) (E.T.
04.12.2018)

[https://www.academia.edu/8950217/Kent-
sel_Su%C7B7_Mekan_ve_D%C3%96n%C3%97%C3%97m_%C3%9Csk%C3%9C-
dar_ve_Fatih_Il%C7B7eleri_%C3%9Czerinden_Sor-
gulama](https://www.academia.edu/8950217/Kentsel_Su%C7B7_Mekan_ve_D%C3%96n%C3%97%C3%97m_%C3%9Csk%C3%9Cdar_ve_Fatih_Il%C7B7eleri_%C3%9Czerinden_Sor-gulama) (E.T. 18.01.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Housing is one of the basic requirements of people, meeting the need for shelter to maintain their lives and reflecting their environmental preferences, lifestyles and codes of conduct. The research from literature about the meaning of home is recognized as social dimensions, place that users to take their identities and their ties to community, regionalism, house as space, day-to-day process of making a home, sanctity of home, sociolinguistic unit of socio-psychological and physical structures (Van der Klis ve Karsten, 2009: 236; Mallet, 2004: 84; Tester ve Wingfield, 2013: 7). Housing, which is identified with human life, is a part of economic, political and social systems in the course of a person's life. On the other hand with the change in consumption relations, housing as commodity in the axis of production/consumption to meeting sheltering needs of individuals as a structure that is produces, consumer goods, interest bearing capitals as well as providing an economic assurance (Özlük, 2015: 2). Housing, a sub-unit of urbanization, is also regarded as a place where family members are protected, in which a person is ensured to maintain his/her daily life in a healthy and quality way (Ören and Yüksel, 2013: 3;). The most important factor in the spatial formation of housing includes user needs, lifestyle and accommodation expectations (Zorlu and Sağsöz, 2010: 190). Therefore housing need is perceived differently by each consumer, and accordingly, consumers are influenced by different factors when purchasing a housing. In this context, the properties a residence should have can be listed as follows: sufficiency of spaces, privacy areas, easy accessibility, physical stability, adequate security, proper ventilation, lighting, heating, water and solid waste systems and ease of transportation (Uysal and Yiğit, 2016: 187). Recently in Turkey, not only people in high income groups but also those in middle income groups look for a suitable house for themselves within the bounds of their financial possibilities. Housing cooperatives or long-term and low-interest housing loans play an important role in meeting housing needs of the consumers in middle income groups (Yavuz and Çemrek, 2013: 385; Karakurt Tosun and Fırat, 2012: 177). In this context, people living in urban centers has attempted to evaluate the existing alternatives for obtaining a suitable housing in the residential areas built in new settlements, in order to get away from the chaos of urban life or because of negativities such as the average of the building ages where they are currently living or the building's inability to meet user requirements from a spatial perspective. As a result of all these efforts, consumers aims to optimize the benefits from houses they decide to purchase. Thus, consumers have created preference behaviors for housing (Yavuz and Çemrek, 2013: 385). Aim: This study aims to determine the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

most effective factors on housing purchase decisions of middle-income consumers who have lived in Fatih, the oldest district of İstanbul, and planned to buy a house, and the most appropriate type of housing in line with their preferences. The data were collected using face-to-face survey method. The survey was conducted using randomly selected 414 consumers who have lived in Fatih District between 10.09.2017 and 10.03.2018 and decided to purchase a house. Fatih was selected for the survey, because i) it has old buildings in general, and also there has been almost no significant constructional change both inside and outside of these buildings ii) generally middle-income people reside in this district, and iii) middle and upper-middle class families begin to move away as a result of the major changes in socio-cultural structure and population distribution than other districts in İstanbul. Therefore, the study consisted of three parts. Firstly, the concept of housing and an overview of Turkish housing industry were presented. Secondly, the factors affecting housing preferences of consumers in Turkey and a literature review of the factors affecting consumers' housing preferences was made. Finally, the factors affecting housing preferences of middle-income consumers in Fatih were analyzed using conjoint analysis, and thus the most effective factors on their housing purchase decisions and the most appropriate type of housing based on their preferences were revealed. **Method:** In this study conjoint analysis was used to evaluate the consumer housing preferences. Nevertheless, there are many factors and number of variables in determining housing preferences of consumers in the literature. Therefore factors and variables formed to determined in terms of the least possible factors and variables based on the literature and expert opinion. 16 selection cards were created using an orthogonal experimental design method with conjoint analysis to determine the criteria for housing preferences of middle-income consumers residing in the district. The selection cards were distributed to consumers who has resided in Fatih district and decided to buy a house, and then the consumers were asked to rank the cards according to the housing properties they decide to buy. **Findings and Results:** The analysis revealed that the most important variable in housing preferences was house price (35.99%), followed by housing location (26.96%) and housing payment/finance method (23.47%). In addition, the most preferred housing type was determined to be the house with one bedroom and one living room (1+1), is used for residential purposes, is also close to work place and transportation networks, and can be financed with a housing loan of 250 to 400 thousand TRY. In recent years, some housing policies for the housing sector in Turkey have been tried to be developed, but these policies have remained at very poor levels. Especially since 1950s onwards, the problems of unplanned urbanization and squatting emerged due to the start of a population movement from rural to

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

urban centers and the increase in the population density. In these periods, the conception of squatting in the housing policies applied became more admissible and the principle of legalization of squatting came to the agenda by the construction zoning laws made in series. Therefore, in these periods, the slums turned into commodities. Today, the situation is not very different. With the reconstruction peace implemented by the Ministry of Environment and Urbanization, many unauthorized buildings that are contrary to the zoning legislation have been legitimated after registering by giving a building registration certificate. This situation shows that the phenomenon of rent (unearned income) from past to present has not changed its reality. For this reason, the housing policies applied from the past to the present indicate the fact that the big capital has turned into a rent area rather than meeting the housing requirement of classes with different income groups. Moreover, the housing policies, which are the phenomenon of the income, implemented in our country from past to the present day and this situation makes it more difficult in meeting the housing needs of different income groups. This study revealed that there is a direct connection between housing location and accessibility in housing preferences. Therefore it can be said that middle-income consumers who have intense work pressure care about the good public transportation networks to facilitate in their daily work life. In this regard, housing demand surveys ought to be conducted by the relevant authorities to determine where, when, what quality, which type and amount of housing is needed by the consumers. Nowadays, drive changes in the conditions, some differences occur in the course of peoples' lifestyle and it can be said that housing preferences depends on the peoples life-cycle. Also study showed that the housing preferences were found to be associated with consumer life-style and socio-cultural assets in Fatih district. At this point this study suggest that the life style of the consumers and the socio-cultural values are also effective in the housing preferences. According to study it is possible to say that there are significant problems in the region in terms of population density and traffic flow. On the other hand, problems of social and technical infrastructure due to the dense housing and human population in the region, the functions that do not meet the historical fabric of the region, the presence of low income groups in the regions where the old atmosphere is felt cause some problems in the district. Additionally, certain regions of the district have the characteristics of being a collapse zone. The social structure of the district varies, and it also has different group dynamics. It is possible to prevent the big problems with the planned and scheduled physical renewal and social and cultural changes in the district. Local governments have a big role in this regard. Therefore, the structure of the region should be subjected to a detailed evaluation by the relevant authorities. The changes projected to be made in the region

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:369 K:297

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

should be based on demographic characteristics of the consumers living in the district. Thus, the right decisions will be made in line with the needs of the people living in the district. As a result of making the right decisions, it is important to use the resources of the construction sector more efficiently will be provided in the development of the country's economy.

YİNE, YENİ, YENİDEN STRATEJİ OLARAK MİMARİ (ve) BEZEME ¹

ARCHITECTURE AND ADORNMENT AS A STRATEGY ALL OVER AGAIN

*Hakan SAĞLAM**Ondokuz Mayıs Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Samsun / Türkiye**ORDIC ID: 0000-0003-1410-1366*

Öz: Amaç: Araştırma, mimarinin görünen somut yapısı ve bezeme arasındaki diyalektik ilişkiye dayalı yapıyı ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışma, tarihsel süreçte mimarlık ve bezeme arasındaki ilişkiye dair görüşleri kronolojik olarak yeniden gözden geçirmeyi, belli görüş çerçevesinde şekillenen kırılma noktalarını aydınlatarak, güncel bir bakışla yeniden tartışır. Böylece bezemenin dolayısıyla mimarlığın çok hassas stratejilere dayalı gelişimini, mekânı oluşturan unsurlar ve onların yansımaları ile açıklamaya girişir. **Yöntem:** Bugünkü mimarlık pratiğinin koşullarının anlaşılması bağlamında tarihsel süreçten faydalanmak, tarihsel kodların ve mimari gerçekliği var eden unsurların yardımıyla bezemeye ve dolayısıyla mimarlığa ilişkin yeni bir örüntü oluşturulmaya çalışılmıştır. Tarihsel çizginin sunduğu değişimler haritalanarak bezemeye ilişkin kavram-uygulama modeli çıkarılmıştır. **Bulgular:** Bezemenin biçimsel dönüşümü, herhangi bir andaki formundan çok, arkasındaki anlam ve bu anlamı yorumlayabilen “mimar” kimliğinden kaynaklanmaktadır. Mimar bu durumu stratejik olarak kendini var edebilme adına biçimlendirmektedir. Bu süreç mimarlığın anlaşılması/ anlamlandırılması sürecidir. **Sonuç:** Yöntem bezeme adına yapılan analizle, bezemenin anlamını çözen tasarımcının var olmak adına mimarlığı çözebildiğini vurgular. Anlamak, ya da arkadaki anlamı çözebilmek tasarımcının zihnindekinden çok var olanın, bir başka deyişle mimariyi var eden dolaylı ve dolaysız etkenlerin kodlanması-na dönüşerek, yeni oluşumlara neden olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mimari Bezeme, Bezemenin Üretimi, Bezeme Stratejisi

Abstract: Aim: This research aims to reveal the structure that based on the dialectical connection between the architecture and adornment. The study reviews the opinions about the connection between architecture and adornment chronologically, enlightens the breaking points shaped with in the frame of a specific opinion and re-discusses them by a current perspective. In doing so, it embarks on explaining the progress of adornment, hence architecture, that based on very sensitive strategies. **Method:** In the context of understanding the conditions of today's architecture practice, historical process was used and a new pattern concerning the adornment, hence architecture, was tried to be made with the help of the historical codes. Tides that the historical line offered were mapped and a concept-practice model concerning the adornment was drawn. **Results:** Formal transformation of adornment is a process more than its form in any moment, but also the meaning behind it and the “architect” identity that can renders this meaning and using this state in favor of creating himself/herself strategically. This is the process of understanding and making sense of the architecture. **Conclusion:** The method emphasizes that by analyzing the adornment, the designer who deciphers the meaning of adornment can decipher the architecture in favor of existing. Understanding or being able to decipher the meaning behind it. Will Lead to the new creations by transforming to the coding of existing instead of the ones inside the mind of the designer.

Key Words: Architectural Adornment, Making Adornment, Adornment Strategy

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.16

- (1) *Sorumlu Yazar: Hakan SAĞLAM, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Samsun / Türkiye, hakansaglam06@gmail.com, Geliş Tarihi: Received: 26.03.2019 - Düzeltme Tarihi / Revision: 26.04.2019, Kabul Tarihi: Accepted: 29.04.2019 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – İnceleme / Research Examination), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu Yok / None Ethics Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Mimarlığı anlamak adına yapılan çalışmalar mekâna, malzemeye, tekniğe, kent ile kurulan ilişkilere ve diğer alanlarla ilgili okumaya dayandırılabilir. Yapılan çalışmalar, özellikle mimar olmayanlar açısından, yapı ile iletişim kurmanın en kolay olduğu, yapı yüzleri üzerine yoğunlaşmıştır. “Yapı yüzü” kavramı da mimarlığın gelişimine paralel olarak çağlar içinde farklı anlam ve biçimlere bürünmüştür. Mimari yapı ile kurduğumuz sanatsal iletişim dilinin tarihsel süreçte en çok tartışılan kavramlarından biri de dönemlere bağlı olarak işlev-anlam ve/veya biçimi değişen, “bezeme” kavramı olmuştur. Günlük dilde çoğu zaman süsleme ile aynı anlamda kullanılan bezeme kavramı çalışma kapsamında “toplumsal ve iletişimsel bir dil olarak süsleme eyleminde bulunmak” anlamında ele alınmıştır. Bu bağlamda yapıyı tasarlayan, uygulayan ya da en azından karar veren profil olarak mimar kimliği öne çıkmaktadır. Konu, üretilen nesne üzerinden değil, sonuç üretimin sorumluluğunu yüklenen mimar kimliği üzerinden ortaya konmaya çalışılmıştır. Tarihsel süreçte sıkça değişen bezemeyi tanımlama çabaları her dönem değişerek, dönüşerek gelişmiştir. V. Gregotti bunu Alberti’ye atıf yaparak, “bezeme artık güzelliğin tamamlayıcısı ve ek ışığı olamayacaktır, çünkü süsleme ile bezeme aynı şey değilse de süsleme bezemenin karikatürü olup çıkmış bulunuyor” (Gregotti,

2016:48) diye açıklar. Ona göre süsleme bina- dan koparılmış ama sonradan bina kütesine yeniden eklenmiş tekil nesnedir, oysa bezeme mevcut toplumsal uzlaşımlar tarafından açığa vurulan iletişim ve yeniden-sunum sorunlarını dikkate alarak var olabilen bütüncül bir üst fikir olarak yorumlanabilir.

PROBLEMİN TANIMI

Bildiğimiz tarihsel süreçte, Vitruvius’la başlatabildiğimiz mimarlığın kavramsal olarak tartışılması beraberinde birçok alt başlığı da tartışmaya açmıştır. Mimarlığın sosyal kültürel ve ekonomik girdilere bağlı olarak tartışılması, bu ilk yazılı kaynağa kadar arkeolojik bir araştırmayla ortaya konabilir. Bu kavramlar içinde son dönem yeniden tartışmaya açılan bezeme kavramı, insan ilişkileri, üretim tipleri, inanışları ve sosyo-kültürel birikimi gibi pek çok girdi altında var olagelmıştır. Bu bağlamda insan eliyle yaratılmış objeden, yaşamımızın niteliklerine ilişkin görünebilirlik ve/ya aleniyet kazandırmak adına bezenmesi, kültürel tarihimizin başlangıcına kadar götürülebilen bir olgudur. Bu olgu, bugünde bireyin var olma çabaları içinde farklı ölçeklerdeki tüm tasarım ve uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Bu farklı ölçeklerdeki tartışmalar bir yana, özellikle mimarlığın kendi alanına ilişkin bezeme tartışmaları her dönem güncelliğini korumuştur. Tarihsel süreç içinde sürekli tartışılan bezeme kavramı da tıpkı diğer alanlar gibi farklı okumalarla

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ele alınıp incelenebilir. Bugün yapılan tartışmalar bezemenin, artık mimarlık ilkesi haline gelmiş biçimin ardındaki anlamın anlaşılması için önemli verilerden birini oluşturduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın kuramsal problemi mimarlık tarihinin de kuram ve uygulama alanlarında olan bezemenin üretilmesinin ardındaki stratejilerin ne olduğu üzerinedir.

AMAÇ

Bu çalışma, mimarinin görünen somut yapısı ve bezeme arasındaki diyalektik ilişkiye dayalı yapıyı ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaç bağlamında, çalışmanın kapsamını tarihsel süreçte mimarlık ve bezeme arasındaki ilişkiye dair mimar ve kuramcılarının metinlerinin kronolojik olarak yeniden gözden geçirilmesi oluşturur. Bu görüşler çerçevesinde şekillenen bezemenin stratejik üretiminde kırılma noktaları aydınlatılarak güncel bir bakışla yeniden tartışılmıştır. Bu çalışma, kendi döneminde bezeme üzerine kuramsal veya pratik alanlarda çalışmalar yapmış önde gelen mimarların yaklaşımları ve ifadeleri ile kısıtlıdır. Böylece çalışma bezemenin dolayısıyla mimarlığın çok hassas stratejilere dayalı gelişimini, mekanı oluşturan unsurlar ve onların yansıması ile açıklamaya girişir.

Yine, Yeni, Yeniden Strateji Olarak Mimari (ve) Bezeme

A. Picon tarihin sürekli tekrar ettiği savına dayanan “Bezeme: Mimarlık ve Öznelliğin Politikası” adlı kitabında bezeme konusunda geldiğimiz noktayı “sanat ve mimarlığın politikasıyla” (Picon, 2013:9-15) açıklamaya çalışır. Genelde politikaları, bir üst yapı kurumu olarak tüm toplumsal oluşumların kaynağı, düzenleyicisi ve stratejileri uygulamaya koyan araç olarak tanımlayabiliriz. Bu bağlamda stratejiyi, politikadan daha geniş daha kapsamlı bir alan olarak kabul edebiliriz. Bugün geldiğimiz noktada mimarlığı özerk bir disiplin olarak kabul ettiğimizde “mimarlık, gerçekliğinin ve bilgisinin mimarlık tarafından mimarlık içinde üretildiği bir alandır. Mimarlar, tasarım stratejilerini, kavramlarını ve kuramlarını, mimarlığın temel kodları” (Yıldırım, 2018:10) içinde yeni baştan oluşturmaktadır. Bu bağlamda Mimari ve bezemeyi bir “strateji” olarak ele almak, anlamak ve anlamlandırmak adına önemli görünmektedir. Askeri bir terim olarak strateji’nin kelime kökeni eski Yunancaya kadar dayandırılabilir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı, “sevkülceş” olarak tanımlanmıştır. Bir süre Osmanlı ordusunda görev alan General Molt-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ke tarafından askeri bir kavram olarak “çare bulma, en zor şartlar altında icraatta bulunma sanatı” (Ertan, 2019:1) olarak ele alınmıştır. Mimarlık mecrası da teorik ve pratik anlamda yüzyılın başından bugüne uzanan süreçte çetin çatışmalara sahne olmuş, önemli bir savaş alanı olarak yorumlanabilir. Özellikle günümüzde, teknolojinin, ekonominin ve sermayenin körüklediği bu savaş ortamında mimar kimliği, icraatı gerçekleştiren özne olarak önem kazanmaktadır. Bir anlamda bezemenin anlamını çözen, bu amansız savaşı da kazanacaktır. Durumu en baştan stratejik olarak açıklayan Vitruvius olmuştur. Antik çağdan bugüne ulaşan ve mimarlık üzerine ilk kuramsal eser olan kitabında, mimarın eğitimi için iyi bir tarih bilgisini “bezemenin altında yatan gerçekleri açıklayabilme” (Vitruvius, 1993:4) yetisine bağlamıştır. Bugünde aynı olan durumu P. Schumacher “sistemi çözmek/ anlamak” olarak ele alır. (Schumacher, 2009:38) Anlamak ve anlamlandırmak üzerine baktığımızda da tarihsel süreçte gelinen nokta bezemenin artık bir kuram olarak ele alınabileceğidir.

YÖNTEM

Bugünkü mimarlık pratiğinin koşullarının anlaşılması bağlamında tarihsel süreçten faydalanmak, tarihsel kodların/mimari gerçekliği var eden unsurların yardımıyla bezemeye ve dolayısıyla mimarlığa ilişkin yeni bir örüntü oluşturmak mimarlık ve bezeme

arasındaki diyalektik ilişkiye dayalı yapıyı ortaya çıkarmanın yöntemini oluşturacaktır. Bu çerçevede, Tarihsel çizginin sunduğu değişimler, kuramsal okumalar bağlamında ele alınarak, bezemenin anlam ve içerik dizgisinin haritalandırılması ve bezemeye ilişkin kavram - uygulama modeli çıkarılması / tartışılması önemsenmiştir. Bu modeli özenenin sürekli değişiminin göstergesi olarak almak, çalışmanın amaç ve yöntem ilişkisini kurmayı sağlamıştır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Mimarlık ve Bezeme, Rönesans'ta Mimarlık okulunun açılışına kadar yapı ustasının, kendinden talep edilen fiziksel görevin ifadesi olarak hayat bulmuştur. Ama bu süreç Endüstri dönemine kadar değişmeden devam etmiş, bu dönemde çok büyük kırılmalar yaşanmıştır. John Ruskin 1849'da yazdığı “Seven Lamps of Architecture/ Mimarlığın Yedi Lambası” kitabında, sanayileşme, ulaşım, iletişim ve üretim olanaklarında yaşanan devrimle birlikte, bezemenin toplumsal işlevinin yerini görsel-imgesel olanın aldığı ve biçimsel-içeriksiz tekrarına bıraktığı eleştirisi ağırlık kazanmıştır.

Mimarlık ve bezeme ilişkisi tarihsel süreçte gelişerek farklı anlam kalıpları içinde değerlendirilmiştir. Bu ilişki sadece bir ifade olmaktan çıkıp, erkin ya da iktidarın kendini anlattığı gösteri diline dönüşebilmiştir. Gelişim

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

süreci içinde, avcı toplum bireyinin mağara duvarlarına çizdiği resimden, teknik mükemmeliyetin strüktür gösterisine ve bugünün gezi turlarının rotalarını biçimlendiren akıl almaz biçim oyunları ile tasarlanmış yapılara kadar ulaşmıştır. Bugün çağın, tekniğin, bilgisayarın olanakları ile maddeyi ele alıyoruz, yapısal gelişimler, programı yorumlama biçimlerimiz, formu kavrayışımız, mimarlık ve bezeme ilişkisinin altını çizmekte, kazansa bezemenin sırrını çözebilen mimarlar olmakta, Foucault'un değişiyen bilgi ve/ya bilmek bilenleri iktidara taşımaktadır. Bilen mimarların iktidarı, diğer bir anlamıyla kalıcı olabilmeleri ancak arkadaki anlamı bilmek üzerinden olabilmektedir. Mimarın bilgisi de çağlar boyunca teknik, teknoloji, malzeme, anlam, ahlak gibi soyut ve somut kavramlar ekseninde gelişmeye devam etmektedir.

BULGULAR

Mimarlık asıl sorunu olan “anlatma” işlevini uzun bir süreçte yalnızca malzeme üzerinden kurmuş, malzemenin anlatım gücü mimarlığın asıl elemanı ve anlatmak istediği fikrin ana elemanı olmuştur. İlk kez Eugene Emmanuel Viollet-Le-Duc, 1875 de yayınladığı kitabında (Discourses On Architecture / Mimarlık Üzerine Söylemler) malzemeyi mimari ahlaka ait zorunlu bir durum olarak ele almıştır. Oysa biliyoruz ki, çok tartışılacak bu ahlaki durumun tam tersine, antik dönem boyunca yapının işlevinden ve taşıyıcısından

bağımsız simgesel bir bezeme katmanı yapı yüzlerinin vazgeçilmez elemanıdır. Geçen süreçte, evrenin modeli ve yeni tekniklerin mimariye adapte edilmesi ile inşa edilen Gotik Mimarlık örneklerinde, tek yapı malzemesi olarak kullanılan taş, hem biçimi hem işlevi hem de bezemeyi var ederek kullanılmıştır. Dönemin önemli yapılarında bezeme mimarlığın elemanı rolünü üstlenerek yapının ayrılmaz bir parçası olarak yorumlanmıştır. Ancak daha sonraki dönem geç gotik dönemde bezeme yapıdan ayrılarak gelişimini sürdürmüş, bir yanda entelektüel etkinlik alanı olarak mekan, diğer yanda ise bu etkinliğe “güzel” bir dokunuş olarak bezemenin yeniden keşfinden bahsetmek mümkündür.

Leon Battista Alberti'nin mimarlık ve bezeme arasındaki etkileşimi kuramsal bir alan olarak ele almış, 1755 tarihli yazılarında, bezemeyi özellikle dini yapılarla anlatmış ancak dini yapılar dışında kalan, bazı özel ve kamusal yapılarla da ilişkilendirmiştir. Mimarlığı tümüyle bir “güzel sanat/ beautiful art ve bir bütün/body” (Nebois, 2006:12) olarak görmüştür. Özellikle Rönesans yapılarının bezemeyi yapı yüzeyine sonradan eklenen elemanlar olarak kullandığı üzerinde durmuştur. Ona göre bezeme, “...yardımcı ışık olarak tanımlanabilir ve güzelliği açıklar. Güzellik içsel bir özelliktir. Bezeme ise bir iç özellikten çok eklenen ya da sonradan uygulanan bir özelliğe sahiptir. Dahası bezeme, saf doğa

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

(malzeme) ile mimarın düzenleyici çizgileri arasındaki aracıdır ve görünüşün mükemmelliğini sağlayan son dokunuştur” (Mallgrave, 2006:53). Bu görüş uzun yıllar hâkimiyetini sürdürmüşse de yüzyıla yakın bir süre sonra karşı görüşler kendini göstermeye başlamıştır.

1598 de Wendel Dietterlin ölümünden kısa süre önce yazdığı, “Architecture of Division Symmetry and Proportion of the Five Columns” isimli kitabında bezemenin, “forma sonradan eklenen değil tam aksine Klasik Düzenler ’den mantıksal olarak gelişen zengin ve hayal gücü yüklü mimari bileşenler” olduğunu söyler. (Mallgrave, 2006:93) Dietterlin bezemeyi önemli bir mimari eleman olarak yorumlamış ve mimari ile beraber değerlendirilmesinin altını çizmiştir. W. Dietterlin’in görüşlerine paralel gelişen ortam içinde yaklaşık yarım yüzyıllık süreçte mimarlık- bezeme ilişkisinin toplumsal ve psikolojik bağlamını en açık ifade edenlerden biri Christopher Wren olmuştur. Wren, Mimarlığa siyasi bir pencereden bakarak. Özellikle kamusal yapıları ülkenin bezemesi olarak kabul etmiştir. Bu yapılar daha tinsel anlamlar taşımakta insanlara ülkelerini sevdirmekte önemli görevler üstlenmektedirler. Bu noktada öne çıkan kamusal yapılar bir gücün ya da iktidarın ideolojisini temsil ederler, dolayısıyla bu temsile uygun mimarlık dili ve paralelinde bezemede oluşmaktadır. Bir anlamda Kamu

binalarını sevmek ülkeyi dolayısıyla ideolojiyi sevmektir. Denebilir ki Wren yapının kendisini bezeme olarak kabul etmiş öncü isimlerden biri olmuştur. Uzun bir aradan sonra post- modern söylemin çok öncesinde yapının kendisinin bezemeye dönüşmesi fikri Almanya da Hans Poelzig tarafından yeniden gündeme getirilecektir.

İlk karşılaştırmalı dünya mimarlık tarihi olarak kabul edilen “Entwurf einer Historischen Architecture” adlı kitabın yazarı olan Avusturyalı mimar Johann Bernhard Fischer von Erlach “kuramsal olmasa da, detaylı araştırmalara dayanan, kişisel bir mimarlık anlayışı oluşturmaya” (Kruft, 1994:348) çalışmıştır. Onun görüşleri, ya da koyduğu kuralları mimarlıkta bütünü, düzenin, birimlerin, parçaların ölçü ve uyumun yeniden tartışılmasıdır ve bu kavramlar, modern dönemin en önemli isimlerinden olan F.L.Wright’ın organik mimarisini anlatırken kullandığı kavramların ilk protipleri olarak kabul edilebilir. B. F. Erlach’a göre bezemenin başarısı için de, “Eskilerin uzun zamana yayılmış çalışmaları, deneyimleri ve başarıları ile test edilmiş fikir ve formüller” gereklidir. (Kruft, 1994: 356). Aynı yıllar James Gibbs’de ilk İngilizce mimarlık kitabı olarak bilinen monografik çalışmasında (The Book of Architecture) yatırımcının önemi, yapı yapmak için yatırım yapacak üst bir sınıf ya da gücün varlığı dile getirilmiş, özellikli bu grup, ayrıcalıklı bir

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şekilde öne çıkarılmıştır. J. Gibbs, "...salt mimarlara değil yapı ile ilgili yatırım yapacak beyefendilere seslenir. Mimarlıkta güzelliğin oluşumunu oran kavramına bağlayarak, mimari güzelliğin yalın, bezeme olmayan cephede hayat bulduğunu ifade eder. Binanın zarafeti, güzelliği ve ihtişamı ne malzemesinin kalitesinden ve zenginliğinden ne çizgilerinin çokluğundan, ne de ince işlerinin abartısından gelir. Amacına uygun yerleştirilmiş birkaç bezeme olsun ya da olmasın, esas olan parçaların birbirleri ve bütün ile olan oranlı ilişkisidir." (Kruft, 1994:250) Gibbs uzun bir aradan sonra neredeyse Alberti'nin söylemini yeniden gündeme taşımış gibidir. Benzer biçimde, Amatör bir mimar olan Robert Morris de, 1728 ve 1734 yıllarında yayınlanan iki kitabında (Essays in Defence of Ancient Architecture ve Lectures on Architecture) bezeme üzerine düşüncelerini dile getirmiş, güzellik-oran ilişkisine dikkat çekmiştir. Morris'e göre oranları doğru olan bezemenin olmadığı düz bir cephe, beğeniye, esas ve öncelikli olarak gözlere, zevksiz ve kötü oranlı bir tasarımdan daha çok, hitap eder. Artık anlıyoruz ki mimarinin iyi olması için bezemesi gerekmez, asıl olan yapının orantıdır. Benzer biçimde Orantının önemini vurgulayan Giovanni Battista Piranesi "ilk teorik çalışmasında mimarinin doğrudan fonksiyonel bir sanat olmaktan uzaklaşıp nasıl salt bezeme sanatına dönüşümünün izlerine bakmış, Geç Roma İmparatorluğu mimarlığını bezeme ve fantezi dolu

sanat olarak tanımlamıştır." (Kruft,1994:88) Bu dönem yapılan çalışmalar birbirlerini destekleyerek gelişmiş, bezemeden vazgeçmek, yalınlaşmak, sadeleşmek adına atılan adımlar önemli olmuştur. Dönemin önemli isimlerinde Carl Alexander Heideloff için bezeme; "mimarının ayrılmaz bir bileşenidir ve görevi parçaların birbirleri ve bütün ile kurdukları dengeli/oranlı ilişki ile başarıya ulaşır. Üslubun arınması ancak rastgele yerleştirilmiş bezemelerin ortadan kaldırılması ile mümkündür." (Kruft, 1994:420) Bu düşüncelere paralel olarak yalınlaşmadan yana destek verenlerden biride Augustus Welby Pugin olmuştur. Oldukça radikal bir yaklaşımla Klasik Mimarlığa karşı yalın ve işlevsel mimarlığı savunarak bezeme başta olmak üzere mimarlığın diğer tüm bileşenlerini, güzellik kategorisi dışında değerlendirmiştir. Yüzyılın sonunda beklide bir sonraki dönemi, hatta günümüzü etkileyecek isimlerden biri sayılabilecek Eugene Emmanuel Viollet-Le-Duc, "kolonların görevi yük taşımaktır, eğer taşımıyorlarsa cephelerinizde arabesk süslemeler gibi amaçsız bir şekilde durmamalıdır, bezeme mimari biçimlerin yapısından ibarettir, her malzemenin kendi gücünü ve sınırlılıklarını en iyi ifade eden biçimde, işlevin gerektirdiği yer ve boyutta, kendi çağına uygun olarak kullanılmalıdır" görüşünü savunur. (Viollet-Le-Duc, 1875:456) Düşünceleri halen çağdaş restorasyon kuramları için de geçerliğini korumakta, mimarlığın ahlaki

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve yapısal bir zorunluluk olarak doğruyu, kendi dilini söylemesi gerektiği düşüncesinin altı kalın çizgilerle çizilmektedir. Bu dönem özellikle İngiltere’den yükselen sesler, tüm tasarım dünyasının ana eksenini oluşturmuş gibidir. Owen Jones “The Grammar of Ornament” kitabında bezemeyi kültürel, dönemsel ve doğal bir evrim içinde ele almış ve biçimsel kategorilerde okumaya çalışmıştır. Jones, “her ne kadar mimarlık için aksesuar niteliği taşısa da yapısal elemanları ve yüzeyleri aşırı yoğunlukta kaplamaması gerekse de bezeme mimarlığın ruhunda vardır.” (Mallgrave, 2006:497) diyerek bezemenin vazgeçilmezliğinin ve insanlık tarihi kadar eski olduğunun altını çizmiştir. Mimarlık stratejik olarak zaman-mekan bağlamında onu kendine uyarlamıştır.

Yüzyılın sonuna gelindiğinde bezeme üzerine yapılan tartışmalar devam etmiş, Gottfried Semper, uygulama ve kuram alanındaki en etkin aktörlerden biri olarak, bezemeyi yapı üretiminin özüne dair süreç olarak ele almıştır. Aile mesleği olarak uzun yıllar emek verdiği “dokuma/örme tekniklerini bezemenin kökeni... daha da önemlisi bezeme, mimari biçimin başlangıcı... ve Mimarlık özünde bir bezeme aktivitesi” (Semper, 1989: 29) olarak tanımlamıştır. Ayrıca Semper “süsleme ile yapı arasındaki ayrımı reddederek çağının endüstriyel üretimlerini maskeleyecek, kaplamanın nitelikleri üzerine bir mimarlık teorisi

kurmuştur” (Sönmez 2013:83). Robert Kerr 1869 yılında İngiliz Mimarlar Odası üyelerine yaptığı konuşmada süslemeyi kategorilere ayırarak ele almış, mimari ürünü, salt yapı olmaktan çok şiirsel anlam taşıyan elemanlar olarak yorumlamıştır. Kerr’in konuşması da bezeme üzerine teorik bir sınıflama olarak kabul edilebilir. Onun mimarlığı şiirselliğini moda, dekorasyon gibi sanatsal tasarım alanlarından alır. (Kerr,1865:2) Bir yüzyıl kapanıp yeni bir yüzyıla başlarken düşünce yapısı aynen devam etmiş, örneğin George Aitchison, kendi çağımızın mimarisine sahip olmak için “bezeme yerine biçimin güzelliğine bakmanın, saf, zarif ve bezemenin olmadığı, sadeliğin binalarımızdan çay kaşıklarımıza kadar her şeye uygulanmasının” (Collins, 1998:12) gerektiğini dile getirmiştir.

Bu söylemlere karşın ilk aykırı sesler İngiltere’den, yüzyılın en etkin isimlerinden, sanat ve mimarlık dünyasını beklide en çok etkileyen isimlerinden biri olan John Ruskin’den gelmiştir. “Stones of Venice” adlı kitabında, Semper’e benzer biçimde bezemenin dışa giyilen bir elbise değil öze ilişkin olduğunu, doğrudan tanrı ile insan ilişkisini ortaya koyduğunu, mimarının kendi iç güzelliği olduğunu belirtmiştir. Ruskin’e göre bezeme mimarının birincil kısmıdır ve bir “binanın soyluluğu iyi inşa edilmiş olmasını içermekte, soylu bir biçimde bezenip boyanması ile belli olmaktadır.” (Ruskin, 1880:211)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ruskin genel anlamda devrimci bir söyleme sahipse de aslında pek çok çağdaşı gibi, mimarlık ve bezmeyi birbirinden ayrı kavramlar olarak ele almamış, Gotik Mimarlıkta olduğu gibi çok uzun bir dönemi etkileyecek, yapı ile bütünleşmiş bezeme fikrine inanmıştır.

Genel geçer bırakılmayan Fonksiyonalizm'in ağırlıklı olduğu dönemin önemli aktörlerinden Louis Sullivan, sadeleşme ve bezemeden arınma düşüncesine karşın, 1892 tarihli "Mimarlıkta Bezeme" adlı makalesinde bezemenin yapıya yaşam ve bireysellik kattığını savunmuş, uyguladığı bitkisel motifli bezemelerle bu düşüncesini somutlaştırmıştır. Sullivan, Amerikada bezemeyi savunurken, aynı yıllarda Almanyada Hermann Muthesius "Yeni Bezeme ve Yeni Sanat" makalesinde özellikle iç mekan tasarımında "En az elemanla tasarım yapmanın, yeni istekleri karşılayacağını, özellikle güncel isteklerin yeni bezeme anlayışı ile şiirsel" (Mallgrave, 2008:100) olacağını savunmuştur. Dönemin geçerli bezeme anlayışına ait bildiğimiz tarihsel kodlarından ayrılarak, uyum, denge, renk, vs. soyut gibi kavramları temel alarak, "Soyut bezeme" kavramını öne çıkaran Henry Van de Velde "soyut kavramların hem mühendislerin yapılarına hem de bezemeye yön verdiğini" (Mallgrave, 2008:116) dile getirmiştir. Yirminci yüzyıla girmeden önce genel anlamıyla bezeme karşıtı görüşün mimarlık dünyasında egemen olduğunu söylenebilir.

Dönemin ortak hafızası şöyle özetlenir: "19. yüzyıl sonu civarındaki mimarlık teorisyenleri, süsleme üretimini denetleyecek yasalar getirmeye uğraşırsa uğraşsın, süslemenin sonunda izleyeceği yegane ilke denetimsiz çoğalma kuralıdır." (Papapetros, 2016:158) Bu kuralsız durum bir var olma savaşı olarak her koşulda icraat yapabilmenin yollarını da vurgulamaktadır. Yapıya sonradan eklenen bezeme süreç içinde bizzat yapının kendisi olup çıkmıştır. Alman ekspresyonist mimarlığın önemli isimlerinden Hans Poelzig, 1906 tarihli "Mimarlıkta Mayalanma" bildirisinde, Schinkel'in tarihsel seçmeciliğine, dekorasyona/süslemeye, bezemeye karşı bir duruş sergiler. Özellikle çağın kendi biçimini oluşturacağını altını çizerek "...gerçek mimarlık süsleme kılıfıyla elde edilemez, Modern Mimarlığın sorunları yalnızca yüzeysel yollarla çözümlenemez, önemli olan, öz-biçimin bulunmasıdır, özellikle yapısal elemanların tasarımına salt bezeme amacıyla yaklaşan tasarımcı bu öz biçimden uzaklaşacaktır." (Conrads, 1991: 4) açıklamasını yapmıştır. Aynı dönem H.Pöelzig'in çalışma arkadaşı ancak farklı bir ideolojinin savunuculuğunu yapan Heinrich Tessenov da onunla çok farklı bir kulvarda, mimarlıkta "klasikten doğallığa ve milliyetçiliğe doğru bir eğilim göstermiş, bölgesel yerel referanslara sahip ancak gereksiz bezemeden uzak, basit, kolay tasarımları benimsemiştir." (Vat, 1997:14). Çok farklı ideojilerin savunucuları olarak aynı dönem

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

aynı çalışma ortamı içinde farklı kişiliklerin bezeme konusunda uyuşup anlaşmaları altı çizilen stratejik durumu açıklamakta, sorun her ne olursa olsun getirilen cevap dönemin şartları altında, mimarın öz alanını belirlemesi ile sonuçlanmaktadır.

Amerika'daki çalışmaları sırasında Louis Sullivan'dan çok etkilendiği bilinen Adolf Loos, 1908 de bezeme/mimarlık konusunda halen güncelliğini koruyan, en radikal makalesi olan "Süsleme ve Suç"u yayınlamıştır. Mimarlık tarihinin bu en önemli kırılma noktasındaki isim olarak önerisini şöyle özetlemiştir; "eğer bir süre için bezemeyi terk edip çabamızı yalnızca incelikte biçimlendirilmiş ve ağırbaşlı bir çekiciliği olan binalar yapma üzerine yoğunlaştırsaydık bunun bize ancak yararı olurdu" (Conrads,1991:8). Bu terk edilmiş ve yoğunlaşma önerisi aslında politik anlamda belirli zorlukların yaşandığı bir dönemde çok uzun bir sürecin sonunda yeniçağ için, yeni bir üretim dili ve potansiyeli yaratmanın stratejisi olarak kabul edilebilir. Yeniçağın kendi dilini oluşturması neredeyse tüm mimarların ortak sorunlarından biri olmuş, 20.yüzyılın başında organik mimarlığın temellerini atan Frank Lloyd Wright, özellikle konutu öznenin öne çıktığı topyekün sanat eseri olarak ele almıştır. Tüm coğrafyalarda etkin olan Organik Mimarlık manifestosunda dekorasyon elemanlarını bile yapının parçası olarak kabul etmiş, bezemeyi, "taşıyıcı sis-

temin soyut ritmi ve yapısal elemanların iç dünyasına ait" (Conrads, 1991:18), birer eleman olarak yorumlamıştır. Geçmişte kullanılmayan, mimarlığa bile ait olmayan kavramlarla bezemeyi yorumlamak yeni bir anlayışla gündeme taşımak, Wright'ın mimarlığa katkısı olarak ele alınabilir. Bu dönem endüstrinin, teknolojinin ve tekniğin ilerlemesi, özellikle gündelik yaşamın her boyutunda kendisini göstermeye başlamasıyla birlikte "güzel" kavramı için yeni bir boyut ortaya çıkmış, "makina estetiği" gündeme gelmiştir. Özellikle Avrupa'nın sosyal, politik ve ekonomik zorlukları yaşadığı bir dönemde, 1914 yılında genç İtalyan sanatçılar Antonio Sant Elia ve Tommaso Marinetti, mimarlık ve bezeme konusunda kendilerinden önce gelen bütün eleştirileri yıkıcı bir birliğe ulaştıran ve makine estetiğinin kesin zaferini ilan eden gelecekçi manifestolarını yayınlamışlardır. Sözde yenilikçiliğin dünyadaki yayılımına karşı gelecekçi bir anlayışı vurguladıkları manifestolarında "beton cam, demirden yapılmış boyanmamış ve heykelsiz ev yalnızca kendi çizgilerinin... güzelliği ile zenginleşmeli... bezeme unsuru ortadan kaldırılmalıdır. Mimarlığın üzerine zorla giydirilen süsleme anlamsızdır ve gelecekçi mimarlığın süsleyici değeri yalnızca işlenmemiş, çıplak ya da göz alıcı renklerdeki malzemenin özgün kullanım ve düzenlemesine bağlıdır.." (Conrads, 1991:22) diyerek, zamanla tüm dünyayı etkileyecek, halen gündemde olan kente, mima-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

riye ilişkin fütürist formülü bulmuş olacaktırlardır. Biliyoruz ki bu formül sadece kendi coğrafyaları dışında da geniş bir onay görmüş niceliksel olarak da uygulama alanında etkinliğini günümüze kadar sürdürmüştür. Öncüler sayesinde var olan, anıtsal ve bezemeci sanatı ayırmadan, mimarlığın altında bütün sanatları birleştirme çağrısı, en önemli etkinlik alanı olarak mimarlığı yücelten tavrını ortaya koyarak açılan Bauhaus okulu, oluşturduğu yeni estetik kodları ile mimari ve bezeme konusundaki tavrını açıkça tasarımın kendi dinamikleri, bileşenleri, işlevi ve referanslarından yana kullanmıştır. 20. yüzyılın ilk iki çeyreğinin gündemini belirleyen karakterlerin neredeyse tümü, doğrudan ya da dolaylı olarak, çağın bezemeye karşı tutumuna destek olmuşlar, geleneksel bezeme anlayışını ahlak çerçevesi içinde reddetmişlerdir. Ancak bu genel ahlaki reddedişe karşın “tüm öncü Modernist karakterlerin bile mimarlıkta bezemeye duyulan ihtiyaca karşı duramadıkları, malzemenin dokusuna, strüktür ve işlevin sergilenmesine dayalı kendi modern bezemelerini yaratıkları” (Brolin, 200:18) kabul edilmektedir. Bu bağlamda, doğrudan bezeme olarak tanımlanabilecek yapılarını, gündelik koşullar çerçevesinde en doğru stratejileri uygulayarak, en üst düzeyde kullanarak gerçekleştirdikleri kabul edilebilir. L. Kahn “detay süslemenin başlangıcıdır” (Kahn, 1975:43) diyerek dikkatleri malzemeye ve kullanımına çekmiştir. Bezemeyi özellikle detaylarda

vurgulaması, malzeme dilini soyut anlamda bezeme olarak kullanması, yapılarındaki en önemli özelliklerden biridir. Uygulamada, öne çıkan en önemli isimlerden bir diğeri olan Ludwig Mies van der Rohe’nun yapıları da malzemenin soyut bir bezeme elemanı olarak kullanıldığı en özgün örnekler olarak verilebilir. Venturi’nin değişimi onun “ateşe karşı dayanıklı kolonlarının üzerindeki çelik I profiller, Rönesans veya Gotik yapılardaki taşıyıcıların üzerine sonradan uygulanan pilastrlar kadar karmaşık bir bezemedir.” (Venturi, 1991:117) Mies’in tasarımlarında duvar, kolon, su gibi mimari elemanların nasıl birer bezeme elemanına dönüştüğü, bugün tartışmasız kabul görmektedir.

Vitruvius’tan başlayarak bezemenin gelişimi, yeni bir strateji hamlesi ile 1950’li yılların sonlarında köklü bir dönüşüme uğramıştır. Bezemenin yeniden resmi olarak, teorik ve pratik anlamda itibar kazanması, Venturi ve Scott Brown’un 1968 tarihli “Las Vegas’tan Öğrendiklerimiz” başlıklı çalışması ile gerçekleşmiştir. Onlar mimarlığı, sığınak+bezeme, “ördek ve bezenmiş hangar” (Venturi ve ark., 1968:24) olarak tanımlamışlardır. Aslında bu durum bezemeye yeniden önem vermekten öte, bezemenin sürekliliğini gündeme taşımak, insanın bezemeye duyduğu ihtiyacı açıklamaktır. Onlar “Modern mimarlık anlatımsal bezemeyi kullanır, simgesel bezemeden kaçınır,” (Venturi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve ark., 1968:103) değişimi ile modern mimarlığında bu sürekliliğe katıldığını kanıtlamışlardır. Modern mimarlığın kendi anlatım dilinin bezemesini bulduğu gerçeği, “tüm yalın Modernist cepheler aslında bezemenin bir başka biçimidir” (Venturi, 1991:117) cümlesi ile ifade edilmiştir. Venturi’nin tasarımları da sonuçta Postmodern anlayışın kendi dili olarak, yapının kendisinin tek bir bezeme haline gelmesi, yani bir ‘ördeğe’ dönüşmesidir. Bezemenin yeniden simgesel ifadesine kavuşması ile aynı yıllarda, mimarlık kavramını en farklı yorumlayanlardan biri olarak Gordon Matta Clark Yapı kütlesine müdahale niteliğindeki uygulamaları ile bezemenin soyut ifadesini kullanan en etkin isimdir denebilir. Onun yapılarında uyguladığı delme, yarma, oyma işlemi doğrudan Karl Philipp Moritz’ in bundan yaklaşık iki yüzyıl önce kurduğu teorik bezeme alt yapısı ile ilişkilendirilebilir. “Moritz’e göre süsleme bir delme... pratiğidir, ...süreklilik taşıyan bir düzlemde bir aralık, yarık veya delik... açmadır.” (Papapetros, 2016:152). Moritz’in küçük ölçekli örneklerinin yanında Matta Clark mimarlıktaki son nokta olarak değerlendirilebilir. Venturi’nin cepheyle başlayıp, tüm yapıya dönüşen anlayışı, Clark’ın kütsel oymaları, bir diğer yandan sanat alanında, Marcel Duchamp’ın “Ready-Made” tasarımlarının uzun yıllar süren etkisi, ortama egemen olan hakim görüşlerle “Süsleme ve Suç”a doğrudan yanıt almış yedi yıl sonra, 1975 yılında Joseph Rykwert’in “Bezeme suç

değildir” manifestosu ile gelmiştir. Rykwert, yeni bir strateji ile biçim, gösterim ve bezemeyi yeniden açıkça savunmuştur. Artık büyük bir çoğunluk tarafından, ilk modernlerden Minimalist’lere uzanan tarihsel çizgide saf beyaz cephelerin de bezeme olduğu savunulmaktadır. Ancak Rykwert’i nasıl altını çizdiği mimarının bezemeli ya da bezemesiz olması değil, biçimin ardındaki anlam/düşünce sorundur. Sönmez ve Batı Minimalizm’in kuramsal, pratik bütün formlarının aslında düşüncenin ifade araçları olduğu; fikirselsel bir alt tabanda geliştiği bulgusuna varmışlardır. “Düşüncelerin bezemeye ihtiyacı olmadığını, bu yönüyle Minimalizm ile mekânın maddesel ve biçimsel var oluşun ötesindeki düşünsel haller arasında bir eşleşme olduğunu” (Sönmez, Batı: 2018:84). İddia etmişlerdir. Vittorio Gregotti “Mimarlık üzerine 17 mektup” başlıklı kitabında J. Rykwert’e yazdığı bölümde Siegfried Kracauer in “süsleme kütsel, daha doğrusu kapitalist üretim süreci bir kütle süsü halini aldı” diye daha 1927’de yazdığını belirterek bugün bezemenin “kitle iletişim ilkesi halini aldığını” söyler. Ona göre “disiplinimiz mimarlığı kütle süsüne dönüştürmek için medyatikleşince, özgül bir eylem alanını savunmaya çabalayan mimar da çağdaş toplumsal durumun şartnamesine uymak istediğinde, kendi karikatürünü yapmak zorunda kalır.” (Gregotti, 2016:49) Belirli bir kütle organizasyonun bezeme ya da bezemenin kitle iletişim ürününe dönüşmesi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sürecinde mimarın kendini ait eleştirel yaklaşımı yeni bir mimar tanımını zorunlu kılmıştır. Mimarın üzerindeki “modern ahlaki” baskının kalkmasıyla, geri dönen sadece bezeme değil, planı, cepheyi ve taşıyıcı sistemi özgürleştirme idealidir. Mimarlık dünyası için işlev, yapı, ekonomi, estetik, vb. kategorilerin yanına “bezemeyi” de eklemek en azından stratejik olarak daha kolay olmuştur.

1980’li yılların başında öne çıkan pop eğilimleri, kolajlar ve imgesel anlatımlar takip etmiş, mimarlık medyasının neredeyse tüm önemli yapıları bezeme gibi yorumlanmıştır. Erich Mendelson’un Einstein kulesi, Antoni Gaudi’nin tanımlanamaz biçimlerinden yaklaşık yarım yüzyıl sonra Bernard Tschumi, Parc de La Villette çalışması ile yapının kendinin bezeme olması durumuna son noktayı koymuştur. Tschumi hiçbir işe yaramayan, sadece var olan ve içinde bulunduğu çevreyi bezeyen çılgın küplerini burada gerçekleştirmiştir. İçinde yaşadığımız yüzyılın en önde gelen, bugünkü deyimiyle “star mimarları” en bilindik örnekler olarak kendi yapılarını ve/ya bezemelerini oluşturmuşlardır. Bu örneklerde Christofer Wren’in 17.Yüzyılda, daha sonrada Venturi ve arkadaşlarının Modern Mimarlığa getirdikleri eleştiri gibi, yapıların kendileri birer bezemeye dönüşmüşlerdir. Ancak bezemeye dönüşme işlemi yalnız yapılarla sınırlı kalmaz, örneğin Rem Koolhaas’ın, 1995 yılında yayınladığı ve Bru-

ce Mau tarafından tasarlanan S,M,L,XL adını verdiği monografisini “bunlar sehpa üzerini süsleyecek arada sayfalarını karıştırıp üzerinde tartışacağımız şık kitaplar değil, düpedüz birer sehpa” (Foster,2004:39), yorumuyla karşılıyan Hal Foster’dan sonra, mimarının moda tasarımı gibi, başka bir medyaya dönüşüp hayatımızı bezemesine izin verdiğini söyleyebiliriz (Sağlam, 2014:132). Mimarlığın alanı giderek genişlerken, Paris’te inşa edilen, Renzo Piano’nun Reu de Meaux konutu, hayatımızı bezemeye dönüştürmek adına inşa edilir. Onun amacı “barınabilir, konforlu ve iyi işlevlendirilmiş mekanın ötesinde, sınırlı bütçelerle bile ışık, yeşil ve bezeme dolu evlerin yapılabileceğini” göstermektir. (Özer, 2001:94). Herzog & de Meuron Almanya’da 1999 da yaptıkları Ebrswalde Teknik Okulu kitaplığının çok yalın olarak tanımlanabilecek cephesinde, cam ve taş malzeme üzerine özel bir teknikte uygulanmış malzemeyi uygulayarak bezemeyi malzeme üzerine eklenen bir biçimde yorumlamışlardır. Bu uygulamalarında kimyasal bir işlemle taşın ve camın üzerine fotoğraf aktararak, yapı malzemesi doğrudan bezemeye dönüştürülmüştür. Bu özelleşmiş ifade sadece bezeme için değil, “bezemenin bilindik üretim yöntemlerinin ve dolayısıyla mimari içeriğinin farklılaşması bakımından da önemlidir” (Sönmez, 2013:86). Buna karşın aynı mimarlar, Olimpiyatlar için Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Stadı -kuş yuvası- örneğinde, bezeme kavra-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

masını malzeme ile doğrudan ilişkili bir unsur olarak değil, aksine şükrütürün tasarımına ait bir öge olarak ele almışlardır. Böylece yapının taşıyıcı sistemini tarihsel süreçte, bezeme olarak yorumlayan isimler arasındaki yerlerini almışlardır.

Bu dönemde mimarlık dünyasını etkileyen önemli teorik birikimlerden biri Kate Nesbitt'in yayınladığı, ana başlığı "Theorizing Architecture Theory 1965-1995" olan çalışmanın girişinde süsleme ile ilgili önemli soruları gündeme getirmiştir. Aynı yıl 1967 de Architectural Design'ın Şubat sayısında ilk kez 2000+, tasarım ve insan çevresinin tekno toplumsal ortamının uzlaşabileceğini" (Graham, 2006:8) gündeme getirmiştir. Bu istek 2014 yılında Mark Wigley'in düzenlediği toplantı ile gerçekleşmiş olur. Toplantı özetle mimarlık teorisinin acil sorunlarına odaklanmıştır. Toplantıda Spyros Papapetros özellikle süsleme kavramını Wigley'i referans vererek, yazarların, kitapların, binaların ve epistemolojik sistemlerin daha sınırlı olan fikirleri arasında nasıl bir tür birleştirici araç" (Graham, 2006:9) olabileceğinin altını çizer.

Loos'un manifestosundan neredeyse 100 yıl sonra, mimarlık ve tasarım dünyasındaki değişimlere tepki olarak Hal Foster'ın 2002 tarihli kitabı "Tasarım ve Suç" benzeri kışkırtıcılıkta bir değerlendirme olarak ele alınabilir. H. Foster, "Loos'un amacının mimarlığa ya da sanata bir öz ya da özerklik atfetmek ol-

madığını, her türlü pratiğin gelişmek için ihtiyaç duyduğu alanı kazanmak, kültüre hareket alanı açmak" olduğunu ifade eder (Foster, 2004:10). Bu yorum doğrudan bezemenin bir strateji, en zor şartlarda çözüm üretme kendini var etme ve icraatta bulunma durumunu özetlemektedir. Demetri Porphyrios süslemenin biçem ve dekorasyon anlamına geldiğini, "çünkü süslemenin dikkat çeken, tüketim odaklı durumu sembolize ettiğini, toplumsal ve ahlaki açıdan sakıncalı, entelektüel olarak savunulamaz, estetik açıdan yozlaşmış" (Porphyrios, 1996:92) olanı gösterdiğini savunmaktadır. Ancak kentler ve mimarlık pek çok yanlış uygulamaya karşın anlamlı bezeme anlayışının gerçekleştirilebilir olduğunu kanıtlamıştır.

Güncel Mimarlıkta süslemenin anlamına yönelik özgün açılım Farshi Moussavi ve Michael Kubo'nun 2008 tarihli "Bezemenin İşlevi" kitabında bulunabilir. Güncel mimarlıkta yüzey tasarlama sorunsalına çağdaş tasarımcıların yaklaşımlarını inceleyen bu çalışmada Moussavi ve Kubo'nun amacı güncel binalarda süsleme etkilerinin oluşumunda bezemenin aslında "mimari etkilere" bağlı olduğunu göstermektir. Moussavi ve Kubo modern dönem boyunca sürgüne yollanmış bezemenin geri dönüşünü "işlevsel" kavramı çerçevesinde tartışır. Onlara göre çağdaş mimarlıkta süslemenin geri dönüşü işlevsel olabilmesi ile mümkün olmuştur. İşlevsel ve yüzey etkileri-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ne sahip binaların bu niteliklerini açıklamakta oluşturdukları sınıflandırma “biçim, strüktür, ekran, yüzey” olmak üzere dört ana başlıkta irdelenmektedir (Moussavi, Kubo, 2008:13). Aslında mimarlık ve yapı konusunda yazan, çizen, uygulayan pek çok isim mimarlık ve bezeme konusunda söz birliği yapmışçasına karşıtlıkların altını çizerek bezemenin her dönem kendi ifade biçimini bulduğu, tartışma ortamını hazırladığı, teorik bir çerçeveye en azından altlık oluşturduğu görüşünde birleşmişlerdir.

SONUÇ

Bezeme ve mimarlık üzerine yapılacak çalışmalarda farklı tarihler, figürler, vd. girdiler kullanılarak farklı kronolojiler oluşturulabilir. Ancak Vitruvius’un kolonları maviye boyayan mimarından, inanılmaz çelik kolonlar tasarlayan, Gustave Eiffel’e, kendi başına kentsel–ulusal bir bezemeye dönüşen, dijital çağın teknoloji dehası yıldız mimarların yapılarına kadar geçen süreçte değişen yalnızca “güzel”in ve “anlam”ın göstergesi olarak bezemenin stratejik bir kategori olarak mimarlığın neresinde durduğuna ilişkin görüşler olmuştur. Bezeme anlayışının değişimi aslında, insanlık tarihi sürecindeki politik, teknolojik, yapısal değişimlerin bir yorumudur. Bir başka deyişle bezeme dönemi var eden tüm unsurların mimarlık alanına yansıyan etkileridir. Bu süreçte, mimarlığı dolaylı veya dolaysız etkileyen her girdi, bezemeyi de etkilemiş, böylece bezeme zaman sürecinde etkilendiği

girdilerin imgesi haline gelmiştir. Başlangıçta yapı yüzlerine yapıştırılan bezeme giderek bir yapı elemanı, daha sonra da yapının kendisi olmuştur. Bugün bezeme, her zamanki gibi, çağın entelektüel yönelimi, teknolojik olanakları ve estetik yargıları bağlamında yine, yeniden tartışılıyor. Çok farklı başlıklar altında farklı çalışmalar var olmaya devam ediyor. “Bilgisayar grafiği, geometrik bezeme, dijital süsleme” (Balık ve ark., 2010:69) gibi başlıklar en önemli çalışma alanları olarak dikkat çekiyor. Yüzey, malzeme, biçim, teknoloji, mekan, kurgu, kütle etkisi gibi çok farklı girdi içinde ya da bunların toplamında kendine bir varoluş alanı arıyor. Günümüzde bezeme tarih boyunca çizilmiş olan sınırları aşarak üretimden uygulamaya yeni yollarda, dijital dünyanın sağladığı olanaklarla birlikte bambaşka mecralarda kendine yer açmaya, daha kavramsal, daha soyut, bir o kadar da ileri teknoloji ürünü olma yolunda ilerliyor. Bu çok hızlı ilerleme içinde ancak bezemenin alt anlamlarını çözebilen, ardında yatan gerçekleri fark edebilen, günümüzün en zor şartlarında çare üretip, icraatta bulunan mimarlar, bu strateji oyununu kazanıp geleceği var edecek grubu oluşturacaklardır.

KAYNAKÇA

BALIK, D., AÇALYE A., (2010). Çağdaş Mimarlıkta Bezeme; Kısa bir Tarihçe ve Bibliyografya. Arredamento Mimarlık, 12: 69-74

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- BROLIN, C.B., (2000).** Architectural Ornament Panishment and Return. New York, USA: W.W. Nortonand Co., ss.18
- COLLINS, P., (1998).** Changing Ideals in Modern Architecture. Ithaca, Canada: McGill Queens University Press, ss.12
- CONRADS, U., (1991).** 20.Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar. Ankara, Türkiye: Çev. Yavuz, S., Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, ss.4, 8, 18, 22
- FOSTER, H., (2004).** Tasarım ve Suç. İstanbul, Türkiye: Çev. Gen, E., İletişim Yayınları, ss.39
- GRAHAM, J., (2016).** 2000+Mimarlık Teorisinin Sorunları. İstanbul, Türkiye: Çev. Erol, A., Janus Yayıncılık, ss.8-9
- GREGOTTİ, V., (2016).** Mimarlık Üzerine 17 Mektup. İstanbul, Türkiye: Çev. Tümertekin, A., Janus Yayıncılık, ss.49-48
- KAHN, L., (1975).** Light is the Theme. Texas. United States: Ed. Johnson, N., E., Yale University Pres, Forth Worth, ss.43
- KERR, R., (1865).** The Centleman's House; How to Plan English Residences John Murray Albemarle Street. London, England: Cambridge University Pres, ss.2
- KRUFT, H.W., (1994).** A History of Architectural Theory from Vitruvius to the Present. New York, USA: Princeton Architectural Press, ss.348, 356, 250, 88, 42
- MALLGRAVE, H.F., (2008).** Architectural Theory VoL.II An Anthology from 1871-2005. Malden, USA: Blackwell Publishing, ss.100,116
- MALLGRAVE, H.F., (1870).** Architectural Theory Volume I- An Anthology from Vitruvius to 1870. Oxford, UK: Blackwell Publishing, ss.53, 93, 497
- MOUSSAVİ, F., KUBO, M., (2008).** The Function Of Ornament. Barselona, Spain; Actar, Harvard University Press, ss. 13
- NEBOİS, T., (2006).** Architectural Theory from the Renaissance to the Present. Cologne, Germany: TASCHEN, ss.12
- PORPHYRIOS, D., (1996).** Theorizing a New Agendafor Architecture an Antology of Architectural Theory 1965-1995. New York, USA: Ed. Nesbitt, K., Princeton Architectural Press. ss.92
- ÖZER, N., (2001).** Ağustos 1998 Pritzker Ödülü Sahibi Renzo Piano. Yapı Dergisi, 204:94-110
- PAPAPETROS, S., (2016).** Wigley Süsleme veya Süsleme Olarak Teori (beklentisi). Aktaran. Graham, J., 2000+Mimarlık Teorisinin Sorunları. İstanbul, Türkiye: Çev. Erol A., Janus Yayıncılık, ss.152,158
- PICON, A., (2013).** Ornament: The Politics of Architecture and Subjectivity. West

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Sussex, United Kingdom: John Wiley & Sons Publication, ss. 9-15

Merzi, S., Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, ss.117

SAĞLAM, H., (2014). Re-thinking the Concept of Ornament in Architectural Design. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 122: 126,133

VENTURİ, R., SCOTT B., IZENOUR, S., (1968). *Las Vegas'tan Öğrendiklerimiz.* Ankara, Türkiye: Çev. Merzi, S., Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, ss.103

SEMPER, G., (1989). *The Four Elements of Architecture and Other Writings.* Cambridge, UK: Çev. Mallgrave, H., F., Bermann, W., Cambridge University Press, ss. 29

VİOLLET-LE-DUC, EMMANUEL, E., (1875). *Discourses on Architecture.* Boston, USA: Çev. Brunt, H., V., James R. Osgood and Co. ss.456

SCHUMACHER, P., (2009). *Pattrens of Architecture.* *Architectural Design*, 79 (6): 38-48.

VİTRIVİUS, (1993). *Mimarlık Üzerine On Kitap.* Ankara, Türkiye: Şevki Vanlı Yayınları, ss. 4

SÖNMEZ, M., (2013). *Çağdaş Mimarlıkta Cephe-Yüzey Kavramı Tartışmaları.* *NWSA Social Sciences*, 8 (2): 83, 86

YILDIRIM, S., (2018). *Bir Avangard Mimar, Mustafa Aslan Aslaner.* *Serbest Mimar*, 31:10,12

SÖNMEZ, M., BATI B., N., (2018). *Relevance of Architectural Space to Minimalism's Theoretical Content.* *International Refereed Journal Of Design And Architecture*, 15: 84

İNTERNET KAYNAKLARI

ERTAN, B., (2019). *Stratejik Düşünce.*

<http://www.gundem.be/tr/turkiye/stratejik-dusunce> (Son erişim: 20.04.19)

VAT, DAN VAN DER., (1997). *The Good Nazi: The life and lies of Albert Speer.* Boston, New York, USA: Houghton Mifflin Company, ss.14

RUSKİN, J., (1880). *The Stones of Venice.* New York, USA: Collins, P. Wiley, ss. 211

https://openlibrary.org/books/OL7203263M/The_stones_of_Venice. (Son erişim: 20.04.19)

VENTURİ, R., (1991). *Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki.* Ankara, Türkiye: Çev.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Today, the point where the art and the architecture has come keeps the expandable debate platforms on agenda. Technological developments form one of the principal issues of architecture, one of the fields that embitters the future debates most. The question “What architecture or the life environments will become in the future?” witnesses the most remarkable studies in other medias as well as in architecture. The concept of future, which is seen as very doomy, urgently suggests a new architecture. In this regard, strategic approaches or the problem of creating what and how, as military like concepts, are the leading issues occupying the today’s architectural media. Understanding the architecture or make sense of it to build a future may be possible by doing various readings. Very different scales and fields can be used for the solution of the problem. Super structure or substructure institutions that create the society beyond the architecture’s knowledge may build a tool for the new readings. Various resources that look for the effects of political approaches or transformations on the architecture may be reached. But politics, as a superstructure institution, may interpreted as the tools that apply specific strategies. So, the strategies can be accepted as a more comprehensive field than politics and inferences concerning the art and the architecture as a battle field witnessed harsh battles from the earlies of the new century to present can be deduced. To understand the architecture, the necessity of having a good historical knowledge and the ability to understand and express the underlying truths of adornment for the education of the architect as Vitruvius expressed clearly may tested again by looking the progress through the historical process. **Aim:** By an outsider, as well as an architect, the language used for understanding the architecture, for making sense of it and to express it mostly consists of formal-physical factors placed on the most external, the shallowest and quickly-learned layer of the structure/place of the artistic communication. One of the most discussed concepts during this important and historical process that belong to this most external layer of the artistic communication language is the “adornment”, which the function, meaning and/or form of change depending on the periods. In this regard, it seems important to look at the structure based on the dialectical connection between the architecture and adornment. This study fundamentally has tried to review the opinions about the connection between architecture and adornment chronologically, enlightened the breaking points shaped within the frame of a specific opinion and re-discussed them by a current perspective. **Method:** Today, when the pollution of information and visual image has come to a head in the rapidly-changing conditions of the modern world, in regard to understanding the conditions of architecture practice, as in

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

each field, looking back, using the historical process, trying to create a new pattern concerning the problem, that is adornment, by the help of historical codes may enrich the suggestions for the architecture in the end. In spite of the multi-layered and time-varying meanings and contexts submitted by historical line, changing world of thought was tried to be mapped and a concept-practice model concerning the adornment was wanted to be drawn by using the theoretical aspect of architecture. **Results:** The connection between architecture and adornment that has progressed in a very different way during the development process has sometimes occurred in a form of pure expression and sometimes occurred in a form of a power play. The concept of adornment has reached from the pictures that the hunter and gatherer individual drew on the walls of caves to the structure show on the towers of technical perfection, to the photo montage structure shells that designed within conceivable form diversions and decide the courses of touristic tours. Today's opportunities of the age/technical/computer underline the connection between architecture and adornment, and the winner is the architects who can reach the secrets of adornment. Since Vitruvius, the architect who get shold of the knowledge of adornment or knows the meaning behind the adornment has been taken over the time and in the words of Foucault; carried those who knows to the power. It is possible to speak of the architectural design of space as an activity on the one hand, and there discovery of the adornment as a "beautiful" touch to this activity on the other hand. It is emphasized that by archeologically analyzing the adornment, the architect who deciphers the meaning of adornment can decipher the architecture in favor of existing. Understanding or being able to decipher the meaning behind it will lead to the new creations by transforming to the coding of existing instead of the ones inside the mind of the designer. **Conclusion:** Formal transformation of adornment results from more than its form in any moment, but the meaning behind it and the "architect" identity that can renders this meaning. The flexile state of the architect can be interpreted as in favor of creating himself/herself strategically and as an effort to create new zones. The architect's ability to exist permanently is depend on the his embracing the underlying truths of form and/or adornment. This process is actually the process of understanding and making sense of the architecture. Only thing that changes is actually the problem of correlating the concepts of "beautiful" and "meaning" with the architecture. Now, adornment is looking for an existence space for itself on each layer of architecture. Studies such as "computer graphics", "geometric ornamental design" and "digital ornament" (Balık,2010:69-74) reveal that the adornment tries to make room for itself in quite different channels by exceeding the limits that has been set during the history, with the new ways from its production to its application, with the new opportunities that digital world

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:434 K:598

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

has offered. It runs in the course of being a more conceptual, more abstract and a high-techwork as well and we know that the architects who can decipher the sub-meanings of adornment, realize the underlying truths, find solutions and take actions in today's most difficult situations will win this strategy game and create the group that will build the future.

MİMARİ PROGRAM VE PEYZAJ İLİŞKİSİNDE DUYARLI TASARIM KAVRAMLARI, BİLEŞENLER VE ÜRETİM BİÇİMLERİNİN GÜNCEL MODELLER ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ ¹

A CONTEMPORARY REVIEW ON CONCEPTS OF RESPONSIVE DESIGN, COMPONENTS AND PRODUCTION TECHNIQUES IN CASE OF RELATIONSHIPS BETWEEN ARCHITECTURAL PROGRAM AND LANDSCAPE

Büşra AĞAÇ¹, Fitnat CİMŞİT KOŞ²

¹ Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Kocaeli / Türkiye

² Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Kocaeli / Türkiye

ORCID: 0000-0001-5855-9235¹, 0000-0003-0688-548X²

Öz: Amaç: Disiplinlerarası iletişimin artmasıyla birlikte mimarlık ve peyzaj arasında farklı ilişki biçimleri oluşmuştur. Birbirleriyle etkileşime giren mimari program ve peyzaj kendi özelliklerini kaybetmiş ve yeni yöntemler belirlemişlerdir. Ayrıca mimari program ve peyzaj birbirlerini üretme potansiyeline sahiptirler. Bu çalışmanın amacı, mimari program ile peyzaj arasındaki iletişimde ortaya çıkan mekanın duyarlılık kavramına yaklaşımlarını incelemektir. **Yöntem:** Öncelikle tasarım kavramları, bileşenler ve üretim biçimleri seçilmiş ve seçilen kavramlar için çağdaş modeller belirlenmiştir. Modeller, bir matris yardımıyla, birbirleri ile yakınlıklarının ve zıtlıklarının belirlenmesi amacıyla, kendi alt başlıklarına ayrılmış ve yorumlanmıştır. **Bulgular:** Mimari program ve peyzaj arasındaki ilişkide, süreç boyunca ortaya çıkan duyarlı yaklaşımlar insanın mekandaki rolünü değiştirmiştir. Bu amaçla, tasarım ve üretim sırasında insanın öngörülemez tüm eylemlerine cevap verebilecek açık uçlu tasarımlar desteklenmiştir. **Sonuç:** Tasarım kavramları, bileşenleri ve üretim biçimleri mevcut modeller tarafından desteklendiğinde, benzer yaklaşımlara sahip modellerin farklı anahtar kelimelerle, farklı yaklaşımların benzer anahtar kelimelerle ilişkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, duyarlı yaklaşımların mimari program ve peyzaj arasındaki ilişkide kavramsal olarak genişlediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mekan Ara-yüzleri, Duyarlı Bileşenler, Çağdaş Üretim Biçimleri

Introduction: Aim: With the increase of interdisciplinary communication, different forms of relations between architecture and landscape have been formed. The architectural program and landscape that interacted with each other lost their unique features and determined new methods. Also, the architectural program and landscape now has the potential to produce each other. The aim of the study is to investigate the approaches of the space emerged from the communication between the architectural program and landscape to the concept of sensitivity. **Method:** Firstly, design concepts, components, and production techniques were chosen and contemporary models are determined for each selected concept. New concepts were produced, and cases, where the example projects are interrelated and opposed, were presented in a conceptual matrix. Finally, the matrix was evaluated with all of the samples. **Findings:** In the relationship between architectural program and landscape, the responsive approaches occurred during the process have changed the role of the human in space. To this end, open-ended designs were endorsed during the design and the production, which could respond to all unpredictable actions of the human. **Results:** When the design concepts, components, and modes of productions are supported by the current models, it was seen that the models that have similar approaches are associated with different keywords and different approaches are associated with the same keywords. Hence, it has been observed that sensitive approaches expand conceptually in relationship between architectural program and landscape.

Key Words: Spatial Interfaces, Responsive Components, Contemporary Production Techniques

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.13

(1) Sorumlu Yazar: Büşra AĞAÇ, Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Kocaeli / Türkiye, busra.agc@gmail.com, Geliş Tarihi / Received: 25.11.2018 Düzeltme Tarihi / Revision: 31.01.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 25.03.2019 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma/ Research) Çıkar Çatışması-Conflict of Interest: Yok /None “ None Ethics Committee Report Unavailable

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Disiplinler arası iletişimin artmasıyla, mimarlık ve peyzaj arasında da farklı ilişki biçimleri oluşmuştur. Birbirleriyle etkileşime geçen mimari program ve peyzaj, tekil özelliklerini kaybetmiş ve yeni yöntemlere açık hale gelmişlerdir. Artık, mimari program peyzajı, peyzaj da mimari programı üretebilme potansiyeline sahiptir. Bu çalışma kapsamında, mimarlığın peyzaj ile olan iletişimine ve bu iletişimi ile açığa çıkması öngörülen bileşenlere değinilmiştir.

Mimari program ve peyzaj, bu süreçte, geçmişten gelen anlamlarından sıyrılmışlardır. Mimari program, insanın aktif bir katılımcı olabilmesi için sürece odaklanırken, peyzaj, bahçe olgusundan kamusal parklara uzanan bir süreci temsil eder. 21. yüzyıl, mimarlıkta biçimsel tartışmalarını, peyzaj da sabit, durağan bir yeşil alan tanımını geride bırakarak, her ikisini de performatif tasarım bileşenleri olarak etkinleştirmiştir.

Çalışmada, mimarlık peyzaj ilişkisinde sonuç odaklı bir yaklaşım yerine süreç ön plana çıkarılmıştır. Mimari süreç, tasarım, üretim ve insan ile buluşma aşamalarıyla devingen özellikler gösterir. Mimari tasarımda insan odaklı yaklaşımlar sebebiyle, bu süreç hiçbir zaman tamamlanmayacaktır. Çünkü insan, mimari mekanda, mekanı kendi isteği ve ihtiyacına göre yorumlayabilen, aktif bir katılım-

cıdır. Tasarım ve üretim aşamaları ise hem insanın katılımcı rolünü vurgulamakta hem de çevresel duyarlılığa sahip olacak yaklaşımlar sergilemektedir.

Bu çalışma kapsamında, mimarlık ve peyzaj arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğu seçilen yöntemler ve güncel modellerle incelenmiştir.

AMAÇ

Çalışmanın amacı, mimari program ve peyzajın birbirleri ile diyalog kurabilmeleri sonucunda üretilen mekânın duyarlılık olgusuna yaklaşım biçimlerinin araştırılmasıdır. Ayrıca, çalışma kapsamında kesin bir duyarlılık tanımını yapılmayacak olup, bu sayede duyarlılık olgusunun mimarlık ve peyzaj arakesitinde zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma, mimari tasarımın insan ile karşılaş-tığında, her insanın ihtiyaçlarına ve isteklerine uygun çözümler barındırması gerektiğini, insanın değişen rolü üzerinden vurgulamayı da amaçlar. Bu sebeple, seçilen tasarım kavramları, katılımcı odaklı yaklaşımlar ile birlikte şekillenmiştir.

KAPSAM

Çalışmada mimari program ve peyzaj olgularının, peyzajın bir disiplin haline gelmesi ile, birbirleriyle sürekli bir iletişim kurup ve kendi anlamlarından farklılaşarak çağdaş bir anlayışla yeniden üretildiği benimsenmiştir. Bu süreçte mimari program 21.yüzyılda biçime

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

veya işleve yönelik yaklaşımlardan, peyzaj ise resimsel bir yeşil alan temsilinden uzaklaşmıştır. Mimari program ve peyzaj ilişkisi, üretilen mekanda insanın eylemlerine ve ihtiyaçlarına açık çözümler üretebilen tasarım prensipleri olarak görülmüştür.

Çalışma kapsamında, 21.yüzyıl mimarlığında birbirlerini üretebilen mimari program ve peyzaj algıları hem yöntem hem kavram olarak türetilmiştir. 21. yüzyılda insanı odak noktası alan tasarım kavramları, çevresel, eylemsel bileşenler ve somut gösterim biçimleri, üretim biçimleri ile farklı kombinasyonların ve bu sayede farklı kavramların üretimine zemin hazırlanmıştır. Bu bağlamda mimari program ve peyzaj oluşumunda güncel örnekler değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışma kapsamında 21.yüzyıl mimarlığından örnek projeler araştırılmış, yeni kavramlar türetilmiş ve örnek projelerin birbirleriyle ilişkili ve karşıt olduğu durumlar kavramsal bir şemada sunulmuştur.

Örnek modeller seçilirken, her bir örneğin farklı anahtar kelimelerle tanımlanabilmesi ve tanımlanmış modelden ayrılarak farklı yaklaşım biçimleri göstermeleri dikkate alınmıştır. Dolayısıyla, her örnek kendi temsil ettiği yaklaşımdan daha fazlasıdır ve farklı temsillerle ilişki kuruluşunda ise sabit bir temsile yeni bir ilişki kazandırmaktadır. Böylece her

yaklaşım birbirinden farklı yöntemlere açık hale gelmişlerdir. Bu sebeple, modellerin farklı yöntemler ve fikirlerle desteklenerek duyarlı ara-yüzleri barındırdıkları düşünülmüştür.

MİMARİ PROGRAM ve PEYZAJ İLİŞKİSİNDE DUYARLI YAKLAŞIMLAR

Mimari program ve peyzajın iletişimi sonucu üretilen mekanın duyarlılık olgusuna yaklaşım biçimleri araştırılırken ‘A Pattern Language’ isimli çalışmada vurgulanan mekan anlatımına değinmek gerekir (Alexander et al., 1975: xiv-xvi). Çalışmaya göre; herhangi bir dilin cümlelerinin belirli kurallar ve sözcüklerin, hem fiziksel hem anlamsal olarak bir araya gelmesi ile oluşması gibi mekan da kurallar ve fiziksel etmenlerin yanı sıra insanın ihtiyaçları, hareketi ve yorumunun bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. İnsanın yorumu mekan içinde kendi ihtiyaçlarına ve isteklerine uygun çözümü aramasıyla mümkün olabilir. Bu noktada özne olan insanın katılımcı olabilmesi için ihtiyaçlarının şekillenmesi gerekmektedir.

Stokols, sosyal ekoloji ile özellikle insan davranışı ve sağlığının doğal, inşa edilmiş, sosyo-kültürel ve sanal günlük çevreleri tarafından etkilendiğini ve farklı ortam türlerinin de duygu, davranış ve sağlığı etkileyebildiğini belirtir (Stokols, 2017: xxii). Bu sebeple insanın fiziksel çevresi pek çok yaklaşıma göre

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sadece fiziksel değil insan ile birlikte şekillenebilen sosyal de bir olgudur. Öyleyse insan fiziksel çevresi ile sosyo-kültürel yaklaşımları arasında ilişki kurarak mekanı yorumlayabilir. Bu şekilde, her insan için farklı mekan yorumu ve algısı bunun sonucunda da farklı kullanımlar mümkündür.

20. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren, mimari tasarımda sonuç odaklı yaklaşımlar yerini süreç odaklı yaklaşımlara bırakmıştır. Bu şekilde, mimari tasarım aşaması, üretim aşaması ve özne ile karşılaşması ile tamamlanmayan bir süreçten oluşmaktadır. İnsan, mekanda daima bir deneyim içinde bulunduğu için mimari süreç devingendir. Böylece, mimari program ve peyzaj arasında üretilen mekanda da insan-mekan arasında karşılıklı bir ilişki söz konusu olmalıdır. Duyarlı arayüzler bu kapsamda insanın deneyimleri, mekan kullanım şekilleri ile her zaman ilişkilidir.

Mimarlık ve peyzaj ilişkisinde duyarlılık olgusunun zenginleştirilmesi için üç temel yaklaşım biçimi oluşturulmuştur. İlk olarak, insanın mekanda içinde değişen rolünü destekleyecek olan tasarım kavramları, ikinci olarak tasarımda odak noktası oluşturan bileşenler ve son olarak da üretim biçimleri olarak belirlenen bu yaklaşımlar, duyarlılık olgusunun farklı açılardan incelenmesi için bir zemin oluşturmaktadır.

TASARIM KAVRAMLARI

Bu başlık altında, insanın kullanıcı olarak değil, katılımcı olarak mekanda yer almasını sağlayan yaklaşımlar araştırılmıştır. Mimarlıkta katılımcı odaklı tasarımlar, kendiliğinden oluşabilen, belirsiz, açık uçlu özellikler taşırlar. Çünkü mekanda her birey farklı kültür ve farklı deneyimlere sahip oldukları için mekanda farklı yorumlamaya açıktır.

Hershberger (1970: 42), temsile dayalı, nesnel, ve anlama dayalı, öznel anlamlardan bahseder ve nesnenin insan ile nesnel olan temsilin öznel bir yorumla bulunduğu belirtir. Bu süreçte yorumun ise kişinin deneyimlerine bağlı olarak değiştiğini düşünür. Bu sebeple, temsil edilen şey bir nesne ya da olayın nesnel gösterimiyken, nesne ya da olayın da kişiye bağlı olarak değişen yorumudur.

Mimarlığı birincil ve ikincil fonksiyon olarak ele alan Eco'ya göre, (Leach, 1997: 173) birincil fonksiyon işlevsel nesne olarak mimarlıktır ve değişken olmalıdır. Ona göre ikincil fonksiyon ise sembolik nesne olarak mimarlıktır ve açık olmalıdır. Öyleyse değişken işlevler ve açık sembollerin mekanda insanın katılımcı rolünü kazanması için de gerekli olabileceği söylenilebilir. Çünkü toplumdaki her insan birbirinden farklı isteklere ve ihtiyaçlara sahiptir. Tasarımcı tarafından belirlenmiş işlevlere açık şekilde kurgulanmış mekanlar, herkese hitap etmeyebilir. Bu yaklaşımdan

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

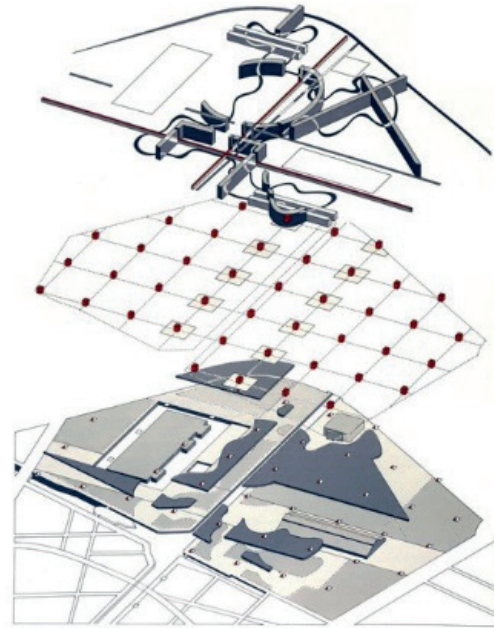
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yola çıkararak, mimari program ve peyzaj ile bütünleşen mekanın da öngörülemeyen tüm olasılıklara açık olması gerekmektedir. Bu bağlamda mimarlıkta anlam veya yorumun insan tarafından mekana kazandırıldığı düşüncesine paralel, mimari program ve peyzaj ilişkisinde olay, geçicilik, akışkanlık ve esneklik olmak üzere dört kavram seçilmiştir. Seçilen dört kavram da insanı mekana kazandırdığı düşünülürken, mimari program ve peyzaj ilişkisinde olay, geçicilik, akışkanlık ve esneklik olmak üzere dört kavram seçilmiştir. Seçilen dört kavram da insanı mekana kazandırdığı düşünülürken, mimari program ve peyzaj ilişkisinde olay, geçicilik, akışkanlık ve esneklik olmak üzere dört kavram seçilmiştir. Seçilen dört kavram da insanı mekana kazandırdığı düşünülürken, mimari program ve peyzaj ilişkisinde olay, geçicilik, akışkanlık ve esneklik olmak üzere dört kavram seçilmiştir.

Olay

Olay, insan eylemlerini barındıran, sürekli değişen bir an'dır. Mimarlıkta Tschumi, işlevi önceden belirlenmiş mekan kurgusuna karşı, biçim-işlev, mekan-eylem arasında nedensel olmayan bağıntıların olabileceğini savunur. Bu şekilde, işlev ve program kavramlarından uzaklaşan olay kavramı, Tschumi'nin John Rajhman'ın bir kitabından referans aldığını belirttiği Michel Foucault'a göre olay, mekan tanımını farklılaştıran bir an'dır (Tschumi, 2018: 326). Bu bağlamda, insan için tasarlanmış bir mekan, mimari program için tasarlanırken, oluşabilecek her duruma hazırlıklı olmalıdır.

Olay kavramı Tschumi'nin Paris'te bir yarışma sonucu uygulanan projesi Parc de la Villette ile örneklenebilir. Tschumi, gridal sistemi kullanarak projeyi 'çizgiler sistemi, yüzeyler sistemi ve noktalar sistemi' olarak ifade ettiği üç temel öge ile kurgulamıştır (Şekil 1). Gridal sistemin kesişme noktaları, folie adını verdiği, içi boş, programsız konstrüksiyonları temsil ederken, çizgiler, insanları aktivite alanlarına ulaştıran yolları, yüzeyler ise yeşil alanları temsil eder.

Şekil 1. Bernard Tschumi, Parc de la Villette ¹ Noktalar, Çizgiler ve Yüzeyler Sistemi

1 <https://www.archdaily.com/92321/ad-classics-parc-de-la-villette-bernard-tschumi/5037f5b228ba0d599b000691-ad-classics-parc-de-la-villette-bernard-tschumi-axon>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bu şekilde, katılımcısı ile birlikte yorumlanan ve işlev kazanan folie'ler, mekan-zaman-beden düzleminde oluşan tamamlanmamış bir yaklaşımla tasarlanmıştır.

Geçicilik

Geçicilik kavramını basit bir ifade ile hem insan için keşfetme duygumunu arttıran bir deneyim mekanı, hem de kısa süreli barınma mekanı olarak düşünülebilir. Mimari program ve peyzaj ilişkisinin getirdiği katılımcı-mekan ilişkisi zaman kavramı ile birlikte geçici çözümlere yanıt verebilir. Zaman-mekan ilişkisinde mimari program, mekanın katılımcı tarafından algılanmasına, yorumlanmasına olanak tanır ve katılımcı mekanı eylemleriyle çeşitlendirir. Mekanın birçok eylemi karşılayabilmesi, tüm eylemlere olanak verebilecek şekilde kurgulanmasıyla mümkün olabilecektir.

Mimarlıkta geçicilik kavramı ile sokak pazarları ve festivaller için kurulan geçici barınma mekanları yaygın olarak düşünülen örneklerdendir. Sokak pazarları, hem kolay üretilip sökülebilir olması hem de fiziksel çevresi ile bağ kurabilmesi sebebiyle geçicilik kavramını destekleyebilir.

Bu bağlamda, mimari program ve peyzaj ilişkisinde, peyzajın sabit, mimari programın geçici olmasını vurgulaması ve her birinin katılımcıları için farklı mimari yorum ve üretim biçimleri barındıran bir deneyim sunmaları sebebiyle Serpentine Pavilyonları incelenmiştir. Her yıl farklı tasarım yöntemlerine ev sahipliği yapan Serpentine Gallery; 2009 yılında SANAA tasarımı ile doğanın içinde akışkan bir mekan deneyimine, 2013 yılında Fujimoto tasarımı ile yapay olan doğayı ince, beyaz çelik taşıyıcı elemanlardan oluşan, mekan ile bütünleştirerek insanın yarı saydam bir mekanda doğa ile gökyüzü arasında etkileşimlerine, 2016 yılında BIG tasarımı ile üretim biçimlerinin mekan sınırlarını ve geçirgenliğini deneyimlemelerine, 2017 yılında Kere tasarımı pavilyonu ile tasarımcının kendi doğduğu bölgeden getirdiği malzemeler ile Londra'nın iklimsel koşullarını birleştirmesi ile oluşan Londra'da Afrika'nın mimari karakterini deneyimlemelerine olanak tanımıştır. Bu sebeple Serpentine Pavilyonları, bu çalışma kapsamında değinilen tüm duyarlı yöntemlere değinebilme gücüne sahiptir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. 2009 -17 Yılları Serpentine Pavyonları

Akışkanlık

Mimari program ve peyzaj arasında eylem ve sınır ilişkisinin incelendiği akışkanlık kavramına göre, mekan içerisinde eylemleri ile var olan insan, mekanın sınırlarını da eylemleriyle belirleyebilir. Bu şekilde, mimarlık ve peyzaj arasında sınırlar erimeye başlamış ve dışarı olarak tanımlanabilen peyzaj olgusu değişime uğramıştır.

İnsan eylemleriyle oluşan mimari program ve peyzaj ilişkisi, kendi başına bir devinim ifade eder. Bu sebeple beden-mekan-doğa ilişkisinde kurgulanan mimari oluşum, mimarlık ve doğayı bütünleştirir. İçeri ve dışarı, özel ve kamusal arasındaki ayırım erimiş, mimarlık ve doğa bir bütün olarak algılanmaya başlamıştır. Artık mekan, muğlak sınırları olan, beden hareketine izin veren, iç-dış algısını eriten çok yönlü bir mimari-peyzaj oluşumuna dönüşmüştür.

Sou Fujimoto'nun N Evi akışkanlık kavramı için, konut programına farklı yaklaşım biçimi ile örnek verilebilir. N Evi, üç katmandan

oluşur ve her katman için diğer katmanlar farklı algısal ve fiziksel tanımları barındırır.

Şekil 3. N Evi²

Örneğin en iç katmanda bulunan biri için en dış katman dışarıdır fakat yapının dışındaki biri, yapının en dış katmanını içerisi olarak düşünülebilir.

Belirli bir işlev verilmemiş mekanların bulunması da N Evi'nin açık uçlu özelliğini ortaya çıkarmaktadır.

2 <https://www.archdaily.com/7484/house-n-sou-fujimoto>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

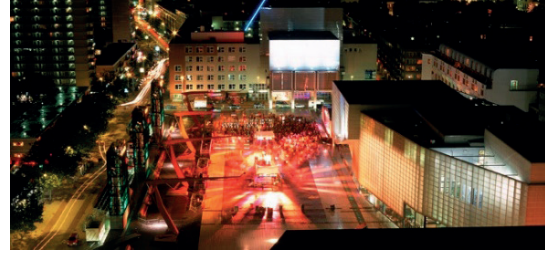
Esneklik

Esneklik kavramını Forty üç başlıkta anlatmıştır; 1950 sonrası, sabit bir strüktür içinde yapı elemanlarının yer değiştirme kolaylığını içeren “Teknik Araçlarla Esneklik”, Koolhaas’ın bir makalesinde işlevsiz, boş alanlara değinmesiyle oluşturulan “Fazlalık” ve Situasyonist Coşant’ın New Babylon isimli ütopyasıyla şekillenen işlevsel bir esneklik tanımı olan “Politik Esneklik”. Hertzberger ise Çok işlevlilik kavramı ile de yorumlanabilen esneklik için değişime uğramadan, farklı kullanımlara izin verebilen Polyvalance terimini açıklamıştır (Hill, 2003: 30-34).

Mekan, onunla etkileşime geçen tüm insanlar için uygun çözümü barındırmalıdır. Bunun için birden fazla isteğe yanıt verebilecek şekilde kurgulanmalıdır. Çünkü her insanın ihtiyaçları, kültürleri, kimlikleri farklıdır ve sabit, durağan bir mekan değişken olan insanın ihtiyaçlarını karşılamayabilir.

Mimari mekan nesnel ve öznel yorumlara izin vermektedir. Bir nesnenin temsil edilen nesnel özelliklerinin yanı sıra katılımcının öznel yorumları, ihtiyaçları, da mimari mekanın açık uçlu özellikleri barındırması gerekliliğini getirmektedir. Bu bağlamda, esnek mekan, mekanın her insana adapte olabilecek çözümler sunmasıyla oluşabilir.

Esneklik kavramı, Schouwburgplein isimli Rotterdam Meydanı ile örneklenmiştir. West 8 tasarımı proje için, yer altı otoparkının üzerine tasarlanan meydan, özel mobilyalarla ve vinç benzeri ışıklarla donatılmıştır. Meydanda boşluk, işlevsiz mekanlar bırakılarak, açık uçlu bir meydan tasarımı örneklenmiştir.

Şekil 4. West 8, Schouwburgplein³

BİLEŞENLER

Mimari program ve peyzaj ilişkisinde oluşan mekan için belirlenen bazı odak noktaları vardır. Odak noktaları, mimari program ve peyzaj ilişkisinde oluşturulan mekanın tasarım, üretim ve katılımcı ile bulunduğu süreçlerde dikkate alınan kavramsal yaklaşımlar olarak düşünülmüştür. Bu yaklaşımlar, mimari tasarımın çevresi ve katılımcıları için neleri ön plana çıkartması ve nelerden faydalanması gerektiğini göstermektedir. Bu sebeple insan için tasarlanan her mekanda tasarımı yönlendirebilecek temel prensipler odak oluşturmaktadır. Mimari mekanın, doğa, bağlam ve eylemler ile duyarlı ilişkilerini okuyabilmek için doğa odaklı, yapısal bağlam odaklı ve

3 <http://www.west8.com/projects/schouwburgplein/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

eylem odaklı bileşenler araştırılacak ve sonuç bölümündeki Matris 1’de anahtar kelimeler ile, örnekler üzerinden karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır.

Doğa Odaklı Bileşenler “Kontraşt ve Uyum”

Mimarlık en eski çağlardan beri doğa ile etkileşime geçebilmektedir. İnsanların en ilkel dönemlerde mağaralarda barınmalarıyla başlayan doğa ile ilişkilenmeleri günümüzde teknolojik gelişmeler ile birlikte doğadan öğrenmeleri ve onu yorumlamalarına kadar devam eder. Doğa ile ilişkilenme, yapay ile doğanın denge arayışlarıdır. Doğa ile uyum ve doğa ile kontraşt bu bileşenin iki anahtar kelimeleridir.

1989 yılında Carlos Ferrater tarafından tasarlanmış Barcelona Botanik Bahçesi, içerisindeki botanik bahçesi ve enstitü merkezi ile birlikte incelenmiştir.

Botanik bahçesinde geometriyi kullanarak, doğayla uyum arayışı vardır. Ayrıca doğaya göre uyarlanan geometri, gerektiğinde küçülüp büyüeyebilen üçgen ızgaralar, 60 derecelik açılardan oluşan kartezyen sistemdir ve enstitü binasının 90 derecelik açılarıyla kontraşt oluşturmaktadır. Enstitü binası, iki farklı kot arasında konumlandırılması nedeniyle de uyum arayışındadır.

Şekil 5. Carlos Ferrater, Barcelona Botanik Bahçesi⁴, Gridal Sistemin Doğa İle Uyum

Yapısal Bağlam Odaklı Bileşenler

“Yerin Kimliği, Mimarınin Kentselleşmesi ve Peyzajın Mimarileşmesi”

Bağlam kelime anlamıyla herhangi bir olguda olaylar, durumlar, ilişkiler örgüsü veya bağlantısı olarak açıklanmıştır. Her türlü ilişkinin, olayın birbirine bağlı olma durumu bağlam ile özdeşleşebilir. Bağlam (context), ‘con’ ve Latin ‘texere’den gelen ‘text’ kelimelerinden türetilmiştir. Burada, Latin kökenli ‘texere’ ve Hint Avrupa dil ailesi kökenli ‘teks’ kelimeleri örmek, bağlamak anlamına gelmekteyken, ‘con’, eylemi yoğunlaştırır (Isenstadt, 2005: 160).

Yapısal bağlam odaklı bileşenler; Yer’in kimliği, Mimarınin Kentselleşmesi ve Peyzajın

4 http://ferrater.com/?oab_proyecto=1028&idioma=_en

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Mimarileşmesi anahtar kelimeleri ile incelenmiştir.

Yerin Kimliği mimarlığın yer ile tanışması ve günümüze kadar gelen süreçte bağlamsal olarak yaklaşım biçimleridir.

Schulz (1980), Antik dönemde Yerin Ruhu anlamına gelen Genius Loci isimli çalışmasında çevre için somut bir terim olarak yer kavramını kullanmıştır. Yer olgusunun varlığın bir parçası olduğunu belirtmiş ve aslında her şeyi mekana referans vererek hayal edebildiğimizi savunmuştur. Ona göre yer olgusu malzemenin özü, şekli, dokusu, rengi ile somut bileşenlerden oluşan bütünlüktür ve bu şekilde çevresel karakteri oluşturur (Norberg-Schulz, 1980:10). Schulz, tüm yapıların birbirleri ile ve çevreleri ile uyumlu yapılması gerektiğini söylerken aslında yerin kalitesini arttırmayı, ona yeni bir kimlik kazandırmayı amaçlamıştır. Prohansky (1983) ise yer kimliğinin sürekli bir dönüşüm halinde olacağını savunur. Çünkü ona göre yerin kimliği bireyin cinsiyeti, yaşı, kişiliği, sosyal sınıfı gibi pek çok unsura bağlıdır (Proshansky et al., 1983: 59).

Tschumi, programsız, eylemsiz ve olaysız mimarlığın mümkün olmadığını savunmuş ve gündelik yaşantıda mimarın denetimi altında olamayan olay kavramını, mimar tarafından belirlenebilen program kavramından ayırmıştır. Önceleri olay kavramını senaryolar üre-

terek program ile açıklayan Tschumi, daha sonra bu kavramı mekanın çevresel koşulları ile de içselleştirmiştir (Kolatan, 2000: 13-14). Böylece bağlam kavramını da olay, program ikileminin içine almıştır. Bağlam kavramı, Tschumi'nin bu çalışmasından sonra olay ile ilişkilendirilmiştir.

Mimari program, olay ve bağlamın ilişkilene-mesi mimarlığa süreç ile ilişkilenen yeni bir bağlam tanımı getirmiştir ve artan katmanlı yapı ile birlikte bu tanım mimarının kentleşmesi olarak yorumlanabilir.

Yapısal bağlam odaklı seçilen diğer bileşen peyzajın mimarileşmesi olarak tanımlanabilecek Melezleşme'dir. Melez, kelime anlamı ile birbirlerinden farklı özelliklere sahip iki özelliğin birleşimi olarak akla gelir. Hibrit ile eş anlamlıdır. Mimarlık ve peyzaj bağlamında incelenirse; mimarlık ve peyzaj farklı iki disiplini temsil eder ve birleşimleri sonucu oluşacak mekanlar ne sadece peyzaj ne de sadece mimari program olarak kalacaktır.

Tasarım dünyasında disiplinler arası diyalog, hibrit tasarımların üretilmesini sağlamıştır. Melezleşme, birden fazla disiplinin birbirlerinden beslenmesi, karşılıklı olarak birbirlerinin özelliklerini almalarıyla başlar. Mimari program ve peyzaj etkileşimi ile oluşacak mekan; peyzajın sadece mimari programın üretiminden sonra kalan boşlukları dolduran bir yeşil alan olarak veya üzerinde mimari

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

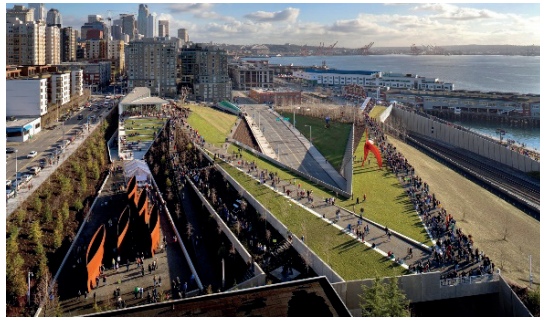
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

program bulunan bir zemin olarak tanımlanmasının ötesine geçer. İkisi de farklı bileşenlerden oluşan tasarım metodolojileridir ve tüm bileşenlerini birleştirmiş yeni kavramlar oluşturmuşlardır. Bu sebeple aralarındaki sınırlar erimiştir. Mimari program bileşenleri ile peyzajın, peyzaj ise mimari programın üretimine olanak sağlamıştır.

Yapısal bağlam odaklı bileşenlere örnek olarak seçilen Olimpik Heykel Parkı, iki temel yaklaşımdan oluşmaktadır. Birincisi, hastalıklı olarak ifade edilen bölgenin iyileştirilmesini sağlamış olması, ikincisi ise açık hava sanat eserlerini barındırarak ve Z şeklinde yeşil aks ile birden fazla disiplinle etkileşime geçebilmesini sağlamıştır. Bu sebeple melez bir yaklaşıma sahiptir.

Şekil 6. Weiss/Manfredi Architects, Olimpik Heykel Parkı⁵

Huber'e göre (2008: 7) Olimpik Heykel Parkı, 'sanat ve şehir', 'şehir ve doğa', 'organik ve inorganik' kavramları arasında bağ kurar.

⁵ <http://www.weissmanfredi.com/project/seattle-art-museum-olympic-sculpture-park>

Mimari program, peyzaj ve sanat çalışmalarını barındıran proje, birden fazla disiplinle diyalog kurmaktadır.

Eylem Odaklı Bileşenler “Oyun ve Etkileşimli Yüzey Kullanımı”

Her mimari mekan içerisinde özneyi barındırır. Daha önce tasarım kavramlarında bahsedildiği gibi, öznenin katılımcı olabilmesi için eylemlerini özgürce gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bunun için, anahtar kelimeler, mimari mekan içinde tek taraflı bir ilişkiyi reddeden yüzeylerin kullanımı ve oyun bileşenleri olarak seçilmiştir.

Mimari mekanda yüzey kavramı bir sınırlayıcı eleman olarak düşünüldüğünde, insanın eylemleriyle sınırlayıcı elemanlara işlevler tanımlaması, mimari program ve peyzaj arasındaki sınırların da erimesini sağlamaktadır. Bu sebeple, eylemlere izin verecek şekilde yüzeylerin kullanımı mimari program ve peyzaj arasında duyarlı bir yaklaşım oluşturur.

Tarihçi Huizanga'ya göre (2006: 16) oyun, en eski kültürden bile daha eski bir olgudur. Oyun, hayatımızın her anında vardır ve mimarlığın açık uçlu, tamamlanmamış yaklaşımlarıyla ilişkilenebilmektedir.

Katılımcı odaklı mimarlık, günlük hayattaki oyun algısı ile benzer özellikler gösterir. Oyun, belirli kurallardan oluşur, mimarlıkta tasarım ve üretim aşamasındaki süreç, oyun-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

daki kurallar ile karşılaşılır. Oyun, her defasında farklı sonuçlara ulaştırabilir, bu durum süreç odaklı mimarlığa karşılık gelir. Oyun, anlıktır bu sebeple geçicidir, içerisinde katılımcı ve eylem ilişkisi bulunan mimari program da anlık, geçici eylemlere izin verir.

Lego Evi, çocukların lego ile oynarken oluşturabileceği biçimlerden farklı değildir. Tasarımın en temel özelliği olan Lego oyunu, mimari programı deneyimleyen insanların da bir oyunun içindeymiş gibi hissetmelerini sağlar. Yirmi bir adet birbirlerinden bağımsız ev gibi düşünülen blokların üst üste çakıştırılması ile oluşan ve tüm blokların arasında 2000 metre karelik ışık alabilen bir alan tasarımı, bir köy gibi kurgulanan, tekil bir yapının kentsel ve kamusal bir alana dönüşümü için bir örnek oluşturabilir.

Şekil 7. BIG, Lego Evi⁶

Yapıda, restoran, kafe, konferans alanı ve teras bulunur. Teraslara dışarıda merdiven gibi basamaklarla programlanmış kamusal alandan da ulaşılır. Bu şekilde, kurgulanmış ba-

samaklarla, yüzey kullanımına izin veren bir örnektir. Lego Evi'nde her mekan Legonun gerçek ölçülerinden çoğaltılmış bir düzeni barındırır.

ÜRETİM BİÇİMLERİ

Mimari program ve peyzaj arasındaki ilişkide üretilen mekanın duyarlılık olgusuna yaklaşım biçimleri incelenirken mekanın farklı katılımcılarla duyarlı ilişki kurabildiği gibi farklı çevresel koşullar ile de duyarlı bir ilişki kurabilmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu şekilde hem katılımcıları hem de fiziksel çevresi ile ilişkilenebilen mimari çevresel yaklaşımları sebebiyle enerji tüketimine dikkat çekecektir. Çevresel yaklaşımlar kapsamında mimari programın bulunduğu yerin özellikleri ve iklim koşullarının incelenmesi önem taşımaktadır. Sayısal yöntemler ve topografyanın keşfi ile üretilen gösterim biçimleri ve iklim koşullarına adapte olabilen üretim biçimlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Üretim biçimleri, kavramların ve bileşenlerin somut gösterimini sağlarken izlenen gösterim şeklidir. Topolojik üretim ve performatif-adaptif üretim olmak üzere iki ana başlıkta araştırılacak ve sonuç bölümündeki Matris 1'de anahtar kelimeler ile, örnekler üzerinden karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır.

6 <https://www.archdaily.com/866818/bigs-lego-house-tops-out-gets-september-opening-date>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Topolojik Üretim “Geometri, Yapay ev Doğal Topoğrafya”

Topolojik üretim, geometri ve yapay ve doğal topoğrafya anahtar kelimeleri ile incelenmiştir.

Geometri için, Gridal sistem en eski yaklaşımlardan biridir. Ortaçağ Avrupa kentinde kullanılmaya başlanmış ve günümüze kadar ulaşmış soyut bir planlama yöntemidir.

Kare, dörtgen, daire vb. alanı ve çevresinin ölçümünün yapılabildiği öklidyen geometriden sonra doğanın geometrisi olarak belirtilen fraktal geometri ile birlikte mimarlık doğadan öğrenmeye başlamıştır. Fraktal, Mandelbrot (1975) tarafından keşfedilmiştir. Mandelbrot, 2010 yılında TED’de yaptığı konuşmasında⁷, ‘irregular’ olarak ifade ettiği doğayı, düzenin karşıtı olarak değil ‘pürüz’ olarak çevirir. Doğada her şey her parçası bütününe benzeyen fakat daha küçük ölçeği olan pürüzlerden oluşur. Buna örnek olarak Mendelbrot karnabahar bitkisini seçmiş ve her küçük parçanın kendisine benzediğini belirtmiştir. Mandelbrot, doğadaki pürüzleri ölçebilmeyi ve bir sayıya dönüştürmeyi bulmuştur. Fraktal Geometri, öklidyen geometri ile tanımlanamayan formların bir geometrik sisteme dönüştürülmesidir.

Topoğrafya; Latince yer anlamına gelen topos ile yazmak anlamına gelen graphein kelimelerinden türetilmiş bir kavramdır. ‘Bir alanın doğal ve yapay fiziksel özelliklerinin düzenlenmesi’ anlamına gelir.⁸

Mimarlıkta üretim biçimlerinin çeşitlenmesi sonucu keşfedilen ilk olgulardan biri topoğrafyadır. Doğa ile ilişkilenemeye başlayan tasarımlarda ilk olarak ‘yer’in işleyişi incelenmiş ve topoğrafya keşfedilmiştir. Yeryüzü farklı kotları içinde barındıran engebeli bir örtü gibidir. Topoğrafyanın keşfi ile bu doğal örtüde kimi zaman var olan kot farklarından yararlanılarak, yapıyı peyzajın içine gömen mimari tasarımlar etkisini göstermiş, kimi zaman da doğal örtü taklit edilerek üç boyutlu kabartılmış ve doğa, mimari program olarak kullanılmıştır. Doğa ile ilişkilene sürecinde bir araç olarak kullanılan topoğrafya, doğal ve yapay topoğrafya yaklaşımlarıyla gözlenmektedir. İnsan ilk önce doğal topoğrafya ile tanışmış ve topoğrafyanın potansiyellerini keşfetmiştir.

Galicia Kültür Merkezi, Peter Eisenman’ın ‘yapay doğa’ olarak belirttiği yaklaşımla üretilmiş bir örnektir.

7 https://www.ted.com/talks/benoit_mandelbrot_fractals_the_art_of_roughness/transcript

8 <https://en.oxforddictionaries.com/definition/topography>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 8. Peter Eisenman, Galicia Kültür Şehri⁹.

Eisenman, üç Kartezyen gridi çakıştırıp de-
formasyona uğratarak topografyanın hareke-
tini üretmiştir. İlk olarak Santiago'nun Orta-
çağ sokak örüntüsü ve yamaç alanın topog-
rafik haritasını sanal kartezyen grid sistemi
ile üst üste çakıştırmıştır. Eisenman, ızgara
sistemini bilgisayar programı ile deformat-
syona uğratarak bozmuş ve somut bir şekilde
hissedilmesini sağlamıştır.

Yapay topografya şeklinde üretilen tasarım,
bölgenin yerel taşları ile kaplanmıştır. Ayırı-
ca, 58 derecelik dik çatı eğimine sahiptir. Taş
çatı kaplama yapılmadan önce eğimli yüzeye
beton dökülerek de yüzey su geçirmez hale
getirilmiştir. Bu şekilde, yerel malzeme kul-
lanımı, çift çatılı tasarım ve yerinde elektrik
santraline sahip çevresel bir yaklaşımın örne-
ğidir.

9 <https://eisenmanarchitects.com/City-of-Culture-of-Galicia-2011>

Performatif-Adaptif Üretim “Pasif İklim- lendirme, Doğal Malzeme”

Performatif-Adaptif üretim Pasif iklimlendirme ve doğal malzeme anahtar kelimeleri ile incelenmiştir.

Pasif iklimlendirme, iç mekanın kalitesini arttırmak için ısı kazanımını önlemek ve fazla ısıyı reddetmek amacı ile uygulanan bir yöntemdir. Bu yönetime göre, enerji tüketimini minimuma düşürmek için öncelikle arazi ve bölgenin iklimsel özelliklerinin keşfedilmesi gerekir. Bunun için yapının özellikle yaz aylarında duyulan havalandırma ihtiyacından dolayı, yapı, yaz aylarındaki hakim rüzgar yönüne doğru konumlandırılmalıdır. Bu yönde dar bir plan formu da havanın hızını artırarak etkin sonuçlar sağlayabilir. Doğal havalandırma, mimari yapının elemanları ile, açılabilir çatı, pencereler, ile sağlanabildiği gibi bitkilerin ve suyun serinletici etkisi ile de sağlanabilir (Halacy, 1986: 6-11). Soğuk iklim bölgelerinden sıcak bölgelere gidildikçe rüzgara karşı olan yüzeylerin arttığı görülmektedir. Soğuk iklim bölgelerinde, ısıl kütlesi fazla taş gibi malzemeler kullanılıp, iç mekanda kademeli mekanlar tasarlanırken, sıcak bölgelerde geçirgenliği arttıran ahşap gibi malzemeler kullanılır. Ayrıca, yapıda karşılıklı boşluklar ile doğal hava akışının girmesinin sağlanması en etkili yöntemlerdendir. Bu şekilde mimari programın yazın ısınmasını kışın soğumasını

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

engelleyecek yöntemler pasif iklimlendirme anahtar kelimesi ile bağdaşmaktadır.

Performative- adaptif üretim başlığı altında incelenen doğal malzemeler ise mimarlıkta ekolojik yaklaşımlarla birlikte, yerel ve geri dönüştürülebilir malzemelerin kullanımı olarak incelenmiştir. Yüzyıllar boyunca, yapılarda kullanılan malzemeler, bölgenin yerel malzemelerinden oluşmaktadır. Teknoloji gelişmediği için kısıtlı malzeme seçeneği, taşıma, ulaşım gibi maliyetlerin fazlalığı nedeniyle geçmişte insanlar kendi yakın çevrelerinde bulunan malzemelerden yararlanarak yaşam alanlarını üretmişlerdir. Günümüzde ekolojik farkındalıklarla birlikte yerel ve geri dönüştürülebilir malzemeler önem kazanmıştır.

Seville’de arkeoloji kalıntılarının bulunduğu ve açık hava pazarı olarak kullanılan bir bölgede müze ve sosyal merkez olarak Jürgen Mayer tarafından tasarlanmış ve uygulanmış bir yarışma projesi olan Metropol Parasol, Performatif- Adaptif üretim biçimlerine örnek gösterilebilecek bir modeldir.

Metropol Parasol, poliüren kaplı ahşap yapı ile tasarlanmış, ahşapla en geniş açıklığı geometrik bir ağ oluşturarak geçen bir örnektir. Ahşabın yanında poliüre kaplama, geri dönüştürülmüş plastik ve geri dönüştürülmüş beton gibi doğal malzemelerden de yararlanılmıştır. Mantar şeklinde tasarlanan birimler, Mergen’in kamusal mekanın en büyük

ihtiyacı ‘gölge’ alanların oluşturulması için hem meydan hem de açık Pazar için kullanılmıştır. Böylece Güney İspanya’daki yoğun güneşten açık alanlar korunmuştur. Plaza veya iklimlendirme elemanlarının ürettiği sıcak havadan kaçınmak amacıyla altı adet tasarlanan şemsiye yapıları geçirmiş bırakılmıştır. Bunun yanında buharlaşma yoluyla serbest soğutma sağlanmıştır.

Şekil 9. Jürgen Mayer, Metropol Parasol¹⁰

Bu şekilde, Metropol Parasol mimari program ve peyzajın iklimsel özellikleri karşılayabilecek şekilde doğal malzemeler ile birlikte tasarlanan pasif iklimlendirme sistemine örnektir.

BULGULAR

Mimari program ve peyzaj ilişkisinde tasarım kavramları, bileşenler ve üretim biçimleri kendi temsilleri ile birlikte incelendikten sonra, bu aşamada incelenen tüm örnekler mimari program ve peyzaj arayüzünde duyar-

10 <http://www.jmayerh.de/19-0-metropol-parasol.html>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lılık olgusuna yaklaşım biçimleri ile birlikte analiz edilmiştir.

Bu bağlamda, tasarım kavramları, doğa odaklı, yapısal bağlam odaklı, eylem odaklı, topolojik üretim ve performatif-adaptif üretim olmak üzere altı temel başlık oluşturulmuştur. Tüm başlıklar kendi alt başlıklarına ayrılır;

- Tasarım kavramları; Olay, Geçicilik, Akışkanlık ve Esneklik
- Doğa odaklı bileşenler; Doğa ile uyum ve doğa ile kontrast,
- Yapısal Bağlam Odaklı bileşenler; Yerin Kimliği ve melezleşme sonucu oluşan Mimarinin Kenselleşmesi ve Doğanın Mimarileşmesi,
- Eylem odaklı bileşenler; Oyun, Yüzeylerin Kullanımı,

- Topolojik Üretim; Doğal Topografya, Yapay Topografya, Geometri,
- Performatif-Adaptif Üretim; Pasif iklimlendirme, Doğal Malzeme

Toplam dokuz örnek incelenmiştir. Mimari program ve peyzaj ilişkisinde seçilmiş üç farklı yaklaşım biçimi olduğu için x, y, z eksenlerini barındıran bir matris içinde gösterilmiştir. Böylece oluşturulan üç farklı grup birbirleri ile çakıştırılarak seçilen örnekleri temsil etmişlerdir. Bu örneklerin temsili, aynı noktada buluşmaları veya farklılaşmaları incelenmiştir. Burada amaç, mimari program ve peyzaj ilişkisinde, kesin bir duyarlılık tanımını yapmaktan kaçınarak, duyarlılık olgusuna farklı yönlerden yaklaşım biçimleri sağlamaktır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

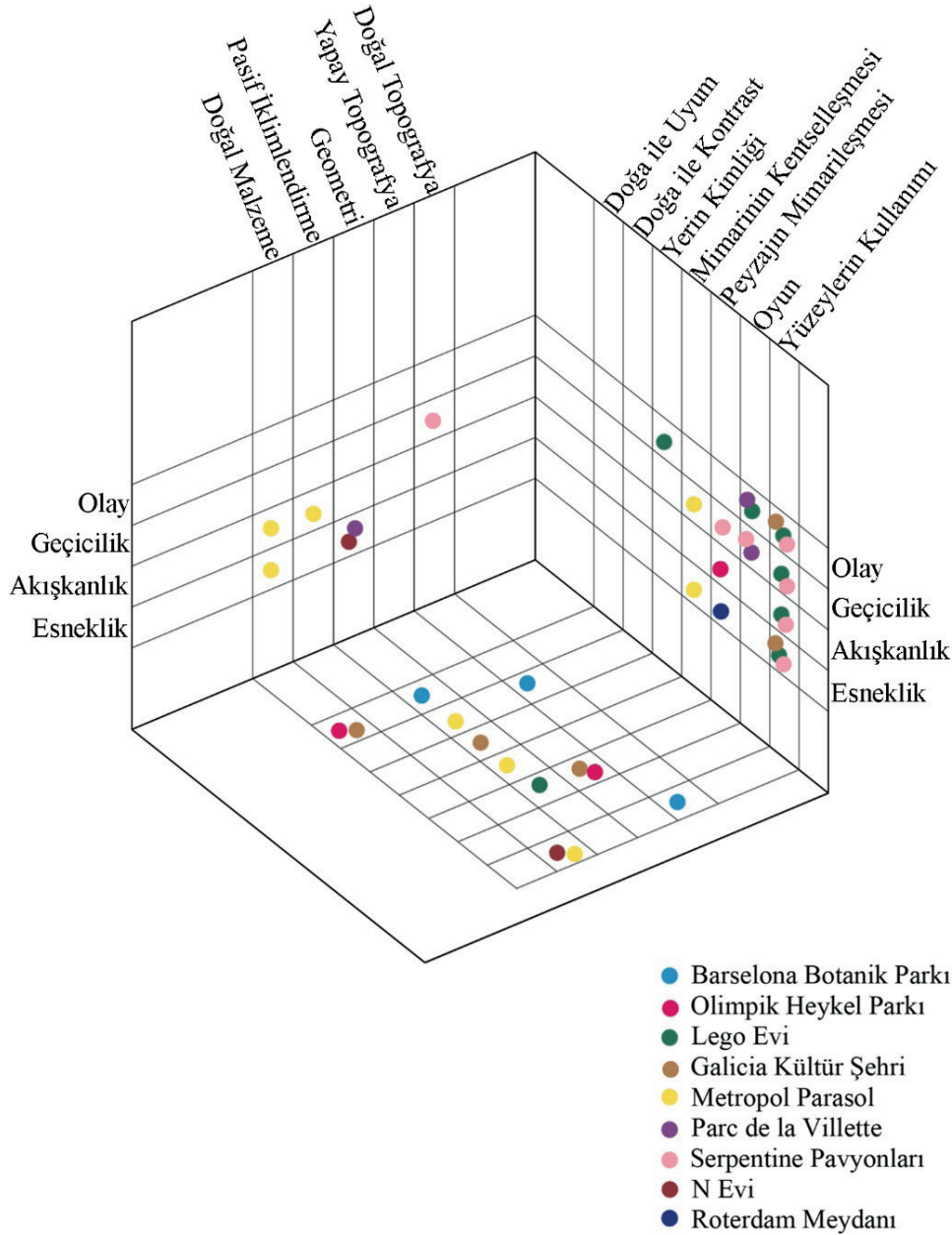
ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Matris 1. Seçilen Tüm Yöntemlerin Örneklerle Karşılaştırılması

Oluşturulan matrise göre, seçilen dört kavramın da birbirleriyle benzer özellikler gösterebilmekte olduğu ve temsil ettikleri modellerin

de farklı bileşenler ve üretim yöntemleri izleyerek kavramı yansıttıkları görülmüştür. Bileşenler içinde yer alan 'yüzeylerin kulla-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nımı ve oyun' bileşenlerinin 21.yüzyılım seçilen tasarım kavramları, olay, geçicilik, akışkanlık, esneklik ile en çok etkileşime geçen grup olması beklenen bir sonuçtur (Matris 1). Performatif-adaptif üretim ile bütünleştirilen Metropol Parasol örneğinin özellikle geometrik ağ şeklindeki biçiminin yükseltilmiş bir meydan yaratması, matriste akışkanlık ve esneklik ile ilişkilendirilmiştir. Matrise göre, doğal malzeme yaklaşımını ve geometri ile sağlanan pasif iklimlendirme yöntemini akışkanlık ve esneklik ile birleştirmiştir (Matris 1). Odak noktaları olarak seçilen bileşenler ve örnekler farklı gruplarla en fazla etkileşime giren gruptur. Burada, benzer kavram ya da üretim şekliyle birleşen örneklerin farklı süreçleri izlemesi veya tam tersi bir durumda, aynı süreçte farklı kavram ya da üretim şekline ulaştıkları görülmüştür. Özellikle melaz yaklaşım olarak belirlenen, mimarinin kentselleşmesi ve peyzajın mimarileşmesi bileşenleri katılımcı yaklaşımlar sonucu türeyen kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Şekilde görülen tüm birleşmeler modeller üzerinde farklı sonuçları açığa çıkarmıştır. Örneğin, Parc de la Vilette ve Lego Evi oyun ve olay ile en çok bütünleşen örneklerdir. Vilette, bunu işlevlendirmediği konstrüksiyonlarla sağlarken, Lego Evi'nin mottosu oyundur ve içinde ve dışında katılımcıların oyun oynamalarını sağlamak için belirli mekanlar sağlamıştır. Oyuna yaklaşım biçimleri farklı da olsa, her iki modelin de belirlenmemiş eylemlere izin vermeleri

nedeniyle, matriste oyun ve olay kavramlarını birleştirmişlerdir (Matris 1). Benzer şekilde, Lego Evi ve Galicia Kültür Merkezi, peyzajın mimarileşmesini simgeleyen örneklerdir. Galicia Kültür Merkezi, bunu yapay topografya ile sağlarken, Lego Evi, mimari yapının açık alanları ve dış cephesini katılımcı ile buluşturarak ve biçimsel olarak Legoların birleşimi ile oluşturduğu köy kurgusuyla sağlar. Bu sebeple, Galicia Kültür Merkezi, matriste Peyzajın Mimarileşmesi ile Yapay Topografya'yı birleştirirken, Lego Evi, Geometri'yi birleştirmiştir (Matris 1). Bu şekilde, iki örneğin de farklı yöntemler kullanarak peyzajın mimarileşmesini sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır.

SONUÇ

Mimari program ve peyzaj arasındaki ilişkide süreç esnasında oluşturulan duyarlı yaklaşımlar, öncelikle insanın mekan içindeki rolünü değiştirmiştir. Kavramlarla ilişkilenen örneklerde insan, kullanıcı rolünden sıyrılarak mekanı var edebilme gücüne sahip, aktif bir katılımcı olmuştur. Bunun için tasarım ve üretim esnasında, katılımcının öngörülemez tüm eylemlerine cevap verebilecek açık uçlu tasarımlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bileşenler ve üretim biçimleri de hem çevresel yaklaşımları hem de insan konforunu sağlamak veya insanın mekanla bağını koruyabilmek için seçilen duyarlı yaklaşımlardır. Bu bağlamda, incelenen tüm örnekler birbirlerinden farklı yaklaşımlarla üretilmiş olsalar da benzerlik

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

gösterirler. Bu sebeple, çalışmada dikkate alınan, incelenen örnekleri destekleyen bileşenler ve üretim biçimlerinin benzer kavramlarla ilişkilmesi değil, bu süreçte neleri açığa çıkardıkları, hangi iki grubun elemanlarının birbirlerini oluşturdukları ve bunların kombinasyonunu mimari sürecin hangi evresinde gerçekleştirdikleridir. Bu süreçte, açığa çıkan anahtar kelimeler, 21. yüzyıl mimari program ve peyzaj ilişkisinde duyarlı tasarımlara yaklaşım biçimleridir.

Matris 1’de modeller üzerinden temsil edilen yaklaşım biçimlerinin birbirleriyle diyalog kurabilmeleri ve birbirlerini türetebilmeleri, mimari program ve peyzaj arasındaki ilişkide üretilen mekan için duyarlılık olgusunu arttırmaktadır. Örneğin; olay kavramı sürekli değişen bir an olarak tanımlanmış ve temsil eden modeli, Parc de la Villette, ise matriste oyun ile birleşmiştir. Aynı zamanda, matriste olay ile temsil edilen Lego Evi, _olay kavramını oyun ve yüzeylerin kullanımı ile birleştirirken üç yaklaşım biçiminin de mimarinin kentsel gelişmesini sağladığını vurgulanmaktadır. Öyleyse bu çalışmada amaçlanan duyarlılık olgusunun zenginleştirilmesi, her bileşenin, üretim biçiminin veya kavramın birbirleri ile mimari sürecin her aşamasında farklı şekillerde iletişim kurması sonucu gerçekleşmektedir.

KAYNAKÇA

ALEXANDER, C., ISHIKAWA, S., SILVERSTEIN, M., JACOBSON, M., FIKSDAHL-KING, I., ANGEL, S., (1975). A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction. New York: Oxford University Press, ss. xiv-xvi

HALACY, D., (1986). Understandign Passive Cooling Systems. Virginia: Volunteers in Technical Assistance, ss. 6-11

HERSHBERGER, R.G., (1970). Architecture and Meaning. The Journal of Aesthetic Education, 4(4) ss. 37-55

HILL, J., (2003)., Actions of Architecture:Architects and Creative Users. London: Routledge,ss. 30-34

HUBER, N., (2008)., Olympic Sculpture Park - Seattle, WA by Weiss/Manfredi Architecture/Landscape/Urbanism. 20(3), ss. 7

HUIZINGA, J., (2006)., Homo Ludens : Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme. (M. Kılıçbay, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, ss.16

ISENSTADT, S., (2005)., Contested Context. C. Burns, & A. Kahn içinde, Site Matter: Design Concepts, Histories and Strategies (s. 157-184). New York and London: Routledge, ss. 160

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KOLATAN, Ş., (2000)., Tschumi İle Konuşma. Ç. D. Dizisi içinde, Bernard Tschumi (s. 13-14). İstanbul: Boyut, ss. 13-14

LEACH, N., (1997). Rethinking Architecture: A Reader in Cultural Theory. London and New York: Routledge, ss. 173

NORBERG-SCHULZ, C., (1980). Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture. London: Academy ed. London, ss. 10

PROSHANSKY, H.M., FABIAN, A.K., KAMINOFF, R., (1983). Place-Identity: Physical World Socialization of the Self. Journal of Environmental Psychology(3): 57-83, ss. 59

STOKOLS, D., (2017). Social Ecology in the Digital Age: Solving Complex Problems in a Globalized World. Academic Press/Elsevier, ss. xxii

TSCHUMI, B., (2018). Mimarlık ve Kopma. (A. Tümertekin, Çev.) İstanbul: Janus Yayıncılık, ss. 326

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.ted.com/talks/benoit_mandelbrot_fractals_the_art_of_roughness/transcript (E.T. 22.11.2018)

<https://en.oxforddictionaries.com/definition/topography> (E.T. 23.11.2018)

YAZAR NOTU: Bu çalışma birinci yazarın Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda Fitnat Cimsit Koş danışmanlığında yürütülen yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

YAZAR NOTU: Resimler aksi belirtilmediği sürece yazar tarafından oluşturulmuştur.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Since the mid-20th century, architecture has interacted with different disciplines. With the increase of interdisciplinary communication, different forms of relations between architecture and landscape have been formed. The architectural program and landscape that interacted with each other lost their unique features and determined new methods. Architectural program landscape now has the potential to produce architectural program in landscape. Within the scope of this study, the communication of architecture with landscape and the components that are expected to be revealed by this communication were addressed. In this process, the architectural program and the landscape were stripped off from their meaning in the past, and instead of a result-oriented approach in the architectural landscape relationship, the process was brought to the forefront. Thus, landscape has lost its picturesque meaning from the past, the architecture has turned away from the product. The architectural process shows dynamic features such as design, production, and meeting with humans. Due to the human-oriented approaches in architectural design, this process will never be completed. Because man is an active participant who can interpret space according to his/her own wishes and needs in the architectural space. Design and production techniques will emphasize the participant role of human and it also exhibits approaches that have environmental sensitivity. In this study, how the relationship between architecture and landscaping is established was examined with selected methods and current models. **Aim:** The aim of the study is to investigate the approaches of the space emerged from the communication between the architectural program and landscape to the concept of sensitivity. In addition, no definite definition of sensitivity will be made in the study. This aims to enrich the concept of sensitivity in the intersection of architecture and landscape. **Method:** Within the scope of this study, firstly, related books and articles were used for the intersection of architectural program and landscape. In addition, sample projects from 21st-century architecture were researched. New concepts were produced, and cases, where the example projects are interrelated and opposed, were presented in a conceptual diagram. Finally, the diagram was evaluated with all of the samples. **Results:** Firstly, design concepts, components, and production techniques were chosen. In this context, the event covers the concepts of temporality, fluidity, flexibility design; harmony with nature and the contrast with nature include nature-oriented components; the urbanization of architecture under the identity of the space and hybridization; the architecturalization of the landscape encompasses structural context-oriented components; The use of surfaces and the game covers the operational components; Geometry and natural-ar-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:372 K:536

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tificial topography cover topological production; and Passive air conditioning and natural materials cover the performative-adaptive forms of production. In this context, the event describes ambiguous actions, the transience describes the motion of the architectural program, the fluidity describes the ambiguation of the limits and the flexibility describes the open-ended program. While the harmony with nature and the contrast with nature are the search for balance with nature, they also define the relationship between space and hybridization in architectural design and the use of surfaces and the concept of game support the formation of action within the space. The topological production techniques chosen as geometry and natural-artificial topography are concrete forms of representation. Finally, the passive air conditioning and natural materials are natural solutions to reduce energy consumption. Contemporary models are determined for each selected concept. **Conclusion:** In the relationship between architectural program and landscape, the responsive approaches occurred during the process have changed the role of the human in space. To this end, open-ended designs were created during the design and the production, which could respond to all unpredictable actions of the human. The constituent components and production techniques are responsive approaches to ensure both environmental approaches and human comfort or to maintain the human's connection to space. In this context, all the samples examined are similar even if they are produced with different approaches. In this section, the importance of the process has emerged in the relationship between architectural program and the landscape. The things addressed here in this section are not the components which support the samples examined or the ways of production being related to the similar concepts but what they reveal in this process, which elements of the two groups formed each other and at what stage of the architectural process their combinations have been realized. These keywords are the methods of approaching the phenomenon of sensitivity for the 21st-century architectural program and landscape intersection. This study was conducted to examine the ever-changing meanings of architecture and landscape when they are integrated and to contribute to the creation of more responsive design alternatives.

YEREL MİMARİ BAĞLAMINDA ENERJİ ETKİN PASİF TASARIM ANALİZİ- HARABÂTİ BABA DERGÂHI ÖRNEĞİ ¹

ENERGY EFFICIENT PASSIVE DESIGN ANALYSIS IN VERNACULAR ARCHITECTURE- HARABÂTİ BABA DERVISH LODGE

Tuba HATİPLER ÇİBİK¹, Filiz UMAROĞULLARI²

¹⁻²Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Edirne / Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-3049-5043¹, 0000-0002-9503-1816²

Öz: Amaç: Bu çalışma kapsamında Harabâti Baba Dergâhını (Tekkesi) oluşturan yapıların mimari özellikleri incelenerek enerji verimliliği kriterleri açısından yerel mimarinin sürdürülebilirlik özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. **Yöntem:** Çalışmada, örneklem seçilen yapı topluluğu yerinde inceleme ve ölçümler ile araştırılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda her bir yapı enerji verimliliği kriterlerine göre tablolar halinde analiz edilmiştir. **Bulgular:** Çalışmada, enerji verimliliği kriterlerinden hâkim rüzgâr yönü, bina geometrisi, malzeme seçimi, doğal aydınlatma ve havalandırma özellikleri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Harabati Baba Dergâhi, konumu itibariyle en önemli iklimsel veri olan hâkim rüzgâr etkisine karşı önlemlerin alındığı, ısı depolama kapasitesi yüksek duvar kuruluşları ile ısı kayıplarının engellenmeye çalışıldığı, doğal aydınlatma ve havalandırmadan yararlanarak yapıya yük olacak ek bir enerji tüketiminin olmadığı bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir. **Sonuç:** Bilimsel veriler ışığında kültürümüzün bir parçası olan geçmişten günümüze varlığını sürdüren yapılarda bu tür çalışmaların yapılması hem günümüzün önemli yaklaşımlarından biri olan enerji verimliliğine katkı hem de kültürel mirasımızın sürekliliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tekke, Dergâh, Enerji Verimliliği, Yerel Mimari, Sürdürülebilirlik

Abstract: Aim: In this study, it is aimed to evaluate the sustainability characteristics of local architecture in terms of energy efficiency criteria by examining the architectural features of the Dervish Lodge (Tekke) buildings in the Harabâti Baba Dervish Lodge (Tekke) example. **Method:** In the study, the selected building group was researched with on-site inspection and measurements, and in accordance with the data obtained, each structure was analyzed in tables according to the energy efficiency criteria. **Results:** In the study, dominant wind direction, building geometry, material selection, natural lighting and ventilation characteristics criteria of energy efficiency were evaluated. As a result, Harabati Baba Dervish Lodge is a structure that continues its existence through the measures taken against the dominant wind effect, which is the most important climatic data based on its location, high wall storage facilities that prevents heat loss and using natural lighting and ventilation that eliminates additional energy consumption. **Conclusion:** In the light of scientific data, making such studies in the buildings that have survived from past to present is of great importance both for contributing to energy efficiency which is one of the important approaches of the present and for the continuity of our cultural heritage.

Key Words: Tekke, Dervish Lodge, Energy Efficiency, Local Architecture, Sustainability

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.14

(1) *Sorumlu Yazar: Filiz UMAROĞULLARI, Trakya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Edirne / Türkiye, filizu@trakya.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 11.02.2019 Düzeltme Tarihi / Revision: 08.04.2019 Kabul Tarihi / Accepted: 08.04.2019 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None None Ethics Committee Report Unavailable*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Teknolojinin gelişimi ile birlikte enerji ihtiyacı artarken enerji kaynakları gün geçtikçe azalmaktadır. Bu bağlamda yapılarda sağlanacak enerji verimliliği her geçen gün önem kazanmaktadır. Sürdürülebilirliğin sağlanması için insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru olan çevreye karşı duyarlı ve daha az enerji tüketen yapılar elde edebilmek için enerji verimliliğinin yapılarda temel tasarım girdisi olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Tarihî yapıların da bu kapsamda değerlendirilmesi ve elde edilen verilerin geleceğe taşınması, bu alanda bir farkındalık oluşturacaktır. Sürdürülebilirlik ve enerji kavramları günümüz yaklaşımlarında sık sık ele alınsa da bu yaklaşımlar yerel mimari öğelerde geçmişten günümüze kendini göstermektedir. Bu yaklaşımlarda temel bilgiler değişmezken farklı ihtiyaçlar doğrultusunda gelişen teknoloji ve bilgi birikiminden faydalanarak çeşitlilik artmıştır. Temel tasarım girdileri olan topoğrafya ve iklimsel parametreler geçmişte de tasarımların ana çıkış noktasını oluşturmaktadır. Günümüzde de pasif bina, sıfır enerjili bina yaklaşımlarının temel unsurları aynı çıkış noktasından sağlanmaktadır.

Yaşamsal faaliyetlerin sürdürülebilmesi için vazgeçilmez olan enerji, ancak verimli kullanılabilirdiği sürece gelecek toplumlara aktarılacak en önemli miraslardan biri olacaktır. Uzun yıllar öncesinde inşa edilmiş ve varlığı-

nı sürdüren yerel mimari unsurları barındıran Harabâti Baba Dergâhı da enerji verimliliği kriterlerinin somutlaştığı bir örnek olarak önemlidir.

AMAÇ

Bu çalışmada konumu ve yapısal özellikleri ile bölge için önem taşıyan Harabâti Baba Dergâhı'nın enerji verimliliği kriterleri bağlamında durumunu kayıt altına almak, mevcut durumun iyileştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması amacıyla öneriler sunmak amaçlanmıştır. Böylece hem tarihî yapıya hem de kültüre katkı sağlayacak bir veri ortaya koyulacaktır.

KAPSAM

Harabâti Baba Dergâhı, Makedonya'nın en önemli ve merkezî Bektaşî dergâhı olma özelliğinde olup 26.700m²'lik bir alana kurulmuş olan ve çevresi 3 metre yüksekliğinde moloz taşlardan örülmüş, dört tarafında birer kapı olan, mazgallı duvarlarla çevrili büyük bir Bektaşî Dergâhıdır. Bir anlamda Bektaşî külliyesi olarak da kabul edilebilir. Dergâh farklı fonksiyonlara sahip birçok yapının bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bu çalışma kapsamında enerji verimliliği açısından yapılan değerlendirmeye tekkeyi oluşturan birimlerden içinde yaşamsal döngünün olduğu, bina olma özelliğini devam ettiren; Askerihane (Misafirhane), Ahır (Atevi), Aşevi, Kışevi, Fatmaevi, Meydanevi, Ambarevi (Konak) bi-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rimleri dahil edilmiştir. Dergâh yapılarından türbeler için ayrılmış olan yapıların içerisinde yaşamsal bir döngü olmaması, şadırvanın ise yarı açık mekan niteliğinde olması ve sadece sıcak dönemde kullanılması sebebiyle söz konusu yapılar çalışma kapsamında değerlendirme dışı bırakılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın ana materyali literatür ve yerinde tespit verilerine dayanmaktadır. Örneklem alanı olarak seçilen Harabâti Baba Dergâhı'nı oluşturan yapılar birçok farklı dönemde yapılan tadilatlarla değişikliğe uğramıştır. Yapılar hakkında detaylı literatür taraması yapılmış ve mümkün olduğu kadar kesin bilgi edinebilmek adına yerinde gözlem, ölçüm ve incelemeler yapılarak plan şemaları oluşturulmuştur. Fotoğraflar ve yapılan çizimler ile yapılara ait analiz tabloları düzenlenmiştir. Harabâti Baba Dergâhını oluşturan farklı işlevlere sahip yapılar enerji verimliliği kriterleri bağlamında değerlendirilirken ayrıca dergâh vaziyet planı ölçeğinde bütüncül olarak da ele alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Balkan coğrafyasında pek çok Bektaşî tekkesi bulunmaktadır. Ancak yapısal varlığını büyük ölçüde sürdüren tek örnek olması nedeniyle Harabâti Baba Dergâhı örneklem olarak seçilmiş ve incelemeler tekkeyi oluşturan binaların tamamında gerçekleştirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Balkan coğrafyasının sosyo-politik durumu ele alındığında bu coğrafyadaki tarihsel gelişim süreci üzerinde Bektaşîliğin ve Bektaşî tekkelerinin bıraktığı etki azımsanamayacak kadar önemlidir. Balkanlardaki dinî ve kültürel birikim, Bektaşîlik hareketi üzerinden okunabilir ve tekkelerin hâlen varlığını devam ettirmeleri bu dini içerikli etkinin derinliğine bir gösterge olarak kabul edilebilir. Kültürümüzün bir parçası olarak Bektaşî tekkeleri, yaşamsal döngünün devam ettiği ve geçmişimizin izlerini taşıyan mimari unsurlar barındırmaktadır. Bu unsurlar yerel mimari kimlikte belirleyici rol oynar ve kültürümüzün sürekliliği için önemlidir. Bu çalışma kapsamında Bektaşî tekkelerinin önemli bir örneği üzerinden yerinde inceleme, ölçüm ve fotoğraflarla kültürel birikimin gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır.

Ayrıca insanın yaşamsal faaliyetleri için vazgeçilmez olan enerjinin verimli kullanılması, gelecek toplumlara aktarılacak en önemli miraslardan biridir. Bu kriterlerin belirlenmesinde yerel mimari kimlik geçmiş birikimlerin aktarılması açısından önemli girdiler sağlar. Bu verimliliği elde edebileceğimiz kriterleri tespit etmek, bu kriterler doğrultusunda tasarımlar yapmak günümüz insanının geleceğe aktarabileceği en önemli olgudur.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Binalarda enerji verimliliğini sağlamak için birtakım verilere ihtiyaç duyarız. Bunları genel başlık olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki, çevresel verilerdir. Çevresel verileri oluşturan topografya, iklim elemanları vb. doğal çevre etmenlerinin yanı sıra yapay çevre verileri de tasarımın önemli girdileridir. Yapay çevre verilerinden en önemlisi de yerel çevrede geçmişten günümüze ulaşmış yapıların biçim, malzeme ve yapım tekniği özellikleridir. Yeni tasarımlarda bu verilerden yararlanmak yerel kimliğin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Enerji verimliliği sağlamada ikinci veri ise tasarım ve inşaa aşamasında vereceğimiz karar ve yaklaşımların belirlediği binaya ilişkin birtakım yapısal verilerdir. Bu yapısal verilerin belirlenmesinde yerel mimarın yansıttığı öğelerden faydalanmak geçmişin bilgi birikimlerinin günümüze yansımaları da sağlayacaktır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Azalan kaynaklar sebebiyle her geçen gün önemi artan enerji verimliliğinin aslında yeni bir buluş olmadığını, yerel malzeme ve çevresel faktörlerin belirleyici olduğu tasarımlarla enerji verimliliği elde etmenin zor olmadığını söylemek mümkündür. Bu nedenle günümüzden 400 yıl önce inşa edilen Harabâti Baba Dergâhı'nın enerji verimliliği açısından ele alınması ile bu farkındalığın sadece gelişen

teknolojinin sağladığı bir durum olmadığı ortaya konulmak istenmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bektaşılık ve Bektaşi tekkeleri ile ilgili literatür incelendiğinde Hasluck (1929: 524-596), Bektaşiliğin yayıldığı topraklarda, toplumlar üzerindeki etkilerini incelemiş ve Bektaşi tekkelerini sıralamıştır. Ayverdi (2000: 5), Balkanlarda yer alan Osmanlı Dönemi eserlerini incelemiş ve tekke yapılarına yer vermiştir. Bakırcı ve Kürşat (2013: 145-160), Balkanlarda yer alan tekke ve zaviyeleri araştırmıştır. Maden (2013: 141-176), Arnavutluk'ta Bektaşiliğin yayılmasındaki süreçleri değerlendirmiştir.

Geçmişten günümüze ulaşabilen yapı ve yerleşimler tarihi çevremizi oluşturmaktadır. Bu yapıların tasarım yaklaşımları ve yapım teknikleri buldukları bölgenin mimari kimliğini yansıtmaktadır. Geçmiş iyi anlamak geleceği tasarlamada önemli girdiler sağlar. Geçmişten günümüze ulaşabilen kültür değerlerimizin gelecek nesillere aktarılması da toplumsal bir görevdir (Semerci ve Uğur, 2017: 239). Yerel mimarın genel karakteristikleri arasında; topoğrafyaya uyumlu, dengeli yapılaşma, akılcı kaynak kullanımı, iklimsel özelliklere uygun malzeme kullanımı ve ekonomik olma gibi kriterlerin öncelikli yer aldığı görülmektedir. Bu özelliklerinin yanı sıra yaşamsal faaliyetlerin farklılaşması

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ile değişebilir, uyarlanabilir nitelikler de barındırmaktadır (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 516-517).

Yerele bağlı tasarımda doğa ile entegrasyonun yanı sıra pasif ve sürekli enerji kazanımları da önemlidir. Yerel bilgiye dayalı olarak kültürel varlıklar korunurken arazi yapısı, eko-sistemler ve enerji kaynaklarının tüketimi, yapım, geri dönüşüm süreçleriyle, çevre sorunlarının azaltılması hedeflenmektedir (Senem ve Arıdağ, 2016:16-17).

Yüzyıllık deneyimlerle elde edilen ve geçerliliği yaşanarak test edilen yerel mimari örneklerin korunarak gelecek nesillere aktarılması sürdürülebilirlik açısından da önemlidir. Deneyime dayalı yapıma ait bilgi birikimlerin bugün uygulanan yapılara aktarılması amacıyla yerel mimari incelenmeli ve özümsemelidir (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 528).

Bu doğrultuda, çeşitli deneyimlerle geleneksel mimari ve yerel mimariye dayanan tekniklerin anahtar rolü vurgulanmıştır. Geleneksel tasarım ve uygulamalardan yararlanıldığı takdirde, sosyal ve kültürel birikimler sayesinde modern bir binaya göre iç mekan konfor koşullarının daha olumlu olabileceği işaret edilmektedir (Beccali vd., 2018:1726). Enerji verimliliği, 20. yüzyıldan önce bugünlerde olduğu gibi yaygın bir terim olmasa bile, insanlar, eski zamanlardan beri, yaşam koşullarını iyileştirmek için doğal mekaniz-

maları kullanmanın ve dönüştürmenin yollarını bulmuştur (Ionescu vd., 2015:244). Geçmişte enerji verimliliği kavram olarak gündeme gelmese de en az çaba ile insanların konforda olmasını sağlayan geçmiş deneyimlerden faydalanarak süregelen ustaca çözümler kullanıldığı görülmektedir. MÖ. 5500'de Karpatlar bölgesinde kısmen toprağa gömülü olarak inşa edilen evlerde daha dengeli iç ortam sıcaklığı elde ettikleri bulunmuştur. Daha sonra Kapadokyalılar ve Ortadoğu'da toprağın termal özelliklerinden faydalanıldığı görülmektedir. Ayrıca kalın tuğla duvarlarla yüksek ısı kütleye sahip yapı kabuğu oluşumu da izlenmekte (Ionescu vd., 2015:244) ve binalarda kullanılan enerji modellerinin de yerel mimariyi temel alarak oluşturulduğu ileri sürülmektedir (Shipworth, 2013: 250).

Binalar, dünyadaki enerji tüketiminin büyük bir kısmını oluşturmakta ve bu da sera etkisi ve küresel ısınmanın artmasına neden olmaktadır. Enerji tasarruflu bina tasarımı, enerji tasarrufu, emisyonların azaltılması ve yaşam kalitesinin artırılması için zorunlu hale gelmiştir. Binaların enerji verimliliğini ile ilgili ilk çalışmalar, (Johnson vd. 1984: 305; Steadman ve Brown, 1987: 113) binaların enerji performansı üzerinde etkili olan belirli parametrelerin araştırılmasına odaklanmaktadır.

Enerji verimli bina tasarımı çalışmaları, araştırmacıların ve uygulayıcıların dikkatini çekmiştir (Ngo, 2019: 264; Y. Guo vd., 2018:

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

16; Chou ve Bui, 2014: 437). Gökşen vd.'ne (2017: 96) göre, yapılar bölgenin iklim analizi yapılarak tasarlanır. Yapılarda iklimle uyumlu önlemler sayesinde ısı, ışık, ses vb. etkenlerin iç ortama geçişi engellenebilir ve böylece ortaya çıkabilecek ek enerji tüketimi minimum seviyeye düşürülebilir.

Yılmaz (2005:387-398), enerji etkin bina tasarımında yasal düzenlemeler ve yeşil bina değerlendirme sistemlerini incelemiş ve iyileştirme alternatifleri sunmuştur. Mert ve Saygın (2016: 469-471), yaz ve kış koşullarında enerji tasarrufunu tek yapı ve mahalle ölçeğinde yeni tasarım önerileri ile hesaplamış ve mahalle ölçeğindeki önerilerde enerji verimliliğinin daha anlamlı olduğu sonucuna varmıştır.

HARABÂTİ BABA DERGÂHI

Harabâti Baba Dergâhı, Rumeli'de Bektaşiliğin en önemli merkezlerinden birisi olarak bilinmektedir. Makedonya'nın Kalkandelen (Tetovo) şehrinde bulunmakta olup şehrin güneybatısında konumlanmıştır. Kurucusu Sersem Ali Baba'dır. İstanbul'a çağrıldığı için Kalkandelen'de fazla bulunamamıştır. Dergâh, Sersem Ali Baba'dan daha sonraki yıllarda şeyhlik yapan Harabâti Baba adıyla bilinmektedir (Ayverdi, 2000: 78).

Dergâh, hem Harabâti Baba Tekkesi (Arabati Baba Tekija) hem de Sersem Ali Baba Tekkesi olarak isim yapmıştır. Ancak genel özel-

likleri bakımından yapı tekke değil dergâh özelliği göstermektedir.

Dergâhın kuruluş tarihi ile ilgili olarak farklı görüşler olmakla beraber 1538 (bazı rivayetler 1551) yılında Sersem Ali Baba veya Server Ali Baba adlarıyla anılan Bektaşî babası tarafından kurulmuş olduğu, 1799 yılında Vali Recep Paşa'nın kuruculuğunda vakıf hâline dönüştürüldüğü ve tekkenin Kalkandelen'den başka İstanbul, Tiran, Elbasan ve Selanik'te zengin vakıfları olduğu bilinmektedir (Aruçi, 1997: 69-71).

Dergâhın ikinci banisi olarak gösterilen, dergâha ismini veren ve 1780 yılında vefat etmiş olan Harabâti Baba'nın dört arkadaşı ile Bektaşîliği yaymak için Rumeli'ye gelmiş olduğu, aslen Malatyalı olduğu, Kalkandelen'e geldiğinde dergâhta yanan bir kandil gördüğü, bunun Server Ali Baba'nın ruhu olduğunu söyleyerek buraya onun için bir türbe yaptırdığı rivayet edilmektedir (Sevimay, 2009: 1).

Tekkenin kuruluşu ile ilgili olarak farklı görüşler de bulunmaktadır. Hasluck (1929: 524), Server Ali Baba'nın kabrinin Muharrem Baba tarafından keşfedildiğini ve onun tavsiyesiyle 1832 yılında Rıza Paşa tarafından yaptırıldığını söylerken Krum Tomovski ve Galaba Palikruâeva gibi araştırmacılar ise dergâhın 1799'da yaptırıldığı görüşündedir (Aruçi, 1997: 69). Ekrem Hakkı Ayverdi vd. (2000: 79), dergâhın XVI. yüzyılın son-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

larına doğru yaptırılmış olduğundan bahisle Harabâti Baba döneminde Recep Paşa tarafından da genişletilerek büyütüldüğünü yazmaktadır.

Dergâhın 1815 tarihli vakfiyesine göre dergâhta Harabâti Baba'dan sonra on bir şeyh görev yapmıştır. Kalkandelen ve çevresinde Bektaşiliğin yayılmasında büyük etkisi olan dergâh, uzun zaman bölgede önemli bir Bektaşî merkezi olarak faaliyet göstermiştir. 1912 yılına kadar aktif olarak faaliyetlerini sürdüren dergâh, bu tarihten sonra uzun bir süre terk edilmiş ve tekkenin büyük bir kısmı yıkılmıştır. 1945 yılında kapatılan tekke, 1946 yılında eşkıyalar tarafından yakılmıştır. 1967 yılında restore edilmiş ve uzun süre gerçek amacından uzak, turistik tesis olarak kullanılmıştır. 1992'de dergâhın Kışevi ve Meydanevi gibi bazı bölümleri yeniden açılmıştır (Aruçi, 1997: 71).

HARABÂTİ BABA DERGÂHI'NİN MEKÂNSAL KURGUSU ve YAPISAL ÖZELLİKLERİ

Birçok farklı fonksiyonu bir arada bulunduran veya belli konularda özelleşmiş olan tekkelerin mimarisi hizmet ettikleri amaçlara göre şekillenmiştir. Genel fonksiyonlara ayrılmış birimlerin dışında özelleşmiş alanların da bulunduğu tekkeler farklı mimari programlara sahiptir. Harabâti Baba Dergâhı, 26.700 m²'lik bir alana kurulmuş olan ve

çevresi 3 metre yüksekliğinde moloz taşlardan örülmüş, dört tarafında birer kapı olan, mazgallı duvarlarla çevrili büyük bir Bektaşî Dergâhıdır. Bir anlamda Bektaşî külliyesi olarak da kabul edilebilir. Bektaşî tekkelerinin genel olarak şehir dışında yapılması geleneğine uygun olarak Kalkandelen'in şehir merkezine uzak bir bölgesinde kurulmuştur.

Dergâh farklı fonksiyonlara sahip birçok yapının bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Binalar farklı yıllarda pek çok kez tadilat geçirmiştir. Ekrem Hakkı Ayverdi (2000: 79) dergâh yapılarının Recep ve Abdurrahman Paşalar döneminde (1800-1820) tadilat geçirdiğini; son dönemlerinde de camekânlar, sundurmalar ilave edildiğini ve aslında ilk hâlinin tabiatla çok daha fazla iç içe olduğunu yazmıştır. Çalışma kapsamında yapılan yerinde gözlem ve incelemelerde Harabâti Baba Dergâhı'nda pek çok açık sundurmanın camekânlarla kapatıldığı, ilave katların yapıldığı tespit edilmiş ve fotoğraflanmıştır.

Dergâh içindeki bütün birimlerin konumları Şekil 1'de gösterilmiştir. Harabâti Baba Dergâhı'nı oluşturan yapılar içinde temel fonksiyonlara hizmet eden yapıların dışında yeşil doku, çeşme, türbe yapıları ve tekkeye hizmet edenlerin defnedildiği mezarlar da bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında enerji verimliliği açısından yapılan değerlendirmeye tekkeyi oluşturan birimlerden içinde yaşamsal döngünün olduğu, bina olma özel-

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

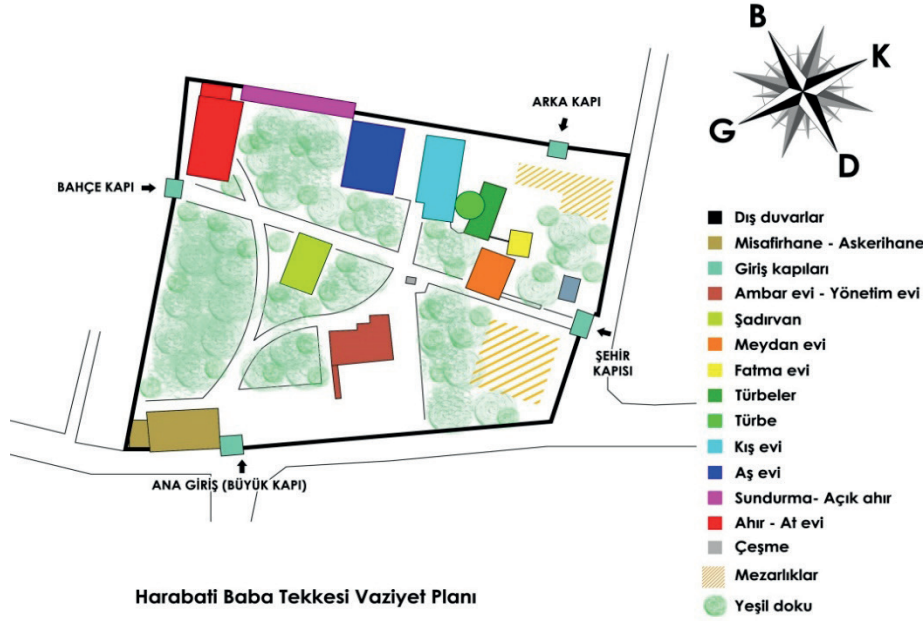
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

liğini devam ettiren; Askerihane (Misafirhane), Ahır (Atevi), Aşevi, Kışevi, Fatmaevi,

Meydanevi ve Ambarevi (Konak) birimleri dâhil edilmiştir.

Harabâti Baba Tekkesi Vaziyet Planı

Şekil 1. Harabâti Baba Dergâhı Vaziyet Planı Krokisi (Hatıpler Çibik, 2014)

BULGULAR

Harabâti Baba Dergâhı Makedonya'nın en önemli ve merkezî Bektaşî dergâhı olma özelliğinde olup farklı fonksiyonları olan yapıların bir araya gelmesi ile bir kompleks oluşturmaktadır.

Bulunduğu bölgenin iklimsel özellikleri dolayısıyla Harabâti Baba Dergâhı'nda en çok ısıtma amaçlı önlemlerin ön planda olduğu düşünülebilir.

Vaziyet planındaki yaklaşıma bakıldığında dergâh yapılarının güneyde seyrek olarak

konumlandığı, kuzeyde ise birbirine daha yakın aralıklarla yapıldığı ve hâkim olan rüzgâr yönü doğrultusunda bir duvar etkisi oluşturduğu görülmektedir.

Harabâti Baba Dergâhı'nın günümüzde ana giriş kapısı olarak konumlanan yapı askerihane- misafirhane olarak kullanılmıştır. Arazinin batı cephesine paralel ve dikdörtgen planlı olup arazinin güneyinde konumlanmıştır. İlk inşa edildiğinde tek katlı olan yapıya farklı otoriteler tarafından kullanıldığı dönemlerde ilave kat yapılmış ve bu katlar farklı amaçlarla kullanılmıştır. Mevcut du-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rumda kullanılmayan yapının üst katının da tahrip olmuş durumda olduğu görülmektedir. Aynı zamanda diğer yapılardan oldukça uzak bir konumdadır ve diğer yapılara göre hâkim rüzgârlardan kısmen daha az etkilenmektedir. Bu durum, yapının Şar Dağları'ndan esen soğuk rüzgârlardan daha az etkilenmesini sağlasa da yapının pencere açıklıklarının ve girişinin batı cephesinde olması, ısı kaybı oluşturabileceğinden olumsuz bir durum teşkil etmektedir. Aynı zamanda yapının batı cephesinde kısmen de olsa bu durumu nötralize

edebilecek sundurmayı kapatan camekânlar bulunmaktadır. Yapının kuzey cephesinde daha küçük ve az sayıda pencere bulunması da enerji korunumu açısından olumlu bir yaklaşımdır.

Yapının batı cephesinde yer alan sundurmaların sıcak dönemde güneşin yapı üzerindeki ısıtıcı etkisinden korunmak amacıyla yapıldığı düşünülmektedir. Yapıda malzeme olarak yerel bir malzeme olan doğal taş kullanılmıştır. Yapı kabuğunda herhangi bir yalıtım uygulamasına rastlanmamıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Harabâtî Baba Dergâhı Askerihane Analizi

Binanın Geometrisi	Binalar Arası Mesafe	Rüzgâr	Güneşlenme	Gölgeleme

Dergâh yapılarından bir diğeri olan ahır yapısı, arazinin batı köşesinde yer almaktadır. Dergâhta ikamet eden dervişlerin veya erenlerin binek hayvanları için yapılmış kuzeybatı-güneydoğu yönünde dikdörtgen planlı bir birimdir. Ahır yapısının kuzey cephesindeki geniş kapılardan giriş-çıkış organize edilmiştir. Kuzey cephesine dik olarak konumlanan

sundurma ise tekkeye geçici olarak gelenlerin binekleri için ayrılan bir bölümdür. Yapının duvarları 30 cm genişliğinde taş duvar, mevcut döşemesi traverten karodan oluşmaktadır. Kıрма ahşap çatılı kiremit örtüdür.

Şar Dağları'ndan gelecek olan soğuk rüzgârlara karşı yapının batı cephesi sağır

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olarak inşa edilmiştir. Hâkim rüzgâr yönüne paralel olarak konumlandırılan yapının rüzgârlardan daha az etkilenmesi sağlanmıştır. Kuzey cephesinde fonksiyonu itibariyle büyük kapılar bulunması, enerji korunumu açısından olumsuz bir durumdur. Yapının kuzeydoğu cephesinde bulunan sundurmanın gölgeleme elemanı olarak davrandığı ve sıcak dönemde aşırı ısınmayı önlediği düşünülmektedir.

Ahır yapısının ona en yakın birim olan aşevi ile arasındaki mesafenin güneş ışınımı açısından (kuzey-güney doğrultusunda) en az mesafenin 6.30 m ile 9.45 m arasında olması gerekirken 43 m olması bu bağlamda güneş ışınımından faydalanabilmesi için yararlı bir uzaklıktır. Böylece aşevi, ahır yapısının soğuk dönemde güneşten yeteri derece yararlanmasına engel teşkil etmeyerek enerji korunumuna katkı sağlayacaktır (Tablo 2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Harabâti Baba Dergâhı Ahr Analizi

<p>Vaziyet Planı Krokisi</p>		<p>Plan Krokisi</p>		
<p>Kuzeydoğu Cephesi</p>				
Binanın Geometrisi	Binalar Arası Mesafe	Rüzgâr	Güneşlenme	Gölgeleme

Aşevi olarak hizmet veren yapı tekkede sürdürülen yaşam döngüsü içerisinde önemli bir yere sahiptir. İç içe konumlanan, biri büyük diğeri küçük iki mutfak ve önünde dikmelerle çevrelenmiş saçak altı bir mekândan oluşmaktadır. Aynı zamanda bu yapı içerisinde aşevindeki işleyişten sorumlu olan aş-

vi babasının kaldığı bir oda bulunmaktadır. Yapı dikdörtgen planlı kırma çatılı ve kiremit örtülüdür. Arazinin kuzeybatı yönünde yer almaktadır. Üç ayrı birim ve mutfak birimlerinin güneybatı ve güneydoğu cephesinde dikmelerle sınırlanmış ve ahşap saçak ile örtülü bir sundurma bulunmaktadır. Mevcut

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

durumda bu kısım camla kapatılmıştır. Şar Dağları'ndan gelecek olan soğuk rüzgârlara karşı yapının batı cephesi sağırdır. Konumu itibarıyla yapı hâkim rüzgâr yönüne paraleldir ve bu sayede rüzgârlardan daha az etkilenmektedir.

Aşevi orijinalinde üç kapalı mekândan ve güney cephesi boyunca uzanan bir sundurmadan oluşmaktadır. Enerji verimliliği açısından değerlendirme yapılırken orijinal plana göre hareket edilmiş ve günümüzde iç pencere olarak kalan açıklıkların dışarıya açıldığı varsayılmıştır. Bu noktadan hareketle yapı girişinin ve 3 adet pencerenin güneydoğu cephesinde yer alması enerji korunumu açısından avantaj sağlamaktadır. Yapıda diğer pencere açıklıkları kuzey ve doğu cephesinde bulunmaktadır. Kuzey cephesinin büyük oranda sağır olması ve sadece 3 adet pencere

açıklığı bulunması enerji verimliliği açısından bir denge sağlamaktadır. Yapının güney cephesinde bulunan sundurmalar güneşin ısıtıcı etkisine karşı bir gölgeleme elemanı olarak davranmaktadır. Günümüzde ise bu sundurmaların cam ile kapatılmış olması yapıya doğal ışığın içeri girebildiği bir mekân kazandırmıştır. Duvar malzemesi olarak doğal taş tercih edilmiştir. Kuzey cephesindeki duvar kalınlığı 75 cm'dir ve bu durum, enerji verimliliği bağlamında olumlu bir yaklaşımdır.

Aşevinin güneş ışınımından fayda sağlayabilmesi için yakın çevresinde yer alan kışevi yapısıyla arasındaki mesafenin yaklaşık 7.00 m ile 10.50 m arasında olması gerekmektedir. Bu yapıların arasındaki mesafe 11.00 m'dir ve bu durum, enerji korunumundan olumlu sonuçlar elde etmemizi sağlar.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 3. Harabâti Baba Dergâhı Aşevi Analizi

Binanın Geometrisi	Binalar Arası Mesafe	Rüzgâr	Güneşlenme	Gölgeleme

Dergâh yapılarından bir diğeri olan kışevi, dergâhta yaşayan veya hizmet eden dervişlerin kış aylarında kaldığı ve ibadet ettiği bir birimdir. Mevcut durumda sadece güney cephesi ayakta kaldığı gözlenen yapıda iç duvarlar büyük bir çoğunlukla yıkılmıştır ve içeri

girilmez hâdedir. Ekrem Hakkı Ayverdi vd. (2000: 80) bu yapının bir dönem müze olarak kullanıldığını belirtmiştir. Arazinin kuzeybatı yönünde yer almaktadır. Hâkim rüzgâr yönü açısından değerlendirildiğinde olumlu bir konumda olduğu düşünülmüştür ancak eldeki

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

verilerle sağlıklı bir değerlendirme yapmak mümkün değildir.

Tablo 4. Harabâti Baba Dergâhı Kışevi Analizi

Binanın Geometrisi	Binalar Arası Mesafe	Rüzgâr	Güneşlenme	Gölgeleme

Dergâh yapılarından bir diğeri olan Fatmaevi yapısı, Dergâha şehir kapısından girildiğinde kuzeybatı yönünde konumlanmış, tekke-yi yaptıran Recep Paşa'nın hasta kızı Fatma için yaptırdığı küçük bir konaktır. Bu yapı, Abdurrahman Paşa'nın harem dairesi olarak

da kayıtlara geçmiştir (Ayverdi vd., 2000: 79) Kare planlı ve iki katlı olan yapının alt katında yaşam odaları ve üst katında ise bir seyir salonu bulunmaktadır. Ahşap kırma çatılı ve kiremit örtülüdür.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dergâh yapıları arasında en yüksek yapı Fatmaevi'dir. İki kattan oluşan yapının her iki katında da hâkim rüzgâr yönünde bulunan cepheleri sağırdır. Zemin katta, kuzey cephesinde yalnız 1 adet pencere olması, giriş kapısının güneydoğu cephesinde yer alması ve alt kata ait diğer pencerenin ise güney cephesinde olması enerji korunumu açısından oldukça önemli ve faydalıdır. Yapının üst katında ise kuzeybatı cephesi hariç diğer üç cephe bo-

yunca pencere açıklıkları olduğu görülmektedir. Bu durum, ısı geçişi açısından olumsuz bir durum oluştururken güneş ışınımlarından faydalanmak açısından olumlu bir yaklaşımdır. Sıcak dönemde ise şeffaf yüzeylerin opak yüzeylere oranla fazlalığının enerji korunumu açısından yaratacağı olumsuz etki pencerelerde kullanılan ahşap gölgeleme (panjur) elemanlarıyla dengelenmeye çalışılmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 5. Harabâti Baba Dergâhi Fatmaevi Analizi

<p>Vaziyet Planı Krokisi</p>	<p>Plan Krokisi</p>			
<p>Kuzeydoğu ve Güneydoğu cephesi</p>				
<p>Binanın Geometrisi</p>	<p>Binalar Arası Mesafe</p>	<p>Rüzgâr</p>	<p>Güneşlenme</p>	<p>Gölgeleme</p>

Dergâh yapılarından bir diğeri olan meydana-
vi yapısı, arazinin doğu yönünde yer almak-
tadır. Dergâhın şehir kapısı aksı üzerindeki
bu yapı, Bektaşilik eğitiminin ve ibadetleri-
nin yerine getirildiği, nasip alma ritüelleri-

nin gerçekleştirildiği birimdir. Ekrem Hakkı
Ayverdi'ye (2000: 79) göre arka tarafında
daha önceleri yine dervişlere hizmet veren
kubbeli bir matbah bulunmaktadır. Ancak
şu anki mevcut durumda burası bina olarak

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ayakta değildir. Binanın yalnızca doğu cephe duvarı ayakta kalmıştır ve mescit olarak hizmet vermektedir.

Hâkim rüzgâr yönü doğrultusunda konumlanan yapı, Şar Dağları'ndan gelen soğuk rüzgârlardan hem konumu hem de diğer yapıların varlığı sayesinde daha az etkilenmektedir. Diğer yandan da meydanaevinin yakın çevresinde bulunan Fatmaevi ve türbe yapıları ile olan uzaklığı soğuk devrede güneş ışınımından yeterli derecede faydalanmasına olanak

sağlamaktadır. Yapının pencere açıklıkları güney ve doğu cephesinde yer almaktadır ve bu durum enerji korunumu açısından olumlu bir sonuç teşkil etmektedir. Kuzeybatı cephesinde bulunan sundurma, soğuk devrede güneş ışınımından faydalanmak için bir engel teşkil etmezken aynı zamanda bu sundurma günümüzde camekânla kapatılmıştır ve bu sayede yapı üzerinde kış bahçesi uygulamasına benzer bir etki yaratmaktadır. Yapının 83 cm'lik taş duvarları ısıtılabilir kütle ile enerji verimliliğine katkı sağlamaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

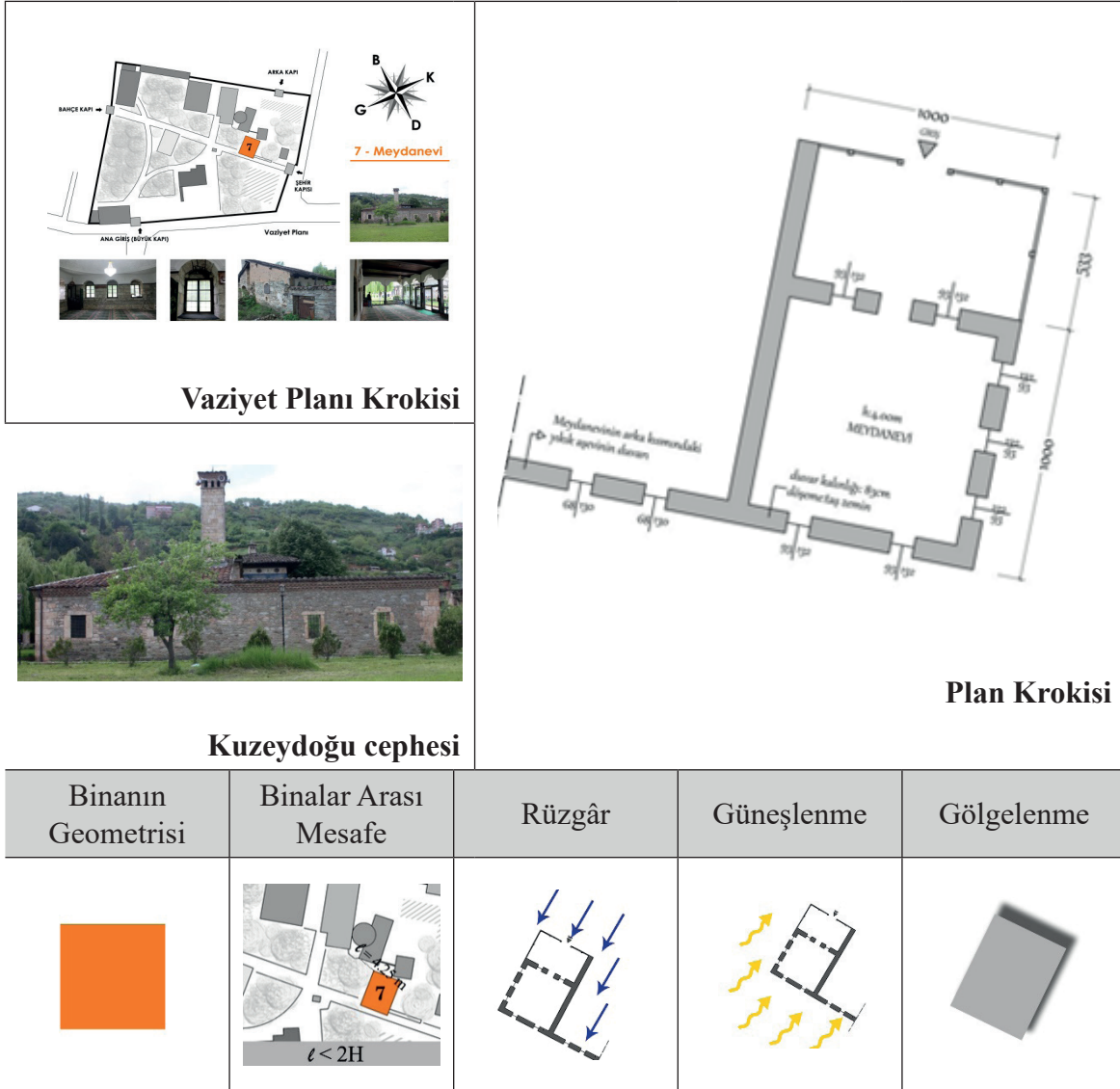
ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 6. Harabâti Baba Dergâhı Meydanevi Analizi

Dergâh yapılarından bir diğeri olan ambarevi (konak) yapısı, arazinin güneydoğu yönünde yer almaktadır. Yapı konumu itibarıyla Şar Dağları'ndan esen soğuk rüzgârlara cephe vermektedir. Bu durum, enerji korunumu açısından olumsuz bir durumdur. Yapının yakın

çevresinde soğuk dönemde faydalı olabilecek güneş ışınımına engel teşkil edecek başka bir yapı mevcut değildir. Yapının ilk katında pencere açıklıklarının batı ve kuzey cephesinde olması, enerji korunumu açısından elverişsiz bir durumdur. Üst katta ise pencereler doğu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

cephesinde daha fazla olmak kaydıyla kuzey cephede de bulunmaktadır. Yapının üst katında batı cephesinde bulunan camekânlı mekânın sonradan ilave edildiği ve buranın orijinalinde açık bir teras olduğu düşünülürken bu durum enerji korunumu açısından

olumsuz bir uygulama olmuştur. Günümüzde eklenen camekânlarla ise burası yapı üzerinde bir kış bahçesi etkisine sahiptir ve enerji verimliliği açısından bu eklenti faydalı görülmektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

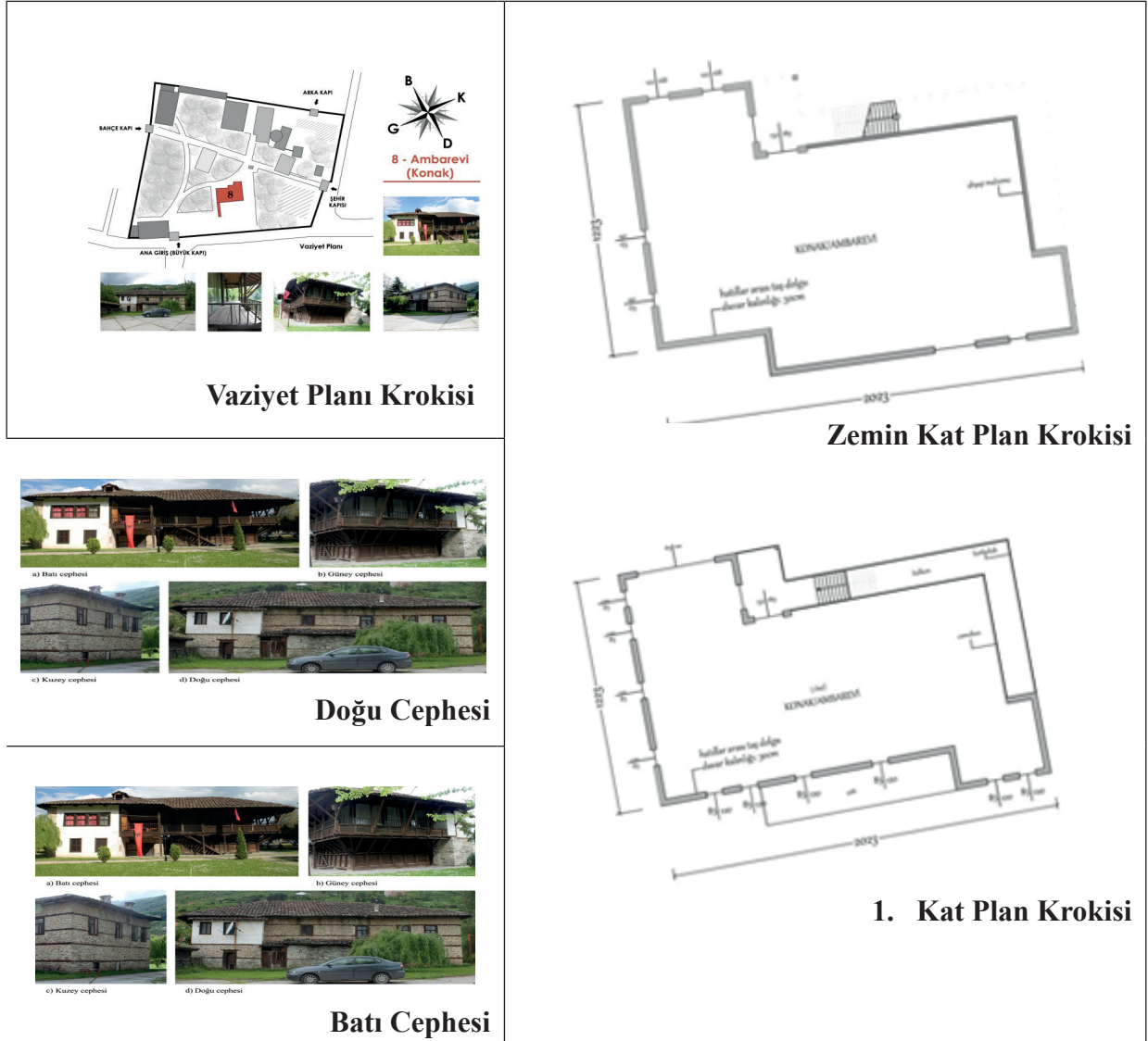
ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 7. Harabâti Baba Dergâhı Ambarevi Analizi

Binanın Geometrisi	Binalar Arası Mesafe	Rüzgâr	Güneşlenme	Gölgeleme

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TARTIŞMA

Günümüzde kaynak krizi, küresel ısınma ve çevresel problemler nedeniyle enerji sorunu giderek daha önemli bir hale gelmiştir. Aralık 1997’de Kyoto protokolünün imzalanmasından bu yana dünya çapındaki hükümetlerin çoğunluğu, sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik çalışmalar sürdürmektedir. Enerjinin etkin kullanımı, çoğu enerji politikası için önemli bir konu haline gelmiştir. Binalar enerji tüketiminin büyük bir kısmından sorumludur. Bu nedenle, günümüzde binalarda alınabilecek sürdürülebilir tasarım, yerel mimari ve yapım teknikleri gibi kararlar oldukça önemlidir. Vitruvius’tan günümüze kadar, sürdürülebilirlik her dönemde farklı biçimlerde ve tekniklerde kendini göstermektedir. Malzeme ve teknoloji gelişirken tasarım girdilerini etkileyen engel ve çözümler temel olarak değişmemiştir (Yılmaz, 2007: 306; Sivd., 2016:100). Sürdürülebilir tasarım, ekolojik tasarım vb. kavramlardan günümüzde sıklıkla bahsedilirken yerel mimari örnekleri incelendiğinde aslında bu yaklaşımların kültürel birikim ve deneyime dayalı olarak uzun yıllardır uygulandığı görülmektedir.

Ekolojik tasarım, çevre sorunlarına duyarlı, doğaya zarar vermeyen, yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanma çabası içerisinde yapım, geri dönüşüm süreçleriyle, çevre sorunlarını azaltmak, mümkünse en aza indirmek anlamına gelir (Senem ve Arıdağ,

2016:15). Tasarımda eko-sistemler ve kullanıcı konforunu sağlamak için, geçmiş deneyimlerden faydalanarak yapım tekniği ve malzeme seçiminde yerel bilgiyi kullanmak enerji etkinliği sağlamada önemlidir.

Yerele bağlı tasarımda ihtiyaç programı kadar pasif ve sürekli enerji kazanımları, doğa ile entegrasyon önemlidir. Her ölçekte yerel bilgiye dayalı olarak kültürel varlıklar korunurken arazi yapısı, eko-sistemler ve insan kullanımını birbirleriyle ilişkili hale getirilir (Senem ve Arıdağ, 2016:17).

Harabâti Baba Dergâhı örneği yerel mimari bağlamında incelendiğinde; binaların yönlendirilmesi, hâkim rüzgâr değerlendirmesi, duvar kalınlığı, malzeme ve renk uyumu, gölgeleme koşulları, çatı konstrüksiyonu, doğal havalandırma koşulları vb. enerji etkin pasif tasarım etkenlerinin birçoğunu sağladığı gözlenmektedir. Kompleks yapı özelliği gösteren dergâhın soğuk iklim özellikleri dikkate alınarak vadiye yakın rüzgârdan korunmuş yamaç yerleşimi, topoğrafyaya uyumlu konumlandığını göstermektedir. Yerel mimarinin genel karakteristikleri arasında bulunan yerleşim planlarının topoğrafyaya uyumlu olarak oluşturulması, doğal çevre ile denge kuran ekolojik yapılaşma, çevresel sürdürülebilirlik açısından katkı sağlamaktadır (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 516-517). Ayrıca kompakt biçimlenişli ve yüksek ısıl kütleyle sahip duvar kuruluşları ile hem ısıl direnç art-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tırılmış hem de yerel malzemenin doğal çevreye uyum ve estetik katkısı sürdürülmüştür. Soğuk dönemde yüksek ısısal kütleli duvarlar ısı korunumunu sağlarken sıcak dönemde de ısı geçişini yavaşlatarak konfor koşullarının sağlanmasında etkili olacaktır. Çatı konstrüksiyonlarının eğimli ve soğuk çatı olarak uygulanması da ısı kaybının azaltılması açısından pasif önlemlerden biridir. Yapıların cephelelerinde hâkim rüzgâr yönünde pencere açıklıklarının minimum yüzey alanına sahip olması soğuk dönemde ısı korunumunu sağlarken sıcak dönemde ise doğal havalandırmanın etkin olarak sağlanmasına yardımcı olacaktır. Dergâhı oluşturan yapıların birbirlerine göre konumu ve bina aralıkları değerlendirildiğinde güneşlenme koşulları açısından tüm yapıların güneş enerjisinden etkin bir şekilde faydalanması mümkündür.

Dışa dönük bir yaşamın kurgulandığı Harabati Baba Dergâhında bölgenin iklimsel özellikleri doğrultusunda hem yaz koşullarında hem de kış koşullarında kullanıcıların konfor beklentilerini karşılayabilecek pasif tasarım önlemlerinin alınmış olduğu görülmektedir. Çevresel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik açısından yerel mimari örneklerin korunarak gelecek nesillere aktarımı büyük önem taşımaktadır.

SONUÇ

Bireysel bir tasavvufi hareket olmaktan çıkıp belli bir coğrafyayı etkisi altına alan Bektaşilik, Balkanlar'da çeşitli faktörlerin de yardımıyla derin etkiler bırakarak insanların yaşamını şekillendirmiştir. Bu tasavvufi hareket içerisinde insanların ihtiyaçlarına yönelik bir takım yapılar inşa edilmiştir. Bu yapıların bir kısmı çeşitli sebeplerle yıkılmış, tahrip edilmiş, bir kısmı onarımlar ve ilaveler yapılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Bir kısım yapı sadece ziyaret amaçlı olarak ayakta kalırken bir kısmı da hala insanların içinden gelip geçtiği, günlük yaşam çerçevesinde uğrak yerler haline gelen yapılar olmaya devam etmektedir.

İnsanların günümüzde ki yaşam konforlarını devam ettirebilmeleri için ihtiyaç duydukları enerjinin de devamlılığının sürmesi gerekmektedir. Bu bağlamda enerjinin verimli olarak kullanılması, sürdürülebilir kaynaklardan daha fazla yararlanılması, sahip olduğumuz doğal çevrenin gelecek nesillere aktarılabilmesi insanlar için en önemli amaçlardan biri haline gelmiştir.

Bu bağlamda incelenen Harabati Baba Dergâhı örneğinde; enerji verimliliği kriterlerinden hâkim rüzgâr yönü açısından alınan önlemlerin ön planda olduğu, bölgenin iklimsel özellikleri sonucunda, soğuk dönemden korunma önlemi olarak duvar kalınlıklarının

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

arttırıldığı, şeffaf yüzey alanlarının sınırlandırıldığı görülmektedir.

Ayrıca yapının orijinalindeki sundurmalar yaz konforu açısından olumlu etkiler sağlarken, sonradan eklenen camekânlarla kış konforuna da katkı sağlanmıştır.

Binaların yönlendirilişi açısından bakıldığında, hâkim rüzgâr yönü ve güneş yönünün dikkate alındığı, bina aralıklarının güneşlenmeye izin verecek uzaklıkta olduğu tespit edilmiştir.

Binaların geometrisi açısından bakıldığında, dergâh yapıları genelde dikdörtgen planlı kompakt formda olup, hâkim rüzgârdan korunmaya yönelik planlanmıştır. Tüm yapılar beşik çatı biçiminde, yüksek eğime sahiptir. Bu yaklaşım da iklimsel verilerin etkili olduğu ve kar yüküne karşı önlem alındığını göstermektedir. Aynı zamanda çatıdan ısı korunumu sağlanması açısından olumlu görülmektedir.

Malzeme seçimi açısından bakıldığında, dergâh yapıları yığma tekniğinde yerel malzeme olan doğal taş ile yapılmıştır. Enerji korunumu açısından önlem olarak duvar kalınlıklarının yeterli kalınlıkta yapıldığı izlenmiştir. Ayrıca bu yaklaşım yeniden gündeme gelen yerel malzeme kullanımı ile üretim ve nakliye nedeni ile ortaya çıkabilecek enerji sarfiyatını önleme açısından da önemlidir.

Binalara doğal aydınlatma ve havalandırma açısından bakıldığında, her bir yapının ve bu yapılara ait mekânların doğal ışığı içine aldığı ve gün ışığından yeterli seviyede yararlandığı tespit edilmiştir. Doğal havalandırma açısından da dergâh yapılarının hâkim rüzgâr yönünde açıklıklarının yeterli sayıda ve boyutta olduğu gözlenmiştir.

Sonuç olarak Harabati Baba Dergâhı, konumu itibarıyla en önemli iklimsel veri olan hâkim rüzgâr etkisine karşı önlemlerin alındığı, ısı kayıplarının engellenmeye çalışıldığı, doğal aydınlatma ve havalandırmadan yararlanarak yapıya yük olacak ek bir enerji tüketiminin olmadığı bir yapı olarak varlığını devam ettirmektedir.

ÖNERİLER

Enerji verimliliğinin dikkat çekici bir konu olarak karşımıza çıktığı günümüzde, geçmişten gelen bir yapıda bu önlemlere rastlamak bu alanda farkındalık oluşturabilmek adına kıymetli ve önemli bir durumdur. Böylelikle enerji verimliliği kavramının günümüzün bir icadı olmadığı, aslında en başından beri yapısal arşivimizde ve gündelik hayatımızda yer aldığı ve yer alması gerektiği söylenebilir.

Bilimsel veriler ışığında kültürümüzün birer parçası olan geçmişten günümüze varlığını sürdüren yapılarda bu tür çalışmaların yapılması hem günümüzün önemli yaklaşımlarından biri olan enerji verimliliğine katkıda

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bulunmak hem de kültürel mirasımızın sürekliliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tür çalışmalar desteklenmeli ve özellikle yapılacak onarım çalışmalarında dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

ARUÇI, M., (1997). TDV İslâm Ansiklopedisi'nin cilt:16, 69-71

AYVERDİ, E. H., ERTÜRK G., NUMAN, İ., YÜKSEL, A., (2000). Avrupa'da Osmanlı Mîmârî Eserleri, Yugoslavya II (3.kitap). İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, ss.5, 78-80

BAKIRCI, N., TÜRKAN, H.K., (2013). Tekke ve Zaviyelerin Balkanlardaki Rolü ve Önemi. Türk Dili Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 1, 1, 145-160

BECCALI, M., STRAZZERI, V., GERMANÀ, M.L., MELLUSO, V., GALATIOTO, A., (2018). Vernacular and bioclimatic architecture and indoor thermal comfort implications in hot-humid climates: An overview. Renewable and Sustainable Energy Reviews 82, 1726-1736

CHOU, J.-S., BUI, D.-K., (2014). Modeling heating and cooling loads by artificial intelligence for energy-efficient building design, Energy Build. 82, 437-446, [3] A

GÖKŞEN, F., GÜNER, C., KOÇHAN, A., (2017). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ekolojik Yapı Tasarım Kriterleri. Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 3 (1), 92-107, ISSN: 2548-0987 92

GUO, Y., WANG, J., CHEN, H., Lİ, G., LİU, J., XU, C., HUANG, R., HUANG, Y., (2018). Machine learning-based thermal response time ahead energy demand prediction for building heating systems, Appl. Energy 221, 16-27

HASLUCK, F.W., (1929). Christianity And İslam Under The Sultans, Volume 2, Oxford at the Clarendon Press. Great Britain, ss.524-596

IONESCU C., BARACU, T., VLAD, G.E., NECULA, H., BADEA, A., (2015). The historical evolution of the energy efficient buildings. Renewable and Sustainable Energy Reviews. 49, 243-253

JOHNSON, R., SULLIVAN, R., SELKOWITZ, S., NOZAKI, S., CONNER, C., ARASTEH, D., (1984). Glazing energy performance and design optimization with daylighting. Energy and Buildings 6: 305-317. Doi: [https://doi.org/10.1016/0378-7788\(84\)90014-8](https://doi.org/10.1016/0378-7788(84)90014-8)

KISA OVALI, P., DELİBAŞ, N., (2016). Yerel Mimarinin Sürdürülebilirliği Kapsa-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- mında Kayaköy'ün Çözümlemesi Analysis of Kayaköy Within the Scope of the Sustainability of the Vernacular Architecture MEGARON;11(4): 515-529 DOI: 10.5505/megaron.2016.44711
- MADEN, F., (2013).** “Arnavutluk'ta Bektaşilik ve Arnavutluk'un Bağımsızlığına Giden Süreçte Bektaşiler” T.C. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Avrasya Etüdüleri 44/2, ss.141-176
- MERT, Y., SAYGIN, N., (2016).** “Energy efficient building block design: An exergy perspective” Energy 102, 465-472
- NGO, N.T., (2019).** Early predicting cooling loads for energy-efficient design in office buildings by machine learning, Energy & Buildings 182, 264–273. DOI: 10.1016/j.enbuild.2018.10.004
- SEMERCİ, F., UĞUR, B.S., (2017).** Geleneksel Konya Evleri'nin mimari değerlerinin analiz edilmesi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi (MTD), 1(10):238-255. ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880; 2015/04018 – 2015/GE/17595
- SENEM, M.O., ARIDAĞ, L., (2016).** Ekolojik tasarım yaklaşımları bağlamında Türkiye'de Proje Yarışmaları. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, sayı 9, ss:14-34
- SEVİMAY, D., (2009).** Merhaba Rumeli Yazı Dizisi 4, Milliyet Gazetesi, 24.09.2009, ss:1
- SHIPWORTH, D., (2013).** The Vernacular Architecture of Household Energy Models. Perspectives on Science, The Massachusetts Institute of Technology, vol. 21, no. 2, p:250, doi:10.1162/POSC_a_00098
- SI, B., TIAN, Z., JIN, X., ZHOU, X., TANG, P., SHI, X., (2016).** Performance indices and evaluation of algorithms in building energy efficient design optimization. Energy 114, 100-112
- STEADMAN, P., BROWN, F., (1987).** Estimating the Exposed Surface Area of the Domestic Stock. Energy and Urban Built Form, Centre for Architectural and Urban Studies, University of Cambridge, 1987, pp. 113–131
- YILMAZ, Z., (2005).** Akıllı Binalar ve Yenilenebilir Enerji. VII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi, 23-26 Kasım İzmir, s: 387-398
- YILMAZ, Z., (2007).** Evaluation of energy efficient design strategies for different climatic zones: Comparison of thermal performance of buildings in temperate-humid and hot-dry climate. Energy and Buildings 39 (2007) 306–316

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

YAZAR NOTU: Bu çalışma birinci yazarın
Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Ensti-
tüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı'nda Filiz
Umaroğulları danışmanlığında hazırla-
nan "Balkanlarda Bektâsi Tekkelerinin
enerji verimliliği açısından değeriendi-
rilmesi- Harabâti Baba Dergâhi örneği"
başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiş-
tir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: With the development of technology, energy needs are increasing and energy resources are decreasing day by day. In this context, the energy efficiency to be provided in the structures is gaining more importance every day. In the context of sustainability, energy efficiency should be accepted as the basic design input in buildings in order to obtain structures that are sensitive to environment, which is an indispensable element of human life, and that consumes less energy. The evaluation of historical structures within this scope and the transfer of the data obtained to the future will create awareness in this field. Energy, which is indispensable for sustaining vital activities, will be one of the most important legacies to be transferred to future societies as long as it can be used efficiently. Harabâti Baba Dervish Lodge, which was built many years ago and has local architectural elements that continue their existence, is also important as an embodiment of energy efficiency criteria. **Aim:** In this study, it is aimed to record the situation of the Harabâti Baba Dervish Lodge, which is important for the region with its location and structural features, in the context of the energy efficiency criteria, and to offer suggestions for the improvement and continuity of the current situation. Thus, the data that will contribute to both the historical structure and the culture will be suggested. **Method:** The main material of the study is based on literature data. The structures which constitute the Harabâti Baba Dervish Lodge, which is selected as the sample, have been renovated and changed in many different periods. A detailed literature review about the buildings was made and plan diagrams were formed by making in-situ measurements and studies in order to obtain as precise data as possible. The analysis tables of the structures were formed with the photographs and drawings. Harabâti Baba Dervish Lodge is a large Bektashi Dervish Lodge, which is one of the most important and central Bektashi dervish lodges in Macedonia and it was founded on an area of 26.700 m² and it is surrounded by 3 meters high crenellated walls that are built of rubble stones and a door on all four sides. In a sense, it can be accepted as a Bektashi complex. Dervish Lodge is composed of several structures with different functions. Within the scope of this study, Askerihane (Guest House), Ahır (Stables), Aşevi (Public Soup-kitchen), Kışevi (Winter House) Fatmaevi (Fatma's House), Meydanevi (Square House) and Ambarevi (Mansion) units of the Dervish Lodge, which have life-cycles in them and sustained their building characterizations, are included in the evaluation based on the energy efficiency. Due to the lack of a vital cycle within the structures reserved for the mausoleums and the use of the fountain structure as a semi-open space and its usage only in the warm periods, these structures were excluded from the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

evaluation in terms of energy efficiency. **Findings and Results:** Bektashism, which has ceased to be an individual mystical movement and influenced certain geography, has shaped the lives of people by leaving deep influences with the help of various factors in the Balkans. A number of structures were built to address the needs of people within this mystical movement. Some of these structures have been demolished and destroyed by various reasons and some has reached today with repairs and additions. Some of the buildings remained only for the purpose of visiting, while others continued to be the places where people still pass through and has become frequented places of daily life. The energy that people need to maintain the comfort of their lives today should also be continued. In this context, it is one of the most important goals for people to use energy efficiently, to benefit from sustainable resources and to transfer the natural environment that we have to future generations. In the context of the Harabati Baba Dervish Lodge sample; It is seen that the measures taken in terms of the dominant wind direction are at the forefront of the energy efficiency criteria, and as a result of the climatic characteristics of the region, the wall thicknesses are increased and the transparent surface areas are limited. In addition, the loggias in the original structure provided a positive effect in terms of summer comfort and window walls added later contributed to the winter comfort. In terms of building orientation, it was determined that the wind direction and the direction of the sun were taken into consideration and the building spaces were at a distance to allow sunbathing. In terms of building geometry, the dervish lodge structures are generally in rectangular planned compact form and they are planned to have protection from the dominant wind. All structures have a high slope in the form of a gable roof. This approach shows that climatic data are effective and measures are taken against snow load. At the same time, it is seen as positive in terms of ensuring heat conservation from the roof. In terms of the material selection in the building, the dervish lodge structures were made with natural stone and masonry technique. It was observed that the walls were with sufficient thickness as a precaution for energy conservation. In addition, this approach is important in terms of avoiding the energy consumption through the use of local materials, which may otherwise rise due to the production and transportation of materials. When the buildings were reviewed from the point of view of natural lighting and ventilation in buildings, it has been determined that each building and the spaces belonging to these buildings take the natural light and benefit from the daylight at a sufficient level. In terms of natural ventilation, it was observed that the openings of the dervish lodge structures in the direction of the dominant winds were of sufficient number and size. As a result, Harabati Baba Dervish Lodge is a structure that continues its existence through the measures taken against the dominant wind

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:400 K:411

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

effect, which is the most important climatic data based on its location, attempted to prevent heat loss and additional energy consumption eliminated using natural lighting and ventilation. Nowadays, where energy efficiency is a remarkable issue, it is a valuable and important situation to come across these measures in a structure from the past, in order to create awareness in this field. Thus, it can be said that the concept of energy efficiency is not an invention of the present, and that it has taken place in our structural archive and in our daily life from the very beginning. In the light of scientific data, making such studies in the buildings that have survived from past to present is of great importance both for contributing to energy efficiency which is one of the important approaches of the present and for the continuity of our cultural heritage. Such studies should be supported and taken into consideration in particular in the repair works to be carried out.

MİMARLIKTAKİ SİMÜLATİF NOTASYON: YAPI ENFORMASYON MODELLEMESİ¹

SIMULATIVE NOTATION IN ARCHITECTURE: BUILDING INFORMATION MODELLING

Funda TAN¹, Nurbin PAKER KAHVECİOĞLU²

¹ İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Lisansüstü Programı, İstanbul / Türkiye

² İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, İstanbul / Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-6995-2868¹, 0000-0001-8082-5974²

Öz: Amaç: Bu çalışma, mimarlıkta yeni bir notasyon aracı olarak Yapı Enformasyon Modelleme (YEM) 'nin mimarlığın gelenekleri üzerinde etkileri olacağını tartışmakta ve YEM 'i yeni bir notasyon aracı olarak incelemektedir. **Yöntem:** İnceleme söylem analizine ve basit gözlemlere dayanmaktadır. Tartışmanın söylem analizi Fransız düşünür Jean-François Lyotard'ın bilginin formu ve toplumsal yapılar arasındaki ilişki hakkındaki söylemini kendine temel almaktadır. Lyotard bilginin formunun ve kabul görme mekanizmalarının toplumdaki etkilerini göstermiştir. Lyotard'a göre bilgi anlatsal ya da bilimsel formlarda olabilen bilginin toplumda kabul görebilmesi için meşru olması gerekir. Bu iki bilgi formunun da farklı kendini meşru kılma mekanizmaları vardır. Ancak günümüzde bilgi yeni bir form kazanmaktadır. Enformasyon olarak ortaya çıkan bu yeni formun toplumsal olarak kabul görmesi için kendini meşru kılması gerekmektedir. Mimarlık alanında da YEM mimarlık bilgisinin iletilmesinin enformatik formudur. **Bulgular:** Mimarlıktaki bu enformatik notasyon biçimi kendinden önceki notasyon biçimlerinden farklıdır. Mimari tasarımın bilimsel modern dönemdeki egemen notasyonu çizimdir. Dijital çağın erken yıllarında kullanılan bilgisayar destekli tasarım araçları (BDT) ile çizimin temsili notasyonundan uzaklaşmamıştır. YEM ise kendi yapısından ötürü temsili değil simülatif bir ifade olarak görülebilir. Temsil gerçekliği kısmen gösterir ve muğlaklık barındırır. Bu sebeple temsil modern mimarlıkta anlamın ortaya çıktığı alan olarak belirmiş ve modern mimarlık pratiği temsili notasyon üzerine kurulmuştur. Öte yandan temsili notasyon mimari inşa sahasından kopmuş ve tasarımın ifadesini üreten kişi konumuna getirmiştir. Simülatif notasyon temsili notasyondan farklı şekilde gerçekliğin kendisiymiş gibi kabul görmeyi talep eder. Bu sebeple yeni anlamlar doğurma konusunda kısırdır ancak kesinlik ve test gibi farklı olanaklar sunar. Mimari ifade olarak dijital bilgi modelleme, bir ilişkisel veri tabanı olarak gerçekliği temsil değil simüle ettiği ölçüde simülatiftir. Tasarımın temsilinin ifadesi değil, ilişkili sınırlı ve parametrik bir model olarak tasarımın kendisinin ifadesi, dijital ikizi olur. Bu ölçüde de ortaya yeni bir dijital tectonic ve dijital mimari bilgi akışı çıkarmaktadır. **Sonuç:** Sonuç olarak YEM dijital tectoniği baskın bir şekilde hayata geçiren simülatif bir mimari notasyondur.

Anahtar Kelimeler: Yapı Enformasyon Modelleme, Temsil, Simülasyon, Notasyon, Anlam, Tectonic

Abstract: Aim: The study asserts that Building Information Modelling (BIM) methods, as a new tool of notation in architecture, will have effects on the conventions of the profession. **The method** of inquiry depends on discourse analyses and simple analytical observations. Discourse analysis is based on French philosopher Jean-François Lyotard's rhetoric on the correlation between the form of knowledge and social structures. Lyotard shows the effect of common form of knowledge and legitimization mechanisms on society. According to Lyotard, knowledge, which can be either in narrative or scientific form, must be legitimate in order to have a social acceptance whether it is in narrative or scientific form. Thus, each form has different self-legitimizing mechanisms. Today, however, knowledge acquires a new form: information. This revealing form of knowledge does not require to be legitimate to achieve a social acceptance. In the field of architecture, BIM is the informational form of the transmission of architectural knowledge. **Findings:** This form of informatic notation in architecture differs from previous notation modes. The dominant notation of architectural design in the scientific modern period had been drawings. Computer aided design (CAD) tools which were used in the early years of the digital age, could not remove the representational notation of drawings. BIM, however, is instead a simulative expression than a representation, because of its logic and organization. A representation always is a partial expression of a reality and has a level of ambiguity. For this reason, the representation has been the realm of meaning creation for modern architectural practice which built upon representational notation. On the other hand, representational notation is responsible for the separation between architect and the field of construction. Simulative notation unlike representational notation, demands to be accepted as the reality itself although it is a diminished version of it. Therefore, it does not entail the creation of new meanings, but offers different opportunities, such as precision and testing. Digital information modelling as architectural expression based on a relational database, is a simulation as far as it goes beyond representation. It is a digital twin of a future building, and a relational associative parametric model of the design itself, not an expression of the representation of design. In this respect, it creates a new digital tectonic and digital architectural information flow. **As a result**, YEM is a simulative architectural notation which implements predominantly digital tectonics over architectural design process.

Key Words: Building Information Modelling, Representation, Simulation, Notation, Meaning, Tectonics

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.15

- (1) **Sorumlu Yazar:** Funda TAN, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Lisansüstü Programı, İstanbul / Türkiye, fundatan@gmail.com, **Geliş Tarihi:** Received: 02.12.2018 – **Düzeltilme Tarihi / Revision:** 05.04.2019, **Kabul Tarihi:** Accepted: 29.04.2019 **Makalenin Türü:** Type of article (Araştırma – İnceleme / Research Examination), **Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:** Yok / None, **Etik Kurul Raporu Yok / None Ethics Committee Report Unavailable**

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Mimarların kullandıkları ifade araçları tüm zamanlarda mesleğin geleneklerinin majör belirleyicilerinden biri olmuştur. Dijital enformasyon teknolojilerin gelişmesi ile birlikte tasarım bilgisinin yapıların inşası için disiplin dışına aktarımının aracı da değişmektedir. Bu teknolojiler bilgiyi iletme mantıklarının kendilerinden önce kullanılan araçlardan tamamen farklı olmasından ötürü mimarlığın doğasında gerçekleşen bir değişimin de nedenidirler.

Tasarım bilgisinin dijital, ilişkisel, üç boyutlu bir model temelli depolanması ve paylaşılmasının bir biçimi olan yapı enformasyon modelleme (YEM) tasarım bilgisinin aktarımında göreceli olarak yeni ve önemli bir metottur. Bu yöntem karmaşık seviyesi yüksek yapıların üretimini kolaylaştırmak ve süreçteki verimliliği arttırmak hedefi ile inşai enformasyonun daha verimli depolanması ve paylaşılması için teknolojik bir çözüm olarak doğmuş ve kabaca 2000'lerin başından itibaren hızla inşaat endüstrisine nüfuz etmiştir. Bunun sonucunda mimari gruplar üzerinde tasarımlarını YEM yöntemleri kullanarak ifade etmeye yönelik bir baskı oluşmuştur. Endüstrinin baskısının yansısı, YEM programlarının tasarımcılara tasarım fikirlerini bedenselleştirmek, geliştirmek ve test etmek konusunda avantajlar sunmasının da bir sonucu olarak bugün birçok mimarlık firması, gönüllü ya

da zorunlu, bu araçları kullanmaktadır. İnşaat endüstrisinde gerçekleşen, tasarım bilgisinin iletilmesinin araçlarının iki-boyutlu çizim setlerinden enformasyon modellere kayması tüm bir endüstrinin dijitalleşmesine varan yaygın bir değişimdir ve bu açıdan bir paradigma kaymasına karşılık gelir.

Mimarlık alanında YEM gösterimin, diğer bir deyişle notasyonun yeni bir üslubudur. Mimari notasyon tıpkı müzikte bir melodinin ses ile değil biçimsel olarak ifade edilmesi gibi, mimari fikrin gösterim biçimi olarak düşünülebilir. YEM metotlarının mimarlık alanına girmesi mimarlığın Rönesans'tan bu yana dominant notasyon biçimi olan çizimin enformasyon modellerle yer değiştirmesine neden olmuştur. Çizimden, enformasyon modellemeye doğru olan bu değişim aynı zamanda temsilden simülasyona doğru bir değişimdir. İki-boyutlu çizim setleri tasarımı temsili olarak ifade etmenin yöntemleriyken, enformasyon modelleme nihai olarak tasarımı simüle etmeyi hedefler. Bu sebeple bu iki farklı notasyon biçiminin mimarlığın ve mimari tasarımın geleneklerine ve niteliğine etki edecek ölçüde farklı işleyiş mantıkları ve özellikleri vardır. Bu kabuller ışığında bu makale, temsili ve simülatif olarak nitelenen iki notasyon biçimi arasındaki karakteristik farklara odaklanmaktadır. Bu doğrultuda YEM araçlarını çizimsel notasyondan farklı şekilde simülatif olarak belirler ve simülatif notasyonun özel-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

liklerini ortaya koymayı hedefler. Sonuç olarak bu notasyon biçiminin mimari tasarımın gelenekleri üzerinde yaratabileceği olası etkilerin gösterilmesi hedeflenmiştir.

YÖNTEM

Mimari gösterim araçlarında gerçekleşen değişim toplumsal olarak gerçekleşen dönüşümlerden bağımsız olarak okunamaz. Mimarlık ve inşaa endüstrisinde çizimlerden YEM'e geçiş, dünya ekonomisinin neredeyse yüzde seksenini oluşturan birçok diğer endüstrilerin de maruz kaldığı bütün bir dijitalleşmenin, mimarlık ve inşaat endüstrisindeki yansımaları olarak görülmelidir (Crotty, 2013: xii). Bu dijitalleşme tasarım bilgisinin nasıl iletildiği ile ilgili bir durumdur. Fransız düşünür Jean François Lyotard (1984: 3) bilginin toplumlardaki kabul görme mekanizmasının, bilginin depolanmasının ve iletilmesinin formunun değişmesinin toplumların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapıları üzerindeki etkilerini göstermiştir. Bu bağlamda, YEM'in de mimarlıkta bilginin depolanmasının ve iletilmesinin yeni bir formu olarak, mimarlığın gelenekleri üzerinde sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkisinin olacağı açıktır. Bu doğrultuda çalışma Lyotard söylemini kendine temel almıştır.

Çalışmanın metodolojisi, Lyotard'ın bilginin formları ve yapısı üzerine söylemini esas alan bir söylem analizidir. Söylem analizinin

hedefi temsili algı ve ifade yöntemleri ile simülatif algı ve ifade yöntemlerine dair tanımlar geliştirmek ve bunları ifadenin birbirinden ayrı türleri olarak ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda çalışmanın ilk kısmında temsil ve simülasyon incelenecek ikinci kısımda ise YEM metodu ve araçlarının simülatif özellikleri gösterilecektir.

Temsil ve simülasyon ifade yöntemleri oldukları kadar bireylerin dünyayı algılamasının iki farklı türü olarak da bilinmelidir. Temsili algıdan simülatif algıya doğru kayma, bilginin değişen formu ve meşru olma mekanizmaları ile ilişkilidir. Bu bağlamda Lyotard'ın bilgi söylemine ana hatları ile değinmek savın berraklığı için gerekli görülmüştür.

LYOTARD'DA BİLGİ KURAMI

Lyotard 1970'lerin sonunda yazdığı *Postmodern Durum* (The Postmodern Condition: A Report on Knowledge 1979) başlıklı kitabında bilmenin koşullarının, çevremizi anlayışımızın ve gerçeklik ile doğruluk kabullerimizin değişmekte olduğunu tartışmaktadır. Lyotard'a (1984: 14) göre bu durum sosyal düzeni ve düzenlemeleri etkilemektedir. Değişmekte olan teknik ve teknolojinin yardımıyla kapitalist ekonomik düzenin, toplumda karar verme mekanizmalarının işleyişini etkileyen bir seviyeye ulaştığını ifade etmektedir.

Lyotard geç 1970'lerin toplumunu, dijital, modern sonrası bir çağın erken evreleri olarak

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

gösterir. Teknolojik dönüşümlerin bilginin iki işlevi üzerindeki etkisi erken aşamalarda dahi görülmektedir. Bu iki işlevden birisi araştırma ötekisi ise elde edilen bilginin iletilmesinin biçimidir (Lyotard, 1984: 4). Lyotard işlevsel yapısı değişen bilgiye sahip olmanın ve bilgiyi kullanma olanaklarının, toplumsal karar ve yönetim mekanizmaları üzerinde gerçekleştirebileceği etkisini ön görmüştür. “Düzenlemenin (regulation) dolayısıyla kopyalamanın (reproduction) işlevlerinin gittikçe daha büyük ölçüde yöneticilerden alınıp otomatlara verildiğini ve verileceğini, asıl büyük meselenin doğru kararların alınabilmesi için otomatların belleklerinde bulunması gereken bilgileri (information) el altında bulundurmak olduğunu ve yönetici sınıfın artık karar vericiler sınıfı olduğunu ve olacağını” ifade eder (Lyotard, 1984: 14). Dolayısıyla bilgiyi elde tutmak, kullanmak/kullanmamak kararları ve otomasyon toplumsallığının her alanında en önemli enstrüman olarak ortaya çıkar. YEM metotları da mimarlıkta bilginin değişen biçimi olarak, tasarım kararlarının oluşması, yapıların üretimi ve yönetimi gibi süreçlerde derin dönüşümlere yol açan bir araçlar bütünüdür.

Modern sonrası dijital çağın bilgisi kendinden önceki dönemlerin bilgi türlerinden farklı olarak enformasyon formunda saklanan ve iletilen merkezsiz bir yayılma halinde olan bir bilgi biçimidir. Lyotard bu bilginin kolektif

de üretilebildiğinden ve bu bilgiyi meşru kılan mekanizmaların daha önceki dönemlerin baskın bilgi formlarının meşru olma mekanizmalarından farklı olduğunu iletir. “Genç veya yaşlı, erkek veya kadın, zengin veya yoksul bireylerin her zaman küçük de olsa bir takım iletişim devrelerinin düğüm noktalarında bulunduğunu, çeşitli mahiyette mesajların geçtiği ara duraklarda yer aldıklarını ve bireylerin, en elverişsiz durumda da olsa içlerinden geçerek kendilerini gönderici, alıcı ya da gönderge olarak konumlandırılan mesajlar üzerinde belli bir müdahale gücünden yoksun olmadıklarını” söylemiştir (Lyotard, 1984: 15). Lyotard’ı en basit şekilde yorumlamak gerekirse modern sonrası çağda öznel mesaj, enformasyon (bilgi) üzerindeki güçlerini (dil oyunu kabiliyetlerini), bilginin meşrulaştırma mekanizmalarının değişmesinden hatta kaybolmasından almaktadırlar.

Lyotard’a göre en ilkel ya da geniş anlamıyla “bilgi”, bilime ya da algısal bilgiye indirgenemez. “Bilgi”¹ terimi ile Lyotard’ın kastedtiği salt betimleyici söylemlerden oluşan bir küme değildir. Bilginin; yapmayı bilme, yaşamayı bilme, dinlenmeyi bilme gibi kavramları içerdiğini, salt belirlemeyi aşan ve bir insanı “iyi” betimleyici söylemler kadar

1 Lyotard Fransızca’da bilgi kelimesi için savoir kelimesini kullanmıştır İngilizce çeviride ise enformasyondan farklı olarak knowledge kelimesi ile karşılır. Türkçe’de iki kelime de bilgi sözcüğü ile karşılansa da information ve bilgi farklı olguların ifadeleridir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

“iyi” buyurucu söylemler, “iyi” değerlendirici söylemler ve benzerlerini dile getirmeye muktedir kılan şey olduğunu söyler (Lyotard, 1984: 18). Bilgi çağlara yayılmış bir tecrübe ve onayı içerir. Lyotard’ın tarif ettiği bu kapsayıcı bilgi aslında antik bir bilgi biçimi gibi düşünülebilir. Ancak tıpkı bugün bilginin hali nasıl değişiyorsa görenekler çağındaki hali ile bilgi çağındaki hali arasında da farklılıklar vardır.

Lyotard, (1984: 19) bilginin bu yukarıda bahsedilen gelenek çağındaki hali denilebilecek durumunda anlatsal formun öne çıktığını söyler. Anlatılar (narrative) toplumsal yeterlilik ölçütlerini belirlerler ve/veya bunların uygulanışını örneklerle gösterirler. Böylece, kültürde denilmeye ve yapılmaya hakkı olan şeyleri tanımlamış olurlar ve kendileri de kültürün bir parçası olduğundan bu özellikleri dolayısıyla meşrulaşmış olurlar(Lyotard 1984: 20). Bilgi çağında ise bilgi formu ise bilimseldir. Bilimsel bilgi betimleyicidir ve kendisini anlatsal bilgiden ayırır (Lyotard, 1984: 25). Bilim insanı anlatsal söylemlerin özellikleri sorgulamış, onların bilimsel söylemlerin aksine hiçbir zaman akıl yürütmeye ya da kanıt tabi olmadıklarını tespit etmiştir. Bunun sonucunda anlatsal bilgiyi, bilimsel olarak kabul ettiği bilgiden başka bir zihniyet sınıfına sokmuştur. Bilginin bilimsel olabilmesi için iki koşul vardır: atfedildikleri nesnelere -hipotezin geçerliliğinin test edi-

lebilmesi ve kanıt üretebilmesi için- tekrar tekrar erişilebilir açık gözlem koşulları içinde olmalı ve söylemlerden her birinin uzmanlar tarafından uygun görülen dile ait olup olmadığına karar verilebilmelidir (Lyotard, 1984: 26). Anlatsal söylemler ise kendini meşrulaştırma sorununa büyük değer tanımaz, akıl yürütme ve kanıt sunmaya başvurmadan sırf aktarılışının pragmatikliğiyle kendi kendini akredite eder. Anlatsal bilgi geleneğin bir parçası olarak verili hali ile meşrudur. Bilimsel bilgi ise kanıt üzerinden kendini meşru kılar. Dolayısıyla ister bilimsel ister anlatsal söylem olsun, söylemin toplumsal kabul görmesi için meşru olma gereği ve bunun mekanizmaları devreye girmektedir (Lyotard, 1984: 23).

Sanayi sonrası toplum ve post modern kültürde ise bilginin meşrulaştırılması sorunu artık başka terimlerle ortaya konmaktadır. Lyotard’a göre bilginin enformasyon formundaki çokluğu ile meşruiyet ilkesi içten bir aşınmaya uğramış, büyük anlatı inanırlılığını yitirmiş, bilimsel bilginin bunalımını doğurmuş, çeşitli bilimsel alanların sınırlarının klasik belirlenimi de aynı etki altında yeniden sorgulanmış, kimi disiplinler ortadan kalkmış, bilimlerin sınırlarında kesişmeler örtüşmeler meydana gelmiş, yeni alanlar doğmuş, bilgilerin spekülasyon hiyerarşisi yerini sınırları durmadan yer değiştiren araştırmalardan oluşan içkin ve adeta yatay bir ağa bırakmıştır(Lyotard, 1984: 39).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Modern anlamda meşrulaştırmanın mimarlığın da dahil olduğu her alanda yok olması durumunda Lyotard doğal olarak evrensel bir üst dil ilkesinin yerini, betimleyici söylemlere sav sağlayabilecek formel ve aksiyomatik sistemlerin çoğulluğu ilkesine bıraktığını söyler (Lyotard, 1984: 43). Modern bilimdeki kanıt sorunsalı kanıtın da kanıtının olması gerekliliği, neyin kanıt kabul edilebileceği ve insan duyusunun aldatıcı olması gibi durumlara karşı Lyotard'a göre post-modern toplumda teknikler ön plana çıkarmıştır. Bu teknikler ilkel tabirle insan organlarının veya fizyolojik sistemlerin veri almak işlevi üstlenmiş protezleri gibi çalışırlar ve tek bir ilkeye tabidirler: performansların optimizasyonu. Performans optimizasyonu *output*'un (çıkıtının: elde edilecek bilgiler veya değişiklikler) artırılması, bunları elde etmek için harcanan girdinin (input) azaltılmasıdır (Lyotard, 1984: 44). Dolayısıyla kanıt ihtiyacındaki birim yerini tekniğe bırakmıştır. Tekniğin en ileri seviyede önem kazandığı post-modern

toplumda değerlendirme tekniğinin formel bilgisi, aslında datası üzerinden yapılır. Lyotard yerindelik ölçütünün ne doğruluk, ne haklılık, ne güzellik olduğunu, teknik bir “hamle”, bir başkasından iyi sonuç verdiği ve / veya daha az harcama yaptığı zaman iyi sayıldığını ileri sürer. Dolayısı ile bir bilginin meşruluğunda (ya da bu durum Lyotard'da meşruiyet gerekliliğinin yıkılması ya da gayrimeşrulaşma olarak gösterilmektedir) doğruluk payının yerini performativite alır (Lyotard, 1984: 46). Performativite de yukarıda gösterildiği gibi en iyi girdi-çıkıtı (input-output) oranıdır.

Sonuç olarak Lyotard okumasından farklı dönemlerde baskın olmuş üç bilgi türü çıkartılabilir. Bunlardan biri modern öncesinin dominant bilgi formu olan anlatsal bilgi diğeri modern dönemin bilimsel bilgi formu ötekisi ise günümüzün enformatik bilgi formudur. Her bir bilgi formu toplum üzerinde farklı etkileri olmuştur. Bu bilgilerin özellikleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. (Tablo 1)

Tablo 1. Bilginin Farklı Dönemlerdeki Formlarının Özellikleri

Modern Öncesi Anlatsal Bilgi	Modern Bilimsel Bilgi	Post Modern Dijital Enformatik Bilgi
Holistik	Parçalı- hiyerarşik	Ağsı
Çok merkezli yayılma	Tek merkezi yayılma	Merkezsiz yayılma
Geleneksel olarak meşru	Bilimsel (kanıt üzerinden) meşru	Meşru olma gereği yok
Yeterlilik ölçütünü belirler	Kanıtlar	Teşte tabi tutulur
Uygulama gösterir	Uygulama standardı belirler	Uygulamayı simüle eder. Performans

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dijital çağda merkezsiz yayılan, meşru olma gereği taşımayan çoğul bir bilgi formu olarak enformasyon formundaki bilginin toplumsal etkileri bugün açık şekilde görülebilir olarak ortaya çıkmıştır. Mimarlık alanında YEM yöntemiyle tasarım bilgisi hiyerarşik olmayan bir yapıda farklı ekiplerin kolektif çalışması ile üretilir ve bilginin kabul görmesi için kanıt üzerinden elde edilen bir meşruiyete ihtiyacı yoktur. Bu sebeple sisteme giren her bilgi gerçekliğin kendisi gibi algılanmaya açık olduğu ölçüde simülatif olmaya başlar. Dolayısıyla yeniçağın enformatik merkezsiz bilgi formu mimarlıkta simülatif notasyonu doğurmuştur. Simülatif notasyonun etkilerini incelemek için temsili notasyon ile farklarının incelenmesi önemlidir.

BULGULAR

Temsili Gösterim

Temsil en basit biçimiyle bir gerçeklik ifadesidir. Mimari tasarım bir öznenin icra ettiği biricik bir keşif olarak ortaya çıktığı andan itibaren temsil araçları ile kemikleşmiş bir disiplindir. Modern anlamıyla mimarlığın ortaya çıkışından beri de dominant temsil aracı çizim olmuştur.

Mario Carpo'ya (2001: 18) göre mimarlığı inşa sahasının deneyiminden koparıp söylem, yazı ve çizim ile ilişkilendirme en erken M.Ö. birinci yüzyılda Vitruvius'un çalışmalarında görülmektedir. İnşa, yazı ve söylem ile iliş-

kilendirildiğinde teorik bir alana taşınmış olmaktadır. Mimarlıkta teori bir yapının nasıl inşa edileceğini ve neden o şekilde inşa edilmesi gerektiğini belirleyen alandır (Scheer, 2014: 2). Yapının uygulanmasından bağımsız olarak teorik bir alana çizim gibi temsili ifade araçları aracılığıyla tasarlanması modern bir mimarlık pratiğidir. Vitruvius her ne kadar Mimarlık Üzerine 'de (De Architectura) böyle bir pratiği ön görmüş olsa da antik dünyada mimarlık pratiğinin modern mimarlıktan farklı dinamikleri vardır. Mimarlık bilgisi inşa öncesinde kişiler arasında bilgi alış-verişine elverecek bir form kazanmış değildir. Bu durum Lyotard'ın, modern öncesi dönemin bilgi ve bilginin iletilmesinin formunun anlatsal olduğuna dair savını desteklemektedir. Misal, Gotik dönemde mimarlık teorisi çoğunlukla sözlü olarak aktarılmıştır (Carpo, 2001: 24-25). Yapı ustaları kendilerine bir önceki nesillerden geçmiş olan deneysel bilgi ve tecrübe ile inşayı yönetmişler, çizimler sadece yapının inşa sürecinde, inşa sahasında kullanılmıştır (Carpo, 2001: 19). Carpo, bu dönemde yapı elemanlarının çizim aracılığıyla teorik bir kontrolünün sadece imkansızlıktan değil, dönemin yapma biçimi için gereksiz ve arzu edilmeyen bir yöntem olduğu için kullanılmadığını iletmektedir. Ortaçağ mimarlarının yapı projelerini çizibilme yeteneği olup olmadığı halen tarihçiler tarafından tartışılır bir meseledir. Ancak bu potansiyele sahip olmuş olsalar da, olmasalar

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

da kendi mesleklerinin kurallarını kaydetme ve nesilden nesle iletme söz konusu olduğunda sadece kendi hafızalarına ve sözlü anlatıma güvenmişlerdir(Carpo, 2001: 33).

Modern mimarlık pratiği, Avrupa coğrafyasında inşayı birebir içinde bulunarak yöneten yapı ustasının bu alandan ayrılarak yapıların bizzat inşasında çalışan değil yapının nasıl inşa olacağına dair teorik bilgiyi belirleyen kişi rolünü alması ile belirmeye başlar. Theodor Adorno'dan Robin Evans'a, Alberto Perez-Gomez'e, Mario Carpo'ya kadar birçok uzmanın görüşü bu durumun temelini Rönesans dönemine dayandırdır. Modern dönemin başlangıcı olarak görülebilecek Rönesans döneminde imgenin mekanik yeniden üretilebilir oluşu imgeyi ilk defa teknolojikleştirmiştir. Bu döneme kadar fikirlerin, kuralların, teknik bilginin diğer kişilere ve gelecek nesillere aktarımında imajlar yerine sözlü anlatımın kullanılmasının nedeni, sözün daha kolay iletilebilir ve bozulmaya daha kapalı olmasıdır (Carpo 2001: 36). Görsel bir mimariyi resmederek temsil etmek sözle anlatmaktan daha kolay olsa da, kurallar dizgesi için bunun tersi geçerlidir. Mekanik yeniden üretimin mümkün olmadığı bir çağda, imgesel temsilin yeniden üretiminde yapılan hata bilginin tamamen yanlış aktarılmasına hatta yok olmasına neden olabilir. Oysaki söz ile daha soyut da olsa bir kural dizgesi formunda bilgi gelecek nesillere daha tutarlı bir şekilde

aktarılmış olur. Bir yapının tektonik fonksiyonlarının mantıksal bir dizilimi doğrultusunda eklemlenmiş yapı bileşenleri ile oluşmaktadır. Yapının imgesinden çok kuralların uygulanışı önemlidir(Tan ve Paker-Kahvecioğlu, 2018: 25)

Sonuçta imajlar ancak mekanik reproduksiyonla yeniden üretilebilir olduğunda sözel anlatımın yerini almışlardır. Rönesans döneminde matbanın icadı, hümanizmanın yükselişi, insanın görsel algısının dış dünyanın gerçekliğine denk olduğuna olan inanç ile mimarlık alanında da imgesel temsil yani çizim özel bir konum kazanmaya başlamıştır. Mimarlık bilgisinin çizim ile aktarılmaya başlanması, bilginin kayıt altına alınabilir ve öğretilebilir olmasının etkisiyle bugün bildiğimiz anlamıyla, inşa sahasından bağımsız, yapıların nasıl inşa edileceği ile ilgili bir teorik meslek olarak modern mimari tasarım ve tasarımı icra eden kişi olarak modern mimar figürünün temelleri atılmıştır.

Mimarlığın günümüzdeki anlamını kazanmasında bu dönemde, on beş yüz yıl sonra Vitruvius'ü yeniden yorumlayan Rönesans mimarı Leon Battista Alberti'nin payı büyüktür. Dönemin teorisyeni, ahşap kesim baskı tekniğinin de kullanılmaya başlandığı bu çağda, antik mimarlık formları ile modern mimarlık formları arasında bir ayırım yapmaya çalıştığı bir katalog oluşturmaya çabalamıştır (Carpo, 2001: 45). Leon Battista Alberti'nin Mimarlık

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Üzerine On Kitap'ı yeniden yorumladığı De Re Aedificatoria (Yapı Sanatı Üzerine) isimli ünlü yazınında lineamenta ve structura yani yapının mimar tarafından üretilecek temsili ve vafıslı taş ustası tarafından yapılacak inşası arasında ayırım yapmış (Cardoso-Llach, 2012: 29), hem mimari formları temsil edilebilir kılmış, hem de mimarın rolünü inşanın nasıl olacağını belirleyen ve bu bilgiyi çizim ile aktaran kişi olarak açıkça ortaya koyarak tasarımı inşadan ayırmıştır.

Böylece mekanik reproduksiyon ile yeniden üretilen imgesel mimari çizimler yapıların nasıl inşa edileceği bilgisine sahip, inşayı uzaktan yöneten kişi olarak mimarın onunla bütünleşmiş ayrılmaz medyaları olmuşlardır. Bu kırılma ile başlayan süreç mimarlıkta bir araç olarak çizimin hegemonyasına giden, mimarlık bilgisinin çizim ile aktarıldığı ve kataloglarla bilimsel kılınmaya başladığı modern dönem olarak ele alınabilir. Modern dönemde yapılar karmaşıklıkça çizim metotları giderek daha sofistike hale gelmiş, kataloglar kapsamlı olmuş ve mimar ile inşa arasındaki ayırım giderek açılmıştır.

Mimarlık ve mimari tasarım, kendisinin ifade- si olan medyası ile ilişkisi içinde tarihsel süreçte birçok dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşümler incelendiğinde her ne kadar belli kırılma noktaları ortaya çıkıyor olsa da, mimarlık bilgisinin aktarımı için dönemsel olarak dominant olan hiçbir bilgi aktarım biçiminin daha sonra tamamen yok olduğu iddia edilemez. Toplumda kabul gören bilgi formunun değişimi ile mimarlık bilgisinin aktarılmasının formunun değişimi Tablo 2'de grafik olarak gösterilmiştir. Bugün mimarlıkta bilgi aktarımının çok yeni formları var olsa da mimarlık mesleği içinde halen en ilkel anlatsal formun ya da bilimsel bilgi formunun özelliklerini taşıyan aktarımları bulmak mümkündür. Ancak modern mimari tasarımın doğuşu imgesel temsille ileri derecede bağıntılı olmuş ve modern tasarım bilgisinin dominant aktarım aracı da çizim olmuştur. Dolayısıyla modern mimari tasarımın ortaya çıkışı ve dönüşümünde mimarın tasarımı ifadesinin başka bir deyişle temsilin önemi kritiktir. Yeni bir tür bilgi aktarımının da bundan sonraki mimarlık biçimleri için önemi benzer olacaktır.

Tablo 2. Mimari Notasyon ve Bilgi Formu İlişkisi

	Modern öncesi	Modern	Post-modern / enformasyon
Bilginin formu	Anlatsal	Bilimsel	Enformatik / bilişsel
Mimari notasyon	Söz (yerinde çizim)	Çizim	Bilgi model
Notasyon özelliği	Anlatsal -temsili	Çizimsel- Temsili	Verisel - simülatif

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Temsil, dışsal gerçekliğin bir aktarımıdır. Sözel, yazınsal ya da imgesel olsun, aktardığı tasarım fikri ya da inşa olmuş mimarlık nesnesinin kendisi ile aktarılan durum arasında temsilin kendi karakterinden gelen derin bir boşluk vardır. Bu kapanmayan boşluk bir yandan bilginin aktarılmasında bir aksaklık gibi görünse de aslında tam da modern mimari tasarımda tasarımın doğduğu, zihinsel bir etkinliğe imkân tanıyarak evrildiği, zenginleştiği alandır. Simülatif notasyon ile arasındaki en derin fark da bu muğlak alanın oluşturabilme kabiliyetinden gelmektedir.

Temsil kelimesi dar anlamıyla basitçe bir ifade etme yöntemi olarak anlaşılabilmesi gibi geniş anlamıyla dünyayı bilmemizde, dış dünya ile kurduğumuz tüm ilişkilerde -ki mimarlık alanı da buna dahildir-, kilit bir rol oynayan bir algılama biçimi olarak da anlaşılmalıdır. Dünyayı algılama biçimi olarak temsil insanın dış dünyanın bilgisine nasıl ulaşacağını sorgulayan temel bir felsefe problemi ile yakından ilişkili bir kavramdır. İnsanın algıladığı gerçekliğin ötesinde bir gerçekliğin olup olmadığı ve bu dış gerçekliğin bilgisine nasıl ulaşılacağı antikiteden beri üzerine düşünülmüş ve birçok başka sosyal politik sorunsalların temelini oluşturmuş tartışmalardır. David Ross Sheer (2014: 20) temsil kavramının felsefedeki yeri için filozofların cevapların geniş ölçüde değiştiğini ancak insanın dış dünyayı algılamak için sadece,

güvenilmez ve sınırlı olan kendi duyularına sahip olmasından dolayı dışsal gerçekliği direk olarak bilmesinin olanaksız olduğu konusunda da bir uzlaşmanın mevcut olduğunu iletmektedir. Dünya hakkındaki fikirlerimizin nasıl oluştuğu ve bizim deneyimimizin dışsal gerçeklikle nasıl bir ilişki içinde olduğu üzerine birçok araştırma vardır. Bunlar arasında, kendinden önceki külliyatta dünyayı bilmemizin yolu olarak düşünülen iki kamplaşmış akımı: rasyonalizm ve amprisizmi eleştirip ve bunların bazı doğru gördüğü yönlerini birleştirerek geliştirdiği eleştirel felsefe ile modern felsefe düşüncesinin kurucusu olarak görülen 18. yüzyıl filozofu Immanuel Kant'ın görüşleri temsili anlamak için temel alınabilir. Aydınlanma öncesi düşünürler insanın kendisi dışındaki dünyanın bilgisine ulaşmada zihnin mi yoksa deneyin mi etkili olduğu konusunda ayrılırlar. Kant bu iki alanın da önemli olduğunu söyler. Kant'a göre bir nesnenin bilgisine erişmek hem onun duyu organları ile duyumu hem de zihnin kendi kategorileri ile olur. Prensipite uzay-zaman gibi doğuştan gelen aklın duyumsama kategorileri ve, madde ve nedensellik gibi düşünmenin kategorileri ile biçimlenen duyusal deneyimize dayalı dış dünya temsilleri oluştururuz (Carpenter, 2009). Bunlar zihnimizde oluşan imgeler ve ifadeler, Kant'ın deyişiyle mental imajlardır. Bu imgeler ve ifadeler öznenin dünyayı bilmesini sağlar ancak bunlar hiçbir zaman dış dünyanın (Noumenenler yani Kendinde

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şeyler olarak ifade etmiştir) bilgisini vermezler. Fenomenler duyulan görülen gerçekliğin nesnelidir noumenenler ise bilinmeyen dünyanın nesnelidirler (Carpenter, 2009). Dolayısıyla dünyaya dair bilginiz temsili bilgidir. Ancak bu temsili bilgi insanın yegâne gerçekliğidir. İnsan bunun dışında bir gerçekliğe sahip değildir. Kant öznelinin dışında bir gerçekliğin var olduğundan hiçbir zaman kuşku duymaz ancak bizim düşüncemiz ve dışsal gerçeklik arasında kaçınılmaz bir boşluk olduğunu göstermiştir. “Dış dünyadaki nesnelere kendinde gerçekliği ile bizim dış dünyayı zihnimizde temsil ettiğimiz arasında bir ayrım vardır”(Albayrak, 2016: 3). Dolayısıyla bizim bilginiz her zaman ön yargılıdır. Scheer’a (2014: 21) göre “onun eksik olduğu olgusunu görmezden gelirse ve gerçekliğin kendisini kendi algımızla karıştırırsak belli bir temsilin doğası bize bazı gerçeklikleri açarken diğerlerini kapatacaktır”.

İnsan temsilen bildiğini aktarırken de temsilleri kullanmaktadır. Bilinçte oluşan temsilleri yine bir formda temsil ederek karşısındaki ile iletişime geçmektedir. İnsanın kendini ifadesi için yarattığı temsiller, temsilin dar anlamı ile bir ifade biçimi anlamına gelirler. Tan Kamil Gürer (2004: 36) tezinde bu ikinci tür temsillere dış temsiller demiştir. Gürer’in yaptığı ayrıma göre, bir uyarı olarak sunulan tüm temsiller; konuşulan söz, yazılı kelime, grafikler, resimler dış temsillerdir. Bu tür tem-

siller insanın en arkaik iletişim formlarının tümüdür. Sanatta ve mimarlıkta da sanatçının ve mimarın kendini ifadesi temsildir.

Temsilin eksik olma özelliği bir ifade formu olarak temsil için de geçerlidir. Zihindeki imge, aracın olanakları ile sınırlı bir olasılıkla ifade edilir. Bu tür temsiller de Scheer’ın bahsettiği gibi bize bazı gerçeklikleri görünür kılarken bazılarını gizlerler. Ancak temsilin birebir olamama durumu, gizleme özelliği olumsuz bir durum olarak görülmemelidir. Scheer’ın önermesine paralel olarak, dünya algımızın temsili olduğunu düşündüğümüzde ya da dünyayı temsili olarak algıladığımızı bildiğimizde her zaman keşfedilecek bir alanın varlığını biliriz ve gerçekliğe farklı filtreler ile bakarak yeni dizgeler keşfetme olasılığının önü kapanmaz. Dolayısıyla temsil araçlarının gerçekliğin bazı yönlerini açıp bazı yönlerini kapaması modern bir pratik olarak mimari tasarım için zengin bir durum oluşturmaktadır.

Temsillerin nasıl çalıştığına dair semiyolojinin açıklaması (gösterilen-gösteren ve gösterge ilişkisi) belli noktaları temsillerin yüksek derecede bir belirsizlik taşıdığını bize göstermiştir. İfade formu yani gösterim biçimi olarak temsiller belli temsil sistemlerinde anlamlıdır. Scheer (2014: 21) bunun için “inek” kelimesinin farklı dillerdeki karşılıklarını örnek göstermektedir. Örneğin Türkçe’deki “inek” İngilizce de “cow” Fransızca da

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

“vache” kelimesi ile karşılanır. Belli temsil sistemlerinde anlamlı olan bu terimlere dil bilimci Ferdinand de Saussure sıradan temsiller demektedir (Scheer, 2014: 21). Bunun dışında evrensel olarak anlamlı temsiller de vardır. Örneğin bir hilal şekli tüm dünyada ayın bir evresini anlamamızı sağlar. Saussure bu tür temsilleri doğal temsiller olarak ifade eder (Scheer, 2014: 21). Saussure’ün ünlü göstergenin oluşması denkleminde, bir temsil sisteminde (langue) anlamı olan gösteren, gösterilene gönderir. Gösterilen zihinsel imge-nin oluşmasına neden olan durum, gösteren ise anlamı veren temsildir (imaj, yazı vs)(De Saussure, 2011: 67). Ancak önce de bahsedildiği gibi özne gösterilenin koşulsuz bilgisine hiçbir zaman haiz olamayacaktır. Özne gösterenin ilettiği, bilgisine erişemediği duyumunun temsilinden bir anlam ya da yargı çıkarmaktadır(gösterge). Böylece anlam oluşur ve birbirimizi anlarız (De Saussure, 2011: 68). Mimarlık da kendi temsillerinde birçok doğal ve sıradan temsili barındırır. “Mesela

bir plan çiziminde, planlar bir dışsal gerçekliğin ölçeklendirilmiş temsilleri olduklarından, doğal temsiller bulunabilir. Duvarlar, kapılar gibi... Ama üstte kalan bir balkonun mesela kesikli iz düşüm çizgisiyle gösterilmesi mesleğin kendi temsil sistemi içinde anlamlıdır” (Scheer, 2014: 22)

Dolayısı ile mimari ifadede gösterim anlamı yaratmaktadır. Gösterenler farklı göstergeler oluşturacağından neyi nasıl ifade edeceğimiz doğrultusundaki seçimlerimiz çok önemlidir. Örneğin bir kedi var dediğimde dinleyici zihninde başka bir imaj, evcil bir kedim var dediğimde başka bir imaj oluşacaktır. Bir göstereni ya da göstergeyi ötekine tercih etmek gösterilenin belli açılarını vurgulayacaktır, ilişkili imajların farklı ağını çağrıştıracak ve anlamı değiştirecektir. Türkiye’de modern dönemin önde gelen mimarlarından biri olan Behruz Çinici’nin çizimlerinde anlatımın farklı vurgularla doğal ve sıradan temsillerin kullanımıyla nasıl güçlendiği izlenebilir (Resim 1)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

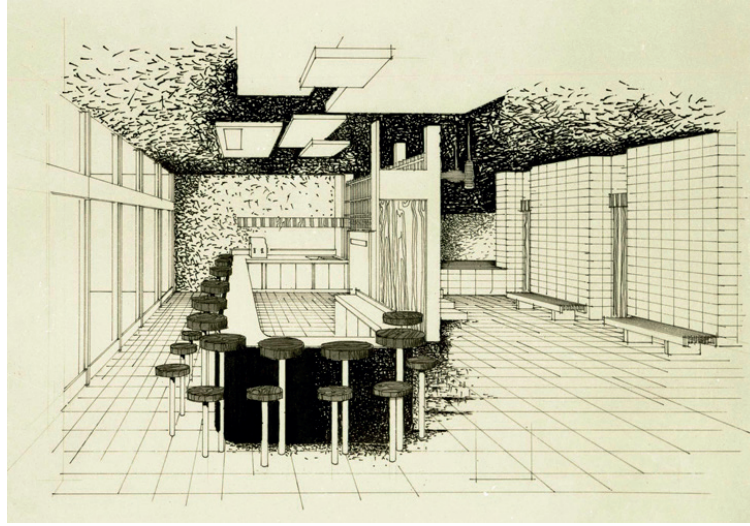
ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Behruz Çinici ODTÜ Mimarlık Fakültesi Çizimleri²

Dolayısıyla mimarların ifade için ürettikleri temsiller mimari tasarımda anlamın arandığı ortaya çıktığı araçlardır. Bunlar ister ilk fikirleri ifade eden karalamalar, eskizler olsun ister inşa olacak son ürün temsilleri yani organize çizimler olsun içlerinde anlam ya da anlamın yokluğunu barındırırlar. Anlam illa da sembolik bir değer taşımak zorunda değildir. Yapının nasıl ve neden o şekilde inşa edilmesi sorusuna karşılık gelecek ifadenin üretildiği ortam temsil ortamıdır. Enformasyon çağına kadar da mimarlıkta temsili ifade anlamın yaratıldığı alan olarak hegemonyasını sürdürmüştür. Bireyin tasarım yaparken kendi zihinsel aktivitesine eşlik eden eskizlerde de inşa olacak olan tasarımın bilgisini ileten uygulama çizimlerinde de belli bir muğlaklık söz konusudur. Bu çalışmada ele alınan gösterim biçimi tasarımın dışarı aktarılmasında

kullanılan kesin çizimlerdir. Ancak iki tür ifade için de kritik olan durum, gerçeklik ile ifade arasındaki boşluğun, tasarımcının o alanda sürekli bir üretimini teşvik ediyor olmasıdır. İfadeyi gerçeklik olarak anladığımızda tasarım donar. Bunu donma hali tasarımın bir noktasında gerekli olsa da enformasyon teknolojileri ile birlikte donuş giderek erken bir evreye yaklaşmaktadır. Dolayısıyla tasarımcının bu zengin muğlaklığı kaybetmeden bu teknolojilerden nasıl faydalanacağı kritik bir sorunsal olarak belirir.

Sonuç olarak modern mimari tasarımda ege-men ifade yöntemi olan temsillerin iki önemli özelliği vardır. İlk olarak temsiller yüksek derecede bir belirsizlik barındırırlar. Belli bir

² Arkitera Arkiv (<http://www.arkiv.com.tr/proje/ortadogu-tek-nik-universitesi-mimarlik-fakultesi/7915>)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

temsilde bazı nesnelere vurgulanırken bazıları gizlenir ya da elenir. Bu belirsizlikler tasarım sürecinde yeni fikirlerin doğması için potansiyel oluştururken, sahaya gidecek son çizimlerde inşa sırasında aksaklıklara dolayısıyla enerji kaybına, maliyet artışına neden olmakta, bu yönüyle istenmeyen sonuçlar doğurmaktadır. İkincisi ise temsilin dış dünya ile ilişkimizdeki kritik konumu ve anlam yaratmadaki önemidir.

Temsili bir ifade aracı olarak kullanan, inşa sahasından kopmuş modern mimarlık pratiğine temsilin bu iki özelliği yön vermiştir. Modern mimarlık pratiğinde yaratıcılık da temsilin özellikleri ile ilişkilidir. Scheer, “Temsillerin belli bir belirsizliği barındırıyor olması bizim bir obje ya da fikir hakkındaki kendi zihinsel imgemizle, bizim düşüncemizden sıyrılan deneyimimizin yönleri arasındaki kaçınılmaz eşitsizliklerin farkında olmamızı sağladığını” ifade eder (Scheer, 2014: 23). Temsilin belirsizliklerini keşfetmeye çalışırken daha önce ifade edemediğimiz kendi deneyimimizin farklı yönlerini temsil etmenin yollarını keşfederiz. Her atıf bir temsili ve fikri sorgulamak için bir fırsattır. Temsilin belirsizliklerini ortaya çıkarmak benzer ya da aynı fikri temsil etmenin farklı yollarını ortaya çıkarır. Dolayısıyla fikirler kendi temsilleri ile evrilirler.

Rönesansla birlikte kurumsallaşan mimarlık mesleğinin egemen temsil formu çizim ol-

muştur. Çizim mimarların hem yapının formuna dair erken bir fikri ifade etmek, onu geliştirmek için yaptığı eskizler karalamalar hem de yapının nasıl inşa edileceğine dair bilgiyi ileten son çizimler, Bernard Tschumi'nin kullandığı kavramla egemen notasyon biçimidir. Çizimin mimari notasyonun yani bilgi iletiminin egemen formu olması Rönesans sonrasında üçlü ortografik projeksiyonun yerleşik olarak kullanılmaya başlamasıyla pekişmiştir. Her ne kadar bir yapının detay kısımlarının çözümü için kısmi plan ve görünüş çizimlerine gotik dönemde rastlansa da bir yapının bütününe üç boyutlu olarak anlaşılması ve bir mimara ihtiyaç duyulmadan inşa edilmesi için üçlü ortografik projeksiyonun yerleşik olarak kullanımı Rönesans sonrasında olmuştur (Luce, 2009: 18).

Bilginin anlatsal değil ölçülebilir şekilde bilimsel aktarımı Lyotard'ın da gösterdiği gibi modern bilgi formunun mimarlık alanındaki karşılığı olarak görülebilir. Çizim, ölçülebilir, çizilebilir, objektif öznenen bağımsız aktarılabilir bir bilgi türü sağlamıştır. Luce (2009: 19), ortografik izdüşümünün 16. yüzyılın ikinci yarısında mimarlığın yapının inşası için kaçınılmaz profesyonel temsil modu olarak resmileştiğini iletmektedir. O dönemde de temsilin çizim /ortografik izdüşümü formatı mimarları ve onların yapıların nasıl olması gerektiğine dair fikirlerini etkilemiştir. Bu dönemde ikili simetri, karesel form,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

cephesellik gibi özellikler ortaya çıkar (Luce, 2009: 19).

Bugün mimarlık dünyasının büyük bir kısmı tasarım bilgisini iletmede halen bu çizim setlerini kullanmaktadır. Her ne kadar 1980'lerden beri Bilgisayar Destekli Tasarım (BDT –CAD Computer Aided Design) programları mimari ofislerde kullanılıyor olsa da bu araçların çalışma modu çizim masasının mantığından farklı değildir. Erken bilgisayar destekli tasarım araştırmaları bilgisayarın farklı kapasitelerini kullanıma açmaya çalışsa da BDT programları bir tasarımın ifadesini üretmeye yarayan araçlar değil, tasarımın temsilinin ifadesini üreten araçlar olmuşlardır (Cardoso Llach, 2012: 77). Nitekim BDT'nin araçlarının tasarımın temsilini ürettikleri ölçüde yaratıcılık için de negatif etkileyici bir unsur olmamıştır (Coşkun vd., 2018: 149)

Ancak iki boyutlu projeksiyonun bilgiyi aktarma kapasiteleri enformasyon çağında sorgulanmaya başlanacaktır. Yapı enformasyon modellemenin fikir babalarından kabul edilen Charles Eastman 1975'de çizimin artık inşa için gerekli enformasyonu sağlayamadığını iletmiştir (Eastman et al., 1975: 1). 1970'lerde başlayan özellikle mimari notasyon için çizimin yerine geçecek bir alternatif aracı arayış, yapı enformasyon modelleme yöntemini doğurmuştur. Bu arayışın mimarlık mesleğinin içinden gelen nedenleri olsa da asıl istek inşaat ve mühendislik alanından, daha kesin

teş edilebilir mimarlık bilgisi üretimi ve aktarımı sağlama arzusuyla ortaya çıkar. Bu geçiş içinde bulunduğumuz Lyotard'ın da gösterdiği gibi, enformasyon çağı toplumunda diğer endüstri alanlarının geçirdiği değişim ile paralellik göstermektedir. Enformasyon toplumunda yani, bilginin anlatsal ya da bilimsel değil enformatik olduğu çağda, mimari bilginin de veriler ile depolanıp aktarılabilir kılınması istenir. Herhangi bir teminata ya da kanıtı ihtiyaç güdülmeyen bilgi depolamasında bilgi test edilerek elenir. Bu bağlamda insanın notasyonunda çizimden enformasyon modellere doğru bir geçiş yaşanmaktadır ve bilginin formu temsili olmaktan simülatif olmaya eğilmektedir. Simülasyon temsilin anlam üretme ve muğlaklık gibi özelliklerini barındırmaz. Kendine has başka özellikleri vardır bu bağlamda mimarlık geleneklerini değiştirme potansiyeli taşır.

Çizim mimarlıkta temsili bir aktarım modu iken enformasyon modeller simülatif özellik taşımaktadır ancak her ifadenin algıya bağlı olarak temsili ya da simülasyon olarak da algılanabileceği unutulmamalıdır. Mühim olarak belirtmek gerekir ki, temsil ile gerçeklik arasındaki eşlenmezlikler göz ardı edildiğinde temsil de bir simülasyon özelliği kazanır. Mimarlıkta simülasyon, temsilden bambaşka bir ifade yöntemi olduğu ölçüde tersine bir kırılma gibi görünse de, modern dünyanın Rönesans'tan beri yükselen kesinlik ile temsil

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

etme arzusunun bir sonucu olarak düşünülür-
ğünde doğrusal bir kırılma olarak okunmalı-
dır. Dolayısıyla temsil ile simülasyonu kesin
kalın çizgilerle ayırmak mümkün değildir.
Ancak simülasyon gerçeklik ile kendisi ara-
sında eşlik iddia ettiği ölçüde temsilin mantı-
ğından uzak farklı yeni bir gösterim yöntemi
olarak ele alınmalıdır. Bu sebeple bir sonraki
kısmında simülasyonun özellikleri ve nasıl bir
mimari gösterim modu olduğu tartışılacaktır.

Simülatif Gösterim

Simülasyonlar, gerçekliğin temsili ifadesi ile
aralarındaki farka değinilerek açıklanabilir-
ler. Temsiller bir gerçekliği kısmen yansıtan
ifadelerdir. Bir durumun/şeyin ifadesinde her
temsil belli özelliklere vurgu yapar. Belirsiz-
lik verili temsil ile gerçeklik arasındaki iliş-
kiyi sorgulamayı teşvik eder ve sıklıkla yeni
temsillere yol açar. Bir temsili sorguladığı-
nızda onun gerçeklik ile arasında bir bağlantı
olduğundan, gerçekliğin kendisine dair bir
fikir ediniriz, gerçekliği farklı açılardan gö-
rebiliriz. Ancak bir gösterim gerçekliğin ye-
rini aldığında ve kendisini gerçeklik olarak
sunduğunda tüm kavrayışı sınırlamaktadır.
Scheer'a (2014: 24) göre bu durum simülas-
yonun bir özelliği olarak karşımıza çıkar.

Simülasyon kavramını ilk kuramsallaştıran
20. yüzyıl düşünürü Baudrillard da simülas-
yonu benzer şekilde açıklamaktadır. Simüle
etmek Baudrillard için, gerçeğin özüne bağlı

kalınarak soyutlanması değildir, aksine simü-
lasyon gerçeğin köklerinden bağımsız olarak
modeller aracılığıyla yeniden üretilmesi anla-
mına gelir. Baudrillard kitabında bu farklılığı
şöyle açıklar: “Gizlemek (dissimuler) sahip
olunan şeye sahip değilmiş gibi yapmak; si-
müle etmek ise sahip olunmayan şeye sahip-
miş gibi yapmaktır. Birincisi bir varlığa (şu
anda burada bulunmayan) diğeri ise bir yok-
luğa (şu anda burada bulunmamaya) gönder-
mektedir. Ancak bu olay sanıldığından daha
da karmaşık bir şeydir. Çünkü simüle etmek
“-mış” gibi yapmak değildir. ‘Haştaymış gibi
yapan kişi yatağa uzanıp bizi hasta olduğuna
inandırmaya çalışır. Bir hastalığı simüle eden
kişi ise kendinde bu hastalığa ait semptomlar
görülen kişidir” (Baudrillard,1994: 4)

Baudrillard'ın burada altını çizdiği nokta ger-
çekle onun simülasyonunun arasında ayırt
edici bir fark bulunmayışıdır. Bir gerçekliği
göndereninden hiçbir farkı olmayacak şekilde
taklit edebilmek o gerçekliğin yerini almak,
hatta onun ötesinde ondan daha kusursuz bir
hakikat alanı yaratmak anlamına gelmekte-
dir. Dolayısıyla simülasyon süreçlerden ba-
ğımsız salt semptomları vererek bir hakikat
alanı yaratır. Bu hakikat alanı Baudrillard'ın
'hipergerçeklik' olarak adlandırdığı alandır
(Baudrillard,1994: 8). Ancak burada üzerin-
de durulması gereken durum hastalığı simüle
eden kişide hastalığa ait semptomlar bulun-
ması ancak bu semptomları üreten süreçler

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

haştağın neden olduğı süreçlerle aynı olma-
masıdır.

Lyotard'ın okumasına paralel biçimde Baudrillard'a göre de 1970'lerin sonunda kendini göstermiş günümüzde devam eden modern gerçeklikten hayli uzak olan dijital sosyal gerçekliğin dünyayı algılayışı simülatiftir. Bilgi Lyotard'ın gösterdiği gibi meşru olma yükümlülüğünü yitirmiştir. Gösterimin de gerçeklik gibi algılanmak için bir onay mekanizmasına ihtiyacı yoktur. Bu durum bu tezin ana konusu olan yapı enformasyon modelleri için de geçerlidir. Enformasyon modelleri inşa edilecek bina hakkında çok sayıda enformasyonun model üzerinde birikmesi ile yapının bir simülasyonunu, dijital yapay bir ikizi olmayı hedefler ve belli bir tutarlılığı sağladıkları ölçüde gerçeklik ile denk görü-
lürler.

Dolayısıyla dar anlamıyla simülasyon gerçeklikmiş gibi hissedilen yapay deneyim yaratan bir çevredir. Bilimsel olarak simülasyonlar doğal bir fenomenin açıklanmak ve doğal fenomen üzerinde çalışmak için kullanılırlar (Grüne-Yanoff and Weirich 2010: 21). Bir gösterim simülasyonunun oluşması için illa da ileri bir teknolojinin kullanılması gerekmez ancak simülasyon genel anlamı ile dünyayı algılama biçimi olarak post-endüstriyel dijital çağın bir durumudur. Günlük yaşantıdaki tematik parklar, video oyunları, eğitim simülasyonları, tarihi rekreasyonlar ve ben-

zeri durumlar post modern toplumsal hayatın içine sızmış simülasyonlardır. Nitekim Baudrillard'ın (1994:13) ürettiği disneyleş-tirme (disneyfication) terimi simülatif dünya algısının başka bir açıklamasıdır.

Scheer (2014: 31) günlük hayatımıza nüfuz eden simülasyonları ayırt edebilmek için simülasyonun özelliklerini anlamamız gerektiğini iletir ve simülasyonun üç kritik özelliğinden bahsetmektedir. Bunlardan biri simülasyonun gerçeklik olarak görülmeyi talep ediyor olması, ikincisi indirgemeci ve zevk verici olmaları, üçüncü olarak da simülasyon içinde bir deneyim yaratmanın araçlarının, aynı deneyimi gerçeklik içinde gerçekleştiren süreçlerden tamamen farklı olabilme özelliğidir.

Birincil olarak Baudrillard'ın da gösterdiği gibi, simülasyonda deneyim gerçekleştirirken bir 'miş' gibi yapma söz konusu değildir. Simülasyon indirgenmiş bir kopya sunar ancak gerçekliğin kendisi olduğunu iddia eder ve gerçeklik gibi algılanmayı talep eder. Scheer (2014: 33) simülasyonların bir gerçeklik gibi algılanmadığı taktirde amaçlarını kaybedeceklerini iletmektedir. Örneğin, bir uçuş simülasyonundaki biri 'ben bir simülasyondayım' diye düşünürse simülasyonun eğitici niteliğinin şiddetle tehlikeye düşecektir. Benzer bir durum yapı enformasyon modelleri için de geçerlidir. Yapı enformasyon modelleri ancak gerçekte inşa edildiği gibi diji-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tal olarak bileşenlerle modellendiği takdirde ve gerçek kabul edildiğinde üzerinde uygulanan testler ve değerlendirmeler anlamlı olacaktır.

İkinci olarak simülasyonlar indirgemeci ve zevk vericidirler. Aslında simülasyonun inandırıcılık derecesi bizim onun sunduğu dünyaya kendimizi batırma arzumuz ve onunla anjaje olduğumuz süre boyunca onu kendi gerçekliğimiz kabul etme kapasitemiz göz önüne alındığında çok önemli değildir. Scheer (2014: 33), kendi içinde bir mantığı ve tutarlılığı olduğu sürece herhangi bir sanal gerçeklikte konaklayabileceğimizi ve onun kurallarını öğrenme sürecinden hoşnut olabileceğimizi iletmektedir. Bunun sebebi insanın simülasyona uygun bir algılama modu olmasıdır. Görüntülerin belli seviyede tatmin edici olması bir deneyim hissinin oluşması için yeterli olur. Hatta Scheer (2014: 33) bunun simülasyonun görünüşünün ham olduğu durumlarda bile olması olduğunu göstermiştir. Örneğin yerçekimi olmayan, zaman ve mekânın bozulmuş olduğu ve eylemlerin bizim bildiğimizden farklı sonuçlar verdiği ortamların kurallarını kabul edebiliriz. Bu fikre inanarak, sadece görme duyumuzu uyaran deneyimleri gerçek olarak alabilir ve işitsel, dokunsal, kokusal ya da kinestetik uyarıların eksikliğini göz ardı edebiliriz.

Üçüncü olarak da simülasyon içinde bir deneyim yaratmanın araçları, aynı deneyimi gerçeklik içinde gerçekleştiren süreçlerden tama-

men farklı olabilir. Simülasyonun bir deneyimi yaratırken kullandığı süreçler, bu deneyim duyularımızı gerçekliğin yarattığı deneyimler gibi etkilediği sürece önemli değildir. Scheer buna örnek olarak bilgisayar ile işlenmiş görselleştirmeleri verir. Örneğin bir modelden görüntü alınırken birtakım hesaplamalar ve algoritmalar sonucu her piksele görüntüde bir renge karşılık gelecek bir numara verilir. Bu pikseller ekran kartı ile doğru haritalanır ve bir imaj oluşur. Bu imajları oluşturan süreçlerin taklit ettiği durumu doğal olarak oluşturan süreçlerle hiçbir benzerliği yoktur. Simülasyonda gerçeklikle aynı ya da benzer sonucu üreten süreçler gerçekteki süreçlerle tamamiyle farklıdır. Sonuç olarak gerçekliğe soru sordunuzda çalışan bir nedensellik ilkesi simülasyonda çalışmaz. Scheer bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

“Simülasyonu sorguladığımızda arkasında hiçbir şey yoktur. Bir durumun o şekilde olmasının sebebi o şekilde programlanmış olmasıdır. Sorgulansa da geride hiçbir şey bulunamaz. Fiziksel fenomenlerin dünyasında mesela gece gökyüzünde bir yıldızın parıldaması gibi bir deneyimin nasıl oluştuğu sorusunu sormak bizi kozmos hakkında keşiflere götürebilir. Bu soruyu bir simülasyonda sormak bir kişinin deneyimi anlamasına ya da o deneyimi önceki deneyimleriyle bağdaştıracağı hiçbir sonuca götürmeyecektir. Simülasyonda deneyim programlamanın bir ürünüdür. Prog-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ramcılar bir derinlik hissi yaratacak katmanlar yaratabilirler ancak bunlar sonunda sonlu ve büyük ihtimalle azdır” (Scheer, 2014: 34).

Bu genel özelliklerinden görürüz ki simülasyonun oluşması bazı koşullara bağlıdır. Bunların başında kişilerin algısı yer alır. Similasyon ile eşleşen bir post-modern algılama modu vardır. Bu algılama modu, gerçekliği temsillerle görmektense, Baudrillard’ın da bahsettiği gibi göstergeyi gerçeklik olarak alımlar. Simülasyondan farklı olarak temsili algımız gerçekliğin her zaman bizim dışımızda kendi kendine var olan bir dünya olduğunu ve bunun bizim onun hakkında inşa ettiğimiz tüm fikirleri aşığı fikrini korur. Dolayısıyla temsilin gerçeklik ve gösterge arasında bıraktığı boşluklar ve belirsizlikler temsilde gizlenmiş deneyim parçalarının keşfi için zihnimizi uyararak, bizim bu kaçınılmaz ayrılıklar hakkında bilgimiz olmasını ve anlamın oluşmasını sağlar. Simülasyonun farklı çalışma prensibi ise gösterge ile gerçeklik arasındaki farkı anlamak ve kullanmak yerine, gerçekliği gösterge ile değiştirdiğinden anlam üretmez. Bir simülasyonda temsilin aksine kendisinin dışında bir referans yoktur. Görülen algılanan her şey simülasyon dünyasının bir parçasıdır ve tek gerçeklik gibi algılanır. Temsili algı ile simülatif algı arasındaki en kritik fark budur.

Lyotard’ın post-modern enformasyon toplumu olarak gösterdiği günümüzün durumunda mimarlık bilgisinin üretildiği ve iletildiği

ortamların temsili olmaktan simülatif olana kaymasının en önemli sebebi bir yapı simülasyonu yaratabilme olasılığını doğuran dijital teknolojilerdir. Bunların başını YEM metodları ve bu metodun uygulanmasında kullanılan bilgisayar programları çeker. Bilgisayar programları kullanılarak yaratılan modeller inşa olacak yapının dijital prototipi olduğu ve yapının kendisi gibi algılanmayı bekledikleri ölçüde simülasyonlar olarak karşımıza çıkarlar. Dolayısıyla mimari tasarımda temsil ile simülasyonun mantıkları birbirinden bütünüyle farklı olduğundan tasarım bilgisinin üretilmesi ve aktarımında bir algı kayması yaşanır. Temsil objenin ya da durumun belli özelliklerini vurgulayan bir gösterim olduğundan sorgulamaya açıktır ve bu sebeple tasarım için üretici etkisi vardır. Simülasyonda objenin dünya deneyimi kopya edilmiştir, kendini gerçeklik gibi sunar ama objenin kökenine ve gelişimine dair bir bilgi verilmez. Dolayısıyla simülasyon deneyimi yüzeyseldir ve nedenselliği yoktur, herhangi bir sorgulamayı ya da üreticiliği teşvik etmez.

Temsilin esas aktarım olduğu modern dönemde mimari üretim kendini belli kavramlar ve kurallar üzerinden meşru kılar. Tasarım bilgisinin aktarım aracı temsilden simülasyona geçtiğinde, bilginin geçerliliği kanıtlanmış kural setlerine uygunluğuna değil, simülasyon ortamında tabi tutulduğu bir takım performans testlerindeki yeterliğine bağlı olmuştur. Mi-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

marlık kendisine olan referansını kaybettiğinde belli seviyede performans gösteren her mimari yapı üretiminin kabul görebileceği durumu ortaya çıkar. Lyotard (1984: 43) da benzer şekilde dijital post modern dünyada daha önce paradoks olarak görülen durumların kayda değer bir uzman grubu tarafından kabul edilebilir hale geldiğinden söz etmektedir. Sheer (2014: 195) dünyamızı ne kadar simülasyon olarak algılasak o kadar kültürel üretim kendi referansını ve derinliğini kaybetme riski taşıyacağını söylemiştir. Oysaki kentsellik ve kültürel üretimin, deneyiminin yüzeysel geçici duygulanımlar olmanın dışında, kültürel bir derinlik taşıması beklenmelidir. Her şeyin geçerli olabileceği simülasyonun yüzeysel, etkileyici ama geçici deneyim ortamında mimarlığın eğilimi de bağlamsız amorf formlar ya da sulandırılmış tarihselcilik gibi tercihler olur. Sheer (2014: 35) “Frank Ghery’nin skenografisinden sulandırılmış sterilleştirilmiş tarihselciliğe kadar eğilimler kamusal mimarlığın karakteri haline gelmiştir” der.

Yine de simülasyonlar mimarlık ortamında kullanılır olmuşlar ve giderek daha fazla yaygınlaşmaktadırlar. Bunun öncelikli sebebi simülasyonların bir araştırma, tasarım ve iletişim aracı olarak faydalarının olmasıdır. Doğru kullanıldığında fiziksel bir sistemin davranışını tahmin edebilirler. Bir yapının enerji, dayanım gibi konularda performansını

ölçebilir, bir çevrenin nasıl deneyimleneceğinin bir gösterimini eğitimsiz bir göze hızla sunabilirler. İkinci olarak yeni bir dünya deneyimi sundukları için şaşırtıcı ve eğlencelidirler. Simülasyonun indirgenmiş yüzeyselliği cezbedici olabilir. Üçüncüsü ise tamamen kavrayabildiğimiz ve kontrol edebildiğimiz mükemmel bir dünyayı mümkün kılar. Prensipleri biz koyduğumuz için mükemmele ulaşmak da bizim elimizdedir. Ancak simülasyonun bir gerçeklik yanılması olduğu gözden çıkarılırsa simülasyonun yüzeyselliği mimarlığa da yansımaktır. Sonuç olarak sözün mimarlığı sembolik bir düzeni temsilin mimarlığı ergonomi ve kuralların steril estetiğini simülasyonun mimarlığı da her formun mümkün olduğu bir performans mimarlığını getirmiştir. Dijital post modern formların ilk örnekleri arasında Frank Ghery ve Zaha Hadid, Wolf Prix (Coop Himmelblau) işleri gösterilebilir. Bu doğrultuda YEM’in bu değişimdeki katkısı önemlidir.

Simülatif Notasyon Olarak YEM

YEM mimarlıkta tasarım bilgisinin tasarımın çizim ile aktarılmasına kıyasla çok daha fazla miktarda enformasyonun dijital olarak depolanmasını gerektiren yeni, simülatif bir notasyon biçimi olarak ele alınabilir. Son 20 yıldan fazla bir süredir inşaat alanındaki enformasyon teknolojileri araştırmaları, inşaa için ürünün data modeli üzerinde ortaklaşa çalışabilme sağlayan yeni bir notasyon bi-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çimi hakkında görüşler üzerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle karmaşık yapıların inşası için tasarıma ait fazla sayıda enformasyonu farklı grupların kullanımına açarak inşada verimliliği arttırmak odaklı bir yöntem olarak ortaya çıkmış olan teknolojiler bugün yaygın olarak yapı enformasyon modelleme (YEM) İngilizce kısaltmasıyla BIM olarak tanınır (Cardoso-Llach, 2012: 16).

YEM dijital üç boyutlu ilişkisel bir modele bağımlı tasarımda enformasyon paylaşma yöntemi olarak açıklanabilir. Bu modelin oluşması için farklı YEM programları kullanılmaktadır. YEM programında tasarımcı tasarımın dijital sanal modelini üretir. Bu modeli üretirken diğer dijital üç boyutlu modelleme tekniklerinden farklı olarak, soyut dijital geometriler oluşturmak yerine YEM programında hazır bulunan akıllı bileşenleri kullanırlar (Crotty, 2013: 3). Bu bileşenler fiziksel dünyadaki yapı bileşenleri sınıfları ile eşleşir. Bu sayede mimarlar tasarım niyetlerini daha iyi simüle edebilirler. YEM 'in mimarlar için

en büyük vaadi mimarların işlerinin bir ara yüze notasyonunda ve inşasında çok daha ileri derecede bir kontrole sahip olacaklarıdır (Garber, 2014: 25). Mimarlar yapıyı gerçekte inşa edecek kesinlikte bilgiyi YEM modeline aktarırlar. Dolayısıyla YEM modeli tasarım niyetlerinin yalnızca ifade edildiği değil, konsolide olduğu da bir ortam olur.

YEM metotları göstergiyi gerçeklik olarak göstermenin mimarlıktaki yoludur. Dijital bir üç boyutlu modele yüksek derecede bağımlı olan üç boyutlu parametrik notasyon ile yapı gerçekte inşa edilmeden önce neredeyse dijital olarak inşa edilir. Dolayısıyla tasarımın dijital inşası tamamlandığında yapının gerçekte inşası için herhangi başka bir enformasyona gerek kalmaz. YEM metotlarının bilgiyi kodlama biçimi yukarıda Lyotard okumasından çıkarılan enformatik bilginin özellikleriyle eşleşmektedir. Bilgiyi bir veri kümesi olarak bir modelde toplandığı için, çizimin notasyondan tamamen farklı bir mantık ile çalışmaktadır. (Tablo 3)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 3. Enformatik Bilgi ve YEM İlişkisi

Post Modern Dijital Enformatik Bilgi	YEM metodundaki yansıma
Ağsı	Tekbir modele bilgi yükleme ve bilgi aktarımının model üzerinden olması ve eş zamanlı kontrol
Merkezsiz yayılma	Farklı grupların modele bilgi girebilmesi
Meşru olma gereği yok	Modele girilen bilginin onaydan geçmesi gerekmiyor
Teşte tabi tutulur	Modele girilen bilgi teste tabi tutuluyor
Uygulamayı simüle eder. Performans	Model = Simülasyon=Tektonik

YEM programları, kabaca 1970'lerden beri kullanımda olan diğer iki ya da üç boyutlu bilgisayar destekli tasarım programlarından (BDT) da derin biçimde ayrışır. BDT programları tasarımcıların iki boyutlu ya da üç boyutlu geometriler üretmesine elverişli, YEM programı ise yapının simülasyonunu oluşturmak üzere geometrik enformasyonun yanı sıra semantik enformasyonu da barındırır. Soyut geometrilerin kolon, kiriş, duvar pencere ve benzeri yapı bileşenlerine evrildiği modeller yapının kendisinin dijital olarak inşa olmuş hali gibi davrandıkları için (Eastman et al. 2011: 42) bu dijital gösterimlerin bir temsil değil ama bir simülasyon olarak kabul edilmesi gerekir.

YEM hakkındaki ilk fikirler bilgisayarın mimari tasarımda kullanılması üzerine olan fikirlere paralel olarak, bilgisayarlar endüstriyel üretimi arttırmak için kullanılmaya başlandığında ortaya çıkmıştır. Ancak herhangi bir YEM aracının gelişmesine kadar bilgi-

sayarları mimari tasarımda kullanmak adına birçok adım atılmıştır. Savaş sonrası ABD'de ilk bilgisayar destekli tasarım araştırmaları, o dönem en çok finansal desteği gören kurum olan MIT (Massachusetts Institute of Technology)'de yapılmıştır. Cardoso-Llach (2012: 47) tezinde bilgisayar destekli tasarım üzerine çalışan ilk mühendislerin mevcut temsili ifade sistemlerini dijital ortama aktarmayı hedeflemiş, bunları dijital bir sistem olarak kodlarla kurmayı planlamış olduklarından bahsetmiştir. Ancak bu mühendisler bu kodlamayı gerçekleştirirken ortaya çıkan hesaplamalı tasarım kültürünün en kritik yanının bilgisayarla üretilen grafiklerin bir "tasarımın çizimi" olmaması, tasarımın çizilmiş değil, yapısal olarak inşa edilmiş dijital tanımlarını üretmenin hedefi olduğuna inanmışlardır. Bu görüşün temeli tasarımın bilgisayarla üretilmiş ifadelerinin çizimler değil, bir tür yapılar olmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla ilk BDT programları kendilerine

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ait bir tür materyallik ve yapısallık içerirler. Hedef tasarımcının geometri ile bir binayı (tasarımı) tarif edebilmek için farklı türde diğer bilgileri birbiriyle bağlamasını sağlama potansiyeli olan bir çeşit yeni bir tür temsili yapay nesne üretebilmektir.

Cardoso-Llach'a (2012: 72) göre bu dönemde bu kişiler mühendislik kültürünün içinden çıkan yeni bir algoritmik tektonik ortaya koymuşlardır. Yapı tektoniği algoritmik bir tektoniğe dönüşmüştür. Bu durum bilgisayar tanımlamalarının yapısal karakteri etrafında kofigüre olmuş bir algoritmik eklemleme biçiminde yeni bir tasarım ve ifade mantığıdır. Bu dönemde yaratılan ile bağlantılı yeni sofistike tasarım teorisi ve bu teorinin amacı sadece teknik çabaları yönlendirmek değil, tasarımın yeni bir kamusal anlayışını yaratmak da olmuştur. MIT'de yaratılan teknolojilerden Sketchpad dışındakilerin endüstri üzerinde yalnızca kısıtlı bir etkisi olmuş olsa da kültürel ve teknoloji aracılığı tasarımın pratik alanlarını bilgisayar dilinde yeniden yaratarak tasarımın popüler imgesini dönüştürmeyi başarmıştır. Ancak BDT endüstrisi BDT projesinin hayal ettiği yapısal temsiller

yerine, daha çok marketin koşulları ile uyumlu olarak gelişmiştir (Cardoso Llach 2012: 72). Bugün Yapı enformasyon modelleme adı altında yeniden düşünülen ve kurgulanması hedeflenen bu yapısal ifadelerin gelişmesine kadar yaklaşık 30 yıl boyunca piyasaya sürülen BDT programları sadece tasarımın bilgisayar ekranındaki grafik temsili üretmeye yarayan araçlar olarak kullanılmışlardır.

Öte yandan ilk geliştirilen BDT programlarından biri olan Sketchpad 'in ilk geliştirildiği zamandan beri bir takım parametrik özellikleri vardır. Çizimin ştrüktürünü depolayabilirdir ve bu da çizimin tekil örnek bir bileşenden oluşabiliyor olması anlamına gelir. Dolayısıyla "eğer temel bileşende birtakım değişiklikler yapılırsa bu değişiklikler bir kerede başka bir efora gerek kalmadan çizimde kullanılan tüm diğer bileşenlerde görülebilir olur." (Sutherland 1964: 27). Sketchpad 'i takip eden piyasada geliştirilen BDT programları Sketchpad'in çizim üretebilme kabiliyetlerini tekrar etmişler ancak Cardoso'nun üzerinde özellikle durduğu gibi parametrik olarak ilişkili ve sınırlı yapısalıktan, materyallikten vazgeçilmiştir. (Şekil 2)

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

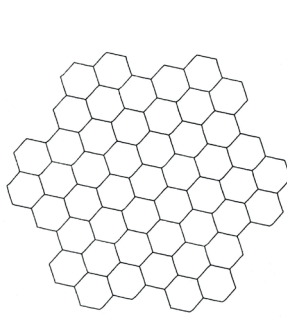

FIGURE 1.1. HEXAGONAL PATTERN

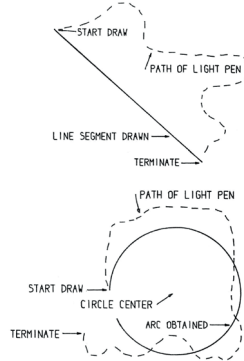

FIGURE 1.4.
LINE AND CIRCLE DRAWING

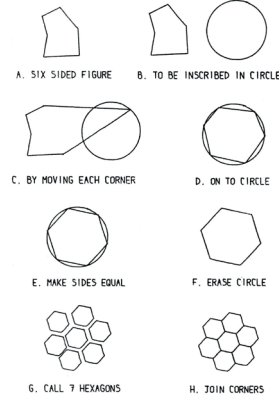
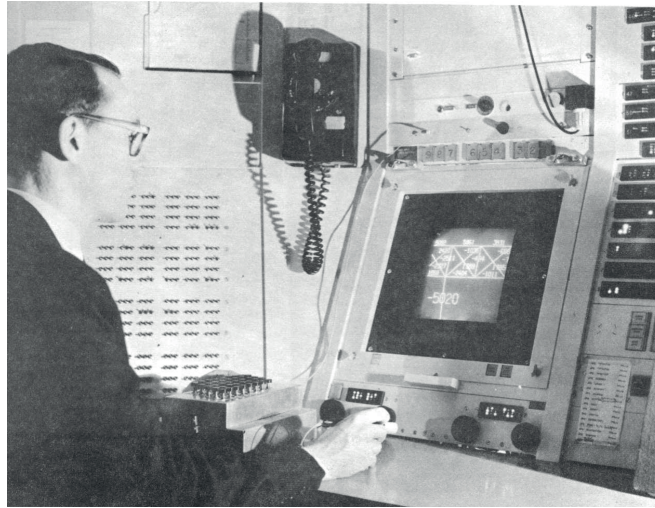

FIGURE 1.5. ILLUSTRATIVE EXAMPLE

Şekil 2. Sketchpad³

1970'lerde araştırma alanından ticari kullanıma geçen BDT programlarının 80'lerdeki yaygın adaptasyonu, BDT programı çalıştırabilen bilgisayarların ofislerde yaygın kullanımını dijital üretimi ve üretimin depolanmasını kolaylaştırmaya başlamıştır. Bu programların tasarımın soyutlamalarını üretme konusun-

da manuel el çizimiyle birçok benzer yönleri vardır ancak üreticinin işini kolaylaştırmakta faydaları olmuştur. Bir yandan çizim hatalarını en aza indirmişler ve çizimlerin yeniden kullanılabilirliğini sağlamışlardır. Autodesk'in Autocad gibi ticari olarak başarılı BDT araçları inşanın gerektirdiği büyük miktarda enformasyonun depolanması ve yönetilmesi gibi bir pratik gerekliliğe büyük öl-

3 Sutherland, Ivan E. 1964. 'Sketchpad a man-machine graphical communication system'

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çüde katkı sağlamış ve yeni endüstrinin standardı haline gelerek mimarlığı dönüştürmüştür. Ancak, Autocad inşa edilecek elemana ait tüm datayı barındıracak bir enformasyon

sislemi değil mimarların zaten kullanmakta olduğu çizim tahtasının bir imitasyonunu oluşturmuştur. (Şekil 3)

Şekil 3. AutoCad 1.0 (1982)⁴

Autocad 1.0'ın hem ara yüz tasarımı hem de yapı strüktürleri bir çizimcinin çalışma alanını ve araçlarını yeniden üretmek üzerine tasarlanmıştır. Autocad'in veri yapıları bir şablon objeye referanslar üretmek yerine

tekel elemanların yaratılmasına ve depolanmasına olanak verecek şekilde hiyerarşik ya da ilişkisel olmayan bir yapıdadır (Cardoso-Llach, 2012: 76). Mimari enformasyonun bu yapısız data zincirleri şeklinde kodlanması kağıt ve mürekkep yerine geçerek tasarım tanımlarının depolanmasını ve kaydedilmesini

⁴ <https://aehistory.wordpress.com/1982/08/04/1982-autocad-v1-0/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bunun yanı sıra kopyalama silme ölçeklendirme döndürme gibi operasyonlar için harcanan emek miktarını düşürür, tasarım dokümanlarının daha kolay tekrar düzenlenmesini kolaylaştırır yanısıra çizimde yakınlaşma ve uzaklaşmanın mümkün olması çizimlerde artan seviyede detayı yönetmeyi mümkün kılmıştır (Cardoso-Llach, 2012: 77). Ancak erken çalışmalarda aranan algoritmik tektoniği barındırmaz.

Eastman (1975: 603) özellikle iki boyutlu BDT programlarının yalnızca geleneksel kâğıt dokümantasyonunun bir elektronik denge olduğunu söylemektedir. BDT programları insanın çizme eylemini ve çizim masası ekipmanlarını taklit ederler ve üretim mantığını değiştirecek yeni bir durum oluşturmazlar. BDT program paketleri tasarımcıların geleneksel olarak manuel olarak yaptıklarını tekrarlayan yani onlara sanal dijital bir çevre sunan ancak tasarımın sürecini değiştirmeyen

araçlar olmuşlardır. Enformasyon modelleme bu durumu tasarımcıların yapıların üretilmesi için temsiller üretmesi yerine algoritmalar yazmasını sağlayarak değiştirir. Bu da hesaplanabilir, kural temelli bir mimarlığın yolunu açmaktadır.

YEM programlarında sanal ortamda gösterilen bileşenler ve bileşenlerin birbirleriyle ilişkisi belli parametrelere bağlıdır. Dolayısıyla değişiklikler sisteme otomatik olarak uygulanabilir ve tasarımcı ifadeyi elle güncelleştirmek zorunda kalmaz. Başka bir ifadeyle, değişim eş zamanlı olarak farklı izdüşümü düzlemlerinde görülebilir, uyumluluğu sağlamak için her bir projeksiyon düzleminde ayrı ayrı düzeltme yapılması gerekmez. Daha önce çoklu ölçeklerde ve parçalanmış çizim düzlemlerinde olan tasarım bilgisinin tek bir bağımlı ve parametrik modele yüklenmiş olmasının bir avantajı mimarlar için bu durumdur. (Şekil 4)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

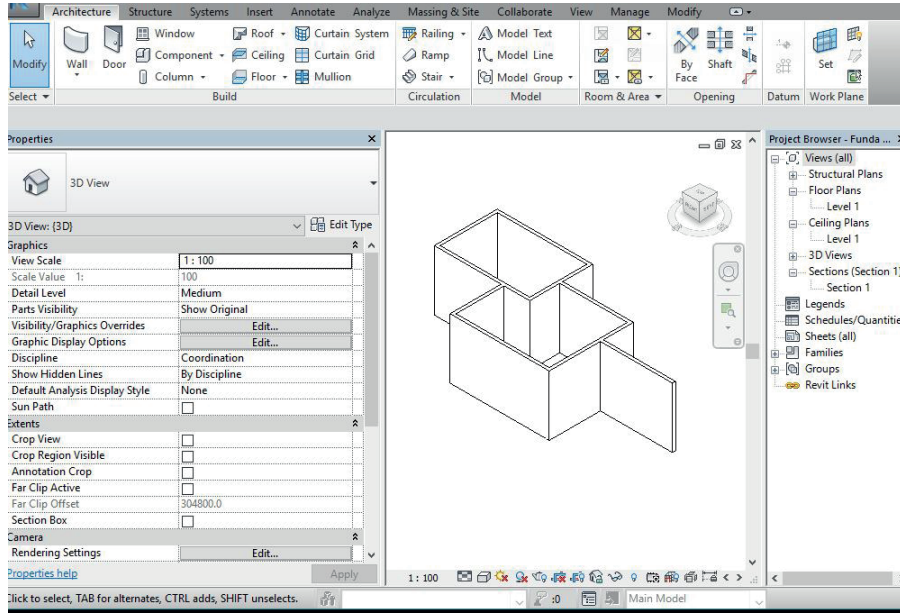
ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 4. Autodesk Revit Ara Yüz⁵

Mimarlar tasarımın bilgisini diğer paydaşlarla paylaşmak için ya da inşa edilmek üzere şantiyeye gönderirken iki boyutlu çizim düzlemlerine aktarmak yerine, tüm bilgi verisini içeren farklı temsil formlarında temsil edilebilecek bir ya da daha fazla sayıda kesin modelini üretirler. Bu sebeple manuel ya da iki boyutlu çizim ile gösterim YEM metodlarının takdimi ile kaybolma durumu ile karşı karşıya kalır. İki ve üç boyutlu BDT halen tasarımı temsil etmenin teknikleri iken, tasarımı simüle eden YEM programları tasarımın bilgisinin iki boyutlu kesit, iki boyutlu cephe görüntüsü, aksonometrik perspektifler, kaçışlı perspektifler, kesit perspektifler, gerçekçi görselleştirmeler, hatta metraj hesapları, mahal tabloları vs. gibi temsilin farklı formlarında dışa aktarılmasına

olanak verir. Ancak bunların ayrı ayrı üretilmesini gerektirmez. Bu sebeple çoğunlukla bir kişi tarafından üretilen tasarımın temsiline fragmanları hiyerarşik bir bilgi akışı sağlarken, YEM metodunda bilgi akışı farklı gruplar da modele bilgi girebileceğinden ağırsı bir yapı göstermektedir.

YEM yöntemlerinin yeni bir notasyon biçimi olarak ortaya çıkışı sonuç olarak mimari fikrin üremesini de etkiler. Mimari ifade için geleneklerin yıkılması, mimari fikri de geleneksellikten çıkartan bir durumdur. 1970'lerden beri mimari tasarım için metin ya da sinema gibi diğer disiplinlerden gösterim biçimlerine benzer, kendi deyimiyle: “notasyonun diğer

5 Kişisel Arşiv

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

morlarını” arayan Bernard Tschumi bir konuşmasında mimari tasarımda farklı bilgisayar programlarını kullanmanın önemini, her birinin mimari ifade için gelenekleri yıkarak yeni fikirler doğurma gücü olan birer araç olmasına bağlamaktadır (Tschumi, 2013). YEM araçlarının da mimarlıkta yeni simülatif bir notasyon biçimi olduğu ölçüde mimarlığın geleneksel bileşenlerini yıkıma uğratmaya ve onları başka bir aksta yeniden inşa etme potansiyelleri vardır.

Ancak üç boyutlu BDT programlarının bağlamsız dijital evreni mimarların tektonik gibi bağlamsal ve inşai yönleri ihmal etmesine neden olmuştur. Gevork Hartonian bu eğilimi objenin krizi olarak açıklamaktadır. Dijital araçların yaygınlaşmasının mimarı son ürünün tektoniğinden onun yüzeyini düşünmeye kaydırıldığını iddia eder (Hartonian, 2006: 6). Frampton’a (1985: 3) göre tektonik, yapımının bir şiirsel yapısına denk düşen bir sanattır ve yapımın doğasının karakteri skenografik ve görsel olduğu kadar tektonik ve dokunsaldır. Ancak mimari tasarımda BDT programlarından faydalanılan ilk yıllar boyunca mimarlar inşai yönlerden ayrı kalmış daha çok tasarımın görsel etkisini düşünmüşlerdir. BDT araçları bir seviyeye kadar geleneksel teknik çizim araçları ile mümkün olmayan bir biçimsel keşfi mümkün kılmış olsalar da sonuç olarak yalnızca monitör ekranı üzerinden deneyimlenen sinematik bir deneyime katkı

sağlamışlardır. Dolayısıyla çizim dışında notasyon alanları açarlar ancak bunlar daha önce de bahsedildiği gibi temsildir.

YEM programları arada bir yerde konumlanır. YEM bir yapının dijital ama yapısal ifadesi olduğundan algoritmik bir tektonik özellik gösterir ve modellerin bu tektonikle dijital inşasını gerektirir. Tektonik özelliklerinin de olması mimari ofislerdeki boşluğu doldurmuş ve mimarların YEM ‘e alan açmasına yol açmıştır. Mimarlar YEM programları ile inşa edilemeyen garip formları dijital ortamda deneyip inşa edilirliğini sağlamışlardır. Başka bir deyişle YEM, BDT ‘in ayaklarının yere basmasına neden olmuştur.

Fransız roket firması Avisions Marcel Dassault, tarafından üretilen ve sonrasında Frank Gehry’nin tüm haklarını satın alarak firması Gehry Technologies ‘de mimari kullanım için geliştirmeye başladığı CATIA en erken BDT programlarından biridir (Alvarado and Munoz 2012: 111). CATIA YEM mantığının da ilk programlarından sayılabilir. Öncelikle salt geometrik enformasyon barındıran program daha sonra semantik bilgi de barındırma-ya başlamıştır. CATIA’nın ardından Gehry Technologies’de geliştirilen Digital Project geometrik elemanları yüksek seviyede tanımlamaları manipüle etme kapasitesine sahip olmuştur. Bu sistemler AutoCad ya da diğer geometrik modelleme paketlerine kıyasla kullanıcıyı göze çarpar biçimde hiyerarşik

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

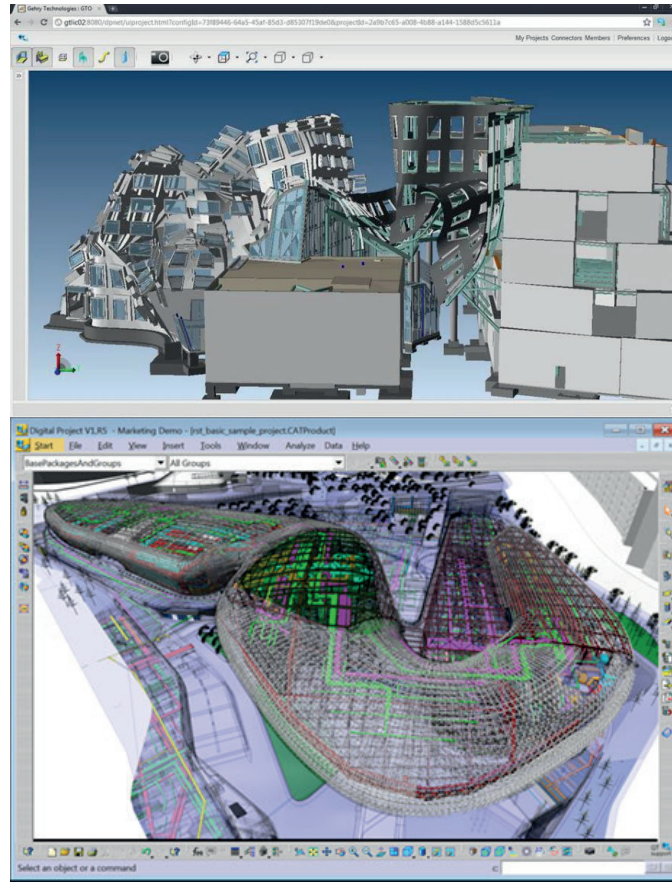
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bir modelleme sürecine zorlar. Model içinde tanımlanmış bağıntılar ve sınırlar açıkça modelin manipüle edilmesi sürecinde mümkün

diğer varyasyonların keşfedildiği bir tasarım mekanı tanımlar. (Şekil 5)

Şekil 5. Digital Project Ara Yüz⁶

Dijital Project mekanik bir metafor üzerine bir mühendislik aracı temelli gelişmiştir. Dijital Project'in kullanıcıları tasarımın mekanikleridirler. Bu kişiler sistem araçlarını ilişkiler ve kısıtlar bağlamında tasarım tanımlamaları üretmek üzere kullanırlar. Sonuçta bu tür tasarımcılar belli bir tasarım düşünme bi-

çimine uyarlar. “Analiz ve simülasyon kategorileri araçlara farklı yapısal ve materyal testler girişi ve kullanıcı üretimi kural setleri olarak bilgi temelli özellikler tanımlama olanağı sağlar” (Cardoso-Llach, 2012: 78). Dolayısıyla Dijital Project bir YEM programıdır

⁶ <https://www.digitalproject3d.com/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

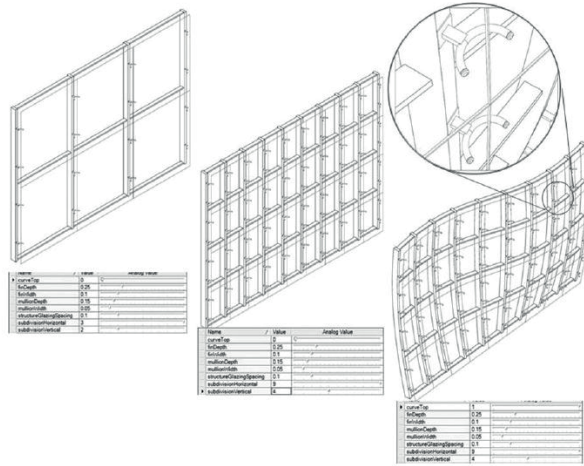
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve YEM ile gelen mimarlık BDT'den farklı olarak alt yapısaldır. Bir mimari YEM programında üretilen bir yapı bileşeni modellediğimizde bu yapı bileşeninin salt geometrik temsili değildir. Örneğin bir panel modellediğimizde bu paneli diğer bileşenlerle ilişkisi içinde farklı yüksekliklere sahip olacak şekilde parametrik modelleriz. İlk panel ayırımına bağlı olarak maksimum belli sınırdaki bölümler sayısına ulaşacak şekilde yapılandırılabilir. Daha sonra bu erken modele farklı özellikler eklenebilir ve bir erken modelden bir model ailesi oluşturabiliriz. Dolayısıyla modelleme soyut bir uzayda bağlamsız denemeler olmaktan uzaklaşır her bir bileşen birbiri ile

ilişkisi üzerinden tanımlanır hale gelir. Geometrinin temel düzeni belli bir aralıkta değiştirilerek bir ana bileşenden farklı biçimsel varyasyonlar oluşabilir. Garber (2014: 79) Dijital Project ile bu farklılıkların nasıl simüle edildiğini göstermiştir. Bunlar mimari bir YEM programında aileler olarak nitelendirilen temel unsurlara karşılık gelir. Bir YEM modelinde bağımsız bir geometri yer almaz. Tasarımcılar hazır aileleri kullanabilecekleri gibi kendi ailelerini de oluşturabilirler. Bu durum bir yandan standartlaşma yaratırken diğer yandan Peter Eisenman'ın için formal arayışlarına benzer sonsuz olasılık alanı açar.

Şekil 6. Bir YEM Programında Parametrik Cephe Bileşenleri⁷

Dolayısıyla YEM ile simülatif notaşyon tasarımcıya belli kısıtlar getirir ancak yeni bir

tektonik algısı yaratarak yeni bir tasarım fikri de getirdiği söylenebilir. Dokümantasyon değil obje öncelikli düşünüldüğünde tasarımı dijital olarak inşa etmenin enformatik ortamda yapım ile tasarımcıyı yeni bir tektonik anlayı-

⁷ Eastman, Chuck, Paul Teicholz, Rafael Sacks, and Kathleen Liston. 2011. BIM handbook: A guide to building information modeling for owners, managers, designers, engineers and contractors

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şı çevresinde bir araya getirecektir. Simülasyon bilgiye dayalı soyutlama olarak, basit algoritmalara dayanan, kurallı parça bileşenler yardımıyla geometrilerin organizasyonu ve yönetilmesini mümkün kılar (Arıdağ, 2018: 54). Bu mimarlıkta tektonik kavramının uygun bir kavranışı olmasa da YEM programları ile tasarımcılar, nesnenin kendisini olmasa bile onun bilgisini manipüle ederek inşa ile en üst seviyede angaje olurlar. Garber (2014: 35) YEM programlarının kullanıcıya kolay, kullanıcı dostu bir ilişki sağlayarak kullanıcısının malzemeyi, malzemenin sınırlarını ve montaj potansiyellerini dahi iyi kavrayabilir olduğunu söylemektedir. Bu da tasarım için yeni teknolojilerin kullanılması ve inşa teknolojilerine hâkim olabilme konusunda bir demokratikleşme getirmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak 1960'lerden beri süren bilgisayarda dijital grafik ara yüzleri çalışmalarının mimarlık alanına difüzyonu öncelikli olarak ilişkisellik ve sınırlılık içeren bir yapısallığı barındırmayan basit geometrilerin oluşturulabildiği BDT programları olmuştur. Ancak 1990'lerden beri belli tasarımcıların, erken BDT çalışmalarında zaten mevcut olan parametrik ilişkiyel yapısallığı yeniden dijital tasarımda kullanma biçimleri, günümüzde YEM programları ile yeni bir biçim olarak giderek yaygınlaşmıştır.

Çalışmanın başında da belirtildiği üzere, YEM araçları öncesinde kullanılan ve tasarımın ifadesini üretmekten çok tasarımın temsilinin ifadesini üretmeye yarayan manuel ya da dijital çizim araçlarından ayrılır. Tasarıma ait tüm verinin dijital bir modelde toplanması esasına dayalı YEM araçları mimari tasarımın temsilini değil gerçekliğin kendisi gibi algılanmak üzere tasarımın simülatif bir ifadesini üretirler. Bu sebeple bu araçlar mimarlıkta yeni bir simülatif notasyon olarak doğmaktadır. Nasıl ki temsil araçları modern mimarlık pratiğinin oluşumunda ve gelişiminde belirleyici olduysa simülatif notasyon araçları da dijital post-modern çağın mimarlığının kurumsallığında etkili olacaktır.

Bu yeni notasyon, başka bir deyişle tasarımın simülatif ifadesi, modern dönemin temsili notasyonunun açtığı olasılıkları açmaz fakat bunun yerine farklı olasılıklar imkanlar sunar. Temsili notasyon belli bir muğlaklık ile mimarlıkta anlamın arandığı alanı yaratmıştır. Simülatif notasyon ise bu muğlaklığı barındırmaz. Bu sebeple YEM programları ile soyut kavramsal bir mimari mekânsal anlam üretmekte verimli olmayacaklardır. Ancak mimari tasarımın gelişiminde dijital algoritmik bir tektonik algısı yarattıkları için mimari tasarımın rasyonel biçimde dijital olarak inşa olmasında verimli olurlar. YEM genel bir tasarım metodu mantığı olarak parametrik ilişkiselliği barındırmaya doğası gereği mü-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

saittir ve bunu gerektirir. YEM programları yapıyı bileşenleri ile simüle eder ve mimarı dijital ortamda, tasarımın erken evrelerinden başlayarak inşai ve tektonik problemler üzerine daha fazla düşünmeye zorlar. Dijital ya da manuel olsun çizimin notasyonundan farklı olarak YEM programlarının getirdiği simülatif notasyonun yaygın mimarlık pratiğinde yarattığı en temel değişim bütünleşik tektonik algı olarak ortaya çıkmaktadır.

Çizimin notasyonu modern mimara inşa sahından bağımsız, tasarımın ifadesini ve anlamını kağıt üzerinde bulunduğu bir ortam sağlamıştır. YEM araçları ise mimarı yeniden inşa ile ileri seviyede bağlamaktadır. Dolayısıyla kavramsal bir anlamlılığa duyulan ihtiyaç da giderek azalır. Bunun bir nedeni simülatif notasyona çok fazla kaynaktan bilgi girilebiliyor olmasının kavramsal tutarlılığı zedelemesi diğer bir nedeni de simülatif notasyonun tasarımı gerçeklik ile yakınlaştırarak tektonik meseleleri öncelikli kılıyor olmasıdır. Notasyonun projeksiyon düzlemlerine bölünmeden yapının dijital ikizinin inşası üzerinden gerçekleşmesi de bu tektonik algıyı güçlendirmektedir. Sonuç olarak tasarım tek bir mimarın elinde kâğıt üzerinde ortaya çıkmaz, gerçekliğin kendisi gibi inşa edilen dijital modelde bedenselleşir.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, M.B., (2016). “Kant’ın Koper-nik Devrimi”, *Bilim ve Gelecek*, (143): 2-9

ALVARADO, R.G., JAİME, J.M., (2012). “The control of shape: origins of parametric design in architecture in Xenakis, Gehry and Grimshaw”, *METU JFA*, 29(1): 107-118

ARIDAĞ, L., (2018). “Mimari Tasarımda Rasyonelitenin Yeniden Temellendirilmesi: Polyfold 3.0”, *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, (15):45-59

BAUDRILLARD, J., (1994). *Simulacra and Simulation*, University of Michigan Press, 4-13

CARDOSO-LLACH, D., (2012). “Builders of the Vision: Technology and the Imagination of Design”, *Massachusetts Institute of Technology*, 16-78

COŞKUN, M., GÜR B., TOĞAY, A., (2018). “Yaratıcılık Ve Tasarım Araçları: Ürün Fikirleri Yaratımında Bilgisayar Destekli Tasarım ve El Eskizi Araçlarının Karşılaştırılması”, *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, (15) 107-134

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

CROTTY, R., (2013). The Impact of Building Information Modelling: Transforming Construction, Routledge, 1-3.

DE SAUSSURE, F., (2011). Course In General Linguistics, Columbia University Press, 67-68

EASTMAN, C., LIVIDINI J., STOKER D., (1975). “A database for designing large physical systems”, In Proceedings of the May 19-22, 1975, National Computer Conference and Exposition, 603-11. ACM

EASTMAN, C.M., (1999). Building Product Models: Computer Environments, Supporting Design and Construction, CRC Press, 36

EASTMAN, C., TEICHOLZ,P., SACKS, R., LISTON, K., (2011). BIM handbook: A guide to building information modeling for owners, managers, designers, engineers and contractors, John Wiley & Sons, 42

FRAMPTON, K., (1985). Studies in Tectonic Culture, Harvard University Graduate School of Design, 3

GARBER, R., (2014). BIM Design: Realising the Creative Potential of Building Information Modelling, John Wiley & Sons, 25-79

GRÜNE-YANOFF, T., WEIRICH, P., (2010). ‘The philosophy and epistemology of simulation: A review’, Simulation & Gaming, (41):20-50

HARTOONIAN, G., (2006). Crisis of the Object: The Architecture of Theatricality, Routledge, 6

LUCE, K.M., (2009). “Revolutions in Parallel: The Rise and Fall of Drawing in Architectural Design”, The University of Michigan Press, 16-19

LYOTARD, J.F., (1984). The Postmodern Condition: A Report On Knowledge, University of Minnesota Press, 3-46

SCHEER, D.R., (2014). The Death of Drawing: Architecture In The Age of Simulation, Routledge, 2-34

SUTHERLAND, I.E., (1964). “Sketchpad A Man-Machine Graphical Communication System”, Transactions of the Society for Computer Simulation, (2):3-20.

TAN, F., PAKER-KAHVECİOĞLU, N., (2018). “Çizimin Mimarlığı ve Mimari Bir Motivasyon Olarak Çizim”, Betonart: (59):24-30

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İNTERNET KAYNAKLARI

TSCHUMI, B., (2013). “Toolkit for Today 2013: Bernard Tschumi”. from Canadian Center for Architecture Youtube Channel <https://www.youtube.com/watch?v=PE9LHXEsB4A>. E.T. 08.04.2019

YAZAR NOTU: Bu çalışma, İTÜ Mimari Tasarım Programında Doç Dr. Nurbin Paker Kahvecioğlu yürütücülüğünde yazımı sürmekte olan “Temsilden Simülasyona: Mimarlıkta Yapı Enformasyon Modelleme Etkisi” isimli doktora tezin-den hazırlanmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Aim: Mediums which architects employ has been major determinant of the profession in all times. Today, along with the advancements in digital technologies the tools for transmitting design information for the construction of a building are altered. Since the logic of the new mediums are different from previous methods, they cause a transformation on the nature of architecture. One relatively new mode of storing and sharing design information is so called building information modelling (BIM) method which is a mode based on a digital, associative, parametric, 3-dimensional model of the design. In this work, BIM is inquired and it is asserted that these tools as a new tool of notation in architecture, will have effects on the conventions of the profession. **The method** of inquiry depends on discourse analyses and simple analytical observations. Discourse analysis is based on French philosopher Jean-François Lyotard's rhetoric on the correlation between the form of knowledge and social structures. Lyotard shows the effect of common form of knowledge and legitimization mechanisms on society. According to Lyotard knowledge can be either in narrative or scientific form. While the narrative form is mostly related to the pre-renaissance holistic social structure, scientific knowledge is linked to the society of the modern era. In both periods, a knowledge must be legitimate in order to have a social acceptance whether it is in narrative or scientific form. Thus, each form has different self-legitimizing mechanisms. Narrative knowledge is legit culturally, scientific knowledge on the other hand has always to present proves on specific situations. Today, however, knowledge acquires a new form: information. This revealing form of knowledge does not require to be legitimate to achieve a level of social acceptance. In the field of architecture, BIM is the informational form of the transmission of architectural knowledge. **Findings:** BIM in architecture cuts off the hierarchic order of information flow in which architect is located on the top of the pyramid. Since the information emancipates from the necessity of a strict legitimization which was usually the approval of the architect in the case of architecture, design information becomes eligible to be produced collectively with the labor of discrete groups and individuals. For this reason, any data which is uploaded to the system is granted with a kind of acceptance. In as much as the data is regarded as the reality itself, model becomes a simulation which is a new mode of indication and different from representation. Therefore, it can be claimed that, the new tools of new digital age engendered primarily a new simulational notation which is informational and uncentered way of communication. This form of informational notation in architecture differs from previous notation modes. The dominant notation of architectural design in the sci-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

entific modern period had been drawings. Drawings are representational notations. A representation is a partial expression of a reality and has a level of ambiguity which encourage one to question constantly the concealed parts of the given representation and its relationship with outer reality. For this reason, representations have been the realm of meaning creation for modern architectural practice which built upon representational notation. However, when indication requires or demands to be replaced with the reality to transmit the knowledge and it becomes the only accessible reality, it restricts the comprehension. According to Scheer (2014: 24) this is a feature of simulation and it is what separates a simulation from representation. French philosopher Jean-Nicholas Baudrillard who conceptualize simulation explains the notion in a similar way. To simulate as Baudrillard accounts, is not an abstraction of external reality, conversely simulation corresponds a recreation of reality through models although it is a diminished version. Baudrillard (1994: 4) explains as: “To dissimulate is to pretend not to have what one has. To simulate is to feign to have what one doesn’t have. One implies a presence, the other an absence. But it is more complicated than that because simulating is not pretending: ‘Whoever fakes an illness can simply stay in bed and make everyone believe he is ill. Whoever simulates an illness produces in himself some of the symptoms’” (Littre). Baudrillard emphasize the absence of definable difference between the simulation and the reality itself. To imitate a reality without leaving any gap and replacing it, means a recreation of a perfect realm of reality which is called hyper reality by Baudrillard. A simulation shows the symptoms of reality independent of the processes which creates same symptoms in original reality. What significant is a simulation although behaves as a reality runs the different processes than reality to create same appearance. Therefore, its way of working differs from representations. Computer aided design (CAD) tools which were used in the early years of the digital age, could not remove the representational notation of drawings. Though first developers of CAD in 1960’s had considered algorithmic relationships of the digital geometries when creating data sets for a computing device for design, until the development of information modelling software programs, almost for 30 years, CAD programs has been used merely to produce digital graphical representations of design on computer screen by most of the practitioners. (Cardoso Llach 2012: 72). First engineers had aimed to recreate practical part of the design process in computer language to develop a new design theory compatible with the new digital tools. Conversely, CAD industry has been developed based on single independent data chains, in accordance with market conditions. First CAD programs such as Ivan Sutherland’s sketchpad introduced new algorithmic tectonics. As inspired and rooted from this early work BIM software also presents a similar logic. Inside the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:402 K:565

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

simulative world of these software building tectonics are replaced with a kind of algorithmic tectonics which is an algorithmic articulation configured around computed definitions. By this way BIM software enables to produce structural expressions. Which are instead a simulative demonstration than a representation, through its logic and organization. Digital information modelling as architectural expression based on a relational database, is a simulation as far as it behaves like reality. It is a digital twin of a future building, and a relational associative parametric model of the design itself, not an expression of the representation of design. Simulative notation unlike representational notation, demands to be accepted as the reality itself although it is a diminished version of it. Therefore, it does not entail the creation of new meanings, but offers different opportunities, such as precision and testing. Architects have the opportunity to test and eventually build peculiar forms with favor of BIM software. **Conclusion:** In this respect, BIM creates a new digital tectonic and digital architectural information flow. As a result, BIM is a simulative architectural notation which implements predominantly digital tectonics over architectural design process. Primary result of this discussion is to underline BIM software as a new simulative mode for architectural design. It has extremely different logic and features comparing to drawing based representational notation, therefore, these tools should be considered and examined in these respects. As being the new notation of the postmodern digital era simulative operation of BIM software opens up new possibilities for design while ceasing some conventions of modern architecture, such as delivering design information through representations. It in a way ceases the ambiguity which accompanies whole design and construction process in conventional modern architecture and grants the architect with a kind of flexibility. Therefore, BIM software does not allow designer to create meanings however, in as much as they embody a digital tectonic perception it unveils new perspectives to design and for the structure of the design. As a result, design embodies in digital space as if it is the reality itself before actual realization, through BIM software. Therefore, BIM software is regarded as the future of architectural design.

TÜKETİLEMİYEN BİR META-İMGE: BİR KENTSEL-İMGE OLARAK ATAKULE¹

AN UNCONSUMED META-IMAGE: ATAKULE AS AN URBAN-IMAGE

Gülçe SÖZEN¹, Aysu AKALIN²

¹⁻² Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-3009-3781¹, 0000-0002-5638-4803²

Öz: Kentler, mimarlığın gücünü kullanarak tüketim odaklı simgeler üretmektedirler. Postmodern kültürün meta olarak gördüğü bu simgelerden bazıları zaman içerisinde tüketilip hızla yenileri ile yer değiştirirken, bazıları ise 'kentsel-imge'ye dönüşerek toplum belleğinde kalıcı etki bırakabilmekte, bulunduğu yerle bütünleşerek o yeri çağrıştıran bir değer haline gelebilmektedir. **Amaç:** Kule imgesi kullanılarak bir meta-imge olarak önerilmiş, fakat bugün halen kent için simgenin de ötesinde kentsel-imge olarak varlığını koruyan Ankara'nın Atakule'si mercek altına alınarak, bu evrilme süreci, tarihsel ve anlamsal bağlarıyla çözümlenmiştir. Bu çözümleme; Atakule'nin kentsel-imge olma ve sürekliliğini koruyabilme potansiyelinin altında yatan temel sebepleri ortaya koymayı hedefler. **Yöntem:** 1980'lerden günümüze kadar geçen süreçte, çeşitli medya ve iletişim araçlarında yer alan görseller ve yerinde tespitler aracılığı ile yapının imge evrimi sorgulanmıştır. **Bulgular:** Çalışma; kulenin başlangıçta tek başına her yere ait olabilecek herhangi bir imge iken, kentsel değişim ve dönüşüm sürecinden etkilenmeyerek bazasının varlığından bağımsız bir şekilde tek başına simge olmayı başarabildiği ve toplum hafızasında önemli bir yer edinerek bugün bir kentsel-imge olarak var olabildiğini göstermiştir. **Sonuç:** Atakule, kentin bugünkü bağlamı ile imgesel anlamda bütünleşerek kent hafızasına kendini 'tescil' ettirmiş bir yapıdır. Bu 'tescil'; kulenin kentsel ve mekânsal bellekteki değeri kadar, kentin toplumsal ve kültürel belleğinde üretilen değeriyle de bir bütün olarak sürekliliğini ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meta-İmge, Simge, Kentsel-İmge, Atakule, Toplumsal Bellek

Abstract: The cities produce consumption-oriented symbols using the power of architecture. Some of these symbols considered as meta, are replaced by the new ones and others might be transformed from meta-image to urban-image, by leaving a long lasting effect in collective memories and become a value evoking the place. **Aim:** Atakule which has been proposed as a meta-image by using the tower image, maintains its existence as an urban-image has been evaluated through its historical and semantical contexts. The aim is to reveal the main reasons underlying the potential of Atakule to preserve its urban-image value and its continuity. **Method:** From the 1980s to the present, the image evolution of the building has been questioned by means of images in various media and communication tools and through on-site works. **Findings:** The study shows that while it was originally an image that could belong to any place when built, it managed to become an urban-image regardless of its base. **Conclusion:** Atakule is a structure that has been 'registered' in the collective memory of the city. This encompasses the value of the tower in its urban and spatial memory as well as its value produced in the social and cultural memory of the public and expresses its continuity as a whole.

Key Words: Meta-Image, Symbol, Urban-Image, Atakule, Collective Memory

Doi: 10.17365/TMD.2019.1.12

- (1) **Sorumlu Yazar:** Gülçe SÖZEN, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye, gulcesozen@gazi.edu.tr, **Geliş Tarihi / Received:** 22.11.2018, **Düzeltilme Tarihi / Revision:** 12.04.2019, **Kabul Tarihi / Accepted:** 29.04.2019, **Makalenin Türü:** Type of article (Araştırma – İnceleme / Research Examination) **Çıkar Çatışması - Conflict of Interest:** Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok – None Ethics Committee Report Unavailable"

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Bir kültürün parçası olarak deneyimle tariflenmiş simgesel mimaride imaj ve anlam birbiriyle ilişkilidir ve kültürün sürekliliğinde mevcudiyetini korur. Nora (2006: 17), *Hafıza Mekânları* adlı eserinde, kent kimliklerinin kimliği oluşturan öğelerin sürekliliği ile var olduğunu ve kent yaşamının günümüz ile ilgili deneyimlerinin, büyük çapta geçmiş hakkında bilinenlerin üzerine yerleştiğini ve kentle ilgili gelecekteki bir deneyime katkısının ancak geçmişin bir hatırası olarak işaretlenmesiyle mümkün olabileceğini belirtmiştir. Ancak son elli yılda, ‘simge’ kavramının değiştiği ve anlamın devamlılığının, sindirilmeye hazır paketler halinde ani bildirimlere dönüştürüldüğü söylenebilir. İşaretlerin bu düz grafiksel bildiriminin görevi tamamen ikonografiktir, onun tanınır hale gelmesiyle görevi sona ermektedir. Simge yapılara olan yaklaşımını ikonik mimarlık üzerinden açıklayan Kaika’ya göre (2010: 453) bu yapılar, ekonomik başarının belirteçleri ya da kriz anlarını yönetmek amacıyla oluşturulmuş savunma mekanizmalarıdır. Kaika için (2010: 455) simge yapılar, ‘geleneksel çerçevenin dışından’ bir perspektif sunarlar ve bu nedenle yeniden iyileştirme, yeni kent imajı, kentin yeni kimliği gibi eskiye tezat bir pencere açan ‘yeni’ kavramı ile birlikte değerlendirilir. Bu ‘yeni’nin varlığı; kentin o ‘varoluşsal’ özgün yapısının arka plana itilerek, bağ-

lamından kopuk (*far from contextual architecture*) kendi bağlamını üretmeye meyilli (*contextualized architecture*) bir yaklaşımın habercisidir: simge yapı üzerinden bağlamın inşa edildiği bir durumdur. Günümüzde popüler kültürün bir getirisi olarak kentlerin, mimarlığın simgesel gücünü kullanarak farklı olmak, dikkat çekmek arayışı içerisinde olduğu bir gerçektir. Bu arayışta simge yapıların bir taraftan ekonomik başarı ve teknolojinin gücünü simgeleme, diğer taraftan ise yenilikçi kentsel değişimlerin göstergesi olma kaygısının sonucu üretildiği söylenebilir. 1970’lerden sonra dünyada görülen küreselleşme ve liberalleşme, simge yapıların yaygınlaşması için bir zemin oluşturmuştur. Artık uluslardan ziyade kentler, küresel yatırımları ve küresel turizmi kendilerine çekme yönünde rekabet içerisinde oldukları için farklı bir marka olma arayışı içine girmişlerdir. Kentin bağlamından uzak kendi bağlamını üretme kaygısı güden ve literatürde ‘*Bilbao Etkisi*’ kavramıyla yer bulan bu tutum¹,

¹ Sürekli bir ekonomik krizle mücadele eden endüstri kenti Bilbao, ‘yıldız mimar’ın kente hediye ettiği ‘mücevher’ bir yapı (Guggenheim Müzesi) ile kentin bütününe yayılan bir dönüşüm geçirmiştir. Yapının bir çöküntü alanında inşa edilmesi yönünde verilen cesur karar, başlangıçta yapı çevresinin dönüşümünü tetiklerken kent imajının dönüşümüne de zemin hazırlamıştır. Guggenheim Müzesi ile birlikte bugün Bilbao, İspanya’nın yeni çekim merkezi olarak anılmakta; müze kent haritalarında referans bina olarak işaret edilmektedir. Tekil bir mimari ögenin öncüsü olduğu bu dönüşüm, kentin ekonomik ve turistik açıdan gelişiminde de etken

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bir anlamda kente dikkat çekme, kenti tanıma ve kent turizmüne katkı sağlama eğilimi gösterirler.

Robert Adam (2008: 76) günümüz tüketim odaklı meta-imge yapıların, sıra dışı olmaları ve bilindik mimarlar tarafından tasarlanmasının ön koşul olarak görüldüğünü belirterek, projelerin yere ve kültüre ilişkin detaylı çalışmalarından yoksun bir şekilde, sadece kavramsal içerikte olmalarına vurgu yapmıştır. Rıza ve diğerlerinin (2012: 297-298) simge yapılar için sıraladıkları nitelikler de Adam'ı destekler niteliktedir: ayırt edilebilir, belirgin (kent dokusunda kaybolmayan veya kent dokusuna referans vermeyen) ve güçlü bir imaja sahip olan yapılardan bahsetmektedirler. Akbulut ve diğerleri (2008: 145) *Bir Kentin İmajını Değiştirmek* adlı makalelerinde simge yapı projelerinin başarıya ulaşmasının ancak kentin geçmişi ile örtüştüğü durumda mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Yazarlar bir anlamda yerel ve bölgesel değerlerden referans almayan ve fiziksel çevresi ile ilişki kurmayan simge yapıların geçiciliğine dikkat çekerler. Bu gelip geçici simge önermeleri ile giderek birbirine benzeyen kentler için yeni bir kent imajı ve marka değeri yaratılmaya çalışılmaktadır. Yerel ve bölgesel değerler-

olmuş ve Bilbao Etkisi, bir kentin markalaşması adına birçok kente örnek teşkil eden ve uygulamaları dünya çapında giderek yayılan bir model oluşturmuştur.

den referans almayan ikon yapılarla yeni kent imajı ve marka değeri yaratılmaya çalışıldığını belirten Canbakal Ataoğlu'na göre (2017: 30), marka olmak ve imaj güçlendirme süreciyle kentler, tüketilebilir metalar olmakta ve diğer dünya kentleriyle yarışa girmektedirler.

Bazı simgeler sadece otoritenin varlığının meşrulaştırılması adına önerilmekten başka bir amaç içermeyebilirler. Bu önermelerden bazıları zaman içerisinde toplumun ortak değerleri çerçevesinde anlamlar yüklenerek, o bölgenin/şehrin temsilinde bir '*kentsel-imge*' rolü üstlenebilirler. Batuman'a göre (2010: 49) mimarlık ilk bakışta tasarımcısına atfedilen bir eser olarak görülür, hâlbuki mimarlığın tahlili, onun çok aktörlü ve toplumsal çelişkilerle bezeli, karmaşık toplumsal süreçlerin ürünü olduğunu gösterir. Mimarinin biçimsel ve teknolojik gücünü kullanarak '*kentsel-imge*' öneriminde bulunan, onu üreten aktörlerin çabaları belki de birincil adımdır. Hâkim grup, kendi düşünce ve söylemini ikna etme amaçlı olarak gücü kullanır ve bunu yaparak kendi inandıklarını hükmedilene kabul ettirmeye çalışır. Bertaux'a göre (2006: 22) '*inşa etmek*' siyasi bir iletişim aracı, görsel kültür üzerinde hâkimiyet sağlamak için kullanılan yeni mücadele yöntemlerinden biridir. Temel amaç; çıkar doğrultusunda mekânsal üretim üzerinden kâr elde edilmesidir (Bertaux, 2006: 22-24). Wilson (1988:

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

126) mimarlığın, liderin gücünü gösteren bir işaret olduğunu iddia eder. Ona göre otoriteler güçlerini göstermek amacıyla bir mimar kiralarak rüyalarını gerçek kılabilirler. Toplum liderlerinin çıkardıkları iş ile, aslında onların entelektüel emellerini tatmin eden bir dünya yaratılır (Wilson, 1988: 82). Günlük yaşam içerisinde meydana gelen, ondan beslenen otorite, ideolojik bakışı çerçevesinde kentsel, kamusal alanların ve mimarinin oluşup dönüşmesinde etkin rol oynayarak, farklı şekillerde kendini gösterme şansı yakalayacaktır. İlginç olan şu ki her ne kadar simgeler otoritelerin ideolojik veya ekonomik bakışları çerçevesinde önerilseler de, bir 'simge'nin, 'kentsel-imge' olarak kabul görmesi, erkin yaptırımı ile değil, önerimin toplum ve kentle kurduğu 'anlamsal örgüler' çerçevesinde hazmedilmesi durumunda gerçekleşecektir².

Genel olarak bu çok aktörlü karmaşık süreçte, otoritelerin simge yapı arayışında, kentle ilişki kurma biçimi olarak 'kule' imgesine başvurmaları şaşırtıcı değildir³. Bugün dün-

yada birçok kule, umut ve özgürlük gibi temel arzuların güçlü birer hatırlatıcısı olarak dimdik ayakta durmakta ve bir 'kentsel-imge' rolü üstlenmektedir. Paris Eyfel Kulesi, Berlin Radyo Kulesi, Tokyo Kulesi ve Londra Swiss Re Kulesi gibi kule imgesi ile üretilmiş örneklerin bazıları, bugün artık herhangi bir imge değil, içinde bulunduğu kenti temsil eden birer 'kentsel-imge'dir. 1886 yılında Fransa tarafından Amerika'ya hediye edilen ve evrensel özgürlük temasının vurgulayıcısı (heykelin tacında bulunan yedi diken, dünyanın yedi okyanusunu ve kıtasını sembolize etmekte) New York Özgürlük Anıtı, herkes için inanç ve vaatlerle dolu bir geleceğin simgesidir. Bir 'kentsel-imgenin taşımakla yükümlü olduğu bu ağır sorumluluk, genelde ilk aşamada dönemin teknolojik mükemmeliyeti birlikteliğinde taçlandırılrsa da, zaman içerisinde bu teknolojik başarı ilk yapıldığı dönem kadar etkili olmayacak ve hafızalarda onun üstlendiği temsilin bilinci onun sürekliliğinde etkin rol oynayacaktır. Bunun en belirgin örneği, 1889 yılında inşa edildiğinde dünyanın en büyük mühendislik harikası olarak kabul edilen Paris'teki Eyfel Kulesi'dir. Paris'teki Champ de Mar' da, 1889 Paris Fuarı için Alexandre Gustave Eiffel tarafından tasarlanan dev demir kule, 1. Dünya Savaşı sırasında Fransız halkının korunduğu önemli bir askeri gözlem kulesi olarak hizmet etmiş ve bağımsızlık, kardeşlik fikirlerinin simgesi,

² Diğer taraftan zaman içerisindeki sosyo-kültürel, tarihi, ekonomik, ideolojik değişimlerin, imgenin varlığını farklı anlam yüklemeleri ile farklılaştıracağı senaryonun kaçınılmaz bir gerçeğidir.

³ Her ne kadar 11 Eylül 2001 terör eylemi ile New York kulelerinin yok edilmesi kulenin arka planındaki güç imgesine zarar vermiş olsa da, bugün bu imaja indirilen darbe unutulmuş gibidir ve teknoloji ile ekonominin başarısını temsilen kule imgesi odaklı mimari yapılanma halen popülaritesini korumaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Paris kentinin en uzun soluklu *kentsel-imagesi* olmuştur. Barthes'in (1997: 168) Eyfel Kulesi için ifade ettiği "*dünyayla ilişkisini kopardığı kadar dünyaya hâkim olma*" hali, genel anlamda kule mimarisinin popülaritesini açıklayabilir. Kulenin bu güç algısı, sadece dışarıdan değil, onu içeriden keşfedenler için de geçerlidir. Barthes'e göre (1997: 167) bir kent için simge değeri olan kule yapı tasarlamak; "*kenti algılamak, kavramak, hissetmek ve tadını çıkarmak için kente açılan bir balkondan bakmak gibidir*". Michel de Certeau'nun New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin tepesine tırmanırken aklından geçenler de bu bağlamda destekleyicidir: "*Yükselme, bizi kentin pençesinden kurtarır, sokaklardaki hayatın hummalı hareketinden çeker alır; bir an için de olsa 'röntgenciye' dönüşürüz. Yükseliş, insanı ele geçiren büyüleyici dünyayı gözlerimizin önüne serilen bir metne dönüştürür. Onu okumamızı mümkün kılar... şehir tarafından ele geçirilmek yerine hayal gücümüzde biz şehri ele geçiririz*" (Harvey, 2017: 13-14). Certeau'ya göre yükselmek, bir bütün olarak kenti tarama ve bütünsel olarak zihne aktarmayı olanaklı kılar.

Bir kule imgesi, bir olay gerçekleştikten sonra o olayın anısına önerilebileceği gibi (Şekil 1) olayın gerçekleştiği ana tanıklık etmiş bir kule de toplum hafızasında süreklilik adına korunabilir. Üzerinde halen şarapnel izlerini taşıyan Torre Asinelli Kulesi (Şekil 2) bugün

Bologna'nın kamusal belleğinin en önemli parçasıdır (Lozano, 1990: 295). Diğer taraftan herhangi bir kule, dramatik bir şekilde ortadan kaldırılmış olsa da, kent hafızasına kazınan o dramın varlığı sanal gösterimlerle korunarak önemli bir '*kentsel-imge*' olarak sürekliliği sağlanabilir (Şekil 3). Bu dinamik örgüsel süreçte, anlamın ayrıştırılmaz gücü herhangi bir simgenin '*kentsel-imge*' olarak kalıcılığına imkân tanır ve bazen sadece içinde bulunduğu kültürün üyeleri değil, pek çok kültür için de bir şey ifade eder hale gelir. Elbette ki toplumun bir '*imge*' ile kurduğu bu tür bir '*anlam yüklü örgüsel bağlılık*', onu dönemin kahraman mimarlarının '*meta-imge*' önerimlerinden farklı kılacaktır.

Şekil 1. Çanakkale Şehitler Abidesi, Çanakkale, Türkiye⁴

Şekil 2. 1109-10 Torre Asinelli Kulesi, Bologna, İtalya⁵

⁴ <http://www.millirade.com/haber/5477/zafer-gunu>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester
ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. İkiz Kuleler Adına Yapılan Tribute in Light Enstalasyonu, New York, ABD⁶

AMAÇ

Bir simge önerimi, bazen ulusun kalbinde derin iz bırakan bir olayın/kutlamanın temsili ile olabileceği gibi, bazen ise bir ulus için anlam ifade eden yüce bir kimliğin ismi ile temsili (yası tutulan yüce kimliğin ismini taşıyan bir eser) şeklinde de olabilir. Bu makalenin tartışma konusunu oluşturan Ankara'nın Atakule'si ülke genelinde yüce bir kimliğin ismi ile temsil edilmesi bağlamında kentlinin gönlünde yer etmiş bir yapıdır. Bu makale; çalışmanın ana inceleme nesnesini oluşturan Atakule'nin, Ankara'nın simge yapısı olma durumundan *kentsel-imge* olma durumuna evrilme sürecinin tarihsel ve anlamsal bağlarıyla çözümlemesini yapmayı amaçlar. Bu çözümleme; Atakule'nin *kentsel-imge* olarak var olabilme ve sürekliliğini koruyabilme potansiyelinin altında yatan temel sebepleri ortaya koymayı hedefler ve bu doğ-

rultuda çalışma; yalnızca kent adına söylem ve hizmet üretenlerin değil, aynı zamanda kentlinin belleğindeki Atakule'nin yerini keşfetmeye ve bu durumu oluşturan, aynı zamanda sürekli kılan etkenleri aydınlatmaya odaklanır. “Atakule fikri, kentli için kalıcı bir imge kaygısıyla mı ortaya atılmıştır” sorusu ile kaleme alınan bu çalışmada amaç; 1980’lerde bir ‘meta-imge’ olarak tüketilme amaçlı önerilen herhangi bir ‘kule’ imgesinin, bugün nasıl bir *kentsel-imge* olabildiği gerçeğini ortaya koymaktır (Şekil 4).

Şekil 4. İmgesel Dönüşüm

Kentsel-imgenin sürekliliği irdelenirken Atakule'nin alt bazasını oluşturan alışveriş merkezinin 2018'de geçirdiği dönüşüme de başvurularak, bu sürekliliğin dönüşüm ile ilişkisi de makale kapsamına alınmıştır.

YÖNTEM

1980’lerden günümüze kadar olan süreçte, çeşitli medya ve iletişim araçlarında yer alan görseller taranarak bir araya getirilmiştir. Yazarlar tarafından bu görsellerin farklı başlıklar altında birçok kez farklı kombinasyonları üretilmiş ve görseller gruplandırılmıştır. Bu farklı kombinasyon gruplamaları sonucunda analizler, Atakule'nin *kentsel-imge*

⁵ <https://tr.pinterest.com/pin/370984088039513681/?lp=true>

⁶ <https://www.thecultureconcept.com/towers-symbols-of-hope-and-freedom>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

değerini ortaya koymayı hedefleyen üç farklı grup altında açıklanmıştır:

- Atakule'nin kent adına/kent için hizmet ve söylem üretmek, eylem ve temsil alanı tanımlamak adına kullanımı,
- Atakule'nin kentlinin toplumsal belleğinin sonucu olarak kullanımı,
- Atakule'nin kendini ifade etmek için kullanımı.

Çalışmaya konu olan Atakule'nin alt bazasını oluşturan alışveriş merkezinin geçirmekte olduğu dönüşüm yine çeşitli medya iletişim araçlarında yer alan görsellerle ele alınmış, ayrıca yapılan yerinde tespitler aracılığıyla desteklenmiştir.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Çalışma, Ankara'nın Atakule'si üzerinden kentlerin simge arayışlarının ürünü olarak ortaya konan mimari nesnelerin *kentsel imgeye* evrilme sürecine ve bu süreci olanaklı kılan nedenlere odaklanır. Bu süreç birçok parametre (coğrafi konum, yer, tarih, ideoloji, sosyo-kültürel değerler, ekonomi vb.) ile ilişkilendirilerek birçok şekilde açıklanabilir; ancak bu çalışma yalnızca Atakule örneği üzerinden ve Atakule ile ilişkilendirilen parametreler ile açıklanmaktadır. Çalışma; 1980'den günümüze oluşturulmuş görsel örneklerin taranması ve derlenmesi üzerinden yürütülmüştür; ancak görsel algının Ataku-

le'ye yoğunlaşması sebebiyle gözden kaçırılmış görsel örneklerin olması olanaklıdır. Ayrıca, dönüşüm geçirerek 2018 yılında yeniden inşa edilerek açılan bazanın mimari değerleri ve sunduğu/sunamadığı olanaklar bu çalışmanın sınırları dışında tutulmuştur.

POSTMODERN DÖNEMDE BİR META OLARAK ATAKULE'NİN İNŞASI ve BUGÜN YENİDEN İNŞASI

Ankara'da özellikle 1980'lerde, yeni kentleşme hareketleri ve buna bağlı olarak da yeni yaşam stillerinin ortaya çıktığı postmodern bir dönem yaşanmakta, tüketim ideolojileri kentte bu dönemde etkisini göstermektedir. 1980 sonrasında teknoloji ve ekonomide yaşanan değişimlerle birlikte, tüketim arzusunun katlanarak arttığı ve buna hizmet eden 'meta'nın üretimine yönelik yeni arayışlar ile birlikte gündelik yaşamda geleneksel değerlerin kırılmaya başladığı ve gündelik yaşantının yeni anlamlar kazandığı görülür. Bu bağlamda bir kule fikri ile beraber tasarlanacak alışveriş merkezi yapısı, kültürel ve kentsel değerlerdeki değişime yanıt arayışı olarak değerlendirilebilir. Bu amaca hizmet etmesi için seçilen Amerikan Subay Kulübü'nün konumlandığı Çankaya'daki Atakule arsası, 1987'de belediye yetkilileri tarafından boşaltılarak yapı-işlet uygulamasıyla birlikte Anıtsal Yapılar Şirketi'ne (sonraki adı SUMMA) devredilmiştir. Mimar Ragıp Buluç'un belirttiği

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

üzere, ⁷ kulenin yapımını Ankara Büyükşehir Belediyesi adına üstlenen Anıtsal Yapılar Şirketi, herhangi bir program veya ölçüte bağlı kalmaksızın ileride kentin simgesi olabilecek bir yapı tasarımları için 70-80 mimar tespit etmiştir. Sonrasında çeşitli elemelerle bu sayı öncelikle 17'ye, sonrasında 3'e düşürülmüştür. Bu üç mimar içerisinde yer alan Ragıp Buluç'un önerisiyle, elemeleri geçen bu üç mimardan kule tasarımı eskizleri ve tasarım fikri raporu talep edilmiş ve tek koşul olarak kule için 125 metre yükseklik sınırı konulmuştur. Tüm bu çabaların sonucunda toplam üç mimarın önerisi içerisinde Ragıp Buluç'un kule önerisinin uygulanmasına karar verilmiştir. Çok hızlı bir şekilde inşa edilen kule, Ankara'nın başkent oluşunun yıldönümünde dönemin başbakanı Turgut Özal tarafından 13 Ekim 1989'da açılmıştır. Atakule ismi kuleye ve alışveriş merkezine verilmeden önce halka duyurulmuş ve ismini halkın vermesi talep edilmiştir. Projenin değil ama ismin verilmesi sürecinde katkısını koyan halk, anlamsal içeriği yoğun olandan yana tercihini kullanmıştır.

Şekil 5. Kulenin İsim Önerisi Duyuru İlanı⁸

Projenin gündemde olduğu yıllarda Atakule, Jansen Planı'nda Ankara için belirlenen en önemli akslardan biri olan Atatürk Bulvarı'nın güney ucunu tutmaktadır. Aksın kuzey ucunda ise tarihi kent merkezi Ulus yer almaktadır. 1980'lerde Ankara'nın en yüksek tepesinde konumlanan Çankaya, Atakule ile artık yeni bir odak noktasıdır. 1980'lerin sonunda kentin güneyinde görülen bu yeni gelişmeyi Çankaya Bölgesi üzerinden okumak mümkündür: kule arsası, Cinnah Caddesi ve Çankaya Caddesi'nin kesiştiği, Botanik Park'ın derin ve uzun boşluğunun sonlandığı bir bölgede, Ankara'ya hâkim bir köşe parsel üzerinde konumlanır. Kule, kuzey yönünde Botanik Park ile çevriliyken, güney yönünde Ankara'nın önemli kavşaklarından birine açılmaktadır. Kule ve park arasındaki bu gerilim, kuleye park üzerinde hâkimiyetini koruyan ve zemin ile ilişkisinde de parktan güç

⁷ Mimar Ragıp Buluç ile 2018 yılı Nisan ayında Yüksek Mimar Elif Tektaş ve makale yazarlarından Yüksek Mimar Gülçe Sözen tarafından röportaj yapılmış, dijital ortamda sorular sorularak yanıt alınmıştır.

⁸ <http://www.moblogankara.org/mimarlardan/2014/12/16/atakulenin-yks-nereden-kt-bu-sperler->

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

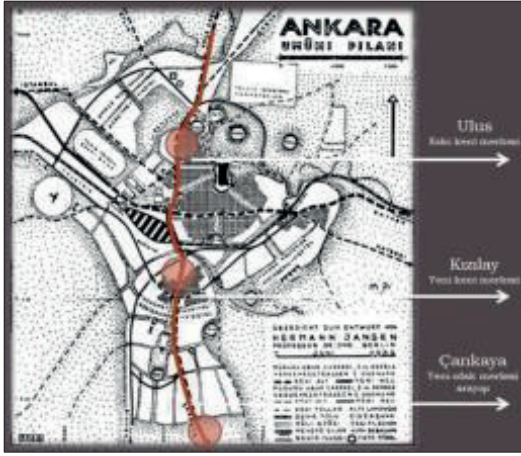
ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

alan bir olanak tanır. Atakule, yapıldığı dönemden bugüne kentin Ankara Kalesi'nden sonra anılan diğer seyir noktasıdır: Kale, kentin güneyine, Atakule ise kuzeyine bakan bir seyir noktasıdır.

Şekil 6. Jansen Planı Üzerinde Tarihsel Sürecinde Ankara İçin Tanımlanan Üç Farklı Merkez (Ulus, Kızılay, Çankaya)

Atakule'nin konumunun kentle kurduğu ilişkinin zayıf olması, biçimsel olarak içe dönük mimari tavrı, kule ile kuramadığı içsel birliktelik, kentte sayıları gün geçtikçe artan alışveriş merkezleri, otoparkının ücretli olması gibi çoğaltılabilecek pek çok neden sonucu, kule bazası popülerliğini yitirerek 2014 yılı itibarıyla bütünüyle yıkım sürecine dâhil edilmiştir. Mark Auge'nin (1995: 75-115) 'yok yer'i olarak tariflenebilecek bu bazanın yıkımı sürecinde halkın sesinin çok da yükseldiği söylenemez. Belli ki bu 'yok yer' bir

'yer' haline dönüşmemiştir (Arın, 2017: 134). Yapının yeni sahibi olan Atakule GYO projede güncel gereksinimlere yönelik baza yapısının yenilenmesi üzerine proje çalışmaları başlatmıştır. Önceki kullanımında yapı dışından girilerek kullanılan kule, dönüşüm projesinde yapının içine dâhil edilerek vadi cephesine yaslanmış ve yapı içerisindeki boşluktan da algılanması sağlanarak kullanıcı ile farklı bir görsel ve işlevsel diyaloga girmiştir. Yerli'nin (2016: 2) de ifade ettiği gibi yapılar, günümüz kentlerinde yeşil alanların sürdürülebilirliği sürecine katkı koymak durumdadırlar. Teraslarla yukarı doğru açılan yapının üst kotunda kurgulanan iç boşluk birlikteliğinde, mevcut parkla bir süreklilik ilişkisi oluşturulması ve böylelikle yapıya değer katan zengin bir mekân deneyimi sağlanması hedeflenmiştir.⁹

⁹ Mimar Ali Osman Öztürk ile 2018 yılı Nisan ayında Atakule Alışveriş Merkezi Dönüşüm Projesi Üzerine Yüksek Mimar Gülçe Sözen tarafından A Tasarım Mimarlık Ofisi'nde röportaj gerçekleştirilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 7. Atakule Dönüşüm Projesi¹⁰

BULGULAR

Çeşitli medya ve iletişim araçlarında yer alan, Atakule'nin imge değerini ortaya koymayı hedefleyen görseller aşağıdaki başlıklar kapsamında analiz edilmiştir:

- Atakule'nin kent adına/kent için hizmet ve söylem üretmek, eylem ve temsil alanı tanımlamak adına kullanımı,
- Atakule'nin kentlinin toplumsal belleğinin sonucu olarak kullanımı,
- Atakule'nin kendini ifade etmek için kullanımı.

¹⁰ Görseller A Tasarım Mimarlık Ofisi tarafından paylaşılmıştır.

Atakule'nin kent adına/kent için hizmet ve söylem üretmek, eylem ve temsil alanı tanımlamak adına kullanımı;

Kamu ve özel kurum/kuruluşların logo ve görsel çalışmaları, kent özelinde düzenlenen kampanya, etkinlik ve yarışmalar ile Ankara'nın başkent oluşuna dair düzenlenen kutlamalar adına oluşturulan görsel çalışmaları içermektedir. Ankara kenti için kamu hizmetlerini temsil eden Belediye Başkanlığı başta olmak üzere kent adına ve kent için hizmet veren kamu kuruluşlarının logolarında Atakule'nin kullanımı, onun, kentin mekânsal hafızasında yer bulduğunu destekler niteliktedir. Kuruluş tarihi 1984 olan Ankara Büyükşehir Belediyesi ve özelleştirilme sürecinden bağımsız tutularak temeli 1988 kuruluşlu EGO Genel Müdürlüğü'ne bağlı Başkent Gaz logolarında 1989 açılış tarihli Atakule görseline yer verilmesi, kuruluşların kenti imgesel bağlamda ifade etmek için Atakule'ye başvurduklarını gösterir (Şekil 8). Bu kamu kuruluşları, medya ve iletişim araçlarında yayınlanan süreli veya kalıcı görsellerde hizmet ve eylem alanlarını tanımlamak ve kentin temsilini vurgulamak için Atakule imgesini kullanmıştır. İmgeler dizisi içerisinde Atakule'nin tek başına varlığı yanı sıra, farklı kent- sel imgelerle birlikteliği de söz konusudur. Örneğin Atakule; Ankara Büyükşehir Belediyesi logosunda Kocatepe Cami ile birlikte değerlendirilmiştir. Büyükşehir Belediye-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

si'nin örneklenen diğer yayınlarında ise birçok imgeler dizisi yer almakla birlikte, Atakule'nin her zaman aynı kare içerisinde Anıtkabir ile yan yana birlikteliği dikkat çeker (Şekil 9).

Şekil 8. Ankara'da Yer Alan Kamu Kurumları Logo Örnekleri¹¹

Şekil 9. Ankara'da Yer Alan Kamu Kurumlarının Medya ve İletişim Araçlarında Yayımlanan Görsel Örnekler¹²

¹¹ Şekil 8a. Ankara Büyükşehir Belediyesi Logosu (<https://www.ankara.bel.tr/ambem-ve-logolar/>); Şekil 8b. Başkent Gaz- Başkent Doğalgaz Dağıtım A.Ş. Logosu (<https://seeklogo.com/vector-logo/307897/baskentgaz>)

¹² Şekil 9a. Ankara Büyükşehir Belediyesi İnternet Sitesi Kapak Görseli (<https://www.ankara.bel.tr/>), Şekil 9b. Ankara Büyükşehir Belediyesi Hizmet Memnuniyeti Formu Görseli (<https://www.ankara.bel.tr/>)

Kamu kurumları ile benzer şekilde, Ankara kuruluşlu, Ankara'da faaliyet gösteren, Ankara'ya hizmet veren özel kurumlar da hizmetin yapıldığı alanı ifade etmek üzere Atakule imgesini araç olarak kullanmışlardır. Örneğin; 1956'da Ankara'da kurulan kuruyemiş firmasının paketleme ürününde (Şekil 10a) Atakule'ye yer vermesi, Atakule'nin ve firmanın tarihsel süreçlerinin birbirinden bağımsız süreçler olmasına rağmen firmanın, Atakule'nin kentsel ve toplumsal bellek oluşturmuş olma durumunu kullandıklarını yansıtmaktadır. Bu durum; Atakule'nin yalnızca kentsel ve toplumsal bellekte var olma durumunu değil, aynı zamanda kentsel ve toplumsal bellekteki sürekliliğini de ifade etmektedir denilebilir. Ayrıca, firma veya markaların kimliksizlik durumlarına çözüm arayışı olarak hizmet verdikleri kenti temsil etmeyi seçtikleri ve logolarında kent adına imgeler dizisi oluşturdukları da söylenebilir (Şekil 10b, 10c ve 10d). Bu görseller üzerinden yapılabilecek bir diğer çıkarım ise; arşivlenen dört örnekte de imge dizileri içerisinde Atakule'nin değişmez imge ögesi olarak yerini koruduğu ve Atakule'ye eşlik eden bir diğer değişmez imgenin Anıtkabir olduğudur.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester
ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 10. Ankara'da Yer Alan Özel Kurumlara Ait Görsel Örnekler¹³

Ulusal ve hatta uluslararası olarak hizmet veren markaların Ankara için özel olarak oluşturulmuş kampanyalarında 'Ankara için özel olma durumunu' ifade etmek, bir diğer deyişle markanın kampanya alanını tanımlamak için Atakule imgesini araçsallaştırdığı görülür. Havayolu, telefon, operatör gibi sektörlerde hizmet veren firmaların kampanya içeriklerinden bağımsız olarak, Ankara'yı yalnızca Atakule ile özdeşleştirdiği, kenti bir imge dizisi içerisinde ifade etmek yerine tekil bir *kentsel-imge* ile ifade ettiği görülür (Şekil 11). Bu durum bir kez daha, Atakule'nin

¹³ Şekil 10a. Ankara Kuruluşlu Bir Markaya Ait Paket Örneği (Gülçe Sözen arşivi); Şekil 10b. Ankara Kuruluşlu Bir Marka Logosu (<http://www.firmasec.com/firma/tzcczz-by-long/>); Şekil 10c. Ankara'da Hizmet Veren Özel Bir Firma Logosu (<http://epoksiankara.com/>); Şekil 10d. Ankara'da Turizm Şirketine Ait Araç Görseli (Gülçe Sözen arşivi)

Ankara için *kentsel-imge* değerinin var olduğunu ve kalıcı kılındığını desteklemektedir.

Şekil 11. Ankara için Özel Olarak Üretilen Kampanya Örnekleri¹⁴

Ankara'da düzenlenen kongre, konferans, sempozyum, zirve, buluşma, festival gibi birçok etkinlik için düzenlenen duyuru ve afişlerde etkinlik yerini ön plana çıkaran tasarımlara rastlanmaktadır. Çalışma kapsamında ulaşılan birçok örnekte Ankara'da düzenlenen etkinlikler için Ankara imgeler dizisinin etkinlik içeriğinden (görsellerde sinema, tıp, elektronik oyun, teknoloji, girişimcilik vb. birçok içerik mevcuttur) bağımsız olarak kullanıldığı görülmüştür. Daha önce belirtilen kamu kuruluşlarının imgeler dizisi kullanım-

¹⁴ Şekil 11a. Bir Havayolu Şirketi Tarafından Oluşturulmuş Kampanya Görseli (<https://www.anadolujet.com/tr/kurumsal/haberler-ve-duyurular/ankaradan-antalya-ve-izmire-gunun-ilk-ucuslari-bizden/>); Şekil 11b. Bir Telefon Markası Tarafından Oluşturulmuş Kampanya Görseli (Gülçe Sözen arşivi); Şekil 11c. Bir Operatör Markası Tarafından Oluşturulmuş Kampanya Görseli (Gülçe Sözen arşivi)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

larına paralel olarak, etkinlik duyuru ve afiş-lerinde de imgeler dizisi içerisinde Atakule'nin varlığını koruduğu gözlemlenir. Tekil olarak var olduğu örnekler de bulunmasına rağmen (Şekil 12a ve 12d), Atakule'nin Anıtkabir ile olan yan yana birlikteliğinin olduğu tasarımlar dikkat çekicidir (Şekil 12c, 12e, 12f ve 12g).

Atakule imgesinin *Ankara'nın başkent oluşu* etkinlikleri kapsamında, etkinlik görsellerinde yoğunlukla kullanılması dikkat çekicidir. 13 Ekim 1923 tarihinde başkent olarak ilan edilen Ankara için düzenlenen kutlama etkinliklerinin afişlerinde 1989 açılış tarihli Atakule görsellerinin kullanımı, afiş tasarımlarında Ankara ile bütünleştirilen imge değerlerine odaklanıldığını ve burada Atakule'nin baskın bir imaj olarak tercih edildiği fikrini desteklemektedir. Ankara'nın başkent olduğu tarihte Atakule kentteki yerini almasa dahi, kulenin afişlerde kullanılıyor olması; Atakule'nin 13 Ekim 1989'da, Ankara'nın başkent oluşu yıldönümünde açılmış olması bağlamında Atakule'nin Ankara ile kurduğu imgesel ilişkiyi ortaya koyar (Şekil 13).

Şekil 12. Ankara'da Düzenlenen Etkinlik Duyurularından Örnekler¹⁵

¹⁵ Şekil 12a. 21. Ankara Uluslararası Film Festivali Afişi, 2010 (<http://www.instagram.com/p/BdYDhdRlvKr/>); Şekil 12b. Ankara'da Gerçekleşen Bir Kongre Duyurusu, 2017 (<http://kliniktoksikolojidernegi.org/2017-ankara-22-ulusal-kongre/>); Şekil 12c. Ankara'da Gerçekleşen Bir Etkinlik Haber Görseli, 2014

(<https://www.kadinyazilimci.com/rails-girls-ankara-etkinligi/>); Şekil 12d. Ankara'da Düzenlenen Bir Etkinlik Duyurusu, 2018 (<https://www.makerhareketi.com/ankara-mini-maker-faire-31-martta/>); Şekil 12e. Ankara'da Gerçekleşen Bir Oyun Etkinliği Duyurusu, 2017 (<http://geekhane.com/ankara-e-game-show-izlenimleri-ankaranin-aradigi-etkinlik-mi/>); Şekil 12f. Ankara'da Gerçekleşen Girişimciler Zirvesi Haber Görseli, 2016 (<https://etkinlik.webrazzi.com/etkinlik/detay/ankara-startup/669/>); Şekil 12g. Ankara'da Gerçekleşen Teknoloji Temalı Bir Etkinlik Afişi, 2016 (<https://etkinlik.webrazzi.com/etkinlik/detay/devfest-ankara-2016/638/>)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 13. Ankara'nın Başkent Oluşu Kutlama Görsellerinden Örnekler¹⁶

Atakule'nin kentlinin toplumsal belleğinin sonucu olarak kullanımı;

¹⁶ Şekil 13a. Ankara'nın Başkent Oluşu Kutlama Görseli (<http://www.simesen.org.tr/ankaranin-baskent-olusunun-95-inci-yili-kutlu-olsun-haberi-1658>); Şekil 13b. Ankara'nın Başkent Oluşu Kutlama Görseli (<http://www.aeo.org.tr/DuyuruModulu/Duyurular/Details/34709>); Şekil 13c. Ankara'nın Başkent Oluşu Kutlama Görseli (https://instastalker.com/post/Bo3H_69AKK3/); Şekil 13d. Ankara'nın Başkent Oluşu Kutlama Görseli (<https://instastalker.com/post/BLfju2ZBw4v/>); Şekil 13e. Ankara'nın Başkent Oluşu Kutlama Görseli (<https://instastalker.com/post/BLgBya4hF2k/>)

Ankara Kalkınma Ajansı başta olmak üzere, birçok farklı kurum tarafından Ankara temalı afiş veya ürün tasarımı ile fotoğraf yarışmaları düzenlenmektedir. Burada kurumların Ankara temasını vurgulamak için Ankara imgelerine başvurdukları gözlemlenir. Örneklerde de görülebileceği gibi (çalışma kapsamında derlenen birçok örnekten ikisine yer verilmiştir); Atakule baskın bir *kentsel-imge* olarak imgeler dizisi içerisinde yer almaktadır. Kurumların temayı vurgulamak üzere Atakule'ye başvurması; birçok örnekte olduğu gibi, kenti tanımlamak ve kent adına söylem üretmek için kullanılan bir araçtır ve bu kategori içerisinde değerlendirilmiştir (Şekil 14).

Şekil 14. Ankara Temalı Yarışma ve Yarışma Sergisi Duyurularından Örnekler¹⁷

¹⁷ Şekil 14a. Ankara Kalkınma Ajansı Tarafından Düzenlenen 1. Ankara ve Kültürel Değerler Temalı Afiş Yarışması Duyurusu, 2016 (http://www.ankaraka.org.tr/tr/1-ankara-ve-kulturel-degerler-temali-afis-yarismasi_2897.html); Şekil 14b. Ankara Kalkınma Ajansı Tarafından Düzenlenen 2. Ankara Temalı Ürün Tasarım Yarışması Duyurusu, 2018 (http://www.ankaraka.org.tr/tr/ankara-temali-urun-tasarim-yarismasi-sartnamesi_4272.html); Şekil 14c. Ankara Kalkınma Ajansı Sergi Duyurusu,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

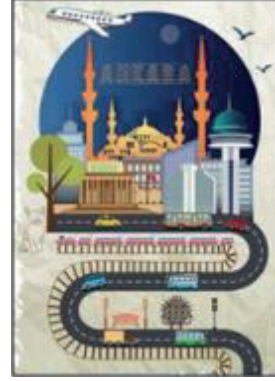
ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Çalışma kapsamında Ankara Kalkınma Ajansı tarafından düzenlenen 1. ve 2. Ankara ve Kültürel Değerler Temalı Afiş Yarışmaları sonuç ürünleri incelenmiştir. 2016 yılında yapılan ‘1. Ankara ve Kültürel Değerler Temalı Afiş Yarışması’ kapsamında, 6 afiş; 1.Ödül, 2.Ödül, 3.Ödül ve 3 adet mansiyon sıralaması yapılarak, 9 afiş ise sergilenmeye layık görülerek toplam 15 afiş dereceye girmiş ve yayınlanmıştır (Şekil 15). 15 afişin 12’sinde Atakule *kentsel-imge* olarak afiş tasarımına dâhil edilmiş, 12’sinde de Anıtkabir ile birlikteliği gözlemlenmiştir. Ayrıca, 15 eser sahibinin yalnızca 5 tanesi yarışmaya Ankara’dan katılmış olup 1., 2., 3. ve 3 tane mansiyon ödülü sahiplerinin hiçbiri Ankara’dan katılmamıştır (Ankara Kalkınma Ajansı) (Şekil 15 ve 16). Bu sayılar, Atakule’nin kentli kadar kent dışında yaşayanlar için de *kentsel-imge* tanımladığını göstermektedir. Bireylerin Atakule’de herhangi bir deneyimi bulunmasa dahi, Ankara için bellek izlerinde kulenin var olduğu ve onun toplumsal bellekteki sürekliliği söz konusudur.

Şekil 15. 1. Ankara ve Kültürel Değerler Temalı Afiş Yarışması 1. Ödül¹⁸

2018 yılında yapılan ‘2. Ankara ve Kültürel Değerler Temalı Afiş Yarışması’ kapsamında, 6 afiş 1.Ödül, 2.Ödül, 3.Ödül ve 3 adet mansiyon sıralaması yapılarak, 17 afiş ise sergilenmeye layık görülerek toplam 23 afiş dereceye girmiş ve yayınlanmıştır. 23 afişin 16’sında Atakule *kentsel-imge* olarak afiş tasarımına dâhil edilmiş, 14’ünde de Anıtkabir ile birlikteliği gözlemlenmiştir (Ankara Kalkınma Ajansı) (Şekil 16).

2018 (http://www.ankaraka.org.tr/tr/ankara-temali-urun-tasarim-yarismasi-sartnamesi_4272.html)

¹⁸ http://www.ankaraka.org.tr/tr/ankara-ve-kulturel-degerler-temali-afis-yarismasi-sonuclandi_3072.html

MTD

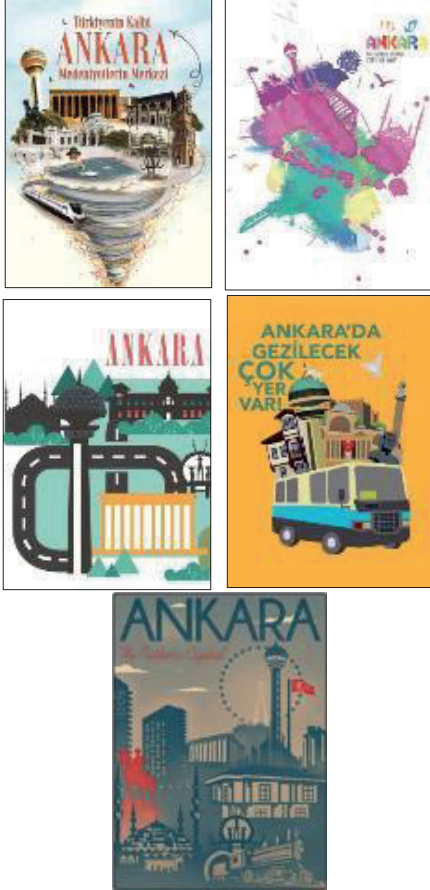
www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester
ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 16. 1. ve 2. Ankara ve Kültürel Değerler Temalı Afiş Yarışmalarından Derece Alan Örnekler¹⁹

2018 yılında yapılan ‘1. Ankara Temalı Ürün Tasarım Yarışması’ kapsamında ise 7 farklı ürün dereceye girmeye hak kazanmış olup, bu ürünlerin üçünde Atakule imgesine yer verilmiştir. Burada, kulenin ve bazasının kul-

¹⁹ http://www.ankaraka.org.tr/tr/ankara-ve-kulturel-degerler-temali-afis-yarismasi-sonuclandi_3072.html

lanılmadığı (kullanım yoğunluğunun azaldığı da denebilir) veya bazasının yıkıldığı yıllarda dahi afişlerde kuleye yer verildiği gözlemlenmektedir (Şekil 17).

Şekil 17. 1. Ankara Temalı Ürün Tasarım Yarışması Derece Alan Örnekler²⁰

Toplumda bireylerin Ankara için oluşturmuş olduğu gösterimler ve paylaşımlarda Atakule’ye yer verildiği ve Anıtkabir’in yanı başında yer verildiği gözlemlenmiştir (Şekil 18).

Şekil 18. Ankara için oluşturulmuş bireysel gösterimler²¹

Gerek yarışmalar, gerekse de bireysel gösterimlerde Atakule imgesine sıklıkla rastlanılması,

²⁰ http://www.ankaraka.org.tr/tr/ankara-temali-urun-tasarim-yarismasi-sonuclandi_4125.html

²¹ Şekil 18a. Ankara İllüstrasyonu (<https://gezipgordum.com/eglenceli-cizimlerle-dunya-turu/>); Şekil 18b. Ankara İllüstrasyonu (<https://dribbble.com/shots/4239776-Ankara-City-Illustration>)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

toplumun zihninde Ankara'nın Atakule imgesi ile var olduğu gerçeğini kanıtlamaktadır.

Atakule'nin kendini ifade etmek için kullanımını;

Bu kategori kapsamında, geçmişten günümüze Atakule bünyesinde faaliyet gösteren işletmeler, topluluklar ve Atakule'nin bütünü temsil eden görsel çalışmalar derlenmiştir. Atakule bazası içerisinde faaliyet gösteren bu işletme ve toplulukların, kendilerini kule bazasıyla ilişkilendirmeleri ilgi çekicidir (Şekil 19, 20 ve 21).

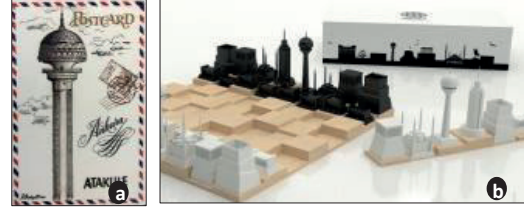

Şekil 19. Atakule Logosu²²

Şekil 20. Atakule Bünyesinde Faaliyet Göstermiş / Gösteren İşletme ve Topluluklar²³

²² <http://www.atakule.com.tr/>

Şekil 21. Ankara İçin Oluşturulmuş Kültürel Tasarım Nesnesi Örnekleri²⁴

Makale başında da belirtildiği üzere, Atakule bazası 2014 yılı itibariyle dönüşüm sürecine dâhil olmuş ve tamamlanan baza 29 Ekim 2018 tarihinde açılmıştır. Atakule bazasının açılışına dair haber, duyuru, reklam gibi medyada yer alan görsellerde, bazayı da içeren alışveriş temalı görseller yerine, kule imgesine referans veren görseller baza iç mekânlarında sıkça tekrarlanmıştır (Şekil 22). Bugün Atakule'nin sadece bazası faaliyet

²³ Şekil 20a. Atakule Nikâh Salonu Reklamı (http://www.gulcinbalci.com/pages/customer_detail.aspx?CUSTOMERCATID=44); Şekil 20b. Atakule'de Yer Alan Bir Kafe Reklamı (<https://www.instagram.com/timboocafe/>); Şekil 20c. Atakule'de Yer Alan Bir Kafe Reklamı (<https://www.instagram.com/timboocafe/>); Şekil 20d. Atakule Spor Kulübü Logosu (<http://altyapibasket.com/haberler/atakule-spor-kulubu-yeni-antrenorlerini-ariyor/>); Şekil 20e. Atakule Spor Akademisi Logosu (<https://www.facebook.com/atakulesporakademisi/>)

²⁴ Şekil 21a. Ankara Kartpostal Tasarımı (Gülçe Sözen arşivi); Şekil 21b. Ankara Temalı Satranç Tasarımı (<https://www.uretenankara.com/ankara-temali-satranc-takimi-projesi/2729/>)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

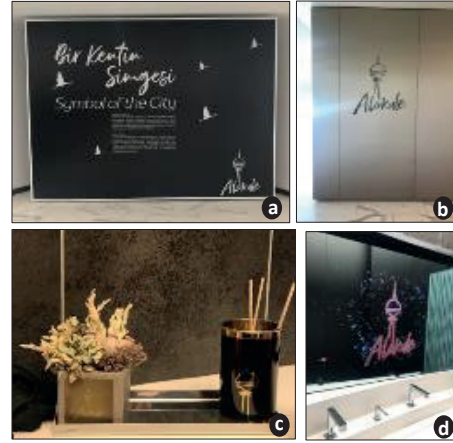
(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

göstermesine rağmen²⁵, Atakule içerisindeki logolarda kule imajının yer alması, onun bazasından bağımsız tek başına var olabileceğinin kanıtıdır denilebilir (Şekil 23).

Şekil 22. Atakule'nin Dönüşüm Geçiren Bazasının Açılışına Dair Haber, Duyuru, Reklam vb. Medyalarda Yer Alan Görseller²⁶

Şekil 23. Dönüşüm Geçiren Atakule Bazası ve İç Mekanlarda Atakule İmgesi²⁷

TARTIŞMA

İşaret öğeleri bireylerin, zihinlerinde kente dair oluşan imajlarda yer edinebilme potansiyeli ile ilişkilidir. Kevin Lynch'in (2016: 87-92) *Kent İmgesi* okumasında tariflediği işaret öğesi, Ankara için Atakule örneğinde karşılık bulmaktadır. Atakule'den önce yapılmış olan Büyük Ankara Oteli (1960), Kızılay Gökdenen (1965), Stat Oteli (1970), İş Bankası Genel Müdürlüğü Binası (1972), Sheraton Oteli (1991) döneminin izlerini halen bedenlerinde taşıyan 'kule imge' yapılar olmalarına rağmen, bugün ağırlıklı olarak Atakule *kentsel-*

²⁵ Kule'nin açılışının 23 Nisan 2019'da yapılması planlanmaktadır.

²⁶ Şekil 22a. 10/10/2018 Tarihli Gazete Haberi (<https://www.instagram.com/atakuleofficial/>); Şekil 22b. 10/10/2018 Tarihli Gazete Haberi (<https://www.instagram.com/atakuleofficial/>); Şekil 22c. Açılış Duyurusu (<https://www.instagram.com/atakuleofficial/>); Şekil 22d. Kent Reklam Panosu Görseli (<https://www.instagram.com/atakuleofficial/>); Şekil 22e. Kent Reklam Panosu Görseli (<https://www.instagram.com/atakuleofficial/>)

²⁷ Şekil 23a. Bilgilendirme Panosu (Gülçe Sözen arşivi); Şekil 23b. Danışma Bankosu Duvar Görseli (Gülçe Sözen arşivi); Şekil 23c. Tuvalet Aksesuarları (Gülçe Sözen arşivi); Şekil 23d. Tuvalet Aynası (Gülçe Sözen arşivi)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

imge varlığı ile ortak anlamların, deneyimlerin bir yansıması olarak toplumsal bellekte yer etmiştir.

Çalışma kapsamında derlenen ve toplam üç ayrı grupta incelenen görsel çalışmalar Ankara kentini temsil edecek tek bir imgenin oluşmamış olduğunu ve bu durumda kentin tarifinde Ankara'nın imgeler dizisi ile ifade edilebildiğini göstermiştir. Bu imgeler dizisinde sıklıkla Atakule dışında; Ankara'nın bilinen ilk uygarlığına referans veren Hitit Güneşi Anıtı, ilk yerleşim bölgesine referans veren Ankara Kalesi, ilk meclis (Ulus), Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal simgesi olarak görülen Atatürk Heykeli (Ulus), Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün anıt mezarı Anıtkabir, kentli belleğinde kentin en büyük camisi olarak yer etmiş Kocatepe Cami yer almaktadır. Görsel imajlar incelendiğinde; imgeler dizisinde Atakule'nin varlığının açık bir şekilde vurgulandığı, bazen tek başına olmakla beraber çoğu zaman Anıtkabir'le yan yana yer aldığı görülmüştür. Anıtkabir ile Atakule'nin ayrılmaz bütünlüğü belki de toplumsal bellekteki birlikteliğinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal bellekte Anıtkabir ile Atakule'yi buluşturan etkenin ise Atatürk olduğu öngörülebilir; Anıtkabir ve Atakule, sosyo-kültürel ve toplumsal bellekte 'Ata' ile özdeşleştirilmiş ve eşleştirilmiştir. Atakule'nin adının 'Ata' kökünden gelmesi ve açıldığı

günden bugüne halk tarafından verilen bu adı kullanması, onun yalnızca *kentsel-imge* olarak sürdürülebilirliğine katkı koymamış, aynı zamanda Anıtkabir ile imgesel bağlamda güçlü bir ilişki kurmasına neden olmuştur. Öyle ki, kule bir gün yıkılsa dahi, o mekânda herhangi bir deneyimi olmayan birey için dahi onun kentsel ve toplumsal bağlamda yeri ebedi kalacaktır.

SONUÇ

Featherstone'un (1996: 210) "*kültürel boşluk imajlarının yeniden ortaya çıkışı*" olarak tanımladığı post modern dönemde tüketim kültürünün yükselişte olduğunu söylemek mümkündür. Bu tüketim kültürü değişen imajlardan oluşan bir figürel kültür yönündeki eğilimi tetiklemiş (Featherstone, 1996: 210), artan imgesel ifadeleri de birer tüketim nesnesine dönüştürmüştür. Bu doğrultuda "*yerleşik çevrede kent bünyesinde göstergelerin dallanıp budaklanması*", popüler kültürün yapaylığı, keyfiliği ve yüzeyselliğiyle, tüketimin kullanım değerlerinin maddi veya fiziksel bir fayda olarak değil, her şeyden önce göstergelerin tüketilmesi ile sonuçlanmıştır (Featherstone, 1996: 54, 144). Hâlbuki çok nadir de olsa, bu makalede de gösterildiği üzere, postmodern dönem ürünü simgelere bir süreklilik biçimi tanımlanmasıyla imgesel kalıcılıkları mümkün olabilmektedir. Atakule, Ankara'da 1980'ler sonunda deği-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şen gündelik yaşam pratiklerinin doğurduğu yeni mekânsal arayışların dönemi olarak nitelendirilebilecek postmodern dönemde bir kent simgesi arayışı ile var olmuştur. Yapı, kule formuyla kentin içinden yükselen ve kenti izleyen, aynı zamanda da kentin her yerinden izlenebilen bir özelliğe sahiptir. Kent dokusundan sıyrılıp yükselen dönemin bu postmodern mimari ürünü; gerek yüksekliği, döner kule teknolojisi, yapı malzemeleri (cam cephe) ve gerekse de ışık kullanım başarısı ile Ankara’da alışılmışın dışında bir dil tanımlamıştır. Akın ve diğerlerinin de (1999: 107-119) ifade ettiği gibi; Atakule’yi kent simgesi olmaya aday gösteren en önemli gelişme, kulenin 1980’lerde ortaya koyduğu teknolojik başarısıdır ve kulenin bu teknolojik başarısı dönem gazetelerine sık sık yansımıştır.²⁸ Bu bağlamda kule; inşa edildiği dönemde formu ve ölçeğiyle gelenekselden farklı imajı nedeniyle uzunca bir süre farklılığını korumayı başarabilmiştir.

1980’lerdeki bu simgesel arayışın bilinçli bir arayış olduğu ve bir anlamda otorite adına çalışan belediye yetkilileri tarafından sürecin yönetildiği açıktır. Aynı zamanda dönemin başbakanı Turgut Özal’ın Atakule’nin açılı-

şında ve takiben Atakule’de gerçekleşen etkinliklerde sıkça yer alması, bu simge yapının dönemin otoritesinin yeni yüzünü de simgeleme kaygısı taşıdığı gerçeğini kanıtlar niteliktedir. Kulenin, eski kent merkezi (Ulus) ve yeni kent merkezinin (Kızılay) ardından bir yeni merkez daha tanımlamaya giden ve bu 3 merkezin sıralandığı aksın sonunda yer alan Çankaya’da konumlanması da Çankaya’nın otorite ile birlikte anılmasından dolayı, otorite ile yakından ilişki kurduğunu göstermektedir. Konumu itibarıyla kentin birçok yerinden algılanabilmesi (birçok kentli Atakule’yi yön bulma nesnesi olarak değerlendirdiğini aktarır), Atakule’nin bir kent imgesine dönüşmesinde etkili olmuştur. Bunun yanı sıra kuleye adının halk tarafından verilmiş olması bir anlamda kulenin kentli ile duygusal bir bağ kurmasına sebep olmuş, toplumun Atakule’yi sahiplenmesinin önünü açmıştır. İlk yapıldığı dönemde yeni gündelik yaşam pratikleri ile tariflenen mekânlar sunan Atakule’nin kentli ile etkileşimi güçlüdür. Kulenin medyada sıkça yer alması, halkın ilgisini çekmesini ve tanınırlığının giderek artmasını sağlayarak simgesel değerini pekiştirmiştir. Tüketim endüstrisinin bir metası olarak 1980’lerde önerilmiş bir yapı, bugün tüketilmek bir yana *kentsel-imge* değeri kazanmıştır. Alemdar’ın (2011: 87) ifadesiyle; paradigmatik yapıda, parçaların bir matris şeklinde birbiriyle olan ilişkisi, bu imgelerin

²⁸ “125 metre yüksekliğindeki kule dünyanın diğer kentlerindeki kuleler gibi telekomünikasyon için yapılmış değildir. Doğrudan doğruya bir kent kulesi olarak düşünülmüştür...16 kişilik iki asansör 46 saniyede, 125 metreyi tırmanıyor” (25 Ekim 1989 tarihli Cumhuriyet Gazetesi: 7).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

zihindeki durumunu açıklamaktadır. Atakule'nin günümüzde tüketilemeyen imge değeri, kentli gözünden Ankara'nın yeniden ve tekrar tekrar biçimlenebilme potansiyelini yansıtmaktadır. Kentin bir postmodern dönem ürünü olan Atakule, kentsel değişim ve dönüşüme direnerek kente güçlü bir şekilde tutunmayı ve kentlinin hafızasında canlı kalmayı başarmış zaman içerisinde simge değerini imge değerine dönüştürerek bugün başlangıçtaki postmodern kimliğinden uzaklaşmıştır. Atakule tek başına her yere ait olabilecek bir kule iken, kentsel değişim ve dönüşüm sürecinden etkilenmeyerek, özgünlüğünü hafızalardaki imgesi ile koruyarak, bulunduğu yere ait olabilmiş ve kentin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Kulenin 2014 de girdiği yıkım sürecinde korunma kararı belki de onun *kentsel-imge* varlığını tek başına ispatlayabilmiş olmasından kaynaklıdır. Bugün Atakule'nin kent ile imgesel bağlamda bütünleştiği, yıkımı örten reklam panoları üzerinde yazan; “*Kule Size Emanet, İmza: AVM*” ifadesinden de anlaşılabilmektedir (Şekil 24). Ankara kenti için oluşturduğu imgesel değer, toplumsal bellek ile kurduğu ilişkinin gücünün bir göstergesidir.

Şekil 24. Yıkımı Örten Panolar: “Kule size emanet. Yakında döneceğim. İmza: AVM”²⁹

Yeni Atakule bazası 29 Ekim 2018 tarihinde açılmıştır ve açılış davetiyesinde “*Bir kente simge olmuş, geleneğinden aldığı güçle geleceğe ışık tutan Atakule'yi; Cumhuriyetimiz'in kuruluşunun 95. Yıldönümünde, Ankara'da ilk kez gerçekleşecek görkemli havai fişek, ses ve ışık gösterileri eşliğinde şehrimize armağan ediyor. Cumhuriyet Bayramı'nın tüm coşkusunu birlikte yaşamak için sizleri Atakule'ye davet ediyoruz*” ifadeleri (Şekil 22) yer almaktadır. Açılış tarihi olarak Cumhuriyet Bayramı'nı belirlemek ve Atakule'nin geçmişinde yer etmiş ışık gösterilerine atıfta bulunmak (Şekil 22), bazasından ayrı tutulabilen kulenin imge değerini güçlendirmek adına atılan adımlardır. Açılış duyuruları, gazete haberleri ve kentin her tarafına yerleştirilen reklam panolarında bilinçli olarak kulenin imge değerinin vurgulanması (“*Ankara'nın sembolü Atakule 29 Ekim'de geri dö-*

²⁹ <http://www.blogankara.com/kule-allaha-emanet-atakule-insaati/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nüyor”, “Başkentin efsanesi geri dönüyor”, “Ankara’nın simge binası yenilendi”, “yine yeniden Atakule” vb. (Şekil 22)) onun daima bazasının önünde yer aldığını göstermektedir. 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü kapsamında “İsmimizdesin... Atakule... Atatürk...” ifadeleriyle (Şekil 22) Atakule bazası adına sosyal medyada yayın yapılması yine kulenin *kentsel-imge* değerinin ön plana çıkarıldığını desteklemektedir. Dönüşümle birlikte bazanın kente açılan cephelerinde yer alan multimedya ekranlarda (ekranlar yer aldığı kent ve kentli ile yeni bir iletişim dili kurma arayışı olarak var olduğu düşünülebilir); Cumhuriyet, Atatürk, Türk Bayrağı gibi milli değerlere atıf yapan görsellere sıklıkla yer verilmesi baza üzerinden kulenin *kentsel-imge* değerine yapılan bilinçli bir gönderme olarak algılanabilmektedir.

Şekil 25. Atakule Bazası Açılışında Gerçekleştirilen Işık ve Havai Fişek Gösterileri³⁰

³⁰ <http://www.internethaber.com/ankaranin-simgelerinden-atakule-yenilendi-foto-galerisi-1914781.htm?page=5>

Aras (2015: 106), günümüz mimarlığında her şeyin aslında kavramsal, organizasyonel ve inşa etmekten tamamen bağımsız olarak gerçekleştiğini belirterek; “*mimarlığın aslında şekil verebileceğin bir çamur olduğunu bil-mene rağmen, bu oluşumların hiç birinin o ‘çamur’ la ilgisi olmadığını görüyorsun*” demektedir. Bir kentsel imgenin yanı başında yenilenen baza adeta Aras’ın söylemini doğrular niteliktedir. Aras’ın (2015: 107) ifadesi ile “...*Konu mimarların kendi tasarım anlayışlarının sonucu ortaya çıkardıkları binaların meşrulaştırılması halinde bir oyun olarak devam etmekte ve bu oyun içinde akıp giden yıllar bir cins tarih yazmaktadır.*” Yeni bazanın yeni deneyimlere bir potansiyel oluşturduğu kaçınılmaz bir gerçektir; ancak kule uzun yıllardır bazasının sahihsizliğinde yaşamayı başarabilmiştir ve onun bu anlamsal başarısının bugünün yeni bazasının yinelenen sorunlarına rağmen (Çankaya Caddesi üzerindeki otopark problemi, Botanik Parkı ilişkisizliği, teras ve iç boşlukların kullanımındaki yetersizlik vb.) uzun soluklu olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ADAM, R., (2008). Globalisation and architecture: The challenges of globalisation are relentlessly shaping architecture’s relationship with society and culture. The Architectural Review, 223(1332): 74-77

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- AKBULUT, M.T., AKBULUT EKŞİ, D., (2008).** Bir Kentin İmajını Değiştirmek: Simge Yapılar ve Turizm Sektörüne Etkisi. Ulusal Turizm Politikaları ve Mimarlık Sempozyumu Antalya Mimarlar Odası Bildiri Kitapçığı, ss. 141-145
- AKIN, E., ÇELİK, G., (1999).** Orji Sonrası Atakule. İçinde G. Güvenç (Ed.) Mimar Anlam Beğeni, İstanbul, Türkiye: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, ss. 107-119
- ALEMDAR, Z.Y., (2011).** Mimarlıkta anlatı olarak imge. itüdergisi/d mimarlık, planlama, tasarım 10 (1): 83-94
- ARAS, L., (2015).** Tafuri ve Venturi'den Öğrendiklerimiz. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 4(2): 98-110. Doi: 10.17365/TMD.201549622
- ARIN, S., (2017).** “Non-Place” Under the Domination of Control Mechanisms. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10: 132-145. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.010.x
- AUGÉ, M. (1995).** Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity, J. Howe (Translator). Londra, İngiltere: Verso, p. 75-115
- BARTHES, R., (1997).** The Eiffel Tower. İçinde N. Leach (Ed.) Rethinking Architecture, Londra, İngiltere: Routledge, p. 164-172
- BATUMAN, B., (2010).** Sosyal Mimarlık için Tezler. Dosya 21: Mimarlık, Kent ve Rant, ss. 49-50
- BERTAUX, S., (2006).** 1920'ler ve 1930'larda Avrupa Devletleri, Ulusu Tasarlamak. Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, L. T. Basmacı, C. Eldem, F. Bozçalı (Çev.), İstanbul, Türkiye: Ofset Yapımevi, ss. 22-24
- CANBAKAL ATAĞLU, N., (2017).** Bakü Kent Kimliği. İkon Yapılar ve Küreselleşme, Karadeniz Araştırmaları, 55: 29-46. Doi: 10.12787/KARAM1187
- FEATHERSTONE, M., (1996).** Postmodernizm ve tüketim kültürü, M. Küçük (Çev.). İstanbul, Türkiye: Ayrıntı Yayınları, ss. 54, 144, 210
- HARVEY, D., (2017).** Kent deneyimi, E. Soğancılar (Çev.). İstanbul, 2. Baskı, Türkiye: Sel Yayıncılık, ss. 13-14
- JENCKS, C., (1980).** The Architectural Sign. İçinde Signs, Symbols and Architecture, Manchester, İngiltere: John Wiley & Sons Ltd, p. 71-119

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KAİKA, M., (2010). Architecture and crisis: re-inventing the icon, re-imag(in)ing London and re-branding the City. Transactions of the Institute of British Geographers, 35 (4): 453-474. Doi: 10.1111/j.1475-5661.2010.00398.x

LOZANO, O.E., (1990). Community Design & Culture of Cities: The Crossroad and the Wall. Cambridge, İngiltere: Cambridge University Press, p. 295

LYNCH, K., (2016). Kent imgesi, İ. Başaran (Çev.). İstanbul, 6. Baskı, Türkiye: İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 87-92

NORA, P., (2006). Hafıza mekânları, M. E. Özcan (Çev.). Ankara, Türkiye: Dost Kitabevi, ss. 17

RIZA, M., DORATLI, N., FASLI, M., (2012). City Branding and Identity. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 35: 293-300. Doi: 10.1016/j.sbspro.2012.02.091

YERLİ, Ö., (2016). Bir Yapının Kamusal Açık Yeşil Alan Şeklinde Tasarlanması. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 9: 1-13. Doi: 10.17365/TMD.2016922562

WILSON, P.J., (1988). The domestication of the human species. New Haven and London, ABD: Yale University Press, p. 82, 126

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.ankaraka.org.tr/tr/ankara-ve-kulturel-degerler-temali-afis-yarismasi-sonuclandi_3072.html (E.T. 02.02.2019)

http://www.ankaraka.org.tr/tr/2-ankara-ve-kulturel-degerler-temali-afis-yarismasi-2018_4085.html (E.T. 02.02.2019)

<https://www.cumhuriyetarsivi.com/oku/?clipId=9561844&home=%2Fmonitor%2Findex.xhtml> (E.T. 25.03.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Today, cities are interested in producing consumer-oriented symbols by using the power of architecture. They are plunging into a search of disclosing the potentials of the city with the inevitable influences of globalization while giving a struggle to protect their own identities. Changing and transforming of this identity values of cities in a world race by highlighting the potential of their branding, taking a share as much as possible from tourism activities and reflecting the technological achievements of the cities are the main factors of being in quest of icon structure. It is possible to say that cities are in search of authenticity by using the iconic power of architecture. Iconic structures exist in architectural platforms as a result of the efforts to gain the identity of today's cities. In the architectural environments where the cities are faced with uniformity by using similar production techniques and materials, symbolic structures, with iconic expressions and powerful images are tools used to differentiate visual identity values. Akbulut and others (2008: 145) in their article titled *Changing the Image of a City*, talk about symbolic structures that do not refer local and regional values and do not relate to their physical environment. In this way, a new image and brand value have been created for cities that are gradually getting similar to each other. The iconic structures, like those mentioned in the Kaika's (2010) article *Architecture and crisis of: re-inventing the icon, re-imag (in) ing London and re-branding the City*, provide a perspective "from outside of the traditional frame". For this reason, iconic structures are considered together with the concept of 'new' which creates contradiction with the old, like the new image of the city, the new identity of the city, the renewal of the city. In this context, the image of a city is built by a singular iconic structure and the original identity and urban texture owned are ignored. This attitude which is concerned producing its own context far from the context of the city, is called as Bilbao Effect in the literature, tends to draw attention to the city, to introduce the city and to contribute to tourism. It can also be said that these structures are the results of economic success; they symbolize the power of technology or be an indicator of innovative urban transitions. Some of these icons that the postmodern culture considers as a *meta* are replaced by the new ones in time and others might be transformed from *meta-image* to *urban-image*, by leaving a long lasting effect in the memory of society and as a value integrates with its place. **Aim:** The conceptual relations accompanied by this article are; Ankara's Atakule, which has been proposed as a *meta-image* by using the tower image, but today maintains its existence as an *urban-image* beyond becoming a symbol in the city has been taken

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

under the consideration since the 1980s, the time when it was designed and built are discussed. Atakule's transformation process from a dominant imagery value to the *urban-image* of Ankara is the main focus of this study. Discovering Atakule's place in the city and discussing its symbolic value would be possible with examining its' historical and semantic contextual meaning such as its place in urban identity and urban memory, its contribution to the image and branding of the city, its role as a landmark and its iconic expression, its architectural and structural achievements. This discussion has also aimed to illuminate the duality of Atakule's symbolic and imaginary values in the frame of social memory and urban experience. While examining the continuity of *urban-image* value, the transformation of the shopping center, which constitutes the lower base of Atakule, in 2018, is considered and the relation of this continuity with the transformation is included in the article. **Method:** Atakule's *urban-image* value in memories that still could not be consumed is revealed by images through various media and communication tools starting from the period that it was built till today. These visuals were collected and grouped by authors under different titles. As a result of these different combination groupings, the analyses were explained under three different groups aiming to present the *urban-image* value of Atakule: * 'the use of Atakule in the name of the city / for the city to produce services and discourse, to define the area of action and representation', * 'the use of Atakule as a result of the social memory of the citizens', * 'the use of Atakule for self-expression'. Within the scope of the study, the transformation of the shopping centre, which is the lower base of Atakule, was also taken into consideration and the relation of the current *urban-image* value of the tower with this transformation was questioned by the visuals in the media communication tools. As a method of working, the written and oral documents revealing the symbolic value of Atakule have been the subject of the article in conjunction with the theoretical readings on the symbolic structures of today's cities. **Findings:** Findings of the work show that Atakule which is a tower that can belong to every single place, can still maintain its authenticity in the memories as an image without being influenced by the processes of urban transition and transformation through integrating with the city in an imaginary context. In the study the visual images which were compiled in three different groups and analysed showed that Atakule has been a symbol independently of the existence of the lower part and has become an *urban-image* in the memories of the society. However it was interesting to see that Ankara did not have a single image to represent its city, and expressed by a series of images. Usually these images are (except Atakule); Hittite Mon-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2019 Sayı: 16 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2019 Number: 16 Winter Spring Semester

ID:371 K:524

ISSN Print: 2148-4880 Online: 2148-8142

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ument (refer to first known civilization of Ankara), Ankara Castle (refer to first settlement in Ankara), the first council (Ulus), national symbol statue of Atatürk (Ulus), the founder of the Republic of Turkey Mustafa Kemal Atatürk's mausoleum Anıtkabir, Kocatepe Mosque which has been the largest mosque in the city. When these *urban-images* of Ankara are examined; the presence of Atakule is clearly emphasized; and it is often adjacent to the Mausoleum (Anıtkabir). Their togetherness in images is perhaps due to their association in social memories. It might be because that Atatürk is the one that brought together Anıtkabir and Atakule (word stem 'Ata'). Atakule's name given by the citizens of Ankara might be the reason of its sustainability, and also the strong relationship with Anıtkabir in an imaginary context. Even if the tower is destroyed one day, its place in the urban and social context will remain eternal even for the individual without any spatial experience in that place. In the study, Atakule, which was generated as the product of search for an iconic structure in Ankara, is questioned as the symbolic situation in the frame of urban transition and transformation. Atakule was designed with a shopping center, but only the tower got the title of being the *urban-image*. Atakule Shopping Center was wanted to be strengthened due to the continuously increasing competitors and by 2014, the shopping mall section was completely demolished. Today, it is aimed to integrate the new shopping center, which is still undergoing transformation process, with Atakule. The independent design treatment of the tower from shopping center also raises contradictions related to belonging. Preserving the symbolic value of the tower on the transformation project of shopping center also expresses the hopes for the tower in a sense. The statement on the billboards covering the demolition, "The Tower Is Under Your Assurance, Signature: Shopping Center"; also strengthens the relationship established between its imagery value for Ankara and collective memory. **Conclusion:** Atakule is a structure that is 'registered' in the memory of the city by integrating in an imagery sense with the present context of the city. This 'registration' encompasses the value of the tower in its urban and spatial memory as well as its value produced in the social and cultural memory of the public and expresses its continuity as a whole.

DERGİ HAKKINDA

Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi; 2014 yılı itibariyle yayın hayatına girmiştir. Dergimizde literatüre kaynak sağlayacak nitelik ve değerde olan yayınlara yer verilmektedir. Dergimiz uluslararası hakemli bir dergi olup, yılda ÜÇ sayı çıkarmaktadır. Dergimizin sayıları **NİSAN, AĞUSTOS ve ARALIK** aylarında sistem üzerinden yayınlanmaktadır. Dergimiz gerek basılı, gerekse de internet üzerinden ulaşılabilen bir dergidir. **Dergimizde Görsel Sanatlar, Tasarım, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, İç Mimarlık alanlarından bilimsel özgün ve nitelikli olarak değerlendirilebilecek her türlü yayına yer verilebilmektedir.** Dergimizin baş editörü **Prof. Dr. Sercan ÖZGENCİL YILDIRIM** ve **Doç. Dr. Pelin AVŞAR** olup, dergi yönetim kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirilmektedir. Yönetim kurulu başkanı derginin o anki yönetim kurulundaki en üst unvana sahip hocamız olup yönetim kurulunun %51' inin aldığı kararlar uygulanmaktadır. Gönderilen her yayın kendi alanında uzman iki hakemin onayından geçmeli ve hakemler tarafından yayınlanabilir görüşüne sahip olmalıdır. Aynı sayı içerisinde yazarın bir yayınına yer verilir. Birden fazla hakem ve yönetim kurulu onayından geçen çalışmalar sıraya alınarak ilerleyen sayılarda yayınlanır. Hiçbir yazar hakem ve yönetim kurulu üyeleri üzerinde etkili değildir. Dergimizde yayınlanmak üzere sisteme yüklenen çalışmalar için **yayın telif hakkı sözleşmesi** istenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar dergiye devredilmiş olarak kabul edilir. Yazar ya da yazarlar bu durumu kabul etmiş ve derginin yayın kabul şartlarına uygun hareket etmeyi teyit ederek bu sisteme dahil olmuştur.

Dergimiz hakem ve bilim kurullarında yer almak isteyen akademisyen ve bilim araştırmacılarının mutlaka Dr. unvanı almış ve alanında uzman olması gerekmektedir. Ayrıca bilimsel çalışmalar yapmış olması şartı aranır. Dr. ya da Uzman unvanına sahip olmayan ve alanında yayın yapmayan hiç kimse bilim, danışma ve hakem kurullarında yer alamaz. Dergi yönetim kurulu derginin en üst karar ve yürütme mekanizmasını oluşturur. Yönetim kurulunun aldığı her türlü karar kesin ve değiştirilemez niteliktedir. Yönetim kurulu kararı olmaksızın hiçbir koşul ve şartta dergi üzerinde işlem gerçekleştirilemez ve uygulamaya gidilmez. Dergi baş editörü hakem onayına gönderilmeyen çalışmaların dergide kabul edilip edilmeyeceğine, hakem sürecine gönderilip gönderilmeyeceğine karar verebilir. Bu karar sürecinde yönetim kuruluna bilgi vermek zorunda değildir. Dergimiz bünyesinde hakem, bilim ve danışma kurulunda yer almak isteyen bilim insanlarının katılımına ancak yönetim kurulu karar verebilir.

Dergimizde bazı ulusal ya da uluslararası kongrelerde yayınlanmış sözlü ve hakem onayından geçmiş çalışmalar için özel sayılar şeklinde çalışmalar da gerçekleştirilmektedir. Bu tip özel sayılar ancak anlaşma yapılan kongrelerde sunulmuş sözlü bildirimler için geçerlidir. Bu bildirimlerin mutlaka kongre bilim kurulundan onay almış hakem değerlendirmesi yapılmış olmalıdır. Hakem değerlendirilmesi yapılmamış hiçbir çalışma yayına alınmaz. Yayınlanmak için gönderilen çalışmalar dergi hakem onayına gönderilir. Ancak her iki hakemden olumlu dönüş alan

çalışmalar yayına alınır. Ayrıca sözlü sunulan bildirilerin mutlaka basılı materyali ile hakem onay raporları dergimiz yönetim kuruluna ve baş editörüne sunulmuş olmalıdır. Bu bilgi ve materyallere sahip olmayan bildirelere dergimizde yer verilmez. Dergimizde işlem sürecine dair bilgiler yazar ve yazarlara yazılı olarak dergi internet adresinden bildirilir. Ayrıca dergimize üye olup sisteme giriş yapan her bir yazar süreç ile ilgili bilgileri derginin web sayfasından kendisi izleyip gelişmeleri takip edebilir. Dergimizdeki koşul ve şartlar her bir yazar ve yazarlar için aynıdır. Hiçbir kimse için bu kurallar ve koşullar değiştirilmez. Farklılık sağlanması istenemez talep edilemez. Dergimiz bünyesinde yayınlanması istenen eserlerin mutlaka derginin yayın kabul ettiği alanlardan olması şartı aranır. Bu özellikleri taşımayan hiçbir yayına dergimizde yer verilemez. Hakem sürecine dair işleyiş baş editör kontrolünde gerçekleştirilir. Baş editör yayının dergide hakem sürecine dair işleyişine yönelik bilgi ve karar verme yetkisine sahip bulunur. Baş editörün uygun bulmadığı ya da kabul etmediği bir yayın dergide sürece dahil edilmez. Bu konuda yazar ya da yazarlar dergi ile diğer organlar üzerinde bir yükümlülük oluşturamaz. Hakem onayından geçse bile editörler ya da yönetim kurulu mevcut çalışmanın yayınlanmasına olumlu görüş bildirmemesi veya makale sistemde yayına alınsa bile kurulların kararı ile iptal edilebilir. Böyle bir durumda yazar ya da yazarlar dergiye bir yaptırım uygulamaz. Her türlü yetki tek taraflı olarak dergi yönetim ve editörler kuruluna aittir.

Dergimiz T.C. hukuk kuralları çerçevesinde “5846” sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun ve Hükümleri’ne tabi hareket eder. Bu kanunun gerekliliklerini yerine getirmeyen yazar ya da yazarlar hakkında dergimiz tek taraflı olarak hukuki haklarını korumaya sahiptir. Dergimizde yayınlanması amacıyla gönderilen çalışmalarda yapılan ilgili kanunlara uygun olarak gerçekleştirilmeyen alıntılar, intihal gibi konularda yazar ya da yazarlar tek taraflı olarak sorumludur. Her bir yazar ve yazarlar uluslararası akademik, bilimsel etik kurallara uymak zorundadır. Bu kurallara uymayan yazarlar hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara dergimiz doğrudan resmi olarak bilgi verir. Doktora, Yüksek Lisans ve Uzmanlık tezlerinden yararlanılarak hazırlanan çalışmalarda mutlaka kaynakça ya da özet altında hangi çalışmadan yararlanılarak hazırlandığı belirtilmelidir. Aksi durumda bu tip çalışmalar etik kabul edilmez ve intihal çerçevesinde değerlendirilir. Tez ve uzmanlık tezlerinde mutlaka ilgili yayının asıl sahibinin ismi bulunmalıdır. İlk sırada etik kurallar çerçevesinde tezin “yayının” asıl sahibi konumundaki kişi ilk sırada yer almalıdır. Danışman ve diğer yazarlar tezin sahibinin önünde yer alamaz. Bu tip çalışmalarda tez danışmanı dışında farklı yazar isimleri bulunuyor ise çalışmaya ne tür bir katkı sağlandığı kaynakça kısmında açıkça belirtilmelidir. Dergimiz basılı ve online olarak hareket eden bir yayın organıdır. Akademik alanda hazırlanan çalışmaların yer aldığı bir materyal olarak bilimsel araştırma yapan kurum ve kişilere fayda sağlamak amacıyla toplumsal hizmet sunan sosyal bir organdır. Dergimiz paralı bir dergi olmayıp, hiçbir yazara ya da yazarlara basılı materyal göndermek zorunda değildir. Dergimizde kabul edilen ve basıma hak kazanan çalışmalar dergi yayın kabul şartları ve yazım kurallarına uygun olarak mizanpajı yapılır ve sisteme yüklenir.

İhtiyacı olan yazar ya da yazarlar ile okuyucular sistemden bu sayıyı indirerek ihtiyacını gidebilir. Mizanpaj yazar tarafından örnek makale baz alınarak yapılmaktadır.

ABOUT

“International Refereed Journal of Design and Architecture” has started to publish articles as of 2014. Our journal includes valuable and qualified articles which will provide sources for the literature. Our journal is an international refereed journal, and published quarterly in a year. The issues of our journal are published on **APRIL, AUGUST and DECEMBER**. Both online and printed versions of the journal are available. Our journal welcomes all types of scientific and authentic works with respect to **Visual Arts, Design, Architecture, Landscape Architecture, and Interior Design**. Editor-in-Chief of the journal is **Professor Sercan ÖZGENCİL YILDIRIM (Ph.D.) and Assoc. Prof. Pelin AVŞAR (Ph.D.)** and the journal carries out its activities in accordance with the decisions taken by the Executive Board of the journal. Editor-in-Chief is the member of the board who has the highest rank, and decisions taken by 51% of executive board are implemented. Each submitted article is approved by two referees who are experts in their fields, and is expected to be granted with positive opinions of referees as to being eligible for publishing. Within the same issue, single article of the author is published. If the author has more than one article which is approved by referees and the executive board, those are lined up for the following issues. No author has any kind of power on referees and executive board. **Copy right agreement** is not demanded for articles which have been uploaded to the system for publishing. Rights of articles which have been uploaded to the system are considered to be transferred to the journal. Author or authors are regarded to have agreed on this and have been included in this system by committing to act in accordance with the publishing conditions of the journal.

Academicians and researchers who would like to become a member of referees and scientific boards of the journal are required to hold Ph. D. degree and be granted with the title of Doctor and to be experts in their fields. In addition, one of the conditions is to have carried out scientific studies. No one who has not published works in his/her field and does not have the titles of Doctor or Expert cannot become a member of referees and advisory boards. Executive board of the journal is the senior decision and executive mechanism of the journal. Each and every decision of the executive board is absolute and irreversible. Without the decision of the executive board, nothing can be carried out or performed under no circumstance. The Editor-in-Chief of the journal can decide on whether works which have not been sent to the approval of referees can be accepted or not, whether they can be included in the process of referees' approval. Editor-in-Chief does not have to inform the executive board on this process. Executive board is the single body which takes decisions regarding the participation of scientists in the referees, scientific and advisory boards of the journal.

In our journal, special issues can be prepared for works which have been presented orally in some national or international congresses and which have been approved by a referee. Such

special issues are just valid for oral presentations in agreed congresses. Such works have to be approved by scientific board of the congress and evaluated by referees. No work can be published without referee assessment and approval. Works which are sent for publishing are submitted to referees for their approvals. Works which are evaluated positively by the two referees are published. In addition, printed versions of the orally-presented works and their referee approval reports should be submitted to executive board of the journal as well as editor-in-chief. Works lacking this information and printed material cannot be accepted for our journal. Information regarding the process are provided for author and authors in a written format in the web page of the journal. Each author who registers to our journal and logs in the system can follow up the process on the web page of the journal. All conditions and principles are eligible and same for each and every author. These conditions and rules cannot be changed for anyone. Any change or difference cannot be requested. Works sent to be published in the journal have to be related to the fields that the journal accepts. If a work does not hold such features, it is not published in the journal. Procedure regarding refereeing process is under the control of editor-in-chief. Editor-in-chief has the authority to decide on the procedure of refereeing process for a work. A work which has not been found appropriate or not been accepted by the editor-in-chief cannot be included in the refereeing process of the journal. Under such circumstances, author or authors cannot form any liability for the journal and other bodies. Even if a work is approved by a referee or accepted in the system to be published, its publication can be cancelled due to negative opinion of editors or executive board regarding the publication of the work or related decision of the boards. Under such cases, author or authors cannot impose sanctions on the journal. Any kind of authority belongs unilaterally to the executive and executive boards of the journal.

Our journal acts in accordance with Law numbered “5846” on Intellectual and Artistic Works and its provisions within the frame of Turkish Republic legal rules. Our journal has the right to protect its legal rights unilaterally against author or authors who do not fulfil the necessities of this law. Author or authors are held responsible unilaterally regarding quotations which are not in accordance with related rules, and plagiarism. Ethics board report is mandatory in research and applied studies. Studies without ethics board report cannot be accepted even if they have received referee’s approval. Author or authors cannot claim any right on this matter. On this matter, any institution, individual or other authorities cannot impose sanction on the journal. Each and every author has to obey international academic, scientific and ethical rules. Our journal informs related institutions or organizations directly and formally about authors who do not obey the rules. In studies which are prepared by utilizing PhD, MA/MS and Expertise theses, studies that have been utilized have to be definitely stated under the title of bibliography or abstract. Otherwise, such studies cannot be regarded as ethical and evaluated within the frame of plagiarism. In MA/MS and Expertise theses, name of the author of the original study has to be stated. If different author names exist in such studies, the contributions of the authors to

the study have to be clearly stated in the bibliography. Our journal has both online and printed versions. Our journal, as a material including academically-prepared studies, is a social organ which provides services to the society in order to provide benefits to institutions and individuals which carry out scientific studies. Our journal does not charge any fee thus does not have to send printed material to author/authors. Page-setting of the works which have been accepted and granted to be published in our journal is carried out according to the journal's publication and writing rules, and then uploaded to the system. Works can be downloaded from the system by author/authors and readers so that their needs are met. Page-setting is performed by authors based on the sample work provided for them.

YAZARLARA BİLGİ

1. Dergimizin yazım dili Türkçe ve İngilizce'dir. Dergimizde özgün araştırma, inceleme, derleme, olgu sunumu, proje ve kitap tanıtımı "makale formatında olmak zorundadır" türünde yayınlara yer verilmektedir.
2. Farklı dillerde hazırlanan yayınlar ve çalışmalar editör başta olmak üzere derginin yönetimi onay vermesi durumunda kabul edilir. Bu durum tek taraflı olarak dergimize aittir.
3. Dergimiz e dergi ve basılı dergi olarak yayınlanmaktadır. Dergi web sisteminden makaleler tüm okuyucular tarafından indirilir ve ilgili eser "makale" ve dergimize atıf yapılmak koşulu ile kullanılabilir. Dergimizin tüm sayılarına okuyucular ücretsiz dergi web sitesi üzerinden ulaşmaktadır.
4. Dergimiz sistemine üye olmadan yayın kabul edilmez.
5. Hiçbir yazar dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz.
6. Yapılan her bir çalışmanın etik ve biyoistatistiksel sorumluluğu tek taraflı olarak yazara/yazarlara aittir. Dergimiz bu konuda bir yükümlülük altına alınamaz, sokulamaz. Etik kurul veya kurum onayı gerektiren çalışmalar için mutlaka yazar(lar) ilgili izinleri alarak dergi yönetimine bildirmek zorundadır. Ve etik kurul ve kurum izni olması gereken çalışmalara ilişkin bilgiler ilgili sorumlu yazar tarafından makale sisteme yüklenirken bu bilgiler sisteme sorumlu üye yazar tarafından girilmelidir. Olası bir sorunda tek yönlü olarak yazar(lar) sorumlu tutulur. Dergimiz hiçbir konuda yükümlülük kabul etmez.
7. Dergimiz bünyesinde değerlendirilmek koşulu ile gönderilen çalışmaların, her hangi bir nedenle bir başka yerde kullanılmamış veya değerlendirmeye gönderilmemiş olması gerekir. Ayrıca dergimize gönderilmiş ve işleme alınmış bir çalışmanın farklı bir dergide de paralel olarak yayın sürecine alınmış olduğu tespit edildiği anda ilgili yazar(lar) hakkında dergimiz tek taraf olarak hukuki haklarını saklı tutar. Böyle bir olumsuzluk ile karşılaşılması durumunda tezkip yayınlanması koşulu ile çalışma reddedilir ve yazar hakkında hukuki işlem başlatılır.
8. Her bir çalışma, alanında uzman iki hakem tarafından değerlendirilip, **YAYIN İLKELERİ MADDE (8) ve MADDE (9)** şartları aynen geçerli olmak üzere ilgili **ALAN HAKEMLERİ, EDITÖRLER ve BAŞ EDITÖR** tarafından olumlu görüş alan çalışmalar sıraya alınmak koşulu ile yayına alınır. Dergimizin yayınları değerlendirme süresi hakemlerden gelen dönüşlere göre üç aydır. Üç ay içerisinde dönüş alınamayan çalışmalar bir başka hakeme yönlendirilir. Bu durumda süre uzayabilir ve bir talep oluşturulamaz. Yazar bu durumda hiçbir hak iddiasında bulunamaz, makaleyi sistemden çekemez. **YAYIN İLKELERİ MAD-**

DE (23) aynı şart ve koşullar geçerlidir. Hakem sürecine alınan çalışmalar mutlaka intihal taramasından geçirilmiş olması ve bilimsel etik kurallara uygun olarak dergimize gönderilmiş ya da yüklenmiş olmalıdır. Dergimizde yayınlanan çalışmalar üzerinde bilimsel etik kurallarına uygun olmayan bir durum ile karşılaşıldığında ilgili yazar(lar) hakkında hukuki haklarımızı **MADDİ ve MANEVİ** açıdan/yönden saklı tutarız. **YAYIN İLKELEERİ MADDE (23)** aynı şekilde geçerli kabul edilir.

9. Hiçbir çalışmanın bir başka çalışmadan farklılığı veya üstünlüğü yoktur. Her bir yazar ve çalışma aynı hak ve eşitliğe sahiptir. Her hangi bir ayrıcalık tanınmaz.
10. Dergimize gelen ve değerlendirmeye alınan çalışmalar öncelikle alan ve sistem editörü değerlendirmesini takiben uygun ve eksiksiz bulunan çalışmalar baş editör(ler) onayı ile ilgili hakem sürecine alınır. Alan hakemleri hakem sürecini yönetme ve işletme hakkında sahiptir. Bu durumla ilgili süreci **BAŞ EDİTÖR(LER)** ile koordineli şekilde yürütür. Sistem editörleri alan editörlerine destek ve katkı sağlar. Dergimizde her türlü yetki **BAŞ EDİTÖR(LER)** yönetiminde dergi yönetimi tarafından yönetilir ve işletilir. Her türlü yetki ve yönetim **BAŞ EDİTÖR(LER)** e aittir. **BAŞ EDİTÖR(LER)** dışında dergimiz üzerinde hiçbir kurul ve editör yetki talep edemez yönetemez. Görev ve sorumluluklar belirlenmiştir. Bu bilgiler dergimizin web sitesinde yer almaktadır. Açıklamalar her yazar(lar)a aittir. Açıklamalar çerçevesinde sorumluluk hukuki yükümlülük kabul edilmez.
11. Yazım kurallarına uymayan yayımlar için dergi editörleri ve yöneticileri tarafından düzeltme talebi ile yazar(lar) dan talep edilir. Yazım kurallarına uygun düzenlenen ve **BAŞ EDİTÖR(LER)**in onayı ile ilgili makaleler hakem değerlendirmesine gönderilmektedir. Hakem tarafından istenen düzeltmeler sistemden ilgili sorumlu yazar tarafından üyelik bilgilerini kullanarak görülebilmekte ve iletişimden sorumlu yazara sistem tarafından mail yolu ile bilgi verilmektedir. Her bir hakem, yayın için üç kez düzeltme isteme hakkına sahiptir. Her üç talep doğrultusunda istenen düzeltmenin yapılmaması durumunda çalışma otomatik olarak “RED” alır. Hakem önerileri doğrultusunda düzenlenen yayımlar tekrar editör tarafından değerlendirildikten sonra “**KABUL**” ya da “**RED**” kararı verilir. Bu durum sistemden ve mail yolu ile iletişimden sorumlu yazara iletilir. Hakem onayından geçmiş olsa dahi baş editör kararı ile ilgili çalışma RED edilebilir. Bu konuda tüm haklar baş editöre aittir. Baş editör kararlarına hiçbir yazar(lar) bir yaptırım uygulayamaz her hangi bir talepte bulunamaz.
12. Tez, sunum ve bildiri şeklinde daha önce kullanılmış çalışmalar makaleye dönüştürülüyor ise mutlaka daha önceki kullanımına yönelik bilgi makalenin kaynakça sonunda dipnot şeklinde bulundurulmalı ve açıklanmalıdır. Aksi durumda intihal olarak kabul edilir ve dergimiz bu yükümlülüğü kabul etmez.

13. Dergimizin yayın kabul ettiği alanları dışında yapılan çalışmalar ilgili yönetim veya editör tarafından tek taraflı olarak kabul edilir veya red edilir. Bu durumda yazar(lar) bir hak iddiasında bulunamaz.
14. Dergimize yüklenen çalışmaların her türlü hakkı yazar(lar) tarafından dergiye devredilmiştir. Bu işlem için yazardan bir imza ve onay bilgisi iştenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar her hakkı ile dergimize devredilmiş olur. Gerekli durumlarda yazar(lar) dan ıslak imzalı devir sözleşmesi talep edilebilir.
15. Dergimiz bünyesinde değerlendirmeye alınan çalışmalarda, iletişimden sorumlu yazar muhatap alınır, diğer yazarlarla bir ilişki içerisinde bulunulmaz ve bilgi verilmez, bilgi verme zorunluluğu yoktur.
16. alışmaları değerlendiren hakemler tamamen bağımsız hareket ederler. Bu konuda dergimizin hakemler üzerinde bir yaptırım ve özel talebi oluşmaz, oluşturulamaz.
17. Dergimizin yayın süresi yılda  defa olmak üzere; NİSAN, AĞUSTOS ve Aralık aylarına gelen süredir. Bu sreler derginin yayın sistemine bağlı olarak kaymalar oluşturabilir. Bu nedenle dergimiz hiçbir talep ve sorumluluk altında bulunmaz.
18. Yayın değerlendirmesine ilişkin hakem görüş raporu, sistem üzerinden görülebilir ve iletişimden sorumlu yazara sistemden mail yolu ile bildirilir. Her iki hakem değerlendirmesi tamamlandıktan sonra, sistem üzerinden ve mail yolu ile düzeltme talebinde bulunulur. Bundan önce yapılacak düzeltmelerin sisteme yüklenmesine izin verilmez. Düzeltilmiş makalenin kayıtlı olduğu ID numarası üzerinden tekrar yüklenmesi gerekmektedir. Düzeltme iştenen çalışmaların düzeltme süresi 15 gündür. Bu süre içerisinde düzeltmesi yapılmayan çalışmalar sistemden çıkarılıp reddedilir. Bu durumda yazar dergimiz hakkında bir yaptırım hakkına sahip olamaz. Yazar(lar) ile yapılan her türlü yazışma sistem ve dergi web sitesi üzerinden yapılır. Asla farklı bir iletişim kanalı kullanılmaz. Yapılan yazışmalar dergi sistemi üzerinden kayıt altına alınır. Makale sürecinde bu sistem sonlanır. Hakem raporları ilgili indekslere gönderilir. Yazar(lar) hakem görüş ve önerilerini üyelik panelleri ve sistem üzerinden görülür. Bu konuda dergimiz hiçbir yazar(lar)a bilgi vermekle yükümlü değildir. Mail ve diğer iletişim kanalları kullanılmak üzere zorunlu durumlarda yazar(lar)a bilgi verilir. Zorunluluk oluşmaması durumunda dergimiz hiçbir kişiye ya da yazar(lar)a bilgi vermekle yükümlü değildir. Haklarımızı her yönden saklı tutarız. Yazar(lar) sürece dair her türlü bilgiyi sistem üyelik bilgileri üzerinden takip etmekle yükümlüdür. Zamana bağlı yazar(lar)a ait sorumluluk tek yönlü olarak yazar(lar)a aittir.

DERGİMİZİN YAZIM KURALLARI

- Kaynakça, Türkçe alfabe sıralamasına göre düzenlenir. Makalelerin yazım kuralları ve hazırlanma şekline ilişkin örnek makale Word formatı dergimizin web sitesinde bulunmaktadır. Tüm yazarlar için derginin son sayısındaki yazım formatı dikkate alınmak zorundadır.
- Dergiye gönderilecek yazılar, MS Word Programı kullanılarak, Times New Roman karakterinde, ana metin 12 Punto, özet, abstract, tablolar, dipnotlar 12 punto olmalı ve tüm içerik 1 satır aralığında yazılmalıdır.
- Sayfanın üst, alt, sol ve sağ taraflarında 3'er cm'lik boşluklar olmalıdır.
- Yazılar 15-20 sayfa aralığında olmalı, toplam 20 sayfayı geçmemeli ve alt ortada sayfa numarası verilmiş olmalıdır. Sayfa sayısına ekler, tablo, şekil, grafik ve buna benzer materyaller dahil değildir.
- Sayfa yapısı, başlıklar, özet, abstract ve tablolar tek sütun, ana metin ve kaynaklar iki sütun halinde, metin iki yana yaslı, satır başı verilmeden, başlık ve paragraf sonlarında 12nk aralık bırakılarak, Genişletilmiş İngilizce Özet (Extended English Abstract) kaynaklardan sonra 12 punto ve tek sütun olacak şekilde hazırlanmalıdır.
- İlk sayfada, Türkçe başlık altında yapılandırılmış Özet ve Anahtar Kelimeler, İngilizce başlık altında yapılandırılmış Abstract ve KeyWords bölümleri bulunmalıdır. Özet ve Abstract, 150-200 kelimeyi geçmeyecek şekilde ve 12 punto olarak hazırlanmalıdır. Özet, Amaç, Yöntem, Bulgular, Sonuç ve Anahtar Kelimeler şeklinde yapılandırılmalıdır. Abstract, Aim, Method, Results, Conclusion ve KeyWords alt başlıklarından oluşmalıdır. Özetlerin altında 3-7 arasında Anahtar Sözcük(Ler)/KeyWords ilk harfleri büyük olacak şekilde yer almalıdır. Ayrıca, anahtar kelimelerin sistemdeki ilgili bölüme, ilk harfleri büyük ve aralarında virgül olacak şekilde girilmesi gerekir. Türkçe Anahtar kelimelerin "Türkiye Bilim Terimleri"ne, İngilizce anahtar kelimelerin "Index Medicus Medikal SubjectHeading (MeSH)" standartlarına (<http://www.bilimterimleri.com>) uygun olarak seçilmesi gerekmektedir.
- Makale bir kongrede bildiri olarak sunulmuş ise, kaynakçadan sonra "Yazar Notu" başlığı altında sunum yapılan kongre, tarihi, yeri ve bildiri türü belirtilmelidir. Örnek: Yazar Notu: Bu çalışma, 1.Ulusal Ana Çocuk Sağlığı Kongresi, 19-20 Aralık 2014, İzmir'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.
- Metin üzerinde başlıktan sonra yazar adları ve kurumları belirtilmemeli, bu bilgiler web üzerinden kayıtlı olunan sisteme girilmelidir.
- Araştırma makaleleri için bilimsel etik ilkelere uyulduğu belirtilmiş olmalı ve etik kurul rapor bilgisi (Rapor alınan kurum adı, tarihi ve rapor sayı numarası) sisteme eklenmelidir.

Ayrıca etik kurul raporu ve kurum izni belgesinin taranıp mail yolu ile editörlüğümüze iletilmesi gerekmektedir. Etik kurul izni olmayan yayınlar için etik kurul izni olmadığına dair imzalı belgenin mail yolu ile editörlüğümüze iletilmesi gerekmektedir.

- Ana Metin kısmı, Giriş, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuç, Kaynaklar, Teşekkür (eğer var ise araştırmaya katılmamış, ancak destek sağlamış olan kişi ve kuruluşlara burada teşekkür edilebilir) ve Genişletilmiş İngilizce Özet (Extended English Abstract) bölümlerinden oluşmalıdır. Genişletilmiş İngilizce Özet (Extended Abstract), 750 kelime ve üzerinde olacak şekilde, Türkçe özet dışında hazırlanmalıdır. Kaynakçadan sonra makaleye eklenmelidir. Başlık (Extended English Abstract) büyük harflerle, bold ve ortalı, metin iki yana yaslı, satır başı verilmeden, 12 punto ve tek sütun olacak şekilde hazırlanmalıdır. Genişletilmiş İngilizce Özet içerisinde; Definition and Importance (sadece bu bölümde kaynakça yer alabilir), Aim, Method, Findings, Results and Conclusion başlıkları altında makaleye ilişkin bilgilere yer verilmesi gerekmektedir.
- Tablo ve figürler metin içinde olması gereken yere yerleştirilmelidir. Tablo/figür numara ve başlıkları tablonun üstünde, kelimelerin ilk harfleri büyük olacak şekilde, 12 punto, kalın (bold), iki yana yaslı hazırlanmalıdır. Tablo numarası ve başlık arasına nokta konmalıdır. Tablolar sadece yatay çizgi içermelidir. Metin içinde her bir tabloya atıf yapılmış olmalıdır. Tablo içi 1 satır aralığında ve 12 punto olmalıdır. Tabloya ait açıklamalar ve kaynak gösterimi, tablonun altında 10 punto ve başına * işareti konularak belirtilmelidir. Örnek: *Saraçoğlu, 2004:416-21. Kısaltmalar ile ilgili açıklamalar tablo ve figür altında “*,**” ya da “a, b” kullanılarak 12 punto ile açıklanmalıdır. Tablo ve figür sayısı 6’yı geçmemelidir.
- Derleme yazıları Türkçe ve İngilizce Başlıklar, Özet, Abstract, Metin, Kaynaklar ve Genişletilmiş İngilizce Özet (Extended English Abstract) bölümlerini içermelidir. Sayfa yapısı Başlıklar, Özet ve Abstract bölümleri 12 punto ve tek sütun; Metin, Kaynaklar 12 punto ve iki sütun, metin iki yana yaslı, satır başı verilmeden, başlık ve paragraf sonlarında 12nk aralık bırakılarak hazırlanmalıdır. Metin amaç çerçevesinde bir yapı içermeli, Sonuç bölümü ile tamamlanmalıdır. Genişletilmiş İngilizce Özet (Extended English Abstract) 750 kelime ve üzerinde olacak şekilde yazılmalıdır. Genişletilmiş özet, Türkçe özet dışında hazırlanmalıdır. Kaynakçadan sonra makaleye eklenmelidir. Başlık (Extended English Abstract) büyük harflerle, bold ve ortalı, metin iki yana yaslı, satır başı verilmeden, 12 punto ve tek sütun olacak şekilde hazırlanmalıdır. Genişletilmiş İngilizce Özet içerisinde; Definition and Importance, Aim, Results and Conclusion başlıkları altında makaleye ilişkin bilgilere yer verilmesi gerekmektedir. İngilizce hazırlanan çalışma ve dergi dilinin İngilizce olması durumunda genişletilmiş İngilizce özete gerek bulunmamaktadır. İngilizce genişletilmiş özetler sadece Türkçe hazırlanan çalışmalar için zorunluluktur.

- Olgu sunumları Türkçe ve İngilizce Başlıklar, Özet, Abstract, Giriş, Olgu Sunumu, Tartışma, Kaynaklar ve Genişletilmiş İngilizce Özet (Extended English Abstract) verilerek yazılmalıdır. Sayfa yapısı Başlıklar, Özet ve Abstract bölümleri 12 punto ve tek sütun; Giriş, Olgu Sunumu, Tartışma, Kaynaklar 12 punto ve iki sütun halinde, metin iki yana yaslı, satır başı verilmeden, başlık ve paragraf sonlarında 12nk aralık bırakılarak hazırlanmalıdır. Genişletilmiş İngilizce Özet (Extended English Abstract), 750 kelime ve üzerinde olacak şekilde Türkçe özet dışında hazırlanmalıdır. Kaynakçadan sonra makaleye eklenmelidir. Başlık (Extended English Abstract) büyük harflerle, bold ve ortalı, metin iki yana yaslı, satır başı verilmeden, 12 punto ve tek sütun olacak şekilde hazırlanmalıdır. Genişletilmiş İngilizce Özet içerisinde; Definition and Importance, Aim, Method, Findings, Results and Conclusion başlıkları altında makaleye ilişkin bilgilere yer verilmesi gerekmektedir. Olgu sunumu fotoğraf ve akış şemaları ile desteklenebilir. Fotoğraf ve akış şemaları için gerekli izinler alınmalı ve altında “*” simgesi eklenerek 10 punto olacak şekilde kaynak belirtilmelidir. Örnek: *Saraçoğlu, 2004:416-21.

MAKALE İÇİ REFERANSLAR

- Yazılarda referans gösterim yöntemi olarak yalnızca dergi sistemimizde yer alan örnek makale kullanılır. Yani kullanılan kaynakçalar ana metnin yanında, parantez içinde, yazarın adı, basım yılı ve sayfa numarası ile belirtilir. (Soyad, Yayın Yılı: Alıntı Yapılan Sayfa Numarası)
- İçeriğe ilişkin ekstra açıklamaların dipnotları ve diğer açıklamalar sayfa altında verilmelidir. Metnin içinde numaralandırılan notlar, sayfa altında numara sırası ile ve yanında açıklaması ile yerini alır.
- Bir kaynaktan yapılan alıntılar metin içinde çift tırnak içinde gösterilir.
- Alıntılar 30-40 kelimedenden uzun olduğunda, tırnak kullanılmadan girintili (indent) paragraf olarak verilir.
- Referans gösterirken, yazar ismi metin içinde geçmiyorsa paragraf sonunda parantez içinde yazarın soyadı, yayın tarihi ve alıntı yapılan sayfa numarası belirtilir: (Korkmaz, 2007: 23-45)
- Yazar ismi metin içinde geçiyorsa, parantez içinde yalnızca kaynağın yayın tarihi ve alıntı yapılan sayfa numarası yazılır: Oskay ve ark.'nın (2005: 36) çalışmasında
- İki yazarlı kaynaklarda, her iki yazarın soyadı da kullanılır. Türkçe yayınlarda “ve”, İngilizce yayın ise “and” ile ayrılır (MorleyandRobins, 2007: 20)
- İkiyden fazla yazarlı kaynaklarda Türkçe ise “vd.” ibaresi yer alır: (Yücel vd., 2012: 236).
- İkiyden fazla yazarlı kaynaklarda İngilizce ise “et al., ” ibaresi yer alır: (Hossain et al., 2007:156).
- Aynı yazarın, aynı yıl yayınlanmış birden fazla eseri kullanılıyorsa, basım yılına a, b, c, gibi harfler eklenerek birbirinden ayrılır: (Ortaylı, 1999a:25) (Ortaylı, 1999b:43) gibi.
- Metin içinde aynı konuda birden çok kaynağa referans verilecekse kaynaklar birbirinden noktalı virgül ile ayrılır: (Geray, 2005: 33; Moran, 2006:36)

KAYNAKÇA YAZIM METODU

- Kaynaklar listesinde sadece yazıda göndermede bulunulan kaynaklara yer verilmeli ve bu kaynaklar yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmalıdır. Bir yazarın birkaç çalışması kaynakçada yer alacaksa, yayın tarihine göre (eskiden yeniye doğru) bir sıralama yapılmıştır.
- Makalede bulunan yazar sayısı 6 ve daha az ise tüm yazarlar belirtilmeli, 7 veya daha fazla ise ilk 6 isim yazılıp yayın Türkçe ise “vd.,” İngilizce ise “et al.,” İbaresini yer almalıdır. Son yazardan sonra,”vd.” veya “et al.,” şeklinde hazırlanmalıdır.
- İnternette yazarı belli olmayan yazılar kaynak olarak gösterilmemelidir.

* KİTAP KAYNAKLARDA

SEVİL, Ü., YANIKKEREM, E., (2006). Kadına yönelik aile içi şiddet. İzmir, Türkiye: İzmir Güven Kitabevi, ss.36-66

* KİTAP BÖLÜMÜ

TAŞKIN, L., YANIKKEREM, E., (2014). Aile planlaması. İçinde Kadın Sağlığı Hemşireliği, 12. Baskı, Ankara, Türkiye: Özyurt Matbaacılık, ss.527-545

SEVİL, Ü., YANIKKEREM, E., (2008). Adölesan dönemi. İçinde A. Şirin (Ed.), Kadın Sağlığı, İstanbul, Türkiye: Bedray Basın Yayıncılık, ss.57-90

BAYIK, A., SEVİL, Ü., (2004). Hemşirelik disiplini ve araştırma. İçinde İ. Erefe (Ed.), Hemşirelikte Araştırma İlke Süreç ve Yöntemleri, 3. Baskı, İstanbul, Türkiye: Odak Baskı Ofset, ss.13-26

* MAKALE KAYNAKLARDA

EGELİOĞLU, N., MUSLU, G.K., ŞEN, S., GÜNERİ, S.E., BOLIŞIK, B., SARUHAN, A., (2014). Ege Bölgesinde doğum sonu dönemde uygulanan geleneksel uygulamalar. Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi (UHD), 1(1):22-35. Doi: 10.17371/UHD.2014018935

ÖZCAN, B., KOCAMAN, H., (2016). Eşler Arasındaki Yaş Farkının Boşanmalar Üzerindeki Etkisi, ACED Dergisi, 10:1-17 Doi: 10.17359/ACED.20161024262

ŞEN, E., GÜNERİ, S.E., YANIKKEREM, E., HADIMLI, A., KAVLAK, O., ŞİRİN, A., et al., (2012). Determination of knowledge requirements and health practices of adolescent pregnant women. *International Journal of Caring Sciences*, 5(2):171-178

GUIDELINES FOR THE AUTHORS

1. The language of the journal is Turkish and English. Original researches, analyses, compilations, case studies, projects and book launches are accepted (they must be in an article format).
2. If the editorial board and the administrative board approve the papers prepared in different languages, it is accepted. The journal acts unilaterally.
3. The journal has a printed and electronic version. The articles are downloaded from the website and the relevant manuscript can be used on condition that it is referred to our journal and "article". The readers can have an access to all volumes of the journal for free on the website.
4. Papers are accepted on condition that the author is registered to be a member of the journal.
5. None of the authors can assert legal rights on the journal.
6. The journal cannot be held ethically and biostatistically responsible for the papers; however, the author himself/herself is unilaterally responsible for the articles. Our journal cannot be put under an obligation. Author(s) must get the relevant approvals and inform the journal management for the articles requiring ethics board or institutional approval. The information of the papers requiring ethics board and institutional approval should be entered into the system by the responsible member author while uploading the article. In case of a problem, author(s) are unilaterally held responsible. Our journal never accepts liability in any matters.
7. The papers, submitted to the journal, should not have been sent to another journal previously and under consideration of another journal for publication simultaneously. Also, if it is determined that an article sent and processed in our journal has been in the publication process at the same time, our journal unilaterally reserves its legal rights against the relevant author(s). If such cases occur, the article is rejected on condition that refutation is published and the journal imposes the required sanctions on the author(s).
8. Each study is evaluated by the two referees, and the approved papers by the two referees are saved to be published in the following issues. Evaluation period of papers is three months according to the responses of referees. The papers that don't yield any response regarding the evaluation within three months are directed to another referee. In this case, a time extension is in question and a demand cannot be raised. The author cannot claim any right or withdraw the article from the system. The manuscripts in the referee evaluation process must be analyzed in terms of plagiarism and they should be sent to us and uploaded to the

system in line with the scientific ethical rules. In case it has been determined that the articles published in our journal don't comply with the scientific ethical rules, we reserve our legal rights against the relevant author(s).

9. None of the studies and authors has privileges in the journal. Each author and study has the same rights and they're equal. No privilege is granted.
10. The names of the referees-experts in their fields will not be revealed to the authors. Information concerning the authors is known only by the system manager and the editor. It is kept confidential.
11. The papers uploaded to the system are first evaluated by the editor. A correction demand can be raised by our editorial board for the manuscripts not complying with the spelling rules. The articles edited in line with the spelling rules are sent to referee evaluation. The corrections demanded by the referee can be seen on the system by the relevant responsible author with the membership information and the correspondent author is informed via the system by e-mail. Every referee has the right to claim correction three times for a paper. If the correction isn't still made after three demands, the paper is automatically "REJECTED". The papers corrected in accordance with the referee suggestions are "ACCEPTED" or "REJECTED" after being evaluated by the editor again. The correspondent author is informed via the system by e-mail. The paper can be REJECTED with the decision of chief editor even though it has gone through the referee approval. All rights belong to the chief editor in this matter. None of the author(s) can impose a sanction on the decisions of chief editor or raise any demand.
12. If the article is produced from the thesis, presentation, and so on, it should be stated and explained in the footnote. Otherwise the author is accused of plagiarism. In that case, the journal cannot be held responsible for this situation.
13. If the paper is not within the scope of the journal, it is the editors and the administrators who will accept or reject the paper unilaterally. The author cannot assert any legal rights.
14. The uploaded study belongs to the journal with its exclusive rights by author(s). For this reason, it is not necessary for the author(s) to sign any other documents. The studies uploaded to the system are regarded as being transferred to our journal with all rights. If necessary, author(s) can be demanded a transfer contract with wet signature.
15. In the articles evaluated in our journal, the correspondent author is regarded as the addressee; other authors are not communicated and informed. The journal is not supposed to give information to other authors.

16. The referees act independently in the journal. Authors cannot exercise power over the referees or cannot demand anything from the referees.
17. The journal publishes three times a year as April, August and December. However, there might be changes in the periods depending on the publication process. The journal cannot be held responsible for this.
18. Following the evaluation process of the papers, the referee report can be seen on the system and sent to the correspondent author by e-mail. After completing the two-referee evaluation process, correction demand can be made via the system by e-mail. The corrections made before that cannot be allowed in the system. The edited paper should be uploaded again with the registered ID number. The authors should make the required corrections in 15 days. If the corrections are not made within 15 days, the article is rejected by the system automatically. None of the authors can impose sanctions on the journal in this case.

WRITING RULES OF THE JOURNAL

- The bibliography is arranged according to the Turkish alphabet order. The sample article for the writing rules and preparation of papers can be found on our website in Word format. All authors are required to take into account the writing format in the last volume of the journal.
- The main text of papers, abstract, tables and footnotes that will be sent to the journal must be written in MS Word Program, with Times New Roman in 12 pt. and single spaced.
- Page layout must be with 3 cm margin in the top, bottom, left and right.
- Texts must be between 15-20 pages, they must be no longer than 20 pages and page number must be indicated at the bottom of the page. Annex documents, tables, figures, charts and similar materials aren't included in the number of pages.
- Page layout must include the titles, abstract and tables written in one column, the main text and the references should be given in two columns, justified and without indentation, spacing 12nk below the titles and paragraphs. Extended English Abstract must be provided after the references in 12 pt. and one column.
- On the first page, Özet and Anahtar Kelimeler in Turkish must be below the Turkish heading, Abstract and Key Words must be below the English heading. Abstract in Turkish and English must be no longer than 150-200 words in 12 pt. Sub-headings must include Abstract, Aim, Method, Findings, Conclusion and Key Words. Anahtar Sözcük(Ler)/Key Words must be given in 3-7 words below the Abstracts by capitalizing the first letters of each word. In addition to this, key words must be written in the space provided by the system by capitalizing the first letters of each word and by separating each word by comma.
- If the article has been presented in a conference, the title of the conference, the date and the place of the conference and the type of the presentation must be provided below the "Author's note," after the References part. For example, Author's Note: This study has been presented at "1.Ulusal Ana Çocuk Sağlığı Kongresi," on 19-20 December 2014, in İzmir as an oral presentation.
- The names and the affiliations of the authors must not be given on the text below the title; this information must be uploaded to the system on the website.
- It should be stated that research articles have been prepared according to the scientific ethical principles and ethical board report information (Name of the institution from which report is received, its date and the serial number of report) must be added to the system. It is also necessary to scan the ethical board's report and the institution's permit document

and to send to our editorial office via e-mail. For the papers without ethical board report, a signed document indicating that it doesn't have the ethical board report must be sent to the editorial board via e-mail.

- The main text must include such parts as Introduction, Method, Findings, Discussion, Conclusion, References, Acknowledgement (persons and institutions not participated in the study but contributed to the development of the study should be acknowledged here) and Extended Abstract. Extended English Abstract must be 750 words and more. Extended abstract must be prepared apart from Turkish abstract. It must be added to the paper after the references. The title (Extended English Abstract) must be written in capital letters, bold and centered, and the text must be justified without indentation, in 12 pt. and one column. Below the titles of Definition and Importance (references can be given only in this part), Aim, Method, Findings, Results and Conclusion, data concerning the article must be provided.
- Tables and figures must be placed in the text appropriately. Numbers and headings of tables/figures must be above the table; sentence case must be used in 12 pt., bold and justified. There must be a full stop between the table number and heading. Tables must only contain horizontal line. Each table must be referred to within the text. Items in the table must be in 1 line spacing and 12 pt. Explanations of the tables must be indicated below the table in 10 pt. and by putting * before it. E.g.: *Saraçoğlu, 2004:416-21.. Explanations about the abbreviations must be stated below the table and figure by using “*,**” or “a, b” in 12 pt. The number of tables and figures must be no longer than 6.
- Reviews must incorporate Turkish and English Headings, Abstract, Text, References and Extended English Abstract. Text should include a structure within a purpose, Conclusion parts must be completed. Headings, Abstract must be in one column; Text, References and Extended English Abstract must be in two columns, justified without indent and with 12 nk spacing in heading and at the end of the paragraph. Extended English Abstract must be 750 words and more. Extended abstract must be prepared apart from Turkish abstract. It must be added to the paper after the references. The title (Extended English Abstract) must be written in capital letters, bold and centered, and the text must be justified without indentation, in 12 pt. and one column. Below the titles of Definition and Importance, Aim, Method, Findings, Results and Conclusion, data concerning the article must be provided within the Extended English Abstract.
- Case reports must include Turkish and English headings, Abstract, Introduction, Case Report, Discussion, References and Extended English Abstract. Headings and Abstracts must be 12 pt. and in one column; Introduction, Case Report, Discussion, References must be 12 pt. and in two columns justified without indent and with 12 nk spacing in heading and at the

end of the paragraph. Extended English Abstract must be 750 words and more. Extended abstract must be prepared apart from Turkish abstract. It must be added to the paper after the references. The title (Extended English Abstract) must be written in capital letters, bold and centered, the text must be justified without indentation, in 12 pt. and one column. Below the titles of Definition and Importance, Aim, Method, Findings, Results and Conclusion, data concerning the article must be provided. Reports can be supported with photos and flow charts. Necessary permissions must be taken for photos and flow charts and references must be indicated in 10 pt. with “*”. E.g.: *Saraçoğlu, 2004:416-21.

REFERENCES WITHIN PAPER

- The sample article in the system must be used for citation rules. In other words, references are indicated with the name of author, the year of publication and page numbers in parentheses beside the main text (Surname, Year of Publication: Cited Page Number).
- Footnotes of extra explanations about the content and other explanations must be given below the page. Notes numbered in the text are located below the page by numbers with the explanations.
- Citations made from a source are indicated between double quotes in the text.
- Citations longer than 30-40 words are given as an indented paragraph without using quotes.
- While providing references, if the name of the author isn't within the text, the surname of the author and date of publication and the cited page are indicated in parenthesis: (Korkmaz, 2007: 23-45).
- If the name of the author is in the text, only the publication date of source and page number is given in parenthesis: Oskay et al.. (2005:36) in his/her study.....
- In sources with two authors, the surnames of both authors are indicated. If it is an English publication, it is separated with "and" (Morley and Robins, 2007:20).
- If it is Turkish, in sources with more than two authors, "vd." is indicated: (Yücel vd., 2012:236).
- If it is English, in sources with more than two authors, "et al." is indicated: (Hossain et al., 2007:156).
- If more than one study from the same author published in the same year must be used, the sources are separated by adding the letters like a, b, c: Such as (Ortaylı, 1999a:25) (Ortaylı, 1999b:43).
- If more than one source about the same subject is cited within the text, sources are separated with a semicolon: (Geray, 2005:33; Moran, 2006:36).

WRITING REFERENCES

- Only the sources cited in the text must be included in the references and those sources must be put in order alphabetically by the surnames of authors. If more than one study belonging to the same author is included in the references, it must be sorted by the date of publication (from old to new).
- If the number of the authors is 6 or less, all the authors must be listed, if it is 7 or more, the first 6 authors must be listed and “vd.”, for Turkish articles and “et, al.” for English articles must be used. After the last author, “&” must be used before “vd.” or “et al.”
- Anonymous writers from Internet sources must not be cited.

* BOOKS

SEVİL, Ü., YANIKKEREM, E., (2006). Kadına yönelik aile içi şiddet. İzmir, Türkiye: İzmir Güven Kitabevi, ss.36-66

*CHAPTERS IN A BOOK

EGELİOĞLU, N., MUSLU, G.K., ŞEN, S., GÜNERİ, S.E., BOLIŞIK, B., SARUHAN, A., (2014). Ege Bölgesinde doğum sonu dönemde uygulanan geleneksel uygulamalar. Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi (UHD), 1(1):22-35. Doi: 10.17371/UHD.2014018935

ÖZCAN, B., KOCAMAN, H., (2016). Eşler Arasındaki Yaş Farkının Boşanmalar Üzerindeki Etkisi, ACED Dergisi, 10:1-17 Doi: 10.17359/ACED.20161024262

ŞEN, E., GÜNERİ, S.E., YANIKKEREM, E., HADIMLI, A., KAVLAK, O., ŞİRİN, A., et, al., (2012). Determination of knowledge requirements and health practices of adolescent pregnant women. International Journal of Caring Sciences, 5(2):171-178

SIK SORULAN SORULAR

1. Derginiz hakemli ve uluslararası nitelikte bir dergi midir?

Dergimiz uluslararası nitelikte olup hakemli bilimsel bir dergidir. Uluslararası birçok indeks tarafından taranmaktadır.

2. Derginize hangi alandan yazılar kabul edilmektedir?

Dergimize yalnızca derginin yayın kabul ettiği alanlarda yapılan çalışmalar kabul edilmektedir.

3. Derginize üye olmadan sayıları ya da ilgili talep edilen makalelere erişim izniniz varmı?

Dergimize üye olmaksızın bütün sayıları web sitemizden pdf formatında indirebilirsiniz.

4. Derginizin yayın aralığı nedir?

Dergimiz yılda üç sayıyı şeklinde çıkmaktadır. NİSAN, HAZİRAN ve ARALIK ayları sonunda sisteme tam metinlerin yer aldığı sayılar yüklenmektedir. Ancak bazı durumlarda özel sayılar da çıkarılabilmektedir.

5. Derginizde yayınlanan makaleler hakkında yazarlara bilgi verilmekte midir?

Dergimiz web tabanlı olup, yazarlar yayınları ile ilgili her türlü bilgiyi sistemden üyelik panelinden takip edebilmektedir. Ayrıca süreyle ve işleyişle ilgili olarak ortaya çıkan bilgiler ve durumlar yazarlara bildirilmektedir.

6. Bir yayın kaç hakem tarafından incelenmektedir?

Yayın ilkeleri *MADDE (8)* aynen geçerlidir.

7. Gelen çalışmalara dair “yazar ve yazarlara” ait bilgiler gizli mi tutulmaktadır?

Dergimizde ve hakemli bilimsel yayın yapan dergilerde yazar bilgileri sadece sistem editörleri, alan editörleri, baş editör ve baş editör yardımcıları tarafından bilinmektedir. Bu bilgiler tamamen gizli tutulmaktadır. Hiçbir hakem ve diğer kurul üyeleri bu bilgilere erişim sağlayamaz.

8. Derginizin herhangi bir sayısında belirli bir yayın yapma oranı veya sayısı var mıdır?

Dergimizde belirli bir makale sayısı söz konusu değildir. Hakem onayını ve sürecini tamamlayan yayın kurulu tarafından yayınlanması uygun görülen çalışmalar hiç bekletilmeksizin yayına alınmakta ve son aşama olan mizanpaj çalışmasına gönderilmektedir.

9. Aynı yazar ya da yazarlar aynı sayıda birden fazla yayın yayımlayabilmekte midir?

Etik açıdan böyle bir durum söz konusu değildir. Fakat yayın kurulu ve editörler kurulunun özel onayı ile aynı yazara ait birkaç makale belirli sayılarda ya da aynı sayıda yayımlanmak üzere işleme alınabilmektedir. Bu durum sadece özel durumlar ve inisiyatif gerektiren durumlarda geçerlidir.

10. Derginizin yayın kabul ettiği bütün alanlarda ya da disiplinlerde yeterli hakem bulunmakta mıdır?

Dergimize gönderilen tüm çalışmalar alanında uzman akademisyen ve bilim insanları tarafından değerlendirmeye tabii tutulmakta olup hakemler yaptıkları incelemelerden herhangi bir ücret almamaktadırlar. Tamamen gönüllü bir şekilde inceleme ve rapor oluşturma işlemleri gerçekleştirilmektedir.

11. Bilim ve danışma kurulunuzun görevi nedir?

Bilim ve danışma kurulu bazı çalışmalarda hakemlerin uzlaşmadığı durumlarda baş editör ve alan editörlerini ilgili bilim dallarında hizmet veren ve bilgisi ile bu oluşan olumsuzlukları ortadan kaldırıp bağımsız karar veren kişilerden oluşmaktadır. Bilim kurulu üyeleri oluşan bu sorunların çözümünde aktif görev almaktadır. Bilim ve danışma kurulunun verdiği kararlar hiçbir yorum ve değerlendirme yapılmaksızın kabul edilmektedir. Verilen kararlar aynen uygulanmaktadır. Değişiklik yapılmaz ve değiştirilmesi teklif edilemez.

12. Olumsuz bir durumda yazar bilim ve danışma kuruluna çalışmasının gönderilmesini isteyebilir mi?

Böyle bir durum söz konusu olmaz olamaz. Bilim danışma kurulunun işlevselliği ancak baş editörün onayı ile gerçekleştirilir.

13. Yazar derginize gönderdiği bir çalışmasını aynı anda başka bir dergiye gönderir ise ve o dergide de yayını kabul edilip yayımlanmak isterse işlemler nasıl gerçekleştirilir?

Bu gibi durumlarda yönetim ve editörler kurulu karar vermektedir. Genellikle yayın kurulu bu tip davranışları etik bulmadığından ilgili çalışma yayınlanmış olsa bile tekzip yayımlamak ve ilgili kurumlara bilgi verilmek koşulu ile tüm hukuki haklar saklı tutulmak üzere yayını sistemden kaldırır. Fakat bu gibi durumların oluşmaması adına yayın kabul şartlarının yazarlar tarafından okunarak ilgili çalışmaların gönderilmesi daha uygun olacaktır. Dergimiz bu gibi oluşabilecek olumsuzluklarda Türk Ticaret Kanunu ve Fikri Sinai Haklar Kanunu çerçevesinde dergi hukuk müşavirlerinin yönlendirmesi ile her türlü hakkını saklı tutar. Oluşan olumsuzluklarda maddi ve manevi haklarını Türkiye Cumhuriyeti Kanunları Çerçevesinde savunur.

14. Derginizin de birden fazla dilde yayın kabul edilmekte midir?

Şu an için dergimizin dili Türkçe ve İngilizce'dir. Fakat İngilizce ve farklı dillerde hazırlanan çalışmalar da kabul edilmektedir.

15. Yazar kendisine ait çalışmanın hangi hakemler tarafından değerlendirildiğine dair bilgi edinmek isteyebilir mi?

Böyle bir şey söz konusu olamaz. Hiçbir çalışmanın değerlendirilmesine ilişkin hakem bilgisi istenemez, istense bile verilmez. Yazar göndermiş olduğu yayınına yönelik hakem önerisinde bulunamaz. Buna ancak baş editör, editör yardımcıları, alan editörü ve sistem editörü karar verebilir. Bu kurulların içinde yer alan yetkililer dışında hakem tayini yapılması ve bilgisinin dışarıya verilmesi söz konusu değildir.

16. Yazar yaptığı çalışmasının bazı hakemler tarafından değerlendirilmesini istememe hakkına sahip midir?

Böyle bir durum söz konusu ise değerlendirilmesi gereken çalışmanın disiplin çerçevesinde yer alan hakemler dergimiz bünyesinde ise bütün bilgiler saklı tutulmak üzere yazarın çalışmasının değerlendirilmesini istemediği hakem bilgileri baş editöre gerekli açıklamalar ve nedenler belirtilmek koşulu ile üst yazıyla bildirilir. Bu durum baş editör tarafından uygun görülür ise işleme alınır. Baş editör bu durumu uygun bulmaz ise normal işlemler ve standart çalışma şekli devam eder.

17. Yazar çalışmanın değerlendirilmesi için hakem tayin edilmesine katkı sağlayabilir mi?

Böyle bir şey söz konusu değildir. Bu tip durumlar ancak alan editörlerince ve sistem editörlerince yapılır. Yazar bu konulara müdahale edemez.

18. Yazar yayını için devir ya da yayın devir sözleşmesi imzalamak zorunda mıdır?

Bu durum dergimizin ana sayfasında yayın kabul şartlarında belirtilmiştir. Dergimize yüklenen her yayın tüm hakları ile birlikte dergimize devredilmiş kabul edilmektedir. Yazardan yayınına ilişkin bir belge imzalaması istenmez. Fakat bu durum bazı durumlarda alan editörleri ya da ilgili yönetim üyeleri tarafından talep edilmesi durumunda yazar bu belgeyi imzalayarak resmi yolla baş editörlüğe göndermek zorundadır. Aksi durumda çalışması yayımlanamaz yayınlanması yazar tarafından istenemez.

19. Yazar yayını istediği anda dergiden çekme hakkına sahip midir?

Hakem süreci başlamış bir çalışmanın dergimizden çekilmesi söz konusu olamaz. Ancak bu durum intihal ve bilimsel niteliklere uygunsuzluğu söz konusu olduğunda yazarın üst

yazı ile durumu açıklayıcı olarak baş editöre bildirmesi durumunda işleme alınır. Yine bu durum dergi yönetimi tarafından tek yönlü olarak işletilir. Yayın İlkeleri **MADDE (23)** ay-
nen geçerlidir.

20. ETİK KURUL onayı veya raporu gerektiren çalışmalarda işleyiş nedir?

Ulusal ve Uluslararası dergilerde “Yayın Organlarında” olduğu gibi; “VAKA, DENEYSEL, KURUM ve RESMİ” anlamda yapılan ETİK KURUL onayı ve raporu gerektiren çalışmalarda mutlaka “Raporun Adı”, “Rapor Tarihi”, “Rapor Protokol Numarası”, “Raporun Alındığı Kurum ve Onay Bilgisi” ve “Raporun Diğer Bilgileri” dergimiz yayın yükleme sayfasında belirtilen “ETİK KURUL RAPOR BİLGİSİ” kısmında yer alan yere bu bilgileri girmek zorundadır. Etik kurul raporunun aslını baş editör gerekli gördüğü durumda resmi kurum onaylı olarak isteme hakkına sahiptir. Bu gibi durumlarda baş editör istediği halde etik kurul raporunun gelmemesi durumunda yayın hakem onayından geçmiş ve yayına alınması tamamlanmış olsa bile sisteme dahil edilmez basım aşamasına sokulmaz. Yayın baş editör ve editörler kararı ile red edilir. Bu durumda yazar(lar) bir hak iddiasında bulunamaz. Etik kurul raporu gerektirmeyen çalışmalarda ve etik kurul raporu alınmamış çalışmalarda bu bilgiye gerek yoktur. Fakat etik kurul gerektiren ve etik kurul raporu alınmış çalışmalarda bu bilgiler yazar(lar) tarafından sisteme girilmek zorundadır. Bu durum yazar(lar) a ait bir yükümlülüktür. Dergimiz bu konuda hiçbir yükümlülük ve sorumluluğu kabul etmez. Hukuki bir süreçte tüm sorumluluk yazar(lar) a aittir. Aksi bir durumda dergimiz hiçbir hukuki, manevi ve maddi anlamda sorumluluk altına sokulamaz. Dergi yönetimi ve hakemler bu konuda bir yükümlülük yüklenmez. Olası bir olumsuzluk durumunda dergimiz tek taraf-
lı olarak hukuki haklarını saklı tutar.

FREQUENTLY ASKED QUESTIONS

1. Is your journal a refereed and international journal?

Our journal is a refereed, scientific and international journal. It is indexed by many international indices.

2. Which fields are accepted in your journal?

Only the papers in the fields accepted by the journal are approved.

3. Are the readers allowed to access to the volumes and the articles without being a member of the journal?

All the volumes can be downloaded from our website in pdf format without being a member.

4. What is the publication frequency of the journal?

The journal publishes three times a year; the volumes with full texts are uploaded to the system at the end of April, August and December. However, some special issues can be published in some cases.

5. Are the authors informed about the evaluation process of the submissions?

The journal is web-based, and the authors can follow all kinds of information concerning their submissions from the membership panel of the system. The authors will also be provided with the necessary information about the process and procedure.

6. How many referees evaluate a manuscript?

Manuscripts are firstly evaluated by the field editors and then the ones found appropriate are sent to the referees by the field editors. Field editors send the approved papers to two field referees and referee evaluation process begins. This process takes two months at most according to the referee evaluation. If evaluation reports are not received within three months, the article is sent to the third referee. If there is still not any progress, field referee, and the editorial board decide on the publication process.

7. Is any information concerning “the author and authors” confidential?

In this journal and all the international refereed journals, information, concerning the author(s) is known only by the system editors, field editors, chief editor and assistant chief editors. This information is completely kept confidential. The referees or members of the journal are not allowed to access to the relevant information.

8. Are there a certain number of articles to be published in the journal?

There are not a certain number of articles in the journal. Each article, approved by the referees and the editorial board, is accepted to be published in the journal without delay and sent for the layout process which is the final stage.

9. Is an author allowed to submit more than one paper in the same issue?

It is out of the question in terms of ethics. However, more than one manuscript of the same author can be published in the same journal or the following issues if the publication and editorial board approve the articles. But this situation is only valid for specific cases and those requiring initiative. This case is only valid for special conditions and those requiring initiative.

10. Is there sufficient number of referees in all the fields that the journal accepts articles?

All the submissions sent to our journal are subjected to evaluation by expert academicians and scientists and referees are not getting paid for the evaluation they make. Evaluation and reports are only on a volunteer basis.

11. What is the duty of the science and advisory board?

The science and advisory board is responsible for solving the incompatibility problems that the referees experience; the board gives the final decision independently, and they act actively to solve such problems. The decisions of the science and advisory board are accepted without questioning. The decisions are applied accordingly. Their decisions cannot be changed and offered to be changed.

12. Is an author allowed to submit his/her paper to the science and advisory board in a negative situation?

This situation is out of the question. Functionality of science and advisory board occurs only with the approval of the editor-in-chief.

13. If an author submits her/his paper simultaneously to another journal for consideration, and the paper is accepted in that journal too, what kind of procedures is taken?

The executive board and editorial board give the final decision in such cases. As the publication board does not regard such attitudes as ethical, even if the paper has been published, it is removed from the system on condition that refutation is published, necessary institutions are informed, and the rights are reserved. However, in order to avoid such problems, the guidelines for the authors should be read carefully and the appropriate papers should be submitted. Our journal's all rights are kept reserved under the guidance of journal's legal

advisors within the framework of Turkish Commercial Law and Law on Intellectual and Industrial Rights in such negative conditions. It defends its material and moral rights within the framework of Laws of Turkish Republic.

14. Does your journal accept papers from other languages?

Currently, the language of our journal is Turkish and English. However, studies in English and other languages are also accepted.

15. Is an author allowed to get information about referees evaluating her/his paper?

It is out of question. The names of the referees will never be revealed to the authors even if they want to learn. The author cannot recommend a referee for the paper s/he sent. Only the editor-in-chief, assistant editors, field editor and system editor can decide on this. It is also out of the question to assign a referee outside those boards and to give information.

16. Is an author allowed to give a name of a referee that s/he does not want her/his paper to be evaluated by?

If such a problem occurs, and the referee is in the journal list, on condition that the process is confidential, the author should submit the necessary explanations and reasons in an official document to the editor-in-chief. If this is approved by the chief editor, necessary steps are taken; otherwise, common procedures and standard working are carried out.

17. Is an author allowed to suggest a referee to contribute to the evaluation process?

It is out of question. The field and system editors decide on the issue. Authors cannot interfere in this process.

18. Are the authors to sign the transfer agreement or publishing transfer contract?

This situation is stated on the main page of the journal in the section titled publication principles. All the submitted papers are accepted to be transferred to the journal with exclusive rights. The author is not asked to **sign the document** concerning the submission. However, in some cases the author should sign the contract, required by the field editors or administrative board and submit it to the chief editor officially. Otherwise the paper will not be published.

19. Is an author allowed to withdraw his/her paper when desired?

If the evaluation process has started, papers cannot be withdrawn. The paper can only be withdrawn in case of plagiarism and scientific disquality and if the author sends an official letter, explaining the situation to the chief editor. The journal acts unilaterally in this issue.

20. What is the process in papers requiring the approval and report of ETHICS BOARD?

As in “Media Organs” of National and International journals, author(s) has to upload “Date of Report”, “Report Information-Report Number” to “Ethics Board Report Information” part of the publication submission system of the journal in “EXPERIMENTAL, CASE STUDY and INSTITUTIONAL” works requiring ETHICS BOARD approval and report. The chief editor has the right to ask for the original report if deemed necessary with an official approval of the institution. In such cases, if the chief editor doesn’t get the ethics board report despite the request made, the manuscript cannot be included in the system and published even if it has obtained referee approval and completed the publication process. The paper is rejected with the decision of chief editor and other editors. In this case, author(s) cannot make a demand for right. This information isn’t necessary for the papers not requesting ethics board report or being lack of this report. However, this information should be uploaded to the system by author(s) for the papers requesting and having the ethics board report. Author(s) are held responsible for this situation. Our journal doesn’t accept any liability and responsibility regarding this matter. The whole responsibility in legal process belongs to author(s). Otherwise, our journal cannot bear any legal, spiritual and material responsibility. Journal management and referees cannot be imposed any liability in this matter. In case of a possible negative condition, our journal unilaterally reserves its legal rights.

YAYIN İLKELERİ

1. Dergimizde yayınlanması istenilen çalışmalar daha önce bir yerde yayınlanmamış ve değerlendirilmesi amacıyla dahi olsa farklı bir dergiye gönderilmemiş olması gerekir. İlgili yazar(lar)ın dergimize yüklemiş olduğu makale farklı bir dergiden RED olmuş veya değerlendirilmesi amacıyla gönderilmiş olduğunun tespit edilmesi durumunda ilgili yazar(lar) hakkında her türlü hukuki haklarımızı saklı tutarız.
2. Dergimizin yayın kabul ettiği disiplin ve alanlar dışındaki çalışmalar kabul edilmemektedir. Bu bilgiler dergimizin “BİLİM DALLARI” başlığı altında yayın kabul ettiği alanlar belirtilmiştir. Bu alanların dışındaki hiçbir yayın dergimizde yayınlanamaz yayınlanması talep edilemez.
3. Hiçbir koşul ve şart altında dergimiz yapılan çalışmaların içerik ve bilimsel sorumluluğunu yüklenmemektedir. Yapılan ve yayımlanan çalışmaların her türlü sorumluluğu ilgili yazar(lar) a aittir.
4. Birden fazla yazarın bulunduğu çalışmalarda ilk sırada yer alan 1. yazar muhatap kabul edilir. Ya da makalenin dergimize yükleyen ilgili üye bu sorumlulukları kabul eder ve etmek zorundadır.
5. Çalışmalarda özet hem İngilizce hem Türkçe olarak düzenlenmeli, 150 ile 250 kelime arasında olmalıdır. Konu başlığı hem Türkçe hem de İngilizce olarak hazırlanmalıdır. Türkçe ve İngilizce çalışmalar içerisinde çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi, araştırmanın kısıtları, bulguları ve sonucu yer almalıdır.
6. Hazırlanan çalışma tez, kitap v.b. organlardan hazırlanmış ise mutlaka ilk konu başlığına başvuru yapılarak kaynakça kısmının son sırasında “Yazar Notu” şeklinde bu çalışmanın nereden türetildiği belirtilmelidir. Ayrıca eğer bu çalışma yüksek lisans veya doktora tezin-den türetilmiş ise mutlaka çalışmada danışmanın ismi ikinci sırada yer almak zorundadır. Tez danışmanı ilgili çalışmada isminin olmasını istemiyor ise bu durum belge ile dergimiz yönetimine bildirilmelidir. Belge mutlaka ıslak imzalı olmalıdır. Tez ya da farklı bir çalışmadan türetilen makalelerde dergimiz ve yönetimi asla yazar(lar) dan bu çalışmanın nereden türetildiğini sorgulamak gibi bir yükümlülüğe sahip değildir. Sorumluluk tamamen yazar(lar) a aittir. Bu koşulları yazar(lar) kabul etmiştir.
7. Kullanılan kaynaklar dergimiz yayın kurallarına uygun şablona göre hazırlanmalıdır. Bu şablon dergimizin web sayfasında Word dosyası olarak tüm yazar(lar) a sunulmuştur. Ayrıca dergimizin her zaman son sayısı dikkate alınmalıdır. Dergimiz ve yönetimi kendi talepleri doğrultusunda bu kriterleri tek taraflı olarak değiştirme hakkına her zaman sahiptir.

8. Değerlendirilmeye alınan her bir çalışma mutlaka iki alan hakeminin onayını almış olmalıdır. Hakemlerden birisi red birisi kabul vermiş ise dergi editörü bunun üçüncü bir hakeme yönlendirilmesini sağlar. Üçüncü hakemden gelen görüş ve öneriler doğrultusunda editör kendi yetkisi doğrultusunda hareket eder. Dergimiz baş editör(ler) i tek taraflı olarak ilgili çalışma hakem onayından geçmiş bile olsa RED etme hakkına sahiptir. Bu durumda hiçbir yazar(lar) bir hak iddiasında ve talepte bulunamaz. Her türlü yönetim, uygulama ve işleyiş dergimiz baş editörüne aittir. İngilizce hazırlanan çalışmalarda ilgili çalışma dergimizin İngilizce dil editörü tarafından değerlendirilir. Ayrıca her çalışma dergimizin teknik editörü tarafından dergimizin yazım kurallarına uygun olup olmadığı yönünde değerlendirilir. İngilizce dil editörü çalışmanın dergimiz açısından uygun olmadığı yönünde bir karar verir ise bu kararın RED ya da düzeltilmesi konusundaki yetkili baş editördür. Dil editörü ve teknik editörün RED etme hakkı bulunmamaktadır. Önerilerini dergi baş editörüne iletir, talep ve öneriler doğrultusunda baş editör ilgili kararı tek taraflı olarak işletir. Dergimizde alan editörleri ilgili sisteme yüklenen çalışmaları alan açısından dergimizde değerlendirilmesi ya da yayınlanması konusunda görüşlerini ilgili baş editöre iletir. Baş editör alan editörlerinin görüş ve önerileri doğrultusunda kendi yetkisi ile hareket eder.
9. Gelen çalışmaların incelenmesi sonucunda majör ya da minör düzeltme yapılabilir. Yazar(lar) dan makale ile ilgili sadece ÜÇ defa düzeltilmesi istenir. Her ÜÇ düzeltmede de istenilen düzeltmeler gerçekleştirilmemiş ise yayın sistem editörü tarafından baş editöre bilgi verilerek makale reddedilir. Dergimiz web sitesine yüklenen çalışmalar öncelikli olarak sistem editörü ya da teknik editör tarafından hakeme gönderilmeden önce incelenir. Bu inceleme yazım kuralları çerçevesinde yapılır. Sistem ya da teknik editör ilgili yazar(lar) a gerekli taleplerini iletir. Bu talepler yerine getirilmez ise sonuç baş editöre iletilir. İletilen bilgiye göre dergimizin baş editör(ler) i nihai kararı verir. Bu karar tek taraflı olarak olumlu ya da olumsuz yönde dergimiz baş editörüne aittir. Çıkan karar üzerinde hiçbir kurum ve kişi yaptırım hakkına sahip değildir.
10. İngilizce ve Türkçe özet yazı karakteri 12 punto Times New Roman karakterli olmalıdır. Tüm yazar(lar) dergimizin web sayfasındaki örnek makale formatına göre hareket etmek ve çalışmalarını düzenlemek zorundadır.
11. Yazar ve yazarların kurum isimleri 12 punto hazırlanmalı ve sağa doğru italik şekilde Times New Roman yazı karakteri ile hazırlanmalıdır. Örnek makale formatında bu durum belirtilmiştir.
12. Çalışmanın tamamı olmak üzere satır aralığı 1 olarak belirlenmelidir.
13. Kaynakçada kaynak gösterimi sağa italik olmak üzere ilgili kaynak ismini veya yazarının soyadı başta olmak koşulu ile yine örnek makalede belirtildiği şekilde düzenlenme-

lidir. Örnek; *YILMAZ, A., GÜVEN, M., (2017). İşletmelerde Sağlık Yönetiminin Önemi, Dergisi, Sayı: 53(2):1-2 Doi: 10.17371/UHD.2016823286* şeklinde olmalıdır. Metin içi kaynak gösterimi (Yılmaz, 2017: 1-2) veya (Yılmaz, ve diğ., 2017: 1-2) şeklinde olmalıdır. Metin içinde asla internet kaynakları kullanılamaz. Kullanılan internet kaynakları numaralandırılarak sayfa altında gösterilmelidir. Bilimsel geçerliliği olmayan wikipedia gibi internet kaynaklarından yapılan alıntılar asla kullanılmamalıdır. Bu tip kaynak kullanımı tespit edildiğinde ilgili çalışma tek taraflı olarak RED edilir. Hiçbir yazar(lar) bu konuda dergimiz üzerinde yaptırım uygulayamaz ve talepte bulunamaz.

14. Çalışmalarda kullanılan internet kaynakları kaynakçada “İNTERNET KAYNAKLARI” başlığı altında verilmelidir. İnternet kaynaklarında mutlaka internet linki yer almalı ve erişim tarihi “E.T. 01.01.2017) şeklinde link sonunda verilmelidir.
15. Düzenleme ve çalışmanın dizgisi dergimizin web sitesindeki örnek makale formatına uygun olarak hazırlanmalı, çalışma içerisinde kaynak gösterimi de örnek formata göre düzenlenmelidir.
16. Mevcut çalışmalar sisteme üye olan yazar tarafından adım adım yol izlenerek çalışma sisteme yüklenir. Yüklenen çalışma sistem yöneticisi tarafından ilgili alan editörüne gönderilerek hakem değerlendirmesi için onay istenir. Makalede birden fazla yazar ismi bulunuyor ise bu bilgiler hem yazar ismi sıralaması hem de yazar(lar) a ait olan kurum bilgileriyle birlikte makale sisteme yüklenirken sisteme girilmelidir. İlerleyen süreç içerisinde makale ile ilgili yazar ismi ve kurum bilgisine yönelik oluşabilecek sorunlarda dergimiz ve yönetimi asla sorumluluk kabul etmez. Sisteme bu bilgiler tek taraflı olarak yazar(lar) tarafından girilmek zorundadır. Sisteme yüklenen Word dosyası üzerindeki yazar ve kurum bilgilerini dergimiz ve yönetimi sisteme girmekle yükümlü değildir. Dergimiz ve yönetimi sadece yazar(lar) tarafından sisteme yüklenen bilgileri dikkate alır.
17. Dergimizin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Fakat farklı durumlarda ve prensiplerde hazırlanan çalışmalar İngilizce ve diğer dillerde kabul edilmektedir. Bu durumda yayın kurulu inisiyatif kullanma hakkına ya da ret hakkına tek taraflı hakka sahiptir. İlgili yazar(lar) bu konuda dergimiz üzerinde etkili olamaz ve yaptırım uygulayamaz. Türkçe hazırlanan çalışmalarda kaynakça sonrasında 750 kelimedenden az olmamak üzere genişletilmiş İngilizce özet olmak zorundadır. Bu geniş özet içerisinde çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi, araştırmanın kısıtları, bulguları ve sonucu şeklinde hazırlanmalıdır. İngilizce hazırlanan çalışmalarda genişletilmiş İngilizce özete gerek bulunmamaktadır.
18. Hiçbir çalışma hakkında yazar hangi hakem tarafından çalışmanın değerlendirileceğine karar veremez veya değerlendirme yapan hakem bilgisini göremez. İlgili çalışma hakkında yapılan hakem değerlendirmesi sonrasında makalenin dergimize yüklenmesinde sorumlu-

luğu kabul eden makale yazarlarından üye bilgisi sistemde bulunan yazara yine dergimiz web sistemi üzerinden gerekli bilgiler gönderilir. Dergi sistemindeki mail bilgisi güncel ve doğru olmalıdır. Güncel ve doğru üyelik bilgisi olmayan çalışmalar konusunda oluşan gecikme ve diğer her türlü sorundan tek taraflı olarak üye yazar sorumludur. Dergimiz makalede ismi bulunan diğer yazarları muhatap kabul etmez. Sisteme makaleyi yükleyen üye yazar muhataptır ve sorumluluk ilgili üye yazara aittir. Makalede ismi bulunmayan bir başkası tarafından makalenin dergi sistemine üye olunarak yüklenen çalışmadan yine ilgili üye sorumludur. Oluşan ya da oluşabilecek sorunlardan dolayı dergimiz ve dergi yönetimi asla sorumlu değildir. İlgili makale ile alakalı olan her türlü yazışma ve bilgilendirme üye yazara yönelik gerçekleştirilir. Diğer yazar(lar) a dergimiz ve yönetimi bilgi vermek zorunda değildir.

- 19.** Hiçbir yazara ait bilgi ve iletişim konusundaki materyaller sistem yöneticisi ve editör dışında bilinemez. Bu nedenle yazarların hakem değerlendirmesi ya da farklı bir talepte bulunması gibi bir hakkı yoktur. Hakem ve yazar bilgileri sistem editörü, teknik editör, baş editör ve alan editörü dışında kimse tarafından paylaşılmaz.
- 20.** Sisteme yüklenen çalışmaların sayfa sayısı 20 sayfadır. Bu sayfa miktarı yine çalışmanın konusuna göre artış gösterebilir. Ek ve tablolar bu sayının dışında tutulabilir. Fakat ilgili durum hakkında yayın kurulu başta olmak üzere alan editörü ve baş editör olumlu veya olumsuz değerlendirme yapma hakkına tek taraflı olarak sahiptir. Bu konuda yazar ya da yazarlar bir hak iddiasında bulunamaz.
- 21.** Dergimiz “e” elektronik sistemle çalışan bir dergi olup, basılı olarak çıkarılmaktadır. Basılı yayın almak isteyen kişilerin dergi bedelini ilgili basım yapan firmaya ödemesi karşılığında temin etme hakkı bulunmaktadır. Dergimiz hiçbir yazar(lar) a, bireye ve kuruma basılı dergi vermek zorunda değildir. Yine dergimize gönderilen çalışmalar için yıllık üyelik ücreti ilgili basım firmasına ödenmelidir. Hiçbir yazar(lar) dergimize yıllık üye olmak zorunda değildir. Dergimizde gönderilen makaleler günün koşulları ve şartlarına göre dergi giderleri doğrultusunda cüzi bir rakam yayınlanmaya uygun bulunan çalışmalar için makale başına ilgili sorumlu yazardan talep edilir. İlgili sorumlu yazar tarafından ödenen bu miktar karşılığında ilgili yazara ya da ödemeyi yapan kişi ile kuruma dergi imtiyaz sahibi firma tarafından fatura gönderilir.
- 22.** Sisteme yüklenen çalışmaların değerlendirme süresi üç aydır. Bu süre içerisinde değerlendirilmeyen ve hakkında ilgili bilgi rapor alınmayan çalışmalar farklı bir hakeme daha gönderilir. Bu oluşan aksaklık ve uzayan zaman süreci içerisinde yazar(lar) dergimiz ve yönetimi üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Hakem süreci devam eden çalışmalar her ne koşul ve şart olursa olsun asla dergimizde geri çekilmesi söz konusu olamaz.

23. Dergimiz yılda üç sayı çıkarmaktadır. Bu sayı derginin yayın kurulu veya özel durumlarda ara dönem içerisinde de yayın çıkarma hakkı bulunmaktadır. Bu durum yine dergi yönetimin insiyatifine bağlıdır.
24. Yayımlanan çalışmaların yayın ve telif hakkı dergimize aittir. Sisteme yüklenen her bir çalışmanın yayın hakkı yazar tarafından otomatik olarak dergiye devredilir. Dergimiz sistemi üzerinde makale dergi web sitesine yüklenirken oluşturulan devir hakkı sözleşmesi butonu ilgili sorumlu yazar tarafından onaylanır. Bu işlem için hiçbir yazardan telif hakkı sözleşmesi imza etmesi istenmez. Gerekli durumlarda dergi yönetimi ıslak imzalı devir sözleşmesi talep etme hakkına sahiptir. Hakem sürecine alınmış çalışmalar yayından çekilemez. Çekilmek istenen çalışmalar için mutlaka geçerli bir neden ve sebep gösterilmesi gerekir. Aksi durumda ilgili yazar(lar) hakkında hukuki işlemler tek taraflı olarak başlatılır. Sisteme yüklenen çalışma için yazar(lar) bu şartları peşinen kabul etmiştir. Hiçbir yazar(lar) ın İtiraz hakkı bulanmamaktadır.
25. Dergimize yüklenen çalışmalarda etik kurul ya da kurum izninin gerekli olduğu durumlarda ilgili yazar(lar) bu çalışmaya ait olan etik kurul ya da kurum izin bilgilerini makale sisteme yüklenirken yüklemekle yükümlüdür. Olası bir olumsuzluk durumunda etik kurul veya kurum izni gerektiren çalışmalara ait olan bilgilerin dergimiz sistemine girilmemiş veya ilgili dergi yönetimine bu bilgiler verilmemiş ise tüm sorumluluk tek taraflı olarak ilgili yazar(lar) a aittir. Dergimiz hiçbir koşulda bu tip sorumluluğu kabul etmez etmesi istenemez. Dergimiz ve yönetimi bu bilgileri istemek ya da takip etmek zorunda değildir.

YUKARIDA BELİRTİLEN 25 MADDELİK YAYIN İLKESİ VE BİLGİLERİ SİSTEME DÂHİL OLAN YAZAR veya YAZARLAR TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞ SAYILIR. HİÇ BİR YAZARIN BU YAYIN İLKELERİNE İTİRAZ ETME HAKKI YOKTUR. DERGİMİZ YAYIN İLKELERİ ve ÇALIŞMALARIN YAYINLANMASI, DEĞERLENDİRİLMESİ veya RED EDİLMESİNDE TEK TARAFLI HAKKA SAHİPTİR. BU HAK HİÇ BİR KOŞUL ve ŞARTA BAĞLI OLMASIZIN DEĞİŞTİRİLEMEZ. İLGİLİ İLKELER veya KURALLAR ÇERÇEVESİ DIŞINDA HAREKET EDEN YAZAR/YAZARLAR HAKKINDA DERGİMİZ İLGİLİ KANUN VE YÜKÜMLÜKLER ÇERÇEVESİNDE KANUNİ HAKKINI TEK TARAFLI OLARAK KULLANMA HAKKINA SAHİPTİR. SİSTEME DÂHİL OLAN HERKES BUNLARI PEŞİNEN KABUL ETMİŞTİR.

PUBLICATION PRINCIPLES

1. Papers which are submitted to the journal for publication are expected not to have been published somewhere else, not to be in the evaluation process of another publication organ. If it is determined that the manuscript uploaded by the relevant author(s) has been sent for evaluation or REJECTED by another journal, we reserve all kinds of legal rights about the relevant author(s).
2. Papers outside the accepted disciplines and fields in our journal are rejected. The accepted fields are stated under the “DISCIPLINES” title of our journal. None of the papers outside these fields can be published or requested to be published in this journal.
3. The content and scientific responsibility of the papers cannot be imposed on the journal under any circumstances. The whole responsibility belongs to relevant author(s).
4. In articles with more than one author, the correspondent author is the one who ranks first. Or the member uploading the paper to the journal accepts and has to accept the whole responsibility.
5. The abstract should be prepared both in Turkish and English and between 150 and 250 words. The title should also be both in Turkish and English. The purpose of the paper, scope, method, limitations of research, findings and conclusion should be included in Turkish and English parts.
6. If the paper has been prepared from such organs as thesis, book etc., it should be stated at the end of references part with “Author’s Note” by referring to the first title. If the paper has been prepared from a master’s or doctoral thesis, the name of the advisor should be ranked in the second place. If the thesis advisor doesn’t want to see her/his name in the relevant paper, our journal should be informed about this situation with a document. It should be a document with wet signature. Our journal and management doesn’t have such a liability to question author(s) about the source of papers reproduced from thesis or another paper. The whole responsibility belongs to author(s). The author(s) already accept these conditions.
7. Sources used in the works must be prepared according to the appropriate template of the journal. This template is presented to all author(s) as a Word file on our website. Besides, the last volume of our journal should always be taken into account. Our journal and management unilaterally belongs the right to change these criteria in line with their own demands.
8. Every paper evaluated should get the approval of two referees. If one of the referees has rejected and the other one has approved, the editor sends the paper to the third referee. In line with the opinions and suggestions of the third referee, editor acts in accordance with

her/his own authority. Chief Editor of the journal unilaterally reserves the right to REJECT even if the paper has been approved by referees. In this case, none of the author(s) can claim a right or demand. All kinds of management, practice and procedure belong to the chief editor of the journal. The relevant paper prepared in English is evaluated by the English language editor. Also, every paper is evaluated in terms of the writing rules of our journal by the technical editor. If the English language editor decides that the paper is inappropriate for our journal, the authorized person who will REJECT or amend this decision is the chief editor. Language editor and technical editor don't have the right to REJECT. They transmit their suggestions to the chief editor and the chief editor unilaterally applies the decision in line with the demands and suggestions. Field editors transmit their opinions regarding evaluation and publication of the papers uploaded to the system to the chief editor. The chief editor acts with her/his own authority in line with the opinions and suggestions of field editors. Major or minor corrections can be made after the evaluation of papers. Author(s) are requested for corrections THREE times. If the corrections aren't made after three demands, the article is rejected after the chief editor is informed by the system editor. The manuscripts uploaded to the website are first analyzed by system editor or technical editor before sending to the referee. This analysis is performed within the framework of spelling rules. System or technical editor informs author(s) about the necessary demands. If these demands aren't satisfied, the chief editor is informed about the result. Chief Editor makes the final decision according to the information. This decision is unilaterally up to the chief editor either in a negative or positive way. None of the institutions and individuals has the right to impose sanction on the decision made.

9. English and Turkish abstracts should be written in Times New Roman with 12 pt. All author(s) are obliged to act and arrange their papers in accordance with the sample article format on our website.
10. The names of the institutions of author(s) should be written in 12 pt. and italic with Times New Roman. It is stated in the sample article format.
11. The paragraph spacing of the whole manuscript should be single spaced.
12. The references should be stated in a way that the reference is italic and the name and author's surname rank at the first place just like in the sample article. For example; *YILMAZ, A., GÜVEN, M., (2017). İşletmelerde Sağlık Yönetiminin Önemi, Dergisi, Sayı: 53(2):1-2 Doi: 10.17371/UHD.2016823286*. The references should be indicated within the text as (Yılmaz, 2017: 1-2) or (Yılmaz, ve diğ., 2017: 1-2). Internet resources are never used within the text. These sources are numbered and indicated at the bottom of the page. The citations made from such internet resources as Wikipedia should never be

used. If such use of resources is determined, the manuscript is unilaterally REJECTED. None of the author(s) can impose a sanction and raise a demand on our journal in this matter.

13. The internet resources should be indicated in the references part under the title of “INTERNET RESOURCES”. The link should be included in the resources and the Access date should be after the link like “E.T. 01.01.2017).
14. Typesetting and editing of the paper should be in accordance with the sample article format on the website and the references within the text must be prepared as per the sample article.
15. The current papers are uploaded to the system by the author being the member of the system step by step. The paper uploaded is sent to the relevant field editor by the system manager and asked for approval for referee evaluation. If there are more than one author name in the paper, this information should be inserted in the system together with the names and institutions of author(s) while uploading the paper to the system. Our journal and management never accepts responsibility regarding the problems that may arise about the names and institutions of authors related to the article. This information must be unilaterally inserted in the system by author(s). Our journal and management aren't responsible to insert this information to the system. Our journal and management only take into account the information uploaded to the system by author(s).
16. The language of our journal is Turkish and English. However, the papers prepared in different situations and principles are accepted in other languages. In this case, the publication board unilaterally reserves the right to use initiative or reject. Relevant author(s) cannot be effective or impose sanction on our journal in this matter. An extended English abstract no fewer than 750 words is required after the references part of the paper prepared in Turkish. The purpose of the paper, scope, method, limitations of research, findings and conclusion must be included in this extended abstract. There is no need for extended English abstract for the papers in English.
17. The author cannot decide on which referee will evaluate the paper and won't know the information of the referee making the evaluation. After the referee evaluation of the relevant paper, the correspondent author who accepts the responsibility in uploading the paper to the system is informed via the web system. The e-mail address in the journal system should be valid and correct. The member author is unilaterally responsible for any delay and problem that may arise about the authors whose membership information isn't valid and correct in the system. Our journal doesn't address comments to other authors. The member author who uploads the paper to the system is the addressee and the responsibility belongs to the relevant author. If the paper is uploaded to the system by someone else whose name isn't

in the paper, the relevant member becomes responsible for this situation. Our journal and management are never responsible for possible problems. All kinds of correspondences and information related to the article are directed to the member author. Our journal isn't supposed to inform other author(s).

- 18.** Information about the authors and the materials of communication are confidential and it is only known by system manager and the editor. Therefore, authors don't have such a right to ask for referee evaluation or any other demand. Information on referees and authors are only shared with the system editor, technical editor, chief editor and the field editor.
- 19.** The number of pages uploaded to the system is 20. This number can increase according to the subject of the paper. Annexes and tables can be excluded from this number. However, publication board, field editor and the chief editor unilaterally reserve their right to make a positive or negative evaluation. Author(s) cannot claim a right in this matter.
- 20.** Our journal is an "e" electronic journal but is also published in paper version. Individuals who would like to get printed version of the journal can obtain it by paying the necessary fee to the relevant printing company. Our journal does not have to provide printed version of the journal to any author or individual. Annual membership fee should also be sent to relevant printing company for works sent to our journal. A reasonable amount of fee is requested from the author of the paper approved for publication considering the journal expenses and according to the conditions of that time. The relevant author or the person who makes the payment is sent a receipt about the payment by the beneficiary company.
- 21.** Evaluation process of works uploaded to the system is two months. Works which are not evaluated within this period of time and about which information report is not received are sent to a different referee. Author(s) cannot claim a right on our journal and management because of this delay. It is out of question for the papers being in the referee evaluation process to be withdrawn from the journal under any circumstances.
- 22.** Our journal publishes three times a year. The journal and publication board has a right to publish special issues. This is up to the initiative of journal management.
- 23.** Publication and copyright of published papers belong to our journal. Publication right of every paper uploaded to the system is automatically transferred to the journal. The responsible author approves the transfer contract created at the same time with the button on the website while uploading the paper to the system. None of the authors are requested to sign the copyright agreement for this procedure. Journal management has the right to demand transfer agreement with wet signature if required. The papers being in the referee evaluation process cannot be withdrawn from the publication. A valid reason should be indicated

for the papers that are withdrawn. Otherwise, legal action is unilaterally taken against the relevant author(s). Author(s) approve these conditions in advance for the paper uploaded to the system. None of the author(s) have a right to object.

24. Relevant author(s) are supposed to insert the ethics board or institutional approval while uploading the paper to the system if necessary. The whole responsibility unilaterally belongs to author(s) in case of a possible problem if the information of papers for which ethics board or institutional approval is required isn't inserted in the system or the journal management isn't informed. Our journal is never asked to accept such a responsibility. Our journal and management doesn't have to ask or monitor this information.

IT IS CONSIDERED THAT ABOVEMENTIONED 24 ITEMS OF PUBLICATION PRINCIPLES GUIDELINE ARE ACCEPTED BY AUTHOR OR AUTHORS WHO ARE INVOLVED IN THE SYSTEM. NO AUTHOR HAS THE RIGHT TO OBJECT TO THESE PRINCIPLES. OUR JOURNAL HAS UNILATERAL RIGHT IN TERMS OF PUBLICATION PRINCIPLES, AND PUBLISHING, EVALUATION OR REFUSAL OF WORKS. THIS RIGHT CANNOT BE CHANGED UNDER ANY CIRCUMSTANCES AND CONDITIONS. OUR JOURNAL HAS THE RIGHT TO USE ITS LEGAL RIGHTS WITHIN THE FRAMEWORK OF RELEVANT LAWS AND LIABILITIES IN CASE OF AUTHOR/AUTHORS WHO DO NOT ACT IN ACCORDANCE WITH RELEVANT PRINCIPLES AND RULES. EVERYBODY WHO IS INVOLVED IN THE SYSTEM HAS AUTOMATICALLY AGREED ON THESE POINTS IN ADVANCE.

FAÇADE PRINİPİ.
Ref : 2.4310.

TMD - Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi

Kayaşehir Mah. Evliya Çelebi Cad. Başakşehir Emlak Konutları
1/A D Blok Kat: 4 Daire: 29 Başakşehir, İstanbul, Türkiye
Tel: +90 212 801 40 61 Fax: +90 212 801 40 62
info@guvenplus.com.tr